

LIBRO
DE
MORALIA

HERODOTUS
ALICARN
HISTORIA

EDDEDDED
EDDEDDED
EDDEDDED
EDDEDDED
EDDEDDED
EDDEDDED
EDDEDDED
EDDEDDED
EDDEDDED
EDDEDDED

BIBLIOTE
Sala Est
Est.
Plut.
A. M. D. G.

†
IHS

HERODOTI

HALICARNASSEI

HISTORIOGRAPHI LIBRI

VIII. MVSARVM

NOMINIBVS IN-
SCRIPTI.

PER

Laurent. Vallam interpretati: castigati uerbo
ac locupletati à Conrado Heresbachio ad
fidem uetusti exemplaris Græci.

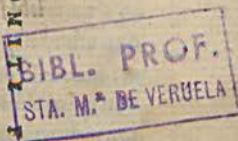
EIVSDEM

De genere uitæ; Homeri Libellus, eodem
Heresbachio interprete.

VIRTUTE DVCE,

CONSTITUTIO FORTVNA.

LVGDVNI APVD SEB.
GRYPHIVM,

1542.

R. 8614

HERODOTI VITA
E' SVIDA.

Herodotus historicus ex Halicarnasso claris
ortus parentibus, nempe patre Lyxo, ma-
tre Dryone, matrem etiam habebat Theo-
dorum. Relegatus in Samum a Lygdame
Halicarnasseorum tyranno, ibi & Ionicam linguam di-
dicit, scripsitq; ea lingua libros historiarum nouem, ex-
orsus a Cyro & Candaule Lydorum rege. Postea reuer-
sus Halicarnassum, ubi exorsum se popularibus suis uidi-
set, ultro Thurium concessit Italiae oppidum, iam tum A-
theniensium coloniam, ubi reliquum uitae finiuit: sepul-
tus in foro, ut aliqui memorant. Sunt qui tradant eundem
in Pella obiisse. Claruit anno ab urbe condita trecentesi-
mo, ut scribit Plinius libro duodecimo. Idem tradit

Thurijs historiarum libros condidisse, quas
musarum nominibus inscripserit. Ipse a-
libi scribit Homerum & Hesiodum
quadringentis non amplius an-
nis ante se claruisse. Scri-
psit & Homeri ui-
tam, ut testatur
idem Sui-
das

in lexico Suidae.

AMPLI

HERODOTI VITA
E' SVIDA.

AMPLISSIMO VIRO

D. IOANNI GOGRAVIO

Principis Cliuensis apud conuentum
Imperialem legato, Contra-
dus Heresbachius

S. D.

MAGNA sane gratia habenda est ijs, uir
clarissime, qui Graecorum monumenta e-
leganter, bonaq; fide in linguam Latina
transulere: cum quod horum beneficio
adiuti illius linguae rudes, quicquid est
apud illos uel rerum gestarum, uel philosophiae tam pro-
phanae, quam diuinae, legant, percipiantq;: tum quosdam
inuenias, qui etiamsi utriusq; linguae probe periti, tamen
eadem patrio magisq; usitato sermone quam Graeco le-
gere malint. Adde nonnullos, Graecos sic expressisse, ut
interpretes, ipsos penè uicerint autores: id est quod Cice-
ro, Potius, inquit, Synephebos Caecilij, aut Andriam Te-
rentij, quam utramq; Menandri legam. Quin hodie quo-
que sunt, qui Politiani conuersionem, quam Graecum He-
rodianum lubentius legant. Atqui horum plerosq; no-
stris temporibus sic certatim cacographorum
auaritia, ut eorum, quae ab illis bene uersa erant, nullus
propemodum sit usus. Id quod cum in alijs permultis ani-
maduertere licet, tum in Herodoto facile apparebat: ut
qui cum a Laurentio eleganter uersus esset, sic circumsere-
batur impressorum negligentia mancus, atq; corruptus,
ut nullus esset planè uersus, nullus orationis contextus,
qui non luculento errore deformatus: uix ulla dictio, quae

d 2 non

Universitad de D...
Bib...

non cacographia similibusq; mendis fuerit uitata. Taceo quam multa fuerint uel transposita, uel praetermissa, quam multa lacuna, quam nusquam emendate, aut certe inoffense, neq; legi, neq; intelligi potuerit. Porro cum uiderem huic malo aliter mederi non posse, quam ut ad archetypum fidem exemplaria emendarentur: superioribus annis, cum adhuc Friburgi agerem, autores aliquot Graecos, quos alioqui priuatis studijs legeram, cum Latina uersione contuli, atque castigauit. E quibus iam tum Strabonem Curioni permiseram, uiro quidem & erudito, & de literis sedulitate sua benemerenti: uerum cum ipse ad manum non adesset, ministri castigationes nostras in marginem adscriptas, forte non satis percipientes, parum est sententia nostra emendate uulgauerunt: sed quae tamen non perinde multa: nemo arbitror tam insyncerus, qui nobis imputanda putet. Mox nostro exemplo M. Bentinius, iuuenis simul & linguarum eximia peritia instructus, & iudicio exquisitissimo, idem felicissime aggressus praestitit in Laertio. Iam uero cum Herodotum, atq; Thucydidem adhuc apud me latitantes poposcisset Hittorpius, bibliopola Coloniensis, eidem amabilius uergenti codicem nostrum non potuimus denegare, quod mihi nus publicis studijs communicaretur. Interim cum mihi aula affixo adesse non concederetur, forte Arnoldus Vesaliensis theologus, linguarum, ac in uniuersum omnium disciplinarum peritissimus, interueniens, pro suo exactissimo iudicio grauius etiam, acuteq; nonnulla animaduertit, atq; restituit. Ceterum quantum omnino in hoc opere praestitum sit, nemo rectius iudicauerit, quam qui hanc editionem cum ueteri contulerit. Nam ut ea praeteram

5

teream, quae cacographia, transpositione, distinctioneque turbata erant, & id genus minutiora, quae per totum librum sparsa uel Augiae stabulum conspurcatione uicissent, omniaq; a nobis sunt repurgata: ad haec in primo libro a nobis adiecta plus minus nouem folia, a Laurentio haud scio qua occasione praetermissa: quae certe nemo inficiari poterat, quin illuc pertinerent, ut quod Graecum exemplar atque adeo contextus ipse narrationis testentur. Aut si cui hoc satis non sit, ipse Herodotus quarti libri initio locum citat de Scytharum exercitu, cuius meminere in primo. Quinetiam Stephanus de urbibus, & Strabo, atq; Athenaeus pleraque indidem citant ad uerbum, omniaq; ad eum Herodoti referunt locum. Proinde nos certis persuasi argumentis, ea hactenus desiderata non dubitauimus inter conferendum tumultuario quae decrant conuertere, suisq; locis intertexere. Postremo de uita Homeri libellum, iam ante a nobis conuersum, tibiq; dicatum, huic operi adiunximus, ut qui non ita malis hisce Musis adhereret. Verum enim uero cum haec nostra Musae patronum, ducemq; flagitarent, hoc est musagetem, qualem uetustas memorat fuisse Herculem, ninurum cuius defensione suffulta prodirent in publicum, tu in primis occurrebas ornatissime Gograui, cuius uere nobilibus uirtutibus concredantur, nuncupenturque: partim quod iam inde ab incunabilis magnis & laboribus & sumptibus domi ac peregre hisce uirginibus seruietis: partim etiam quod cum alijs melioribus disciplinis pulchre instructus, tum rerum gestarum memoria maxime uales: neq; est aliqua lectio, qua secundum literas plus afficiaris, quam historia. Nec id abs re: Nempe quae sit

4 3 testis

Universidad de De
B

testis temporum, lux ueritatis, uita memoria, magistra uita, nuncia uetustatis, ut eleganter apud Cicronem tuum differit Antonius. Adde, quod natu maioribus rerum experientia subministrat, priuatos imperio dignos efficit, iuniores senioribus aequat prudentia. Et tu iam ob eximiam eruditionem, paremque integritatem iuuenis nondum trigessimum ingressus annum, reip. principumque consilijs admotus, in hoc nostro historiae parente non raro reperies, quae usui tibi etiam praesente seculi statu esse poterunt, tam publice quam priuatim: ut interim taceam admirabilem quandam narrandarum rerum amoenitatem, atque eloquentiam (si Luciano credimus, censori alio qui satis nasuto) inimitabilem. Atque uero ut alios praetermittam, qui omnes Herodoti elogia plenis (ut aiunt) buccis canunt, duorum duntaxat grauisimorum linguae Latinae procerum censuras proferam, nempe Cicronis, & Quintiliani: Quorum alter in illustrium oratorum catalogo, hoc est Bruto, & ea disputatione, quam De oratore inscripsit, utrobique Herodoti scripta magnis laudibus uehit. Alter uero Institutionum oratoriarum libro decimo, de Herodoto, eiusque discipulo Thucydide sic scribit: Historiam multi scripsere praclare: sed nemo dubitat longe duos ceteris praefereudos, quorum diuersa uirtus laudem penes est aequalem consecuta. Densus & breuis & semper instans sibi Thucydides, dulcis & cadidus & effusus Herodotus. Ille concitatus, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille uero uoluntate. In tantis laudibus mirum est non defuisse, qui uel editis libris hunc scriptorem sugillarent. Sed tale est hominum ingenium, ut nullus feret, quam uniuersis praclarus scriptor, omnem

mnem reprehensionis notam effugerit. Quod sicubi forte paru credibilia narrare Herodotus uideatur ijs, qui exterinas, easque regiones non lustrauerint, de quibus ipse scribit, non ea mythistoria (ut quidam falsius cauilatur) protinus existimanda est: sed gentium potius, regionumque peculiari naturae donandum. Si quidem ipse cum de Babylonis fertilitate scribens, mulij & sesanu instar arborum proceritate tradat: tamen (inquit) quamquam meis oculis uiderim, memorare supersedeo, quod plerisque qui haec non uiderint, fabulosa tradere uidebor, εκ δ κίχρη και σισαμύ εσον αιδεσθαι μεγεθος γινεσθαι. επισαμενος μνημην ου ποιησομαι. εδιδως ενα κισι μη απιγμενοισι ει την βαβυλωνιην χωρην και πε ερημικον κερσων εχοντα εις απιστω πολλην απιπταται. Quoties uero ea scribit, quae aut ipse non uiderit, aut certo non constent, ueluti quae aliorum commemoratione acceperit, subinde fidem suam liberat: id quae cum alijs, tum hoc loco, μέχρι μνη τῆς ελεφαντινης πόλιος αὐτόπης ελθων, τὸ δὲ ἀπὸ τὸν δε ἀκρη ἰσορίων. Et alibi, ταῦτα μνη ει μνη ἐπι ἀληθείας ὄνει δισσα, πὲρ ἡ λίγρη γράφω. Iisdem penes uerbis se excusat in narratione de Paetha, quamquam ea Plutarchus ad calumniam rapit, adeo ut mirer uirum, alioqui grauisimum, e descendisse, ut περὶ τοῦ ἠεροδότη κακοῦ δικαιοσ librum scriberet. Iosephus quoque arbitratu non tam Herodoto imputandum, si quid forte ab alijs aliter referatur, aut non uoluntarium mendacium dicatur, quam illorum errori, qui illi narrauerint. Accedit huc, quod Cicero etiam cum Gorgiam, Trasimachum, atque Theodorum mendaciorum, ineptiarumque arguat, solum Herodotum, etiamsi in eorum incidere etatem, longissime tamen ab illorum abfuisse ineptijs, scribit.

Universidad de
Biblioteca

scribit. Sed ne nos quoque inepti uideamur, ac epistole
prolixitate molesti, in tempore finem faciemus. Tu or-
natissime Gograui, hasce Musas tuo patrocinio concre-
ditas dicat as que, ea fide autoritate que tuere, qua
olim sub tutela fortissimi numinis fuisse credi-
ta sunt. Ita demum fiet, ut tue uirtutes
harum aliquando uoce uicissim ce-
lebrentur. Bene uale, & nos,
quod facis, mutuiter a-
mare perge. Ex Duf-
seldorp, pridie
Id. Feb.

Hero

HERODOTI
HALICARNASSEI
HISTORIAE PAREN-
TIS LIBER I. QVI
INSCRIBI-
TUR
CLIO

ERODOTI Halicarnassei hi-
storiae explicatio haec est, ut neq;
ea, quae gesta sunt, ex rebus huma-
nis obliterentur ex aeo, neq; inge-
tia & admiranda opera, uel a Grae-
cis edita, uel a Barbaris, gloria
fraudentur, cum alia, tum uero qua
de re isti inter se belligerauerunt. Persarum eximij memo-
rant diffensionum autores extitisse Phoenices, qui a mari
quod Rubrum uocatur, in hoc nostrum proficiscentes,
& hanc incolentes regionem, quam nunc quoq; incolunt,
longinquis continuo nauigationibus incubuerunt: facie-
disq; Aegyptiarum, & Assyriarum mercium uecturis, in
alias plagas, praecipueq; Argos traiecerunt. Argos ete-
nim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis, quae nunc
Graecia nominatur, antecellebat. Huc appulso Phoeni-
ces mercimonia exposuisse, & quinto sexto ue quam ap-
pulissent die, cunctis fere diueditis, foeminas ad mare uenif-
se cu alias multas, tu uero regis filia, cui nome esset idem,
quod Graeci tradunt, lo filiam Inachi. Dumq; ha foeminae
a s puppi

puppi nauis aſiſtētes ea mercarentur, quæ cuiuſq; au-
ditas maxime ſerebat, in eas Phœnices ſeſe adhortatos
impetum feciſſe, & ipſarum pleriq; auſugientibus, Io
cum alijs aliquot raptam fuiſſe, eiſq; in nauē impositis,
Phœnices in Aegyp̄tū uela feciſſe. Hūc itaq; in modum
Io in Aegyp̄tū abiſſe memorat Perſæ, nō quæadmodum
Græci: et hoc iniuriarum principium extitiſſe. Poſt hæc
Græcorū quorūdam, quorū nomina nō tradūt, nec tenent,
Tyrum appulſos, filiam regis rapuiſſe Europā. Euerunt
autē hi Cretes, illiſq; par pari repenſum. Verum poſtea
Græcos ſecūda iniuriæ autores extitiſſe: longa uecti na-
ue in oram Colchidis, & ad Phaſim fluuiū, cum cætera
trāſeſſent, quorum gratia uenerāt, aſportarunt illinc
filia regis Medeam. Ad quam repoſcēdum, pœnasq; de
raptu petendas, cū rex Colchorū caduceatorē miſiſſet,
Græcos reſpōdiſſe, ut illi de raptu Io Argiua pœnas ſibi
nō dediſſent, ita ne ſe quidē illis daturus. Secunda dehinc
ætae ferunt Alexandro Priami filio, cū iſta audiſſet,
cupidinem inceſſiſſe uxoris ſibi per rapinam è Græcia
comparandæ: certum habenti, omnino ſe pœnas non
penſurū, quas nec illi pependiſſent. Ita cū iſ Helenam
rapuiſſet, uiſum eſſe Græcis primum miſiſ illuc nuncijs
& Helenā repetere, & pœnas de raptu petere. Illos ue-
rò tergiuerſantes mētionē feciſſe de raptu Medæ: & qui
nec pœnas dediſſent, nec rapinā repoſcentibus reddidiſ-
ſent, quomodo uellēt ipſi ab alijs ſibi pœnas dari. Hæc
nū inter eos mutuis rapinis actū. Eorum autē quæ dein
ceps extiterunt, Græcos præcipue autores extitiſſe, qui
priores in Aſiā, quā ipſi in Europā, copias ducere in-
cepiſſent. Se quidē ſentire, iniuriōrū uirorū factū eſſe, ra-
pere foeminas: amentū uerò, raptis ulciſcendis operā da-
re: prudētiū autē, pro nulla habere raptarū pulchritudi-

His refragatur
Iſocrates.

nem: quippe quæ niſi uoluſſent, haud dubiè raptæ non
fuiſſent. Eoq; ſuarum ſceminarum ex Aſia raptarū Perſæ
negant ullam ſe habuiſſe rationem. Græcos autem Lac-
dæmonia mulieris gratia, ingentem comparafſe claſſem,
deinde in Aſiam proſectos, imperium Priami eueriſſe.
Atq; ex eo tempore ſemper exiſtimafſe ſibi hoſtes eſſe
Græcos. Siquidem Aſiam, & quæ illā incolunt, barbaras
gentes putant Perſæ ſibi neceſſitudine coniunctas: Euro-
pam uerò & Græcos a ſe eſſe diſiunctos. Hunc in modū
Perſæ rem geſtam eſſe memorant, & ob Ilij excidiū ſibi
diſcordiæ cum Græcis extitiſſe principium comperiunt:
cum quibus non conſentiunt de Io Phœnices, quam ne-
gāt ſe in Aegyp̄tū abduxiſſe raptu uſos, ſed eā apud Ar-
gos cū nauclero ipſorum nauis habuiſſe rem: & cum ſe
grauidā eſſe cōperiſſet, uerita parentes, ſic uoluntariam
cum Phœnicibus nauigafſe, ne detegeretur. Et hæc qui-
dem Perſæ Phœnicesq; reſerunt. Ego uerò, utrū ſic geſta
ſint nec ne, nō pluribus perſequar. Cæterum quæ ipſe no-
ui primum incepiſſe inferre Græcis iniuriā, hunc indicæ-
bo, longius oratione pergens, tam paruas urbes ciuita-
tesq; commemorando, quā magnas. Nam quæ olim ma-
gnæ erāt, earum permultæ factæ ſunt paruæ: rursus quæ
mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igi-
tur cum ſciam humanam felicitatem nequaquam in eo-
dem tenore perſtare, utriuſq; fortunæ mentionē habebo.

ROESVS genere quidem fuit Lydus,
patre autē Halyatte, earū uerò nationū
tyrānus, quæ intra Halym amnem ſunt,
qui à meridie Syros ac Paphlagonēs in-
terfluēs, cōtra uētum aquilonē in mare,
quod uocat Euxinū, euoluitur. Hic Cræſus è barbaris dū
taxat,

taxat, quos cogitos habemus, primus Græcorū alios ad tributū pedēdum adegit, alios sibi amicos cōciliauit. Sub egit quidē Iones, Acoles, & qui sunt in Asia Dores. Amicos autē sibi fecit Lacedæmonios, cum ante eius imperiū uniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmericorum aduersus Ioniam expeditio, uetustior illa quidē Cræso extitit: non tamen urbes expugnauit, sed per incurfiones prædas abegit. Cæterum principatus cum fuisset Heraclidarum, ad genus Cræsi, qui uocabatur Merminadæ, sic peruenit: Candaules is, quem Græci Myrsilum nominant, Sardiū fuit tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Si quidem Heraclidarum primus Sardi rex extitit Argon, nouissimus Candaules Myrsi filius, cum ante Argonem, qui in ea regione regnauerant, fuissent oriūdi à Lydo Aty filio, à quo totus is populus cognominatus est Lydus, cū Meon antea uocaretur. Ab his succedentes Heraclida, imperium ex oraculo adepti sunt, Iardana ancilla & Hercule geniti: idq; per quingētos & quinq; annos, duas & uiginti uirorū ætates tenuerunt, filius patri deinceps succedens usq; ad Candaulem Myrsi. Hic igitur Candaules uxore adamabat, eamq; præ amore arbitratur omnium sceminarū esse pulcherrimā. Hoc ita esse sibi persuadens, apud Gygem Dascyli filiū ex satellitibus suis (erat enim is maxime acceptus, & quo ministro in rebus magis arduis utbatur) specie uxoris supra modū extollebat. Ad quem nō multo interiecto tempore (necesse nanq; erat ei male euenire) inquit his uerbis: Gyges, neq; enim uideris mihi fidem habere reserenti de coniugis specie, quod magis incredulæ sunt hominibus aures quā oculi, fac illam conspicias nudā. Hic autē uehemēter exclamās, Quēnam, inquit, here sermonem profers haudquaquam san-

num

num, qui me iubes inspicere heram meam nudā? Mulier exuta tunica, & uerecūdiam pariter exuit. Olim iam hominibus sunt honesta excogitata, unde discere debemus: ex quibus hoc unū est, Quæ sua sint, quenq; inspicere debere. Ego uerò tibi fidem habeo, illam esse sceminarum omnium speciosissimā, teq; oro, ne me ores illicita. Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat: pertimescens, ne quid sibi ex ea re mali cōtingeret. Cui uicissim ille his uerbis: Fidens, inquit, esto Gyges, caue timeas, aut me tanquam hoc te sermone tentantem, aut uxorem meam, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim sic ego machinabor, ut illa ne deprehendere quidem possit, se abs te fuisse inspectam. Te nanq; secundum fores domus, in qua cubamus, cū aperta fuerint, sistā. Vbi ego sacro ingressus, aderit & uxor mea in cubiculū: iuxta cuius introitū sella posita est, super quam uestes illa (ut quanq; exuerit) reponet sese per multum oculū spectandam præbens: quæ cum à sella cubitum perget ostēdens inuicem terga, curæ tibi sit illinc ne te per fores abeuntē cōspiciat. Gyges ubi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules posteaquam hora cubandi uisa est adesse, in cubiculum duxit, statimq; post & uxor affuit, quam introeuntē, ac uestimenta deponentē Gyges intuitus, ubi auersa fuit illa cubitum uadens, ipse è loco prorepens foras abiit, & inter exeundū à muliere conspectus est. Hæc, ut didicit à uiro quod actum esset, neq; præ pudore exclamauit, neq; uisa est percepisse, habēs in animo Candaule ulcisci. Apud Lydos enim, & serè apud cæteros quoq; barbaros, magno probro est, etiam uirū conspici nudū. Ita tunc nihil aperiens mulier, silentiū tenuit. Mox ubi dies illuxit, quos domesticorū maxime sibi fideles intelligebat esse

cum

Plato in 1. de rep. nō sic scribit Gygē Candaulis uxorem stuprasse, cuius Cicero offic. 3. meminit, id fabulosum affirmans.

cum pręparasset, Gyge accersit. Hic eam nihil suspicans
 scire eorū quę acta erāt, accersitus uenit: quippe qui an-
 tea solitus esset ad reginā concedere, quoties ab ea uoca-
 retur. Ut uenit, ad eū his uerbis mulier inquit: Nunc dua-
 bus tibi pręsentibus uijs Gyges, offero electionē in utrā
 malis diuertere: Aut enim me pariter ac regnū Lydorū,
 ubi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuō oc-
 cumbere sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequen-
 do, posthac scias, quę te scire non decet: sed aut illum,
 qui ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudam me
 es conspicatus, & illicita fecisti. Ad hæc uerba Gyges pa-
 rumper obstupescit, mox obsecrare illam, ne se ad ta-
 lem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non
 persuadet, sed utiq; propositam sibi necessitatem cernit,
 aut interimendi herum, aut per alios pereundi, elegit ut
 ipse superesset: atq; ita percontans illam, inquit: Quando
 quidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum,
 age audiam quo pacto illum adoriemur. Excipiens illa:
 Ecce eo, inquit, loco adoriendus erit, unde ille me nudam
 ostendit: in sopitum impetus dabitur. Posteaquam insi-
 dias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges nihil cuncta-
 tus est (quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed neces-
 se aut perire, aut Candaulem perimere) mulierem in tha-
 lamum sequitur, quem illa dato pugione subter easdem
 fores occulit. Vnde postmodum iste procedēs, quiescen-
 tem Candaulem obruncat, uxoreq; eius & regno poti-
 tus est. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui per
 idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem re-
 gnū Gyges atque possedit ex Delphico oraculo. Nam
 cum Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, at-
 que in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gy-
 gianam,

gianā, ut si oraculū respondisset hūc esse regē Lydorum,
 ipse regnaret: sin minus, principatū Heraclidis restitue-
 ret. Accepto pro se oraculo Gyges ita regnauit. Sed de-
 mum Pythia locuta, Heraclidarū ultionē in atnepotē Gy-
 gis esse uenturā. Quod carmen neq; Lydi, neq; ipsorū re-
 ges ullius momenti fecerūt prius, quam exitu cōprobatū
 est. Hūc in modū obtinuerē tyrannidē Mermnadę, subla-
 tis Heraclidis. Gyges tyrānide occupata, Delphos dona-
 ria misit non pauca, ubi quę ex argēto donata uisuntur,
 eorū pleraq; istius sunt. Et præter argētū immensam uim
 auri dedicauit: posuitq; eū alia, tū uerō (quod præcipua
 mētionē dignū est) pateras aureas, numero sex, pōdo tri-
 ginta talētorū, quę Corinthiorū thesauro collocata sunt.
 Licet is thesaurus (si uera loqui uolumus) non Corinthi-
 populi est, sed Cypseli Ectionis filij. Ita Gyges Barba-
 rorū, quos ipsi nouimus, primus, munera apud Delphos
 posuit, secūdū Midā Gordij filiū, Phrygię regē. Nā &
 Midas obtulit regiā sellā, in qua sedēs iura solitus dicere
 erat, rem spectaculo dignā. Quod tribunal eodē quo Gy-
 ges obtulit loco, uocitatur a Delphis Gygadas, eius uide-
 licet qui obtulit cognomine. Is postquam imperio poti-
 tus est, arma intulit Mileto, & Smyrnę, urbēq; Colopho-
 nem ui cepit. Nec aliud ullū præclarū facinus ab eo gestū
 est, cum duodequadragesimo annos regnauerit. Hunc nos,
 his dūtaxat de eo cōmemoratis, missum faciamus: Ardyis
 eius filij facturi mentionem, qui post Gygem regnauit.
 Hic Prieneas expugnauit, Miletū oppugnauit: quo Sar-
 diū tyrānidē obtinente, Cimmerij a Scythis Nomadibus
 eieciti, ē sedibus suis in Asiā trāsierūt, Sardisq; præter ar-
 cem ceperūt. Ardyis cū undequinquaginta regnasset an-
 nos, successit Sadyattes, regnauit annis duodecim. Sadiat-
 ti succes-

ti successit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis prone-
 pote bellauit, & Medis: Cimmericosq; exegit ex Asia,
 Smyrnā etiā a Colophone conditam cepit, & Clazome-
 nas inuasit: unde non, quē admodū optabat, discessit, uehe-
 menter euentu frustrato. Alia quoq; opera, cū in imperio
 fuit, dignissima memoratu edidit, quae haec sunt: Bello
 quod gesit cū Milesijs, a patre traditū, hac ratione Mi-
 letū illuc transgressus obsidebat: Dum fruges in regione
 erant adultae, tunc exercitū immittebat, procedens in ex-
 peditionem ad cantum fistularū, fidiūq; ac tibia tam
 muliebris, quā uirilis. Cū in agrum Milesiū peruene-
 rat, non aedificia, quae in agris erant, diruere, non incen-
 dere, nō fores effringere: sed incolumes esse passim sine-
 re: arboribus modō, fructibusq; regionis peruasitatis, rur-
 sus se recipiebat. Nam Milesij mare obtinebant, ut opus
 non esset hosti illic, considerare. Aedificia autem idcirco
 Lydos non excidebat, ut Milesij habentes unde pro-
 cederent, humū sererent, colerentq;. Et cū hoc illi fecis-
 sent, ipse cū exercitu ingressus, haberet aliquid quod po-
 pularetur. Haec faciens undecim oppugnauit annis, per
 quos duo ingentia uulnera accepere Milesij: Vnum in
 Limencio (quod est ipsorū regionis) pugna cōmissa: alte-
 rū in campo Mæandri. Horū undecim annorum sex ad-
 huc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui
 cū exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idē bellū
 cōstauerat. Quinq; reliquis eius filius Halyattes, bellum
 quod a patre receperat (ut a me superius cōmemoratum
 est) intētius administrauit: in quo bello Milesios nulli ex
 Ionijs subleuauerūt, praeter Chios, qui soli fuere auxilio
 reddētes uicē, quod aliās quādo Milesij Chijs bello, quod
 cum Erythraeis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo
 autem

autem anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri
 contigit: Segetes ut erant incensae, ualido uigente uento,
 celerrimē peruasurunt Mineruae templū cognomine Asses-
 sia, quo incendio templū deflagrauit. Neq; ullius momen-
 ti ea in praesentiarum habita est: sed cū post exercitus re-
 ditum Sardis Halyattes decubisset, diuturniusq; a grota-
 ret. Delphos misit ad deum, de sua ualetudine sciscitatum,
 siue alieno, siue suo pte consilio ad mittendum inductus.
 Nūcijs, cū Delphos peruissent, se reddituram respon-
 sum Pythia negat prius, quā templum Mineruae repara-
 rint, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremas-
 sent. Ita actum esse, ego apud Delphos accepi. Milesij his
 illa addunt: Periandrum Cypseli filiū, cū audisset oracu-
 lum Halyatti redditum, misisse nūcium ad Thrasybulum,
 tunc Milesiorum tyrannum (cuius in primis erat familia-
 ris) admonitum, ut aliquid prospiciendo sibi consuleret
 in praesens. Et Milesij quidem ita gestum memorant. Ha-
 lyattes autem, ubi haec ipsi nunciata sunt, confestim cadu-
 ceatores Miletum mittit ad incūdas cum Thrasybulo &
 Milesijs pactiones tantisper, dum templum aedificaretur.
 Dum caduceator Miletum uenit, Thrasybulus (ut qui om-
 nem sermonē planē persenserat, noratq; quidnā Halyat-
 tes facere statuisset) huiusmodi rem machinatur: Quod
 frumenti in urbe erat, uel suum ipsius, uel priuatorum, id
 omne in forum congerit: praecipitq; Milesijs, ut cū ipse
 signum dedisset, cuncti potarent, et inter se comesationi-
 bus uterentur. Haec Thrasybulus ea gratia fecit, praee-
 pitq;, ut caduceator Sardius cernens ingentem frumenti
 accruum effusum, & homines oblectationibus uacantes,
 renunciaret Halyatti: quod & contigit. Nam ut illa con-
 spexit caduceator, Thrasybuloq; Lydi mandata expo-
 suit,

suit, reuersus est Sardis. Et ut ego audio, ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Halyattes uehementem penuriam rei frumentariae Mileti esse, & populum ad extremum usque malorum deuenisse, reuerso illinc caduceatore, audiebat contraria, atque ipse fuerat opinatus. Post haec inter eos ita conuentum est, ut mutuo hospites essent, ac socij: proque uno, duo delubra apud Assesum edificauit. Halyattes ipse ex morbo conualuit. Et quae ad bellum quidem Halyattis cum Milesijs atque Thrasymbulo pertinent, ita habuere. Periander autem Cypseli filius fuit, is, qui Thrasymbulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus, cui maximum miraculum fuisse oblatum populares sui praedicant, & his Lesbij assentiuntur: Arionem Methymnaeum delphino insidentem ad Tanaron fuisse euectum, qui erat citharcedorum sui seculi nulli secundus: quique primus hominum, quos nouimus, & fecit, & nominauit, & docuit Corinthi dihyrambul. Hunc Arionem ferunt, cum per multum temporis triuisset apud Periandrum, concupisse in Italiam Siciliamque nauigare: rursus parta ingenti pecunia, uoluisse Corinthum reuerti: & cum profecturus e Taranto esset, quia nullis magis, quam Corinthijs fideret, nauigium uirorum Corinthiorum conduxisset. Cum altum tenerent, istos Arioni insidiatos, ut eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantum fuisse deprecatum. Non persuadenti nauitas iussisse, ut aut sibi manus inferret, ut sepulturam in terra nancisceretur, aut ilico in mare desliret: Arionem ad hanc difficultatem redactum, obsecrasset, ut quandoquidem ipsis ita placitum esset, cernerent se omni suo ornatu cooperatum, stantemque super foros, audirent cantantem: & cum decantasset, sibi se manus illaturum: atque istos permittentes

Cinua

Cinuaferat enim libido eos audiendi praestantissimum inter homines modulatorem) e puppe in median nauem concessisse. illum induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem super foros, inchoasse carmen, quod dicitur Orthium: eoque decantato, sese ut erat ornatus, in mare iecisse. Et hos quidem cursum tenuisse in Corinthum: illum uero aiunt a delphino exceptum, in Tanaro fuisse transuectum: Et cum e delphino descendisset, Corinthum eodem habitu perrexisset. Et ubi peruenit, quicquid contigerat enarrasse: & Periandrum (quia non crederet) tenuisse hominem in custodia, ne quod prodiret: ceterum curauisse ut nauas haberet. Eos accitos, ubi affuerunt, percontatum, si quid de Arione memorarent: & referentibus, illum hospitem circa Italiam agere, fortunatumque Tarenti se reliquisset, Arionem apparuisse eodem quo deslisset habitu: istos terrestres, nihil amplius habuisse, quod conuicti inficiarentur. Haec Corinthij ac Lesbij aiunt. Extatque in Tanaro ingens Arionis ex aere donarium, super delphinum sedens. Porro Halyattes Lydus composito cum Milesijs bello, postea cum septem & quinquaginta regnasset annos, uita excessit: qui secundus ex hac domo, cum e morbo conualuisset, apud Delphos dedicauit grandem ex argento pateram: itemque alteram ex ferro paruulam, compactilem, spectatione dignam, inter omnia quae sunt Delphis donaria. Opus Glauci Chij, qui solus omnium compactationem ferri excogitauit. Defuncto Halyatti, successit in regno Cræsus, annos natus quinque & triginta, qui primus Graecorum Ephesijs bellum intulit. Vnde Ephesij ab eo obsessi, urbem Dianae donauerunt, fume ex aede Dianae ad murum alligato. Est autem inter ueterem urbem, quae tunc obsidebatur, & templum, septem stadiorum

b 2 inter

interuallum. His primis Croesus arma intulit: deinde carptim singulis Ionū, Aeolorumq; alias in alios causas praetendens, ut in quosq; maximas reperire poterat, in quosdam etiam friuola causatus. Postea uero quam Graecos in Asia subegit ad tributum pendendum, tunc constituit adificatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingendas cum omnia in expedito essent, dicunt alij Biantem Prieneum, alij Pittacum Mitylenaeum, cum se Sardis contulisset, interrogatum à Croeso, num quid apud Graecia noui esset: respondisse, quod illum à compingenda classe inhibuit: inquit enim: Insulani, rex, decem millia equorum coemerunt, habentes in animo aduersus Sardis, atq; te, exire in expeditionem. Et Croesum uera loqui ratum, dixisse: Vt nam dent dii hanc insulani mentem in filios Lydorū ueniendi cum equis. Atq; hinc excipientem dixisse: Videris mihi, rex, cupidè uota facturus, ut insulanos in cōtinente ad piscaris equitantes, haud absurda spe. Verū quid aliud insulanos optare cēses, quam simul ac audierint constituisse te aduersus se classē adificasse, ut uacii Lydos in mari intercipient: teq; pro his Graecis, quos tu in cōtinente tibi adiecisti, ulciscatur? Hac ratione delectatū admodū Croesum, atq; inductū (est enim uisus ille per quā scite dixisse) ab adificanda classe desisteret, atq; ita cū Ionibus, qui insulas incolerent, hospitium contraxisse. Interiecto tempore subactis ferme omnibus qui intra Halym colūt. Nā praeter Cilices ac Lycios, ceteros omnes Croesus in suā potestatem redegit, qui hi sunt: Lydi, Phryges, Mysi, Mariani, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Oetyniq; & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Aeoles, Paphyli. His subactis, et potentia Lydorū per Croesum aucta, cōtulerūt se Sardis opibus florētes, tum ceteri omnes è Graecia sophistae, qui

qui ea tempestate erant, pro se quisq; proficiscentes, tum uerò Solon uir Atheniensis: qui cū leges iubentibus Atheniensibus tulisset, decem annos per causam contemplandi nauigando erat peregrinatus, ut ne quā legum quas cōdiderat, abrogare cogereetur. Nā hoc Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decem per annos seruandas, quas ipsis Solon condidisset. Harū itaq; legum, ac contēplandi gratia Solon peregrē profectus, in Aegyptum ad Hamasim se cōtulit, et Sardis ad Croesum. Eo cum peruenit, hospitaliter in regiā à Croeso exceptus est: tertioq; aut quarto quam uenerat die, iussu Croesi ministri circumdixerunt hominem circa thesauros: omniaq; quae illic inerant magna, atq; beata, ostentauerunt. Contēplatum eū cuncta, et ut sibi opportunū fuerat intuitū, talibus percōtatus est Croesus: Hospes Atheniēsis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuā sapientiā, tuamq; discurfationem, qui philosophando per multa uidendi gratia es peregrinatus: ideo mihi nūc cupido incesit sciscitandi te, ecquem uidisti omnium beatissimū? Sperans uidelicet se inter homines beatissimū esse, ita sciscitabatur. Solō nihil admodū assentatus, sed ut res erat respōdens: Ego uero, inquit, rex uidi beatissimū Tellum Atheniensem. Quod dicam admiratus Croesus, instat interrogare: Qua de re Tellū iudicas esse beatissimū? Quod, inquit, Tello in republica bene instituta filij erant honesti & boni, eorūq; singulis liberi, hiq; omnes superstites: & cum hoc uita, quantum in nobis sitū est, bene traduxisset, obitus splendidissimus obtigit. Siquidē praelio quod Atheniēses cū finitimis gessere apud Eleusina, hic cum auxilio uenisset, hostēq; in fugam uertisset, pulcherrimam oppetijt mortem. Quae Athenienses quo loco occubuerat, in eo loco publice humauerunt,

magnificèq; honorarunt. Multa de Tello ac beata Solone
 referente, excitatus Crœsus, interrogat, Quemnam secun-
 dum ab illo uidisset, putans haud dubiè secundas se partes
 esse laturum: Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his
 & genus Argiuum erat, & uictus suppeditabat: ad hæc
 corpori robur, tantū, ut & in certaminibus ambo pariter
 uictores extiterint, & de his ista memorentur. Cum dies
 festus Iunonis apud Argiuos esset, oporteret que omnino
 matrem horum ad templum ferri bobus iūctis, hiq; boues
 ex agro eis ad horam præsto non essent: tunc iuuenes ex-
 clusi tempore, iugum subeuntes plaustrum pertraxerunt
 quo mater uehebatur, & quinq; ac quadraginta per sta-
 dia trahentes, ad templum peruenerunt. Quibus, cum hæc
 fecissent, & ab omni cœtu conspecti fuissent, optimus ob-
 tigit uitæ exitus: per quæ deus indicauit, satius homini es-
 se mori quàm uiuere. Nam cum circumstantes Argij laudi-
 bus tollerent, uiri quidem cōsiliū filiorum, foemina uerò
 eorum matrem, quòd talibus filijs prædita esset: mater gau-
 dio perfusa cum liberorū factio, tū fama, ante simulachrū
 stans precata est eam, ut Cleobi & Bitoni filijs suis daret
 id, quod optimū esset homini cōtingere. Post hanc præca-
 tionē, ubi sacrificarūt, epulatiq; sunt, quiescentes in ipso
 delubro, nō sunt amplius excitati, sed hoc uitæ exitu per-
 functi. Quorū effigies, tanquā uirorū, qui optimi exiti fu-
 sent, Argij factas, apud Delphos collocarunt. Et his quidē
 Solon secūdas beatitudinis partes tribuebat. Crœsus autē
 conturbatus, inquit: Hospes Atheniensis, adeo ne tibi pro
 nulla contēnitor nostra felicitas, ut ne priuatis quidē uiris
 nos æquiparādos ducas? Cui ille: Me Crœse gnarū, omne
 numen inuidū esse & turbulentū de rebus humanis, inter-
 rogas. In diuturno enim tēpore multa uidētur quæ nemo
 uclit

uelit uidere: & tolerantur multa, que nolit quissiam tole-
 rare. Proponamus enim homini terminū uitæ ad septuagin-
 ta annos, qui anni cōstāt ex uiginti quinq; millibus ac ducē-
 tis diebus, mēse intercalari non posito. Quod si uelis reli-
 quū annorū ob hunc mēsem prolixius fieri, ut horæ ad id
 quod deest accedētes congruant, mēses quidē intercalares
 supra annos septuaginta sient triginta quinq; dies autē ex
 his mensibus mille quingenti. Horū dierū omnium, qui sunt
 ad septuaginta annos, numero uiginti sex mille, ducenti
 quinquaginta, nullus prorsus qualē alius rem affert. Ita igitur
 Crœse omnino calamitosus est homo. Verū tu mihi
 uideris & diuitijs ualde pollere, & permultorū hominū
 esse rex: sed quò me interrogasti nondum te appello, prius
 quàm bene uita defunctum te audierō. Neq; enim beator
 est, qui magnis opibus præditus est, eo qui diurnū uictum
 habet: nisi eidem omnibus bonis prædito, fortuna concesserit,
 bene uita defungi. Et enim complures homines sunt per
 quàm locupletes, minime tamen beati: cōplures item me-
 diocria habentes patrimonia, fortunati. Quorū is qui di-
 uitijs affluit, sed non beatus est, duabus tantummodo rebus
 antecellit fortunatū: at hic illum pluribus. Ille ad cupidita-
 tes implendas, & ad grandē quæ incidat offensam superā-
 dā ualidior est: hic et si illo inferior est in his duobus, quæ
 bene illi à fortuna denegātur, tamē excellit, quòd illorū in
 expertus est, quòd prospera fruitur ualitudine: quòd malo-
 rum expers, q; honorū liberorū parēs, quòd formosus est.
 Qui si præter hæc diē quoq; suū rectē obierit, is est (quē
 queris) dignus qui uocetur beatus: prius tamē q̄ ad obitū
 peruenerit, nequaquā beatus appellādus, sed fortunatus: quæ
 omnia cōsequi quādiu sis homo, impossibile est. Sicut nec
 una regio cūcta sibi ipsi suppeditat: sed aliud habens, alio
 b 4 indiget:

indiget: quæ tamē habet plurima, ea est optima. Quemadmodum & hominis corpus unū aliquid nō est consummatū, quia aliud habet, alio uacat. Quisquis autē horū plurima perpetuō habuerit, dehinc placido animo ē uita excesserit, hic apud me nomine hoc ueluti rex donari meretur. Omnis rei oportet inspicere exitum, quō sit euasura: quoniā multos deus, quibus fortunas suppeditauerat, radicitus euerit. Hæc Solon neq; assentando Cræso, neq; ullius eum mōmēti faciēdo locutus, dimittitur. Saneq; est uisus esse indotus, qui bonis præsetibus præternisus, iuberet omnium rerum inspicere exitum. Post abitū Solonis ingēs deorum indignatio (ut conijcere licet) Cræsum excepit, quōd se ipsum omnium hominū beatissimū arbitraretur. Cui statim quiescenti somniū oblatū est, ueritatem indicās malorum, quæ circa filium erant euentura. Erant autē Cræso liberi duo: quorū alter qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales omni iure lōge primus, nomine Atys. Hūc itaq; Atym Cræso significat somniū, fore ut ferrea cuspis traiectum interimeret. Experrectus, & secum rem uersans, somnio territus, ducit filio uxorem, solito præesse copijs Lydorum: posthac ad tale manus nequaquam dimittit. Iacula, & hastas, omniaq; huiuscemodi, quibus homines in bello utuntur, ē porticibus amouēs, in thalamos infert, ne quid suspensum in filium decideret. Cum autem nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam calamitate perditus, manibusq; non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, cum ad aedes Cræsi uenisset, ex ritūq; domestico, ut sibi expiari liceret, orasset, Cræsus expiauit. Modus expiandi propemodum is est apud Lydos, qui apud Græcos, vbi legitima peregit, Cræsus percontatus est, unde ille, quisnam foret, inquiring: Homo quis tu? & unde

unde ē Phrygia profectus, domesticus mihi factus es? & quem uirum, aut quam fœminā interemisti? Ad quem ille respondit: Gordij Mida prognati sum filius, nomine Andrastus: quia fratrem meum ipsius imprudens interemi, ad sum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Cræsus inuicem ad eum his uerbis inquit: Ex uiris nobis amicis oriundus es, & ad amicos uenisti, hic in nostris edibus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porrō calamitatem quā seuisime ferendo, plurimum lucrifacies. Atque ille quidem apud Cræsum domiciliū habuit. Verum per hoc idem tempus apud Olympum Mysia, aper eximia magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progressus, Mysiorū opera peruastabat: quemq; sepenumero Mysi aggressi, nihil admodum mali ei fecerant, sed ab eo acceperant. Ad extremum missis ad Cræsum nuncijs, ita dixere: Apparuit rex apud nos maxima res * aper, qui agrestia corrumpit ^{σὺς μίγν' ἄρ' ἔ} opera, quem studiosissimè captantes, interimere tamē non ualuimus. Nunc itaq; te obsecramus, ut nobiscum filium tuum, ac delectos iuuenes, canesq; mittas, quō belluam ē regione tollamus. Hæc illis precantibus, Cræsus somnia memoria repetens, ita respondit: Filij quidem mei nolite amplius facere mentionem: neq; enim eum uobis dimitterem: nam est nouus maritus, & nuptialia sunt ei cordi. Lydorum tamen delectos & uenatores omnes cum canibus unā mittam, mandaboq; euntibus, ut promptissime uobiscum belluam de regione summoueant. Hæc Cræsus respondit. Cuius uerbis cum contenti non essent Mysij, interuenit Cræsi filius, auditisq; quæ Mysij precarentur, & Cræso negate cum illis missurum se filium, hæc inquit ad eum adolescens: Pater, quæ nobis antehac aliquando honestissima ac magnificentissima erant, uel in bella, uel

in uenationes eundo specimē sui dare, horum utroq; nūc
 exclusum me tenes, nulla in me animaduersa neq; ignauia
 neq; foecordia? quibus nam me oculis cōspici oportet eū tē
 in forū, atq; illinc redeuntē, qualis ciuibus, qualis uxori
 recens nupta uidebor? cui illa uiro uidebitur nupta? Pro=
 inde me tu aut finas uenatum ire, aut oratione persuade=
 as, potiora ista esse, quae facis? Cui respondens Croesus:
 Fili, inquit, neq; quōd ignauiam, neq; quōd aliud quippiā
 iniucundum mihi animaduertim in te, hāc facio: sed ui=
 sum quod in somnis mihi oblatum est, dixit te breuis aui
 futurum, quippe ferrea periturum cuspide. Cuius uisi gra=
 tia & has maturavi nuptias, nec ad ea quae suscipiuntur,
 dimitto, obseruans si quo pacto queam te, dum uiuo, a cla=
 de subtrahere. Filius enim unicus es. Nanque alterum au=
 ditu captum, pro nullo mihi existimo. Ad quem uicissim
 adolescens: Pater, inquit, tibi equidē ignosco agenti circa
 me custodiam, qui talem uideris uisionem: uerū tu illam
 non probe percipis: quam, quoniam te latet, equum me
 tibi interpretari. Ais tibi somnū ostendisse, me ferrea peri=
 turum cuspide. At uerō quānam manus sunt, quae uē cu=
 spis ferrea, quam tu pertimescas? Nam si dente dixisset,
 aut aliquo huius simili periturum me, deberes facere, quae
 facis: nunc autem dixit, cuspide. Quare cum non sit nobis
 pugna cum uiris, ire me finas. Et Croesus: Euincis me, in=
 quit, fili ista loquens de somno intelligendo. Quapropter
 ut abs te uictus, tibi indulgeo, ueniamq; do eundi ad uena=
 tionem. Hāc locutus Croesus, Adrastū Phrygem accersit,
 eiq; ubi adsuit, talia inquit: Ego te Adraсте calamitate
 praeditum (non ingrato tibi hāc exprobro) expiani, &
 receptum domi habeo, omnem suppeditans sumptum.
 Nunc ergo de me, qui prior de te bene meritus sum, de=
 bes

bes inuicem bene mereri. Custodem te opus est esse filij
 mei uenatū proficiscentis, ne qui inter uiam occulti gras=
 fatores in uestram perniciem prodeant. Ad hāc, tua in=
 terest eō te uadere, unde splendor ex operibus extilit,
 quod tibi paternum est, & praeterea quia robur adest. Cui
 Adrastus: Ego, inquit, rex in istud certamen alioqui non
 pergerem: quem tali calamitate affectum, nefas est ad aequa=
 les se conferre fortunatos: aut uelle inter eos adesse, a qua=
 re & frequenter me ipsum continui. Nunc quoniam tibi
 hoc in animo est, cui gratificari debeo, & gratiam re=
 ferre pro beneficijs, istud exequi paratus sum: filiumq;
 tuum, quem me custodire iubes, expecta incolumem redi=
 turum custodis causa. Posteaquā his uerbis Adrastus Croe=
 so respondit, & mox re apparata, uiris delectis, iuueni=
 busq; & canibus, disceditur. Qui ubi ad montē Olympū
 peruenere, belluam indagant, inuentā circūfusi iaculi in=
 cessant. Ibi hospes is, qui a caede fuerat expiatus, & uoca=
 batur Adrastus, uibrato in aprū iaculo, non illum, sed fru=
 strato ictu filium Croesi adeptus est. Iste cuspide ictus, uo=
 sem somni impleuit. Quod factum quidā ad Croeso nunci=
 andum cucurrit, perueniensq; Sardis, pugna illi, & filij ne=
 cem indicauit. Croesus morte quidem filij perturbatus, nō=
 nihil tamen aegrius ferebat, quod is eum necauerat, quem
 expiasset a caede. Et eum pergrauiter cladem suam lamen=
 taretur, Iouem expiatorem inuocare, testificans quae ab
 hospite passus esset. Inuocare etiā hospitalem, & familia=
 rem hunc eundem nominans deum. Hospitalē quidem uo=
 eans, quod in domū excepisset hospitem, percussorem filij
 sui ignarus se pascere: Familiare uerō, quod quē pro illius
 custode misisset, eū cōpererit hostilissimū. Secūdū hāc, Ly=
 di affuerūt, qui mortuū afferebant, post ipsum interfecto=
 sequa

sequebatur. Stans autem hic ante cadauer, sese Croeso tra-
debat, manus protendens, iubensq; ut se super cadauer ma-
ctaret, referendo tum priorem calamitatē suam, tum quo-
niam suam etiam expiatorem interemisset, sibi uiuendum
amplius non esse. Hæc Croesus audiens, etsi in tanto dome-
stico luctu positus, tamen Adrastū miseratus est, ad eumq;
inquit: Habeo abs te hospes omnem satisfactionem, quo-
niam te ipsum morte condemnas. Neq; uerò tu huius mihi
cladis autor es, nisi quatenus id fecisti imprudens: sed deo-
rum quispiam, qui iam mihi uentura significauit. Et Cræ-
sus filium pro sua dignitate sepeliuit. Adrastus autem Gor-
dij filius, Midæ nepos, is, qui tum fratris, tum expiatoris
interfecto extiterat, ubi silentium fuit ad sepulchrum,
ignoscentibus ei hominibus, ob quæ ipse grauissime affli-
ctabatur, sese super bustum transfudit. Cræsus filio orba-
tus, ingenti in luctu duos annos egit. Quem luctum postea
finiuit, Astyagis Cyaxaris filij dominatione à Cyro
Cambysis filio sublata, & rebus Persarum augetibus;
atq; in solitudinem uenit, si qua ratione posset poten-
tiam Persicam prius, quàm magna efficeretur, occupare.
Sub hanc statim cogitationem tentare statuit uaticinia,
quæq; apud Græcos, quæq; in Africa essent, alijs aliò di-
missis, quibusdam Delphos, quibusdam Dodonam, nonnul-
lis ad Amphiarā ac Trophoniū. Sunt qui ierūt ad Bran-
chidas oræ Milesiæ. Atq; hæc sunt Græca, ad quæ consu-
lenda Cræsus misit, oracula. In Africa uerò ad Ammonem
alios responsa petituros dimisit. Omnes autem, explora-
tum oracula quid sentirent: ut si consentanea in uero de-
prehenderentur, secundo loco de suis tentatum mitteret,
nunquid in Persas expeditionē moliretur. Mittens itaque
ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit mādāta, ut qua die
profi-

proficiscerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus sup-
putantes, quotidie oraculis uterentur, sciscitantes, quid-
nam faceret Lydorū rex Cræsus, Halyattis filius. Et quod
singula oracula respondissent, id omne conscriptum ad se
referrent. Quid cætera responderint oracula, à nemine cō-
memoratur. At apud Delphos simul atque ingressi sunt
Lydi domum, cōsulturi deū, & sciscitaturi quod sibi esset
iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit:

Noui ego quis numerus sabuli mensuraq; ponti:

Nutum percipio, fantis nihil audio uocem.

Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,

Quam simul agnina coquitur cum carne lebete,

Qui superest stratus, stratum cui desuper est æs. Vel,

Noui ego arenarū numerū spatiumq; profundi. Vel,

Noui ego arenai numerum modios & aquai. Vel,

Aequoris est spatium, numerus mihi notus arena.

His oraculis quæ Pythia reddidit conscriptis, Lydi di-
gressi Sardis rediēre. Cumq; alij quos circummiserat Cræ-
sus affuissent, tunc singula aperiens, quod scriptū esset in-
spexit: quorum quidem nullū probauit. Vbi autē illud Del-
phicū audiuit, protinus adorauit, atq; admisit, existimans
solam esse apud Delphos uaticinationem: quippe quæ
compererat quod ipse fecisset. Etenim postea quàm ad pe-
tenda oracula nuncios dimiserat, obseruato ex omnibus
diebus præcipuo, tale quiddā est machinatus, commentan-
do ea, quæ ad deprehendendum, & ad differendum ardua
sōrent. Testudinem pariter & agnum concisos in aheno-
coxite, operculo aheneo imposito. Atq; ita è Delphis Cræ-
so responsum est. Ex Amphiarai uaticinio quidnā respo-
sum sit Lydis, cum in sacro illo ritē sacrificassent, nō queo
dicere: nā de eo nil fertur aliud, quàm quod & hoc Cræ-
sus

sus uerax esse uaticinium existimauit. Post hæc ingenti-
 bus hostijs deum, qui est apud Delphos, exorandum sta-
 tuit. Immolauit enim pecora, quæ fas est immolari, nume-
 ro tria millia. Fulcra & aurea argenteaq; ad hoc phialas
 aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra ex-
 tructa concremauit, sperans aliquâto magis his rebus pro-
 picuari deû. Iusis etiam Lydis omnibus, ut sua ipsorum,
 quicquid tale haberet quisq; immolaret. Quo ex sacrifici-
 cio cum immensa uis auri defluxisset, ex ea dimidiatos la-
 teres deformauit, longiores (ut inscripsit) sex palmorum,
 breuiores trium, crassitudine palmari, numero ceterum de-
 cem & septem: quorum quatuor erant auri excocti, singu-
 li pondo duorum & dimidij talenti: ceteri uerò albi, pon-
 do binum talentorum. Fecit leonis quoq; effigiem ex au-
 ro excocto decem talentorum pondo, qui leo dum templû
 Delphicû deflagrauit, à semilateribus decidit (super illos
 enim erat collocatus) & nunc in Corinthiorum thesaurû
 repositus est, pondo sex talentorum atq; dimidij, eliquatis
 tribus talentis ac dimidio. Hæc Cræsus ubi perfecit, Del-
 phos misit. Cumq; eis hæc alia, duas grâdi forma pateras,
 auream argenteamq;: quarum aurea intratibus templum
 ad dexteram posita erat, argentea ad sinistram. Quæ &
 ipsæ cum templum incensum est, amotæ fuerunt, aureaq; in
 Clazomeniorum thesauro posita, pondo talentorum octo
 & dimidij, præterea mnarum duodecim: argentea ad sug-
 grundam anguli templi, sex ceterarum amphorarum capax:
 in quâ miscbatur uinû à Delphis Theophaniæ festo. O-
 pus, ut Delphi aiunt, Theodori Samij, ut & ego arbitror.
 Non enim mihi uidetur opus temere factû. Misit præter-
 ea dolia argentea quatuor, quæ in Corinthiorû thesauro
 stant. Donauit item aquimnaria duo, aureum, argente-
 umq;.

umq;: Quorum in aureo suprascriptum est, donarium esse
 Lacedæmoniorum: non rectè suprascriptum, quoniam &
 hoc Cræsi est. Sed quidam Delphorum gratificari Lace-
 demonijs uolens, inscripsit: cuius nomen ego cognitû ha-
 bens, non tamen promam. Verum puer, per cuius manus
 fuit aqua, Lacedæmoniorû est, sed eorû neutrum aquimina-
 re. Alia quoq; cû his permulta Cræsus dona misit non infi-
 gnia. Itè fusilia ex argêto orbiculata: necnô mulieris simu-
 lachrum tricubitale, quod Delphi narrât esse effigiẽ pißri-
 ris Cræsi. Super hoc donauit uxorî suæ monilia à collo-
 pendætia, ac zonas, quæ Delphos Cræsus transmisit. Am-
 phiarao insuper, cuius & uirtutem audisset, & cladem,
 donauit clypeum ex auro totum, totamq; ex auro solido
 cuspitem, & xystum cum suis iaculis aureum: quæ ambo
 ad meam usq; memoriam apud Thebas reposita fuerunt in
 Ismenij Apollinis templo. Hæc dona Lydis, qui portaturi
 ad oracula erant, Cræsus iniunxit, ut interrogarent, nun-
 quid aduersus Persas Cræsus sumeret expeditionem, &
 num aliquorum hominum auxilia ascisceret. Lydi ubi eò,
 quò dimittebantur peruenerunt, donarijs oblatis, oracu-
 la consularunt, inquentes: Cræsus Lydorum, aliarumq;
 nationum rex, ista in hominibus sola esse uaticinia sen-
 tiens, idcirco qualia debita sunt dona dat, uosq; perconta-
 tur, nunquid aduersus Persas profisciscatur in expeditio-
 nem, & num quem socialem asciscat exercitum. Atque hi
 quidem hæc interrogauerunt. Oraculorum autem in idem
 concurrebant sententiæ, prædicentes Cræso, fore ut si ar-
 ma Persis inferret, magnum imperium euerteret. Consule-
 bant tamen, ut potentissimos quosq; Græcorum ad com-
 parandos sibi socios exquireret. His responsis relatis,
 atq; auditis, Cræsus ita elatus animo est, ut omnino con-
 ciperet

ciperet spem se euersurum esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona in singulos uiros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob quæ munera Delphi uicissim Croeso Lydisq; donarunt primas in consulendo oraculo partes, primūq; in sedendo locum, atq; immunitatē, & ius perpetuū cuiq; uolenti ascribi in numero Delphorū. Donis Croesus profectus Delphos, tertio uaticinium poposcit, quod uidelicet illud uerax sibi esse cōperisset. Poposcit autē, nunquid diuturnū foret imperium sibi. Cui Pythia in hæc uerba respondit:

Regis apud Medos mulo iam sede potito,
Tunc ad scruposum fugere Hermum strenue Lyde,
Nec per stare, nec ignauum te esse pudendum.

His ex uersibus, cū allati essent, multo magis quàm ex cæteris uoluptatem Croesus accepit, sperans fore ut nūquam apud Medos mulus pro uiro regnaret: & proinde nec ipse nec posterī sui principatu abrogarentur. Post hæc putauit sibi curandum, ut potentissimos Græcorum sibi conciliaret. Idq; uestigando, comperit Lacedæmonios atque Athenienses eos esse, quod alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerēt. Nam de his ita antea iudicabatur, cū ab initio altera gens foret Pelasgica, altera Hellenica, hæc est Græca: quarum hæc nunquam solum mutauit, illa a Sidue multumq; est peruagata. Etenim sub Deucalione rege oram Phihiotidem incoluit, sub Doro Hellenis filio tractū qui ad Ossam & Olympū iacet, nomine Istieotim, unde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locum quem uocant Macednum. Rursus in Dryopidem commigravit, atq; ita in Pelopōnesum uenit, Doricaq; cognominata est. Quæ lingua Pelasgi sint usi, affirmare nō possum, sed coniectura signorum licet dicere eandem, qua nunc Pelasgi

atum

utuntur, qui supra Tyrrenos urbem Crestonē incolunt, quodam tempore finitimi eorū qui nunc Dores uocantur, tunc incolentes regionē, quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen, cū Pelasgi habitarent ad Hellepontum, qui conternini Atheniensium erāt: aliq; omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis coniectantes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse: & si tota gens Pelasgica talis erat, gētem Atticam utpote Pelasgicam, cum in Hellenes, id est Græcos transijt, linguā simul istorū perdidicisse. Etenim neq; Crestoniatarū loquela cum ullo circa populorum consentit, & Placianorum ne secum quidem ipsa. Per quod declarant, quam linguæ figuram obtinebant, cū in hæc loca transferūt, eandem se nunc conseruare. At natio Hellenica, id est Græca, ex quo existit, eadem lingua semper est usa, ut mihi uideatur: ideo imbecillis, quod ex Pelasgica fuit abscisa, & ex quo initio profecta, mox in multas gentes augetur, tum aliarum, tum præcipue barbararum frequentia se ad illā conferente. Quæ causa mihi uidetur fuisse, cur gens Pelasgica, quod Græca esset, nequaquam magnos profectus fecerit. Ex his igitur gentibus, Atticam Croesus audiebat obtineri, oppressamq; esse à Pisistrato, Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, cū priuatus spectaret olympia, ingens contigit portentum. Nam cū hostiā immolasset: athena (ut imposta erāt) plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt, ita ut aqua redundaret. Quod portētum cōspicatus Chilon Lacedæmonius, qui forte aderat, suasis ei primū, ne uxore secundam duceret domum: secundo loco, si uxorem haberet, eijceret: & si quidem ex illa filium sustulisset, abdicaret. Huius consilio nō persuasus Hippocrates, hūc postea Pisisstratum

sistratum filium sustulit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmaeonis filius, & cæpestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidi filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans, contractisq; seditionis per causam tutandi montanos, huiusmodi rem machinatur: seipsum ac par mularum cum uulnerasset, agitauit illas in forum tanquam elapsus ex hostibus, quem rus proficiscentem illi prorsus interimere uoluissent. Orare populum, ut aliquid custodiae circa se habere permitteret, cum prius specimen sui in expeditione declarauerit, qua contra Megareas præfuerat, capta Nisæa, alijsq; præclaris operibus editis. Populus Atheniensis ita deceptus, dedit ei quosdam è ciuibus delectos pro satellitibus, non qui hastas, sed clauas ferrent, Pisisstratum sectantes. Cum quibus ille impetu factò arcem occupauit, & inde Atheniensium imperio potitus est: nullas neq; dignitates, quæ erant, perturbans, neq; consuetudines transferens, sed constitutis adherescens, urbem bene atque commodè exornauit. Eum tandem non multo post tempore milites Megacelis, & Lycurgi, qui idem senserant, eiecerunt. Hunc in modum Pisisstratus primum Athenas, tyrannidemq; nondum ualde stabilitam, amisit: cuius ciectores rursus inter se seditiones redintegrauerunt: in qua seditione Megacles satagens, Pisisstratum misso euadecatore inuitat, nūquid uelit filiam capere uxorem. Accipiente conditionem Pisistrato, initur consilium de illo restituendo, res (ut ego interpretor) longe stultissima. Quoniam inde à priscais temporibus responsum erat, Græcam gentem dexteriorem esse, quàm barbaram, & magis ab ineptijs abhorrentem: et si Athenienses inter Græcos feruntur sapientia principes, ex quibus fuerunt isti, qui talia sunt machinati. Erat in tribu Pæaniae

mulier

mulier nomine Phya, tribus digitis minus statura quatuor cubitorum, alioqui formosa. Hanc mulierem omni armatura cum instruxissent, in currumq; sustulissent, compositam in eum habitum, quo uenustissima uidenda esset, in urbem agunt, præmissis præconibus emissarijs, qui cum in urbem uenirent, hæc madata exequeretur, ut dicerent: Athenienses, bona mente excipite Pisisstratum, quem Minerua ipsa præcipuo inter homines honore prosecuta, in suam reducit arcem. Et hi quidem passim uadentes talia prædicabant, statimq; rumor emanauit in tribus, Mineruam reducere Pisisstratum. Qui in urbe erant, credentes mulierem ipsam deam, foeminae supplicauerunt, pariter & Pisisstratum acceperunt. Hunc in modum, quæ dicimus, recuperata tyrannide Pisisstratus, ex pactione quam inerat cum Megacle, illius filiam duxit uxorem. Verum cum & filij essent ei adolescentes, & qui oriundi forent ex Alcmaeone, dicebantur obnoxij esse crimini piaculari, nolens ex nouo coniugio liberos tollere, haud legitime coibat cum uxore. Quam rem cum inter illicita occultasset, postea ad matrem retulit, enuntiaret id, nec ne. Mater uiro indicauit. Id iste iniquo animo ferens, se à Pisistrato contumelia affici (ut erat iratus) milites homini inensos reddidit. Quæ fieri Pisisstratus contra se animaduertens, regione prorsus abscisit, & ubi Eretria peruenit, unà cum filijs deliberat. Et cum sententia Hippiae præualuisset de tyrannide rursus recuperanda, aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures pecuniæ multum contulerunt, tum uerò Thebani plurimum. Post hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nā & ex Peloponneso Argiui aderant, mercede conducti, & Naxius quidam nomine Lygdamus,

c 2 qui

qui ultro adueniens, plurimum studij exhibuit, allatis & pecunijs & copijs. Profecti ex Eretria, anno undecimo uertente redierunt, & primum in Attica Marathonē occupauerunt. Ad quos interea ibi castra habentes, cum seditioni ex urbe se conferebant, tum alij ex tribubus confluēbant, quibus erat tyrannis quā libertas iucundior, atque ita congregabantur. Dum Pisistratus pecuniam cogit, & Marathonem tenet, Athenienses qui intra urbem degēbant, rem nullius momenti fecerunt. Ac ubi acceperunt eū ex Marathonē urbem uersus mouere, ita domum ad se defendendos obuiam tendunt. Et dum isti cum omnibus copijs infesti in illos, & illi circa Pisistratum ē Marathonē digressi contra urbem irent, & in eundē locum conuenissent, perrexerunt ad Mineriæ Pallenidis sanum, alrinsecusq; arma posuerunt. Hic diuina pompa fungens Amphilytus Acarnan, uir ariolus, Pisistratū cui assistebat adiit, atq; hæc hexametro carmine uaticinatus est inquiens:

Est nummus proiectus, item sunt retia tenta,

Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Quod oraculum Pisistratus coniectans, & se accipere affirmās, in Athenienses urbe egressos copias ducit. At illi tunc ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos impetu dato hi qui cū Pisistrato erant, in fugam uertunt. Quibus fugientibus solertissimum cōsiliū Pisistratus excogitauit, ut Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur. Pueros iussos conscendere equos præmittit, qui assequēdo fugientes mandata Pisistrati dicerent, iuberentq; eos bono animo esse, & ad sua quenq; abire. Ita audientibus dicto Atheniensibus, Pisistratus tertio potitus Athenis, tyrannidem

nidem stabiluit tum auxiliariorū copijs, tum pecuniarū prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymonē comparatis. Filios quoq; eorum Atheniensem qui perstiterant, nec uestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamoq; permiserat, cum ante hæc etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiavit autem sic: Quatenus prospectus à tēplo ferebatur, catenus ex omni loco mortuos effodit. In alium eiusdem insulæ locū transtulit. Igitur Pisistratus tyrannide potitus est Atheniensem, alijs in prælio cæsis, alijs unā cum Alcæonidis domo profugis. Hunc ita Atheniensibus imperatē ea tempestate Croesus audiebat. Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle in Sparta regnantibus, cum cetera bella prospere gessissent, in Tegeati tamen succubuerūt. Nam iam inde ante istos ferē ex omnibus Græcis pessime morati fuerāt, tam circa se, quā circa hospites, nullo consuetudinis, conuersationisq; cōmercio, quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo inter Spartiatis probato uiro, Delphos ad oraculum profecto. Cui statim atrium ingresso Pythia hæc inquit:

Ad mea uenisti præpinguia templa Lycurge,

Grate Ioui, & cunctis qui tecta tument olympi,

Ambigo uaticiner sis utrum uir'ne deus'ne:

Sed multo magis esse deum te spero Lycurge.

Nōnulli præter hæc aiunt Pythiā ei differuisse instituta, quæ nunc à Spartiatis seruantur. Ipsi tamen Lacedæmonij uolunt Lycurgum, cum esset tutor & idē patruus Leoboti Spartiatarum regis, è Creta hæc attulisse. Siquidem cum primū tutor factus est, omnia iura immutauit: deditq;

operam, ne quis ea praeiret. Deinde quae ad bellum pertinere, usurandum, conuentus, comestiones, super hac instituit tribunos plebis, ephoros, ac senatores. Ita illi ad rectum uitae genus translati sunt à Lycurgo: quem uita defunctum, delubro aedificato egregie colunt. Ex quo cum bonitate soli, tum non exigua hominum copia discurrerent statim, ac benigne rem gesserunt. Nec amplius contenti ocio frui, cum se Arcadibus praestantiores esse arbitrarentur, de omni illorum terra occupanda oraculum Delphicum consuluerunt: Quibus Pythia respondit:

Me petis Arcadiam, multis petis, haud tibi tradam.

Multi apud Arcadiam uescentes glande uiri sunt,

Qui te reiciant, tibi ego haud inuidero quicquam,

Saltandam Tegeam planta plaudente daturus,

Vtque queas campum metiri fune seracem.

Hec responsa ubi accepere Lacedaemonij, à ceteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum compedes, uidelicet captioso freti oraculo, tanquam essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verum congreffi praelio ac fugati, quicumque eorum uiui sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt compedibus indutis, campum Tegeatem metiri fune coluerunt. Compedes quibus uincti fuerant, ad nostram usque memoriam incolumes facere circa templum Mineruae Aetiae, apud Tegeam suspensae. Atque superiore quidem bello Lacedaemonij aduersus Tegeatas assidue, semper male pugnaverant: Cræsi tamen aetate, et Anaxandriae Aristonisque regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Cum semper in bello à Tegeatibus repellerentur, missis Delphos consultoribus, oraculum sunt sciscitanti, quænam deorum placarent, ut Tegeatum uictores existeret.

His

His Pythia respondit, id fore, si ossa Orestis, filij Agamemnonis referrent. Cuius urnam cum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum, in quo situs Orestes esset. Hæc nuntijs interrogantibus ita Pythia inquit:

Est pars Arcadiae Tegea in regione patenti,

Hic duo stant uenti ui peruehemente coacti,

Forma hostis formæ, et plagæ superaddita plaga,

Hic Agamemnonides terra omniparente tenetur,

Quo tu sublato Tegea superabere uictor.

Vbi hæc audierunt, nihil tamen minus inuentione frustra bantur, etsi omnia disquirentes, donec Liches unus Spartiarum, eorum qui benemeriti uocantur, comperit. Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alij aliud mittuntur. Ex his Liches cum esset, rem apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atque solertia usus. Nam cum Tegeates à Lacedaemonijs hoc anno commercio mutuo adeundi essent, et iste in æriam officinam uenisset, intuebatur ferrum dum pro-cudebatur. Quo in spectaculo admirandum animaduertens faber ferrarius, intermisso opere, Quanto magis Lachon, inquit, hospes admirarere, si idem, quod ego, tu nosces, qui tantopere admiraris ferrarium opificium. In hac enim corte puteum facere cum uellem, incidi in sepulchrum septem cubitorum: et quia incredulus eram omnino fuisse maiores quam nunc sunt homines, aperui undique mortuum, æquali atque sepulchrum longitudine: quæ ubi meus sum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ uiderat, Liches considerans, coniecit hunc ex oraculo esse Orestem, hac uidelicet coniectura: Duos quidem quos cernebat excus-

6 A foris

foris folles, totidem comperit esse nētos. Incudem uero & malleum, formam formæ hostem: ferrum uero quod proci-
 deretur, plagam superinditam plagæ, hac ratione conie-
 ctabat, quòd in plagam hominis ferrum inuentum est. Hæc itaq; secum agitans, Spartam regressus, rem omnē Lacedæ-
 monijs refert. Illi ex composito hominem criminis conui-
 ctum, exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & cala-
 mitatem suam referens fabro excussori, conducit ab eo no-
 lenti uendere cortem. Ibiq; aliquandiu habitans, ubi rem
 cognouit, effosso sepulchro ossa collegit, eaq; portās Spar-
 tam redijt. Quo ex tempore Lacedæmonij quoties cū Te-
 geatibus congressi sunt, superiores extitere, adeo ut mul-
 tum iam Pelopōnesi eis parēret. Hæc itaq; omnia Cræsus
 audiens, misit nuntios Spartam cū muneribus, ad rogan-
 dam belli societatem, iussos dicere quæ oporteret. Ii post-
 quam peruenerūt, Nos, aiunt, Cræsus misit Lydorū alia-
 rumq; gentium rex ita inquit: Lacedæmonij, quoniam
 deus oraculum reddidit, ut Græcam mihi societatem adsci-
 scerem, & uos inter Græcos antecellere audio, statui uos
 mihi in societatem ex oraculo prouocandos, ad ineundam
 mecum quam cupio amicitiam atq; societatem, citra do-
 lum fraudemq;. Cræsus hæc per legatos nuntiavit. Quo-
 rum aduentu Lacedæmonij qui & ipsi oraculum audie-
 rant, gauisi fœdus cū eis hospitij societatisq; inierūt. Et
 enim iam antea intercedebāt nōnulla Cræsi in Lacedæmo-
 nios beneficia. Nam cum illi misissent Sardis ad aurū coe-
 mendum, quo usuri erant in id simulachrum, quod nunc
 positum est apud Laconicam in Thornace Apollinis, eo
 auro sunt à Cræso donati. Qua de re Lacedæmonij,
 quodq; se amicos ille delegisset, societatem admiserunt: &
 hoc denūtiati sese paratos exhibuerūt. Quod ubi fecerūt,
 pateram

pateram ahencam labiorum tenuis frequentibus animalibus
 cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferē-
 bant, uolentes Cræsum remunerari: sed eam Sardis non
 pertulerūt, propter alterutram harum (quæ feruntur) cau-
 sarum. Lacedæmonij quidem aiunt hanc pateram cum fe-
 rebatur Sardis, cum Samū appulsi essent, à Samijs fuisse
 interceptam. Qui cognita re, nauibus istos longis aggressi
 fuerunt. Ipsi uerò Samij aiunt Lacedæmonios, qui pateram
 portabāt, sero uenientes, cum audissent Cræsum captum
 esse cum Sardibus, illam in Samo uendidisse uiris priuatis,
 qui eam Iunonis templo dedicauerunt, & illos qui uendi-
 disse, Spartam reuersos, forsitan dixisse à Samijs sibi
 fuisse ereptam. De patera ita res se habet. Cræsus elusus
 oraculo, aduersus Cappadociam exercitus comparabat,
 spe & Cirum & potentiam Persicam euertendi. Cui in
 hac apparanda expeditione occupato, Lydus quidam
 nomine Sandanis, & antehac pro circumspecto habitus,
 & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Ly-
 dos consecutus, hunc in modum Cræso cōsuluit: Aduersus
 tales uiros expeditionem paras rex, qui coreacca subliga-
 cula, qui è corio reliquam uestem ferunt, qui non quibus
 uolūt cibis uestiuntur, sed quos habet, utpote regionē aspe-
 ram incolentes. Ad hæc potu non uini utuntur, sed aquæ:
 non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni ha-
 bentes: quibus cum nihil sit quod eripies, si uiceris: sin ui-
 ctus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint
 illi nostra bona, circumsistent nos, nec abigi poterūt.
 Equidem dijs habeo gratiam, qui non induxerunt in ani-
 mum Persis, ut Lydos inuaderent. Hæc locutus, non tamē
 Cræsum persuasit. Etenim Persis antequam Lydos subi-
 gerent, nihil erat neque lautum neque opiparum. Porro

Cappadoces à Græcis Syri nominantur, & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarēt, ditionis Medorū, tunc autē Cyro parebant. Siquidem imperium Medicū ac Lydum disternabat fluvius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primum Cilicæ, dehinc Matienos, qui sunt ad dexteram, & Phrygæ, qui sunt ad laeuam: tum boream uersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesq; interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagones à sinistra perstringens. Ita flumen Halys, cuncta ferè superiora Asiæ à mari, quod Cypro obnoxium est, ad Euxinum usq; Pontum dirimit, dorsum omnis regionis longitudine quinque dierū itineris uiri expediti. Aduersus Cappadociam Cræsus cum exercitu proficiscebatur, cupidus cum hanc partē soli socii sui adiiciendi, tum uel magis fiducia oraculorum Cyrum ulciscendi, propter Astyagem Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quem Cyrus Cambysis filius prælio uictum ceperat. Erat autem Cræso Astyages hunc in modū affinis: Apud Scythas pecuarios cum esset seditio, caterua quadam eorū secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos: qui Scythas hostanquam supplices initio benigne alloquebatur, ac plurimū faciebat, adeo ut pueros eis traderet imbuēdos, tum lingua Scythica, tum artificio arcus utēdi. Interiecto deinde tempore, cum Scythæ uenatum assidue irent, & semper afferrent, nonnunquam tamen contingebat ut nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus, Cyaxares (erat enim, cum ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi ut se dignum à Cyaxare pati nō ferentes, consilio habito decreuerunt, ut aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent: instructum que (ut

feras

feras instruere consueuerant) Cyaxari offerrent, perinde atq; uenationem. Idq; cum obtulissent, quàm celerrime se ad Halyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. quod & factum est. Nam & Cyaxares & qui aderant conuiuæ, ex his carnibus gustauerunt, & Scythæ perpetrato hoc, Halyatti se supplices præbuerunt: quos postea reposcenti Cyaxari, quòd Halyattes reddere abnuerat, bellū inter Lydos Medosq; quinquennale constatū est. Quo in bello aliquoties Medi uictores extiterūt, & nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto anno signis collatis, eū quo Marte certaret, stante acie contigit, ut repente dies nox efficeretur. Quam immutationē huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hūc annū præfiniens, quo immutatio facta est. Lydi ac Medi ubi diem noctescere uiderunt, à pugnādo desisterunt, coq; propensius ad pacē inter se constituendā festinarunt, autoribus conuentionis Syennefi Cilicæ, & Labynetō Babylonio, qui ut iusurandū intercederet, & recōciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandā, quoniā sine uehementi necessitate cōuentiones stabiles iniri nō queunt. Incunt autem hæ gentes fœdera cum cætera ritu Græcorum, tum feriendo brachia quā illa humeris cōnectuntur, ac mutuum sanguinē delingendo. Hunc igitur Astyagem auum suum maternū, Cyrus bello uictum tenebat, ob eam quam in sequentibus indicabo causam. Quo nomine Cræsus ei insensus, nunquid in ferret Persis bellum, ad oracula miserat. Et cū responsū reddidisset haud syncerum, secū facere interpretans, in expeditionem profectus est aduersus quandam Persarum partem. Atq; ubi ad Halym flumen peruenit, tunc (ut ego quidem sentio) pontibus qui

nunc

nunc sunt, copias trāsduxit: ut autē Græci dicunt, Thales Milesius trauctor exiit. Nam cum incertus animi Cræsus foret, qua parte fluminis traiceret exercitū (nullo enim eorum fuisse ea tēpore ponte) fertur Thales qui in his castris aderat, fecisse, ut fluuius qui ad laeuā exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse autē hunc in modū, Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciem lunæ depressit, quæ castra, ut erāt metata, à tergo amplecteretur. In quam cum traduxisset ex pristino alueo fluuium, iterū eum ubi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaq; cū celerrime fluuius ductus esset, utrinque uado mirabilis effectus est. Quidam aiunt ueterem omnino exaruisse alueum: cui rei equidem non accedo. Quo enim modo qui rursus redierunt, illum transferunt? Cræsus exercitu traiecto uenit in Cappadocia locum, qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum iuxta urbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statua habens, prædia Syrorum uastat, et urbē Pteriorum expugnat, diripitq;. Cepit quoq; cunctas circum urbes, Syros nihil cōmeritos exterminās. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisq; omnibus qui in medio incolabant, obuiam pergit: missis tamen antequā exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos, ut ad se à Cræso deficerēt. Illis abnuentibus, profectus castra cōtra Cræsum posuit, ibidemq; in regione Pteria pro se uterq; alterū laceffere. Cōmissaq; acri pugna, & multis utrinq; cadentibus, ad extremū noctis interuētū dirimuntur neutri uictores. Atq; hunc in modū duo exercitus dimicauerunt. Cræsus à suo exercitu incusatus, quòd cū Cyri multo maioribus copijs conflisset, postero die cum Cyrus ipsum supersederet inuadere, regressus est Sardis, habens
in animo

in animo euocare Aegyptios ex fœdere: quorū cum rege Hamasi antè, quàm cum Lacedæmonijs, societate inerat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserat. Erat autē Babyloniorum tyrannus ea tēpore Labynetus. Denunciare item Lacedæmonijs, ut ad certam diē præsto essent. Hisq; & suis copijs coactis, ubi per hyemem quiescisset, initio statim ueris tēdere aduersus Persas. Hæc destinans Cræsus, abijt Sardis, dimisitq; caduceatores ad socios, edicens uti ad quintum mensem Sardis cōuenirent. Exercitū uerò qui aderat ex militibus conductis, qui cū Persis dimicaret, missum fecit, ac dissipauit: minime credēs unquam fore, ut Cyrus qui sic æquo Marte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Cræso ratio cinante, omnia suburbana colubris impleta sunt. Quos ut existebant, equi inter ambulandum cum ad pascua irent, comedebāt. Id Cræso cernenti (ut erat) uisum est esse portentum, ideoq; mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulendos Telmissas, ubi acceperè responsum, didicereq; quid sibi uellet significaretq; portentum, non contigit ut Cræso re nunciarent. Nam prius quàm retro Sardis reueherentur, Cræsus est captus. Telmisses ita cognouerāt exercitum externum Cræso illuc affuturū, qui cum afforet, indigenas subigeret, quòd dicerent colubrum terræ filium esse: equum, hostem & aduenam. Hæc Telmisses Cræso sunt interpretati, sed iam capto: nondum tamen gnari eorum quæ circa Sardis ac Cræsum erant. Cyrus certior factus, Cræsum qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio habito comperiebat operæ precium esse, quàm maturime posset, promouere exercitum Sardis, ut hostem prius, quàm ille contraheret iterum Lydorum copias

Xenophon in memorato superius confictu Babyloniorum regem operuisse tradit.

copias occuparet. Hoc ubi probauit, executus est: prope
 regem ducto in Lydiam exercitu, ipse nuncius Croeso adue
 nit. Vnde Croesus in magnam sollicitudinē adductus, quod
 præter opinionem, præterq; expectationem suam se res
 haberent, tamen Lydos in prælium producit. Lydorum
 gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior, nec ma
 gis strenua. Ex equisq; pugnabat equitandi sanè perita,
 hastas perlongas gestans. Campus in quo concursus est,
 ante urbem Sardesem iacet, magnus & editus, quem cum
 alij annes interfluunt, tum omnium maximus Hermus pa
 lude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ la
 psus, insunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hic ubi ui
 dit Lydos ad pugnam instructos Cyrus, eorū equitatū
 reformidans, constituit admonitu Harpagi uiri Medi, ita
 faciendū: Coactis omnibus qui ipsius exercitū sequeban
 tur, camelis uel frumentum uel uasa portantibus, sarcinas
 detraxit, uiros imposuit equestri stola indutos, quibus or
 natis præcepit ut præirent cæteras copias aduersus Croe
 si equitatum, peditatus ut hos subsequeretur. Post hunc
 collocat omnem equitatum. Postquam omnes constituit,
 imperat eis ne cui cæterorum Lydorum parcerent: sed
 quemcumq; occiderent obsistentem, præter ipsum Croe
 sum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, ca
 melos contra equitatum instruit hac ratione, quod came
 lum equus reformidat adeo quidem, ut nec speciem eius
 intueri, nec odorem sentire sustineat. Id ideo commentus
 est, ut equitatum Croesi, quo ille se præualiturum confi
 derabat, inutilem redderet. Simulatq; in pugnam itum
 est, equi olfactis protinus conspectisq; camelis, retro se a
 uertunt, unde spes Croesi interiit. Verum non protinus
 Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliūt,
 ac pe

ac pedites cum Persis confligunt. Multis tamen aliquan
 diu utriq; cadentibus, tandem uertuntur in fugam. Mu
 ros ingressi, à Persis obsidebantur. Quam obsidionem in
 longius processuram ratus Croesus, alios nuncios è muris
 mittit ad socios. Nam qui antea dimissi erant, hi conuen
 tum Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimit
 tebat oratum, quam celerrima auxilia mitti sibi, utique
 iam obfesso. Et cum ad alios socios misit, tum uerò ad La
 cedæmones. Cæterum per id tempus & ipsi Spartiatis
 inciderat cum Argiuis cōtentio, de agro qui dicitur Thy
 rea. Quem locum etsi terræ Argolicæ partem, tamen La
 cedæmonij intercisum tenebant. Etenim Argiuorum est,
 quicquid regionis Malea tenus ad occasum uergit in con
 tinente: & insule tum aliæ, tum uerò Cythera. Cum er
 go Argiui suo territorio interciso auxilium ferrent, ibi
 ab utrisque in colloquium uentum est, ut treceni utriq;
 dimicaret: & ubi superiores extitissent, eorum regio
 foret: atq; ambos exercitus in suam uterq; terram disce
 deret, nec permaneret dum dimicaretur, ea scilicet causa,
 ne si adessent, parti succumbenti auxilium sui ferrent. His
 conuentis in diuersa digrediuntur. Ex utrisq; delecti uiri
 qui relictī sunt cōstixerunt: atq; illis quidē ut æquo mar
 te pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt:
 & id noctis interuētū, ex Argiuis duo, Alcenor & Chro
 mius, qui tanquam uictores Argos cursu contenderunt: ex
 Lacedæmonijs unus Othryades, qui spoliatis Argiuorum
 cadaueribus, eorū arma ad suorum castra detulit, & se in
 suo ordine tenuit. Postero die utriq; re audita affuerūt, si
 biq; uictoriā uindicabāt. Argiui quidem, quod suorū plu
 res superfuissent, dicentes: Lacedæmonij uerò, quod eorū
 qui supererant illi fugissent, suus perstitisset, & hostium
 casos

Harpagi Me
 di: Artageras
 hic à Xeno
 phonte, nō au
 rem Harpagus
 uocatur.

caesos spoliasset. Ex contentione tandem concurrentes pugnant, ac postquam permulti utrinque ceciderunt, Lacedæmonij uincunt. Quo ex tēpore Argini tōsis capitibus, cū antea criniti essent, necessario legem cōdiderunt, se de uouentes ne prius comam alerent, ne uē mulieres aurū ferrent, quā Thyræas recuperassent. His è diuerso legē tulere Lacedæmonij, in posterum comati essent, cū antehac nō fuissent. Othryadem, qui unus è trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertendi ob socios interfectos, illic apud Thyræas mortē sibi cōsciuisse. Cum hæc esset apud Spartiatis rerum conditio, aduenit caduceator precatum Cræso obseffo auxilia. Illi caduceatore auditō, statuerunt Cræso statim succurrendum. Quibus iam se apparatibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatum, Cræsumq; uiuum esse captum. Sic Lacedæmonij magno se affectos detrimento rati, supersederunt. Sardis autem hunc in modum sunt expugnata. Quarto decimo quā obsideri cœpta sunt die, Cyrus missis passim equitibus per suas copias edicit, se dona daturū ei, qui primus muros cōscendisset. Postea quā id conato exercitū res non processit, ibi quiescentibus cæteris, Mardus quidā cui nomē erat Hyroædes, id aggredi est ausus à parte arcis ubi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc nequādo urbs caperetur haud suspectū erat, utpote loco prærupto atq; inexpugnabili: quāq; parte solum ne Leonem quidem Meles primus Sardius rex circumtulerat, ex pellice sua genitum: qui Leo quacunq; parte murorum circumlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabilis fore Telmisses iudicauerant. Eum Meles per cæteram partem murorum circumduxit, quacunq; poterat arx oppugnari, per hanc partem, tanquam

Xenoph. paulo aliter refert.

inoppug

inoppugnabilem atq; præcisam, circumducere prætermisit, quæ ad Tmolium fluiuium uergit. Ab hac igitur parte Hyroædes ipse Mardus conspicatus quendam Lydū pridie descēdisse ad recipiendam galeam illuc deuolutā, aduertit animum atq; considerauit, dehinc ipse conscēdit, & post eū alij Persæ, subinde atq; alij frequētes. Ita urbs Sardis capta est, atq; omnis direpta. Circa ipsum autem Cræsum hoc cōtigit. Erat ei filius, cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. In cuius uitium emendandum Cræsus pro uiribus omnia fecerat, cū alia excogitando, tum uero Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum. atq; ei Pythia talibus respondit:

Lyde genus rex multorum ualde inscie Cræse,
Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra ædes uocem, sine qua potior tibi longe,
Ille die quoniam primum infelice loquetur.

Captis moenibus quidā Perses in Cræsum sibi ignotū ut occisurus uadebat. Quem inuadentem se Cræsus cum uideret, tamen presenti clade affectus deuitare negligebat: nihil putans differre, an percussus oppeteret mortem, an non. Id ubi filius eius mutus aspexit, timens patri, erupit in uocem, inquiens: Homo, ne perimas Cræsum. Atque hoc ille primum effatus, postmodum per omne uitæ tempus uocalis extitit. Persæ & Sardibus potiti sunt, et Cræso uiuo, cum regnasset annos quatuordecim, totidemq; dies fuisset obseffus, misso magno imperio, ut ei fuerat responsum. Eum captum Persæ ad Cyrum perduxerūt, quem ille uinctum compedibus, super ingentem quam struxerat, lignorum struem imponit, circaq; cum bis septem Lydorum filios, siue habēs in animo primitias has alicui deo offerre, siue uolens uotum persoluere, siue cupidus

pidus sciendi num quis demonum liberaret Cræsum,
 quem religiosum esse audierat, quo minus pyræ imposi-
 tus uiuus concremaretur. Hæc quidem Cyrū fecisse aiunt.
 Cræso autem super pyram stanti, etsi in tanta calamitate
 posito, tamen uenisse in mentem Solonis, quod ab eo sibi
 nutū dei fuisset dictum, ex uiuentibus beatum esse nemi-
 nem. Quod dictum ubi subiit Cræso, ferunt eum ex ue-
 hementi defectione animi uictum, ingemiscentem ter So-
 lonem nominasse: & Cyrum cum audisset, iussisse inter-
 pretes eum percontari, quemnam inuocaret. Illosq; acce-
 dentes fuisse percontatos, & hunc interrogatum silen-
 tium egisse. Deinde cum loqui cogeretur, dixisse: Illum
 nominari, qui ut omnes tyrānos alloqueretur, ego quam
 ingentem pecuniam prooptarem. Eum non planè loquē-
 tem, rursus interrogat, quodnam esset quod dixisset. Es-
 flagitantibus atque infestantibus interrogatione, inquit,
 quemadmodum Solon qui esset Atheniensis, ad ipsum a
 principio uenisset, et intuitus omnes eius opes coram pro-
 nibilo duxisset. Adeo quæ de ipso dixerat, ea omnia eue-
 nisse: neque hæc magis de se ipso, quam de omni hominū
 genere, & de his præsertim, qui sibijpsis beati uideren-
 tur. Hæc Cræso referente, iam pyra incensa ardere ex-
 tremam cœpisse, & Cyrum auditis per interpretem quæ
 Cræsus dixisset, penituisse: cum se quoque hominem es-
 se cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non
 fuisset opibus, uiuum rogo traderet. Præterea ueritum ob
 id pœnam, ac reputantem, nihil esse rebus humanis stabi-
 le, iussisse ignem celerrime extinguere iam incensum, Cræ-
 sum que deponi & quæ circa eum erant. Verum eos qui
 ignem iam conabantur extinguere, non eualuisse. Ibi
 Cræsum cognita per Lydos Cyri pœnitentia, cum cerne-
 ret unum,

ret unum quemque extinguendo deuoluendoq; igni incū-
 bentem, nihil tamen profici, exclamando inuocasse Apol-
 linem, ut ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratū fuisset
 oblatum, ipsumq; presenti malo liberaret. Ita cum la-
 crymis Cræso deum inuocante, nimbo repente, cum se-
 renū ac tranquillum esset, contractos esse, imbresq; eru-
 pisse, ac uehementissima aqua pluuisse, & rogam extin-
 xisse. Ita Cyrum cognito deorum cultorem ac bonum ui-
 rum esse Cræsum, è pyra deposuisse, atque hunc in mo-
 dum interrogasse: Cræse, quisnam te hominum persua-
 sit, ut cum exercitu inuaderes terram meam, ex amico
 factus hostis? Cui Cræsus: Ego, inquit, rex istud feci tuo
 prospero, meo infauisto fato, Græcorum deo autore, qui
 me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quis-
 piam ita amens est, ut bellum quam pacem prooptet.
 Nam in pace filij patres, in bello patres filios sepeliunt.
 Sed ut ista fierent, demoni cordi fuit. Hæc Cræsus locu-
 tus est, quem Cyrus solutum iuxta se collocauit, ac multa
 sanè obseruantia habebat: intuensq; eum admirabatur
 tam ipse, quam omnis circa cœtus. Ille cogitabundus si-
 lentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Ly-
 dorum diripientes urbem: Vtrum debeo, inquit, rex
 tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus
 uero eum quæcumque liberet audacter proloqui iussit.
 Tunc ille Cyrum percontatur: quidnam, inquiens, tan-
 ta frequentia properat agere? Cui Cyrus: Tuam, in-
 quit, urbem diripere, tuas que opes absumere. Atqui
 Cræsus excipit: Neque urbem meam diripis, neque
 meas opes. Nihil enim mihi iam cum istis rebus est,
 sed tua ferunt, agunt que. His uerbis iniecta cura,
 Cyrus Cræsum semotis arbitris interrogat, quidnam

in his quæ fierent, sibi constituendum censeret. Ad quem Cræsus; Quoniam me dii seruum tibi tradiderunt, iure debeo, si quid amplius animaduertero, id tibi indicare. Persæ, ait, natura proterua sunt, & ijdem inopes. Quos si diripientes tu ac potientes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile esse euenturum, ut quisque istorum plurimis opibus potietur, ita maxime in te rebellaturum esse expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui uetēt exportari opes, ut earum decimæ Ioui necessariò reddantur. Ita neq; tu odiū illorum contrahas, ui opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eaq; uehementer approbavit: & iussis satellitibus id exequi quod Cræsus ipsi subiecisset, his uerbis eum affatus est: Cræse, quando quidem & facta et dicta tua egregia uiri regis sunt, pete quid muneris à me uelis in presentiarum tibi dari. Ad quem Cræsus: Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorū, quæ ego maxime omnium ueneratus sum, ut missis ad eū his uinculis perconter, nūquid ei fas sit bene de seipso merētes decipere. Et Cyro interrogati quidnam id esset quod incusaret, alius repetēs omnem suū aperuit animū, redditaq; sibi oracula, et præcipue donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionē. Hæc cōmemorando redijt rursus ad petendam ueniam, ob id deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, Et hoc, inquit, Cræse à me impetrabis, & quicquid aliud, atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Cræsus, Delphos misit quosdam Lydorum, iussos cum ad limen templi uincula deposuissent, sciscitari deum,

deum, nunquid eum puderet ob oracula, quibus induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: unde tales primitiæ offerrentur, compedes scilicet ostendendo: sciscitari cū hæc, tum nunquid Græcis dijs foret fas esse ingratum. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse: Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Cræsus quinta retro ætatis crimen lait, hoc est, ab aui: qui cum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominū interenūt: illiusq; dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verum Apollo cum stuerit ut hæc Sardium clades circa liberos Cræsi, non circa Cræsum contingeret, tamen transferre fata non potuit, sed quatenus illa permiserunt, annexus est, atque ei gratiam retulit, utpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Cræsus discat, tribus annis, quàm facta destinant, serius se fuisse captum. Secūdo loco, quod ipsa ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud recte Cræsus incusat: quoniam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare uolentem, decuerat mittere sciscitatum, utrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat nec considerans, nec interrogans, sibi ipsi acceptum refrat. Quod autem ultimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duabus ex gentibus ortus est, generosiore matre quàm patre. Nam illa quidem Meda erat, Astyægis Medorum regis filia: hic autem Persis & Medis subiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respon-

dit, quæ illi Sardis reuersi, Cræso nuntiarunt. Quibus au-
ditis Cræsus suam ipsius agnouit culpam esse, non dei.
De Cræsi imperio, & prima Ionie subactione ita res ha-
bent. Porro Cræso non hæc solum quæ iam diximus,
sed alia quoque per multa donaria in Græcia extant. Si-
quidem apud Thebas Bæoticas tripus aureus, quem illic
Apollini nuncupauit Ismenio. Apud Ephesum quoq; bu-
cule aureæ, atq; columna pleræq;. Quinctiam in pro-
templis apud Delphos clypeus uisitur aureus & inges,
atque hæc etiamnum ad nostra usque tempora super-
sunt, nonnulla tamen interciderunt. Ac uero quæ apud
Branchidas Milestorum à Cræso dedicata, pondere
(quantum intelligo) æquali fuerant his, quæ in Delphis
existunt. Cæterum ea quæ ad Delphos simul & Am-
phiarai misit templum, hæc sibi ueluti peculiaria, pater-
narumq; facultatum primitias diuis consecrauit. Quan-
doquidem cætera donaria è facultatibus erant aduersa-
rij, qui Cræso, priusquam regno inauguraretur, repu-
gnans, Pantaleontis partibus impense studebat, hunc in
regni potestatem prouehere conatus, Pantaleon enim &
ipse Halyattis filius erat, Cræsi frater, at nõ Germanus:
matres enim habebant diuersas. Nam Cræsus matre fuit
Caira Halyattis uxore, Pataleon ex Iade fuit susceptus.
Ac uero ubi tradito à patre imperio Cræsus potiretur,
hominem illum qui antè sic pertinaciter sibi restitisset,
occursantem forte in fullonis officinam pertrahens in-
teremit. Bona autem eiusdem iam antè diuis destinata,
dictis modis iam illuc suspendit. Atque de donarijs intan-
tum dictum sit. Porro Lydia quod scribitur nihil sanè
mirandum habet, prout aliæ regiones, præter auri ran-
ta è Tmolò prouenientes. Vnũ tamen nobis exhibet mul-

to maximum, præterquam tam Aegyptiorum, quàm Ba-
bylonicorum opera in primis admirandum. Nempe Ha-
lyattis Cræsi parentis ibidem est sepulchrum, cuius ba-
sis è grandioribus est lapidibus, reliqua sepulchri pars
aggestio terræ. Quod sepulchrum construxisse firuntur
homines emptitij atque operarij, & unà cum his adiuuã-
tes ancillæ. Ad nostram usq; etatè tumuli summitas quin-
que terminis distinguitur, quibus literæ insculptæ indi-
cant, quòd quinque hic laborauerint. Apparetq; ancillæ-
rum opus esse maximum. Lydorum filiæ omnes meretri-
cantur, atq; hoc nimirum quæstu tantisper dotem colli-
gunt, dum nubiles ipsas se elocent. Sepulchri huius am-
bitus stadiorum est sex, & duorum iugerum: latitudo iu-
gerum tredecim. Confinis est eidem sepulchro lacus in-
gens, quem Lydi referunt esse ainuum, hoc est, perpetuo
fluentem. Vocatur autem Gygeus. atque hoc quidem sic
habet: Lydi legibus propemodum utitur Græcorum si-
milibus, nisi quòd Lydi filias suas patiuntur prostitui.
Hi primò eorum duntaxat quos nouimus, nummum au-
reum argenteumq; ad utendum percusserunt, & primi
caupones institoresq; extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos
inuenisse, qui etiamnum apud Græcos cum illis commu-
nes sunt, simul autè hæc inuenisse, & in Thyrreniam,
hoc est, Thusciam colonos deduxisse, id quod hunc in-
modum accidisse referunt: Tempore Atydis, Manis re-
gis filij, annonæ difficultas per uniuersam Lydiam ual-
de grassabatur, adeo ut Lydi qui tum misere degebant,
nõ cessantes remedia huic malo quærere, alius aliud ex-
cogitauit: inuentumq; tunc ab isdem alæa tesserarumq;
ludum, & pileæ cæterorumq; ludorum omnium genera,
præterquam talorum. Horũ enim inuentione sibi nõ uen-

dicant Lydi. Porro ad famem disentiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupabantur, ne uidelicet ciborum quærendorū sollicitudine distorquerentur: altera uero a lusibus abstinentes, pascebantur. Atq; hoc modo uixerunt annis duodeuiginti. Vbi autem malum istud magis atq; magis ingrueret, factum est ut rex Lydos bifariam diuideret: & hos quidem in sedibus suis permitteret, illos uero aliquò ablegaret colonos. Ac uero his qui in sedibus suis permanerent, rex ipse pergeret imperare: illis autem qui deducendæ coloniæ destinati erant, filium suum præficeret, cui nomen Tyrreno. Hi è Lydia excedentes, primum diuenterunt Smyrnam. Hic mox fabricatis nauigijs, nimirū quibus ea quæ navigationi accommoda uidebatur, imponerent: ad uictū sedesq; quærendas oram soluisse, donec uarias nationes pertranseuntes, ad Umbros peruenissent. Vbi ciuitatibus constructis, hæctenus habitauerunt. Atq; pro Lydis, propter regij filij, qui eos deduxit, nomenclaturam, nomen quoq; commutatum, nominatosq; Tyrrenos. Et Lydi quidem à Persis in seruitutem redacti. Hinc iam nobis exequetur oratio, cum Cyrum qui Cræsi euerit imperium, quis nā fuerit, tum Persas qui Asiam subegerunt. Igitur quemadmodum quidam memorant Persarū, non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se habent, referre student: ita ego cōscribam, gnarus trifarias alias esse de Cyro narradi uias. Assyrijs autem annis quingētis uiginti superiorē Asiam obtinentibus, primi Medi ab ipsis deficere cœperūt: qui ubi cum Assyrijs forte pro libertate contenderent, strenuos se uiros declararunt, excussoq; seruitutis iugo, in libertatem sese asseruerunt. Post quos & aliæ nationes idem fecerunt, quod iam successerat Medis. Caterum ubi

iam

iam per continentem in uniuersum proprijs uterentur legibus, hac demum occasione rursus tyrannidi sunt subiecti. Fuit apud Medos uir sapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui cum ad tyrannidem aspiraret, huiusmodi quædam excogitauit. Cum Medi per uicos passim habitarent, atq; Deioces cū antè apud suos probatus, tum magis studiosiusq; æquitatem affectabat uenditabatq; quòd uideret apud Medos uniuersos magnam quandam licentiam, sat sciens quòd æquitati iniquitas esset inuisa. Medi uero qui eundem habitabant uicum, inuenientes hominis mores, iudicem ipsum controuersiarum sibi constituunt. Hic ut qui principatum ambiret, rectum se æquumq; exhibuit. Quæ cum faceret, laudem apud populares suos obtinuit haudquaquam exiguam, adeo ut hæc intelligentes qui apud ceteros pagos habitabant, nepe quòd Deioces solus esset qui incorrupte iudicaret, leti undecunq; affluunt quotquot prius iniquis sententijs superati, ad Deiocem & ipsi lites finiendas transferunt: postremo nulli alij hanc prouinciam permittebant. Ac uero ubi numerus accurrentium cresceret, qui cognouissent sententias iuste terminari, Deiocesq; animaduerteret uniuersa in se unum incumbere, neque amplius illic considerare, ubi prius ius dicere consueuerat, uolebat: neq; omnino iudicare amplius. Siquidem non è re sua esse, inquit, si totos dies rebus suis domi neglectis, dirimendis litibus operam impenderet. Cum igitur rapinæ sceleratq; passim per uicos multo etiam impunitius quàm prius patrerentur, factum est, ut Medi habito concilio, inciperēt de communi rerum statu tractare. Et quantum mihi uideatur, Deiocis amici ex composito in hanc sententiā loquebantur: Nequaquam, inquentes, hisce modis usuri,

d 5 hanc

hanc nostram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus nobis ipsi regem, ut uidelicet ditio nostra bonis legibus administretur: & nos ad sua quisque opera diuertentes, nusquam impunitate sceleratorum uiolemur. Quæ cum sic referrentur, persuasi Medi regibus sese subiiciunt. Continuo consultatum est, quemnam regem crearent. Deioces adeo ab omnibus commendatus productusque in medium, ut omnium suffragio rex comprobaretur. Ille uero iussit ædificia sibi erigi imperio digna, stipitatoresque ad custodiã corporis sui adiungi. Huic Medici hæc præstiterunt, ei que beneficia ingentia probeque munera extruxerunt, permiseruntque satellites ex uniuersis Medis quos uellet, sibi deligeret. Deioces uero cum imperio potiretur, Medos compulit unum oppidum condere, atque hoc uno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam habere. Obsequentibus quoque hæc in re Medis, moenia construit ampla simul & ualida ea, quæ nunc Ebatana appellantur, in quibus murus unus alteri ueluti confinis erat. Sic nimirum constitutis moenibus, ut ambitus singuli alteris gradatim essent sublimiores, solisque pinnis prominerent. Adiuuabat huc loci ipsius commoditas, ut qui collis instar esset eleuatus. Accessit etiam maius quiddam data opera factum. Si quidem ambitus istius numero erant septem contigui, in quorum postremo regia erat & thesauri. Hæc moenia cum amplissima sint, magnitudine prorsus illum Atheniensium æquant ambitu. Atque singule quidem minæ suis atque hunc in modum distinctis fulgent coloribus. Nempe primi ambitus pinnæ colore sunt albicantis, secundi nigro, tertij purpureo, quarti cæsi, quinti sandaracino. Postremi uero duo, alter argenteus, alter inauratus habebat pinnas, atque hisce munimenta

tis De

tis Deioces se suamque sepiabat regiam, ac reliquum populum iussit seorsum circumquaque habitare. Ceterum uniuersis ad hunc ornatum constructis, primus Deioces cauit: ne quis ad regem ingredi permitteretur, sed per interuentos cuncta transigerentur, adeo ut nec conspici regem a quoquam fas esset. Ad hæc, nec ridere nec expuere, propterea quod omnibus factu deformia essent, coram licere. Hæc ideo faciunt apud regem, ne uidelicet eum cernentes, æquales & una cum eo educati indolcant atque insidiantur, quin aliud potius uideatur ipsis coram non contentibus. Vbi uero Deioces iam adornasset constabilis setque tyrannidem, in exercenda iustitia seuerus erat & incorruptus. Etenim disceptantibus intro ad se accessit, lites terminauit, eosdemque rursus dimisit: at hæc circa causas factitauit. Quantum autem ad alia attinet, si quæ audiret iniuriam, hunc ad se ascitum, indicta pro delicti modo poena multauit, in quæ usum exploratores auscultatoresque destinauit per uniuersam regionem, cui præerat. Deioces autem solam Medicam subegit nationem, ei que soli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes sunt, Busæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budi, Magi. Tot sunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius Phraortes suscepit imperium. Qui solo imperio Medorum non contentus, bellum ante omnes intulit Persis, eosque primus in potestatem Medorum redegit. Quibus nationibus potius, ualida utraque, mox Asiam subegit, aliam deinceps atque aliam inuadendo gentem, donec ad Assyrios oppugnandos peruenit, ad eos Assyrios, qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, sed tunc a socijs per desertionem desertos, alioqui per se bene habentes. Aduersus hos

expe

expeditione sumpta Phraortes, secundo ac uicesimo
quàm regno potitus est anno, cum pleraq; exercitus par
te perijt. Post obitum eius Cyaxares filius, Deiocis ne
pos successit, qui dicitur multo quàm maiores sui fuisse
præstantior, & primus Asiæ populos in prouincias di
stinxisse, primusq; in suum quosq; ordinem distribuisse,
hastatos, sagittarios, equites, cū prius omnia promiscua
fuisent atq; implicita. Hic & cum Lydis prælium fecit,
quod prælium cum fieret, dies nox efflata, et omnē trans
Halym flumē Asiam sibi subiecit. Collectis omnibus qui
bus imperauit, castra mouit ad ciuitatem Ninū, simul &
patrem ulturus, & ciuitatem ipsam euersurus. Commo
dum hunc obsidentem Ninum, adoritur Scytharū nume
rosus exercitus, cui Madyes præfuit Scytharū rex, filius
Protothya. Hi inquam transgressi in Asiam, cū Cimme
rios ex Europa pellerent, persecutiq; ab his, fugam ca
pessunt illi, atq; sic in Medicam penetrauerunt Scythæ.
Est enim à lacu Mæotide ad Phasim usq; atq; Colchos,
expedito uiatori iter triginta dierum. E Colchis uero nō
ita longus progressus in Medicam. Sed una duntaxat na
tio media est Sappires, quos ubi transferis, cōtinuo occur
rit Medica. At qui Scythæ sanè hāc non irruerunt, sed
per aliam uiam longè superiorem desflētēs, ad dextrā
Caucasum mōtem relinquebant. Hic Medi cum Scythis
congressi, præliq; fusi, Asiæ imperium amisserunt. Por
rō Scythæ uniuersa Asia potiti, hinc rectā in Aegyptum
contendant. Fortè iam Syriam Palestinam ingressus
Psammitichus occurrit Aegypti rex, muneribus preci
busq; contendens, effecit ne ulterius progredierentur.
Scythæ ubi retrocedentes in urbe essent Palestinæ Asca
lone bonaq; parte Scytharum nullam iniuriam inferen

te, p 44

te, pauci aliquot relicti Veneris Vraniæ fanum depecu
larunt, inter cetera (quantum equidem scio) huius dea
fana uetustissimum. Siquidem quæ in Cypro est eiusdem
deæ ades, ex hac nata est: id quod ipsi etiam referunt Cy
prii. Quinetiam illud apud Cytheros delubrum ex hoc
Syriæ à Phœnicibus erectum proditur. Ac uero dea ipsa
templi spoliatoribus, eorumq; prolibus morbum immisit
theliam, ut simul & ipsi fatentur Scythæ, se uidelicet illo
morbo ob id laborare, & uidere licet apud Scythas hūc
morbum curātes, quos Enareas appellant Scythæ. Post
quam uero iam uigintiocto annis Asiæ imperiū Scythæ
obtinuerunt, omniaq; iam penè ex negligentia licetiāq;
depopulata essent (nam præter tributū exactionesq; ex
torquebant, diripiebantq; à quibuslibet quæcunq; pos
sidebant) tandem horū potiore partem Cyaxares atq;
Medi hospitio acceptam inebriatāq; interemerunt. Et
sic quidem Medi recuperarunt imperiū, receptis ijs qui
bus prius potiebantur, & Ninū expugnauerunt. Ut au
tem ceperint, in alijs mox scriptis indicabo. Assyriosq;
excepta Babylonica quapiam portione, subegerūt. Post
hæc Cyaxares ubi quadraginta annis unā cum Scythis
imperasset, uita functus est. Cuius regnū suscepit Astya
ges filius. Hic filiam sustulit, appellauitq; eam Mandan
en. Quæ uisa est ei per quietem tantum urinæ facere, ut
omnem ipsius urbem oppleret, atque uniuersam Asiam
inundaret. Quod somnium quum magis somniorum in
terpretibus exposuisset, conterritus est, singula quæq; ab
illis edoctus. Ideoq; uisum hoc reformidans, Mandanen
iam uiro maturam, nulli Medorum qui ea dignus esset,
tradendam statuit, sed Persæ cuidam nomine Cambysi,
quem compertum habebat familia quidem bona ortum:
cate

ceterum ingenio sedato, gerentemq; se multo infra me-
 dio crisis Medi alicuius conditionem. Eodem quo Camby-
 si collocauerat filiam anno, uisionem alteram uidit: Vi-
 debatur ei ex genitalibus filia uitis enasci, quæ omnē oc-
 cuparet Asiam. Quod uisum cum retulisset ad interpre-
 tes somniorum, filiam iam prægnantem & partui uici-
 nam, ex Persis accersit, eiq; cum uenisset, custodiam ap-
 ponit, uolens quòd illa edidisset, interimere. Etenim ma-
 gi somniorum interpretes, uisionem illam portendere di-
 cebant Astyagi, prolem filia pro ipso regnaturam. Hoc
 igitur obseruans Astyages ubi genitus est Cyrus, adsci-
 to Harpago familiari suo, & inter Medos fidiſſimo, atq;
 omnium rerum suarum procuratori, hæc inquit: Harpa-
 ge, negotium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut
 ullo modo exequi superſedeas: ne ue committas, ut alios
 præponendo, postea tibi ipsi perniciem cres. Capito quæ
 Mandane peperit puerum, in domumq; tuam fert, atq;
 occidit: postmodum quo quo modo uoles, ipse sepelito.
 Cui respondit ille: Neq; aliàs unquam rex huic uiro rem
 iniunxisti ingratam, & in posterum dabimus operam, ne
 quid in te delinquamus. Quod si tibi cordi est hoc ita fie-
 ri, mea interest id industriè exequi. Hæc cum respōdisset
 Harpagus, eiq; puer traditus esset, ornatus ad necem, con-
 tulit se domum stens, adiensq; uxorem, refert omnem hæ-
 bitum secum ab Astyage sermonem. Ad quæ uxor: Quid
 igitur, inquit, facere tibi in animo est? Ego uero, respon-
 det uir, quanquam Astyages mandauit, etiam si desipiet,
 peiusq; insaniet quam nunc insanit, non tamē eius uolun-
 tati parebo, neq; ad hanc necem obsequar: idq; multis de
 causis, tum quòd puer ipsi mihi cognatus est, tum quòd
 Astyages grādis natu est, & uirili prole orbis: quo de-
 functo,

functo, si tyrannis ad eius peruentura est filia, cuius nūc
 filium per me interimis, quid aliud restat hinc mihi quam
 periculum maximum? Enimuero tutela mea causa expe-
 dit hunc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astya-
 gis, non per aliquem meorum. Hæc locutus, euestigio nū-
 tium mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat pascuorū
 maxime idoneorum, & montium feris frequētissimorum
 esse gnariſſimum, cui nomen erat Mitradates, cuius con-
 tubernalis & eadem conserua erat, nomine Cyno Græca
 lingua, id est, canis, Medica, Spaco. Nā canem Medi spa-
 ca appellant. Vbi boum pascula ille habebat, montiumq;
 radices erant ad uentum boream Acbatanorū, & ad pon-
 tum Euxinum. Hoc enim tractu ad Sapiros uergēte Me-
 dia, sanè montosa est & edita, ac nemoribus frequēs, re-
 liqua uero tota admodū plana. Hic itaq; accersitus prope-
 re cum uenisset, inquit ad eū Harpagus: Iubet te Astya-
 ges hunc capere infantem, quem in desertissimo mōtium
 exponas, ut eclerrime pereat, & hæc ut tibi dicerē, mihi
 iniunxit. Et nisi hunc interemeris, ulloq; pacto seruaue-
 ris, pessimo exitio te occubiturum. Cui expositioni infan-
 tis inspector ego præpositus sum. Hæc ubi audiuit bubul-
 cus, sumpto infante rediit quā uenerat ad bouile suū. Ei-
 dum in urbem abiit, uxor sua, quæ erat prægnans, per to-
 tam diem parturiens, è uoluntate demonis enixa est filiū.
 Absente marito utrique mutua tenebantur sollicitudine:
 hic quidem uxori parturienti metuēs, illa uicissim mari-
 to timens, propterea quòd præter consuetudinem ab he-
 ro accersitus esset. Vbi reuersus affuit, cum uxor ut pote
 ex improuiso cernens, prior interrogauit, quid ita ex-
 acte ipsum Harpagus accersisset. Cui ille: Vxor, in-
 quit, profectus ego in urbem & uidi & audiui quod
 nec

nec uisum oportuit, nec agi circa dominos nostros. Harpago domus omnis luctu tenebatur. In quam ego perterrefactus simul atque introij, uideo infantulum palpitantem uagientemq; auro ac distincta ueste ornatu. Eum Harpagus ubi me uidit, iussit celerrime sumere, atque asportare in esseratissimum montem ubi exponam, dicens Astyagem esse qui hac mihi iniugeret, magnopere minatus, nisi ea perpetrasset. Ego acceptum puerum attulit, ratus alicuius illum domesticorum esse, non autem illius generis. Admirabar tamen, quod uiderem auro uestibusq; ornatum. Præterea quod planctus exercebatur in Harpago domo. At qui inter uiam ex omni oratione famuli, qui me extra urbem deduxit, mihiq; infantem tradidit, percepi eum Mandanes Astyagis natæ & Cambyfis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussum interfici, atque is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detexit atque ostendit: quem illa intuita procerum ac speciosum, genua uiri cum lacrymis amplectitur, obsecrat ne quæ ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandam, seq; nisi id exequatur, miserrime periturum. Mulier ubi uirum non persuadet, Quædo quidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundum est facito, si modo necessitas prorsus est, aspici puerum dum exponitur, quoniam ego quoque pepererim. Pepererim autem mortuum. Fertio hunc, & istum ex Astyagis filia tanquam ex nobis genitum alamus. Ita neq; tu iniurius in dominos esse deprehenderit, neque nobis male consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrum nanciscetur, & iste qui superest, animam non amittet. Sanè quam comode uisa est bubulco mulier loqui ex præsentis conditione, atq; ita conti-

nuo

nuo esse faciendum. Igitur quem necaturus attulerat, cum uxori tradidit: suum autem qui mortuus erat, sumens collocauit in eo uase, in quo alterum portauerat. Omnisq; alterius pueri cultu ornatu baiulans, in uastissimo montium exposuit. Ideoq; post pueri expositionem, relicto quodam pecuariatorem pro se illic uicario, in urbem se contulit, & ad domum Harpago: aitq; sese paratum illi ostendere pueri cadauer. Harpagus missis suorum satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum uero qui postea Cyrus appellatus est, mulier sibi sumptum educauit, imposito illi nomine bubulci, alio scilicet quam Cyro. Qui posteaquam decennis extitit, huiusmodi rem quam illi contigit, palam fecit: Ludebat in hoc pago, ubi bouilia illa erant, & ludebat cum equalibus in uia, quem inter ludendum ceteri pueri cum pro rege sibi elegissent, cognominatum bubulci filium, ipse eos munus distinguebatur: ut alij domorum structores essent, alij satellites, alius ut oculus regis, alius mandatorum renunciator, suum singulis honorem munusq; assignans. Horum puerorum quidam collusor Artëbaris filius erat, uiri inter Medos spectati, quem Cyrus, quod imperata non fecisset, iussit ab alijs pueris comprehendere, & cum illi paruissent, multis uerberibus affecit. Quæ puer tanquam se indigna passus, iniquissimo animo serens, ubi primum dimissus est, in urbem ad patrem perrexit, & quæ a Cyro pertulisset complorauit, non tamen Cyrum nominans (non enim eius hoc erat nomen) sed filium bulbuci Astyagis. Artembares, ut erat ira percitus, ad Astyagem ducens filium secum contulit: & rem intolerandam passum esse inquiens, eiusq; humeros ostendens: Siccine indigne, ait, accipimur rex
e a filio

a filio bubulci serui tui? Audiens hæc atq; cernens Astya-
 ges, uolens ulcisci puerum Artembaris honoris gratia,
 iussit accersi bubulcum & filium. Qui cum ambo affuis-
 sent, intuens in Cyrum Astyages: Tu ne, inquit, hoc tali
 patre genitus, ausus es huius filium, uiri apud me prima-
 rissimam indignis cõcidere uerberibus? Cui ille: Istud, in-
 quit, herc huic ego iure feci. Pueri enim pagani, quorum
 hic unus erat, me regẽ suũ ludentes constituerant, qui p-
 pe qui uidebar eis ad hoc maxime esse idoneus. At iste
 cum ceteri pueri iussis obtemperarent, audiens dicto es-
 se nolebat, ac me nihili faciebat, propter quod pœnas de-
 dit. Quòd si ego propterea ullo malo sum dignus, hic ti-
 bi præsto sum. Hæc loquente puero, subiit Astyagi ag-
 nitio eius, uisq; est figuræ oris inferre ac representare
 ipsum, & gestus esse liberalior, & tempus expositionis
 cum pueri ætate congruere. Hic percussus Astyages, ali-
 quandiu sine uoce mansit. Vixq; tandem ad se reuersus,
 uolens a se Artembarem dimittere, ut bubulcum submo-
 tis arbitris rimaretur: Ego, inquit, Artembares efficiam,
 ut filius quoque tuus ob hoc nil conqueri possit. Dimisso
 Artembare, & eius iussu per famulos Cyro introducto.
 bubulcum (qui solus erat relictus) percontatur unde pue-
 rum accepisset, quis uic ei tradidisset. Ille ex ipso genitũ
 respondere, & genitricẽ eius apud se esse. Astyages dice-
 re, non bene sibi illum consuluisse, qui cuperet ad ingen-
 tes deuenire necessitates. Simulq; hæc dicens, satellitibus
 significauit ut caperent ipsum. Hic autem cum ad neces-
 sitates adduceretur, rem uti erat promittit: ab initioq; ex-
 orsus uera referendo, deuenit ad preces, petendam que
 sibi ueniam, iubens ut eam haberet bubulco ueritatẽ clo-
 cuto. Astyages pauciora iam uerba fecit. Ceterũ cui ual-
 de suc

de succensibat, Harpagũ uocet satellitibus iubet. Quem
 ubi affuit, percontatur Astyages: Harpage, qua nece in-
 teremisti quem tibi tradidi puerum è filia mea genitum?
 Harpagus (ut uidit pastorem interesse) noluit tergiversa-
 ri mendacio, ne argumentis conuinceretur, sed ita respõ-
 dit: Ego posteaquam infantem accepi rex, cogitauit quo
 pacto ex animi tui sententia facerem: & tamẽ cum apud
 te innoxius extitissẽ, ne forem aut filia tua, aut tibi ipsi
 carnifex, eoq; ita statui agendum: Accersito huic bubul-
 co infantẽ tradidi, inquitẽ te esse qui iuberes illum inter-
 fici, in quo dicendo mentitus non sum. Tu enim ita præce-
 pisti. Atq; huic dum puerum trado ex tuo præcepto, ius-
 si exponeret in deserto monte, perstaretq; in eo obseruã-
 do tantisper dum expirasset, comminatus isti extrema
 queq; nisi hæc effecta reddidisset. Vbi hic fecit impera-
 ta, & infans obiit, missis eunuchorũ fidiissimis rem cogno-
 ui, & per eosdem mortuum sepeliui. Ita res habet rex, at
 que hæc morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem
 directam habuit orationem. Astyages autem dissimulata
 qua illi insensus erat causa, ob id quod cõtingerat, primũ
 rem ei enarrat, quemadmodum ipse a bubulco audisset:
 deinde ea narrata, eò deuenit loquendo, quòd puer uiue-
 ret, & bene haberet, quia sic actũ esset. Namq; ex hoc, in-
 quit, quòd gestum erat circa puerum, ægro ualde animo
 fui, & a filia mea insimulatus haud leuiter tuli. Igitur in
 bonũ conuersa fortuna, mittito filium tuum ad puerum
 hunc, qui recens uenit. Præterea destino pro liberatione
 eius dijs immolare, quibus hic honor debetur, tu mihi
 adesto ad cœnam. Harpagus cum hæc audisset, adorato
 rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus, quòd pecca-
 tum suum commode cessisset, & ultra bonã fortunam ad

conuiuium uocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properanter filium qui ipsi unicus erat, tredecim ferme natum annos, mittit ad domum Astyagis, iubens exequi quæcumq; ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset, uxori exponit. Eius filium ubi aducnit, Astyages matrat, concisum que membratim & partim assum, partim elixum, ubi esculentum effecit, paratum habuit. Dehinc sub horam cenæ, postquam affuerunt cum ceteri conuiuæ, tum uero Harpagus: cõuiuis quidem alijs atq; ipsi Astyagi mensæ appositæ sunt ouilla refertæ carne, Harpago autem carne filij sui, præter caput atq; extrema manuum pedumq; cætera omnia. Nam ea in canistro operata, separatim reposita erant. Eum postquam satis de pastum illo cibo putauit Astyages, interrogat nunquid sit illis oblectatus epulis? Se uero sane oblectatum, dicenti Harpago: hi quibus negocium erat datum, afferunt caput filij cum extremis manuum pedumq; uelatum, assistentesq; iubent detegere, ac sumere quod uellet ex eis. Harpagus obtemperans, ubi detexit, cernit reliquias filij. Non tamen eo spectaculo cõsternatus est, sed apud seipsum fuit. Et percontanti Astyagi, nunquid agnosceret cuius feræ carne pastus esset: se agnoscere respondit, sibiq; quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito responso, receptisq; reliquijs carniu, domum abiit, eas (ut ego opinor) illinc collectas humaturus. Hac ultiõne Astyages Harpagum persecutus est. Idem de Cyro deliberans, eosdem ex magis accersiuit, qui fuerant ipsius somnium interpretati. Postquam uenerunt, sciscitatur eos, quid censeant de uisione sibi agendum. Illi necessario fore inquit, ut puer si superstes esset, nec hætenus periisset, regnaret. Atqui puer & uiuit & incolumis est, Astyages excipit

excipit: & cum ipsum ruri agentem pueri eius pagi regem delegissent, quæ faciunt qui re uera sunt reges, ea omnia hic fecit. Nam satellitibus, ianitoribus, internuncijs, ac cæteris munijs institutis, imperium exercuit, quæ uobis quonam uidentur spectare? Si superest puer, magi respondent, atque regnauit nulla ex prouidentia, confidito ob id, ac bonum habeto animum, iam non eum regnaturum iterum. Nam quædam uaticinationes nostræ in exigua reciderunt, & uelut insomniæ in inbecillum quiddam tandem redactæ sunt. Ego, inquit Astyages respondens, isti uestræ, magi, fere sum sententiæ, me somno esse defectu, puero iam rege nominato, nihilq; mihi amplius eum esse reformidandum. Vos tamen probe considerantes quænam futura sint, & meæ domui & uobis tutissima consulite. Ad hæc magi, Nostra etiam rex, inquit, magni interest, tuum stare principatum: qui si immutetur, & ad hunc puerum, qui Persa est, transeat, nos quoq; qui Medi sumus, in seruitutem redigemur apud Persas, & extranei nullius erimus precij. Te uero regnante, cuius populares sumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno tuo prospiciendum est: & nunc si quid cernemus, quod timendum esset, tibi aperiremus. Verum cum in rem friuolam nunc euaserit somnium, & ipsi confidimus, & te itidem considerare iubemus, & hunc ablegare puerum ab oculis tuis in Persidem ad parentes. His auditis, Astyages gauisus est: accitoq; Cyro hæc inquit: Fili, cum ego propter quandam haud sanam somni uisionem in te fuisset in iurijs, tuo tamen ipsius fato superstes es. Nunc itaq; letus ad Persas ito cum his, quos ad te deducendum mittam. Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem

patrem non qualis Mitrdates bubulcus, & matrem nõ qualis uxor eius. Hæc locutus Astyages Cyrum dimittit, quem ad domum Cambysis reuersum acceperunt sui parentes, & audita re uehementer amplexi sunt, ut quem statim mortem obiisse crediderant. Sciscitabantur quonã modo superstes esset. Hic se uero ait eos antea non nouisse, & ob id maxime errasse: inter uitã tamen omne suum infortunium audisse, credidisse eum se bubulci Astyages esse filium. Verum in illo itinere omnem rem gestam ab his qui ipsum deduxerant, accepisse. Commemorabat autem se ab uxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudibus prosequens, ita ut in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, ut diuinitus uideretur Persis filius suus fuisse seruatus, diuulgauerunt & canem Cyrum, cum esset expositus, fuisse educatum. Vnde hæc fabula emanauit. Cyrus ubi in uirilẽ adoleuit ætatem, & inter æquales uirilissimus euasit, & idem dilectissimus, constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyages ulciscendi cupidus. Nam per sese qui priuatus esset, non uidebat futuram de Astyage uindictam, sed per Cyrum, cuius casus similis casibus ipsius extitisset, quem cernit adultum, sibi socium comparabat. Ceterum ante hoc alia ab eo comparantur. Cum esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusq; eorum se insinuans primoribus, persuadet oportere Astyagem a regno sum moueri, Cyro delecto. His transactis Harpagus ac paratis, ita demum uolens Cyro apud Persas agenti, suam aperire sententiam, cum aliter non posset, ut pote itineribus custoditis, huiusmodi rem communitur. Exenterato quem solerter obtinuerat, lepore ut nihil omnino rescinderetur, indidit libellum, in quo quæ libuit conscripserat, reser-

Ita Trogus
Cyrum fuisse a
canem educatum
tradit.

rat, resutoq; uentre, leporem unã cum retibus tradidit uenatori cuidam suorum domesticorum fidiſſimo, præcipiensq; suo ore cum daret leporem, Cyro diceret ut ipse suis manibus aperiret, idq; sine arbitris faceret, honorem dimisit in Persidem. Hæc executo nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumq; libellum qui in eo inerat, legit, in hæc uerba: Fili Cambysis, quem dii respiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ peruenisses) ulciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem. Quoniam ex huius tu quidem studio perieras, deorum tamen beneficio & meo superstes es. Quæ omnia quemadmodum circa te gesta sunt, opinor te olim iam rescuissse: & item, qualia ego ab Astyage passus sum, quod te non occidisssem, sed bubulco tradidisssem. Nunc si mihi auscultare uis, omni tu (cui Astyages imperat) regioni imperabis. Persas ad rebellandum cum persuaseris, ducito aduersus Medos, ad uotum tibi re successura, siue ego dux ab Astyage ad tibi occurrendum creatus fuero, siue alius quispian Medorum illustris. Horum enim primi quiq; ab illo ad te deficientes, Astyagem conabuntur euertere. Ita tanquam cuncta tibi sint hic in expedito, ista exequere sine mora. Cyrus his auditis, considerabat quoniam solertissimo modo Persas induceret ad rebellandum. Cogitãdo tandem cõperit hunc esse appositum, ut ita faceret: Scripto libello de his quæ uolebat, cõsiliium Persarum cõegit. De inde resignato libello atq; lecto, ducem se inquit Persarum ab Astyage esse designatum: & nunc Persas, ait, edico uobis, ut præsto mihi sitis eum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis præcepit, quorum complura sunt genera, eorum quædam Cyrus contraxit, & a Medis ad deficientium induxit, sub quibus alia omnia. Ea autem hæc sunt: Artea, Persa,

Pasargadae, Meraphij, Masij. Sed horum Pasargadae praestantissimi, in quibus et Achamenidarum cognatio est, unde reges Persidae sunt oriundi. Alij Persae hi sunt: Panthelaei, Derusiaei, Germani: atq; hi omnes aratores. Alij uero pccuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti affuerunt, habentes quod eis erat praecipuum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat in Perside is locus circiter decem et octo aut uiginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore persunctis Persis, iterum praecipit in posterum diem ut lauti adsint. Interim coactos in unum caprarum, ouium, bouum greges patris sui mactat, atq; instruit, tanquam Persarum exercitum accepturus uinoq; ac cibarijs quam elegantissimis. Postero die conuenerunt Persae, iubet eos discumbere in prato, atq; epulari. Deinde coenatos interrogat, utrum pridianam an praesentem conditionem praeparent. Illis respondentibus, multum esse inter haec duo interualli. Pridianam enim omnia mala habuisse, praesentem uero omnia bona habere. Excepit Cyrus, et omnem rem denudauit, inquit: Viri Persae, ita res uestra habent, uolentibus uobis mihi obtemperare, et haec et alia infinita comoda aduerunt sine ullo seruitutis labore: nolentibus uero, innumerabiles quales hesternae erumnae. Nunc itaq; obtemperando mihi, efficiamini liberi, quae bona ipse diuina quadam sorte genitus uideor in manus uestras esse allaturus, quos non arbitror inferiores esse Medis cum in alijs, tum uero in bellicis rebus. Quae cum ita sint, rebellate quamprimum ab Astyage. Persae, ut qui iam pridem dedignarentur parere Medis, nacti praesidem, libenter se in libertatem uindicarunt. Haec molientem Cyrum Astyages cum accepisset, misso nuncio accersijt. Iste nuncium iubet

iubet renunciare, se prius illuc uenturum quam Astyages ipse uelit. His auditis Astyages Medos cunctos armat, hisq; aduerso numine Harpagum praefecit, oblitus eorum quae illi fecisset. Comparato exercitu, ubi Medorum copia cum Persicis praelium conseruerunt, quicunq; eorum sermonis Harpago erant expertes, praeliabantur: qui uero participes, ad Persas transibant. Pleriq; de industria ignauiter agebant, fugamq; faciebant. Dilapsus turpiter Medico exercitu, Astyages ut primum rem cognouit, minitans Cyro, inquit: Ne sic quidem Cyrus gaudebit. Haecenus locutus, ante omnia eos magos somniorum interpretes, qui suassissent ipsi Cyrum dimittendum, patibulis affixit. Deinde reliquos Medorum qui in urbe erant, adolescentes pariter et senes armat. Quibus conductis, cum Persis confligens fugatur, uiuusq; capitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo assistens Harpagus, insultauit exprobrauitq; cum alia quae homini dolerent dicens, tum uero percontando eum de coena sua, in qua ille ipsum carnibus filij pauisset. Quonia regnum eius ad seruitutem decidisset, cum intuens Astyages uicissim interrogat, nunquid ipsius foret, Cyri opus. Harpagus suum uero esse dicere, idq; merito, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset. et Astyages eum merito improuidissimum atq; iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimum quidem, quod si facultas ei aderat, ut rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, si modo illa per ipsum gesta essent: iniquissimum uero, quod coenae causa Medos in seruitute redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare quam Persarum. Nunc Medos, qui huius peccati affines

non extitissent, ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent haecenus serui, nunc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages cum quinque & triginta regnasset annos, regno amotus est, ob cuius acerbitatem Medi subiecti fuere Persis centum ac duodeciginta annos, omni supra Halym fluuium Asiae dominati, excepto tempore quo Scythae regnauerunt. Idem sequentibus temporibus, cum horum pactorum poeniteret, a Dario defecerunt. Sed praelio uicti iterum subacti sunt, Persaeque qui tunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerunt, deinceps Asiae imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagē, penes se habuit quoad uita excessit. Ita Cyrus genitus educatusque, regno potitus est. Et mox Cræsum iniuriæ illatorē subegit, quemadmodum a me superius commemoratum est. Quo subactio, ita omnem Asiam adeptus est. ritus quibus utuntur Persae, tales esse compari: Neque statuas, neque templa, neque aras extruere consuetudo est, quinimo hoc faciētibus insaniam tribuere. Ob id, ut mea fert opinio, quod non quemadmodum Graeci, sentiunt deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusque conscensis montibus, Ioui hostias immolare, omnem gyrū cæli Iouem appellantes. Soli, lunaeque sacrificant & telluri, igni, aquae atque uentis, hisque solis sacra faciunt iam inde ab initio. Vrania quoque sacrificant, sic nimirum ab Assyrijs Arabibusque edocti. Assyrij Venerē Mylittam uocant, Arabes eandē Alittam appellāt, Persae Mediam. Sacrorū autē ritū circa hosce iam dictos deos huiusmodi quondam instituerunt. Persae quippe sacrificaturi nec aras erigunt, neque ignē incēdunt prorsus, sed neque libamentis utuntur, aut tibijs, insulis uel, aut molis. Verū ut quisque diuis hisce sacra facere statuit, in locū mundū uicti

nam sistēs deū illū implorat, myrto maximo cinctam gestans tiam. Sacrificās autē, non pro se solo priuatimque uota nūcupat, sed communiter uniuersis Persis bene precatur, in primis quidem regi. Quādo inter Persas omnes idem quoque cōprehenditur. Vbi uerō iam in minutas portiunculas membratimque hostiam conscidit, carnibus elixis herbam substernit quā tenuissimam, maxime trifolium. Huc collocatis impositisque carnibus, magus astans theogoniam accinit, siquidem hanc illi dicunt incantationem efficacissimam. Citraque magum nullum illis fit legitimum sacrificium. Mox sacrificicus sublati carnibus abutitur in quemcumque usum illi fert animus. Ex omnibus diebus praecipue colendum cēsent suum quiq; natalem, nimirum hoc die plus alijs æquum censent ciborum apponere. Et ditiores integros boues, camelos, equos, asinos, eosque in fornace tostos isto die in mensam apponunt. Pauperes natalem minoribus pecoribus honorant: cibus utuntur perpaucis, bellarijs multis, neque ijs admodum bonis. Hinc est quod Persae dicant, Graecos pastos iam demum non esurire amplius. Nempe ipsis a cena cibi apponuntur precij nullius, & si quid apponatur, non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdē nec uomere coram, nec urinā facere licet, quae etiam nunc ita obseruantur. Poti, de rebus maxime serijs consultare consueuerunt. Nam si quādo ipsis cōsultandum uidetur, tum postera die ieiunant, proponitque is qui edibus illis in quibus forte consultatur praest, & si placuerit atque ieiunauerint, utūtur ipso: sin minus cōprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eisdem poti pronunciant. Si in uia inuicē sibi occurrāt, facile cognosces si pares sint: nam salutationis loco se mutuo osculatur.

HEROD. HALICARNAS.

Quod si alter fuerit humilior paulo, genas osculantur duntaxat: Sin autem alter fuerit multo inferior, prostratus adorat honoratiorem. In primis illos obseruant reuenter, qui proxime habitant. Secundas tribuunt his qui a primis proximi, atq; sic deinceps progrediētes, quo uiciniōres, hoc arctiori necessitudine iunctos existimāt. Se nimirum omnium hominum longe optimos arbitrantur. Alios uero quo remotiores disiti sunt, hoc a uirtute magis esse alienos: atq; illos demum secundum dictam proportionem pessimos esse colligētes, qui a Persis absint quam remotissime. Sub Medis imperium obtinentibus, plerūq; nationes quoq; imperitabant: sed quibus omnibus praeerant Medi, iidem & affines, perinde atq; Persae colunt. Quae gens imperij curam gerens, late progressa fuit. Externorum Persae maxime omnium hominum studiosi. Nam & Medicam uestem propria elegantiore arbitrant, gestant: & in pugnis thorace utuntur Aegyptio. Quin uoluptatibus etiam omnis generis quas semel senserint, frui student. A Graecis edocti, puerorum quoq; indulgent amoribus. Puellas plures ducunt uxorū loco, atq; praeter has plerasq; pellices alunt. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numerosae sobolis procreatio. Et illi qui quam plurimos liberos ediderit, huic rex tanquam strenuum quippiam praestiterit, singulis annis munera mittit. Liberos eorum, a quinto anno incipientes usq; ad uicesimum, tribus duntaxat instituant, equitare, arcu sagittas excutere, uera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris non uenit, sed apud foeminas degit. Quod ea gratia sic fit, ut si inter educationem decedat, nullā hae prolis iactura patri afferat molestiam. Equidem hunc morem laudo: laudo item illum

CLIO, LIBER I.

illum, ne ob unam tantum causam liceat uel ipsi regi occidere quēpiam, neq; alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam exercere ob unum solum delictum: sed expendere iubetur quisq; , si plura ac magna patrarit, atq; tum demum iusta utatur indignatione. Suum aut patrem aut matrem aiunt neminem unquam occidisse. Verum quotquot horum forte acciderunt omni necessitate excussa, hos tandē deprehensos tradūt aut subdititios aut spurios. Quippe uerisimile nequaquam uideri aiūt, ut hic qui uerus parēs sit, a proprio filio interimeretur. Quaecūq; apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, aes alienum debere, cum ob alias multas causas, tum quod necessum sit eundem qui debet, mendacio quoq; obnoxium esse. Si quis e ciuilibus lepra aut uiriliginis infectus sit, huic in ciuitatem accedere non cōceditur. neq; cum alijs Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immisos, quod in solem peccauerint. Externum uero qui ab isdem acceptus fuerit, e regione sua exigunt, atq; ob eandem causam abas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec inmeiunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec deniq; simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiosissime colūt. Hoc quoq; Persis accidit peculiare, quod quanquam illos lateat, nobis minime est obscurū. Nempe quaecūq; apud illos nomina uel corpori uel magnificētia sunt similia, ea omnia in eadem terminari litera, quam Dores San appellēt, Iones Sigmata. Et si animaduertas attētius, deprehēdes nomina Persarū nō quaedā, sed omnia similiter claudi. Equidem hae probe sciēs de Persis, possum in dubitato affirmare. At qui ista quae de mortuis produntur, obscuriora, neq; perinde certo

certo. Quod uidelicet defunctorū Persarū cadauera nōt prius humētur, quā aut ab alite aut cane trahātur. Magostamē sat scio hęc facitare, quādo quidē aperte faciūt: mortuūq; cera inuoluētēs in terrā cōdūt. Magi uero cū ab alijs hominibus, tū a sacerdotibus Aegyptijs differūt. Siquidē hi nullius animātis occisione se polluūt, pręter ea duntaxat quę dijs immolant: Magi suis ipsorū manibus, excepto homine atq; cane, quiduis occidūt: imō hoc palmarij loco ducētēs, si formicas serpentesq; & brcuiter, reptilia atq; uolatilia plurima necauerint. Atq; de horū ritibus hunc in modū dictum sit, nos ad institutam narrationē recurrimus. Porro Iones atq; Acoles ubi audierant Lydos citra negociū a Persis uictos, legatos Sardis mittunt ad Cyrum ultrō postulantes, ut iisdē cōditionibus eos admitteret, quibus Croesi subiectos in ditionē accepit. Verum Cyrus ad eorum postulata per huiusmodi similitudinem atq; apologum respondit: Tibicen, inquit, quidam ubi pisces in mari cōspexisset, canere tibia incipiebat, ratus nimirū eos ad cantus suauitatem in terram progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare uerriculo, ingētem piscium uim cōplectebatur, traxitq;. Et cū palpitantes cereret in sicco, dixisse ad pisces: Tēperate, inquit, nūc mihi quęso a saltationibus, quādo nō libuit me canēte saliēdo progredi. Quę uerba Cyrus Ionibus Acolibusq; ideo dixit, quod Iones prius ipso Cyro per legatos ad amicitia inuitate, flagitateq; ut a Croeso rebellaret, cōstanter recusauerāt: ac iā demū rebus nō ex sentētia succedētibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira cōmotus, dicto respōso eos dimisit. Iones his auditis, ad suas quic; ciuitates reuertūtur, moeniaq; cōmuniūt. Cōgregabātur autē in Panionio alij omnes

nes, pręter Milesios. Quippe cū his solis fœdus inierat Cyrus, iisdē cōditionibus quibus & Lydos receperat. Porro reliquis Ionibus cōmuni sentētia uidebātur legati in Spartā mittēdi, ut qui simul & pręsentē rerū statum nunciaret, & auxiliū impetraret. Iones uero illi, ad quos Panioniū quoq; pertinet, ciuitates habēt cum cœli bonitate, tum montiū cōmoditate omnium optime sitas, quas nos nouerimus, adeo ut neq; superior regio neq; inferior, neq; ea deniq; quę orientē occidentemq; spectat plaga, Ionā hac in parte emulari possit. Siquidem hęc uel frigore riget, uel premitur aquis, illa rursus calore ac situ squalēt. Lingua utuntur non eadē, sed eius quatuor proprietates ducūt. Miletus prima apud ipsos ciuitas, ad meridiē uergens: Post hanc Myus, & Priene: hęc quia in Caria habitantur, cum horū lingua cōueniunt. Illę uero in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomena, Phocæa, iam dictis sane ciuitatibus, quantum ad linguam attinet, non respōdent, inter se tamen eadē sonant lingua. Reliquę tres ciuitates Ionice quarū duę in sulas habitant, Samū uidelicet, & Chium: tertia in continenti sita Erythræa. Ex his Chij & Erythræa eandē proprietatem sibi uendicant. Samij uero ab his discrepantes, propriam quandā receperunt loquendi formam, atq; hunc in modū quatuor omnino linguarum fiunt proprietates. Ac uero ex iisdē Ionibus Milesij erant, qui cū Cyro metus prętextu fœdus pepigerūt. Insularibus nihil dū grauius fuit metuendū, quā diu Persis Phœnices nondū fuerunt subiecti, & ipsi Persę nauigijs non uterētur. Porro hi nō aliā ob causam ab Ionibus defecerūt, quā quod cū imbecilles esēt omnes alij Græci, tum Iones opido quā infirmissimi, & nullius propemodū momēti. Siquidē pręter unas Athenas, nullā fere Græcia insignē

30
 habebat urbem. Iam enim alij Iones, atq; ipsi Athenien-
 ses, Ionum nomen refugerunt, non uolentes Iones appel-
 lantari. Quinetiam nunc plerosq; ex illis uideas, quos no-
 minis istius pudeat. Caterum duodecim istæ ciuitates no-
 mine ipso gloriabantur. Et ubi semel nomen sibi Panio-
 nijs indidissent, fanum quoq; de suo nomine cõstruxerunt
 Panioniũ: id quod nullis alijs Ionũ pmittere in animũ si-
 bi induxere, nec erat qui magnopere postularent eiusdẽ
 participes fieri, exceptis tantũ Smyrnæis. Tale quippiã
 Doriẽsibus accidit qui Pẽtapolim incolunt, illã quæ antè
 Hexapolis uocabatur. Hi quoq; deprehenduntur adeo ne-
 minẽ è finitimis Doriẽsibus ad Triopiũ sacrũ admittere
 uoluisse, ut etiã populares suos, sicubi sacri legẽ trãsgre-
 derentur, à ludorũ cõmunicatione excluderent. Nã in certa
 mine Apollinis Triopij tripodes uictoribus cõstituebantur
 æri, et quos è sacro uictores non liceret efferre, sed
 deo ipsi donare ibidẽ. At uir quidã Halicarnasseus, nomi-
 ne Agasticles, in eodẽ certamine uictoria potitus, ausus le-
 gem hãc uiolare, tripodẽq; domũ frẽs sibi asseruare. Pro-
 pter quod cõmissum, quinq; hæ ciuitates, Lindos, Ialys-
 sus, Camerus, Cos atq; Cnidus, sextã ciuitatẽ Halicarnas-
 sum à sacrorũ participatione remouerunt, hac uidelicet
 pœna Halicarnasseos multãtes. At qui mihi sane uidetur
 Iones duodecim fecisse ciuitates, nec uoluisse plures reci-
 pere, propterea quod Pelopõnesum habitãtes, eorũdẽ to-
 tidẽ fuerint partes, quẽ admodũ nũc quoq; Achæorũ, qui
 Ionas è sedibus suis exegerunt, duodecim sunt genera. Nẽ
 p̃ prima secundũ Sicyonẽ Pellena iacet, deinde Agina,
 & Aegæ, ad quam Crathis fluius labitur, à quo & Ita-
 licus ille uocatus est. Post Aegæ Bura est & Helice, quò
 ab Achæis bello fracti Iones cõfugerunt. Post hæc Aegion
 est

est & Rhyses & Patrẽses & Phærẽses, atq; Olenus: præ-
 ter hũc Pirus ingẽs fluius fluit. Postea Dyma & Tritæ-
 ses, qui soli mediterranea colunt. Hæ sũt duodecim Achæo-
 rum illa portiones, quæ tũ quidem Ionũ erant. Hæcq; cau-
 sa fuisse uidetur, quapropter Ionibus duodecim ciuitates
 constituere placuerit. Verum quòd isti præcipue, magisq;
 alij sint Iones, aut præstantius quippiã gesserint, magna
 insania esset asseuerare, quãdo ex his Abãtes sint, Euboia
 haudquaquã minima portio, qui tamen cum Ionũ nomine
 nihil habent commune: & Minyæ Orchomenijs admixti,
 Cadmæi quoq; Dryopes, Phocẽses, Molossi, Arcades, Pe-
 lasgi, Dores, Epidaurij, atq; aliæ pleræq; nationes inter
 se cõmiscabantur. Quorũ alij ex Atheniẽsiũ Pritaneo pro-
 gressi, nobilissimos se Ionum existimauerunt. Hi coloniam
 ducentes, loco uxorũ Caricas habebãt mulieres, quarum
 iam antè parentes interemerunt: propter quã cadẽ mulie-
 res Caricæ legẽ tulerant, quã iureiurãdo inter se firmaue-
 rant, tradideruntq; suis deinceps filiabus, quòd uidelicet
 cum maritis nunquam cibum sumerent, neq; proprijs nomi-
 nibus cõpellarent, propterea quòd eorum patres, maritos
 atq; filios trucidauerint, & cum hæc patraissent simul, or-
 bas ad cõcubitũ uiolenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant.
 Reges creauerant partim Lycios, Glaucõ Hippolochi fi-
 lio oriũdos, partim Cauconas Pylisos Codro Melãti pro-
 genie ortos, partim utrosq;. Nomẽ autẽ Ionũ inter cetero-
 ros maxime amplectebatur, sintq; iã ueri atq; genuini Io-
 nes. Omnes tamẽ Ionũ nomẽ clatura cõmunicat, quotquot
 Athenis oriũdi Apaturia festa concelebrant. Cõcelebrant
 autem omnes præter Ephesios & Colophonios, qui soli
 ex Ionibus ab Apaturijs arcentur, idq; ob cædis patrae
 causam. Porro Panionium locus est Mycales sacer, ad sea-
 f pten

ptenrionē uergens, cōmuniter ab uniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autē promontorium in cōtinenti situm: quod quia Zephyro uēto expositū est, ad Samū pertinet. Ad hunc montē collecti uniuersi Iones, sacrificiū operantur quod Panionia uocāt. Accidit hoc sanē non Ionū sacris duntaxat, uerū cōmuniter omnibus Græcorū festiuitatibus, ut in eandē literā finiant, perinde atq; Persarū nomina. Et hæc quidē Ionice sunt ciuitates. Aeolice ciuitates sunt, Cumæ, quæ et Phriconis uocatur, Larissa, Nouus murus, Tenuis, Cilla, Notium, Aegiroëssa, Pitana, Aegæa, Myrina, Gryniā. Atq; hæc undecim Aeolice fuerūt priscae ciuitates. Vna autē Smyrna (Aeolica et ipsa ciuitas) ab Ionibus diruta fuit. Alioqui et hæc duodecim erāt numero in cōtinenti sitæ, quæ ditionē habebāt Ionibus præstantiore: at quæ tamē ad illius cœli tēperiē nequaquā accederēt. Smyrnā uero hac occasione amiserūt Aeoles, quōd Colophonios per seditionē ē sedibus submotos recepissent, qui postea Smyrneos obseruātes dū extra urbem Bacchi sacra celebrarēt, oclusis portis urbē occupabant. Succurrētibus autē Aeolibus uniuersis, sic inter eos trāsgebatur, ut si Iones utensilia bonaq; mobilia Smyrneis redderēt, Aeoles Smyrna cessuros. Hæc cōditionē cū Smyrnoi accepiisset, distributæ sunt undecim hæc ciuitates, suos quæq; constituens ciues. Hæc itaq; cōtinentis sunt ciuitates, exceptis ijs quæ Idā habitabāt: nā illæ ad has nō referuntur. Insulares uero quinq; ciuitates, Lesbū colebant, sextā enim in Lesbo Arisbā, Methymnæi iā sibi subiecerant, tantā sanguinitati iunctā. In Tenedo una habitabatur ciuitas, et altera quædā in centū appellatis insulis. Iā uero Lesbij Tenedijsq; perinde atq; ceteris Ionibus insulas tenētibus, cū nihil grauius esset metuendum, reliquis ciuitatibus cōmuniter placuit Iones sequi, quocūq; illi duxe-

rint. Porro ubi Ionū Aeolūq; legati Spartā appulissent, id quod fiebat propter, ex omnibus delegarūt Phocæsem quendā, cui nomen Pythermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea ueste indutus, in Spartiatarū cōiētū, qui ad famā legatorū collectus fuerat, processit: hortatusq; Lacedæmonios multis uerbis ad auxiliū Ionibus ferēdū. Illi, quāquā Ionū legatos repulerint, tamen, myoparonē ablegarūt, quantū ego cōiicio, hominibus instructū, qui rerum Cyri Ionumq; successum explorarēt. Hi Phocæā appulsi, Sardis mittūt spectatissimū ipsorū, nomine Lacrinē, ut qui Cyro Lacedæmoniorū mādāta pferret. Cyrus audiēs quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos, quānā homines essent Lacedæmonij, et q̄ multi numero. Mox ubi hæc cognouisset, ad Spartiātā dixisse: E quidem nō extimui nūquā homines illos, quibus locus est in media urbe uacuus, ad quē collecti mutuis ipsi sibi iuramētis iponerēt. His (si modo supi me seruauerit incolumē) nō Ionū, sed propria sua incōmoda erūt deplorāda. Hæc in uniuersos Græcos uerba detorsit Cyrus: quia forā ampla haberēt in quibus negociatōibus uterētur illi, Persæ ipsi horū nullo distinerētur, neq; illis ullū forū. Post hæc Sardis Tabalo homini Persæ cōmisit. Cræsi autē caterorūq; Lydorum thesaurū, Pactyæ Lydo tradit deferendū. Ipse uersus Ecbatana cōtendit, Cræsum unā secū ducēs, Ionū interim nō magna habita ratione, etiāsi primū adoriendi fuissent. Quandoquidē Babylō ei obstaculo esse uidebatur, et Bastriana quoq; natio, itē Sacæ atq; Aegyptij, in quos ipse expeditionē facere in animo habebat: in Ionas autē alium quempia inperatorē mittere. At uero ubi Cyrus ē Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atq; Cyro desciscit. Et quia Lydorū thesaurū habebat, cōscēsis nauibus auxiliarios mercede cōducit, maritimosq; omnes persuadet, ut

Universitätsbibliothek
de
84

Hæc, quemad-
modum ple-
raq; alia, re-
prehendit. Plu-
tarchus in Hi-
bello, quem
contra Hero-
dot. edidit.

HEROD. HALICARNAS.

communē secū expeditionē suscipere. Quibus succeden-
tibus, Sardis castra admouit, T abalūq; in arce undiq; cō-
clusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligēs, Cræsum
hūc in modū allocutus est: Quisnam, inquit, Cræse finis ea-
rit eorū quæ nunc mihi accidunt, quādo nō cessant Lydi,
ut uidentur, tantisper & sibi & mihi negocium facessere,
dū eos prorsus delere aggrediar? Videor equidē perinde
fecisse atq; is, qui occiso patre, filijs pepererit. Siquidē ego
te capiens, plusquā Lydorū parentē existentē, ipsis Lydis
urbē suā reddidi. Cū hæc suā sententiā Cyrus exposuisset,
Cræsus excepit, ueritus nimirū ne Sardis funditus euerteret:
Rex, inquit, Cyre quāquā prudēter tu recteq; dixeris,
moderaberis tamen furori, neq; patieris antiquā hanc ciui-
tatē ita excindi, quæ cū superiorum, tum eorum quæ nunc
acciderunt, rea non sit: nā priorum ego autor fui, id quid
meopte hoc capite pendo: præsens factū Pactyas designa-
uit, cui tu Sardis commiseras. Hic tibi poenas det, Lydis
autē ueniā dabis. Modo hæc impera, ne uidelicet aliquan-
do uiribus aucti, uel defectionē meditari ausint, uel molesti
esse possint. Interdices illis ne arma bellica possideant, iu-
bebisq; ut suprā tunicā palliū gestent, induere cothurnos.
Ad hæc iisdem citharam cantusq; indulgebis, deniq; cau-
ponari, liberos instituere, & mox comperies, o rex, uiros
in mulieres degenerasse, nihilq; metuendū ut rebelles un-
quā a te desciscant. Hæc ideo Cræsus suggestit, ratus opta-
biliore Lydis hæc esse cōditionē, quā semel subactos po-
pulari, sat sciēs, quōd ni prætextum idoneū cōmunicaretur,
non persuasurū ut institutū detrectaret. Adde etiam,
quōd formidabat ne in posterū aliquādo Lydi, si imminen-
tem calamitatē effugerint, rebellātes à Persis funditus ex-
tinguerētur. Cyrus hæc Cræsi admonitione gauisus, remis-
sq; iracūdia respōdit ei se pariturū. Accersitoq; cōtinuo

CLIO, LIBER I.

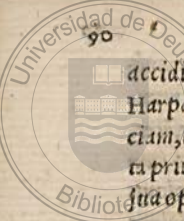
Mazare homine Medo, eadē illi præcipiebat, quæ Cræsus
suggererat Lydis imperāda: Atq; præter hæc mādauit, il-
los omnes sub corona uenūdādos, quot quot unā cū Lydis
Sardis oppugnarint: Pactyam autē uiuum ad se perducen-
dum. Et ista quidē ex itinere præcipiens, Lydos compulit
ad Persarū mores recipiendos. Pactyas intelligens exerci-
tum nō procul abesse, cōterritus cōfugit Cumā. Mazares
uero nihil cūctatus, Cyri exercitum partē, quā secum duce-
bat, Sardis promouit. Verum ubi Pactyā iā unā cum suis
cōmilitonibus Sardis abiisse cognouerat, primum Lydos
adegit Cyri mādatis obsecūdare. Et iā inde Lydi omnem
uite rationē cōmutarunt. Deinde Mazares nūcios Cumā
mīsit, qui Pactyā reposcerēt. Cymæi uero consilio inito
statuerunt ad deum apud Brāchidas referendū, quid factū
opus esset. Erat enim illic oraculū peruetustū, quo Aeoles
Ionesq; cōmuniter uti cōsueuerunt. Oraculum hoc in Mi-
lestorum agro est situm ad Panormū lacum. Missis igitur
ad Branchidas cōsultoribus, rogabant quidnā facturi hæc
in re deo gratificarentur. Cōsulentibus respōdebatur, Pa-
ctyam Persis esse permittēdū. Quæ ubi relata audirēt Cy-
mæi, putauerunt oraculo acquiescēdum, Pactyāq; reddē-
dum. Cæterum cū huc bona pars propēsa fuisset, Aristodi-
cus Heraclides, uir inter cæteros Cymæos clarus, seu ora-
culo parum fidēs, siue ipsos cōsultores oraculi respōsum
nō recte perferre existimās, cōstanter obstabat, quo minus
oraculo Cymæi obtemperarent. Vnde factū est, ut, iterum
de Pactya cōsulturi, alij mitterētur sacerdotes consulto-
res, inter quos ipse quoq; Aristodicus erat. Hi cū ad Bran-
chidas peruenissent, ex omnibus sciscitans Aristodicus o-
raculum, rogabat in hæc uerba: O rex, uenit ad nos sup-
plex Pactyas Lydus, mortem fugiens uiolentam: Persæ
f 3 eundem

eundē reposcentes, iubēt Cymēos hominē dimittere. Nos Persarum potentiā formidātes, tamen supplicem tantisper reddere detrectauimus, dum intelligeremus ex te indubitato, quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico, idem rursus respōdebatur quod priores rectulerant, nēpe Pactyā Persis permittendum. Post hęc Aristodicus tale quippiā de industria aggreditur: Templum circumiens, passerēs aliasq; auiculas, quę forte in tēplo istic nidulabantur, ē nidis exemūt. Quę cum ille faceret, memorant uocem ex adyto auditā, quę ad Aristodicū ferretur, atq; huiusmodi quędam sonaret: Hominum scelestissime, quęnam libido te incesit, ut auderes meos supplices diripere? Aristodicū nihil dubitasse ad hunc modum respondere: Et tu, inquit, rex huiusmodi auxiliū fers supplicibus, quando Cymēos iubes Pactyā tradere Persis. Cui deus respondens: E quidem, inquit, iubeo, ut impij male pereatis, neq; deinde oraculū hoc de reddēdis uestris supplicibus la cessatis. Porro ubi responsū hoc postremū referret Cymęi neq; uolētes Pactyā Persis tradere interimendū, neq; eundē penes se detinēdo Cyrū ad ciuitatis suę expugnationē excitare, hominē ablegāt in Mitylenā. Mitylenęi, cū Mazares subinde per nuncios Pactyā flagitaret, paciscūtur pro certa mercede mittendū: quod tamen nolim indubitato asseuerare, quādoquidem nō fuit persoluta. Cymęi cognoscentes ea quę circa Pactyam ā Mitylenęis gesta essent, misso ad Lesbū nauigio, Pactyam deportāt in Chiū. Indidem nimirum ex Minerę tutelaris deę templo uolenter raptus ā Chijs redditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus est Mysię, Lesbo ē regiōne situs. Et sic quidem in custodia Persę habebant Pactyam, ut Cyro cum primum liceret traderetur. Atq; multo
iam

iam inde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neq; molis libauit hordeaceis deo cuiquam, neq; secundę mensę fructibus inde decerptis utuntur. Breuiter, omnia ā sacrorum usu remouentur, quę ē prouincia illa proueniunt. Postquā uero Pactyas iam ā Chijs traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit, qui unā cum Pactya Tabalū oppugnassent: et partim Prienienses subegit, partim Męandri campum incurfauit, frumentationem nultibus faciēns. Magnesium etiam pari modo. Postremo Mazares morbo correptus, uita defungitur. In defuncti uero locū suffectus Harpagus, et ipse Medus: nimirum quē Medorum tyrannus Astyages indiges epulus exceperit, quiq; Cyrum in regni potestati inuexit. Hic inquā ā Cyro institutus dux, simul atq; in Ioniam uenit, urbes ductis aggeribus cepit. Nam ubi mœnia ciuēs q; undiq; exercitu clausisset, aggerē ad murum obiecto citra negocium expugnauit: atque sic Phocęa prima Ionum ciuitate potiebatur. Phocenses primū Gręcorum longis nauibus usi feruntur. Adriam sinul et Thyrrheniā, Iberiam atq; Tartessam occupauerunt. Nauigijs autem utebantur non rostratis, sed penti-conteris, hoc est, lembis quinquagenū remorum. Hi cum primum Tartessum uenirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Argathonio, quiq; iam octoginta annis Tartesiorum regno pręsbat. Vixit autem annis centum uiginti. Atq; Phocęses Argathonio ista occasione redditi sunt amiciores: Quod uidelicet Phocenses Ioniam relinquētes, iussit in sua ditione sedes deligere ubicunq; illis liberet. Verum ubi hoc non persuasisset Phocensibus, intelligeretq; interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipsius muri ambitus nō paucorum est stadiorū, totusq; ē mauiusculis lapidibus,

ijsq; affabre concinnatis. Et murus quidem ille hoc pacto
 fuit constructus. Porrò Harpagus exercitum promouens,
 urbem oppugnauit: cum postulassent prius, si uellent Pho-
 censes, sibi sat esse, unum duntaxat muri propugnaculum
 demoliri, ubi habitationē extrueret, cetera illis se permis-
 surum intacta. Phocēses seruitutē auersantes, respōderunt
 diem unum se ad cōsultandum sumpturos, interim dū con-
 sultaretur, ille exercitiū ab urbe reduceret. Harpagus autē
 quāquā se scire diceret quid facturi essent, tamen permissu-
 rum ut consultarent. Etenim simul atq; ille exercitum re-
 duxit, Phocenses cōtinuo lembos instruūt, quibus liberos
 unā cum uxoribus atq; supellectile uniuersa imponent:
 ad hęc statuas quoq; & donaria, nisi quę uel ferrea uel
 lapidea, aut deniq; picta essent, omnia nauibus importāt,
 quas & ipsi conscendentes, soluerunt: traieceruntq; in
 Chium. Phocēā autem iam desertam hominibus, occupau-
 runt Persę. Phocēses autē postquā ipsis Chij insulas quas
 Oenusas uocant, licitantibus addicere nollēt, metuentes ne
 illuc emporiū trāsferretur, obq; hanc causam hęc eorum
 insula clausa fuit. At Phocenses cōcesserunt in Corsicam.
 Hic enim iam ante x. annos ciuitatem ex uaticinio con-
 diderunt, nomine Alaliam. Interea Argantonius satis con-
 cesserat. Porrò Corsicā traiecturi Phocēses, prius diuerte-
 runt Phocēā, pręsidiāq; illic Persarum, quę ab Harpago
 fortē custodia causa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus
 patratīs, quot quot ex classica sodalitate supererant, com-
 muni cōsilio sese mutuis execrationibus dirisq; deuotioni-
 bus astringunt. Ad hęc grande saxum in mare demergūt,
 iuramentoq; confirmant, non prius se de repetenda pa-
 tria cogituros, quā saxum uadis imis leuatum renarit.
 Commodum uero profectiōem molientibus, plusquam
 medie

medietatem desiderii cepit ingens paterni soli, morumq;
 Phocensium. Et plerique etiam uiolato iuramento remu-
 grarunt in Phocēam. Alij uero iureiurando satisfaciētes,
 soluentesq; ex Oenufis, Corsicam rectā petunt. Quod cum
 appulissent, communiter habitabant unā cum alijs colonis
 annis quinq; sacraq; erexerunt. Ceterum ubi iam uicinos
 circumquaq; hostili more popularentur, communi senten-
 tia bellum in eos adornant Thyrrheni atq; Carthaginien-
 ses, utriq; sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduer-
 so armati sexaginta quoq; naues milite implent, obuiāq;
 alteris procedunt in mare, quod appellatur Sardonium.
 Commissa classica pugna, Phocensibus Cadmea quędam
 contigit uictoria. Nam quadraginta illis naues perierūt,
 reliquę uiginti contusis rostris factę inutiles. Regressi
 autem Alaliā, sumptis liberis, uxoribusq; atq; reliquis fa-
 cultatibus, quantum naues ferre poterant, relicta Corsica
 demigrarūt in Rhegium. Verum ē nauibus illis quę perie-
 rant, quot quot homines in Carthaginensiu Thyrrheno-
 rumq; manus peruenerunt (capti enim plurimi) hi omnes
 protracti ē nauibus, lapidibus obruebātur. Deinceps ue-
 ro quęcunq; ex Agyllensium uel pecoribus, uel iumentis
 atq; hominibus locum illum accesserunt, ubi Phocenses la-
 pidati fuerāt, continuo morbida siebāt, stupore atq; igne
 corripiebantur sacro. Agyllenses Delphos miserūt, uolentes
 commissum illud expiare. Pythia hęc eos iussit facere,
 quę etiam nunc ab Agyllęis obseruantur. Nam & iusta
 illis persoluunt magnifice, & gymnicum celebrant certa-
 men. Et Phocenses quidem huiusmodi fato usi sunt. Illi au-
 tem qui hinc progressi Rhegium confugerant, ciuitatem
 condiderūt in agro Oenotrię, quę nūc appellatur Hyela.
 Atq; Phocensium in Ionia res sic habent. Simile quiddam
 f 5 acci

HEROD. HALICARNAS.

accidit Teijs, quos simul atq; aggerū beneficio cepisset Harpagus, omnes cōsensus nauibus traiecerūt in Thraciam, ibidemq; urbē condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius iecit Temesius Clazomenius: sed nihil pro hac sua opera fructus reportans, à Thracibus explo debatur, nunc tamē à Teijs apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum soli seruitutē nō ferentes, patriū solum reliquere. Verum alij Iones, prater Milesios, praelio superati tandē, accesserunt Harpago, perinde atq; illi qui defecerūt, uirosq; se strenuos declararunt, pro suis quisq; fortiter pugnans. Superati autē & capti, in sua quisq; patria remāserunt, eaq; quæ imperabantur subibāt Milesij, qui iam Cyro sœdere astricti, quietē agebāt, quæ admodū superius à me cōmemoratum est. Hunc itaq; in modum Ioniam secundo in seruitutē redactā. Porro ubi Ionibus ijs potitus esset Harpagus qui continentē habitabant, insulani horum exēplo cōterriti, ultro sese dididerunt Cyro. Iam uero Ionibus etiam si male affectis, nihilominus sese ad Pannionū recipientibus audio Biantē Prienēū saluberrimū dedisse consiliū, cui si obtemperassent, licuisset Græcorū omnium felicissimos uiuere. Siquidē ille suasit, ut communi classe soluētēs, Sardinia peterent. Ibidem una quadam ciuitate omnium Ionū cōstructa, absq; seruitute liberi feliciterq; uiuerēt: nimirū insulam inter omnes maximā recuperaturi, alijs imperarēt. Sin autē manerēt in Ionia, nullā, inquit, sibi apparere libertatis spem. Hæc Biantis sententia ipsis Ionibus periclitantibus prodita fuit. Sanū quoq; Thaletis illud consiliū, iam ante subactā Ioniam datum: Nempe qui iusserit Ionas unam quandā cōmunem curiā habere, eamq; fore in Teio: propterea quod Teos in media esset Ionia. Alias autē ciuitates habitatas nihilominus huic

CLIO, LIBER I.

huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus, legibus parerent. Atq; hi quidem huiusmodi consilia dederunt. Harpagus subacta Ionia, in Caras exercitū traduxit, & Carios atq; Lycios, unā ducens Ionas atq; Aeoles. Nā Carios ab his oriūdi, ex insulis progressi sunt in cōtinentē. Olim enim Minoi paruērūt, appellabāturq; Leleges, & insulas habitabant, tributū autē nullū pendebāt, quātū equidem possum superiora repetendo ē longissimo auditu coniectare. Idē cum Minos flagitabat, naues ei implebant. Ille felici usus belli successu, multos agros populabatur. Caricæ gentis omnium quæ illis tēporibus claruerunt ingeniosissima, memorantur tria inuenta: quippe galeis cristas imponendas, primi receperunt Cares, clypeis signa adiunxere, postremo lora quoq; scutorū excogitauerunt: antea namq; citra habenas gestabant quotquot clypeis utebantur, baltheis duntaxat coriaceis fulcientes, collo sinistroq; humero sustinebāt. Post Caras uero tēpore lōgo succedente, Dores atq; Iones ex insulis egredientes, in continentē sedes posuerunt. Hunc in modū Cretenses de Caribus reuerunt. Quanquam his non assentiūtur Cares, qui se Aborigines atq; indigenas esse memorant, eodemq; nomine usq; usos. Apud Mylassos Iouis Carij delubrū ostentant uestustissimum, quo communiter quoq; Mysi atq; Lydi utuntur, ut qui Caribus sint germani. Quippe tam Lydū quàm Mysum Caris fratrem appellāt, atq; ob id eodē uti fano. Quotquot alterius sunt gentis, etiam si Carum lingua utantur, non tamen sacro participant. Caurij, quantum mihi uidetur, indigenæ sunt, etsi ipsi se ē Creta oriundos affirmant. Linguam sanē aut ipsi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares Cauricā edidicerunt, id quod ægre dijudicari posset. Siquidem legibus utuntur cum ab

ab alijs gentibus, tum à Carum moribus multum diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, iuuentutem frequenter amoris gratia ad cōpotationes conuenire, tam uiros quàm mulieres atq; pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quibus postea pertæsi, cū patrijs duntaxat uideretur utendum dijs, Caunij omnis ætatis sumptis armis, sacerdotem ad Calyndicos usq; montes persequebantur, sustibus cædentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi utebantur. Lycij è Cretâ ab initio originem traxerunt. Cretâ enim primum uniuersam barbari colebant, deinde contendentibus pro imperio Europæ filijs Sarpedone atq; Minoë, Minos superior factus expulit Sarpedonē, eiusq; cōspiratores. Hi propulsati, Asiæ ditionē occupauerunt Milyada. Et quâ nunc Lycij colunt, olim erat Milyas, & Milyæ iam tunc appellabantur Solymi. His igitur imperitabat Sarpedon. Mox Termilæ appellati, quo nomine etiâ uicini eos appellabant tantisper, dum Lycus Pandionis filius à fratre Aegæo Athenis pulsus, ad Sarpedonē in Termilas abiisset, factumq; esset, ut temporis progressu ad Lyci nomenclaturam Lycij uocarentur. Legibus utuntur partim Creten sium, partim Carum. Quanquam hoc unum præter ceteros homines pro lege habeat peculiare, quod à matribus nomina sibi ipsi induunt. Et si quis obuiū percontetur quisnam sit, quæ ue familia ortus, à matribus auisq; protinus genus suum repetet. Adde, si qua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui atq; nobiles existimabuntur. Sin autem uir, uel inter ciues primarius uxorē duxerit externam aut pallacam, suscepti ex his liberi reputabuntur minime ingenui. Enimvero huius tempestatis Cares nullum præclarum factū relinquentes, ab Harpago subacti

subacti sunt. Nec Cares tantum, uerum nec uniuersi Græci quotquot illam regionem tenebāt. Tenebant enim cum alij, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidij, quorū regio declinat ad pontum, appellatur Triopium. Nam cum initium Bybleiæ ex peninsula auspicetur, sintq; Cnidij propemodum circumflui: eam partem qua boreâ spectat, Ceraunius claudit sinus, australe uero Symanum Rhodiumq; mare. Reliquum frontem, hoc est, isthmum qui perquam exiguus est, nempe quinque stadiorū, Cnidij tentauerūt perfodere: uolentes interea dum Harpagus Ioniam euerteret, suam ditionē in insula formā redigere. Eratq; hic isthmus quem perfodere statuerant, ea parte qua continentē spectat, Cnidia. Id iam multa manu conantibus, diuinitus arboritror aliquid repugnasse, quod nimirū omnes qui manū admouerent, læderet, cum alias corporis partes, tum præcipue oculos infestante petra. Cnidij missis nuncijs Delphos, rogant quidnam isthuc esset, quod tã opere conatus eorum aduersaretur. Pythia, ut ipsi referunt Cnidij, senario uersu respondit in hanc sententiam:

Isthmum neq; aggerate, neq; fodite.

Iupiter namq; ipse, si placuisset, fecisset Insulam. Respondente hunc in modū Pythia, Cnidij à perfodiendo isthmo destiterunt, sequentiq; cū exercitu Harpago, ultra sese non commisso prælio dederunt. Pedasij, qui mediterraneam supra Halicarnassum colunt, alijq; uicini maximam diligentiam adhibere feruntur, ut eorum sacerdos Palladi sacrâ barbâ habeat, id quod ter illis accidisse putatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctabātur. multumq; negocij exhibuerunt, montem extruendo, cui nomen Lyda. Tandem tamen & ipsi expugnati. Ceterum ubi in Xanthium campum exercitū produxisset Harpagus,

HEROD. HALICARNAS.

pagus. Lycij contra procedentes, pauciq; cum multis con-
 fligentes, strenue sese gesserunt. Superati autem praelio su-
 gatiq; in urbem sese receperunt, uxores, liberos, atq; pecu-
 nias una cum familia tota in arcem cogentes, admotiq;
 igne arcem una cum ceteris rebus incendunt. Quae ubi fe-
 cissent, ipsi regressi iureiurando se mutuo adstringentes,
 cum hostibus iterum congregiuntur, fortiterq; pugnando
 omnes oppeticunt. Ex Lycijs autem qui Xanthij dicun-
 tur esse, hi omnes praeter octoginta quosdam Istiaeorum sunt
 conuenae. Qui octoginta tum emigrantes superstites reman-
 serant. Atq; Xanthum hunc in modum obtinebat Harpa-
 gus, pari modo Caunum. Nam Caunij Lycios emulaban-
 tur in pluribus. Iam uero inferiori Asiam Harpagus sub-
 egit: superiorem ipse Cyrus deuicit, uniuersam gentem e-
 uertens, nihilq; relinquens. At ego in praesentia illorum
 gestorum pleraq; prudens dissimulabo, ea duntaxat pro-
 diturus, quae illi quam plurimo constabant laboris, & me-
 moria digniora uideri poterant. Porro Cyrus ubi conti-
 nentem uniuersam suae ditionis fecisset, Assyrijs bellum in-
 tulit. Assyriae cum alia multa sunt magna oppida, tum ue-
 ro celeberrimi nominis ac ualidissimum Babylon, illic ubi
 euersa ab istis Nini regio extiterat. Huiusmodi urbs in
 ingenti planitie sita est, forma quadrata, magnitudine quo-
 quo uersus centenum uicenum stadiorum, in summa qua-
 dringentorum & octoginta in circuitu quatuor laterum ur-
 bis. Tanta est Babylonici oppidi magnitudo, quod ita ex-
 ornatum est, ut aliud nullum eorum quae nos nouimus. Iam
 primum fossa ambit alta atq; lata, aquae plena. Deinde mu-
 rus, quinquaginta cubitorum regionum crassitudine, ducen-
 torum celitudine. Est autem regius cubitus, quam medio-
 cris tribus digitis maior. Operae precium est me praeter haec
 differere

CLIO, LIBER I.

95

differere quemadmodum humus est fossa sit gestae, & murus
 effectus: ut quidam terra in deprimenda fossa efferebat, ex
 eo lateres ducebant, quorum cum magna uim extraxerant,
 eos in fornacibus coquebant. Postea cetero utentes, asphal-
 to feruenti per tricesimum quinq; laterum ordinem summi-
 tates arundinum instipatas conglutinabant: & primum la-
 bra fossae, deinde ipsum murum ad eundem modum, super
 quem circa oras extruxerunt dietas singularias, altrinse-
 cus conuersas: inter quas tantum inter capedinis relinque-
 batur, ut quadriga interagi posset. Eius per ambitum cen-
 tum portae stabant, aere omnes, cum cardinibus itidem
 postibusq;. A Babylone octo dierum itinere abest alia urbs,
 nomine Is, ubi fluuius est haud magnus eiusdem nominis,
 qui se deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius
 Is una cum aqua permultos reddit asphalti bituminis
 grumos, quae asphaltus ad murum Babylonis coportaba-
 tur. Hunc autem in modum Babylon extructa est. Eius duae
 sunt plae, quas interfluit fluuius nomine Euphrates,
 qui magnus & altus & celer, ex Armenijs in rubrum mare
 decurrit. In hunc uterque murus lacertos exporrigit,
 eiusq; incuruae utrinq; ripae coctilibus lateribus pro mac-
 ceria praetexuntur. Ipsa urbs plena domibus est ternarum
 quaternarumq; contignationum, secta in uias rectas, cum
 alias, tum uero transuersas, quae ad flumen pertingunt. Ad
 quarum singulas pro numero uicorum portula factae sunt
 in maceria, quae flumen sepiebat, & ipsae aere, & ad flu-
 men idem ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alter
 uero interior non multo quam hic debilior, sed exilior.
 Inque utriusque ciuitatis plae medio murus erectus,
 quorum hic regiam comprehendit ambitu praegrandi
 atque ualido. In altero Iouis Beli templum aereis por-
 tis,

HEROD. HALICARNA S.

tis, id quod mea etiam nūc etate existit, duorum undecum
 que stadiorum amplitudine, figura quadrata. In sacri me-
 dio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadij,
 cui alia rursus superimposita turris, & huic subinde
 alia, ad octauam usq;. His forinsecus scale sunt in circuitu
 adhibite, per quas ad singulas conscēditur turres. In me-
 dijs gradibus ductus, sellaq; in hoc facta, in quibus ascen-
 suos liceat sedere ac conuiescere. In postrema turri sa-
 cellum est aliud, in quo lectus est splendide stratus, & ap-
 posita mensa aurea. Statua tamen in hoc sacello nulla est,
 neq; hic noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem
 unam ex indigenis, quā ex omnibus deus delegerit, uti nar-
 rant Chaldei huius dei sacerdotes. Narrant enim illi, ta-
 met si mihi parum credibilia referre uideatur, deum uideli-
 cet ipsum templum ingrediētē, in hoc cubili conuiesce-
 re, perinde atq; Thebis Aegyptiacis: ad eundem modum
 in Thebani Iouis fano, si modo Aegyptijs fides habenda
 erit, mulier quoq; cubare creditur. Quæ mulieres cum ui-
 ris non putantur habere consuetudinem. Idem fit apud
 Patara Lyciæ ciuitatem, quādo oraculū celebratur. Neq;
 enim id fit perpetuo: at qui ubi id futurum est, uates noctu
 in templum concluditur. Porro in Babylone præter hæc
 cōmemorata, aliud est sacellū inferius, quod Iouis magnā
 habet statuā, eamq; aureā, ponē mēsam, & ipsam aureā,
 simul & sustentaculum cum sella, omniaq; aurea, adeo ut
 Chaldei octingētorum talentorū auri opus aestiment. Ex-
 tra templum altare est, & ipsum aureum: atq; præter hoc
 aliud altare ingens, in quo solennes hostiæ immolantur,
 quando quidem aureum illud non licet hostiarum sangui-
 ne polluere, præterquam lactētium. Insuper in hoc maiu-
 sculo altari Chaldei quotannis centum millia talentorum
 liba-

CLIO, LIBER I.

libanoti adolent, quando huic suo deo sacra faciūt. Eratq;
 in hoc templo etiam dum illo tempore statua duodecim cu-
 bitorum è solido auro: quanquam ego hanc non uiderim,
 sed ea referam quæ à Chaldeis referantur. Hanc statuam
 Darius Histaspis filius insidiosè captans, non ausus tamen
 fuit diripere: sed quam postea Xerxes Darij filius abstru-
 lit, sacrificio (qui prohibuerat statuam loco dimouendam)
 interempto. At qui illud templum hoc pacto constructum
 fuit ornamentis, etiamsi alia sint peculiaria pleraq; eiusdē
 donaria. Huius Babylonis multi quoq; aliquando reges
 extitēre, quorum in exponendis rebus Assyrijs mentionē
 faciā, qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos
 duæ foeminae. Harum prior, quæ quinq; etatibus ante po-
 steriorem regnauit, uocata est Semiramis. Hæc per plani-
 tiem aggeres extruxit spectaculo dignos, cū antehac flu-
 men eā omnē restagnare solitus esset. Posterior regina Nē-
 tocris nomine extitit superiore solertior. Cuius cū alia mo-
 numēta extiterūt, quæ ego commemorabo, tum uero hoc,
 quod animaduertens imperiū Medorum ingens ac pacatū,
 subactaq; ab his multa oppida, & inter hæc Ninū,
 præmuniuit se omnibus quā potuit maxime. Ante om-
 nia flumiū Euphraten, qui primus mediam ipsorum ur-
 bem interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit, fossis su-
 perius depressis, adeo ut quendam Assyriæ pagum, nomi-
 ne Arderica, ter influat, & qui nunc è mari per Euphra-
 tem Babylonem uersus subuehuntur, ter ad hunc eundem
 pagum applicent, idq; triduo. Et hunc quidem talem red-
 didit. Aggerē uero ex utroq; fluminis labro aggesit uisū
 mirandū. Tātā est & magnitudinis & sublimitatis. Mul-
 to supra Babylonē, aliquantulum seorsum à flumine, effo-
 dit paludis eluuiem, profunditate quidē ad aquam semper
 ducta

HEROD. HALICARNAS.

ducta: latitudine uero eius quoquò uersus trecentorum
niginti stadiorū. Hæc fossitia humus ad fluminis ripas ag=
gesta est, quem locū ubi depressit, crepidinē ambitus eius
lapidibus induxit. Hæc duo, ut flumen flexuosum & lacu=
na tota fossa esset, ideo fecit, ut fluuius per multos anfrã=
ctus retentus, sedatior mearet, & nauigationes in Baby=
lonem essent tortuose, & ex ipsis nauigationibus longus
habitus lacunæ exciperetur. Ad hæc, quæcunq; erat regio
ad inuadendum opportuna, & compendiaria ex Medis
niã, hanc intersepsit, ne Medi cõmercio Assyriorū ipsius
negotia cognoscerent. Et hæc quidem ex profundo cir=
cuniccit. Cæterum ex eis talem fecit cõmunitiõnem: Cum
sit urbs in duas dirempta regiones, fluuiõ medium tenēte,
quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire uo=
lebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio
transire: quod erat (ut reor) sanè odiosum. Huic rei ista
prospexit, siquidem ubi effodit effluuium lacus, aliud ope=
re eodem monumentū sui reliquit. Saxa prægrandia præ=
cidit, quæ ubi in expedito fuerunt, & locus depressus, in
locum ipsum quem depresserat, omnem fluminis cursum
auertit. Cum hic locus effossus impletur, interea pristino
alueo arefacto, oras fluminis intra urbem ac descēsus, qui
ex portulis ad flumen ferūt, extruxit coctis lateribus eã=
dem ratione qua muri extructi sunt. Extruxit item circa
mediam ferme urbem pōtem ex ijs quos effoderat lapidi=
bus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc sublitijis qua=
dratis, per quem Babylonij transirent, interdū commit=
tebat, easdē noctu tollebat; hæc uidelicet causa, ne per no=
ctem transcētes mutua furta exererēt. Vbi lacuna reple=
ta est flumine, & opus pōtis exornatū, tūc fluuiū Euphra=
tem è stagno in pristinum reuocauit alucum: atq; ita lacus
quam

CLIO, LIBER I.

quam effoderat, uisa est necessario facta, & pons in usum
ciuium extructus. Eadem regina hunc machinata est do=
lū: Suprà portas urbis celeberrimas, in loco edito atq; con=
spicuo, sepulchrū sibi extruxit, atq; his literis inscripsit:
Si cui regum Babylonis post me futurorū fuerit pecunia
penuria, aperto sepulchro sumat quantumcunque libue=
rit pecunia, duntaxat indigēs, aliter ne aperiat. Nō enim
satiū fuerit. Hoc sepulchrum tam diu fuit immotum, dum
regnum peruenit ad Darium. Is indignū esse ratus, se neq;
ni quippiam his portis (ideo autem non utebatur, quod sis
pra caput ipsius transeuntis mortuus situs esset) neq; su=
mere pecunias repositas, & eas ipsum prouocantes, rese=
rauit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit,
sed literas ita dicentes: Nisi pecunia esses inexplēbilis, &
turpis lucri cupidus, haud aperuisses urnas defunctorum.
Talis extitisse hæc regina memoratur. Aduersus cuius fia=
lium Labynitium, patris nomen, & Assyriæ imperium hæ=
bentem, Cyrus exercitum duxit. Ducit autem rex * mæ=
gnum exercitiū, probe domi cõparata re frumentaria atq;
pecuaria. Portatur itē aqua ex flumine Choaspe, Susa præ=
terfluēte, quo uno ex omnibus fluminibus rex potat. Cu=
iūs Choaspi aqua decoctam, & in argētea uasa diffusam,
ferentes permultæ carrucæ quatuor rotarū mulis trahen=
tibus, assidue comitantur, quocunq; ille proficiscitur, Cy=
rus Babylonē tendēs, ubi uenit ad Gynde annem (qui in
Mantienis ortus mōtibus, per Dardaneos in Tygrim als=
terum annē fluit, qui Opin urbem præterlabēs, rubro in=
funditur mari) conabatur hunc fluuium Gynde trajcere,
cum non posset nisi nauibus trajci. interim ei quidam è sa=
eris equis candidis petulanter ingressus fluuium, transire
conabatur. Hunc fluuius uorticibus contorquēs, obruēdo
g z abripuit

Epitaphiū Ni=
toreos, quod
tamē à Plutar=
cho Semiramī
di attribuitur.

* spateuēz dē
βασιλεύς ὁ μεί=
ζας, id est,
duxit autē rex
magnus exer=
citiū. Et ita
uertēdum erat
aut legendum:
Siquidē reges
Perfarum Ma=
gni dicebātur,
ut in scholijs
Aristopha, an=
notat in Plur.

HEROD. HALICARNAS.

abripuit. Cyrus perquam ægre ferens hanc fluminis iniuriam, illi comminatus est, se sic redditurum eum tenuem, ut posthac facile uel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem internussa, copias suas bifariâ diuisit. Dehinc alueos ad funiculum designauit centenos & octogenos, utrinque ad Gyndis labra omnino conuersos, quos distributis copijs effodi iussit. Et opus quidem, ut quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen in eo faciendam eam astatè triuerunt. Cyrus ubi Gyndem multauit in trecentos & sexaginta riuos diductum, & alterum uer illuxerat: ita porro ire Babylonem pergit, Babylonij eum producto exercitu præstolantibus. Qui ubi propius urbem ille promouit, cum eo conflixerunt, prælioque fugati, in oppidum se receperunt. Ii tamen quia Cyrum iam pridem animaduuerterant inquietum esse, uiderantque omnes pariter gentes aggredientem, comportauerant multorum sane annorum commeatus. Ideoque tunc obsidionem nullius momenti faciebant. Et Cyrus cum iam in longo tempore nihil admodum res proficerent, inops consilij erat. Tandem siue alius ei anxio suggestit, siue ipsi in mentem uenit quid in rem esset, sic statuit faciendum: Instructis uniuersis copijs, partim quâ fluuius urbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur, præcipit, ut dum cerneret alueum posse transiri, illac urbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad stagnum. Eò ubi peruenit, quæ Babyloniorum regina fecerat apud flumem, & apud stagnum, quod erat palus, eadem ipse fecit. Nam reuocato flumine, alueum eius pristinum uado transibilem reddidit. Id tale ubi actum est, Persæ qui ad hoc ipsum instructi erant, per alueum unde fluuius Euphrates abscesserat

serat, mediorum ferè femorum tenuis grauitate Babylonem introierunt. Quos Babylonij si factum Cyri prius aut audivissent aut sensissent, haud dubie, contempto eorum ingressu, pessimo exitio affecissent. Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis, conscensisque septis, ipsi pro ripis stantes illos progressos ueluti in cauea excepissent. Nunc ex inopinato eis Persæ asiterunt: & cum rapti essent qui media urbis incolebant Babylonij, propter eius tamen magnitudinem non sentiebatur (ut fertur) ab his quæ circa extrema habitabant. Sed fortè quoniam dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus operabatur, donec planè rem animaduuerterunt. Atque ita primum capta est Babylon. Cuius ciuitatis quanta sit potentia, cum ex alijs multis pandam, tum uero ex hoc, quòd cum regi magno omnis plaga, cui imperat, sit distributa in ipsius atque exercitus eius alimētum, præter tributa ex duodecim, quibus annus constat, mensibus, quatuor regio Babylonia, octo reliquis eum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ partem equiparat, & eius principatus, quem satrapiam Persæ uocant, omnium prouinciarum longe est optimus, adeo ut Tritæchmæ Artabazi filio, qui pro rege tributum hoc exigebat, singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Est autè artaba mensura Persica, capacior quàm Atticus medimnus tribus choenicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiare equi, præter bello destinatos, admissarij octingenti, cum eorum quibus admittebantur sexdecim millibus. Nam singuli ad uicenas admittuntur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, ut ad præbendam eis cibaria, quatuor in eadè planitie magni uici attributi essent, aliorum tributorum immunes. Atque hæc præsidis Babylonis peculiaria

culiaria erant. In Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est, quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem seges, & frumentum prouenit, non quemadmodum in Aegypto, flumine sua sponte in rura ascendente, sed manibus atque serobibus irrigati. Etenim Babylonica regio omnis, quemadmodum Aegyptiaca, distinguitur in fossas, quarum maxima nauibus transiri potest, ad solem hybernum uergens, ex Euphrate exiens in Tigrim alterum flumen, iuxta quod urbs Ninus sita erat. Haec regio omnium quas nos uidimus, longe optima est, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, uite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax est, ut nunquam non ferè ducenta reddat: & ubi prestant bonitate se uincit, etiam ad tricena. Quaternum ferè digitorum latitudine triticeis atq; hordeaceis folijs. Milij uero ac sesami proceritatem instar arborum etsi mihi compertam, tamen memorare supersedeo, probe sciens, his qui nunquam Babyloniam regionem adierunt, quae de frugiferis dicta sunt, perquam incredibilia uisum iri. Oleo neutiquam utuntur, nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmae sua sponte nascentes, pleraeq; fructiferae: ex quibus & cibos & uinum & mel conficiunt, curantes more ficorum. Harum, ut aliarum arborum, Graeci masculas uocant, quarum fructum his quae palmulas ferunt, alligant, ut illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat maturescere, alioqui occasuras. Masculae enim in fructu culices ferunt, quemadmodum caprifici. Venio ad id, quod ex omnibus quae de ea regione secundum ipsam urbem, mihi summo miraculo est differendum. Nauigia illorum quae per flumen commeant Babylonem, omnia sunt orbiculata atq; coriacea

coriacea, quae pecuarij Armenij, qui supra Assyrios incolunt, ex caesis salicibus faciunt, instruuntq; pellibus, nudo illarum extrinsecus posito in modum soli: neque puppe discreta, neque prora acuminata, sed in speciem clypei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatum, fluuiio deferendum permittunt, cum alijs rebus, tum uero dolijs è palmularum uino onustum, dirigentibus illud duobus, cum totidem palis: quorum alter introrsum palam trahit, alter exterius pellit. Fiunt autem nauigia haec & magna admodum, & minora, quorum maxima quaeque ferunt pondus quinque millium talentorum, singula singulos asinos uiuos intus habentia, maiora etiam plures. In quos illi postquam nauigantes Babylonem peruenerunt, onus quae distaxerunt, lignaq; nauigij, atque omnia stramenta adduxerunt, pelles congerunt, & eos in Armeniam agitant. aduerso enim flumine nauigari praeter illius rapiditate nullo pacto potest. Qua ex causa non ex lignis, sed ex pellibus nauigia fiunt. Idem ubi asinos agitando in Armeniam redierunt, alia ad eundem modum nauigia comparant. Et naues quidem eorum tales sunt. Amictu autem tali utuntur: Duabus amictiuntur tunicis, una linea usq; ad pedes demissa, altera super hanc lanca: postremo candida & breui penula circundantur. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis similes. Capita habentes comata mitris redimunt, unguentis toto corpore delibuti. Anulum signatorium singuli gestant, & sceptrum affabre factum, cui superstat aut malum, aut rosa, aut liliolum, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absque insigni gestare sceptrum, ipsis nefas est. Atq; hic eorum corporis est cultus. Leges uero quae constitutae ab ipsis, haec sunt: Vna quidem prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) qua

HEROD. HALICARNAS.

104
Hænetos ex Illyrijs audio uti per singulos pagos. Semel
quotannis ista fiüt. Vbi uirgines effectæ sunt nubiles, eas
congregant, & uniuersas unum in locum cõducunt, quas
circumsistente uirorum frequentia, surgens præco sigilla-
tim uendit, sed primum pulcherrimam omnium, secundum
hanc (ut quàm plurimo uenditur auro) aliam euocat, quæ
post illam est speciosissima. Venduntur autem in contuber-
nium, quarum pulcherrimas quasq; Babylonij, qui locu-
plete, & ijdem cælibes sunt, mercantur, ut quisq; licitan-
do alterum superat. At ex plebe qui sunt cælibes, his non
est opus pulchra forma, ideo pecunias ac turpiores acci-
piunt uirgines. Nam præco, ubi uirginũ speciosissimarum
peregit uenditionem, excitat de formissimam, si quis illorũ
mercari uolens existat, edicitq; quisquis uelit quàm mini-
mo auri sumpto eam in matrimoniũ habere, donec illi qui
minimo cõtentus est, fœmina addicitur. Ita aurum ex spe-
ciosis uirginibus conficitur, & per easdem cuiq; uo-
lenti deformes ac debiles collocatur. Quarũ nullam cuiq;
emptori fas erat sine fideiussoribus abducere, sed datis fi-
deiussoribus de contubernio uxoris ita demum licebat ab-
ducere: si de hoc non conueniebat, lex lata erat ut aurum
illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago uenientibus lice-
bat uxorem mercari, si uellent. Hæc apud eos honestissima
lex erat, quæ tamẽ nõ perseuerauit. Nouissime aliud quid-
dam excogitauerũt, ne quis fœminas iniuria afficiat, ne ue
quis aliã in urbẽ abducatur. Nã postea quã expugnati male
accepti sunt, remq; domesticam absumpserũt, unusquisq;
plebeius ob uictus inopiam filias suas adigit ad quæstum
corpore faciendum. Alteram item sapienter condiderunt
legem, languentes efferendi in forum (neque enim medi-
cis utuntur) ut de eorũ languore consulant qui eos adẽt,
si quis

CLIO. LIBER I.

si quis & ipse eundem passus est morbum, aut alium uidit
patiẽtem. Hæc uiri qui illos adeunt cõsulunt, hortanturq;
ad ea quæ ipsi faciẽdo effugerint similem morbum, aut
alium nouerint effugisse. Nec fas est cuiquam languentes
præterire silentio, nec antequam explorauerit quonam
laboret ille læguore. Sepulchra eisdem in melle sunt, luctus
funebri, illi Aegyptiorum per similes. Quoties cum uxo-
re miscetur uir Babylonius, adhibito thymiamati asidet,
& ex aduerso mulier idem facit. Sub diluculum abluun-
tur ambo, nullum uas priusquam se abluerunt tacturi. Ea-
dem & hæc Arabes faciunt. Vna iisdem Babylonijs lex
est, omnibus modis execranda. Nempe omnibus mulieri-
bus indigenis commune est, semel in uita ad Veneris tem-
plum deidentibus, cum externis uiris consuetudinem hæ-
bere. Cæterum cum pleræq; sint diuitijs tumentes, quæ
sui copiam facere recusent, hæ uehiculis cameratis subue-
ctæ, pro templo cõsistunt, relicta interim à tergo magna
famulitij turba. Pleræq; etiam hunc in modum faciũt: Ad
templum Veneris sedent, nodis corollisq; tempora reuin-
ctæ, è quibus dum aliæ seorsum abeunt, aliæ regrediũtur.
Nam diuerticula undecunq; sic funiculis distincta aditũs
præbent externis ad mulieres illas, quam cuique liberit
deligendam. Porro cum semel illic confederint, non prius
domum regrediuntur, quàm hospitum aliquis pecuniam
mulieri in sinum iniecerit, & cum eadem à fano seorsum
abducta rem habuerit. Hospitem autem illum qui pecu-
niam obtulit, dicere oportet: Tanti ego tibi deam My-
littam imploro. Mylittam enim Assyrij Venerem appel-
lant. Ac uerò pecuniam illam, quantulacunq; sit, non est
fas reijcere, siquidem in sacrum conuertitur usum. Neq;
mulieri etiam permittitur hospitem aliquem repudiare,
g j sed

sed quicumq; is est, qui pecuniam obiecerit primum, hunc illa sequitur citra delectum. Postremo ubi iam congressa fuerit cum externo mulier, dea expiata, domum reuertitur. Ac deinceps haud ita multo conduxeris. Iam quæ forma sunt elegantiori, citius (ut par est) expediuntur: quæ uerò deformes, diutius coguntur desiderare pro templo antequam legi faciant satis. Fitq; interdum, ut uno atq; altero anno, aut etiam triennio atq; diutius expectare oporteat miseris. Alicubi, nempe in Cypro, similis quædã lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta, quorum tres sunt familia, quæ nullo alio nisi piscibus uictitât. Quos captos ubi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: In pilam deiiciunt, ac pisillis pinsunt: deinde lintheis conseruant, unde quisquis uult conspergit, offamq; facit, quam in modum panis torreat. Cyro post hanc gentem ab eo subactam, incesit cupido Massagetæ in suâ potestate redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & robusta, ad aurorâ solisq; ortum sita, trans Araxem fluiuium è regione Issedonorum uiuorum. Sunt qui dicât eam Scythicæ nationis. Araxes Istro maior, & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolût, æstate uesti radicibus quibuscunq; quas ipsi euellunt. Arborû autem fructus, quos maturos comperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem uestantur. Apud eos etiam inueniri arbores talem fructum ferentes, qui iactus in ignem ab his, qui ad se calefaciendum cõuenerunt, focis circumfidentes incenso igne, sic ebrios reddit odore suo, ut uinum Græcos: & eo uehementius, quo plus eius fructus fuerit iniectum, quoad cõsurgatur ad tripudiandum, ac perueniatur ad cantum. Atq; hæc fertur eorum esse uiuendi cõsuetudo. Araxes porrò fluiuius à Mætiensis quidẽ, unde

unde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorumpens, quæ uno excepto in paludes, eluuietq; euoluitur, ubi feruntur homines habitare, qui crudis uictitant piscibus, & pro uestibus utantur uitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec ullo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omnes pernauigant, & id quod extra columnas uocatur Atlanticum, & Rubrum, idem est mare. Caspium uerò alterum, ac per seipsum est longitudinis quindecim dierum cursu nauis quæ remis utatur, latitudinis ubi spatiosissimum est, octo dierum: quæ ex parte ad uesperum uergit, Caucaso prætentum monte, cum maxime uastitatis, tum summæ altitudinis, multas atq; in se omnifarias gentes habente, ac plerasq; omnes agresti materia uictitantes, ubi arborum frondes, his quæ sunt apud nos similes feruntur esse, quibus contusis & aqua dilutis, illi animalia sibi per uestes inscribere dicuntur: eaq; animalia nunquam elui, sed perinde atq; ab initio essent intacta, sic cum reliqua lana ueterascere. Horum quoq; horum concubitus sicuti pecorum in propatulo esse. Et ad uesperam quidem uergens hoc mare quod Caspium uocatur, Caucasus cohibet: quæ uerò parte uergit ad auroram orientemq; solem, planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spatiosam planitiem non ex minima parte Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat multis ac magnis sollicitatus incitatusq; causis. Primum sua genitura, quod uidebatur maius quidem homine esse. Secundo loco, felicitate qua fuerat usus aduersus hostes. Quæcunq; enim gentem Cyrus inuaserat, ea gens nullo pacto potuerat euadere. Erat autẽ Massagetarum

getarum regina defuncto uiro Tomyris nomine, ad quã in coniugium petendam Cyrus misit uerbo duntaxat, uolens eam habere uxorem. Animaduertens illa nõ se in coniugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdicit. Postea Cyrus cum dolus non procederet, progressus usque ad Araxem, aperte infesto cum exercitu in Massagetas tendit. Flumẽ pontibus iungit, quibus copias traiciat, factis ex nauibus, turres desuper edificans. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem misit, qui diceret: Rex Medorum, desine incubere in quã incumbis, nescius an ista quã constituisti, tibi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius regna, & nos sine finium quorum sumus principes esse. Verum tu admonitionibus his uti noles, et omnia males quã oclũ. Quod si tantopere affectas laceffere Massagetas, ser quam sustines arumnam. Sed desiste iungere fluium: à quo nobis tridui itinere digressis, traicito in nostram regionem: aut si mauis nos excipere in uestram, tu hoc idem facito. Hęc ubi Cyrus audiuit, accitis Persarũ primoribus coactisq; in medium rem proponit, consulens, utrum sibi agendum cõstituerent. Illorũ in idem conuenere sententiã, iubentiũ recipi in ipsorũ regionẽ cũ suo exercitu Tomyrim. Quã sententiã Cræsus Lydus cum adesset, improbat, in cõtrarium differens his uerbis: E quidem tibi rex etiam antea dixi, quandoquidẽ Iupiter tibi me tradidit, quicquid animaduertero errari in tua domo, id omne me pro uiribus auersurum. Nam meã ruinã etsi ingrata, mihi tamen extitere disciplina. Si tibi esse uideris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus ut meam tibi dicam sententiam: sin uerò te quoque agnosceis hominem, & istis eiusmodi præesse, illud in primis discito, humanarum rerum

rum circum esse: qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non sinit. Ideoq; de hac, quam proposuisti, re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes in terram nostram uolumus excipere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubie uictores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu non adeo multum uincis, quã multum si traiciens in terram illorum, uictis Massagetis instabis fugientibus. Hoc enim pro illo substituito consilium, ut uicto hoste rectã pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce. Deforme est enim atque intolerabile, Cyrum Cambysis filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copijs procedere eoque, dum illi in occursum prodeant: atq; dehinc ita faciendo, dare operam ut illos superemus. Nanq; ut ego audio, Massagetæ bonorum sunt Persicorũ insueti, & magnorum comodorũ expertes. His ergo uiris propone in nostris castris instructarũ affatim epularũ magna ui pecorũ interfecta, cum magna etiã uipoculorum uini meri, atq; omnis cibariorum generis. Hoc ubi fecerimus, imbecillissimis quibusq; militũ ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Quibus tantis bonis illi cõspectis (nisi me fallit opinio) se ad ea cõuertent, unde nobis supererit facultas magnas res perpetrãdi. Atq; hæc quidem in discussione uenere sententiã. Cyrus autem priori repudiata, Cræsiq; probata sententiã, indixit Tomyri ut retro cederet, utpote aduersus illam traiecturo. Illa quemadmodum à principio sponderat, regressa est. Cyrus in Cambysis filij sui (cui regnum tradebat) manus præbuit Cræsum, ac maiorem in modum ut hominem honore beneficijs que prosequeretur, præcepit: si sua

HEROD. HALICARNAS.

si sua aduersus Massagetis traiectione non recte cederet. Hæc ubi præcepit, eosq; remisit in Persidæ, ipse cū copijs suis flumen traiecit. Transmisso Araxe ubi nox aduenit, uidit per quietem talem uisionem: Videbatur Cyrus in somnijs cernere maximum natu filiorum Hystaspis, habentem in humeris alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Erat Hystaspi Achæmenidæ Arsamenis filio, ex liberis natu maximus Darius, tunc ferme uicesimum ætatis annum agens, in Perside relictus, quod non maturus militiæ esset. Experrectus Cyrus, uisum suum intra se retractabat: quod cum ei magni momenti uideretur, uocato Hystaspi remotis arbitris, inquit: Filius tuus, Hystaspes, mihi atque regno meo insidiari deprehensus est: hoc unde proculdubio nouerim, per me noscasc licet. Dij mihi, quod mei curam gerunt, quæcunque euentura sunt ostendunt. Siquidem proxima nocte inter quietem uidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas: quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Ex quo uiso nulla tergiuersatio est, quin ab illo mihi tendantur insidiæ. Quapropter tu quam ratissime in Persidem reuertere: facito que ut cum ego subactis Massagetis illuc rediero, filium tuum mihi sistas ad causam dicendam. Et Cyrus quidem hæc locutus est, scilicet quod sibi insidiari Darium suspicabatur. At demori ei portendebat ipsum ibi mortem appetiturum, & eius regnum ad Darium esse peruenturum. Respondens illi Hystaspes: Absit, inquit, rex, ut quispiam uir genere Perses, tibi moliat insidias. Qui si quis sit, is primo quoque tempore morte multetur. Tu enim Persas ex seruis liberos, ex subditis aliorum hominum dominos efficiasti. Quod si qua tibi uiso filium meum indicat, rebus nouis

CLIO, LIBER I.

nouis contra te studentem, ego tibi cum exhibeo pro tuo abitratu utendum. Hoc reddito responso, Hystaspes traiecto Araxe, in Persidem contedit, Cyro filium suum Darium in custodia seruaturus. Cyrus autem Araxe traiecto, progressus unius diei iter, quæ Cræsus admonuerat exequitur, relictis que illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaq; relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Massagetani exercitus pars, sese defensantes interimunt. Eadem confestopularum apparatu, post aduersariorum cædem ad epulandum discumbit: refractaq; cibo ac uino soporatur. Perse superuenientes, horum multos occidunt, multoq; plures uiuos capiunt, cum alios, tum uerò ducem eorum, reginæ Tomyridis filium, cui nomen erat Spargapises. Tomyris cognito exercitus ac filij sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit: Inexplebilis cruore Cyrene spiritus tollas ex hoc quod actum est. Si fructu uicino quo ipsi distenti adeo desipitis, ut descendente in corpus uino improba à uobis uerba fundantur: tali ueneno filium meum uicisti, dolo non prælio superbius. Quare meum admittite consilium bene tibi consulentis: Abi reddito mihi filio ex hac regione, serens impune quod tertiâ Messagetarum partem profligasti. Quæ nisi feceris, per Solem iuro, Massagetarum dominum fore, ut ego te (etsi insatiabilem cruore) tamen satiem. Hæc uerba ad se perlata, Cyrus pro nihilo habuit. Filius Tomyris spargapises, ubi uino laxatus didicit se in malo esse, exorauit à Cyro ut uinculis solueretur. Statim que cum solutus est, ac manu compositus effectus, seipsum interemit: atque hic quidem talem obiit mortem. Tomyris autem, quando Cyrus ipsam non

Handwritten marginal notes in the right margin of the page.

Vitino, forte legendum: *αμπελίνα* *αμπελίνα*

Diodorus & Trogas hanc Scytharum reginam dicunt, sed Scythas pro Massagetis intelligi dicit Strab. in xj.

HEROD. HALICARNAS.

non auscultaret, cōtractis suis copijs ita conflixit cū Cyro, ut hanc pugnam ex omnibus quæ inter barbaros extiterūt, acerrimā censeam extitisse: quanq̃ ita gestam fuisse accipio: Primum utrosq; spatio inter se distantes, sagittas egisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lanceis pugionibusq; fuisse confertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere uolentibus, ad extremum Massagetæ superiores extitisse: ibiq; cum permagnā exercitus Persici partem: tum uerō Cyrum ipsum occubuisse, cum unum de triginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter castrorum Persarū stragem Tomyris exquisitum cum inuenisset, caput in utrem dimisit, quem humano cruore compleuerat: mortuoq; insultans, inquit: Tu quidem meū uiuentis & in pugna uictricis filium perdidisti dolo captum. at ego te (prout interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri uita exitu: de quo cum multa referatur, is qui mihi maxime uerisimilis uidetur, à me commemoratus est. Massagetæ & amictum gerunt, & uictū habent Scythico similem. Ex equis præliantur & pedibus. Vtroq; enim genere ualent. Sagittarij item atq; hastati. Sangares, hoc est, pugiones, è more gestantes: in omnibus auro utentes & ære. Utuntur nanq; ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sangares pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad baltheorū, ad axillarum ornamentum spectant. E quorū titidē pectoribus æreos thoraces circumdant. Circa frænū, frænāq; & phaleras, aurum adhibent: ferro atq; argento nihil prorsus utentes. Quorum in regione cū immensa sit auri atq; æris copia, ferri tamē atq; argenti nihil est. Moribus his utuntur: Singuli quidem uxorem ducunt, sed ea communiter utuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed

Diodorus Scytharum reginā Cyru supratū captumq; cruci affixisse scribit.

Sāgares, id est, pugiones.

EVTERPE, LIBER II.

sed Massagetæ. Siquidem uir Massageta quoties libidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit. Terminus uitæ nullus eis propositus est: ubi quis admodum senuit, eum conuenientes proximi quique cognati immolant, & cum eo aliquot pecudes, quarum carnibus pro epulo ubi decoxerunt, uescuntur, quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, quòd ad immolationem non uenerunt. Nihil omnino serunt, pecoribus uictitant, piscatuq; , qui eis abunde ex Araxe fluuio suppeditat, ac lacte, quod potitant. Ex dijs unum Solem uenerantur, cui equos immolant. Hic autem est eis mos sacrificandi, ut deorum perniciosissimo è pecoribus omnibus perniciosissimum maclent.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER II.

QVI INSCRI-

BITVR

EVTERPE

YRO uita functo, regnum suscepit Cambyses eius filius & Cassandane Pharnaspo genita: quam ante uirum defunctam Cyrus & ipse ingenti luctu prosecutus est: & ceteris quibus imperabat, lugeri præcepit. His parentibus ortus Cambyses, cum Iones & Aeoles pro hereditarijs sibi seruis existimaret, aduersus Aegyptios fecit expeditionem, comparato cum alijs, tum
b uero

uero e Græcis, quibus dominabatur, exercitu Aegyptij, prius quàm apud eos regnaret Psammetichus, omnium hominum se priores extitisse arbitrabantur: uerum Psammeticho regnum adepti, cum incessisset cupido noscendi, qui nam primi hominum extitissent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quàm se priores extitisse, se uero quàm ceteros. Enim uero Psammetichus, ubi sciscitando quinam primi hominum extitissent, nullum exitum inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit pastori inter pecora educandos, hunc in modum iubens neminem coram eis uocem ullam edere, solitaria in casa ambos sibi ipsi relinqui, eisdem in tempore captas admoueri: ubi lacte expleti forent, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebatq; Psammetichus, quod cuperet ex pueris ubi inarticulate uagire desisteret, audire, si qua uox prima erumperet, prout et contigit. Nam ubi bimatus exactum est tempus, pastori qui hæc administrabat aperienti ianuam atque intranti, ambo infantes porrectis manibus procidentes, beccus clamabant. Quod primo audiens pastor, obticuit. Cum uero crebrius aduenti & obseruanti idem uerbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos cum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quinam homines beccus quippiam appellarent. Hæc percontans, comperit Phrygas sic panem appellantes. Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisset Aegyptij concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebã. Græci tamẽ alia multa & inepta memorant: Psammetichũ pueros educandos curasse apud mulieres, quarũ linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant. Alia quoq; apud

Hac de re si quis requirat, plures opiniones refert commentarius in Aristophanis Nebulas, & Diodorus Siculus.

apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium ueni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas et Heliopolim, id est, Solis urbem, me contuli, animo cognoscendi, nunquid consentanea forent his quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Aegyptiorum esse solertissimi. Atq; ex ijs narrationibus quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. Quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo. Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos Aegyptios annum comperisse, distinguentes eum in duodecim temporũ menses. Idq; comperisse ex astris: eo scientius (ut mihi uidetur) hoc agentes quàm Græci, quod Græci quidẽ tertio quoq; anno intercalarem mensem introducunt temporis gratia: Aegyptij uero tricenis diebus, quibus duodecim menses taxat, adijciunt huic numero quotannis quinque dies. Vnde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Aegyptios quoq; primos duodecim deorum cognomina censuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Itẽ primos dijs & aras & simulachra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: quarum rerum pleraq; ita effecta opere demonstrabat. Præterea primũ mortaliũ regnasse Menem, ac sub eo omnem Aegyptum præter Thebaicam plagam palustrem fuisse: ex eaq; nihil eorum quæ supra stagnum Myrios extant, extitisse: in quod stagnum à mari per flumen septem diebus nauigatur. Atq; de regione bene mihi dicere uidebatur. Manifestum enim est ei, qui si antea non audierit, tamen inspexerit, modo sit solertia præditus, Aegyptum in quam Græci nauigant,

accessionem esse terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca supra stagnum hoc, ad trium usq; dierum nauigationem, de qua nihil amplius commemorabant. Est autem et aliud tale: Nam Aegyptiæ regionis huiusmodi natura est: Iam primum cum Aegyptum uersus in alto cursum tenes, procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spatium patieris sensum coeni, etiam in aqua undecim alta passus: quæ res declarat eatenus esse humi aggestum. Ipsius autem Aegypti longitudo secundum mare sexaginta schoenorum, id est, funiculorum: quemadmodum nos Aegyptum distinguimus à sinu Plinthinete, id est, lateritio, usque ad stagnum Selbonidis, ad quod mons Casius usque pertingit. Itaque ab hac parte sexaginta schoeni sunt. Et enim qui modicum terræ possident, metiuntur illam passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiuntur stadijs: qui multum possident, parasangis: qui plurimum sane, schoenis. Constant autem parasangæ tricenis, schoeni sexagenis stadijs. Ita erat Aegyptus secundum mare stadiorum trium millium sexcentorum. Hinc ad Heliopolim mediterranea uersus Aegyptus spatiosa est, supina omnis, et aquarum inops, simul ac limosa. A mari ad Heliopolim eundo per superiora, eiusdem penè spatij interest, cuius ab Athenis illud, quod ab ara duodecim deorum, fert Pisam, et ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera si quis computet, inueniet aut parum quiddam differre quo minus paria sint: at non amplius quindecim stadijs. Nam uia, quæ ex Athenis Pisam fert, quindecim stadia desunt, quo minus sit mille et quingentorum stadiorum. At ea quæ à mari ad Heliopolim ducit, hunc stadiorum numerum complet. Ab Heliopoli per superiora eundo Aegyptus angusta est. Nam quæ parte mons Arabiae exporrigitur, ab aquilone ferens

ad

ad meridiem atq; ad austrum, semper per superiora pertingit ad mare quod rubrum uocatur: ubi insunt lapideæ ad pyramides, quæ sunt apud Memphim excisæ: ab hac quidem parte desinens mons, declinat in quæ dictum est. Quæ uero parte productior seipso est, duorum ego aut diebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperum: et eius extrema, quæ ad auroram uergunt, feracia Ithuris esse. Atque hic quidem mons talis est. Quo autem latere Africam Aegyptus spectat, alius mons saxosus extenditur (in quo pyramides sunt) sabulo obstitus eodem modo, quo Arabici montis tractus, qui ad meridiem fert. Itaque quod ab Heliopoli, non ita multorum spatiorum est, quod modo Aegypti sit, sed quatuor duntaxat dierum nauigatione. Aegyptus angusta est inter eos quos dico montes, quod intercapedinis campestris est terra, stadiorum ferme (ut mihi uidetur) quæ parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Punicus. Illinc rursus Aegyptus laxa est, atq; ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas, non uem diebus nauigatur, spatium quatuor millium octingentorum et sexaginta stadiorum, hoc est, unius et octoginta schoenorum: quæ Aegyptia stadia collecta secundum quidem mare sunt, prout à me superius indicatum est, tria millia sexcenta: quantum uero à mari ad Thebas mediterraneum est, indicabo. Sunt enim sex millia ac centum uiginti stadia. A Thebis autem ad urbem nomine Elephantinam, octingenta uiginti. Huius igitur regionis, quæ à me dicta est pleraque pars, ut et sacerdotes aciebant, et mihi ipsi esse uidebatur, acquisiuita Aegyptijs est. Siquidem quod inter prædictos montes, supra Memphim urbem positos, medium est, uidetur mihi sinus maris aliquando fuisse,

h 3 quemad

qui illic incolunt, quàm esurituros? si neq; gustare ea quæ ab Ioue sunt, neq; à flumine restagnari queant rura ipso-
rum. Isti namq; ex omnibus hominibus, atque ex omnibus Aegyptijs, maxime illaboratum percipiunt fructum, qui neq; proscindendis aratro sulcis, neque subigendo solo, neq; aliud quicquam exercendo eorum, qui in aruis colendis ceteri mortales laborem tolerât: sed postquam fluvius sua sponte superueniens irrigat rura, & rursus irrigata deseruit, tunc in suum quisq; rus iacto semine sues immittit, conculcatoq; suis semine messem deinde expectat: atque ubi suis semine uersauerit, ita demum frumentum percipit. Quod si uelimus de Aegypto Ionum uti sententijs (qui solum Delta esse Aegyptum à Persei specula appellatum, dicentes illam secundum mare ad Pelusiaca usq; Tarichea quadraginta schoenorum esse: à mari autem mediterranea uersus, pertingere ad Cercasorum urbem, iuxta quam scinditur Nilus in Pelusium fluës: & in Canobum: cetera uero Aegypti, partim esse Africae, partim Arabiae) ostenderemus, hac ratione utentes, nullam Aegypti primatus fuisse regionem. Nam Delta eis (ut ipsi dicunt, & mihi uidetur) defluxa humus est, ac nuper, ut sic dicam, extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putantes se primos homines extitisse, qui ne in puerorum quidem experimentum (qui primam linguam proderent) ire debebant? quos ego opinor, neque cum loco, quem Delta Iones uocant, pariter extitisse: sed semper fuisse ex quo genus humanum extitit, progressuq; terræ multos ex eis reliquos fuisse, multos aliunde subingressos. Ideoq; olim Thebæ Aegyptus uocabatur, cuius ambitus est stadiorum sex millium ac centum uiginti. Itaque si nos de eis recte sentimus, Iones nō recte sentiunt de Aegypto.

Sin

Sin recte Iones sentiunt, ostendo neq; Græcos neq; Iones scienter computare: qui cum aiunt tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam, quartū membrum annumerant Delta Aegypti, si non sit neq; Asia, neq; Africa. Nam secundum hanc rationem non est Nilus qui Asiā ab Africa determinat. Qui cum diuortia faciat circa acumen Deltae, quod in medio est, id Asiae & Africae esset. De quo nos Ionum sententiam missam facientes, ita sentimus: Aegyptum quidem eam omnem esse, quæ ab Aegyptijs incolitur: quemadmodum Ciliciam eam quæ à Cilicibus, & Assyriam quæ ab Assyrijs. Sed Asiae & Africae scimus recta ratione nullum esse terminum, nisi terminos Aegyptiorum. Si uero quod Græcis persuasum est sequemur, sentiemus omnem Aegyptum quæ à Catadupis & Elephantina urbe incipit, bisariam diuidi, & utrunque cognomen obtinere. Aliam enim eius partem esse Africae, aliam Asiae. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediā interfluens Aegyptum, irrumpit mari uno quidem usque ad Cercasorum urbem alueo tripartito. Deinceps quorum alueorum unus ad auroram, quod Pelusium ostium, alter ad uesperam tendit, quod Canobicum ostium nominatur. Tertius, quo rectā Nilus meat, talis est: Delatus per superiora in acutum Deltae proficiscitur, dehinc medium Delta scindens, in mare euadit, non minimam huic alueo portionem aquæ præbens, nec minime celebrem, quod Sebennyiticum ostium appellatur. A Sebennyitico item duo alia diuiduntur ostia in mare ferentia, quibus hæc sunt imposita nomina, uni Saiticum, alteri Mendesium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, non sunt natiua ostia, sed defossa. Huic meæ opiniononi, tantam esse Aegyptum, quantæ ratione demonstrauim.

Aliter paulo
ab alijs descri-
buntur ostia Ni-
li.

h s testi

testimonium etiam dat oraculum, quod ab Hamnone est redditum, quod ego posterius, quam ita in animum induxeram, circa Aegyptum audiui. Nam qui sunt ex urbe Marea & Apia, incolentes Aegypti fines Africam uersus, quod sibi Poeni non Aegyptij uiderentur, quodque perosi sacrorum caeremonias, nolent bobus foemunis prohiberi, miserunt ad Hammonem, negantes quicquam cum Aegyptijs sibi esse commune. Habitare enim se extra Delta, nullumque sibi cum illis linguae esse commercium, ac uelle sibi fas esse omnia gustare. Haec eos deus facere non permisit, inquiens, Aegyptum eam esse, quam Nilus supergressus irrigaret: quique intra urbem Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potarent, eos esse Aegyptios. Haec illis ita responsa sunt. Porro Nilus ubi inflatus est, non modo Delta inundat, uerumetiam plagam quae dicitur Africana esse, aliquoties & Arabicam: idque utroque uersus duorum dierum itinere, & amplius eo uel minus. De cuius fluminis natura neque a sacerdotibus quippiam, neque ab alio ullo percipere potui: cum promptissimo forem animo ad haec ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus deueniret inchoas intumescere ab aestiuo solstitio, ad centum usque dies, & prope totidem diebus retrocederet, relinquens fluentia: ita per omnem hyemem tenuis esse perseveret ad solstitium rursus aestiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Aegyptijs sciscitando, num aliquam uim Nilus haberet natura diuersam ceteris fluuijs. Haec ego noscendi cupidus, eos interrogabam, & cur solus omnium amnium nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Graecorum, insignes cum uellent effici sapientia, trifariam deseruerunt. Quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas existimo, nisi eatenus ut illas tantum significem.

Opiniones tres de Nili natura & incemeto,

Earum

Earum una ait, uentos Etesias esse in causa, ut Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnumquam Etesiae nondum spirauerunt, cum Nilus id agit. Ad haec, si Etesiae causa forent, oporteret alia quoque flumina, quaecunque Etesijs obnoxia sunt, idem quod Nilus, pati: & eo magis, quod tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autem multa in Syria, multa in Africa flumina, quae nihil tale patiuntur, quale patitur Nilus. Altera opinio est incredibilior quidem quam haec quae dicta est, dictu tamen admirabilior, quae ait illum, quod ab oceano fluat, istud efficere: ipsum uero oceanum, orbi terrarum circumfluentem. Tertia opinio ut multo modestissima, ita longe falsissima est: quippe quae nec ipsa aliquid dicit, inquiens e niuibus liquescentibus manare Nilum: qui cum ex Africa per medios Aethiopes fluens, in Aegyptum euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quantum ex niuibus flueret. De qua re multa sane sunt, quae quis coniectare possit, non esse credibile, eum qui talis sit, manare de niuibus: primum ac maximum testimonium perhibentibus uentis, qui ab ijs regionibus calidi spirant. Secundum ea plaga, quae sine imbribus & sine glacie perpetuo est: super niuem autem quae cecidit, necesse omnino est intra quinque dies pluere: ut si in his regionibus ningeret, etiam pluere. Tertium hominibus, qui ab aestu solis nigri sunt, & miluis, atque hirudinibus quae illic perennant: gruibus quoque, quae Scythica plaga hyemem fugientes, ad haec loca se conferunt hibernatum. Si igitur uel quantulumcunque ningeret in ea plaga, per quam fluit, & ex qua incipit Nilus, profecto nihil tale esset quemadmodum arguit. At is qui de oceano loquitur, ad occultam fabulam referens, caret argumento. Neque enim ego ullum noui fluuium

Thaletis Milesij opinio, ut ait Diodorus.

Anax. & Eutippi opinio.

Quomodo fortassis Grace xus.

qui

qui esset oceanus, sed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priscorum poetarum cum inuenisset, in poeti-
cam intulisse. Quod si opiniones quas proposui improba-
tem me, oportet de occultis ferre sententiam, dicam qua-
re mihi uideatur impleri Nilus estate: Hyberno tempo-
re sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus,
meat in superiora Africa: hoc quidem, ut breuissime de-
monstretur, totum dictum est. Etenim deum hunc, ut cui-
que terra proxime accedit, ita eam maxima siti afficere
credibile est, & scaturigines indigenarum annuum arefa-
cere. Vt autem pluribus uerbis demonstretur, ita habet: sol
Africa superiora permeans, istud efficit. Nam cum omne
ueris tempus sit serenum in his regionibus, & ipsa regio-
nes sint torridae, quas sol transiens uentos frigidos facit,
quemadmodum medio caelo means estate facere consue-
uit: ad se trahit aquam, attractamq; in superna abijcit lo-
ca, quam excipientes uenti ac dissipantes liquefaciunt, hi
uidelicet, qui (ut credibile est) ab hac regione flant, auster
& africanus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquam mihi
uidetur non omnem sol humorem eius anni Nilo remitte-
re, sed penes se ipsum reseruare. Idem mitigata hyeme,
rursus in medium caeli regreditur, atq; illinc iam itidem
ex cunctis fluminibus trahit humorem: quae flumina mox
multarum aquarum imbre commixto, terram madefacien-
te utique lacunosam, magna decurrunt. At estate cum de-
stituantur ab imbris, & à sole attrahantur, exiliora
sunt. Nilus autem qui imbris caret, cum attrahitur à
sole, merito solus stuuiorum eo tempore fluit multo exi-
lior, quam solet per estate. Tunc enim peraeque attrahi-
tur atq; ceterae aquae, per hyemem uero solus attrahitur.
Ita solè censui huius rei esse causam. Idè mea sententia, au-

tor

tor est aëre siccitatis in ea regione, dum exaequat transi-
tum suū. Ita semper Africa superiora aëstas obtinet. Quod
si finium ac caeli situs immutaretur, ut ubi nunc aquilo si-
tus & hyems, ibi auster situs esset & meridiei: & ubi aue-
ster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profe-
cto sol amotus è medio caelo, sub hymè & aquilonè mea-
ret supra Europā, quemadmodum nunc supra Africā: per
transiliensq; nobis omnè Europam, faceret (opinor) ea-
dem in istro quae nunc facit in Nilo. De aura autem, quae
nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneū esse,
è locis ualde feruidis nihil respirare auræ, quae ab aliquo
frigido loco flare gaudet. Verum hæc ita sint, quemad-
modum & sunt, & ab initio fuere. Nili tamen fontes ne-
mo neq; Aegyptiorum, neque Graecorum, neq; Afrorum,
cum quibus in colloquium ueni, se nosse professus est præ-
ter scribam sacrarum Minerae pecuniarum apud Aegy-
ptum, in urbe Sai, qui mihi iocari uidebatur, affirmans se
id proculdubio nosse. Sic autè dicebat: geminos esse mon-
tes, cacuminibus in acutum tendētibus, inter Syenem po-
sitos urbem Thebaidis & Elephantinā. Quorum uni no-
men esset Crophis, alteri Mophis, & ex eo medio Nili fon-
tes abyssos, hoc est, immense altitudinis, emanare. Cuius
aquae dimidium Aegyptum uersus & uentum aquilonem
flueret, reliquum dimidiū Aethiopiā uersus atq; austrū.
Quod autem abissi forent fontes, aiebat Psammetichum
Aegypti regem periculū huius rei fecisse: qui funibus mul-
torum nullium passuum connexis, & in fontes demissis, ta-
men ad fundum non deuenisset. Scriba hic, si modo gesta
fuerant quae dicebat, afirmando faciebat, ut ego opina-
rer uortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quem-
admodum præcipitantis è montibus aquae nequit funis ad
explo-

Strabo in 17.
hic Herodotū
garrite putat.

Herodoti sen-
tentia, sed quā
improbat Dio
do. in primo.

explorandum demissus peruenire in fundum. Aliud ab ullo audire non potui, nisi (cum ipse inspicendi gratia ad Elephantinam usq; urbem profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi: eū ab urbe Elephantina ad superiora esse locum accliuem, ubi necesse sit nauigio utrinque alligato tanquam boue pergere: & si funis abrumpatur, abire nauigium, rapien- te fluminis impetu. Abesse autem hunc locum ultra qua- tuor dierum nauigationem: esseq; ibi Nilum tortuosum, ueluti Mæadrum, & duodecim schœnorum, quibus hunc in modum nauigare oporteret, & postea peruenire pla- nū in locū, ubi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachom- pso. Ab Elephantina desuper iam Aethiopes incolere & dimidium in insula, nam alterum dimidium incolere Aegy- ptios. Insulam contineri ingenti stagno, accolentibus cir- cū Aethiopibus pastoribus: in quod è Nilo subuectus, peruenias in alueum qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierū pergas pro- pter flumen. Nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nau- igium, duodecim diebus subueheris, dum uenias in oppidū magnum nomine Meroën, quæ fertur aliarum urbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosq; magnopere uenerantur. Ioui etiā consli- tuerunt oraculum, cuius responsis posteaquam iubentur, & quocunq; iubentur, eò sumant expeditionem. Ab hac urbe intra tantundem temporis, intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad transfugas, quibus nomē est Asmach: quod uerbum Græ- ca in lingua idem pollet, quod sinistrae regiae assistentes.

Isti

Isti cum essent Aegyptij bellatores, ducenta & octo mil- lia, ad hos Aethiopes transire, hac de causa: Sub rege Psammeticho fuerat in praesidijs collocati, alij ad urbē Ele- phatinā, & ad Daphnas Pelusias aduersus Aethiopes, alij aduersus Arabes & Syros, alij ad Meroën aduersus Pœnos. Quibus in locis, quæ admodū sub rege Psammeti- cho erāt, ita in ea etate Persarū praesidia excubabāt. Nā & in Elephantina & in Daphnis Persæ excubias agūt. Cum igitur triennium in praesidio fuissent Aegyptij, neq; illinc ab aliquo dimitterētur, cōmuni usi consilio, à Psam- meticho ad Aethiopiā sibi transeundū putauerūt. Quos, re audita, Psammetichus infecutus, ubi est affecutus, multis uerbis obsecrabat, uetabatq; patrios deos, ac liberos, uxo- resq; deserere. Ibi quidam illorū fertur ostenso ueretro di- xisse, ubicunq; id esset, id sibi & uxores & liberos fore. Hi posteaquam in Aethiopiā profecti sunt, sese Aethio- pum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus est. Erant ei nonnulli Aethiopum aduersarij, quorum terram eripi- entes istos iussit incolere. Aethiopes his colonis inter se collocatis, facti sunt mansuetiores, moribus Aegyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur mensium partim nauigatio- nem, partim iter, cognoscitur Nilus: præter id quo fluit per Aegyptum. Tot enim menses in summa reperientur impendi ab his, qui ex Elephantina ad hos perfugas per- gant. Fluit autem ab hespero & occasu, dehinc quid sit, nemo potest pro comperio narrare. Est enim deserta præ feruore ea regio. Accepi tamē hoc ex quibusdā Cyrenæis, qui se ad Ammonis oraculum isse commemorarent, collo- cutosq; cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex alijs sermonibus deuenisse in garrulationem de Nilo, cuius nemo nosceret fontes: Etearchum que narraffe aliquan- do

* πρὸ τῶν ποταμῶν.

do Nasamonas quosdam ad se uenisse, quæ gens sit Punica, Syrtim incolens, & oram quæ uergit ad auroram, non multum supra Syrtim eos cum uenissent, interrogarentur que nunquid amplius haberent quod referrent de Africa desertis, retulisse apud se fuisse uirorum præpotentium filios procaces: eos cum in uirilem ætatem adoleuissent, cum alia superuacua fuisse machinatos, tum uero ex sese quinq; sortitos ad inspicundas Africæ solitudines, si quid amplius cernerent quàm hi qui longissima insperxissent. Oram enim maritimam Africæ aquiloni obnoxiam Pœnos, & Pœnorum permultas gentes ab Aegypto incipientes omnem obtinere usq; ad promontorium Solotentem, quod Africam terminat, præter id demum quod aut Græci obtineant, aut Phœnices supra maritimam oram, & eos qui ad mare incolunt, feris ulteriora habitari. Vltiora feris arenosa esse, uehementerq; arida, ac prorsus uasta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimissos, aqua atq; cibarijs probe instructos, primum per loca hominibus habitata perrexisse, hanc perueniens in illam feris frequentem peruenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse in uentum zephyrum, peragratoq; multo spatio sabulosi loci pluribus sane diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadam enatas, ad easq; accessisse, ac fructum qui inerat decerpisse, eisq; inter decerpendum superuenisse quosdam infra mediocrem uirorū staturam pusillos, uoce quæ nec à Nasamonibus cognosceretur, nec Nasamonū uocem ipsa cognosceret. Et ab his deprehensos, ductosq; per maximas paludes: atq; illas transgressos peruenisse in urbem, in qua uniuersi forent æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam urbem præterlabi grande flumen, ab hespere ad orientem solem fluens, in quo apparerent crocodili.

Hacten-

Hactenus à me de sermone Ammonij Etearchi commemoratum sit: nisi quòd is aiebat Nasamonas, ut Cyrenæi referrebant, reuertisse, & eos homines ad quos illi peruenissent, omnes esse fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum esse, & ratio sic dictat. Ex Africa enim Nilus fluit, eamq; mediā secat: & (ut ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Ister meat. Ister namq; fluens ex Celtis atque urbe Pyrene profluens (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesijs finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium ultimi) mediam Europam scindit, totamq; perueniens quam Isteria ni Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur: & Ister (fluit enim per terram habitatam) inter primos cognoscitur. De Nili uero fontibus nemo habet quod referat: & merito, utpote Africa, per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quam potuit longissime repetendo narrari, dictum est. Euadit autem in Aegyptum. Porro Aegyptus montana Ciliæ ferè opposita est. Hinc rectè ad Sinopen in ponto Euxino sitam, quinq; dierū iter est uiro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti, ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africā, uidetur mihi æquiparadus Istro. Hactenus de Nilo dictum sit. Venio ad plura de Aegypto referenda, quia plura quàm alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. Aegyptij quemadmodum & cælo quod apud eos, & flumine diuersa ab aliorum natura, ita ipsi pleraq; omnia à cæteris hominibus diuersa constituerunt & instituta, & iura: apud quos seximæ quidem negotiantur cauponanturq; & insitoris operis uacant: uiri autem intra domos tæxunt. Alij uillum subtegminis desuper tramant, Aegyptij
i subter

Subter. Onera uiri capitibus, foeminae humeris baulant. Foeminae stantes mingunt, uiri sedentes. Domi uetrem exonerant, exterius in uis comedunt: reddetes ratione, quae sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palam uero, quae non sunt turpia. Mulier neque dei neque deae ulla sacerdos est, sed uiri deorum omnium & dearu. Alien di parentes filijs nulla nolentibus, filiabus & * ut nolint summa necessitas est. Deoru sacerdotes alibi comati sunt, in Aegypto derasi. Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita deglabrare, Aegyptij in funeribus sinunt capitis crines auferre, barbam tamen tondent. Apud caeteros mortales uictus a ferarum secretus est consortio, Aegyptij cum feris uescuntur. Alij frumento atq; hordeo uicitant. Aegyptijs uicitare his quae ex his facta sunt, maximo probro est: sed cibus e farre confectis, quod quidam siliginem appellant. Conspersionem pedibus, lutum manibus subigunt. Virilia, prout contigerunt, alij esse permittunt, praeter eos qui ab istis didicerunt, Aegyptij circumcidunt. Viri binas uestes habent, foeminae singulas. Alij uelorum ansulas, & funes extrinsecus assuunt, Aegyptij intrinsecus. Graeci literas scribunt, & calculis computant, a sinistro in dextram manum ferentes, Aegyptij a dextro in sinistrum: & hoc facientes, aiunt se in dextrum, Graecos facere in sinistrum. Literis bifarijs utuntur, quarum unas sacras uocant, populares alteras. In deos religione supra modum, supraq; omnes homines utuntur. Talibus etiam moribus utuntur: Abeneis in poculis potant, singulis ea diebus extergentes, non eoru aliquot, etiam aliquot non, sed uniuersi. Linea ferunt uestimenta semper recens abluta, huic rei praecipue uacantes. Virilia circumcidunt munditiae gratia, pluris facietes se mundos esse quam de-

coros

coros. Sacerdotes quoq; die totum corpus eradunt, ne quid eis inter deorum cultum, aut pediculi aut alterius sordis creetur. Idem uestem tantum modo lineam, calceos papyraceos gestant. Aliam uestem, aut alios calceos induere eis fas non est. Lauantur quotidie frigida interdum ter, noctu bis. Alias praeterea caeremonias, propè dixerim infinitas exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. Nam neque e re domestica aliquid conterunt, neque erogant, sed eorum singulis quotidie cibi sacri coeli praestofunt, & carnis bubulae, & anserinae satis abunde q; uinum quoque uineale traditur. De piscibus gustare nefas est illis. Fabas Aegyptij in sua terra nec admodum ferunt, neq; natas, aut crudas, aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes uero ne aspicere quidem sustinent, arbitantes haud mundum illud legumen esse. Initiantur non sigillatim cuiq; deoru, sed gregatim: quorum unus est pontifex. Vbi quis defunctus est, filius eius subrogatur. Boues mares Epaphi esse censent, eaq; de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum uel unum uiderent, nequaquam mundum censent. Explorat autem haec sacerdotum aliquis, ad id constitutus, lingua pecudis cum stantis erectae, tum resupinatae exerendo, si immunda sit his signis, quae ego alio refram in libro. Inspicit & caudae pilos, nunquid habeat secundum naturam procreatos. Eam si fuerit his omnibus munda, notat alligato cornibus cannabo: deinde applicita tera sigillari anulo impressa, atque ita abducit. Nam immolare non notatam, poena morte sancita est. Et hunc quidem in modum pecus probatur. Sacrificandi autem is eis est ritus: Pecude quae ob signata est, ad aram ubi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde supra pecudem libato contra templum uino, ac deo inuocato, eam mactant: mactatae

i z

caput

caput asportant in forū, si nundinae sint, & eis Graeci negotiatores affuerint, atque illis uendunt: qui si non affuerint, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in haec uerba: Si quid mali aut ipsis immolantibus, aut uniuersae Aegypto futurum sit, id in caput hoc conuertatur. Eodem ritu circa capita pecudum immolatorum, & uini libamina, omnes pariter Aegyptij ad omnia tepla utuntur. Atque ex hoc ritu nemo Aegyptiorum de capite illius animantis degustat. Est tamen sacrorum delectus, & alius apud alia tepla adolendi modus ab eis institutus. Quem uero aut demonem maximum agunt, hunc pergam dicere. Posteaquam ieiunauerunt pridie festi, atque obdormierunt, uaccam immolant, eamque corio exuunt, & toto alio uacuam. Intestina intra uentrem adipemque relinquunt, crura truncant, & externos lumbos armosque ac cernicem. His actis, reliquum uaccae corpus stipant panibus puris, & melle, & uua passa, & ficis, & thure, & myrrha, atque alijs odoribus. Vbi haec infarserunt, adolent, multum uini oleique infundentes, ieiuni tamen priusquam sacrificent. Dum sacrificium ardet, omnes uerberantur. Posteaquam epulauerunt, dapes ex sacrificij reliquijs proponuntur. Boues mares eosdemque mundos, ac uitulos uniuersi Aegyptij immolant. Foeminas eis immolare non licet, utpote Isidi consecratas. Nam Isidis simulachrum muliebre est, bubulis praeditum cornibus, quemadmodum Io Graeci describunt. Boues quae foeminas omnes itidem Aegyptij uenerantur ex omnibus pecudibus longe plurimum: eoque nemo Aegyptius, Aegyptiaue, Graeci uiri aut os suauaretur, aut cultro, uerum uel olla, uel pura bouis carne Graeco cultro incisa uteretur. Boues qui demortui sunt, hunc in modum sepeliunt: Foeminas quidem in flumen abijciunt, mares autem in suburbanis

urbanis singuli defodiunt, uno aut altero cornu extante, signi gratia. Vbi computruerunt, & statum tempus aduenit, praesto est ad singulas urbes nauis, ex insula nomine Profopitide, quae est in Delta, nouemque schoenorum ambitus. In qua cum aliae sunt frequentes urbes, tum ea unde profisciscuntur naues ad ossa tollenda, nomine Atarbechis, ubi templum Veneris extractum est. Ex hac urbe alij per multi uagantur in alias urbes. Vbi effoderunt ossa, asportant, eaque uno in loco cuncti sepeliunt. Quem in modum boues, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. Ita enim apud eos circa haec legibus comparatum est. Nam neque interimunt ea. Ceterum qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebani ritus sunt, ij omnes ab omnibus se abstinentes, capras immolant. Non enim eosdem deos peraeque colunt uniuersi Aegyptij, praeter Isidem & Osirim, quae Bacchum esse aiunt. Hos peraeque uniuersi colunt. Qui Mendetis templum obtinent, siue Mendesij ritus sunt, hi capris abstinentes, immolant oues. Itaque Thebani & quicumque propter illos ouibus parcent, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quod Iupiter cum ab Hercule cerne re eum uolente, cerni nollet, tandem exoratus id commentus sit, ut amputato arietis capite, pellemque uillosa, quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Aegyptios insituisse Iouis simulachrum facere arietina facie: & ab Aegyptijs Ammonios accepisse, qui sunt Aegyptiorum atque Aethiopum coloni, & linguam inter utrosque usurpantes. Qui etiam mihi uidentur eadem re se Ammonios cognominasse, quod Aegyptij Iouem Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur a Thebanis, sed eius sacrosancti sunt. Certo tantum die, quotannis in festo Iouis, unum demum arietem amputant,

cuius pellē detractam, hunc in modum Iouis simulachrum induunt: ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simulachrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum arictem uerbant, deinde sacra eundem urna sepeliūt. De Hercule hunc ego audiui sermonem, quod sit unus ex dijs duodecim. Nā de altero Hercule, quem Græci norunt, nulla in parte Aegypti quippiam potui audire, cuius nomen non Aegyptij à Græcis acceperunt, sed Græci potius ab Aegyptijs: & hoc nomen filio imposuere Amphitryonis. Quod ita se habere cum multa mihi indicia sunt, tum uero aliud, quod huius Herculis uterq; parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Aegypto oriundi. Ideoq; Aegyptij negant se aut Neptuni, aut Tyndaridarum nomen nosse: neque hos deos inter ceteros ad miserunt. Quod si nomen demonis ullius à Græcis mutuati essent, non minus, imò uel magis istorum mentionem fuissent habituri. Si etiam tunc nauiculariam exercebant, & ulli Græcorum nauicularij erāt, ut credo, & mea fert opinio, quapropter istorum potius deorum, quàm Herculis nomē Aegyptij percepissent. At qui uetustus quidā deus est apud Aegyptios Hercules, & (ut ipsi aiunt) decem & septem annorū nullibus ad Amasim regem, ex quo Herculem ex octo dijs, qui duodecim erant, unum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri cupiens, à quibus possem, in Tyrum & Phoenicē nauigauī, quod ibi templum Herculis esse audirem, quod & uidi opulenter exornatum cum alijs multis donarijs, tum uero duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctē. Veniensq; in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quātum temporis foret, ex quo id templum fuisset exstructum. Comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe

quippe dicentes ab urbe cōdita fuisse dei templum pariter exstructum: esse autem à Tyro cōdita annorum duo millia ac trecentos. Vidi propterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thasi. Quinetiam in Thasum profectus sum, ubi inueni templum à Phoenicibus conditum, qui ad inuestigandum Europam nauigātes, Thasum condiderunt: quod quinq; uirorum ætatibus prius fuit, quàm Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ cōmemorantur, plane declarant Herculem uetustum deū esse. Eoq; uidentur hi rectissime facere è Græcis qui bisariam Herculi templa edificanda colendaq; censuerūt: uni quidem ut immortalī, cognomine Olympio, immolantes: alteri uero ut heroi, parentantes. Alia quoque multa inconsiderate Græci loquuntur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de Hercule ferunt: eum cum in Aegyptum peruenisset, ab Aegyptijs redimitum tanquam Ioui immolandum, sub pompa fuisse eductum, ac tantisper quietem tenuisse, dum illi ante aram eum stetissent: ibi ad uim conuersum, omnes interemisse. Quæ cum dicūt Græci, uidentur mihi se & naturæ Aegyptiorum, & morum ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter sues, præterq; boues mares & uitulos, dummodo mundos, & anseres: ij qua ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, cum quod unus esset, & adhuc (ut aiunt) homo, tot millia uirorū interemisset? Hæc tamen tot, quæ de his rebus diximus, sint & à dijs & ab heroibus in bonam partem accepta. Capras & hircos ea de causa hi quos diximus Aegyptiorum non matant, quod Pana inter octo deos Mendesij numerant, quos octo aiunt priores duodecim dijs extitisse. Panos

i 4 simulac

136
 simulachrum & pictores pingunt, & statuarij scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisq; cruribus: haudquaquam existimantes eū esse talem, sed similem cæteris dijs. Qua tamen eum causa talem describant, non est mihi relatu iucundum. Verum hi cum capras, tum uero capros hircos uel omnes uenerantur. Et inter Mendesijs caprarum præcipuo honore afficiuntur, & ex his unus maximus: qui cum decessit, ingens toti Mendesijs plagæ luctus exitit. Vocatur autē & hircus et Pan, Aegyptiacæ Mædes. In hac regione contigit hoc mea memoria prodigiū: Hircus cum muliere coijt propalam, quod in ostentationē hominū peruenit. Suen Aegyptij spurcam belluam arbi trantur: quam si quis uel transeundo contigerit, abiit lotū sese cum ipsis uestimentis ad flumen. Eoq; soli omnium subulci in Aegypto, etsi indigenæ, tamen nullum ingrediuntur in templum: nemoq; aut filiam cuiuspiam eorum nuptiū dare uult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimonium ducere. Ipsi inter se subulci dant, accipiuntq; filias. Alijs dijs immolare sues, ius Aegyptijs non est præterquā Lunæ tantum & Libero: nisi per tempus plenilunij, quo sues immolant, ac suilla carne uescuntur. Ideoq; alijs diebus festis sues reformudant, cum in isto mactent. Cuius rei ab Aegyptijs ratio redditur, sed eandē intellectam mihi magis decorum est non referre. Sacrificium autem de suisibus Lunæ hunc in modum fit: Immolatā sue, extremam eius caudam, & lienem, & omenta simul componunt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni admouēt: reliqua carne plenilunij die uescuntur, quo die sacra faciūt: alio die non amplius gustarēt. Qui sunt ex eis inopes propter tenuitatem facultatū, assimilatos quosdā sues coquunt, quos immolēt Baccho quoq; in eius festo, Singuli in

coenam

coenam porcum pro foribus mactant, redduntq; subulco qui illum tradit. Quin & alium diem festum Baccho Aegyptij agunt sine porcis, ferē per omnia Græco festo similem. Sed loco phallorum, id est, ficulneorum ueterorū à collo pedentium, sunt ab eis excogitata statua cubitales è neruis compactæ, quas foenunæ circumserūt per pagos, mentula, quæ propemodum instar est reliqui corporis in uentre, & tibia præeunte, quam foenunæ Bacchū canentes sequuntur. Cur autem mentulam habeat iusto maiore statura, & unum corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio: ut iam Melampus Amytheonis filius non imperitus huius sacri, sed peritus fuisse uideatur. Siquidē Melampus fuit, qui Græcis Dionysij, id est, Liberi patris uel Bacchi nomen & sacrificium, & pompam phalli enarrauit, non tamen omnem plane rationem complexus. Verum hi qui post hunc extiterunt sophistæ, rem in maius explicauerunt. Itaq; phallum Dionysio missum, narrandi Melampus autor extitit: à quo edocti Græci, faciunt ea quæ faciunt. Equidem Melampodē ego uirum fuisse sapientē, diuinationemq; sibi ipsi comparasse: eundemq; cum alia multa ab Aegypto accepta Græcis enarrasse, tum uerò nonnulla de Dionysio tamen commutata. Neque enim dixerim quæ in Aegypto fiunt huic deo, congruere cum his quæ in Græcia. Non consentanea essent Græcis, non autem nuper introducta. Neq; tamen credam Aegyptios à Græcis fuisse mutuatos aut hoc, aut aliud quippiam, sed Melampodem, quæ ad Dionysium pertinent, audisse ex Cadmo, alijsq; Tyrijs, qui cum eo è Phœnice uenerunt in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Adeo deorum omnium nomina ferme ex Aegypto in Græciā perueniunt. Idq; ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere

comperio, ac reor ex Aegypto præcipue uenisse: et iccirco illic non esse usquam nomina neq; Neptuni, neq; Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neq; Iunonis, neq; Vestæ, neq; Themios, neq; Gratiarum, neq; Ne Reidum, neq; aliorum deorum. Dico autem quæ ipsi Aegyptij, qui se negant deorum agnoscere nomina. Qui dii uidentur mihi à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem ab Africanis audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio non usurpauerant, nisi Afri semper hunc deum in honore habuissent. Eum Aegyptij igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hæc itaque & alia præterea quæ ego referam, Græci sunt ab Aegyptijs mutuati, sed non id, ut Mercurij statuam facerent, porrecto cum ueretro, uerum à Pelasgis: & primi ex omnibus Græcis Athenienses, & ab his deinceps alij. Nam præstabat inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, ex quo cœperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirorum sacra imitatur, quibus Thracæ initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samo-thraciam quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cum Atheniensibus unâ habitauerunt, à quibus Samo-thracæ ceremonias mutuâtur. Itaq; primi è Græcis Athenienses à Pelasgis cdocti, statuas Mercurij erecta tenere uirilia idem faciitauerunt. De qua re Pelasgi sacrum quendam sermonem retulerunt, qui in Samo-thracibus mysterijs patefactus est. Idem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant, quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui, tum nulli deorum aut cognomen, aut nomen imponebant, quippe quod alicunde nunquâ audissent. Quos autem cognominauerunt, eos ob id cognominauerunt, quod omnes res atq; omnes regiones illi teneret redactas

in ord

in ordinem. Multo deinde progressu temporis, aliorum deorum nomina audierunt ex Aegypto allata: post quos diu nomen Liberi acceperunt. Itemq; aliquanto post de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Namq; hoc oraculum omnium quæ apud Græcos sunt oraculorum uetustissimum esse existimatur, atq; adeo solum erat ea tempestate. Consulentibus igitur Pelasgis apud Dodonam, nunquid omnia quæ à barbaris aduenissent asciscerent, oraculum redditum est, ut illis uterentur. Atque ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt. Vnde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hæcenus ignoratum est, nisi nuper atq; heri, ut sic dicam. Nam Hesiodus atq; Homerus, quos quædringentis non amplius annis ante me opinor extitisse, fuisse: qui Græcis deorum prolem introduxerunt, eisq; & cognomina, & honores, & diuersa artificia, & figuras attribuerunt. Quibus & posteriores uidentur extitisse hi poëtæ, qui fuisse priores feruntur. Et prima quidem illa Dodonææ sacerdotes meminere. Posteriora autem ad Hesiodum usq; & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Africa est, talia Aegyptij commemorant. Nam enarrabant sacerdotes Iouis Thebani duas foeminas, quæ essent sacerdotes è Thebis, à Phœnicibus fuisse exactas: & harum unam in Africâ fuisse uenundatam se audisse, alteram in Græcia: atq; has foeminas esse, quæ primæ apud dictas gentes oracula condidissent. Percontanti quæ mihi unde id quod commemorant, plane compertum haberent: responderunt, maiorem in modum se instituisse uestigare de his mulieribus, nec tam unquam inuestigare potuisse: sed postea hæc quæ dicebam

HEROD. HALICARNAS.

dicebantur de eis audisse. Hæc igitur Thebis è sacerdotibus audiebam. Antistites autem Dodonæorum illas aiunt geminas ex Aegypto columnas aduolauisse, utranque nigram, unam quidem in Africam, alteram ad ipsos: quæ fago insidens, humana uoce elocuta sit, eo loci Iouis oraculum condi debere, & se interpretes esse, quod ipsis annunciaretur diuinitus fieri: & ob id se ita fecisse. Eam uerò quæ ad Afros abiisset columbã, iussisse Afros, ut Ammonis oraculum conderent, quod oraculum & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes cum assensu cæterorũ Dodonæorum templo uicinorum: quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ, proximæ Timarete, minimæ natu Nicandræ, de quibus ita mea fert opinio: Si re uera Phœnices ablegauerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Africa, alteram in Græcia uendidierunt: hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia uocabatur, uenijt, eam esse quæ apud Thessprotos uenijt: atque deinde ancillantem ibidem cõdidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit ut hinc memoria eius haberetur, atque hinc oraculum institutum. Et postea quàm illam linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, sororem suã in Africa ab eisdem Phœnicibus (ut ipsa fuisset) uenundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columnæ uocatae sunt, ob id mihi uidetur factum, quia barbaræ essent, quòd uidelicet simile quiddam auibus sonarent. Interiecto deinde tempore columbam humana uoce locutam aiunt, postquam more ipsorum mulier locuta est, tandiu uolueris modo sonare uisa, quamdiu barbaræ loquebatur. Nam columba quodammodo humanam uocem sonat. Nigram autem columbam esse dicentes, Aegyptiam fœminam

EVTERPE, LIBER II.

141

fœminam significant. Sunt itaque similima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc apud Dodonam. Est quæ diuinandi in templis ratio ab Aegypto ascitata, cum ipsi Aegyptij extiterunt principes, conuentus & pompas & conciliabula factitandi, & ab eis Græci didicerunt. Cuius rei hoc apud me argumentum est, quòd illa constet priscis temporibus, Græcanica uerò recens fuisse instituta: nec semel quotannis conuentum agere Aegyptios: sed frequenter cum alibi, tum præcipue ac studiosissime in urbe Bubasti in honorem Dianæ. Secundo loco in urbe Busiri in honorem Isidis. In qua urbe maximum est templum Isidis, ipsa in medio Delta Aegypti sita. Est autem Isis, quæ Græca lingua dicitur $\Delta\eta\iota\sigma\iota\tau\epsilon\varsigma$, id est, Ceres. Tertio gradu in urbe Sai, in honorem Minervæ. Quarto Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in urbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in urbe Papremi, in honorem Martis. Cæterum posteaquam se conferunt in urbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant enim uiri pariter & mulieres, magna in singulis nauibus utrorumque multitudo. Inter nauigandum assidue mulieres aliquot crepitacula tenentes plaudunt, uiri tibijs canunt. Cæteri cæteræque modulantur, manus que complodunt. Ita nauigando ut ad quamque urbem perueniunt, talia agunt: appulsa ad terram nauis, mulierum aliæ ea quæ dixi faciunt, aliæ compellantes eius urbis fœminas, ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes retrahunt illas. Talia ad singulas ciuitates flumen accolentes agunt. Cum ad urbem Bubastum peruentum est, diem festum celebrant magnis hostijs offerendis. Quo in festo plus uini uinealis absumitur, quàm in reliquo anni tempore. Cõmeant illuc (ut indigenæ aiunt) uirorum ac mulierum præter pueros ad septing

HEROD. HALICARNAS.

Septingenta millia. Atque hæc quidem in ea urbe sunt. At in urbe Busiri, quæ diem festum I fidi agat, superius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti, multa sanè hominum millia: quot autem uerberentur, non est mihi fas dicere. Sed ex omnibus præcipuè hoc faciunt Cares, qui Aegyptum incolunt: adeo quidem, ut gladijs quoq; frontes concidant, ex quo factò datur intelligi eos hospites esse, non Aegyptios. Vt uerò in Saim urbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio uniuersi circù moenia frequentes lucernas accendunt, imbutas sale & oleo plenas cum multo lychno, quod tota ardeat nocte. Cui festo nomen impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicumque Aegyptiorum ierint, obseruantes sacrificij noctem, & ipsi lucernas accendunt: neq; id in Sai modo, sed etiam per uniuersam Aegyptum. Qua uerò gratia nox hæc lumen & honorem sortita sit, sacra quædam ratio commemoratur. Ad Heliopolim & ad Busitim qui ueniunt, tantum sacrificasse contenti sunt. In Papreni uerò quemadmodum in alia, & hostias, & sacra operantur, sed quo ad sol circumfertur, pauculi sacerdotes circa simulachra exercentur: cum plures eorum tenentes ligneas clauas, stant pro foribus templi, alij è regione plus mille uirorum, qui uota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes consistunt: qui pridie simulachrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes exportat, paucis illis qui ministerio simulachri delecti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo uestitur sacellum cum simulachro, quod intus est. Hos ingredi prohibent hi qui in uestibulo stant. At hi qui uota exequuntur, optulantes deo, percutiunt hos sese defensantes. Hic uehemens existit fustuaria pugna mutuo capita ferientium, multiq;

EVTERPE, LIBER II.

143

multiq; ex uulneribus (ut ego opinor) pereunt, etsi Aegyptij quenquam mori negant. Aiunt autem indigenæ conuentum hunc ideo institutum, quòd id templum incolat mater Martis, & ad eam Martem iam adultum, ac uirilis ætatis uenisse gratia coeundi cum matre, quæ materni ministeri, ut qui eum à principio non agnoscerent, ingredi ad matrem non sinerent. Hunc ex alia ciuitate allatis hominibus, illos male multasse, & ad matrem fuisse introgressum. Et ob hanc rem ait solennem esse matri die festo hanc rixam, & institutum, ne in templo cù foeminis coiretur, ne ue à Venere, nisi ablutis templa adirentur. Hi sunt qui primi ceremonijs uacauerunt: nam ceteri ferè mortales, præter Aegyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à Venere surgentes, non abluti introeunt templum, putantes hominè esse ut ceteras animantes. Etenim uidere licet & pecudes omnes, & uolucrum greges coire in deorum templis, atq; in fanis: quod si nõ esset deo grati, non facturas illas fuisse allegant. Mihi autè ista facientes nõ probatur. Aegyptij cù in alijs ad sacra pertinentibus, tum uero in his superstitiose agunt. Ceterum Aegyptus cù sit Africæ finitima, non tamen admodum feris est frequens: quæ uerò illic sunt, eæ omnes pro sacris habentur, partim mansuetæ, partim immansuetæ. Qua autè causa pro sacris habentur, si dixerò, ad res diuinas oratio mea descenderet, quas ego in primis enarrare deuito: quarumq; quicquid dixi, id necesse, coactus tamen delibando dixi. Cõsuetudo quæ de feris est, ita habet: Earum educandarum curam seorsum à ceteris Aegyptij atq; Aegyptiæ suscipiunt. In quo honore filius patri succedit. His feris omnes qui in urbibus sunt, uota persoluunt quæ susceperunt illi deo, cuius illa fera est, huc in modum: derastris filiorum capitibus aut in totum, aut ex

aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt crines una in lance, & altera tantundem argenti: quæ pecunia cum lancæ traxerit, eam tradunt curatori ferarum. Ille pro hoc amputatum piscem præbet feris escam. Talis enim cibus illis præbetur. Quarum si quam quis necauerit, si uolens, morte multatur: sin inuitus, plectitur ea multa quam sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibim aut accipitrem necauerit, siue uolens, siue nolens, necessario morte afficitur. Sed cum multæ sint feræ, quæ unâ cum hominibus uictitent, multo tamē plures essent, nisi res hæc officeret filibus. Feles postquam sunt enixæ, non amplius adeunt masculos. Eas isidæ coëundi gratia indagantes, tamen potiri nequeunt. Ergo contra illas talia communiſcuntur: Ereptos aut subreptos earum foetus occidunt, non tamen occisos edunt. Illæ filiis orbatae, cupiditate aliorum (amanissima enim filiorum fera est) ita demum ad mares se conferunt. Felem incensa strue diuina res occupat. Nam quoties ignem extinguere neglexerunt Aegyptij, custodias felium dispositi agunt. At illæ aut intrudendo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur Aegyptij. Quibuscumque autem in domibus ultrò felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: totum autem corpus & caput, in quorum domibus sic moritur canis. Efferruntur feles mortuæ ad sacra tecta, ubi salsæ sepeliuntur in urbe Bubasti. Canes in sua quisque urbe tumulant, sacratis in loculis. Eodem quo canes modo, indagatores sepeliuntur. Nam mygalas, id est, mures araneos, & accipitres in urbem Butû asportant. Ursos autem qui sacri sunt, & lupos, non multo uulpibus grandiores, eo loci sepeliunt, ubi iacentes inueniunt. At crocodilo talis inest natura, ut

quatuor

quatuor mensibus maxime hybernis nihil omnino edat: & cum sit quadrupes, tamē terrestre & aquatile est. Nā oua parit humi, excluditque; et plerumque dici in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidior aqua quam nocturno sereno, & rosido. Ex omnibus quæ mortalia agnoscimus, hoc maximum existit ex minimo, siquidem oua gignit haud multo maiora anserinis, & pro portione oui foetus excluditur. Excretus, ad decem & septem & amplius cubitos peruenit. Oculos habet suillos, dentes magnos pro portione corporis, & prominentes atque serratos, cui ex omnibus feris soli lingua innata non est. Idem inferiorem maxillam solum non mouet, sed superiorem inferi admoet. Ungues quoque robustos habet, pellemque circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspicacissimus. Itaque cum in aqua uitam degat, os fert introrsum hirudinibus refertum. Cum que eum ceteræ feræ ac uolucres fugiant, solus ipsi trochilus pacatus est, quod uidelicet ei est utilis. Etenim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit (semper enim ferè hoc ad zephyrum facere solet) tunc in eius os trochilus penetrans, deuorat sanguisugas. Qua utilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit. Quibusdam Aegyptiorum crocodili sacrosancti sunt, quibusdam non sunt, sed ueluti hostes exagitantur. Sacros admodum esse eos existimant, qui circa Thebas & Mærios stagnum incolunt: quarum utrique unum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendentes eius auribus uel gemmas, uel ex auro fusiles in aures, & primoribus pedibus catenam innectentes; cibaria quoque ac commodata, ac sacra præbentes, consecrantur tanquam

k

pul

puleherrime uiuentem. Vbi mortem obiit, sale conditum sacris in urnis sepeliunt. At qui circa Elephantinam urbem incolunt, quod sacros esse non censeant, et comedunt. Neque uero crocodili uocantur, sed champsæ. Iones appellauerunt crocodilos, illi generi crocodilorum, quod apud eos in sepibus gignitur, comparantes. Hos capiendi cum sint complura et multiplicia genera, unum tantum hoc, mihi quod maxime dignum relatu uidetur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circumdatum, ad allicendum crocodilum, pertulit in medium fluminis uenator, ipse ad ora fluminis porcellum, quem uiuum tenet, uerberat. Cuius uocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactusque tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos uenator caeno opplet. Hoc actio, cetera facile sanè obtinet, alioqui cum labore adepturus. Iam uero fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cetera Aegypto non sacri, talem speciem naturamque habentes: Quadrupedes bifidis pedibus, ungulis bouinis, simo naso, equina iuba, eminentibus et cancellatis detibus, fulgida cauda, equina uoce, magnitudine maximi tauri, tam crasso corio, ut ex eo arefacto fiant pilamifilia. Gignuntur præterea in fluuio aquatilia quedam, quæ Aegyptij sacra esse arbitrantur. Arbitrantur item sacrum genus piscium, quod uocatur squamosum, atque etiã anguillam. Hos pisces aiunt sacros esse. Ex uolucribus uero uulpansaris. Est et alia uolucris sacra, nomine phoenix, quam equidem nunquam uidi, nisi in pictura. Et enim perrara ad eos comeat, quingentesimo quoque (ut aiunt Heliopolitani) anno, et tunc demum, et cum pater eius decepsit. Is si picturæ assimilis est, talis tantusque est. Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cum habitu

ἄρα τῶν ὀρνίθων
 ὁ ὡν τοῦ Χύνα
 ἰσπίδα.

habitu, tum magnitudine similitus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non sit uerisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, et in eo templo humare: Sic autem gesta re: primum ex myrrha ouum componere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atque in illud parentem inferre: et qua parte ouum exinaniuit, patremque intulit, eã partem alia myrrha inducere. Et cum tantundem ponderis imposito parente effectum sit, obstructo rursus foramine, baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hæc auem commemorant. At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxij, pusillo corpore, binis præditi cornibus, è summo uertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliunt. Huic enim deo sacros illos esse prædicant. Est Arabiæ locus, ad Butum urbem ferè positus, ad quem locum ego me contuli, quod audirem uolucres esse serpentes. Eò cum perueni, ossa serpentum aspexi, et spinarum multitudine supra fidem ad enarrandum, quarum acerrimæ erant magni, et his alij atque alij minores, ingenti numero. Est autem hic locus, ubi spinæ proiectæ iacebant, huiusmodi: Ex arctis montibus exporrigitur in uastam planitiem Aegyptiæ contiguam. Fertur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim uere in Aegyptum uolare, sed eis ad ingressum planitiæ occurrentes aues ibides, non prætermittere, atque ipsos interimere: et ob id opus, ibidem magno in honore ab Aegyptijs haberi. Arabes aiunt, confitentibus et ipsis Aegyptijs, iccirco se his auibus honorem exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota uehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex maxime

148
 gnitudine. Et hæc quidem species est nigrarum, quæ cum serpentibus pugnant. At earum quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput, ac totum collum pennæ candidæ, præter caput ceruicemq; & extremâ alarum & natium: quæ omnia quæ dixi sunt uehementer nigra, crura & facies alteri consentanea. Serpenteis porro figura qualis hydrarum, alas non pennatas, sed glabras gerit, & alis uespertilionis ualde similes. Hactenus de sacris feris dictum sit. Ipsorum autem Aegyptiorum, qui circa partem Aegypti frumentariam colunt, memoriam omnium hominum commentantes, sunt ferè eorum (in quorum ego ueni experimentum) longe excellentissimi, ante omnia tali uitæ genere degentes. Singulis mensibus triduo purgant se, uomendo atque intestina diluendo, gratia sanitatis seruandæ, existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis. Nam sunt alioqui Aegyptij omnium uirorum secundum Afros maxime salubri corpore, aëris (ut mihi uidetur) beneficio, qui nunquam immutatur, cuius mutationibus præcipue existunt in hominibus morbi. Pâne uescuntur, quem ex farre conficiunt, quem collestè nominant. Vino utuntur factò ex hordeo: desunt enim in ea regione uites. Visitant quoq; tum piscibus partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis, tum auibus, sed earum crudis prius tamen sale conditis, cothurnicibus, anatibusq; atque auiculis. Ceteris autem uel uolucris uel piscibus, quæ ipsis in proximo sunt (præter illa quæ ab eis sunt recepta pro sacris) partim asis, partim elixis. Apud locupletes eorum cum multi conuenerunt, & à coena discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere uerū
 maxi

maxime imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendens quæ singulis conuiuiarum, ait: In hunc intuens pota et oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud conuiuia faciunt, contenti quæ moribus patrijs, nullum alium asciscunt. Quibus cum alia sint egregia instituta, tum uero illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi, nomen pro differentia gentium habet. Idem tamen congruit cum eo, quem Græci decantant appellantes Linum, ut ego admirer cum alia multa, quæ sunt apud Aegyptum, tum uero id unde nomen Lini acceperunt, quem semper quodammodo decantare cognoscitur. Vocatur autem Linus Aegyptiæ Maneros: quem Aegyptij tradiderunt, cum filius unicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturaq; morte decessisset, his lamentis ab Aegyptijs fuisse decoratū, & cantilenam hanc, eamq; solam ipsis institutam. Congruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmonibus Aegyptij, quod minores maioribus natu obuij cedūt uia, ac deflectunt, aduenientibusq; è sedili assurgunt: qua in re cum nullis alijs Græcorum conueniunt. Inuicem compellandi se mutuo in uisjs adorant, genu tenuis demissa manu. Vestibus amictiuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas casliris appellant, super quas candida ferunt amicula tanquam superiecta. Lanæ uestes neq; in ades sacras gestantur, neque unda cum cadaucre sepeliuntur, profanum enim est. Quæ consentanea sunt his quæ Orphica & Bacchica appellantur, ab Aegypto & à Pythagora ortum ducentibus. Nam his caeremonijs participantem, lanæ indutum uestibus humari religiosum est. De quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab Aegyptijs excogitata, quis mensis, dies uel cuius deorum
 k 3 sit,

HEROD. HALICARNAS.

fit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortē obibit, & qualis existet. Quibus rebus qui in poē si uersati sunt, usi fuerunt. Plura quinetiam ab eis prodigia comperta sunt, quam a ceteris omnibus hominibus. Nam cum prodigium extitit, scribunt id, obseruantes quomodo cuenerit. Et si quando postmodum huius simile extiterit, exemplo prioris putant euenturum. Diuinitio apud eos ita est cōstituta, ut eius artificium nulli mortalium uendicetur, sed certis dijs. Siquidem Herculis illic oraculū est, & Apollinis, & Mineruæ, Dianæq; ac Martis, & Iouis. Sed quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in urbe Buti. Verum hæc uaticinia nō eodem modo sunt omnia instituta, sed differenter. Iam uero medicina apud eos hūc in modum est distributa, ut singulorum morborū sint medici, nō plurium. Itaq; omnia referta sunt medicis. Alij enim sunt ocularij, curant oculis constituti, alij capiti, alij dentibus, alij alui partibus, alij morbis occultis. Luctus corundem ac sepulturae tales sunt: Quibuscunq; domesticis aliquis decepsit hominē alicuius momenti, ibi omnis muliebris sexus familia caput sibi & uultum oblini luto. Deinde relicto domi cadauere, ipsæ per urbem uagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mamillis, & cum eis proxima quæq;. Altera ex parte uiri, & ipsi expectorati se uerberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc artificium sciant: qui cum ad ipsos cadauer portatum est, ostendunt his qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea pingendo asimilata. Et eorum unum accuratissime fabricatum esse aiunt, cuius ego nomen si nuncupauero, haud faciam sancte. Alterum illo inferius ac uilioris precij. Tertium uilissimū.

Ea

E V T E R P E, L I B E R I I.

Ea dicētes sciscitantur ab his, ad quod exemplum uelint effingi mortuum suum. Isti conuento de precio illinc abeunt. At hi qui relinquūt in ædibus, hunc in modum diligētissime condiunt corpus. Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt, ut quanque partem educentes, ita locum eius medicamentis expletes. Dehinc acutissimo lapide Aethiopico circa ilia conscindunt, atque illac omnem aluum protrahunt: quam ubi repurgarunt, ac uino Phœniceo expleuerunt, rursus odoribus contusis refertiunt: tum omenta complentes contusa myrrha pura, & casia, & ceteris (excepto thure) odoribus iterum consuunt. Vbi hæc fecere, saliant intrō abditum septuaginta dies. Nam diutius salire non licet. Exactis septuaginta diebus cadauer, ubi ablucrunt sindone byssina, totum incisus lorīs inuoluunt, gummi illinentes: quo Aegyptij glutinis loco plerunque utuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inserunt mortuum, inclusum que ita thesaurizant, id est, reponunt. Hic autem qui mediocria uolunt, nimium fugientes sumptum, ita comparant: Clysterem unguine, quod è cedro gignitur, complent. Deinde ex hac aluum mortui, ipsam neque scindentes, neque extrahentes, sed per secessum, prehensio uiae posterioris hiatu, inseriunt: & tot, quot dixi, diebus sale condiunt: quorum dierum ultimo cedrinum unguen, quod prius ingererant, ex aluo egerunt, quod tantam habet uim, ut unā secum aluum atque intestina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mortui que tantum cutis & ossa relinquantur. Vbi ista fecere, ex quo sic tradidere mortuum, nihil amplius negotij suscipiunt. Tertia conditura hæc est adornandi eorum mortuum: Qui tenuioris sunt

k a ri sunt

HEROD. HALICARNAS.

ri sunt fortuna, dilutionibus uentrem abstergunt, are facti suntque sale septuaginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tamen insignium uirorum, non statim uitae defunctas tradunt condendas, ac ne eas quidem fecerunt, quae conspicuae ualde et maioris momenti fuerint, sed triduo atque quadriduo defunctas. Ea de causa facientes, ne cum foeminis salinarij concumbant. Deprchensum enim quendam aiunt coeuntem cum recenti cadauere muliebri, delatumque ab eiusdem artificij socio. Quisquis autem uel ipsorum Aegyptiorum, uel hospitem compertus sit mortuus, siue a crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessarium profus est ei ciuitati, ad quam eiectus est, condire: et quam honestissimo funere sepelire, sacris monumentis, quem ne contingere quidem fas est alteri, aut proximorum aut amicorum, nisi ipsis Nili sacerdotibus: utpote maius quiddam quam hominem mortuum tractantibus ad sepeliendum. Graecanicis institutis uti recusant, et (ut semel dicam) nullorum hominum aliorum institutis uti uolunt. Et hoc quidem ceteri Aegyptij obseruant. Est tamen Chemmis oppidum graede Thebaicae plagae, prope nouam urbem, quo in oppido est templum Persei, Danae filij, quadratum ac palmeto circumdatum, ingenti sane est saxi uestibulo, stantibus desuper duabus grandibus est lapide status. In hoc uestibulari ambitu est sacellum, et in eo simulachrum Persei. Quem Chemmitani memorant sibi apparere frequenter est terra exeuntem, frequenter intratemplum. Eiusque sandalium quod gestabat, inuentum bicubitum magnitudine: quod postquam apparuerit, exuberare omnem Aegyptum. Haec quidem illi aiunt. Faciunt autem Perseo Graecanicis gymnicos ludos, per omne certandi genus, propositis praemijs, tum pecorum, tum palliorum, tum pelliuum.

Per

EUTERPE, LIBER II.

153

Percontantiq; mihi cur eis solis consuesceret apparere Perseus, et cur in edendo gymnico certamine ab Aegyptijs discreparent, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum. Danaum enim et Lynceum, qui essent Chemmitani, nauigasse in Graeciam: a quibus originem gradatim ducendo, deueniebant ad Perseum. Hunc in Aegyptum profectum, quem et Graeci dicunt gratia afferendi ex Africa caput Gorgonis, uenisse quoque ad ipsos, ac cognatos omnes agnouisse, quos postquam didicisset, et nomen Chemmis ex matre audisset, in Aegyptum uenisse, et gymnicum certamen celebrari iussisse. Haec omnia opinantur Aegyptij, qui supra paludes incolunt: qui uero in paludibus, utuntur eisdem quibus ceteri Aegyptij moribus, cum in alijs, tum in habendis singulis uxoribus, quemadmodum Graeci. Ceterum ad uictus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem cum flumini plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens uis liliorum, quae loton Aegyptij uocant. Ea ubi demersuerunt, ad solem exiccant. Deinde quod medium loti est, papaueri assimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes affos. Est autem huius loti radix quoque esculenta, etiam suauitate praestanti, orbiculata, mali magnitudine. Sunt et alia lilia rosis similia, et ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio calyce germinans est terra, similis speciei est fauo uesperum. In eo esculenta quaedam instar nuclei oliuae coagmentata innascentur, quae et tenera comeduntur et arefacta. Iam uero iuncum annuum ubi est paludibus excerpserunt, superiorem eius partem amputant, quam in aliud quiddam conuertunt: quod relictum est inferius longitudine cubitali, id eadem pariter, ac uenundant. Eo si qui admodum suauiter uti cupiunt, in luculentofurno

k 5

furno torrefactum ita comedunt. Sunt præterea ex eis qui solum piscibus uictitant, quos, ubi ceperunt, exenteratos ad solem desiccant, exiccatisq; deinde uestuntur. In fluminibus non ferè gignuntur pisces gregales. Qui nutriuntur in stagnis, hæc faciunt: Simul ac incepsit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis genituram spargentibus, quam foeminae consecrantes, recuruando se ex ea concipiunt. Eadem ubi prægnantes in mari sunt effecta, remeant omnes rursus ad sibi consueta, non amplius eorundem ductu, sed foeminarum. Ducunt enim illæ quemadmodum fecerant mares, gregatim oua fundentes instar milij parua, quæ mares adeuntes deuorant. Sunt autem ea tanquam milij grana pisces, ex quorum reliquijs non deuoratis, sed nutritis, pisces fiunt. Ex his piscibus qui capiuntur, dum in mare meant, hi detrita dextra: quod ea de causa patiuntur, quod in mare dum tendunt, à sinistra terram legunt: rursus eadem uia reuertentes, incurfant atque offensant contingendo terram plerunq; ne itinere aberrant propter aquæ decursum. Nilo incipiente augetur, in primis depressa terrarum & lacunæ fluuiio proxime impleri incipiunt. Consecratisq; redundante à flumine aqua, hæc plura fiunt, et continuo cuncta pisciculis minutis oppleuntur. Vnde autem secundo loco uerisimile sit eos gigni, hoc mihi uideor cause intelligere, quod superiore anno, postquam Nilus abfecit, pisces qui oua in cæno pepererant, una cum postremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, ubi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces. Quod ad pisces attinet, ita habet. Utuntur Aegyptij, qui palustria accolunt, unguento ex fructu sillicy prioru, quod appellat Aegyptij kiki. Hunc in modum cõficientes sillicy-

pria

pria hæc, quæ apud Græcos ultro nascuntur, ad oras fluminum stagnorumq; serunt, multum quidem fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc ubi collegerunt, alij contusum ad ignem, alij in sartagine coquunt, & quod ex eo perliuit, excipiunt pingue quiddam, & nihilominus ad lucernas tam idoneum quam oleum, sed graueolentiam exhibens. Sût autem aduersus magnam uim culicum hæc ab eis excogitata. Cum enim his qui supra paludes incolunt, munimento sint turres, quas dormituri ascendunt (nam culices uentus prohibet in altum uolare) alia sunt machinati qui intra paludes habitant: Singuli sua obtinent retia, quibus per diem pisces capiant, eisdem noctu utuntur cubili, in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operiti somnum capiunt: qui si in uestimento inuoluti, aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderent, per retia uero ne tantulum quidem morderent conantur. Naues eorum onerarie sunt facta: è spino, cuius figura similima est loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi est. Ex hac spino ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali, tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circundentos ac longos stipites appendunt: ubi hunc in modum cõpigerunt, desuper frequentia transtra extendunt. Commisuris nequaquam utuntur, sed introrsum cõpages iuncto innectunt. Gubernaculum scite faciunt, & hoc per nauem transit. Malo quoq; spinacco, & uelis iunctis utuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non possunt, nisi luculentus ingruat uentus, uerum à terra protrahuntur. Secudum decursum hoc pacto feruntur: Est ianua ex myrica facta, putaminibus arudinaccis strata, & lapis politus duorum ferè talëtoru podo. Huiusmodi ianuam fune alligatam,

in a13

in anteriore parte naui sinunt deferri: lapidem uero re-
trorsum alio fune. Ita ianua impetu aquae insidente, pro-
tinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigijs est no-
men. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fundo admo-
tus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos
est copia, quorum quaedam ferunt multa millia talento-
rum pondo. Cum regionem supergressus est Nilus, solae
urbes apparent, eatenus extantes, ut insulis Aegaei ma-
ris fere asimiles esse uideantur. Nam caetera Aegypti,
pelagus efficiuntur: ipsaeque urbes, quae solae extant, statio-
nes nauium faciunt. Nec iam, cum hoc contingit, per
alucum fluminis, sed per medium campi nauigatur. Ex
Naucrate quidem Memphim uersus, non iam iuxta py-
ramides ipsas, sed iuxta acumen Deltae & urbem Cer-
casorum. A mari autem & Canobo Naucratem uersus
per campum, ad Anthyllam urbem uenies, & ad urbem
quae uocatur Archandri. Harum urbium Anthylla, quae
est insignis, datur peculiaris in calceamenta uxori sem-
per eius qui in Aegypto regnat. Quod factum est ex quo
Aegyptus fuit ditionis Persarum. Altera uidetur mihi
nomen habere ab Archadro Danaei genero Phthij Aethi-
filio. Archandri enim urbs nominatur. Quod si alius
quisquam Archander esset, nequaquam Aegyptium no-
men foret. Haecenus quae uidi, quae noui, quae interro-
gari, dicta sunt. Hic pergam disserere de Aegypto quae
audiebam, addens aliquid quod ipse uiderim. Mena,
qui primus apud Aegyptum regnauit, aiebant sacra-
dotes iunxisse pontibus Nilum ad Memphim. Nam eum,
Africam uersus, totum praeterlabi montem Psammium:
& supra Memphim centum circiter stadia meridiem
uersus aggesta humo ad anfractum fluminis arefecisse
pristi

Mena Diode-
rus in secundo
libro, non o-
mnium primus
apud Aegypt.
regnasse dicit,
sed post deos.

pristinum alucum. Ita flumen factio sibi aluco, per me-
dium montium fluere. Adeo nunc quoque sub Persis iste
anfractus Nili tanquam coercitus fluat, magnis praesidijs
custoditur quotannis obseptus aggeribus. Quos si refri-
gens flumen uelit ea parte redundare, omnis Memphs
adibit periculum, ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui
primus extitit rex, id unde fluit amnis effectum terrestre,
ibi que ab eodem urbem hanc conditam, quae nunc Mem-
phis appellatur (est enim Memphs in angustijs Aegy-
pti sita) & exterius aquilonem uersus & uesperum, ex
flumine effossum esse stagnum (nam ab aurora ipse Ni-
lus arcet) & ab eodem in ea urbe extractum hoc tem-
plum Vulcani tum magnum, tum memoratu dignissi-
mum. Post hunc recensebant e libro sacerdotes nomina-
tim alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot eta-
tibus hominum, decem & octo fuissent Aethiopes, &
una mulier alienigena: caeteri uiri indigenae. Mulieri
quae regnauit, fuisse nomen idem quod reginae Babilo-
nicae Nitocrim: quam dicebant ultimam fuisse fratrem, ab
Aegyptijs, apud quos regnabat, interemptum: & sic
ubi hunc interemerant, regnum ad hanc defulissent. Ul-
tam autem fratrem, dolo multis Aegyptiorum absum-
ptis. Nam extruxisse eam permagnum edificium sub-
terraneum, per causam quidem noui operis, animo au-
tem aliud agentem: & conuocatis ad conuiuium mul-
tis, quos praecipue nouerat fraternalis caedis autores fuis-
se, per occultum quendam specum immisisse flumen di-
scumbentibus. Haec demum de illa reserebant, praeter-
quam quod ubi hoc fecisset, conspersisse eam multo ci-
nere edificium, quo impunita esset. Aliorum autem re-
gum nullum reserebant clarum opus editum, nisi unius:
qui

HEROD. HALICARNAS.

qui postremus horum extitit, Mæris. Hunc enim ædificasse memoratu digna Vulcani uestibula, ad uentum æquilonem uergentia: & stagnum effodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in ea extruxisse, de quarum magnitudine simul cū ipsius lacu, mentionem faciam. Hunc itaque tantum operum edidisse, alios autem nihil prorsus. Quos ego prætergressus, eius qui his successit, nomine Sesostris, mentionem habebō. Istum dicebāt sacerdotes, primum longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolas in suam potestatem redegisse: progressumq; longius, uenisse in mare iam uadsum, & proinde non nauigabile. Illinc ubi retro se ad Aegyptum recepisset, secundum sacerdotum commemorationem, coacto ingenti exercitu per continentem perrexisse: omnesq; gentes, ut in quanque incidat, subegisse. Et quasunque earum nanciscebatur feroces & uehemeter studiosas libertatis, in earum regionibus cippos statuebat, in scriptos literis sui nominis & patriæ, & quæ referrent ipsum illos ui subegisse. Quarū uero urbes nullo prælio nulloq; negotio cepisset, his cippos inscripsit: tum eisdem literas, quas scripserat eis gentibus quæ uiriles extiterant: tum muliebria genitalia, planum facere uolens, illos haudquaquam uiriles extitisse. Hæc faciendo peregit cōtinentem, donec ex Asia in Europam trāsgressus, Scythas subegit & Thracas, ad quos usque & non ulterius, mihi uidetur Aegyptius exercitus peruenisse. Quoniam in istorum terra tituli non ultra positi demonstrantur. Hinc digressus retro abiit, & posteaquam ad Phasim subsedit, quid deinceps, nō habeo quod dicā, an ipse rex Sesostris, diuiso suo exercitu, aliquantum copiarū reliquerit ad eā regionem incolendā, an aliqui

EVTERPE, LIBER II.

159

qui militum perasi peregrinationis, circa fluuiū Phasim substiterint. Nam Colchi uidentur Aegyptij esse, quod ipse prius notum, quā ex alijs auditum refero. Cuius rei cum mihi cupido incessisset ut utrosque percontarer, magis Colchi reminiscebantur Aegyptiorum, quā Aegyptij Colchorum. Dicebant tamen Aegyptij, se opinari Colchos è Sesostris esse exercitu. Ipse ex hoc coniecturam capiebam, quod atro colore sunt & crispo capillo: tametsi hoc pro nihilo putari posset, cum & alij sint huiusmodi: sed quod isti præcipue. Præterea quod soli omnium hominum Colchi & Aegyptij & Aethiopes, ab initio statim pudenda circuncidunt. Nam & Phœnices & Syrij, qui sunt in Palæstina, didicisse id ab Aegyptijs, & ipsi confitentur. Syrij uero qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Mærones, à Colchis didicisse se aiunt. Hi enim ex hominibus soli sunt, qui circunciduntur: & in hoc faciendo, agnoscuntur Aegyptij esse. Tamen Aegyptij atque Aethiopes, non queo dicere, utri ab utris didicerint. Nam uidetur esse per antiquum. Sed quod ex Aegypto, qui illic commercium habuerunt, didicerint, magnum mihi fit hoc testimonium: quod hi Phœnices, qui cum Græcia consuetudinem habent, non amplius circa uirilia imitantur Aegyptios: sed eorum qui postea procreantur, uirilia non circuncidunt. Agedum & aliud de Colchis dicam, eos esse similes Aegyptiorum. Hi soli atque Aegyptij linum eadem ratione operantur: omnis utrorumq; uita pariter & lingua consentanea est. Linum autem Colchicum à Græcis Sardonicum appellatur, cum illud quod ab Aegypto uenit, appelletur Aegyptiacum. Titulorum, quos Sesostris rex Aegypti regionatim

erexit,

HEROD. HALICARNAS.

crexit, pleriq; iam incolumes non extant. Quosdã in Syria Palestina ipse uidi inscriptos, tum quos dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoque due huius uiri figura uisuntur in petris incisæ: una quidem quæ ex Epheso in Phocæam itur, altera uero quæ è Sardibus Smyrnæ uersus. In quarum utraq; insculptus est uir magnitudine quinum palmorum, dextra spiculum tenens, sinistra arcus, cæteramq; item armaturam, etenim Aegyptiacam & Aethiopicam gestans: & ex altero ad alterum humerum euntes sacræ literæ, Aegyptiacæ sunt incisæ in hæc uerba: HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HUMERIS. Quis tamen aut cuius fuerit, ab hac parte non indicat, sed ab altera. Eam quidam conspicati, Memnonis imaginem esse cõiectant, multum à ueritate deficientes. Sesostrim Aegyptium sacerdotem hunc esse dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gentium ac regionum, quas subegerat, repositantem. Eundem posteaquam ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse à fratre, quem Aegypto præfecerat, unã cum liberis inuitatum: & cum ille domum exterius materia circumstipasset, struemq; incendisset, re hunc intellecta extemplo cum uxore deliberasse (nam & uxorem secum duxerat) & ea suadente, ut duos è sex liberis super ardentem pyram extendens pontem faceret, super quos ipsi transcuntes euaderent, ita fecisse: & duobus filiis ita incensis, cæteros unã cum patre fuisse seruatos. Sesostrẽ in Aegyptũ reuersum, ultionẽ de fratre sumpsisse; quã uero multitudinẽ è terris in potestatẽ redactis abduxerat, ea usum in hæc fuisse. Siquidẽ isti fuerunt, qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, qui que ad diuortia aquarum,

quæ

E VTERPE, LIBER II.

quæ nunc in Aegypto sunt, cuncta effodienda sunt adacti, quia inuiti faciebant, ut Aegyptum prius equis & plaustris agendis ubiq; idoneam, redderent non idoneã. Nam ab eodem tempore Aegyptus, quæ omnis plana est, tamen inquitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas uniuersa loca occupantes, quas ideo rex fodiendas putauit, ut ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio Aegypti essent, resluo flumine nõ laborarẽt penuria aquæ ad potandũ, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de causa Aegyptus intercisã est, & ab hoc rege, ut dicebant, in omnes Aegyptios dispartita soli quadrati æqua portione uiritim per sortẽ data. atq; hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerẽt. Quod si cuius portionem alluio ne flumen decursasset, is adiens regẽ, rei quæ contigerat certiorẽ faciebat. Rexq; ad prædiũ inspiciendũ mittebat, qui metirẽtur quãto deterius factum esset, ut ex residuo portione taxatũ uectigal pederetur: atq; hinc geometria orta, uidetur in Græciã transcendisse. Nam polũ & gnomonẽ, id est, normã, & duodecim dici partes à Babyloñis Græci didicerũt. Solus hic Aegyptius rex imperio potitus est: Aethiopiæ monumentum quoq; sui reliquit ante eadem Vulcani lapideas statuas, duas quidem tricenũm, unã suam, alterã uxoris: quatuor autẽ uicenum cubitorũ, totidem filiorũ. Huic statuæ longo post tẽpore, cũ Darij Persæ statua anteponecretur, non tulit id sacerdos Vulcani, negans Dariũ tales res gessisse, quales gessisset Sesostris Aegyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quãm Darius, tũ uero Scythas subegisset: eoq; iniquũ esse huius ante illius fisti donaria, qui rebus gestis non esset illum supergressus. Hæc locuto sacerdoti tamen

Diodorus Siculus in 1. Herodotum, ceterosq; Aegyptios multa hic præter ueri opinionem uoluptatis gratia fingere tradit.

1 ignouisse

ignouisse Darium ferunt. Defuncto Sesostre, regnum suscepisse Pheronem eius filium, & hunc nullam sumpsisse expeditionem, sed ei contigisse ut luminibus caperetur. Id q; hac de causa: Cum flumen eo tempore copiosissimū manaret, ita ut supra decem & octo cubitos rura transcenderet, uento ingruente, qui fluctus cicret, ferunt hūc regem facinus admisisse, quod sumptum spiculum in medios fluminis uortices contorscrit, statimq; laborasse ex oculis, ac uisum amisisse, decennioq; cacum fuisse. Vnde cimo autem anno ex urbe Buti ci oraculum aduenisse, iam exactum esse tempus calamitatis: uisumq; ei reditum, si oculos abluisset lotio mulieris, quæ ad suum solius uirum accessisset, aliorum uirorum expers. Et ante omnia urinam uxoris expertus, cum nihil amplius cerneret, ceterarum deinceps urinam expertum, tandem uidisse. Ibiq; omnes mulieres, quas fuisset expertus, præter eam cuius lotio lotus uisum recepisset, unam in urbem coëgisse, quæ ^{ἐρυθρὴ γλῶσσα} id est, rubra gleba dicitur, & eas illic coactas cum ipsa urbe omnes coneremasse: & eam cuius lotio lotus uisum recepisset, uxorem dixisse. Atque ea clade liberatum cum alia in alijs templis donaria posuisse, omnia memoratu digna, tum maxime memorabilia, ac spectaculo digna in templo Solis, geminaxa saxa, quos obelos uocant, a figura ueru centenū cubitorum longitudinis, octonū latitudinis. Huic in regno successisse aiebant uirum Memphitem, cui nomen esset lingua Græca Proteus. Cuius nunc Memphi uisitur fanum, decorum sanè, ac ualde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circumquaq; Phœnicibus Tyrijs habitantibus: qui locus omnis castra Tyriorū appellatur. In hoc fano Protei est ades, quæ uocatur Veneris

Obeli, quorū meminit Plin. in 36. lib. c. 11. Multos reges huic successisse ante Proteum refert Diodo. in 1. libro.

neris hospitiæ: quam conijcio esse Helenes Tyndari filia: quia & apud Proteum fuisse diuersatam audiui, & cognomine Veneris hospitiæ appellatam. Nam quæcunque sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitiæ appellantur. Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, raptam è Sparta Helena, cum renauigaret domum, in mari Aegæo uentis cursu excussum in Aegyptiacum pelagus: atq; illinc non remittentibus flatibus appulsum in Aegyptum, ad ostium Nili, quod uocatur Canobicum atque ad Tariescheas. Erat in eo littore quod nunc quoq; est, Hercules templum: ad quod si quis cuiuscunq; hominis seruus confugiens, capiat sacras notas, sese deo tradens, cum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam usque ætatem prorsus immutata perseverauit. Eam templi legem mancipia Alexandri cum audissent, ab eo profugerunt: asidentes quæ deo supplices, Alexandrum insimulabant, eum destructum uolentes: remq; omnem exponebant, ut circa Helenam gesta erat, & illata Menelao iniuria. Insimulabant autem de his apud sacerdotes, & apud huius ostij Nili præfectum, nomine Thonim. His auditis, Thonis quam raptissime Memphim ad Proteum mittit hæc nunciatum, his uerbis: Peregrinus quidam genere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetravit: quippe seducta hospitis uxore, quam secum ducens cum multis admodum opibus, in tuam terram uentis appulsus est: Vtrum ne sinamus eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripimus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret: Virum istum, undecunq; is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetravit, comprehensum ad me deducite, ut quidnam diæturus est, sciam. Hoc ubi accepit Thonis, Alexandrum

HEROD. HALICARNAS.

comprehendit, nauesq; eius distinet: dehinc illum Helenamq; cū opibus, atq; etiam seruos Mēphin ducit. Qui bus omnibus representatis, Proteus percontatus est Alexandrum quisnā esset, & unde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum cōmemorauit, & patriæ nomen, & unde nauigasset, & quò. Sed interrogate Proteo unde Helenam accepisset, titubantem in loquendo at tergiuersantem coarguebant hi qui fuerāt supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tandē Proteus apud eos hanc sententiā tulit, inquiring: Ego nisi magni interesse arbitrarer de peregrino aliquo suppliciū capitis sumere, ad terrā meam uentis appulso, suppliciū pro Græco illo de te sumerē. omnium hospitū deterrime, scelestissimū facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta uxore: neq; his contētus, cū ea abisti. Ac ne his quidē satis habens, compilata hospitū domo uenisti. Itaq; quoniā magni momēti esse duco necare hospitem, mulierē hanc atq; opes tibi ut abducas, nō sinā, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dū ille ipse constituerit uenire ad ista hēportanda. Tibi uero ipsi, tuisq; cōuictoribus, ut è mea terra in aliā triduo transfretetis præcipio, alioqui uos pro hostibus persecuturus. Hunc Helenæ ad Protea aductū fuisse, sacerdotes referebāt. Quam famam uidetur mihi & Homerus accepisse, sed quia nō perinde decora res erat in carmine, alio loquēdi modo est usus, in quē transtulit, declarās se hunc famæ sermonē notum habuisse. Id manifestū est, quòd in Iliade facit mentionem eiusdem erroris Alexandri: nec usquā alibi retractat Alexandrū ferentem Helenā fuisse abductū, & alibi errādum Sidonem Phœniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudāda uirtute Diomedis, ita uersibus inquit:

Picturata

Philostratus
in uita Apollonis
his quoq;
sufragatur.

Home. de Helena
rapta.

EVTERPE, LIBER II.

165

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidū, quas ipse Paris formosus ab urbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Cum retulit magnis Helenam natalibus ortam.
Meminit quoque in Odyssea his uersibus:
Hoc habuit Ioue nata probum, præsensq; uenenum,
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat uxor:
Aegypto quæ terra serax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa uenena.
Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit:
Hunc etiam Aegypto dii me tenuere reuertii
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.
In his carminibus fatetur Homerus se nosse errorē Alexandri in Aegypto. Est enim Syria Aegypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaq; cum hi uersus, tum uero locus non minimum, imò maxime probant Cyprios uersus non Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium peruenisse, secundo uento usus, ac tranquillo mari, cum id in Iliade dicit, illum cum Helenam duceret, errasse. Sed Homerus ut Cypriū carnē ualeto. Caterum, nunquid Græci uana quæ circa Ilium gesta memorarent, nec ne, percontanti mihi, sacerdotes ita respondebant, se nouisse ab ipso Menelao, rapta Helenam magnas Græcorum copias auxilio uenisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressæ, locoq; cōmunito, miserūt Ilium legatos, cumq; eis & ipsum Menelaum isse. Hos postquam ingressi sunt mœnia, tum Helenam opesq; quas Alexander furto asportasset, reposcisse, tū iniuriæ satisfactionem. Teucros autem tunc eadem narrasse, deinde & iuratos negasse habere se Helenam

Iliad. sexto.

Odys. quar.

Eodem lib.

l 3 atq;

atq; opes de quibus arguerentur, sed ea in Aegypto esse omnia: neq; se iure reatum sustinere earum rerum, quas Proteus Aegyptius rex teneret: Gracos, cum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsidisse Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, cum Helena non existeret, & eandem orationem quam prius, audirent Græci: ita demum habita prioribus uerbis fide, ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic ubi ad Aegyptum peruenit, & ad Memphim nauigauit, exposita rei gesta ueritate, honorificentissimo hospitio exceptus, Helenam que malorum immunem recepit, & insuper omnes pecunias suas. Et cum hæc affecutus esset Menelaus, tamen iniurius in Aegyptios exiit. Nam cum proficisci conaretur, nec peruentos posset, idq; iam diu, rem indignam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filijs, exactisq; haruspicinam fecit. Quod ubi eum fecisse rescitū est, inuisus & exagitatus fuga in insulas Africae obiacentes. Eo posteaquam se contulit, nihil amplius quod referrent Aegyptij habebant. Atque horum alia, quæ ex historijs nosse dicebant, alia apud ipsos gesta, uel magis habere comperta. Hæc aiebant Aegyptiorum sacerdotes. Ego uero ad ea quæ de Helena commemorata sunt, & ipse adijcio hoc coniecturæ: Si intra Ilium fuisset Helena, utiq; fuisset Græcis tradita, siue uolente Alexandro, siue inuito. Neque enim ita despiciebatur Priamus, aut alij eius propinqui, ut suis ac liberorum corporibus, atque etiam urbe periclitari uellent, quo Alexander Helenæ cōubernio potiretur. Quod si inter initia ita sensissent, non tamen id fecissent, posteaquam cum multi aliorum Troianorum, tum uero Priami filiorum duo, tres uel aut plures pericāt cum Græcis præliantes, si quid

Herodoti coniecturis uideatur refragari I. Socrat. Philostratus tamen alibi cum Herodoto uideatur sentire.

si quid referentibus credi uersificatoribus debet. Quæ cum contingerent, ego cerdiderim Priamum, uel si ipse in contubernio habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque uero regnum ad Alexandrum erat peruenturum, ut iam sub eo res essent seniore Priamo, cum Hector & natu maior, & uirtute præstantior quàm ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquam fratri iniuste agentium indulgere, cum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed quia nec poterant reddere Helenam, nec uerum dicentibus eis Græci fidem habebant, demonio (ut quod sentio dicam) disponente, ut funditus euer si planum facerent hominibus, magnarum iniuriarum magnas à dijs esse ultiones. Et hæc quidem, ut mihi uidentur, dicta sunt. Protei autem regnum dicebant suscepisse Rhampsinitum, qui memoriam sui reliquit uestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & e regione uestibulorum statuit duo simulachra quinim & uicenum cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, id æstatem: quod austrum, id hyemem Aegyptij uocant, præpostere facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum uim fuisse, quam nemo regum, qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proxime quidem accedere. Et cum in tuto eam pecuniam collocare uellet, ædificium extruxisse lapideum, cuius parietum unus in exteriorem ædium partem pertingebat: sed structorem insidiantem hoc fuisse machinatum. Is unum è lapidibus ita struxit, ut è pariete facile tolli à duobus uiris, atque adeo ab uno posset. Aedificio absoluto, regē in eo pecuniam reposuisse. Interiecto tempore, structorē

HEROD, HALICARNAS.

illum, cum esset uita excessurus, uocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eisq; narrasse, se illis prospicientem, ut affluenter uitam degerent, astute edificasse regis ararium: denique omnia illis exposuisse plane, mensurasq; ad lapidem amouendum docuisse ac tradidisse, quæ filij obseruantes, regij ararij quæstores forent. Patre uita functo, haud in longum filios rem distulisse. Noctu enim ad regiam accedentes, lapidem edificij inuentum nullo negotio amouisse, multumq; pecuniæ expilasse. Cum autem rex forte fuisset edificium ingressus, uideretq; uasorum immunita obstupuisse: nec habuisse quem in simularet, cum & signa salua, & edificium obseratum esset. Vbi iterum ac tertio aperienti minor assidue pecunia apparebat, hoc fecisse, ne fures cum furto abirent. Laqueos faciendos curasse: & eos circa uasa, in quibus pecuniæ inerant, collocasse. Fures quemadmodum superiori tempore cum uenissent, & alter eorum penetrans ad uas recta perrexisset, cum fuisse laqueo retentum: & ubi agnouit quo in malo esset, protinus fratrem uocasse, & presentis conditionis suæ certiore fecisse: iussisse que ut quam celerrime introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse conspectus agnitus que quis esset, etiam illum uita perderet. Qui cum uisus esset probe dicere, fratrem ei obsequentem ita fecisse: & adaptato lapide domum abisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in edificium regem expauisse, cernentem corpus furis in laqueo sine capite, & edificium in corruptum: nullumq; neq; ingressum, neq; egressum habens. Ita abisse, atq; ita faciendū statuisse, ut furis cadauer è muro suspenderet: custodesq; illic apposuisse, iussos, ut si quem plorantem aut miserantē animaduertissent, eum ad se

EVTERPE, LIBER II.

169

ad se perducerent. Suspenso cadauere, matrem indigne tulisse: allocutamq; filium qui supererat, impetrasse ut quacunq; ratione machinari posset, corpus fratris resolveret asportaretq;. Id si negligeret, munatam se regem esse adiuturam ad eum indicandum, quod pecunias regias haberet. Aduersus hanc cum filius multa uerba faceret, nec persuaderet, quod illa rem grauiter accipiebat, eum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis utres uino completos imposuisse: & postquam agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer, reuulsis ligaculis, duos tres ue pedes resoluisse: & cum uinum proflueret, tum caput cadentem uehementer uociferatum, tantquam nescientem ad utrum prius asinorum se conuerteret. Custodes cum multum uini profluere uiderent, concurrisse cum uasis in uiam: & id quod proflueret lucrifacientes comportare. Isto simulata iracundia omnibus maledicente, aliquantoq; post illis consolantibus, hunc finxisse se mitigatum, & ab irascendo desisse. Tandem seduxisse è uia asinos, atq; instruxisse: & cum plura uerba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem laesseret, ut risum eliceret, donasse illis uinum ex utribus. Atq; eos illic ut erant discumbentes potare constituisse, prehensantes hominem ac iubentes ut secum ad compotandum maneret. Atq; istum obsecutum remansisse. Et cum inter potandum comiter acciperetur, donasse in super alterum utrem: Ita se uino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos, somnoq; oppressos, ibidem ubi potauerant obdormisse. Istum ubi multum notis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, & custodū malas dextras in contumeliam derasisse, & asinos imposto cadauere domū uersus agitasse, executūq; imperia matris.

l s Regem,

Regem, ubi ei renunciatū est, furem cadauer surripuisse, acerbè tulisse. Et cū uellet quoquomodo inuenire quisnam esset ista machinatus, hoc sciebat, quod apud me caret fide. Filiam suam domi prostituisse, iussam omnes indifferenter excipere: eā priusquam coirent, adigere ad sibi dicendum, quidnam in uita esset actum a se solertissimum ac scelestissimum: & qui narraret quæ circa furem acta essent, eum comprehenderet, neq; exire permitteret. Cū itaq; filia patris imperia faceret, furē quod audisset, quamobrē ista fierent, cupientem euadere uersutiam regis, hoc egisse: Recētis mortui amputatū a lex humero manum sub pallio ferentē esse: atq; ingressum ad filiam regis, eum interrogatus esset, eadem quæ ceteri, enarrasse, scelestissimum perpetrasse, quod fratris in arario regis laqueo capti caput amputasset. Solertissimum autē, quod cadauer fratris suspensum resoluisset, custodibus prius ebrijs factis. Illam cū hæc audisset, manum in hunc iniicisse, eiq; furem in tenebris manum mortui porrexisset. Quā mulier cū apprehēdisset, manū se huius isti tenere rata, istum per fores se proripuisse, muliere delusa. Postquam & hæc renunciata sunt regi, stuporem incussisse, tū astutiam, tum audaciam hominis. Ad extremū dimissis per omnes urbes nuncijs, regem edixisse, nō modo ueniam, sed etiam magna munera manere furem, si in conspectum ipsius ueniret: ita furem fide habita, ad eum uenisse: eiq; Rhampsinitum magna uiri admiratione ductum filiam suam collocasse, tāquam ex omnibus mortalibus plurimā scienti. Nā Aegyptios quidē ceteris, hunc autem Aegyptijs antecellere. Post hæc aiebant regem hunc descendisse uiuum sub terram, eō ubi Græci opinantur sedes infernas esse: & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquādo uictorem,

rem, aliquando uictum fuisse: & sursum iterum fuisse reuersum, munus ab ea obtinente mantile aureum. Quod tempus a Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud Aegyptios. Idq; ego ad meam memoriam scio obseruatum. Verum an ob id sic feriatum sunt Aegyptij, asserere non possum, sed sacerdotes pallium quoddam, quod intra unum diem detexuerunt, uni ex suis inducere, & oculos mitra obducere: quem gestantem pallium ubi in uiam deduxerunt, quæ fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hanc autem sacerdotem oculos uelatos habentem aiunt, a geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab urbe uiginti stadia abest: & rursus a templo in eundem locum a lupis reduci. Quæ ab Aegyptijs referuntur, cuiusq; credibilia uidentur, is eis utatur. Mihi autem in omni sermone constitutum est, ea scribere quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Liberum, Aegyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, ut quodque gigneretur, immigraret. Atque ubi per omnia se circumtulisset, terræ, maria, uolucra, rursus in aliquod genitum hominis corpus introire. Atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem sunt e Græcis qui usurpauerint tanquam suam ipsorum, alij prius, alij posterius. Quorum ego nomina sciens, nō duco scribenda. Ad Rhampsinitum usque regem aiebant in Aegypto uiguisse sane ius omne. Post huc autem qui in regno successit, Cheopem in omne flagitium fuisse prolapsum. Omnibus nāq; eum tēplis obseratis, ante omnia Aegyptijs ne sacrificaret interdixisse. Deinde iussisse, ut in suis

Notatur Pythagoras & Plato.

HEROD. HALICARNAS.

suis ipsius operibus exercerentur. Alijs, ut ex lapidicinis Arabici montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum usq; protraherent. Alijs, ut transmissio flumine, illa acciperent, & ad montem, qui dicitur Africus, traherent. Faciebant autem opus circiter decem myriades, id est, centum millia hominum, ternis semper mensibus singulae. In ea uia populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi uidetur, quam pyramidem extruxisse. Cuius longitudo est quinque stadiorum, latitudo decem passuum: altitudo ubi maxima est, octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subterraneis adibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulchro, in insula intromisso per fossam Nilo. Verum in pyramide hac annos uiginti absumptos: cuius singulae frontes (nam est formae quadratae) sunt octogonum iugerum pari altitudine, saxis decentissimeq; coagmentatis, quorum nullum est minus triginta pedum. Est autem extructa haec pyramis in speciem graduum, quas quidam schalas, quidam arulas uocant. Posteaquam eam principio talem fecerant, attollebant reliquos lapides breuibus machinis e ligno factis, ex humo in primum ordinem gradatim leuantes. Vbi super hunc gradum lapis erat, super alteram machinam imponebatur, quae in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinae erant, siue eandem machinam, quae una & facilis ad ferendum esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum amoliebantur. Dictum sit a nobis de utroque, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur

Vide Pli. lib. 36. ca. 12. ubi multa de pyramidibus & eorum structoribus.

EVTERPE, LIBER II.

ita prima quaeque ex pyramide, ut erat altissima: deinde gradatim sequentia, nouissime uero quae solo sunt iuncta & infima. In ipsa Pyramide literae Aegyptiacae scriptae, indicant quantum sit erogatum in operarios pro apio, cepis, & alijs, quod interpres earum literarum (ut probe reminiscor) aiebat in summa mille & sexcenta talenta pecuniae esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, uel in ferramenta, uel in cibos, uel in uestiarium operariorum? Atq; per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (ut ego opinor) lapides excidebant, atque portabant, & alio non exiguo subterraneam fossam effecerunt. Propter quod eo flagitij deuenisse Cheopem, ut pecunia defectus, filiam suam in quodam edificio prostituerit, imperans quantumcunq; faceret quaesitum. Non enim quantum dicebatur. Eamq; cum patris iussa fecisse, tum uero priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse. Itaque singulos ad se intrantes orasse, ut sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidem, quae stat in medio trium in conspectu pyramidis magnae, cuius unum quodque latus sesquigerum est. Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem Aegyptij dicebant, eoq; defuncto accepisse regnum fratrem Cephrenem: & hunc eodem instituto usum cum in alijs, tum uero in facienda pyramide, non tamen quae ad magnitudinem fraternae accederet. Eas nanque & nos fuimus dimensi. Nam subterranea non subsunt aedificia, neque per fossam deriuatus in eam Nilus, quem admodum in alteram influit, sed extructo anfractu introrsum insulam circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. Fuluisse tum ex Aethiopico lapide uer-

Cephrenes: Diodorus non Cephrenem, sed Cephum hunc uocat, qui ut ipse ait, ab aliquibus regno non successisse putatur, sed Chabreus superioris regni filius. quapropter scite dicit Pli. in 36. lib. cap. 12. non esse stare inter scriptores, a quibus factae sint pyramides, & ipsi Aegyptij regum monumenta negant.

sicolore

HEROD. HALICARNAS.

scilicet primam domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande aedificium, magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, centum fere pedum celsitudinis. Sed & quinquaginta annos regnasse Chephrenem aiebant. Ita centum & sex anni supputantur, quibus & Aegyptij in omni calamitate uersati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerint oclusa. Hos reges Aegyptij præ odio ne nominare quidem uolunt, sed eorum pyramides uocant pastoris Philitionis, qui ea tēpestate pecudes per hæc loca pascebat. Post hunc regnasse in Aegypto dicebant Mycerinum Cheopis filium, eumq; paterna perosum facta, & templa reserasse, & populo ad ultimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quin etiam super omnes reges iustitiam exercuisset. Quo nomine ex uniuersis regibus hunc Aegyptij maxime prædicabant: tum ob alia quæ bene iudicabat, tum uero quod conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, ut indignationi hominis satisfacere. Cum esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filia, quæ domi unica soboles erat. Qua clade supra modum dum doleat, uelletq; filiam excellentiori aliquo genere sepelire, quam ceteri, fecisse ligneam bouem uacuam, quam cum inaurasset, in ea filiam sepelisse defunctam. Neq; humo bos hæc condita est, sed ad meam usq; memoriam in propatulo fuit in urbe Sai apud regiam, in conclauis quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarij odores inferuntur: noctibus autem perpetuo incensa lucerna astat. In altero contiguo conclauis imagines stant concubinarum Mycerini: ut in urbe Sai sacerdotes aiebant.

Stant

EVTERPE, LIBER II.

Stant enim colossi, id est, grandia simulachra, circiter uiginti, è ligno fabricati, nudi pleriq;: qui quarum sint mulierum, non possum dicere, præterquam qua narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filia suæ captum, uim ei intulisse: deinde illam cum præ uerore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum, quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nunc earum hæc esse simulachra eius mali, quod uiuæ passæ fuissent. Hæc (ut ego opinor) dicunt nugatores, ut alia, ita & de magnibus colossorum: quippe quas ipsi uidimus tēporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam usq; ætatē ad pedes eorum strata uidebantur. Bos quoq; cum ceterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum uero ceruicem & caput crasso admodum auro. Cuius inter media cornua circulus annexus inest, soli assimilatus. Neq; stans est bos, sed in genua cubans, magnitudine quanta est grandis uacca. Effertur autem è conclauis quotannis. Et postquam Aegyptij uerberarunt deum quendam, quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt eam orasse patrem Mycerinum, ut defuncta quotannis semel solem intueretur. Huic regi, post calamitatem filia, secundo loco hæc accidisse: Ex urbe Buti uenisse oraculum, fore ut sex omnino annos uiueret, septimo defuncturus. Id hunc ægre ferentem, uicissim misisse ad oraculum contumeliosas querimonias: quod, cū pater suus, & patruus, qui deorum immemores tēpla clausserant, hominesq; perdiderāt, tādium uixissent, ipse pie faciens tam cito foret uita defuncturus. Rursus ei uenisse dicuntur ex oraculo respōsa, ea propter ipsum pro pere uitam finiturum, quod nō id faceret quod deberet.

Oporte

HEROD. HALICARNAS.

Oportere enim Aegyptum centum quinquaginta annis affligi, idque duos, qui ante eum fuissent, reges didicisse, ipsum uero nequaquam. Hæc ubi accepit Mycerinus, se iam numinibus damnatum, lucernas fecisse permultas: quibus cum non fesseret accensis, potaret ac se oblectaret: neque diu neque noctu intermittens, quin per paludes perque nemora uagaretur, utque audiretur iuuenilibus in rebus studiosissime uersari. Hæc idcirco excogitauit, quod uellet oraculum conuincere mendacii, ut duodecim pro sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem et hic reliquit longe minorem paterna, uicenis pedibus ex omni parte (nam est quadrangularis) breuioremque trium iugerum ad medium usque, Aethiopico ex lapide. Hanc quidam Græcorum uolunt esse Rhodopis mulieris prostantis, non recte sentientes: qui ne nosse quidem uidentur quenam fuerit Rhodopis, de qua loquuntur. Neque enim talem pyramidem illam sibi facere destinasset, in qua talentorum infinita (ut sic dicam) millia consumpta sunt. Ad hæc non istius, sed Amasis regis temporibus Rhodis floruit. Multis enim post hos reges annis, qui istas pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samij, ex urbe Vulcani, conserua Aesopi fabulorum scriptoris (nam et hic Iadmonis fuit) postquam is huic mulieri non minimum cordi fuit. Siquidem cum septennero Delphi ex oraculo pronunciarent, si quis sumere poenas uellet animæ Aesopi, alius nullus extitit qui sumere uellet, nisi Iadmonis ex filio nepos alius Iadmon. Ita et Aesopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in Aegyptum abiit, portata Xantho Samio, profecta illuc ad questum faciendum. Magna pecunia fuit redempta a Charaxo uiro Mitylæo.

Scamander

EVTERPE, LIBER II.

177

Scamandronymi filio, Sapphus poematum conditricis fratere. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, et in Aegypto remansit: gratiosaque uehementer effecta, ingenites opes comparauit, quæ Rhodopen transcenderet, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. Ex quarum opum decima parte, cuiusque etiam hoc uolenti cognoscere licet, non magnam ab illa pecuniam fuisse repositam. Nam cum optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus, quod ab alio excogitatum non esset neque donatum: idque donauit in templo Delphico monumentum sui. Et decima enim suarum opum, tot et ferro uerua ad boues torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa, quam Delphos misit: quæ nunc quoque posita sunt in regione templi post aram, quam Chij donauerunt. Gaudent autem quodammodo in Naucræte prostibula fieri gratiosa. Nam hæc de qua mentio habetur, adeo nobilitata est fama, ut nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomen. Alterius quoque quæ posterior fuit, nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quam prioris: cuius amore Charaxus insaniens Mitylæen rediit, ut meminit Sappho, conuictus eum insectata. Et de Rhodope quidem hætenus. Post Mycerinum autem Aegypti regem dicebant sacerdotes Apsychin, eumque fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longe pulcherrimam, longaque maximam. Habere enim ubique cum figuris insculptas, tum aliam infinitam ædificiorum speciem. Illud uero maximum ab hoc rege fuisse factum, ut cum uehementer laboraretur ex ære alieno, legem hanc Aegyptijs promulgauerit, ut ita demum quis pecuniam mutuo acciperet, si cadauer patris pignori traderet. Itaque ad hanc legem adiecit, ut penes creditorem esset potestas omnis in sepul

HEROD. HALICARNAS.

sepulchri debitoris: utq; hæc irrogaretur multa pignus deponenti, cui si dissolvere æs alienum recusaret, fas non esset sepeliri, aut in paterno, aut ullo in alio sepulchro: ac ne alium quidem ex seipso progenitorum sepulturæ mandare. Hunc præterea regem superiores antecellendi cupidum; reliquisse memoriam sui pyramidæ lateritiam, incisus lapide literis in hæc uerba: N E M E C A E T E R I S P Y R A M I D I B V S C O M P A R E S, Q V I T A N T V M I L L I S P R A E C E L L O, Q V A N T V M I V P I T E R C A E T E R I S D I I S. N A M F V N D V M L A C V S C O N T O V E R B E R A N T E S, Q V O D L V T I C O N T O A D H A E R E S C E B A T, I D C O L L I G E N T E S, M E C O M P O S V E R V N T, E T I N T A L E M M E N S V R A M R E D E G E R V N T. Atq; id demum operis hunc regem edidisse: Post hunc regnasse cæcum quendam ex urbe Anyfi, nomine Anyfim. Atq; eo regnante, excurrisse in Aegyptum magna cum manu Aethiopum Sabacum regem: Et cum cæcus hic fuga se in palustria proripuisset, illum regnasse in Aegypto quinquaginta annos: idq; intra tempus ista edidisse: Quoties Aegyptiorum quisquã aliquid deliquisset, neminem uoluisse morte afficere: sed pro sui quenq; delicti magnitudine, damnare ad agendam certam mensuram aggeru ad urbem, unde quisq; incolentium erat. Atq; ita urbes sunt etiam sublimiores effectæ. Nam primum humus aggesta fuerat ab his qui sub rege Sesostris riuos effoderant: iterum sub rege Aethiope ualde sunt urbes factæ excelsæ, cum cætera quæ in Aegypto sunt, tum uero (ut mihi uideatur) Bubastis urbs, ubi præcipue terra exaggerata. In qua urbe templum est Bubastis, quæ nostra lingua dicitur Diana, omnium maxime memorabile. Quo etsi alia sunt tum grandiora, tum sumptuosiora, nullum

EVTERPE, LIBER II.

179

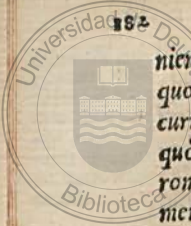
tamen est aspectu iucundius. Id ita se habet. Cætera præter accessum insula est: cuius ad ingressum usq; duo è Nilo fluentia uicina currunt, nec cõfluunt, hinc atq; illinc præfluentia, centum utrunq; pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius uestibulum decem passibus sublime est, figura senum cubitorum adornatum. Id templum in media urbe situm, undique circumcuntium oculis subijcitur. Nam cum urbs sit aggestu terræ sublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro speculo est. Illud maceria figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti procerissimis arboribus manu consitis luco ambiente, in quo delubro statua est. Longitudo templi quoquò uersus unius est stadij. Ab eius ingressu uia per forum orientem uersus, quæ fert ad Mercurij templum, tria circiter stadia longitudinis & quatuor iugerum latitudinis, strata lapide est, utrinq; arboribus manu cõsitis in euntibus. Atq; hunc quidem in modum templum habet. Verum se ita ad extremum liberatos Aethiope referre bant, quòd ille per quietem oblata sibi uisione, fugæ se mandauerit. Visus est sibi uidere quendam astantem, qui suaderet ipsi, ut congregatos cunctos Aegypti sacerdotes incidere mediis. Hæc cum uisione conspecta dixisse, uideri sibi deos demonstrare causam, ut piaculo in sacro comisso, aliquid cladis aut à dijs, aut ab hominibus acciperet: se uero nequaquam ista facturum, sed abiturum: quoniam excessisset iam tempus, quod ipsi à dijs uaticinatum esset, quousque foret in Aegypto regnaturus. Etenim cum in Aethiopia ageret, oraculis quibus utuntur Aethiopes, responderat deus, fore, ut is in Aegypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus cum excessisset, et uiso in somnij perturbatus esset Sabacus, ultrò ex Aegypto concessit.

Eo profecto ex Aegypto, rursus cæcum è palustribus egressum accepisse imperium: ubi quinquaginta annos habitans, insulam cinere atque humo exaggerauit. Nam ut quisq; Aegyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat, ut clam Aethiope ad se dono etiam cinerem ferret. Hanc insulam nemo ante Amyrtæum inuestigare potuit, sed septingentis & amplius annis superiores Amyrtæo reges nequierunt eam inuenire, cui insula nomen est Elbo, decem omnino stadiorum magnitudinis. Post hunc regnasse sacerdotem Vulcani, nomine Sethon: eumq; bellatoribus Aegyptijs abusum fuisse, contemptui habens tanquam sibi non opportunos, et cum alijs ignominijs affectis se, tum uero agris exuisse, quibus fuerant à superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est, ut cum postea Sanacharibus Arabum Assyriorumq; rex, cum magnis copijs inuassisset Aegyptum, noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilij inopem, in cœnaculum se contulisse: ibiq; apud simulachrum complorasse, quanta pati periclitaretur: eiq; inter lamentationem obrepisse somnum: & inter quietem uisum astare deum exhortantem, nihil eum molesti passurum, si copijs Arabum obuiam iret: se enim auxilios ei missurum. His in somnis fretum sacerdotem, sumptis Aegyptiorum his qui secum uellent, castra in Pelusio posuisse. Hanc enim Aegyptus inuaditur. Nec eum fuisse quempiam bellatorum secutum, sed institores, & operarios, & forenses homines. Et cum peruenissent noctu, effusam ipsis hostibus uim agrestium murium: qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita, ut postera die hostes armis exuti fugam fecerint, multis amissis. Eoq; nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu murem tenens, atq; hæc per literas dicens:

dicens: IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO. Ad hunc usq; narrationis locum & Aegyptij & sacerdotes referbant, demonstrantes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hunc, qui postremus regnauit, progenies hominum fuisse trecentas quadraginta unam, & totidem interea pontifices, totidēq; reges. Trecentæ progenies idem quod decem millia annorum pollent. Nam tres uirorum progenies, centum anni sunt. Ex quibus una & quadraginta, quæ reliquæ sunt ultra trecentas, sunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecentosq; & quadraginta annos, negabant ullum deum forma humana extitisse: ac ne in regibus quidem Aegypti, qui aut prius, aut posterius extiterint, aliquid tale dicebatur fuisse: sed intra hoc tempus quater solem præter consuetudinem fuisse ortum. Bis quidem illinc exortum, ubi nunc occidit: bis autem unde nunc oritur, illic occidisse: nec tamen sub hæc aliquid in Aegypto esse immutatum, non ea quæ è flumine ipsis proueniunt, non ea quæ circa morbos, aut quæ circa mortes eueniunt. Atq; ante Hecatæum sermonum * scri-

ptorem, apud Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiæ suæ repetentem, ad sextumdecimum deum. Sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant, & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculum, enumerando demonstrabāt tot è ligno colossos quot dixi. Ibi nanq; stabant pontifices sub imagine uitæ, qua quisq; uixerat. Enumerantes itaq; sacerdotes, ostendebant mihi unumquenque eorum esse filium proxime defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gradatim percensendo, donec omnes exposuerunt. Atq; Hecatæo originem suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem

* Λογονοία, id est, historiographū. Fuit enim Hecatæus Milesi, historicus, qui Darij floruit temporibus, ut testatur Suidas. Meminit huius Strabo cum alijs, tum libro decimoquarto in primis.

niem recensentes, & in enumeratione non admittentes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari à deo. Occurrebant autem in repetenda progentie hunc in modum, quod dicerent unicuique colossorum fuisse Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadragintaque commemorarent: Piromin assidue ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroa. Est autem Piromis Græca lingua expositum *παιδὸς κἀγὰδος*, id est, honestus & bonus. Eos itaque quorum imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multum à dijs distantes. Priores tamen his uiris fuisse deos in Aegypto principes, unà cum hominibus habitantes, & eorum semper unum extitisse dominatorem: & postremum illic regnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinem nominant. Hunc postquam extinxit, Typhonem regnasse in Aegypto postremum. Osiris Græca lingua est Dionysius, id est, Liber. Atque apud Græcos nouissimi deorum esse censentur Hercules, Dionysius, et Pan. At apud Aegyptios Pan uetustissimus est etiam ex octo dijs, qui primi dicuntur, Hercules ex his qui duodecim: Dionysius ex his qui tertij uocatur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autem quatum annorum ad Amasim regem esse ipsi Aegyptij aiunt, superius à me patefactum est. À Pane uero plus annorum esse dicitur, minimum inter hos à Dionysio: quanquam ab hoc ad Amasim regem quindecim nullia annorum supputantur. Et hæc Aegyptij pro compertis asseuerant, sequi scire assidue supputando, semperque annos describendo. Igitur à Dionysio quidem, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem sunt anni ferme mille sexcenti. Ab Hercule uero Alcmenæ filio, ferme nongenti. À Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis)

eis) minus annorum est, quam à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horum probabilius sibi uideatur, eo quisque utatur licet: mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam si & isti in Græcia cum celebres fuissent, tum senuissent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysius ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixisset aliquis & hos alios habere illorum deorum nomina, qui prius geniti fuerant. Nunc Græci aiunt Dionysium statim editum ab Ioue insutum in femore, portatumque in Nyssam, quæ est super Aegyptum in Aethiopia. De Pane ne habent quidem quod dicant, ubinam à partu sit educatus: ex quo fit mihi manifestum, Græcos audiuisset posterius horum, quam aliorum deorum nomina: & ex eo tempore illorum progenies recensuisse, quo primum eos audierant. Atque hæc quidem Aegyptij aiunt. Quæ uero ceteri homines cum Aegyptijs consentientes memorant in hac regione fuisse gesta, hæc iam explicabo, aliquid etiam his quæ ego uidi conferentibus. Post Vulcani sacerdotem regem suum, Aegyptij libertatè adepti, duodecim sibi reges (nullo etenim temporis momento poterant sine rege uiuere) deligunt, in totidem partes omnem Aegyptum distinguentes. Isti iunctis inter se affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuo auferre imperium conaretur, ne uel quis plus alio quippiam obtinere quæreret, sed ut essent inter se quam amicissimi. Atque ea de causa has pactiones arctas accuratasque inierunt, quod eis inter initia simulatque tyrannides inuaserunt, responsum fuerat, qui in templo Vulcani arca phiala libasset, eum totius Aegypti regno potiturum. Vbi omnia sacra executi sunt, placitum est eis aliquod relinquere sui comune monumentum: ex eoque placito fecerunt labyrinthum, paulo supra

Diodorus putat hunc non esse Semeles filium, Hercules putat.

stagnum Mærios, maxime urbem uersus, quæ dicitur crocodilorum, quem ego aspexi fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros & operis speciem ratio cinetur, minus concipiet quam pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tameñ & Ephesti templū est memoratum dignum, & in Samo, tamen pyramides erant ad narrandum maiores, quarum singulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ sunt. Sed eas quoq; labyrinthus anteceffit. Etenim duodecim eius aulæ sunt tecto opertæ, portis oppositis altrinsecus: sex ad aquilonem contiguæ, totidem ad austrum uergentes, eodem extrinsecus muro præclusæ. Bifaria in eo sunt domicilia, una subterranea, altera superiora illis imposta, utraq; numero tria millia quingenta. Quorum ea quidem quæ superiora sunt, ipsi uidiimus, & quæ aspeximus enarramus. Subterranea uero auditu didicimus. Nam præpositi Aegyptiorum nolebant ullo pacto illa monstrari, quod diceret illic sepulchra esse tum eorum regum, qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum sacrorum crocodilorum. Ita de inferioribus ædificijs fando, cognita referimus. Superiora ipsi aspeximus humanis operibus maiora. Nam egressus per tecta, & regressus per aulas diuersissimi, infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in conclauiam transitur, ex conclauiibus in cubicula, è cubiculis in solaria alia, è conclauiibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideum est, sculptilibus passim figuris ornatum. Singulæ aulæ maxima ex parte digesto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta passuum, in qua gradia sunt insculpta animalia, ad quæ iter sub terra fit. Et cum talis sit labyrinthus, tamen stagnum Mærios, ad quam labyrinthus

ædifica

ædificatus est, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu mensura trium millium & sexcentorum stadiorum est, scheinorum sexaginta, quanta uidelicet ipsius Aegypti ad mare mensura est. Iacet autem stagnū longo situ aquilonem uersus, austrumq;: altitudine ubi eius profundissimum est, quinquaginta passuum. Quod autem manu facta sit ac depressa, indicat, quod in eius ferme medio stant duæ pyramides, quinquaginta passus ab aqua extantes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quarū utraq; lapideus est colossus in solio sedens: ita pyramides sunt centū passuum. Centum autem iusti passus sunt stadium unum sex iugerū. Passus inquam mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorum: pedes autem quatuor palmorum, cubiti uero sex palmorum. Aqua stagni natiua non est, utpote solo illo admodū arido, sed è Nilo deriuata, sex mensibus in stagnum fluens, totidem retro in Nilum refluens. Illisq; sex mensibus quibus effluit, augets regium fiscum talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu piscium cū insluit uiginti mnis. Hoc stagnum dicebant indigenæ euadere in Syrrim Africa, perforato sub terram meatu in mediterranea Hesperia uersus, secundum motem Memphi imminentem. Verū cum humum è lacu egestam nusquam uiderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolarum, ubinam esset humus illinc defossa. Illi dicere fuisse deportatam, facile id mihi persuadentes: quippe qui simile quiddam factum esse apud Ninum urbem Assyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnam uim pecunie Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subterraneis abstrusam, compilare cum constituissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi uiam sub terra ad regias aedes, eamq; humum è cuniculis effossam, ubi nox ade-

m s rat,

His refragantur Plin. Strabo & Mela.

rat, in flumen Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant, perfecere. Eodem modo audiui in Aegypto hanc alteram fuisse factam lacunam, præterquam quod non noctu hæc, sed interdum est facta. Aegyptios enim humum quam effodiebat, in Nilum exiisse, quam ille acceptam dissiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuisse depressus. Duodecim autem reges cum iuste degerent, ac statim tempore in templo Vulcani sacrificassent, & ultimo die festo libaturi essent, porrexit eis potijæ aureas phialas, quibus libare consueuerant, aberans numero, duodecim uidelicet uiris undecim phialas. Ibi Psammitichus, qui postremus eorum stabat, cum non haberet phialam, de tractam sibi æream galeam tenuit, libauitque. Ferebant autem & ceteri omnes reges, & tunc quoque gestabant galeas. Nec dolo malo Psammitichus galeam tenuit. Ceteri tamen id consulto factum esse à Psammiticho existimantes, & in memoriam redeuntes, oraculum ipsis esse redditum, qui ærea in phiala libasset, eum solum regem Aegypti futurum, non censuerunt æquum esse Psammitichum morte mulctari, postquam rimando compererunt non id illum fecisse industria, sed maxima potentia sua parte exutum in plaustra religandum, ne illinc egressus, ceteræ Aegypto se immisceret. Hunc Psammitichum, cum Sabacum Aethiopen, qui patrem eius * Necum interemerat, fugisset in Syriam, post abitum Aethiopsis, ex insomnij uisione reduxerunt hi Aegyptij, qui sunt è tribu Saitana. Deinde cum regnaret una cum undecim regibus, contigit ei ut fugeret iterum propter galeam in paludes. Igitur intelligens quam ignominiose tractatus ab illis esset, statuit ultimum ire, qui ipsum persecuti sunt. Sed ex oraculo Latonæ, quod in urbe Buti apud Aegyptios

Necum Græce
ἐκώρ.

ptios ueracissimum est, ad quod ipse miserat, redditum est responsum, affuturam ultionem ei è mari uiris æreis existentibus. Quod responsum ei magnam incredulitatem effudit, uiros æreos fore auxilios. Non longo tempore interiecto, Iones quosdam & Cares prædandi gratia nauigantes, necessitas compulit applicare ad Aegyptum. Hi cum in terram exissent ferro armati, Aegyptiorum quidam nuncium fert Psammiticho ad paludes: & quia nunquam uiderat aliquos ære armatos, ait egressos è mari æreos uiros, cæpestris populari. Ille agnoscens oraculum esse perfectum, amicitiam cum Ionibus & Caribus facit: eosque magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi persuasit, ita demum una cum his Aegyptijs qui secum sentiebant, cumque auxiliarijs, reges sustulit. Omnipotitus Aegypto, fecit in Memphitum Vulcano uestibula ad uentum austrum uergentia, tum è regione uestibulorum aulam Apis, in qua, cum apparuit, Apis educatur, undique columnis cinctam, ac figuris referam: in qua aula loca stant columnarum colossi duodenarium cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribusque, quibus fuerat usus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandum posita altrinsecus prædia Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, tum uero cetera quæ fuerat pollicitus, representauit. Pueros quinetiam Aegyptios commisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi, qui nunc in Aegypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca contra mare, aliquantulum supra urbem Bubasti, ad ostium Nilii (quod dicitur Pelusiacum) sita. Vnde postea Amasis rex Memphim eos transtulit, in sui tutelam aduersus

Aegyptios. Post sedes ab istis in Aegypto collocatas, Graeci cum illis ita commercium habuerunt, & nos res in Aegypto gestas à Psammiticho rege exorsi, & quae deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi Aegyptum, qui diuersae linguae essent, incoluerunt. Atque unde demigrarunt illic, & uestigia nauilium, & domorum rudera, ad meam usque aetatem ostendebantur. Atque hunc quidem in modum Psammitichus Aegypto potitus est. De oraculo autem quod est in Aegypto, cum feci multa uerba, tum faciam de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in Aegypto templum Latonae positum in magna urbe, cui nomen est (ut superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili, quod Sebenyiticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac urbe templa sunt Apollinis, Dianaeque. Et in quo redduntur oracula Latonae, grande illud, & porticum habens decem passibus sublimem. Vbi quid mihi ex his quae in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est hoc fanum Latonae delubrum, ex uno factum lapide, cuius parietes aequali celsitudine ad longitudinem quadragenum cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis, quatuor cubitorum per oras celsitudinis. Itaque eorum quae circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco in

* Chemmis in
sula, ἢ Χεμμίς
legitur, ubi
articulus est,
nō dīctōis ca-
pit. Sig. dē Chē-
mis legit Ste-
phanus, quoque
περὶ πόλεως
hunc citans lo-
cum,

sula, quae uocatur * Echemmis, in lacu profundo ac spatio sita praeter templum quod in Buti est: quae insula ab Aegyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innantem uidi, neque se mouentem: & hoc audire admiratus sum, si uerum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnum est, & arae trisarie extructae, & palmae frequentes enatae: aliaeque partim fructiferae, partim steriles

les arbores. Cur autem ea innatans sit, hanc Aegyptij ratione reddunt: quod Latona, quae ex octo numinibus, quae prima extiterunt, unum est: cum in urbe Buti, ubi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Iside sibi commendatum, occultauit in hac insula nondum innatanti, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans, ut Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam Apollinem & Dianam aiunt Dionysij & Isidis filios esse: Latonam uero nutricem horum, ac liberatricem. Et Apollo quidem Aegyptiacè Horus dicitur: Ceres autem Isis, Diana uero Bubastis. Atque hinc solum, non aliunde Aeschylus Euphorionis filius rapuit, quod dico, ut solus omnium qui poetae dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam. Ob hoc igitur insulam redditam esse natantem: Haec illi sic aiunt. Psammitichus in Aegypto quatuor & quinquaginta regnauit annos: per quorum undetriginta magnam Syriae urbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Haec est Azotos, quae diutissimam inter omnes urbes duntaxat (quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psammitichi filius, qui regnum Aegypti suscepit, extitit Necus. Idem fossam ad rubrum mare ferentem primus aggressus est, quam Darius Perse secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum nauigationis: latitudinis, ut per eam duae possent simul agi triremes. Aqua quae in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastis urbem, iuxta oppidum Arabiae Patumon deducitur, euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie Aegypti, Arabiam uersus. Nam quae supra planitiem sunt, continens prope Memphim occupat mons, in quo lapidicinae sunt. Itaque ad huius montis ima, ducta est fossa uersus hesperum & auro ram, longo tractu: & deinde pertingens diuortio motis

tenus,

190
 tenus, quod diuortium ad meridiem & uentum austrum
 fert in sinum Arabicum: quā breuissimus tractus, & maxi-
 me compendiarius est à mari septentrionali ascensus ad
 australe, quod idem rubrum uocatur, à monte Casio, qui
 Aegyptum Syriamq; determinat. Hinc stadia mille sunt
 in Arabicum sinum. Et hoc quidem breuissimum est, uerū
 fossa multo longior, scilicet quanto est confragosior. In
 qua fodienda sub rege Neco centum uiginti millia Aegy-
 ptiorum perierunt. Inq; eius medio opere Necus destitit,
 hoc interpellatus oraculo, eum id opus barbaro præmuni-
 re. Aegyptij barbaros omnes uocāt, qui non ipsorum lin-
 gua loquuntur. Super sedens itaq; à faciēda fossa Necus,
 ad militum copias se conuertit: atq; ad classes quæ partim
 in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum
 mare sunt ædificatæ: quarum adhuc uestigia naualium o-
 stendūt. Et classibus quidē Necus, dum opus fuit, est usus.
 Terrestri autem acie congressus cum Syris in Magdolo,
 uictoria potitus est, & post prælium, Cadyti magna Sy-
 riæ urbe. In uestitu autem curiosus cum fuisset, illum Apol-
 lini dicatum ad Branchidas Milesiorum misit. Hic per-
 fecit decem & septem imperij sui annis decessit, tradito
 imperio Psammi filio suo. Eo apud Aegyptum regnante,
 nūcij Heliorum dimittebantur, iactantes à se in Olym-
 pia iustissimum ac maximum inter mortales propositum
 esse certamen, rati ne Aegyptios quidem hominum sapien-
 tissimos aliquid ultra hæc esse inuenturos. Isti ubi in Ae-
 gyptum peruenerunt, eaq; exposuerunt, quorum gratia
 uenerant, rex conuocat ex Aegyptijs eos qui sapientissimi
 haberentur. Qui cum conuenissent, & Helios audissent
 omnia commemorantes, quæ par erat ab eis fieri in eden-
 do certamine, & se uenisse dicentes sciscitatum, nunquid
 possent

possent Aegyptij reperire iustius. Habito inter se consi-
 lio, interrogabat Helios, nunquid apud eos certarent ci-
 ues: Et illis respondentibus, sine discrimine & suorum &
 ceterorum Græcorum, cuiuscunq; uolenti certare fas esse.
 Atqui, inquit, illos cū tale certamen proponat, ab omni
 iure excedere. Nullo etenim pacto posse fieri, quin cōciui
 pugnatī ciues fauerēt, faciētes iniuriā hospiti. Sed si uel-
 lent iustum proponere certamen, & si eius gratia ueniss-
 sent in Aegyptum, iuberent hospitibus ponere certamen,
 nullo Heliorū certare permissō. Hæc Aegyptij Helijs sub-
 iecerunt. Psammis cū sex omnino regnasset annos in Ae-
 gypto, facta in Aethiopiā expeditio, mox uita defunctus
 est. Cuius regnū Apries filius accepit, qui secundū Psam-
 mitichū proauū suum fortunatissimus extitit omnium ad
 eam ætatem, regnum quinq; & uiginti dominatus annos.
 Quod intra tēpus & bellū Sidoni intulit, & cum Tyro
 pugna nauali dimicauit. Sed cum calamitas eum maneret,
 contigit ob eam causam, quā ego pluribus, dum res Puni-
 cas exequar, exponam, paucis contentus in presentiarū.
 Cum aduersus Cyreneos Apries exercitu missō magnam
 cladē accepisset, id ei imputantes Aegyptij rebellauerunt,
 opinati se ab illo in apertā perniciē fuisse dimissos: ut his
 internecone deletis, ipse cæteris Aegyptijs imperitaret se-
 cūrius. Hæc per quā grauiter ferentes tum ij qui redierūt,
 tum eorū qui interierāt amici, ingenue descieuerūt. Id ubi
 rescieuit Apries, mittit ad eos uerbis sedandos Amasim.
 Qui cum peruenisset, reprehendensq; dissuaderet ne talia
 facerent, quidam Aegyptiorum ei à tergo stans galeam
 circumdat: eaq; circumdata, inquit, se illam ob regnum im-
 posuisse. Neque hoc quod fiebat, eo inuito fiebat, ut osten-
 debat. Nam simulatq; ab his qui descieuerāt Aegyptijs de-
 claratus

claratus est rex, sese apparabat tanquam aduersus Apriem moturus. His cognitis, Apries mittit ad Amasim ex his qui secum erant Aegyptijs, spectatum quendam hominem nomine Patarbemem, iussum ut ad se uiuum Amasim perduceret. Hic ubi peruenit, Amasim ad se uocat. Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos insolenter) solidie iubet uicissim hunc ad se adducere Apriem. Et cum Patarbemem eum rogaret ut regem adiret, accitus respondit, se iam dudum dare operam ut is ageret, nec de scipso Apriem esse questurum, se enim illi praesto futurum, & alios adducturum. Patarbemem non ignarus propositi illius, tum ex oratione, tum ex apparatione quam uidebat, statuit suae diligentiae esse quam celerrime regem rerum (quae agerentur) facere certiozem. Huic redeunti, quod Amasim non adduceret, nullo uerbo edito Apries ira percitus, praecidi aures iussit nasumque. Id intuentes caeteri Aegyptij, qui cum eo haecenus senserant, uirum inter eos probatissimum, ita faede indigneque affectum, ne tantisper quidem differentes, ad caeteros transeunt, seseque Amasi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliarijs (habebat autem auxiliariorum circa se ex Ionibus & Caribus triginta millia) in Aegyptios tendit. Erat ei regia in urbe Sai ingens ac spectatu digna. Itaque utrique aduersus alteros Apriani & Amasiani in Memphi urbe constiterunt, tentaturi pugnae discrimen. Sunt autem in Aegypto septem hominum genera, quorum alij sunt sacerdotes, alij qui pugnatore appellatur, alij bouum pastores, alij subulci, alij institores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot sunt Aegyptiorum genera, a suo quoque artificio appellata: sed pugnatore uocantur Calasiries, & Hermotybies, qui harum regionum sunt. Nam in regiones

distin-

distincta est omnis Aegyptus. Hermotybiorum quidem haec sunt plagae: Busfritana, Saitana, Chemmitana, Papremitana, insula Profopitis, quae uocatur Nalho, ex dimidia parte. Ex his tradibus Hermotybies cum plurimum centum ac sexaginta millia sunt, quorum nemo quippiam opificij quae stuarij didicit, sed omnes rei militari uacant. Calasirium haec aliae plagae sunt: Thebana, Bubastiana, Aphthitana, Tanitana, Mendesia, Sebentyana, Athribitana, Pharbathitana, Thmuitana, Thnuphitana, Anysia, Mycphoritana. Haec tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis urbis. Haec tribus Calasirium, dum quoad possunt plurimum coguntur, ducenta quinquaginta millia uirorum sunt, quibus nec ipsis licet ulli artificio operam dare, sed solum rei militari, filio discendi a patre. Hoc ab Aegyptijs ne mutuati sint Graeci, non possum pro certo diiudicare, cum uideam & apud Scythas Persasque, & Lydos, denique apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos, qui artificia discunt, eorumque liberos: generosiores autem eos qui a manuarijs operibus abstineant, praesertim qui cessent ob bellum. Hoc itaque cum caeteri Graeci didicerunt, tum praecipue Lacedaemonij. Corinthij quoque minime faciunt opifices. His solis Aegyptiorum, praeter sacerdotes, hoc eximij honoris habetur, ut singulorum duodecim agri sint egrigij atque immunes, singuli agri centum cubitorum Aegyptiorum quoque uersus. Aegyptius autem cubitus Samio par est. Haec tamen uniuersorum peculiaria sunt, quibus per uices in orbem fruebantur, & nunquam iidem. Calasirium milleni & Hermotybiis, circa regem fungebantur annuo satellitum munere. Istis praeter praedia dabantur uiritim haec alia, panis tostii pondo quinque minae, carnis bubulae binae, uini sextarij quaterni. Haec assidue satellitibus

n

praeb

versidad de
 Momemphi
 legunt aliqui,
 quanquam in
 Græco codice
 semper sit Mē-
 phis. Momem-
 phis reperitur
 apud Strabo-
 nem.

præbebantur. Vbi igitur è diuerso ueniētes, Apries cum
 auxiliarijs, Amasis cū uniuersis Aegyptijs in urbē * Mē-
 phim peruenerunt, congressi sunt. Et peregrini quidem egre-
 gie pugnauerūt, tamen quod erant multo inferiores nume-
 ro, fugati sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, ut nul-
 lus neq; deorum neque hominū posset sibi adimere regnū,
 adeo uidebatur sibi illud stabilisse. Et tamē tunc egressus,
 prælio fugatus est, uiuusq; captus, & ad urbem Saim du-
 ctus ad ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis
 regia. Ibiq; quā diu in regia pascebatur, eū Amasis ho-
 neste asseruauit. Tandē incusantibus Aegyptijs non iuste
 agere, qui suum & ipsorum inimicissimum aleret, ita illis
 Apriem tradidit. Tum isti ubi strangulaere, paternis in
 monumentis sepelierūt, quæ sunt in tēplo Mineruæ pro-
 xime cœnaculum, ad leuam manū intrantis. Nam Saitani
 cunctos qui tribules eorum fuerunt reges, intra tēplum se-
 pelierunt. Etenim Amasis monumentum ex altera parte
 cœnaculi est quā illud Aprijs, eiusq; progenitorum. In
 eiusdem templi aula hoc quoq; est ingens cubiculum lapi-
 deum, tum columnis ex cultum, palmarū arbores imitan-
 tibus, tum alia sumptu. Intra id cubiculum gemini postes
 stant, in quibus urna est. Sunt etiam sepulchra, cuius nomē
 si nuncupauero hac in re, haud sancte fecero. Apud Saim
 in templo Mineruæ post totum delubrum, propē Miner-
 uæ parietem, atque in sano, stant ingentes obeli, id est, ue-
 rua lapidea, lacusq; contiguus lapidea crepidine adorna-
 tus, & circunquaq; probe elaboratus, magnitudine (ut
 mihi uidetur) quanta in Delo, qui dicitur trochoides. In
 hoc lacu imagines suorū quisque effectuum noctu faciūt,
 quæ uocant Aegyptij mysteria. De quibus cum per multa
 ego norim quo pacto se habeant, singula tamen absit ut
 proloq

proloquar. De Cereris quoque initiatione, quam Græci
 θεοτροπία uocant, hoc est, legum lationes, absit ut elo-
 quar, nisi quatenus sanctum est de illa dicere: Danaï filias
 extitisse, quæ ritum hunc ex Aegypto attulerunt, eos que
 Pelasgicas foeminas imbuerunt. Sed deinde omni Pelopon-
 neso à Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus
 est, à solis Arcadibus, qui à Peloponnensibus non eiecti
 sunt, sed relictī, conseruatus. Aprie extincto, regnauit
 Amasis è tribu Saitana, & urbe cui nomen est Siuph. Eū
 inter initia Aegyptij contemnere, nec ullius sane momēti
 ducere, ut quod plebeius fuisset, nec insigni familia ortus.
 Sed hos Amasis ad se solertia, non asperitate perduxit.
 Erant ei cum alia bona infinita, tum uero peluis aurea,
 in qua tam ipse quā omnes conuiuæ semper pedes ablue-
 bant: hanc ille confregit, ex ea que dæmonis statuum fe-
 cit, & in apposuissimo urbis loco statuit. Aegyptij si-
 mulachrum adentes, magnopere uenerari. Id Amasis
 fieri è popularibus edoctus, conuocatis Aegyptijs aperit
 ex illa pelui, in qua primo Aegyptij euomere imminge-
 re que, & in qua pedes abluere consuissent, factum esse
 simulachrum, quod tunc tantopere uenerarentur. Itaque
 se aiebat perinde atque peluim esse factum: qui si antehac
 fuisset plebeius, in præsentiarum tamen esset rex, eo que
 iubere, ut sibi honor haberetur atque reuerentia. Hunc
 in modum ad se traduxit Aegyptios, ita ut æquum cen-
 serent ei seruire. Idem hoc usus est in rebus agendis insti-
 tuto: Ab aurora usque dum refertum est forum, accurate
 te negotia quæ expediebant, agebat. Deinde potabat,
 & inter compotores iocabatur, morionem agens ac scur-
 ram. Quibus rebus offensi amici, talibus eum uerbis
 castigabant: Rex, dicentes, non è dignitate tua degis,
 n z qui

qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes augu-
sto in folio sedens, auguste interdum res administrare. Ita
et Aegyptij cognoscerent a magno sibi uiro praesideri,
et tu melius audires. Nunc haudquaquam facis e regia di-
gnitate. His ille respondit: Arcus ab his quorum sunt, cum
est opus intendi, eos si semper intenti sint, ruptum iri, nec
posse eis illos cum indigeant uti: Ita et hominis institutum,
si a se duo laborare studio, nec ullam partem ad lusum sibi
indulgere uelit, fore ut pedetentim aut mete captus sit aut
membris. Quod ego intelligens, utriusque rei tempus impera-
tio. Haec Amasis amicis respondit. Etenim fertur Amasis,
cum priuatus foret, fuisse potandi iocandique cum dicacita-
te studiosus; et uir neuti quam rerum agendarum anxius.
Et quoties eum potante ac se oblectantem necessaria dese-
cissent, solitus circueundo furari. Et cum reposeretur ab
his qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac nega-
ret, adduci ad oraculum quodcumque eo in loco erat: et fre-
quenter ab oraculis conuictus, frequenter absolutus. Et
postquam affectus est regnum, ista egit: Quicumque dii eum
furti absoluerant, horum templa neque cura habuit, neque
ulla re ad stabilimentum donauit, neque adiens sacrificauit,
tanquam nil mererentur quod redderent falsa respon-
sa. Qui autem eum pronuntiauerant furem, hos tanquam
uere deos, nec mendacia reddentes oracula, maxime co-
luit. Praeterea in Sai uestibulum Mineruae fecit, opus admi-
randum, et longe superans caetera tum sublimitate, tum
magnitudine. Tanta est uasitas lapidum atque substructio-
num. Quinetiam ingentes colossos, et immanes andro-
sphinxas ibidem posuit. Alia quoque saxa praegrandia in
apparatum comportauit, ducta partim e lapidicinis quae
iuxta Mephim sunt, partim utique quae maioris molis erant,

ex urbe Elephantina, quae a Sai distat uiginti dierum na-
uigatione. Ad haec, quod non minime, sed maxime omnium
admiror, attulit aedificium ex solido saxo ab urbe Elephan-
tina: in quo aedificando, triennium consumpserunt duo mil-
lia delectorum uirorum, qui omnes erant gubernatores.
Eius tectum extrinsecus est unius et uiginti cubitorum lon-
gitudino, quatuordecim latitudo, octo sublimitas. Haec est di-
mensio exterior tecti ex uno lapide. Introrsum tamen duo-
decim et amplius cubitorum est longitudo, quinque subli-
mitas. Domus haec ad ingressum templi collocata est. Nam
ob id aiunt in templum non fuisse pertractam, quod tecto
aduecto cum suspirasset eius uehendi architectus, ut pote
per aesus diutino tempore opera, ea de re stomachatus Ama-
sis, non permisit hominem ulterius trahere. Nonnulli aiunt
quendam ex his, qui uectibus lapide agebant, ab illo fuisse
oppressum, ideoque lapidem non introductum. Donauit praeterea
operibus ob magnitudinem spectaculo dignis cum alia
templa insignia, tum in Mephi templum Vulcani, colosso su-
pino ante illud posito, longitudinis quinque et septuaginta
pedum. Superque idem pavementum gemini colossi stant ex
Aethiopico lapide, uicenum pedum magnitudinis hinc et
hinc magno illi assistentes. Cuius instar est alter in Sai la-
pis, eodem habitu iacens. Illud etiam quod in Mephi est tem-
plum ingens et spectatu dignissimum, aiunt Amasim aedi-
ficasse. Sub Amasi rege dicitur Aegyptus fuisse maxime
beata, in his quae uel regioni ex flumine, uel hominibus ex
regione proueniunt: et urbes quae incolerentur tunc, fuisse
numero illic uiginti millia. Amasis quoque extitit, qui legem
hanc apud Aegyptios condidit, ut singulis eorum annis apud
prouinciarum praesides demonstrarent unde uiuerent. Et qui
aut hoc non faceret, aut non demonstraret se legitime uiuere,

HEROD. HALICARNAS.

is morte afficeretur. Quam legē Solon ab Aegyptijs mutuatus, Atheniensibus tulit, quam illi quod sit castissima, assidue usurpāt. Amasis, quoniam Graecorum erat studiosus, cum alia in quosdam Graecos officia contulit, tum his qui in Aegyptum concederent, dedit facultatem Naucratem urbem incolendi. Qui uero eorum nolent illic habitare, sed nauigando negotiari, fecit potestatem certis in locis aras & fana extruendi. Adeo maximum eorum sanum atque celeberrimum uocatur Graecum. Ciuitates autē quae communiter extruxerūt, sunt: Ionū quidem Chius, Teus, Phocaea, Clazomenae: Dorum autē Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: Aeolorū uero una Mitylene. Harū ciuitatū hoc sanū est, & ab his praefecti emporij nundinarū siue mercati, praebētur. Ceterae ciuitates quae cōsortes huius rei sunt, non rei ad ipsos pertinētis cōsortes sunt. Separatim tamen edificauerunt, Aeginetae quidem Iouis, Samij autem Iunonis, Milesij uero Apollinis sanum. Nam uetus emporium erat sola Naucratis. Praeter hoc in Aegypto aliud nullū. Quod si quis in aliud aliquod Nili ostiū applicuisset, is necesse habebat deierare se uenisse inuitum, dato iureiurando quod eadem nauī ad Canobicum nauigaret: & si id minus per contrarios uentos posset, onera fluuiialibus nauigijs circumagere lustrando Delta, donec perueniret Naucratem. Ita Naucratis in honore fuerat. Iam uero cū Amphictyones tēplum, quod nunc Delphis est (quia illud prius sua sponte deflagrauerat) trecētis talentis construendum locassent, Delphi, quos quarta pars sumptus contingebat, circa ciuitates uagi cum aliunde, tū uero non minimum ex Aegypto retulerunt. Nam Amasis quidem eis mille talenta aluminis, Graeci autem qui Aegyptum incolebant, uicenas mnas donauerunt. Cū Cyrenaeis quoque

EUTERPE, LIBER II.

199

quoque Amasis amicitia societateque iniit, ita ut illinc uxorē etiam putaret sibi esse ducendā, siue facinorae Graecae amore captus, siue aliās ob beneuolentiam Cyrenaeorū. Vxorē quam duxit, alij uolunt filiam fuisse Batti filij Arcestilai, alij Critobuli, inter suos populares uiri spectati, nomine Ladice. Cum qua dum in toro cubaret, concumbere non poterat, cum tamen alijs mulieribus uteretur. Id cum diu fieret, ad eam Amasis: Tu uero, inquit, uxor ueneficio me lesisti: ideoque nullo machinamento uales effugere, quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice cum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasis, uouit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis (hoc enim sibi esse machinamentum) statuam Cyrenas se illi missuram. Concepto statim uoto coijt cum ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eam perquam ualde dilexit. Et Ladice uotum deae persoluit, facta statua, Cyrenasque missa, quae ad eam usque memoria incolumis erat extra urbē Cyrenensem posita. Hanc Ladice Cambyses, posteaquā Aegypto potitus est, cognito quae nam esset Cyrenas, illasam remisit. Donauit itē Amasis dona quae misit in Graecia, Cyrenas quidem statuā Mineruae inauratam, & sui imaginem pictura adumbratam. Lindum autē duo lapidea Mineruae simulachra, & thoracē lineū spectaculo dignū. Samum uero Iunoni bisarias sui imagines, quae magno in tēplo erectae erāt post ianuās, ad eam usque aetate. Samū quidē propter hospitium, quod inter ipsum erat, & Polycratē Aeacis filiū. Lindū autē nullius hospitij gratia, sed quia tēplū quod Lindi est, Mineruae ferūtur extruxisse Danaei filiae, postquā agnitae sunt, cū filios Aegypti effugerāt. Haec donaria dedicauit Amasis, praemusque mortaliū Cyprū cepit, tributariaque fecit prouinciā.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER III.

QVI INSCRI-

BITVR

THALIA

DVERSVS hunc Amasim Cambyses
Cyri filius, comparato cū ex alijs quibus
imperabat, tum ex Græcis Ionibus Aeoli
busq; exercitu, bellum mouit ob hęc cau=
sam: Misso in Aegyptum legato, Camby=
ses petijt ab Amasi filiam, & petijt consilio cuiusdā Ae=
gyptij, qui Amasi erat infensus, quod se potissimum ex o=
mnibus Aegypti medicis Amasis ab uxore & liberis ab=
straxisset, amandando in Persas. Vnoq; tēpore Cyrus ad
Amasim miserat petitū oculariū medicū, omniū qui in Ae=
gypto essent, præstantissimū. Ob id infensus Amasi Aegy=
ptius, institit suadere Cābysi, ut ab Amasi filiā peteret: ut
ille aut mœrore afficeretur data filia, aut non data Cābysi
redderetur inuisus. Amasis eā nec dare audebat, nec abnue=
re. Nā & Cābysem intelligebat non habiturū illā uxoris
loco, sed pellicis: & Persarum potētia grauabatur horre=
batq;. Hęc reputās, ita sibi faciēdū statuit: Erat Aprijs su=
perioris regis filia, nomine Nitetis unica, domi relicta, grā=
dis atq; speciosa. Hanc puellam Amasis uestitu pariter &
auro exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quā cū post
aliquantum tempus Cambyses salutasset, filiā Amasis ap=
pellans ipsa ad eum: Rē, inquit, rex ignoras, ab Amasi elu=
sus, qui me ornatu cōptam transmittit, tradēs tibi pro sua,
cum

THALIA, LIBER III.

201

cum re uera sim Aprijs filia, quem ille dominū suum cum
Aegyptijs rebellans interenut. Hic sermo extitit causa,
quæ Cambysen Cyri uehementē indignatū induceret ad=
uersus Aegyptiū. Atq; ita quidem memorāt Persæ. Aegy=
ptij autem Cambysen suum uendicant, asserentes ex hac
Aprijs filia illum esse genitum. Cyrum enim fuisse qui ad
Amasim miserit super filia, non Cambysen. Quod cū di=
cunt, non recte dicunt, etsi eos hoc non latet. Nam si qui
alij profecto, & Aegyptij recte norunt mores Persarum,
apud quos illud in primis nefas est, illegitimū obtinere re=
gnum, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat
Cambyses, Pharnasse uero Achemenide genita, non mu=
lieris Aegyptiæ. Sed Aegyptij rem gestam transferūt, sin=
gentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationē. Et
hęc quidem ita se habent. Cæterum ille sermo mihi non
probat, quo dicitur, mulierē quandā Persidem ad uxo=
res Cyri introgressam, cum liberos Cassandanes asisten=
tes forma ac statura egregia cōspicaretur, supra modum
admirabundam magnis tulisse illam laudibus: eiq; Cassan=
danem (quæ Cyri esset uxor) ita dixisse: Me, quæ talium
filiorum sum mater, Cyrus contemptui habet, præponens
quandam ex Aegypto ancillam, uidelicet infensam Nite=
ti, ista dixisse, & ei maximum natu filiorum Cambysen
subiecisse: Ego uerò tibi mater, cū in uirilem ætatem ado=
leuero, summa Aegypti reddam ima, & ima summa. Idq;
dixisse circiter decem natum annos, admirantibus mulie=
ribus. Et cum in uirilem adoleuisset ætatem, & regnum
obtinuisset, huius rei memorem, Aegypto bellum intulisse.
Accessit huc & aliud quiddam, ad hanc sumendam expe=
ditionem. Erat quidam auxiliariorum Amasis, nomine
Phanes, genere Halicarnasseus, uir consilio præstans, &

in re bellica strenuus. Hic Phanes nescio quid Amasi succensus, nauigio profugit ex Aegypto, uolens in colloca-
 tionē uenire Cambysis. Eū Amasis (quod inter auxiliares
 nō parui momēti esset, quodq; de rebus Aegypti nonnihil
 cōpertissimum haberet) insequi statuit, adhibita diligētia
 assequendi. Itaq; ad hominē insequendum mittit cum tri-
 rem eunuchorum fidiissimū, qui Phaniem assecutus in Ly-
 cia cepit, sed nō retulit in Aegyptum, ab illo prudentia su-
 peratus. Nā Phanes mactatus custodibus abiit in Persas,
 Cambysēq; molientē aduersus Aegyptum expeditionē,
 & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigen-
 tem, adiit. Eiq; cum alias Amasis res exposuit, tum uerō
 quæ ad transmittendum pertinebant, suadens, ad regem
 Arabum mitteret oratū ut sibi tutum præberet transitū.
 Hæc enim duntaxat patet ingressus in Aegyptum. Nam à
 Phœnice usq; ad montes Cadytis, quæ est urbs eorū Assy-
 riorum, qui nunc Palæstini uocantur. A Cadyti (ut mea
 fert opinio) nō minore urbe, quàm Sardis emporia, secun-
 dum mare usq; ad urbem Ienysum, Arabicæ ditionis est.
 Ab urbe Ienysō rursus Syriacæ usq; ad lacū Serboniti-
 dis, iuxta quem Casius mons pertingit ad mare. A Serbo-
 nitidis lacu, in quo se Typhon fertur occultasse, deinceps
 iam Aegyptus est. Hoc tamen inter capedinis inter urbem
 Ienysum, & mōtem Casium, & lacum Serbonitidis, non
 exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierū, uehemē-
 ter aridus. Verum quod pauci eorū qui in Aegyptū nauig-
 ant, notum habent, hoc dicere: Ex omni Græcia, et præ-
 terea ex Phœnice, portatur in Aegyptum bis quotannis
 uas fictile uini plenū: & tamē ibi ne unū quidem numero
 (ut sic dicam) uas uinariū fictile aspici uacuum potest.
 Vbinam (dicat aliquis) hæc uasa cōsumuntur? Hoc quoq;
 ego

ego depromam. Præfecti prouinciarum necesse habent ex
 sua quisq; urbe colligere uasa testacea, quæ Mēphim por-
 tētur. Eadem è Mēphim alij aqua impleta, portare in hæc
 arida Syriæ loca. Ita hydræ superuenientes in Aegypto
 sumptæ, ad ueteres in Syriā portantur. Atq; hūc in modū
 quem dixi, aqua contracta, Persæ usi fuerunt, qui hoc in-
 gressu apparato quàm celerrime Aegypto potiti sunt.
 Sed tunc cū in expedito aqua nō esset, Cambyses audito
 hospitibus Halicarnassei cōsilio, misit ad regē Arabū nun-
 cijs, tutū iter precatus, obtinuit, data acceptaq; inuicē fi-
 de. Arabes seruant fidē inter homines ut qui maxime, quæ
 hūc in modū dant: Quoties scædus inire uolūt, alius quidā
 medius inter utrunq; stans, acuto lapide ferit uolantē, iuxta
 maiores digitos ipsorū, qui scædus ineunt. Deinde sumpto
 flocco ex utriusq; uestimēto, inūgit eo sanguine septē la-
 pides in medio positos, inter inungendū inuocans Diony-
 sium & Vraniam. Hoc actō, idem qui fuit sequester scæde-
 ris inter amicos contrahendi, uadatur hospitem, aut fortē
 ciuem, si cum ciue res agitur. Quod scædus & ipsi qui a-
 micitiā contraxerunt, seruire iustum censent. Diony-
 sium quem Vrotalt, & Vraniam quam Alilat appellant,
 solos deorum esse arbitrantur. Et quemadmodum Dio-
 nysium, ita puellarum capillum tondere aiunt. Tondētur
 autem, in rotundum tempora subradētes. Igitur postquā
 scædus cum nuncijs inijt Arabs, talem rem commentus est:
 Camelos omnes, posteaquam utribus camelinis aqua com-
 pletis onerauit, egit ad loca humore carentia, ibiq; Cam-
 bysis exercitū præstolabatur. Ex his quæ narrātur, hoc
 quod dixi propius fidē est: tamen quod credibile est, quan-
 do quidem commemoratur, commemorare debeo. Est ma-
 gnum in Arabia flumen nomine Corys, exiens in mare
 quod

quod dicitur rubrum. Ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis, alijsq; crudis corijs confutum, tanta longitudine produxisse, ut ad loca arida per illum aquam produceret. Inq; ipso arido solo ingentes cisternas fodisse, qua recepta aqua potum suppeditarent. Et cum sit à flumine ad terram aridam duodecim dierum uia, per tres aquæ ductus in totidem partes aquam deduxisse. Apud Nili autem ostium, quod dicitur Pelusium, habebat castra Psammenitus Amasis filius, Cabysem opperens. Nam Amasim Cambyses in Aegyptum progressus, non uiuum nactus est, sed defunctum, cum quatuor & quadraginta annis regnasset. Per eos nihil admodum calamitatis expertus, defunctusq; & sale conditus est, & in sepulchris quæ ipse edificauerat, situs intra templum. Sub eius filio Psammenito maximum exitiit Aegyptijs portentum. Apud Thebas Aegyptias, quod neq; prius unquam, neq; postea ad meam usq; ætatem contigit, ut ipsi Thebani aiunt, pluit. Thebis tamen tunc pluit guttis. Persæ ubi siccanea peragrauerunt, sub sedere uicini Aegyptijs, tanquam iam cõgressuri. Ibi Aegyptiorum auxiliarij Græci & Cares, Phani, qui externum exercitum in Aegyptum abduxisset, in fensi, hoc rei in illum sunt machinati: Filios qui erant à Phane relictî in Aegypto, in castra perducunt, atque in conspectum patris, posito medio duorum exercituum cratere: dehinc productos singulos puerorum super craterem obruncauerunt. Omnibus interfectis, uinum & aquam in cratere intulerunt. Quo sanguine epoto, auxiliaries ita conflixerunt. Acri prælio commisso, per quam multis utrinque cadentibus, in fugam uertuntur Aegyptij. Ibi ego rem mirandam uidi, ab indigenis edoctus: Ossa eorum qui in acie ceciderunt, cum iacerent fusa, ut ab ini

ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, deorsum Aegyptiorum. Sed Persarum capita adeo fragilia sunt, ut si uelis ferire, uel solo calculo perforare possis. Aegyptiorum autem ita firma, ut ea uix ictu lapidis elidat. Cuius rei causam hanc illi reddebant, facile mihi persuadentes, quod Aegyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causa est non caluescendi. Nam ex omnibus hominibus paucissimos quis Aegyptios caluos uideat. Cuius rei hoc causæ est, quod robusta capita gestant. Ac Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, quod à principijs imbuuntur operire capita, gestantes pilea tiarasq;. Hæc ego huiusmodi ossa uidi. Vidi itè alia istis similia in Papreni, eorum qui unà cū Achæmene Darij ab Inaro Afro sunt cæsi. Aegyptij quoque postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capessunt. Ad quos, cum se recepissent Memphim, misit Cambyses aduerso flumine nauim Mitylenæam cum caduceatore uiro Persa, qui illos ad deditionem hortaretur. Isti ubi nauim aduentare Memphim uident, frequentes ex urbe effusi, nauim corrumpunt, uiros que frustatim dilaniatos in oppidum afferunt. Et Aegyptij quidem post hæc obsessi aliquandiu resisterunt. Afri uero id animaduertentes, eadem sibi quæ Aegypto contigissent ueriti, sese citra pugnam dederunt, tributum que inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcæi itidem ut Afri timentes, similia & ipsi fecere. Cambyses munera quæ ab Afris uenere, perbenigne accepit: quæ autem à Cyrenæis, succensens (ut opinor) quod exigua erant: quingentas enim mnas argenti miserant, has sua manu prehensas, dispersit in milites. Decimo die quàm muros Mèphis cepit Cambyses,

*Menses for-
 ze legendum.
 nā Græce est,
 Βασίλειον
 γένος ἔσ.
 Bibliotheca

ses, Psammenitum Aegyptiorum regem, qui sex omnino
 regnabat * annos, deposuit in suburbanis, ignominie gra-
 tia, cum Aegyptijs alijs, ut eius animū experiretur. Hoc
 facto filiam illius uestitu seruili circumdatam, cum hy-
 dria ad aquam emisit: & cum ea similiter indutas alias,
 quas delegerat, primorum uirorum filias uirgines. Quæ
 ubi ad patres peruenerunt cum eiulatu, ploratu que, cæ-
 teri quidem patres conspectis filiabus tam male acceptis,
 uicissim uociferati sunt, atque fleuerunt. Psammenitus
 autem intuens atque intelligens, humi uultum demisit.
 Prætergressis puellis aquam ferētibus, secundo loco Cam-
 byses ante oculos Psammeniti misit filium eius, cum duo-
 bus nullibus Aegyptiorum, æqualis ætatis, uinctas fune
 ceruices, & frænata ora habentibus. Ducebantur autem
 luituri pœnas his Mitylinæis, qui cum nauī fuerant ad
 Memphim obtruncati. Ita enim censuerant regij iudices,
 pro singulis suorum interfectis, denos primorum Aegy-
 ptiorum interficiēdos. Psammenitus prætereuntes intues,
 & filium animaduertens duci ad mortem, alijs Aegyptijs
 qui circumsedebant complorantibus, atque indigne feren-
 tibus, ipse idem quod erga filiam, fecit. His quoque præ-
 tergressis accidit, ut quidam compotorum eius natu gran-
 dior, pristinis bonis delapsus, ac nihil habens, nisi quæ
 inops mendicabat, obiret exercitum, necnon Psammeni-
 tum, aliosq; Aegyptios in suburbanis confidentes. Quem
 ut conspexit Psammenitus, erumpente ingenti fletu, com-
 pellans nomine amicū, caput suum cædebat. Aderant
 autem ei observatores, * qui ut quicque ab illo fiebat, ex
 omni uiarum exitu Cambysi renunciarent. Ea quæ fie-
 bant admiratus Cambyses, missō nuncio Psammenitum
 percontatus est, inquit: Psammenite, herus te Cambyses
 interrog

interrogat, quamobrē tu qui uisa filia indigne affecta, ui-
 so filio ad mortem eunte, neq; eiulasti, neque fleuisti, pau-
 perem tanti feceris, tibi ut ab alijs audiuit, nō propinquū.
 Et Cambyses quidem ita interrogauit. Psammenitus autē
 his uerbis respondit: Fili Cyri, domestica mala erant ma-
 iora, quā possem ea deslere. At lamentatio amici digna
 lacrymis fuit: qui è multis ac fortunatis opibus ad ino-
 piam recidit, in extremo limine senectutis. Hæc ubi respon-
 sa ab hoc renunciata sunt, uisus est illis Psammenitus, ut
 ab Aegyptijs fertur, recte respōdisse. Cræsusq; dicitur il-
 lacrymasse, item qui aderant Persæ: ipsiq; Cambysi misere-
 rationem subisse, ut protinus iusserit & filium, ex his qui
 morti addicti essent, liberari, & patrē è suburbanis exci-
 tatum ad se perducī. Sed filium quidē qui adierunt, nō iam
 superstite inuenerunt, sed primo loco truncatū: ipsum ue-
 rō Psammenitū excitantes, ad Cambysē perduxerunt:
 ubi reliquum uitæ degit, nihil uiolentum passus. Qui si cō-
 pertus fuisset nec affectasse res nouas, accepisset Aegyptū,
 ut eam procuraret. Nam consueuerunt Persæ in honorem
 habere filios regum, etiamsi qui ab eis defecissent, tamen
 illorum filijs restituere principatum. Quod eos ita facere
 consueisse, cū alijs permultis potest probari documentis,
 tum uerò hoc, quod Thannyræ Inari Afri filius recepit,
 quæ pater obtinuerat, principatū, quodq; Pausiris Amyr-
 thei filius et ipse paternū recuperauit imperiū. Nec ipsis
 Inaro & Amyrtheo quicquā amplius à Persis irrogatū
 est. Nunc Psammenitus male cogitans, mercedem accepit.
 Nam cum ad defectionem Aegyptios induxisset, captus
 est: ac deinde à Cambyse conuictus, epoto cruore taurino
 expirauit. Atque hunc in modum iste decepsit. Cambyses
 autem è Memphi urbē Saim abiit, animo faciendi quæ se-
 cit,

cit. Etenim simul atq; in aedes Amasis ingressus est, impe-
rauit cadauer Amasis e conditorio afferre: deinde prola-
tum uerberibus cædi, ac uellicari, & stimulis pungi, omni-
deniq; cõtumelia infestari. Quod facientes postquã defa-
tigati erant (nam cadauer utpote salitum resistebat, nec
quicquã omnino elidebatur) iussit cremari: haudquaquam
sancte iubens: quia Persæ deum esse ignem arbitrantur, &
apud neutros moris est cremari cadauera: Persas quidem,
propter id quod dictũ est, quia nefas esse aiunt deo depa-
sci cadauere hominis: Aegyptios autẽ, quia persuasum ha-
bent ignẽ animatam belluã esse, & omnia quæ nascuntur
deuorare: & postquã deuorando fuerit expleta, unã cum
ipsa re deuorata emori. Ideoq; nõ esse apud eos consuetu-
dinẽ, mortuum belluis tradendi, sed saliedi, tum ob id, tum
ne humatus deuoretur à uermibus. Ita neutris probatam
rem iussit agi Cãbyses. Quanquam (ut ipsi aiunt Aegy-
ptij) non Amasis fuit qui ita passus est, sed alius quidam
Aegyptius, eadẽ qua Amasis ætate: quem Persæ Amasim
arbitrantes uexauerunt. Memorant enim Amasim, cum
ex oraculo audisset, quæ circa se defunctum futura essent,
hoc modo rei uenturæ medendum putasse: ut eum homi-
nem qui flagellatus est, ad postes sepeliret extra condito-
rium suum, se autem in conditorij quã intimo recessu
collocari filio mandaret. Mihi tamen nõ uidentur hæc ab
initio Amasis fuisse mandata, de sua & alterius hominis
sepultura, sed aliàs ab Aegyptijs adornata. Secundum
hæc Cambyses constituit trisarium mouere bellum, aduer-
sus Carthaginienses, aduersus Ammonios, aduersus Ae-
thiopes macrobios, id est, longæuos, qui Africam ad au-
strale mare incolunt. Aduersus quidem Carthaginienses
nauticis copijs, aduersus autem Ammonios peditatu.
aduersus

aduersus uero Aethiopes prius exploratores mittendos,
per speciem dona ferendi illorũ regi, spectatum illic men-
sam Solis, nunquid re uera esset: simulq; res Aethiopicas
explorati. Solis mensa talis esse memoratur: Est in suburbano
banus pratium, omnium quadrupedũ assa refertum carne,
quam per noctem singuli ciuium magistratus properant
ponere: ad eamq; ubi illuxit, cuiuslibet epulatum licet acce-
dere. Hæc ipsa à terra reddi assidue indigenæ aiunt. Et
mensa quidem (quæ Solis uocatur) talis esse fertur. Camby-
ses autem ubi statuit speculatores dimittere, continuo ab
urbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, id est, pisce
uescētibus, maxime gnaros Aethiopicæ linguæ. vsq; dum
isti ueniunt, interea nauales copias Carthaginem uer-
sus nauigare iubet. Verum hæc executuros se Phœnices
negauerunt. Esse enim magno cum illis iureiurando se de-
uinctos. Præterea non facturos sancte, si aduersus liberos
suos militarēt. Nam cæteri, Phœnicibus ire recusantibus,
ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginienses,
quo minus in seruitutem Persarum redigerentur, euase-
runt: quoniam Cambyses haud æquum ducebat uim affer-
re Phœnicibus, qui seipsos Persis dederant, ex quibus
nauticus omnis constabat exercitus. Cyprij quoq; qui ad-
uersus Aegyptum in militia erant, sese & ipsi dedide-
rant. Cambyses, posteaquam ex urbe Elephantina adue-
nerunt Ichthyophagi, eos ad Aethiopes misit, iussus cum
ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre amiculum purpu-
reum, aureum que torquem tortilem, & armillas ac un-
guenti alabastrum, cadumq; uini Phœnicei. Aethiopes
hi, ad quos misit Cambyses, feruntur esse maximi omnium
hominum atque pulcherrimi: diuersisq; uti à cæterorum
hominum ritibus, cum alijs, tum uero hoc circa regnum,
quod

quod quem è popularibus maximum pro magnitudine uel
 lidum iudicant, hunc regem deligendum censent. Ad hos
 itaq; uiros Ichthyophagi uenerunt, offerentesq; regi mu-
 nera, ita locuti sunt: Cambyses Persarum rex cupiens a-
 micus tibi fieri atq; hospes, nos misit, iubens ut in collo-
 quium tuum uentremus, tibiq; hæc dona daremus, quorum
 ipse usu maxime delectatur. Ad hos Aethiops gnarus ad
 speculandum uenisse, talia respondit: Neq; rex Persarum
 uos ideo cum donis misit, quod magni faciat hospitium
 meum, neq; uos uera loquimini, quippe qui ad exploran-
 dum nostrum imperium uenistis. Neq; iustus ille uir est. Si
 enim iustus foret, nõ alienam regionem affectaret, sed esset
 sua contentus, nec homines (à quibus nihil lacepsitus est)
 in seruitutem redigeret. Ei nunc uos hunc arcum date, ita
 dicentes: Rex Aethiopum regi Persarum consilium dat,
 quando Persæ tam facile trahent in tanta magnitudine ar-
 cus, tunc aduersus macrobios Aethiopes cum maioribus
 copijs moueat bellum. Interim dijs gratias habeat, qui
 non inducunt in mætem filijs Aethiopum, ut præter suam
 uelint aliam comparare regionem. Hæc locutus, arcum
 laxauit, eisq; qui uenerant dedit. Tum sumpto purpureo
 amiculo rogauit, quidnam esset, & quomodo confectum.
 Et cum Ichthyophagi ueritatem de purpura, deq; tinctu-
 ra dixissent: Dolosi, inquit, homines, dolosa sunt uestimen-
 ta. Secundo loco de auro sciscitatus, de tortili monili atq;
 armillis, ornatum eius rei exponentibus Ichthyophagis,
 risit, atq; existimans uincula esse, inquit robustiora apud
 se uincula esse. Tertio sciscitatus unguentum, cum illi de
 conjectura, unguentiq; ratione dixissent, idem dixit quod
 de uestimento. Vbi ad uinum peruenit, eiusq; conficiendi
 rationem audit, maiorem in modum delectatus potu, per-
 con

contatus est, quibusnam rebus uesceretur rex, & quod lon-
 gissimum tempus à uiro Persa uiueretur. Isti dixerunt, ue-
 sci regem pane, exponentes tritici naturam: perfectis-
 simum que diu uiuendi spatium homini Persæ proponi o-
 ctoginta annos. Ad hæc Aethiops nihil se mirari, inquit, si
 stercore uescentes paucis uiuerent annis. Nam ne tot qui
 dem annis uicturos, nisi hoc potui acceptum referrent.
 Affirmantibus Ichthyophagis ita esse de uino (hoc enim
 ipsos Persis subdidisse) interrogatus uicissim rex ab Ich-
 thyophagis de uita & uictu, plerosq; è suis ait ad centum
 uiginti annos peruenire, nonnullos etiam hoc ætatis tran-
 scendere: cibum eis esse carnem coctam, & potum lac. Et
 cum speculatores de numero annorum mirarentur, ad fon-
 tem quendam eos deduxit, in quo loti efficiuntur perinde
 atq; in uncti, uiolam olentes. Eam aquam aiebant explo-
 ratores adeo inualidam, ut in ea nihil innatare posset, ne
 lignum quidè, & quæ leuiora sunt ligno: sed omnia pes-
 sum ire in profundum. Hæc aqua si uere apud illos est, qua-
 lis commemoratur, ideo macrobij, id est, longæui existit,
 quod ea semper utuntur. Deinde à fonte rex istos ad carce-
 rem deduxit, ubi uiri omnes aureis uinculis erant alligati.
 Est enim apud hos Aethiopes omnium rarissimum ac pre-
 ciosissimum æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerunt
 & mensam quæ dicitur Solis. Post hæc ad extremum
 inspexere eorum sepulchra, quæ dicuntur è uitro esse con-
 structa hunc in modum: Posteaquam mortuum siue Aegy-
 ptiorum, siue aliorum more arefecerunt, totum gypso in-
 ducunt: picturæq; exornantes representant quoad potest
 efficiem eius. Deinde cippum ei è uitro, quod apud illos
 multum est, & facile effoditur, circumdant: in cuius medio
 mortuus interlucet, nihil æquè odoris ingrati, neq; foedita-

tis nullius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuo similia habes:
 Hunc cippum maxime propinqui intra aedes annum te-
 nent, offerentes ei omnium rerum primitias hostiasq;. An-
 no exacto offerunt, circaq; urbem statuunt. Omnibus ex-
 ploratores inspectis reuersi sunt. Qui cum ista renuncias-
 sent Cambysi, continuo ira percitus aduersus Aethiopes
 exijt in expeditionem: neq; rei frumentariae apparatus in-
 dicto, neq; secum ipso ratione inita, quod in extrema ter-
 rarum faceret expeditionem: ueluti uesanus, nec mentis
 compos, simul atque Ichthyophagos audiit, profectus est
 cum omni peditatu, Graecis qui aderant illic manere im-
 peratis. Vbi ad Thebas est uentum, delegit de exercitu
 quinquaginta circiter millia, quibus praecipit ut Ammo-
 nios diriperent, deinde oraculum Iouis incenderent: ipse
 cum reliquis copijs aduersus Aethiopes contendit. Sed
 antequam quintam itineris confecissent, exercitum protin-
 nus eius commeatus omnis (quem secum habebat) defecit:
 mox & iumenta ad uescendum defecerunt. Quibus rebus
 cognitis Cambyses si respiciisset, ac retroduxisset exerci-
 tum, in eo quod prius admiserat peccato, uir sapiens ex-
 titisset. Nunc autem nihil pensi habens, assidue processit
 ulterius. Milites quandiu quod de terra sumerent ha-
 buerunt, herbis uictitauerunt. At ubi ad sabulum peruene-
 re, ibi nonnulli diram rem perpetraverunt. Nam sortiti
 ex seipsis decimum quenque comederunt. Id audiens Cam-
 byses, ueritus suorum mutua depastionem, intermissa
 aduersus Aethiopes expeditione, retro redijt, Thebasq;
 peruenit, multis de exercitu amissis. Et cum e Thebis de-
 scendisset Memphim, Graecos missos fecit, ut illinc enau-
 garent. Et exercitus quidem aduersus Aethiopes ita ges-
 sit. Copiae autem quae aduersus Ammonios missae erant, e
 Thebis

Thebis mouentes, itineris duces sequebantur: ac nisi sunt
 usque dum ad urbem Oasim peruenerunt, quam incolunt
 Samij hi, qui feruntur e tribu Aeschronia esse, septem die-
 rum per arenas itinere distantem a Thebis, quae regio uo-
 catur lingua Graeca *μακρόσπον νήσος*, id est, beatorum insu-
 la. In hunc locum dicitur peruénisse exercitus. Deinceps
 quid de eo actum sit, praeter Ammonios, & eos qui ab his
 audierunt, nulli alij quicquam habent dicere. Nam neque
 ad Ammonios perueniunt, neque retro reuerterunt. Ab
 ipsis autem Ammonijs demum fertur: Cum illi ex urbe
 Dasim per arenam iter facerent, iamque medio fere spatio
 inter Dasim & Ammonios pranderet, ingressisse magnum
 ac ualidum austrum, & ingestis arenae cumulis eos ob-
 ruisse: atque hunc in modum illos e conspectu sublato. Ita
 actum esse de hoc exercitu Ammonij memorant. Cambyse
 Memphim regresso, Apis quem Graeci uocant Epaphon,
 apparuit. Aegyptij, ubi Apis extitit, uestimenta quam
 pulcherrima ferre, & celebrando festo operam dare. Id
 tunc facientes Aegyptios Cambyses intuens, ratusq; ob-
 res a se male gestas prorsus illos esse in his gaudijs, pra-
 positos accersit Memphis: quos, ubi praesto fuerunt, in-
 terrogat, quid ita, cum antea se apud Memphim agente,
 nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, postea
 quam ipse redijisset, parte copiarum amissa. Illi dicere: dum
 illis deus appareret (longo autem temporis interuallo
 apparere solitum) tunc omnes Aegyptios solennem ce-
 lebrare laetitiam. Haec ubi audiit Cambyses, mentiri eos
 respondit, ac tanquam mentientes morte multauit. His
 interemptis, iussit sacerdotes in conspectum uenire. Qui-
 bus eadem referentibus dixit: Si quis deus mansuetus ad
 Aegyptios ueniret, fore ut se non lateret. Haecenus locu-

tus, iussit sacerdotes adducere Apim. Illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis idemq; Epaphus è uacca genitus, quæ nullum dum alium potest concipere fœtum, quam Aegyptij aiunt fulgure ictam, concipere ex eo Apim. Habet hic uitelus qui appellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apim sacerdotes adduxere, Cabyse ueluti uecordior, educto mucrone cum uellet ferire uentrem, femur percussit, cachinnasq; ad sacerdotes inquit: O capita nequam, huiuscemodi dij existunt, sanguine atq; carne præditi, & ferrum sentientes: dignus nimirum Aegyptijs hic deus. Nos certe ludibrio habuisse non iuuabit. Hæc locutus, imperauit his, quorum munus erat, ut sacerdotes quidæ flagris caderet, Aegyptios autem, ut quenque feriantem adipiscerentur, occiderent. Ita festum solutum est. Sacerdotes multati. Apis sauciatus femur, in templo iacens extabuit: quem è uulnere extinctum tumalauere sacerdotes, clam Cambyse. Ob hoc scelus (ut Aegyptij aiunt) continuo Cambyse infanijt, cum ne compos mentis quidem fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdim, ex eisdem sibi parentibus fratrem, quem ex Aegypto remiserat in Persas, liuore commotus, quod solus ille Persarum arcum (quem Ichthyophagi ab Aethiophe attulerat) ad duos digitos trahebat: quod nemo alius è Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto, hanc uidit in somnis Cambyse uisionem: Nuncius quidam è Persis ueniens, ei nunciare est uisus, Smerdim in regio sedentem solio cœlum contingere uertice. Ob id Cambyse sibi metuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad illum interimen

Smerdis quem alij Mergidæ appellant.

mendum Prexassem, sibi ex omnibus Persis uirum fidelissimum. Hic ubi Susa conscendit, Smerdim necandum curauit (ut quidam aiunt) cum eum eduxisset uenatum: quidam inquit, cum ad mare rubrum produxisset, ibi eum demersisse. Et hoc quidem initium scelerum Cambyse extitisse: secundum autem scelus, sororis necationem, in Aegyptum eum secuta: quæ ex eisdem parentibus erat soror, atque eadem uxor: quam hunc in modum acceperat uxorem: Cum antehac Persæ sorores in matrimonium accipere nequaquam consueuissent, Cambyse unius sororum amore captus, cupidusq; deinde ducendi illam uxorem, cum propter rei insolentiam laboraret efficere, acersit eos qui regij iudices nominantur. Fiunt autem delicti è Persis uiri, suntq; perpetui, nisi delicti alicuius comperti fuerint. Isti apud Persas ius dicunt, & legum patriarum sunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyse percontatur, num qua lex sit, quæ sinat uolentem cum sorore contrahere matrimonium. Iudices & iuste & ingenue respondentes, negant ullam se inuenire legem, quæ sinat fratri nubere sororem: Quandam tamen inuenire legem, quo liceat regi Persarum facere quicquid libeat. Ita neque legem abrogarunt metu Cambyse: & ne legem tuentes ipsi perirent, aliam inuenerunt, adiutricem eius, qui sororem in matrimonium ducere uelit. Tunc itaque Cambyse eam quam dixi accepit uxorem. Aliquanto que post & alteram. Harum iuniorem, quæ ipsum contra Aegyptum conuicta est, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. Nam Græci quidem aiunt, dum Cambyse duos catulos, alterum leonis, alterum canis committit, hanc interfuisse spectaculo: & cum à leunculo catulus superaretur, alterum

Prexaspes ab Iustino non appellatur, sed Comaris.

catulum huius canis fratrem, abrupto loro, superuenisse. Et cum duo essent, ita superiores leunculo extitisse. Et Cambyse dum id cernit capiente uoluptatem, hanc ei assidentem illacrymasset. Ea re animaduersa, Cambysen interrogasse quidnam lacrymaretur: & mulierem dixisse, se uiso catulo suppetias fratri ferente, ideo flere, quod subicit memoria Smerdis, cuius sciret neminem fore ultorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyse fuisse interceptam memorant: Aegyptij uero ob id, quod cum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eius que decerptis folijs uirum interrogauit, utrum discerpta lactuca an densa pulchrior foret: cum hic respondisset, Densa: hanc, inquit, lactucam aliquando inmutatus es, qui Cyri domum nudasti. Ibi Cambysen indignatione percitum, insiluisse calcibus in prægnantem, eamque abortu edito decessisse. His rebus Cambyses in præcipuos domesticorum insaniebat, siue id propter Apim, siue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere consueuerunt. Etenim fertur Cambyses ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo, quem quidam sacrum nominat: ut haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum esset, eius ne mentem quidem sanam fuisse. Atque in alios quoque Persas insanisse, ueluti in Prexaspem, quem præcipuo honore prosequeretur, & à secretis, hoc est, qui ad eum nuncios perfererat: & cuius filius Cambysis uina miscebat, qui honos & ipse non paruus est. Ad hunc fertur dixisse Cambyses: Quemnam uirum Persæ me esse censent, aut qualem de me sermonem habent? Et iste ei respondisse: Here, cætera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed nimis te uino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus: Siccine, inquit, Persæ me aiunt

aiunt uino deditum desipere, nec mentis esse compotem? Ergo in eo quod prius dixerunt, non ueri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Croesus) aliquando interrogarat Cambyses, qualis ipse uideretur esse uir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi responderant, eum patre esse præstantiorem: qui & omnia illius haberet, & Aegypti ac maris accessionem adiecisset. Hæc quidem Persæ dicebant. Sed Croesus, qui aderat, displicente ei quæ dicebatur sententia, ad Cambysen inquit: Mihi tu quidem Cyro genite, non uideris adæquandus esse patri: quippe cui nondum est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyses delectatus, Croesi sententiam approbavit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit: Intellige nunc ipse per te, nunquid Persæ uera dicant, an hæc dicentes ipsi desipiant. Nam si filij tui, qui in uestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, constabit nihil esse quod Persæ dicunt: sin aberrauero, constabit Persas uera loqui, & me esse intemperantem. Hoc locutus, intendit arcum, puerumque percussit. Atque eum collapsum iussit discindi, & inspicere ictum. Cumque in corde sagitta esset inuenta, ob id letabundus atque cachinnas, ad patrem pueri inquit: Prexaspes, facta tibi est fides, non me insanire, sed Persas. Verum nunc mihi dicit, quemnam ex omnibus hominibus iam nostri ita ad destinatum emittere sagittas. Prexaspes hominem aduertens esse uesanum, & in ipsum quoque insanientem: Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probe percutere. Et tunc quidem hoc perpetravit. Altero die, duodecim Persas primoribus pares, ob nullius momenti causam necauit, uiuos in caput defodiens. Hæc eum facientem Croesus Lydus statuit his uerbis admonendum: Rex cuncta non liatati atque iræ indulgere: sed cohibere & compefcere te ipsum.

218
 ipsam. Conducit tibi te prouidum esse: & sapientis est prospicere. Tu uero uiros interficis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis pueros, qualia si multa facies, considera ne abs te deficiant Persæ. Enim uero pater tuus Cyrus, etiam atq; etiam mandans, mihi præcepit te commonerem, subiuciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Cræsus beneuolentiam præ se ferens consulebat. Ad quem Cambyses respondes: Etiam mihi tu, inquit, dare cōsiliū audes, tanquam bene aut tuam ipsius patriam administraris, aut patri meo cōsulueris, iubens cum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetas, cum illi uellent transire in terram nostram. Imo & te ipsum male præsentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti: sed ob id nequaquam gauisurus, quia olim iam debebam captare in te occasionem: arcumq; corripiebat tanquam hominem confixurus. At Cræsus cursu se foras proripuit. Hic ubi non habet in quem telum dirigat, mandat ministris ut illum comprehendentes interimant. Ministri qui mores eius nossent, Cræsum abdiderunt hac ratione, ut si Cambyses facti pœnitēs requireret Cræsum, eo producto donis afficerentur, quod illum seruassent: Si non pœniteret, nec desideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo post, cum Cambyses desideraret Cræsum, ministri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem superesse. Cambyses se quidem, inquit, Cræso superstiti gaudere: sed ijs qui illum seruassent, ueniam nō daturum, sed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas, quam in socios, cum Memphi moratus est, Cambyses faciebat insania. Adeo uetusta recludens sepulchra, mortuos inspiciebat. Etiam templum Vulcani adiens, multo derisu s. mulachrum illius cauillatus est. Si quidem

dem statua Vulcani similima est his dijs, quos Pataicos uocant Phœnices, quos in trirremium prorūs Phœnices circumferunt: Quos qui non uidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pigmæi uiri imagine. In templum quoq; Cabyrorū, inaccessum alteri quam sacerdoti, ingressus: & quæ illic erant simulachra, multis in ea iocatus uerbis, cōcremauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cum multa igitur apud me documenta sint, Cambysē uehementer insanisse, tum uero illud, quod alioqui non tentasset templa legesq; habere ludibrio. Nam si quis uniuersis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profecto cunctas unusquisque rimatus, suas eligeret. Non igitur credibile est alium quam dementem, talia ludibrio habere. At ita de suis quenque legibus sentire, licet cum alijs coniecturis colligere. Tum uero Darius accitus (qui in sua ditione erant) Græcos percontatus est, quanta pecunia uellent defunctis parentibus uesci. Illis negantibus ulla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis præsentibus, & quæ dicebantur per interpretem discentibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui uescuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum uellent, ut patres defunctos igne comburerent. Indi uehementer reclamantes, meliora illum ominari iuebant. Atque ita moribus comparatum est. Recte' que mihi uidetur Pindarus fecisse, ut diceret morem omnium esse regem. Dum Cambyses in Aegyptum contendit, Lacedæmonij quoque intulere bellum Samo & Polycrati Aeacis filio, qui Samum uic occupauerat, eamque inter initia trifariam partiturus erat cum fratribus Pantagnoto & Sylofonte. Quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior cieccto,

eiecit, totam solus obtinebat, inito fœdere cum Amasi re-
 ge Aegypti, cum quo hospitium habebat, mittens mune-
 ra, uicissimq; accipiens. Breuiq; statim tempore res eius
 adeo profecerunt, ut per Ioniam cateramq; Græciam ce-
 lebrarentur. Quocunq; enim bellum intulerat, cuncta ei
 prospere cedebant, cum haberet centum biremes, nulle sa-
 gitarios, inuadens omnes sine ullo cuiusquam discrimine:
 quod diceret, se magis gratificari amico, si ei que abstulif-
 set redderet, quam si nihil adhuc auferret. Multas itaque
 hic insulas, multa etiã in cõtinente oppida capiebat. Le-
 sbios enim cum multis copijs opem Milesijs ferentes, na-
 uali praelio uicit, cepitq; qui omnem fossam moenia Sami
 ambientem uincti foderunt. Atq; res Polycratis tantopere
 secundas esse non latuit Amasim, cui hoc curæ erat. Sed
 cum assidue forent multo secundiores, Amasis libellum Sa-
 mum misit, in hæc uerba scriptum: Amasis Polycrati ita
 inquit: Mihi quidem, feliciter agi cum uiro amico meo &
 hospite, audire uoluptati est: tamen tuæ magnæ prosperi-
 tates mihi nō placent, qui intelligo quã inuidum nomen
 sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius, tum eorū
 qui mihi curæ sunt, res nunc prospere ire, & per uarias
 fortunæ uices eũ traducere, quã in omnibus mihi pro-
 sperè cedere. Tu itaq; mihi obtemperando, hoc aduersus
 prosperitates agito: Disspice quid tibi est, quod plurimi sã-
 cias, quodq; amissum tibi maxime doleret. Id ubi inuene-
 ris, ita abijcito, ut nunquam ad homines ueniat. Quod si
 prospera tua deinceps non uariabuntur, aduersis medea-
 re tu tibi subinde eo modo quem tibi subieci. Hæc cum
 legisset Polycrates, & in animum demittens, tanquam be-
 ne sibi ac Amasi præcepta, disquirebat quodnã suorū or-
 namentorū esset, quo amisso maxima ipse molestia affice-
 retur:

retur: Atq; hoc tandem queritando inuenit. Erat ei gem-
 ma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam,
 opus Theodori Samij Telecle geniti. Hanc ubi abijcien-
 dam statuit, ita abijcere libuit. Biremẽ conscendit: eam de-
 hinc uiros, quibus illam instruxerat, in pelagus educere
 iubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractū sibi
 sigillum, dictis qui unã nauigabãt inspectantibus, abiecit
 in pelagus. Hoc acto renauigauit. Reuerso domū, cum ex
 iactura afficeretur, quinto sexto uel quã acta sunt
 die, hoc ei casu euenit: Piscator quidã captū a se piscẽ,
 grandem sanè ac pulchrum, putauit dignum quo Polycra-
 tem donaret. Eum ad fores cum attulisset, dixit se in con-
 spectum Polycratis ire uelle: à ianitore permissus, donans
 Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi pi-
 scem, etsi operis manuarijs uitam tolero, tamen non indi-
 caui ferendum à me esse in forum, sed te tuãq; potentia di-
 gnum. Eum itaq; affiro tibi, donoq;. His uerbis iste dele-
 ctatus, ita respondit: Tu uero probe nec factò solo, sed
 etiã oratione apud me inisti gratiam. Ad cœnamq; te
 uocatum uolo. Hæc magnificiens piscator, domum abiit.
 piscem ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigil-
 lum Polycratis. Quod ubi uiderunt, sumpsertq;, ad
 Polycratem letabundi quã celerrime pertulerunt. Eo-
 que illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentum.
 Polycrates, quem admodum res diuinitus contigit, sin-
 gula quæque à se gesta retulit in libellum: & qua ratione
 quod amiserat, recepisset. Hæc ubi scripsit, in Aegyptum
 misit. Quibus tabellis Amasis perlectis, quæ à Polycrate
 uenerant, intellexit non posse præstare hominem, ut alte-
 rum hominem sãto impendenti eripiat, ut que Polycrates
 bene iam moreretur, bonã fortunam semper expertus, qui

ea quoque reperiret quæ abieciisset. Misso itaque Samum
 caduceatore, dixit se ius cum illo hospitij soluere. Quod
 ideo fecit, ne in tristem aliquem graueniq; casum inciden-
 te Polycrate, animi dolorem ueluti de hospite ipse contra
 heret. Aduersus hunc igitur Polycratem, in omnibus be-
 ne agentē, Lacedæmonij sumpserunt expeditionē, accitis ab
 his Samijs, qui post hæc Sydoniā in Creta cōdiderunt. Po-
 lycrates, missō clanculum caduceatore ad Cambysē Cy-
 ri filium, aduersus Aegyptum copias cōparantē, orauit ut
 nuncijs ad se in Samum missis, rogaret aliquid copiarum.
 Quod audiens Cambyses, libetē in Samū misit ad rogā-
 das à Polycrate nauticas copias, quas secū isle mitteret in
 Aegyptū. Polycrates delectis quos maxime suspicabatur
 ē popularibus suis ad rebellionē spectare, quadraginta tri-
 remes misit Cābysi, mandans ne retro eos dimitteret. Ne-
 gant quidā Samios à Polycrate missos, in Aegyptū per-
 uenisse: sed cum in Carpathio mari cursum tenerent, inter
 se collocutos, decreuisse ne porro tenderent. Quidā aiunt
 peruenisse in Aegyptum, ac retentos, inde fugā fecisse: &
 in Samum redeuntes, Polycratem cum classe occurrentē
 superasse, atq; in insulam exisse: sed pugna pedestri com-
 missa, repulsos, ita Lacedæmonē nauigasse. Sunt qui dicāt
 penes eosdem, ab Aegypto redeuntes aduersus Polycra-
 tem, exitisse uictoriam, non recte dicentes mea opinione.
 Neq; enim oportuisset illos asciscere Lacedæmonios, si
 per se ad resistendū Polycrati ualidi erant. Præterea nec
 ratio dicitur, ut cui permulti aderant, cū auxiliarij merce
 de conducti, tum domestici sagittarij, is à Samijs redeunti-
 bus numero paucis fuerit superatus, cum præsertim liberi
 ciuium atq; uxores sub Polycrate essent, quos isle inter
 naualia coactos tenebat, ideo paratos, ut si hi qui secum
 erant,

erant, cum redeuntibus alijs prodidissent, unā cum ipsis
 naualibus cōsagraret. Posteaquam Samij, qui à Polycra-
 te exacti erant, Spartam uenerunt, aduētes principes
 multa sane (qualia supplices) cōmemorabāt. Quibus illi
 primo cœtu responderūt, eorum quæ isti dixissent priorū
 quidem oblitos esse se, posteriora uero non intelligere. Se-
 cundo deinde congressu nihil aliud isti dixerunt, nisi alla-
 to panario, illud pane indigere. Quibus ijdem responde-
 runt panario superfuturum. Itaq; opem ferendam eis cen-
 suerunt. Atq; ubi rem apparauere, cum exercitu in Sa-
 mum se cōtulere, referendæ gratiæ causa, ut Samij aiunt,
 quia illis aliquādo Samij aduersus Messenios auxilio fuis-
 sent. Vt Lacedæmonij aiunt, non tam quia tutari debe-
 rent Samios, quā ut eosdem ulciscerentur ob interuer-
 sum craterem, quem Cræso portabant, & ob thoracem
 ab Amasi rege Aegypti ipsis missum. Interceperant enim
 Samij priore quā craterem anno, thoracem lineum qui-
 dem, sed frequentibus animalium figuris ex auro lana que
 uersicolore, à ligno intertextum, ob id admiratione di-
 gnum, quod cum inscriptæ eius uenationes essent exiles,
 tamen singule in se habebant tricenas ac sexagenas be-
 stiolas, singulas que euidentes: Hoc mirum reddebat tho-
 racem. Qualis alter est, quem in Lindo Mineræ idem
 Amasis dedicauit. Comparauerunt itaque Lacedæmonij
 exercitum aduersus Samum, ut Corinthios quoq; solici-
 tarent. In quos etiam Samiorum extabat iniuria atate
 quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tempus fa-
 cta, quo crater interuersus est. Nam cum Periander Cy-
 pseli filius, Sardis ad Haliattem castrandos mitteret tre-
 centos primorum Corcyæorum liberos: Corinthijq; qui
 illos ferebant, Samum appulsi essent, audita Samij causa,

Diogenes La-
 ertius pueros
 Iunoni uota fa-
 cientes à Sa-
 mijs seruatos
 lib. 1. scribit.

224
 cur Sardis pueri ducerentur, primum edocuerē pueros, ut puluinar Dianæ cōtingerent, deinde non sinentes abstrahi eosdē ē puluinari cum prouiderent Corinthij, præbere illis alimēta, ipsi diē solennē egerunt, quē nunc quoq; per id tēpus celebrāt. Cum enim nox aduenit, quamdiu pueri precabātur, tandiu exercēt choros uirginū atq; adoleſentiu. Tunc autē choros exercētes, esculenta fecerant ex seſamo ac melle, quæ distribuēda ferrent: ut ea Coreyræorū filij rapiētes, alimenta haberēt. Idq; eouſq; factū est, dum Corinthij pueris (quos asseruabant) omiſus abierunt. Ita Samij pueros Coreyræ reduxerūt. Quōd si deſancto Periandro, Corinthijs cū Coreyræis amicitia extiſſet, nō ob hanc cauſam Corinthij aduerſus Samios expeditionē ſumpſiſſent. Nūc ab ipsa urbe Coreyrenſi à se cōdita, Corinthij ſemper cum Coreyræis diſcordes mutuo ſuere. Huius igitur rei memores Corinthij, exhulcerato in Samios animo erant. Mittebat autē Periander ad caſtrādum Sardis primorum Coreyræorū delectos pueros, ulciſcendi faciendoris gratiā, quod Coreyræi priores in eum admiſerant. Nam poſteaquam uxore ſuam Meliſſam necāuit Periander, accidit ut ad ſuperiorē calamitatē hæc quoq; accederent: Erant ei ex Meliſſa liberi duo, unus decem & ſeptem, & alter duodeuiginti natus annos. Hos auus mater nus Procles Epidauri tyrannus, ad ſe accitos ea proſequēbatur charitate, qua debebat nepotes ex filia. Quos ubi remittēdos ſtatuit, priuſquā dimitterei: Scitis, inquit, pueri quiſnā matrem ueſtram interemir? Hoc dictum ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum eſt: at minori cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, ut reuerſus Corinthum, patrem neq; prior affatus ſit, neq; affantem reſponſari, ac ne interrogāti quidē reſponſum reddere uoluerit.

Eum

Eum Periander tandem ſanē indignatus, è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur, quæ nam cum eis auus eſſet collocutus. Ille narrare, ut ſe auus amantiffime accepiſſet: non tamen facere mentionem dicti illius, quod Procles in eis dimittendis dixiſſet, quippe quod in mētem non admiſerat. Periander dicere, nulla ratione fieri poſſe, quin aliquid illis ab auo ſit ſuggeſtum: itaque percontando inſtare. Tunc adoleſcens in memoriā rediens, id quoq; dictum fuiſſe narrauit. Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos, apud quos filius ab ipſo expulſus degebat, prohibitum, ne adoleſcentem in domum excipiant. Iſte illinc eiectus, in alteram ſe domum confrebat, ſed ab hac quoque abiiciebatur, Periandro his qui acceperāt edicēte, atque ut arcerent imperante. Expulſus hic ad quendā ſodalium ſe contulit. Illi eſi formidantes, tamen quōd eſſet Periandri filius, hominem excipiebant. Ad poſtremum Periander edictum propoſuit, quiſquis hunc in domū reciperet, aut alloqueretur, cum ſacram pœnā Apollini debiturum, quantam ipſe nuncupabat. Ad hoc edictum cum nemo illum in domum reciperet, nemo affari uellet, ne ipſe quidem putauit rem deſperatam eſſe tentandam: ſed intra porticus ſe tenens, aſidue uerſabatur. Quem die quarta Periander illuue & inedia eneſtum cernens, miſertus eſt, depoſitaq; ira propius accedens: Fili, inquit, uirū eſt optabilis, iſtud ne quod faciēdo pateris, an patri obtemperando tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo? qui cum ſis & meus filius, & beata Corinthi rex, præoptaſi medicā uitam, obſiſtendo atq; irāſcēdo illi cui minime debebas. Nam ſi quid calamitatis illinc accidit, unde ſuſpitionem in me habes, id mihi accidit, eiusq; ego parti-

p

ccps

ceps eo magis sum, quòd ipse id perpetravi. Tu uero edo-
ctus quanto satius sit inuidiosum quàm miserabilem esse,
& simul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi-
domum. Periander quidè his uerbis filium castigabat. Ille
autem nihil patri respondit, nisi hunc sacram poenam deo
debere, quòd in ipsius colloquium uenisset. Ibi Periander
animaduertens malum filij uehementius esse, quàm ut cor-
rigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauis-
gio in Corcyram misso. Nam Corcyrae quoque imperita-
bat. Hoc amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam
præcipuo harum rerum autori. Expugnataq; Epidauro,
Proclum cepit, quem tamen uiuum seruauit. Interiecto de-
inde tempore cum sensisset Periander, sibiq; esset cõsci-
us, non esse amplius parem ministrandis, obeundisq; rebus,
mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidẽ
administrandam. Nã in maiore filio non erat indoles, he-
betiorq; esse ei uidebatur. Lycophron ne respõsione qui-
dem dignatus, qui sibi nuntiu afferebat. Periander in amo-
rem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sorore fil-
liam suam, sperans fore ut eum per hanc præcipue persua-
deret. Hæc ubi uenit: Fili, inquit, mauis tyrannidem recide-
re in alios, & domũ patris tui ad alienos dispergi, quàm
tu ipse habere illuc recursus? Redi quæso ad penates, desi-
ne tibimet officere. Leua possessio est peruicacia, noli ma-
lum medicari malo. Multi mansuetiora iustioribus propo-
nunt. Multi materna sectantes, paterna perdidierunt. Lu-
brica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater se-
nex est, prouectaq; ætatis. Tua ipsius bona ne alijs tra-
das. His illa uerbis ad inducendũ appositis, fratrem alloque-
batur, à patre edocta. Cui isle respõdēs, negat se iturum
Corinthum, quoad patrẽ superesse audiret. Hoc cū mulier
renun-

renuntiaisset, tertio Periader caduceatorem mittit, qui di-
cat, se quidem in Corcyram uelle concedere, sed ut hic Co-
rinthum proficiscatur ad tyrannidis successionem. Id ap-
probante filio, Periader Corcyram ipse ueniebat, iuuenis
Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyraei, ne
ad ipsorum regionem Periander accederet, adolescentem
interimunt. Ob hæc igitur Periader de Corcyraeis ultio-
nem sumebat. Lacedæmonij ingenti cum classe ubi perue-
nere, Samum obsiderunt, succedentesq; muro, turrem mari
imminentem iuxta suburbana transcendunt. Sed mox cū
magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, reiecti sunt.
Quinetiam à superiore turri (quæ tergo montis promi-
nebat) eruperunt tum auxiliarij, tum ipsorum Samiorum
permulti. Et cum aliquantisper Lacedæmonios sustinuis-
sent, retro fugam fecerunt, insequentiq; ab hoste cede-
bantur. Quod si Lacedæmonij qui aderant, Archias &
Lycopi similes extitissent, eo die capta Samus fuisset. Si-
quidem Archias & Lycopes soli cum Samijs ad murum
refugientibus irrupentes, interclusa ad redeundum uia,
intra urbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipse cum
alio Archia Archia filio, eodemq; tertio ab hoc Archia,
congressus sum apud Pitaneum (huius enim tribus erat, quæ
ex omnibus hospitibus maxime Samios honorabat) sibi
dicens Samio nomen à patre fuisse inditum, quòd eius pa-
ter Archias strenue pugnans Sami mortem oppetisset:
se que ideo Samijs honorem habere, quòd auus fuisset
à Samijs publice affectus egregia sepultura. Lacedæ-
monij quadraginta diebus in obsidendo absumptis, cum
in suscepta re nihil admodum proficerent, in Peloponne-
sum redierunt. Fertur Polycratem (ut rumor quidam
temerarius emanauit) magnum numerum monetae pa-
p z tria

tria è plumbo percussisse, eamq; auro induxisse, ac Lacedæmonijs dedisse: atq; ea accepta illos recepisse. Hanc primam expeditionē Dorēs aduersus Asiam per Lacedæmonios susceperunt. Samij qui Polycrati bellum intulerant, posteaquam à Lacedæmonijs se relictum iri uidēt, & ipsi transmiserunt in Siphnum, deficiebant enim pecuniæ. Vigebant ea tempestate Siphniorum res, eratq; hæc insularum locupletissima: ut in qua auraria & argentaria metalla essent, unde tantum pecuniæ fiebat, ut ex decima eius parte reponeretur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuiq; par, Siphnijs pecuniam (quæ quotannis cõficiēbatur) distribuentibus. Qui ubi thesaurum confecerunt, nunquid diu permanere possent ipsis præsentia bona, consuluere oraculam. Bis ita Pythia respondit:

Cum tamen in Siphno fuerint Pritaneia cana,

Cana fori facies, tunc uir uasfer adsit oportet,

Qui notet è ligno agmen, legatumq; rubentem.

Erant eo tempore Siphnijs Pritaneium, forumq; Pario lapide exculat. Hoc oraculum Siphnij neq; tunc statim, neque post aduentum Samiorum intelligere potuerunt. Nã Samij cum uelocissime ad Siphnum applicuissent, miserūt ad urbem cum legatis unam è nauibus. Veteri instituto naues omnes erant rubrica delibute: atq; hoc erat, quod Siphnijs Pythia prædixerat, ut obseruarent ligneum agmē, ac rubrum legatum. Nuntij igitur ubi peruenerē, decem sibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphnijs se mutuatueros, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuo occurrentes, commissa pugna fugati sunt: eorumq; multi ab urbe interclusi, quos postea centū talentis recuperauerē. Ab Hermioneis quoque Samij pecuniarum loco insulam Thyream acceperunt, Peloponneso adiacentem

adiacentem: quam Troezenijs commendauerunt, ipsi Cydoniam in Creta condiderunt: cum illuc non ea de causa nauigassent, sed ut Zacynthios ex insula summonerent. In hac urbe quinquennium degentes, ita rem bene gesserunt, ut templa quæ nunc in Cydonia uisuntur, isti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno Aegineta nauali prælio uictos cum Cretensisibus diripuerūt, ac rostratas naues mutilauerunt, eaq; rostra apud Mineruæ templum in Aegina affixerunt. Hæc Aegineta Samijs fecere infensi, quod illi antea sub Amphirate rege, bello Aeginetis illato, magnis cladibus illos affecissent, & iniuriam affeciti fuissent. Et hæc quidē fuit causa. Protraxi autē sermonē de Samijs ob hoc magis, quod tria sunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum montis intercentum quinquaginta passus editi, à cuius imo fossa incipiens ad contrarium os deducta est, longitudinis septem stadiorum, celsitudinis autem ac latitudinis octonū pedum. Item per eam totam altera fossa depressa est uiginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua fistulis in urbē deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarensis Eupalinus Naustrophii filius. Alterum è tribus operibus est agger circa portū in mari, ad uiginti passus altitudinis, duobus amplius stadijs longitudinis. Tertiū opus est templū omnium, quæ nos uidemus, amplissimū, cuius architectus primus extitit Rhœceus, Philei filius, illinc indigena. Horum operum gratia sermonem aliquanto magis extendimus. Cambyses Cyri circa Aegyptum immorante, ac desipiscente, duo Magi ijdēq; fratres coniurauerunt. Quorum alterum Cambyses reliquerat rei domesticæ curatorē. Hic cognita Smerdis necē, quæ occultabatur, paucisq; Persarum erat nota, plerisq;

cum uiuere arbitrantibus, rebellandum sibi putauit, atque
 ita rem esse aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quē
 dixi una cōiurasse, corporis habitu quā simulinus Smer-
 di Cyri filio, quem Cambyses fratrem suum interemerat,
 nec specie tantum corporis Smerdi a similibus, sed etiam co-
 gnominis. Hunc uirum Magus Patizithes instructum,
 quemadmodum ipse illi omnia peracturus esset, in regium
 folium perducit. Hoc acto, caduceatores cum alia in loca,
 tum uero in Aegyptum dimittit ad exercitū, qui edicerēt
 ut Smerdi Cyri deinceps obedirent, non Cambysi. Hæc
 caduceatores alij alibi edixere. Is quoque qui ad Aegy-
 ptum delegatus erat (inuenit autem Cambysē atq; exer-
 citum in Ecbatanis Syriæ agentem) stans in medio, præce-
 pta Magi exposuit. Hæc audiens Cābyses uera loqui ca-
 duceatorem ratus, seq; à Prexaspē esse proditum, quōd
 missus ad occidendum Smerdem, rem non peregisset, in-
 tuens in eum: Prexaspes, inquit, ita ne mihi rem executus
 es, quam tibi iniunxeram? Ad quē ille: Ista herē, ait, haud
 quaquam uera sunt, ut aut frater tuus aliquādo rebellet in
 te, aut quippiam ex illo uiro certaminis existat magni exi-
 guū ue. Quippe cum ego sim executus quæ tu mihi impe-
 rasti, quiq; hominem meis ipsius humauit manibus. Quōd
 si defuncti rebellant, expecta ut etiam Astyages Medus
 in te rebellet. Sin autem ita habet, ut antea habebat, nihil
 tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitte meū
 qui affectantur caduceatorem, qui percontando indagēt,
 nunquid à quo Smerde rege nobis denuntiatum uenit, eū
 audierit. Hæc loquentem Prexaspem Cambyses audiens,
 cum ei placuissent, confestim ad retrahendum caduceato-
 rem misit. Eum ubi redijt, Prexaspes his uerbis interro-
 gauit: O homo, quandoquidem te ais à Smerde Cyri filio
 uenire

uenire nuntium, dicito ueritatem, qua dicta, abito fospes.
 Vtrum Smerdis ipse in conspectum datus tibi ista manda-
 uit, an quissiam eius ministrorum? Tum ille: E quidem, in-
 quit, ego Smerdim Cyri filium, ex quo Cambyses aduer-
 sus Aegyptum fecit expeditionem, nunquam cōspexi, sed
 Magus quem Cambyses rerum suarum familiarium pro-
 curatorem constituit, is mihi ista mandauit, dicens Smer-
 dem Cyri optare hæc apud uos dici. Hæc ille loquēs, nihil
 admodum emētus est. Tum Cābyses: Prexaspes, inquit,
 tu quidem quia ut uir bonus imperata fecisti, culpam effu-
 gisti. Verum quis nam fuerit è Persis, qui contra me re-
 bellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quem Prexaspes:
 Ego, inquit, hoc quod actum est, mihi uideor intelligere.
 Magi sunt qui aduersus te insurrexerunt. Patizithes,
 quem tu rerum familiarium curatorem reliquisti, & fra-
 ter eius Smerdis. Ibi Cambysē, cum Smerdis audisset
 nomen, percussit ueritas sermonis ac somnij: per quod
 ei quidam uisus fuerat nuntiare Smerdem regio sedentem
 folio, ad cœlum usque pertingere uertice. Agnoscens
 itaque sine causa fratris interemptorem se fuisse, defle-
 bat Smerdem. Quem ubi defleuit (ut erat omni clade as-
 flictus) in equum insilijt, habens in animo quā raptis-
 sine Susa uersus exercitum ducere in Magum. Insilienti
 in equum uagina gladij excidit, unde nudatus gladius
 perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte, in qua prius
 ipse tanquam opportuna ad feriendum (ut sibi uideba-
 tur) percusserat Apim Aegyptiorum deum. Vulneratus
 Cambyses, quod nam illi oppido nomen esset, interroga-
 uit. Illi aiunt Ecbatana. Sed cum fuisset iam antea Cam-
 bysi redditum ex urbe Buti oraculum, cum in Ecbatanis
 decessurum, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Medie,
 p 1 ubi

ubi res eius omnis erat, senē uita functurum: at oraculum in Ecbatani Syria loquebatur. Tunc postquam sciscitatur, respuit, oppidi nomē audiens: tum Magi iniuria percussus, tum uulnere uerbaq; oraculi expendens. Hoc in loco, inquit, fatale est Cambysē Cyri decedere. Haec tunc locutus. Viceesimo dehinc die accitis Persarum, qui aderant, praestantissimis quibusq; ita inquit: Quod maxime occultū uolebā Persae, id cogor apud uos efferre. Ego enim cum apud Aegyptum agerē, inter quietē uisum uidi, quod quidem minime uisum oportuit. Videbatur mihi nuntius quidā domo adueniens, nuntiare Smerdē in regio sedentem solio, cœlum capite contingere. Ex quo ueritus, ne à fratre exuerer principatu, properantius quàm prudentius feci. Neq; enim in hominis natura situm est auertere quod euenturū est. Itaq; demēs ego Prexassem Susa ad Smerdem interimendum nisi. Quo tanto scelere perpetrato securius degebam, nequaquam coniectans, ut Smerde sublato, alius quispiam mortaliū in me exurgeret. Vnde prorsus euentu rerum frustratus, & parricida fratris incassum extiti, & nihilominus regno exutus sum. Nam Smerdis Magus erat is, quem demon mihi per quietē demonstrauit in me arma sumpturum. Hoc opus cum ego perpetrarim, iam uobis Smerdem Cyri non superesse existimetis, sed Magos uobis regnum occupasse: quorum alterum rerum domesticarum procuratorem reliqueram, alter eius frater est Smerdis. Sed quem decebat praecipue uicem meam ulcisci, indigna à Magis passi, is immerita morte à proximis suis affectus est. Secundo loco (quod reliquum est Persae) necessarium mihi demandare uobis, quod è uita exiens effici mihi cupio, atque opto, per regios deos obtestans cum omnes uos, tum maxime Acham

Achæmenides qui adestis, ne per secordiam amittatis, ut imperium rursus redeat ad Medos. Sed si dolo occupatū est, illud dolo surripiatis: Sin ui praeceptū, ui recuperetis. Haec uobis facientibus, & tellus fructū proferat, uxoresq; & pecua pariant in omne tempus libertate fruētibus. Secus facientibus, contraria his quae dixi, imprecor: & praeterea unicuiq; Persarum eum finem, qualis mihi contigit. Simul haec locutus Cambyses, defleuit omnem suam conditionem. Persae ut regem se lamētantem conspexere, uniuersi tum uestimenta rescindere, tum effuso ploratu uti. Posthæc ubi femoris os uitiatū est, femurq; celerrime contabit, Cambysi uita erepta est Cyri filio, cū regnasset septem omnino annos & menses quinq; nulla unquā prole suscepta uirili foeminea uic. Persis qui aderant magna effusa est incredulitas, rerum potiri Magos, interpretantibus potius, Cambysē quae de nece Smerdis dixisset, ea dixisse, ut illi omne nomē Persicum redderēt hostile. Itaq; pro certo habebant Smerdem Cyri per rebellionē regnare, utpote Prexasse usq; pernegante à se fuisse Smerdem interfectum. Neq; enim tutū ei erat post Cambysis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyse per simulationem Smerdis Cyri, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnauit menses septem, qui reliqui erant ad implendum octauum annum regni Cambysis, per quos menses omne genus liberalitatis in subditos munificentiaeq; exhibuit, adeo ut eius defuncti magnum ceperit desiderium omnes Asiam incolentes, ipsis Persis exceptis. Nam missis ad singulas, quibus imperabat, nationes edictis, Magus immunitatem tributorum ac uacationem militiæ in triennium tribuit, atq; hoc quidem statim adeptus imperium edixit. Octauo autem

p s mense

Iustinus hunc
ubiq; Mergidē
dem uocati

234
 mense, quisnam esset, compertus est hunc in modum: Erat Otanes quidam Pharnaspis filius, sed genere atq; opibus primo cuiq; Persarum par. Hic Otanes Magum non esse Smerdem Cyri primus suspicatus est, sed eum qui erat, hac coniectura, quod neq; ex arce progrediebatur: neq; Persarum procerum quempiam ad conspectum suum uocabat. Itaq; eum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciendum. Cum haberet filiam nomine Phaedynam, quam Cambyses tenuerat, cuiusq; tunc Magus contubernio utebatur, ut aliarum omnium Cambysis uxorum: misit ad eam quendam pater sciscitantum, quo cum homine cubaret, cum Smerde Cyri, an cum altero. Illa remisso nuncio, negauit se id scire, quippe quae nec Smerdem Cyri uidisset unquam, nec eum cum quo cubaret, nosset quisnam esset. Ad hanc rursus mittit Otanes, inquit: Si ipsa Smerdem Cyri non habes cognitum, saltem sciscitare ab Atossa, quo cum uiro tu atq; illa cubitatis. Non enim illa suum ipsius ignorat fratrem. Filia ad hoc respondit: Ne in Atossa quidem colloquium uenire possem, aut ullam aliam cernere mulierem cum illo cubantium. Namq; hic uir, quisquis est, cum primus adeptus est regnum, nos disperdit, aliam alibi collocans. Audienti haec Otani res est uisa manifestior. Itaq; tertio nuncium ad eandem mittit in haec uerba: Filia, decet te bonis ortam natalibus perinde se scipere periculum, quod te subire pater hortatur. Si enim iste Smerdis Cyri non est, sed is quem ego suspicor, non debet neq; tuo frui contubernio, neq; quod potentiam Persarum obtinet, impune letari, sed poenas luere. Nunc igitur agito: Cum tecum cubabit, animaduertesq; soporatum, palpa eius auriculas, quas si habentem comperies, cum Smerde Cyri te cubare existima: sin minus, cum Smerde Mago. Ad haec Phaedyma respondet, se si id faciat, magnum adire

adire discrimen, quoniam probe sciret, si ille careat auribus, & ipsa in palpando deprehendatur, fore ut ipsa ab illo trucidetur, tamen se id facturam. Et Phaedyma quidem recipit se patri hoc esse perfecturam. Huic autem Smerdi Mago Cyrus, cum regnaret, aures praeciderat, non exigua de causa. Ergo Phaedyma haec Otanis filia, quaecumq; receperat patri, executam est. Nam ubi uices eius fuerunt ad eundem Magum (etenim uxores Persarum per uices in orbem ad illos pergunt) adiens Magum unam cubuit, eiusq; dum uehementer soporatus est, aures palpauit: quibus carere hominem non difficulter, sed facile sane deprehendit. Vbi illuxit, celerrime patrem certiore rei gestae facit. Iste sumptis Aspathine & Gobrya Persarum primoribus, & ad fidem sibi seruandam accommodatissimis, rem omnem exponit, qui & ipsi sua sponte rem ita se habere suspicabatur. Eoq; uerba quae Otanes attulerat, admiserunt: constitueruntq; ut singuli sibi singulos in societatem deligerent de Persis, quibus maxime confiderent. Asciiuit itaq; sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hydarnem. Hi cum sex foret, Darius a Persis (nam his pater eius Hystaspes praerat) Susa aduenit. Qui cum aduenisset, placuit sex Persis hunc in societate adsciscere. Qui cum septem essent, congressi collocutiq; fidem mutuo dederunt. Cumq; ad Darium ordo dicendae sententiae uenisset, ita apud ceteros uerba facit: E quidem mihi uidebar ego solus nosse Magum regnare, et Smerdem Cyri morte appetisse: atq; ob id ipsum dedita opera huc me contuli, ad necem Mago comparandam. Verum quando quidem contigit ut uos quoque rem sciatis, & non solum ego, uidetur mihi confisim esse transigendum, neque differendum. Differre enim satius non est. Ad haec Otanes: Fili, inquit, Hystaspis, & pat

& patre egregio ortus es, et teipso nihilo inferiore esse
 patre tuo indolere praefers, noli tamen ita properare ad rem
 aggredienda inconsulto, sed considerantius illam capesse:
 quam ita demum aggredi debemus, cum plures fuerimus.
 Tum Darius: Viri, inquit, qui adestis, si eo quem Otanes
 dixit, utemini modo, sciatis vos teterrime perituros. Ali-
 quis enim priuati lucri ratione habita, rem ad Magum
 deferret. Et vos quidem debetis potius per uosmet qui
 coeperatis ista exequi: sed quonia statuisitis ad plures refe-
 rendum, & me adhibendum, aut hodie transigamus, aut
 scitote (si nobis hodiernus elabatur dies) non alium occu-
 paturum ut me apud Magum accuset, sed me ut uos accu-
 sem. Ad haec Otanes, cum cerneret Darium esse improperum:
 Quoniam, inquit, nos maturare compellis, nec finis differre,
 age expone nobis ipse, quonam pacto regiam introire pos-
 simus, et illos aggredi. Excubias namque depositas esse, ipse
 quoque, etsi non uisu, certe auditu nosse, quas qua ratione pe-
 netrabitur? Cui respondens Darius: Multa sunt, inquit,
 Otanes quae nequeunt oratione declarari, sed facto. Alia,
 quae oratione declarari possunt, sed unde nihil clari ope-
 ris existit. Vos utro nosse excubias, quae depositae sunt,
 haudquaquam difficiles esse ad penetrandum. Nam cum nos
 tales sumus, nemo non, quisquis ille sit, cedit nobis: partim
 ob reuerentiam, partim ob timorem: Ad quod habeo praef-
 textum accommodatissimum, cui innitatur. Siquidem me
 dicam esse Persis uenisse, ac uelle quaedam a patre mandata
 regi nunciare. Vbi enim expedit mendacium dicere, dica-
 tur. Nam idem optamus, quique mendacium dicimus, quique
 ueritate. Quippe cum hi qui mentiuntur, tunc metiuntur,
 cum persuadendo sunt quippiam lucri facturi. Et qui uerum
 dicunt, ideo dicunt, ut uerum dicendo aliquod lucrum conse-
 quantur

quantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est. Ita
 non idem facitendo, idem tamen obtinemus. Quod si nihil
 lucri faciendum esset, peraeque & uerax foret mendax, &
 mendax uerax. Quod ad ianitores attinet, si quis eorum
 libenter cedit nobis, utilius ei suo tempore erit. Si quis ob-
 uiam ire conabitur, ut est hostis, ita tunc pro hoste habea-
 tur. Deinde intro irrumperes, rem transigemus. Post haec
 Gobryas: Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recupera-
 rare imperium: aut si recuperare non poterimus, mortem opa-
 petere, quam cum simus Persae, uiro Medo parere, et quia-
 dem aures non habenti. Cum praesertim quicumque uestrum
 Cambysi aegrotanti affuistis, memoria teneatis, quae ille
 dum uita excederet, Persis imprecatus est, nisi imperium
 recuperare tentarent: quae nos tunc non admitteremus, in-
 uidiose dici a Cambyse existimantes. Nunc igitur calculum
 pono in Darij sententiam: Neque hunc coetum dissolu-
 uendum censeo, sed statim aduersus Magum adendum.
 Haec dicta a Gobrya caeteri comprobauerunt. Interea dum ab
 istis consultatur, forte hoc contigit, ut Magi inuito inter se
 consilio, statuissent conciliandum sibi amicum Prexaspem,
 quod indigna passus a Cambyse esset, occiso eius filio ictu
 sagittae, & solus mortem Smerdis Cyro geniti nosset, quem
 ipse suapte manu interemisset, quod praeterea ob id apud
 Persas maxima flagrabat inuidia. His de causis accitum
 hominem, sibi amicum comprobabant: accipientes fidem
 ac iusturandum, fallaciam quae ab ipsis in Persas facta
 esset, intra se habiturum, neque cuiquam mortalium pate-
 facturum, pollicitantes innumerabilia se ei daturos.
 Recipiente Prexaspe facturum se, quae Magi suaserant,
 iterum illi dicere, in animo habere, omnes Persas sub mu-
 rum arcis conuocandi. Ideoque iubere hunc conscensa turri
 praedic

prædicare, à Smerde Cyri Persis imperari, & ab alio ne-
mine. Hæc illi præcipiebant, ueluti homini summæ apud
Persas autoritatis, & qui sæpenumero asseuerasset eum
esse Smerdem Cyri, ac cædem à se factam pernegasset.
Hæc quoque Prexaspe se paratum exequi dicente, Magi
conuocatis Persis, hominem in turri perductum iubent
habere orationem. Prexaspes ea quæ ab istis oratus fue-
rat, sponte obliuiscitur: exorsusq; ab Achæmene, seriem
familiæ Cyri recenset: & ubi tandem deuenit ad Cyrum,
commemorauit illius in Persas beneficia. His expositis,
prompsit ueritatem, causatus ideo se hæctenus occultasse,
quod sibi tutum non fuisset proferre rem gestam, sed in præ-
sentiarum necessitate coactum proferre: dixitq; se à Cam-
byse adactum Smerdem Cyri occidisse, et Magos esse qui
regnent. Multis quoq; uerbis Persas deuouit, nisi rursus
imperium recuperarent, ac Magos ulciscerentur. Hæc lo-
cutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in mo-
dum Prexaspes, uir per omne tempus uitæ spectatus, occu-
bit. At septem Persæ ubi constituerunt aggredi proti-
nus Magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt,
ignari omnino eorum quæ circa Prexasphem acta essent,
sed hæc inter eundem in medio itineris audierunt: eoq; à uia
secedentes, iterum collocuti sunt. Quorum qui cum Otane
optauerant rem prorsus differri, uidebant negantes tunc
esse adoriendam: qui uero cum Dario, confestim eundem,
& quod decretum esset peragendum. Eis concertantibus
apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo
paria uulturum, eosq; uellicantium atque instantium.
Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darij compro-
barunt: & mox freti auibus, ad regiam cum fiducia per-
rexerunt. Vbi ad portas assuerunt, prout Darius sen-
serat

serat, ita euenit. Nam custodes reueriti Persarum prima-
rios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui ue-
nirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem.
Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos, qui
sunt à nuntijs: & ab his qua gratia uenirent, interro-
gantur. Illi inter percontandum ianitoribus munitabatur,
quod homines ingredi permississent: atque ulterius perge-
re uolentes eosdem prohibebant. Isti se mutuo cohortati,
eductis gladijs, eos à quibus arcebantur, ibidem tru-
cidant: ijdem que cursu in conclauæ contendunt: Intra
quod tunc forte ambo Magi agebāt, & de ijs quæ à Pre-
xaspe erant acta, consultabant. Qui cum nouissent tu-
multuantes eunuchos atque uociferantes, procurrenter
uterque: & quod fiebat animaduertentes, ad uires con-
uersi sunt: quorum unus occupat arcum, alter lanceam
sumit. Atque inde miscentur inuicem. Verum arcus ei qui
illum sumpserat, cum hostes iuxta essent, nulli usui fuit.
Alter se lancea tuebatur, eoq; tū Aspathinis femur per-
cussit, tum oculum Intaphernis: oculoq; ex uulnere Inta-
phernes, nō tamen & uita priuatus est. Et hos quidem alter
Magorū uulnerauit, alter uero quando arcus ei nulli usui
erat, in thalamum qui erat conclauæ contiguus, se proripuit,
fores oclusurus: sed illic duo de septem cū eo irrum-
punt, Darius & Gobryas: cum esset implicitus cum Ma-
go Darius, adhuc stans atq; hærens, considerabat ne Go-
bryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas ociose
stantem, interrogat, cur non uteretur manu. Respondenti
Dario, dispicio ne te feriā, Tu uero, inquit, uel per utrūq;
exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu
uibrato Magum casu percussit. Interfectis Magis capita
demunt, eaq; gestantes quinq; eorum, duobus reliquis, qui
saucij

Infinus ex
Trogi historia
duos fuisse in-
teremptos scri-
bit.

saucij erant illic relictis, tum quòd inualidi essent, tum ar-
 cis tuendæ causa, foras procurrunt cum uociferatione ac
 tumultu, cæterosq; Persas compellendo rem gestam expo-
 nebant, capita ostentantes: & simul quicumq; Magorum,
 ipsis occurrebat, mactabant. Persæ cognito ab his quod
 actum erat, ac dolo Magorū, & ipsi faciēda sibi eadē cen-
 fuerūt, eductis gladijs, ut quenq; reperiebāt Magum, in-
 terficiēbant: & nisi noctis interuētū cohibiti fuissent, ne-
 minem Magorum reliquissent. Hunc diem Persæ maxime
 solennē publice obseruant, & in eo ingens celebrant fe-
 stum, uocantes id *μαγοποιαν*, id est, Magorū cædem. Quo
 die nulli magorum fas est prodire in lucē: sed cuncti se in-
 tra domū continent. Vbi resedit tumultus, diesq; quinq;
 excessere, hi qui Magos inuaserant, de omni rerum statu
 consultabant. Quorum orationes etsi apud nonnullos
 Græcorum fide carent, tamen huiusmodi fuerunt. Otanes
 hortabatur rem Persicā in medium constitui, ita inquiens:
 Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non uide-
 tur: neque id aut iucundum esse, aut bonum. Nam & quò
 licentiæ Cambyses processerit, nostis, & quò Magus.
 Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus?
 in qua licet pro libidine agere omnia impune: quæ uirū
 etiam si optimus omnium fuerit, tamen cum in ea positus
 est, extra cōsuetos abijcit sensus. Quippe cū præter inui-
 diam ab initio ingentam homini, ingeneretur ex presen-
 tibus bonis insolentia. Itaq; hæc duo mala habens, nimirū
 omnem malitiam habet, tum per insolentiam, quòd exple-
 tus omnibus rebus est, tum per inuidiam multa facinora
 admittens. At enim uir tyrannus (ut qui omnia bona ob-
 tinet) debet sine liuore esse. Verum ita natura compa-
 ratum est, ut is sit aduersarius popularibus suis. Siqui-
 dem

dem eorum optimis quibusque, qui superstites sunt at-
 que uiuunt, inuidet, deterrimis delectatur: & quòd in-
 decentissimum est, criminationes admittere optimum pu-
 tat. Nam siue admireris eum modeste, offenditur, quòd
 non effuse hoc facias: siue effuse facies, offenditur, quasi
 sibi assenteris. Et ut exequar dicendo quæ maxima sunt,
 iura patriæ labefactat, foeminis uim affert, indemnatos
 interimit. At cum dominatur multitudo, in primis no-
 men obtinet omnium pulcherrimum, isonomia, id est,
 iuris æquabilitatem. Deinde nihil eorum agit quæ mo-
 narchus, hoc est, unicus princeps: Nam magistratus tum
 forte deliguntur, tum administratorum rationem reddūt:
 omnia denique consilia in commune refruntur. Itaque
 (ut meam dicam sententiam) censeo nobis monarchiæ
 deiectoribus statum multitudinis esse optandum. In mul-
 tudine quidem omnia insunt: Otanes quidem hanc sen-
 tentiam dixit. Megabysus autem ad holigarchiam, id
 est, ad statum paucorum rem traducens, ad eam socios
 hortabatur his uerbis: Quæ Otanes dixit de abolenda ty-
 rannide, ea sint pro dictis à me quoque: sed quatenus
 hortabatur summam deferri ad multitudinem, in hoc ab
 optima errauit sententia. Etenim populari multitudine
 ne nihil est neque insipientius neque insolentius. Itaque
 eos qui tyranni seuitiam fugiunt, ad intemperantis ple-
 bis recidere seuitiam, nequaquam tolerandum est. Nam
 tyrannus si quid facit, intelligens facit: at plebi suum est
 nihil intelligere. Quo enim pacto sciat, qui neque edo-
 ctus est, neque honestum nouit, ne domesticum quidem,
 qui ad res agendas sine consilio præceps ruit torrenti
 flumini similis. Ex quo si qui male consultum Persis cu-
 piunt, ij statu populari utantur. Nos uero qui cœtum ui-
 g

rorum optimorum delegimus, ad hos deferamus: Nam
 inter eos & ipsi crimus, & ex optimis uiris credibile est
 optima existere consilia. Hanc Megabyzus sententiã
 dixit. Tertio loco suam Darius, inquit: Quæ Mega-
 byzus dixit, quatenus ad statum popularem perti-
 nent, recte mihi uidetur dicere: quatenus ad statum
 paucorum, non recte. Propositis enim tribus statibus, &
 his omnibus optimis, ut optime imperet populus, o-
 ptime pauci, optime unus, inter hæc multo antecellere
 unius imperium sentio. Nam unius uiri qui optimus sit
 imperio, nihil melius esse constat. Quod qui sentit, non
 immerito statum popularem missum faciat, ut taceant
 sic præcipue consilia in aduersarios trahi solere. Porro
 in statu paucorum, cum plures uirtuti incumbant in pu-
 blicum, uehementiora priuatim odia excitari consu-
 uerunt. Cum enim quisque princeps esse optet, & in di-
 cenda sententiã uincere, ad ingentia inter se odia eua-
 dunt. Ex quibus seditiones existunt, è seditionibus cæ-
 des, è cædibus ad unius imperium deuenitur. Vnde intelli-
 gi datur, quanto sit hoc illo præstantius. Iam uero plebe
 imperant, abesse non potest quin malitia exoritur: ex-
 orta malitia in republica inter malos, non odia sunt, sed
 amicitia ualida. qui enim aduersus rempublicam facino-
 rosi sunt, mutuo se occultant: idque tam diu fit, dum aliquis
 populo præpositus, tales homines compescat, is uideli-
 cet, quem populus inter cæteros admiretur. Hic cum ad-
 mirationi est, tunc uere monarchus ostenditur, decla-
 rans in hoc monarchiam esse omnium præstantissimum.
 Atque ut in summa omnia colligam, unde nobis libertas
 extitit, & à quo data, à populo ne, an ab oligarchia,
 an à monarcho? Ego sentio, cum sitis per unum uirum li-
 berati

berati, uos debere talem rem complecti: ne aliqui leges
 patrias dissoluatis bene conditas, quod nequaquam sa-
 tius est. Hæ tres fuerunt dictæ sententiæ, quarum ultimæ
 quatuor reliqui assenserunt. Otanes, qui iuris æquabili-
 tatem facere Persis studebat, ubi ipsius sententiã reiectã
 est apud alios, ita in medium locutus est: Viri seditiosi,
 quoniam constat necesse esse unum aliquem è nobis regem
 fieri, siue per sortem, siue permissu Persarum per multi-
 tudinis electionem, siue qua alia ratione, equidem ego
 uobis non refragor: quippe qui neque præesse uolo, neque
 subesse. Et hac lege cedo uobis ius meum imperij, ut nulli
 uestrum, aut ipse ego, aut nullus unquam meorum subsit.
 Otane hæc locuto, cæteri sex eius postulatis assenserunt.
 Ita hic alijs non refragatis, è medio abiit aliud sessum. Cæ-
 teris septem de iustissimo rege deligendo consultantibus,
 uisum est, si ad aliquem ex ipsorum numero regnum perue-
 niret, Otanem donari debere peculiariter, cuiusque dein-
 ceptis posteros cum omni alio magnificentissime genere apud
 Persas honorificentissimo, tum Medica quotannis ueste.
 Quæ ideo decreuerunt eis donanda, quod primus rem
 agitauerat, & ipsos in cœtum cœgerat: Et hæc quidem
 peculiariter in Otanem decreuerunt. Illa uero in commu-
 ne, ut regiam introire unicuique è septem sine internun-
 cio liceret, nisi forte cum uxore cubaret rex, ne ut regi-
 fas esset aliunde quam è familia coniuratorum uxore du-
 cere. De regno autem hunc in modum: Ut sub ortum solis
 cõsensus equis, dum in suburbanis uectaretur, cuius equus
 uocem primus edidisset, is regnum Cambysis obtineret.
 Erat Dario quidam equiso, uir solers, nomine Oebares:
 ad quem Darius postquam è cœtu digressi sunt, ita in-
 quit: Oebares, de regni negocio sic inter nos cõuenit. Sub-
 ipsum

244
 ipsum statim solis ortum equis conscensit, ut cuius equus
 uocem primus ediderit, is regno potiat. Quare si quid
 solertiæ habes, nunc comminiscere, ut nos obtineamus
 hoc decus, & nemo alius. Ad eum respondens Oebares:
 Here, inquit, si in hoc uersatur, rex sis nec ne, huius rei
 causa confidere te iubeo, & bonum habere animum, an-
 te te fore regem neminem. Eiusmodi habeo medica-
 menta. Si igitur, inquit Darius, habes istiusmodi commetum,
 adest tempus comminiscendi, nec differendi rem, utpote
 crastino die nobis futuro certamine. Hæc ut audiuit Oe-
 bares, ita sibi faciendum putauit: Vbi nox aduenit, unam
 equarum quam equus Darij maxime adamabat, in sub-
 urbana adducit, ibiq; alligat. Tum equum Darij eodem
 ducit: eumq; circumagens, identidem equæ admouet, ac
 tandem admittit. Postero die simul atq; illuxit, sex Persæ
 ex conuento affuerunt equis asidentes. Et cum in subur-
 banis ultro citroq; uectarentur, ubi ad locū peruenērūt,
 ubi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus
 accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus ful-
 gur sereno cælo tonitruq; extitit. Hæc cum Dario tan-
 quam ex composito accidissent, eum compotem uoti fe-
 cerunt. Nam cæteri ex equis desilientes, Darium adorā-
 uerunt. Sunt qui hoc dicant Oebarem fuisse machinatū,
 sunt qui aliud. Vtroq; enim modo refertur a Persis. Vo-
 lunt nanq; Oebarem atrectatis manu huius equæ genita-
 libus, ipsam manum intra subligaculū tenuisse abditam:
 & sub ipsum statim solis ortum, cum equi degressuri es-
 sent, eam uaribus equi Dariani admouisse, equūq; ad o-
 doris sensum infremuisse, atq; hinnisse. Darius itaq; Hi-
 staspis filius declaratus est rex: ciq; omnes Asiani audien-
 tes dicto fuerunt, præter Arabes, qui a Cyro, & rursus a
 Cambyse

Cambyse populos subigente, nunquam tamen in seruitu-
 tem redacti sunt, sed hospites exiterunt: Cambyssi aduer-
 sus Aegyptum præsto fuerant, quibus inuitis haud qua-
 quam fuissent ingressi Persæ Aegyptum. Darius matris
 monia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filia-
 bus, Atossa, quæ Cambyssi fratri & rursus Mago nupsit:
 rat, & Artystona uirgine. Præterea altera Smerdis Cy-
 ri filia, nomine Parmis. Necnon filiam Otanis duxit, quæ
 Magū prodidit. Idē uiribus omni ex parte stabilitis, ante
 omnia simulacrum ē lapide factū statuit hominis equo
 insidentis, inscriptis in hæc uerba literis: DARIUS
 HYSTASPIS, TVM EQVI VIRTUTE, CUM
 IUS NOMEN LEGBATUR, TVM OEBARIS EQVI-
 SONIS PERSARVM REGNUM ADEPT.
 His apud Persas actis, uiginti prouincias (quas ipsi satra-
 peias uocant) constituit: earūq; singulis præsidēs præfe-
 cit: taxato quod penderetur tributo per nationes, alijs si-
 nitimos transcribens, alijs transferens, alijs remotiores
 gentes attribuens. Distributo prouincijs hunc in modum
 tributo, quod exigebatur cum hoc edicto, ut qui argen-
 tum, hi Babylonici talenti pūdere: qui aurum, hi Euboi-
 co pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentū
 septuaginta mnas Euboicas. Etenim sub Cyro atq; dein-
 de sub Cambyse, nihil dum fuerat circa tributa institu-
 tum, sed munera afferrebantur. Ob hanc tributi ordina-
 tionem & alia huiusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse in-
 stitorē, Cambysem autem dominum, Cyrum uero patrē:
 Quoniam Darius res omnes quæstui habebat, Camby-
 ses asper erat ac morosus, Cyrus nitem agens, & omni-
 ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur
 & Magnetis, qui in Asia incolunt, & Acolibus & Cæ-
 ribus

246
 ribus & Lycijs & Meliensibus & Paphlijs (unum enim erat idemque impositum his tributum) pendebantur. quadringenta argenti talenta: Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysonijs & Cabalijs & Hygennensibus quingena talenta: Secunda portio hæc erat. Ab Hellepontijs, qui ad dexteram illuc nauigantium siti sunt, & Phrygibus, & Thracibus qui Asiæ incolunt, & a Paphlagonibus, & Mariandenis, & Syris, trecenta & sexagena talenta: Hæc erat tertia portio. A Cilicibus equi albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnon talenta argenti quingena: quorum centena & quadringena erogabantur in eam Ciliciæ regionem, quæ equos producebat: trecenta autem & sexagena ad Darium ibant: Hæc quarta portio. Ab urbe Pafideo, quam coloniam Amphilocho Amphiarai filius deduxit in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Aegyptum usque, præter Arabum partem (hæc enim erat immunita) trecenta & quinquagena erat tributum: Quinta portio hæc. Cui annumeratur omnis Phœnicia, & Syria, quæ dicitur Palaestina, & Cyprus. Ab Aegypto & Aphris Aegypto coterminis, & Cyrena, & Barca (in portione namque Aegypti ista ordinantur) septingenta proueniebant talenta, præter pecuniã e piscario prouentualibus Mariis. Excepta hac pecuniã, & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebant. Nam centum uiginti millibus Persarum, qui in albo muro Memphitico stationem habent, & eorum auxiliarijs admittuntur illi frumentum: Sexta portio hæc. Sattagyda, & Gandarij & Dadica, & Apparyta, in idem constituti, centena & septuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Susis & cætera Cissiorum regione, trecenta: Octaua hæc portio.

portio. A Babylone uero cæteraque Assyria, millena talenta argenti proueniebant, & præterea pueri castrati quingeni: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis, & ab reliqua regione Medica, & Parycanis, & Orthocorybantibus, quadringena & quinquagena talenta: Decima portio hæc. Cassij, & Pausica, & Panthimati, & Darica, simul conferentes ducena talenta afferiebant: Undecima hæc portio. A Bactrianis ad Aeglos usque, trecentorum & sexagenorum erat tributum: Portio duodecima hæc. A Pactyica, & Armenijs, eorumque coterminis, Euxino tenuis portio, talenta quadringena: Tertiadecima portio hæc. A Sagartijs, & Sarangibus, & Thamanais, & Vtijs, & Mecis, & his qui rubri maris insulas incolunt, ubi rex eos, qui relegati uocantur, collocat. ab his omnibus sexcentorum talentorum proueniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Cassij, ducena & quinquaginta talenta afferiebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Chorasmijsque, & Sogdi, & Arij, trecenta talenta: Sextadecima portio hæc. Paricanijs, & qui ex Asia sunt Aethiopes, quadringena talenta: Decimaseptima portio hæc. Mantientis, & Sappiribus, & Alarodijs ducena iniuncta talenta erant: Duodeuicesima portio hæc. Moschis, & Tybarenis & Macronibus, & Mosynoccis, & Mardis, trecenta talenta præcepta erant: Undeuicesima hæc portio. Indi, ut sunt multitudine multo numerosissimi inter omnes quos nouimus mortales, ita tributum super cæteros omnes afferiebant tricena sexagena talenta aureorum ramentorum: Vicesima portio hæc. Quod si Babylonica pecuniã tantum ad pondus Euboicum redigatur, fiunt nouies millena quingenaque & quadraginta talenta argenti. Aurum uero si sáduon loyis terdecies tanto ramentorum taxetur, in summa reperietur

Grece hinc in modum legitur, τὸ δὲ χρυσοῦν ad πόνδον Εὐβοικῶν ἰσχυροῦν ἔστιν ἑξακισσὺν τετρακισσὺν ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρίου. Aurum uero si sáduon loyis terdecies tanto ramentorum taxetur, in summa reperietur

9 4 ad ratio

248
 ἡξ ἑξήκοντα = ad rationem Euboicam esse sex millia talentorum, sex =
 Διόν ἑξήκοντα = centāq; & octoginta. Quibus in unū contractis ad Eu-
 κών ταλάαν = boicum computum, exigebantur in summam annui tri-
 τών ὄκον = buti à Dario, talentorum quatuordecim millia quingenta
 τε καὶ ἑξήκοντα = sexaginta. Minorem his summam omittendam mihi,
 οἷον καὶ τὴν = non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Asia ob-
 τράξιον = ueniebat, & aliquantulum ex Africa, procedente tem-
 Id est, Aurum pore: & ab insulis obuenuit aliud tributum: & ab his qui
 uero ramentum si terdecies expendatur ad argen-
 tum, in summa reperietur ad rationem E-
 uoicam esse quatuor millia talentorum sex
 centāq; & octoginta.
 Iste tamen ad ferendum ullum tributum non adige-
 bantur, sed munera portabant. Aethiopes Aegypto con-
 termini, quos Cambyses in expeditione contra macro-
 bios Aethiopes sumpta subegit, qui sacram Nisam inco-
 lunt, & Dionysio dies festos agunt: ibi Aethiopes co-
 rumq; finitimi, eodem quo Indi Calandiae semine utun-
 tur, subterraneasq; obtinent domos: Horum utriq; ter-
 tio quoq; anno munera portabant: portantq; ad meam
 usq; memoriam binos semodios auri rudis, & duccenos
 fascēs ebeni, & quinos Aethiopes pueros, & uicenos
 grandes elephantorum dentes. Colchi quoq; inter dona
 ferentes repositi erant, eorumq; finitimi ad montem usq;
 Caucasum. Ad hūc enim montē imperitatur à Persis. Nā
 qui ad aquilonem Caucasi habitant eorum iam nulli Per-
 sas curant. Iste igitur dona sibi imperata, etiam ad meam
 usq;

usq; etatem, quinto quoq; anno afferebant, centenos pue-
 ros, totidemq; uirgines. Afferebant & Arabes millena
 quotannis talenta thuris: Hæc isti dona, præter tributum,
 regi portabant. Sed id aurum tam multum, Indi, unde ra-
 menta (quæ dixi) regi afferunt, hac ratione comparant.
 Indicæ regionis id, quod ad solem uergit, sabulosum est.
 Nam Indi, duntaxat eorum quos scimus, de quibus ali-
 quid pro certo narratur, primi sunt hominum, qui in A-
 sia ad auroram & solis ortum habitant. Indorum enim
 tractus, qui auroram spectat, propter arenam uastus est.
 Eorum autem complures sunt gentes, atq; eæ lingua in-
 ter se dissonæ: quarum aliæ sunt deditæ rei pecuariae,
 aliæ non. Item aliæ in palustribus fluminis habitant, cru-
 dis uictitantes piscibus, quos aggressi & arundineis na-
 uigijs exceptat. Singula autē nauigia è singulis arūdinis
 internodijs fiunt. Iste ex Indis ferunt uestē è tegete: quam
 ubi è flumine messuerunt inciderunt que, plectentes in
 modum storeæ, tanquam thoracem sibi induunt. His fini-
 timi auroram uersus sunt. Indi pecuarij, carnibus cru-
 dis uescentes, nomine Padæi, qui talibus uti moribus
 narrantur: Quoties ciuium aliquis aliqua uè ægrotat,
 uirum quidem sui maxime familiares interimunt: quod
 dicant illum morbo tabescentem, carnes ipsis corruptu-
 rum: Et licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti
 non ignoscentes necant eum, epulantur que. Mulieri
 uero suæ maxime necessariae, idem quod uiri uiro fa-
 ciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem macta-
 to pascuntur. Ideoq; cum hac de causa, tum quia omnes
 qui in morbum incidunt, necantur, non multi sane co-
 rum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum
 hæc diuersa consuetudo, ut nullam animantē interimāt,
 q s utq;

utq; nihil serant, nec domos parandas existiment, atque herba uelutitent. Est eis semen quoddam milij instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice: quod cum ipso calice lectum coquant, eduntq;. Quorum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibiq; decumbit, eius uel decumbentis uel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recensui, Indorum coitus in propatulo est, sicut pecorū. Color similis ac proximus Aethiopico. Genitura quam in mulieres emittunt, non alba, quæ admodum cæterorum hominum, sed atra, ut color corporis: qualem Aethiopes quoq; emittunt. Hi Indi longius à Persis absunt, & uento austro obnoxij; eoq; Dario nequitiam obtemperabant. Cæteri Indi Casbatyro urbi & Pactyicæ regioni cõtermini sunt, ad uentum aquilonem habitantes. Ex omnibus Indis ij qui proximam Bactrianis uitam degunt, pugnacissimi sunt, & qui ad austrum præcipue mittunt. Circa hanc enim plagam uasta sunt propter arenam loca. In qua solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, uulpium uero maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Persarum uisuntur. hinc uenatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domicilijs egerunt arenam, ut apud Græcos formicæ, atque eodem modo, ipsa specie corporis similima, Ea autem quæ egeritur arena, auracea est: pro qua in desertum mittentes Indi, ternos singuli camelos iungunt: mares à lateribus, quos frãnatos trahunt, foeminam in media, in quam ipsi ascendunt: data opera, ut à recentissimis scetibus abstrahat iungãt. Etenim apud eos cameli cū nihilo sunt minori pernicitate quàm equi, tum uero ad ferẽda onera multo ualẽtiores. Qualẽ habet camelus speciẽ, Græcis utpote sciẽ

te scientibus, non puto scribendum: sed quod ex eo animalis nescitur. Camelus in posterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & ueretrum inter posteriora crura caudam uersus spectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum legendum tendunt: ut cum feruentissimus fuerit æstus, sint in rapina. Siquidem præ æstu formicæ sub terra se occultas tenent. Est autem illis hominibus sol ardentissimus matutino, non quemadmodum alijs meridie, consq; effervesces, dum tempus est à foro discedendi, per quod spatium multo magis urit quàm meridianus in Græcia: adeo ut dicantur illi tum in aqua se abluere. Meridies ferẽ Indos urit per æque atq; alios homines: declinante meridie, talis est illic sol, qualis alibi matutinus. Ac deinceps magis ac magis frigesces, dum ad occasum peruenit: quo tempore præcipue friget. Vbi ad locum Indi peruenire, culleis (quos attulere) arena completis, raptissime retro se recipiunt. Quos protinus formicæ (ut à Persis fertur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernicitate, quanta in alio est nullo: ita ut nisi uiam, ad quam formicæ congregantur, anticipet Indi, nemo sit ipsorū inde euasurus. Ideoq; camelos mares, quod impares foeminis sunt in currẽdo, ne trahantur, dissolunt: sed non utrunq; pariter. Foemina uero pulli (quem reliquit) memor, nihil sibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciscuntur, ut Persæ memorant. Nam quod effoditur in eadem regione aurū, rarius est. Et sane pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum Græcia (quod præstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, ut paulo antè dixi, ultima plagarum, quæ ad Oriẽtem uergẽtes habitantur, Indica est: in qua

& ani

& animates tam quadrupes, quam uolucres, multo sunt
 grandiores, quam ceteris in locis, præterquam equi
 (nam ab equis Medicis uincuntur qui Nisei uocantur)
 & infinita uis auri, partim effossi partim per flumina de
 uesti, partim (ut indicauit) surrepti. Præterea agrestes ar
 bores pro fructu lanam ferentes, ouilla tum pulchritu
 dine tum bonitate præcellentem, qua in uestiariis Indi
 utuntur. Ad meridiem ultima è regionibus quæ habitan
 tur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thus, myr
 rha, castia, cinnamomum, & ledanum. Cuncta hæc faci
 lia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes
 storace suffientes, legunt ea, quam Phenices ad Græcos
 exportant. Hæc suffitum thus capiunt. Etenim thurisferas
 arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, di
 scolori specie, permagno numero circa singulas arbores,
 ijdem uidelicet qui aduersus Aegyptum factis exercitu
 tendunt. Nec ullo alio ab arboribus, quam storacis fumo
 submouentur, uniuersam terram oppleturi (ut Arabes
 aiunt) nisi, ut ijdem narrabant, simile quiddam istis con
 tingeret ei, quod nouimus contingere uiperis, idq; (ut
 credere debemus) solerti diuinitatis prudentia. Nam quæ
 & timido animo sunt & esculenta, ea omnia foetosa fe
 cit, ne assiduo esu deperirent: contra, quæ seua & mali
 gna sunt, ea uoluit parum esse foetosa. Vnde fit, ut le
 pus, quem omnia uenantur, fera, ales, homo, tam ferax sit:
 sola quæ ex omnibus bestiis cum grauida est, etiam im
 pleatur, & alium foetum in utero gestans pilis uestitum,
 alium nudum, alium tantum non formatum, alium concipi
 pit: Et lepus quidem talis est. At læna ualidissimum fero
 cissimumq; animal, semel in uita unum parit. Nam una
 cum foetu uterum emittit. Cuius rei causa est hæc: quod
 catulus

Lege Plin. lib.
 8. cap. 55.

Vide Gelli.
 lib. 13. cap. 7.
 & Aristot. 6.
 ani.

catulus leoninus, ubi moueri in utero incipit, cum ha
 beat unguis longe acutissimos ex omnibus feris, utrum
 lacerat, augescens que magis ac magis, unguis inprimen
 do exulcerat: ita ut ad postremum, dum partus adest,
 nihil uteri relinquatur incolome. Quare si uiperæ & a
 lati Arabiæ serpentes ita gignerentur, ut ipsorum natu
 ra fert, non esset hominibus uiuendi facultas. Nunc au
 tem cum libidine agitantur, & per paria cœunt, fœmi
 na collum maris in emittenda genitura comprehendit,
 sorbens que non prius dimittit, quam deuorauerit: Et
 mas quidem hoc modo perit. Fœmina uero talem luit ma
 sculo pœnam: quod filij dum adhuc intra uterum sunt,
 patrem ulciscetes, matricem ambedunt: eius que alio
 ambesa, ita partum faciunt. Ceteri serpentes qui non
 sunt hominibus perniciosi, oua pariunt, & magnam uim
 foetuum excludunt. Atque uiperæ per uniuersum orbem
 terrarum uisuntur: alati uero serpentes nusquam alibi,
 nisi in Arabia, aut certe non adeo frequentes. Hunc in
 modum Arabes thus comparant. Castiam autem sic: Post
 quam sibi cum ceterum corpus, tum faciem præter oculo
 obligauerunt corijs alijs que pellibus, ad castiam per
 gunt. Ea nascitur in palude non alta, circa quam & in
 qua degunt fera alata, uespertilionibus similis, strido
 re diro, & uiribus præualentibus, quas ab oculis arcent
 es Arabes, sic castiam mctunt. Cinnamomum etiam quam
 superiora mirabilius legunt. Nam aut quo modo, aut
 qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: nisi quod
 probabili ratione utuntur, quod quidam uolunt id gigni
 in his regionibus, ubi Dionysius educatus est: & ipsas
 cinnamoni festucas afferri à grandibus quibusdam ali
 tibus ad nidos, è luto constructos in præruptis motium,
 & homi

Hæc tanquam
 fabulæ con
 futat Plinius.

Et homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogita-
 uerunt: Boum asinorumq; defectorum, & aliorum iu-
 mentorum membra minutatim concisa, in ea loca por-
 tant: Et ubi iuxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad
 hæc frustra delapsæ uolucres, ad nidos suos carnem com-
 portant: cui sustinendæ impares nidi, ad terram discissi-
 labuntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt.
 Hac ratione cinnamomum ab illis legitur, & illinc in a-
 lias regiones dimittitur. At ledanum, quod Arabes la-
 danum uocant, etiam cinnamomo mirabilius compara-
 tur. Quippe quod in graueolentissimo loco nascens, ta-
 men fragrantissime olet. In barbibus hircorum inuenitur
 innatum, ueluti mucor ligni, cum ad consicienda multi-
 faria unguenta utile, tum præcipue ad suffitionem qua
 Arabes utuntur: Hactenus de thymiamatis dictum sit.
 Redolet Arabica regio mirifice iucundo quodam odore.
 Suntq; in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ
 nusquam alibi uisuntur, quorum unum caudas habet
 tam longas, ut non sint tribus breuioribus cubitis. Si quis
 trahi sinat, hulecra contracturæ, dum per terram atte-
 runtur. Nunc unusquisq; pastorum hactenus est doctus
 arte fabrili, ut plostella faciant, quæ singularum ouium
 caudis subligent, superq; plostella caudas ipsas alli-
 gent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas
 gerit. Huic, qua parte meridies ad solem occidentem uer-
 git, contermina est Aethiopia terrarum habitatarum ul-
 tima. Hæc & auri multum fert, & uastos elephantes,
 prominentibus utrinq; dentibus: & cum agrestes omnes
 arbores, tum uero ebenum, necnon uiros maximos pul-
 cherrimosq; & æui longissimi. Atq; hæc quidem extre-
 ma sunt Asiæ Africæq;. De extremis autem Europæ, quod
 pro com

pro comperto referam, non habeo. Neque enim assentior
 fluuium quendam esse, Eridanum à barbaris uocatum,
 qui subiit mare ad septentrionem spectans, unde electri-
 uenire narratur. Ne Casiteridas quidem noui insulas,
 hoc est, stannarias, unde ad nos uenit stannum. Quam rem
 uel ipsum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est,
 non barbarum, ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc
 studiose quæsiui, à nemine qui ipse uiderit, accipere po-
 tui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem.
 Ab extremis itaq; ad nos uenit stannum electrumq;. Ca-
 terum ad septentrionem Europæ quàm plurimam auri
 uim esse constat. Sed quomodo fiat, ne hoc quidem pro-
 comperto dicere queo. Dicuntur tamen id à gryphibus
 auferre Arimasspi, uiri unoculi, quod nec ipsum credide-
 rim, ut uiri nascantur unoculi, ceteram naturam habena-
 tes alijs hominibus parem. Porro extrema terrarum con-
 cludunt aliam regionem, intusq; cohibent ea, quæ nobis
 pulcherrima putantur, illisq; rarissima. Est in Asia pla-
 nities quædam undiq; cincta monte, quinq; in locis inter-
 ciso, quæ aliquando fuit Chorasmiorum cum ipsorum fi-
 nibus, & Hyrcanorum, & Parthorum, & Sarangæo-
 rum, & Thomaniorum. Sed posteaquam Persæ rerum
 potiti sunt, facta est regis. Ex hoc circumiecto monte in-
 gens amnis profluit, nomine Aces, qui quondam per sin-
 gulas undique intercisiones ductus ac distributus, toti-
 dem quas dixi gentium regiones irrigabat. Vbi uero in
 potestatem regis Persæ uenerunt, hoc ab illo sunt passæ,
 quòd anfractibus motu ab rege abscissis, & ad coru sin-
 gulos portis inditis aqua ab exitu interclusa est, inter-
 flueteq; introrsum amne planities, quæ intra môtos erat,
 pelagus facta, cū fluat in interiora, amnis nulla ex parte
 exitum

exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ usui
 fraudati, afficiuntur permagno detrimento. Nam hyber
 no tempore deus illis quemadmodum alijs hominibus
 pluit. Sed æstate cum serant pisum & sesamum, aquam
 desiderant. Igitur cum nihil eis aquæ tribueretur, ad Per
 sas uenerunt uiri atque mulieres, stantes que pro foribus
 regis, cum ciulatu uociferabantur. Tunc rex his qui ma
 xime indigebant, portas reserari iussit, utique eas, quæ
 ad illos ferrent: easdem cum illorum terra humore hau
 sto satiata est, rursus obserari: ita deinceps alias, ut quiq;
 ceterorum populorum maxime aqua indigerent. Id fa
 ciens, quantum ego auditu cognoui, pecuniæ exigendæ
 gratia præter tributum: Atque hæc quidē ita se habent.
 Ceterum rex unum è septem uiris, qui aduersus Magum
 conspirauerūt, Intaphernē cepit, ac capite damnauit ob
 hanc noxam: Intaphernes statim post oppressos Magos
 regiam ingressus, uolebat admitti ad colloquium regis.
 Etenim hac lege conuentū erat inter Magi oppressores,
 ut eis ad regem foret aditus sine internuncio, nisi cuban
 ti cum uxore. Itaque non oportere sibi interuenire nun
 cium censens Intaphernes, quia foret unus è septem, in
 troire utique uolebat. Sed cum ianitor & qui a respon
 sis erat, introire non sinerent, quod regem dicerent rei
 uxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acynace,
 aures utriq; naresq; præcidit, ac loro fræni equini ad cer
 uices ipsorum alligauit, hominesq; dimisit. Qui cum se
 se regi exhibuissent, & cur id passi fuerant exposuissent,
 Darius sigillatim quinq; Persas accersuit, ueritus ne id
 cōmuni sex Persarum consilio factum esset, explorauitq;
 nunquid id quod actū foret comprobarent. Vbi compe
 rit sine horū cōsensu Intaphernē hæc fecisse, hominē com
 prendit,

prendit, eiusq; liberos atq; omnem familiam, multis de
 causis credens illis cum suis cognatis rebellionem fuisse mo
 lituros: hos comprehensos ad necem uinciri iussit. Tunc
 uxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atq;
 lamentabatur. Id assidue faciendo, ad sui misericordiā Da
 rium cum adduxisset, misso ad eum nuncio, rex inquit: Mu
 lier, offert tibi Darius unius electionem, ex uinctis dome
 sticis tuis quem uelus liberari. Illa postquam secum delibe
 rauit, ita respōdit: Si unius omnino animam rex mihi gra
 tificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, mi
 raturus huius orationem, misso nuncio, inquit: Percontatur
 te rex, qua de causa uiro filijsq; prætermisus, fratrem dele
 gisti ut superesset, qui et remotiori abs te est gradu quam
 filij, & munus iucundus quam maritus. Cui illa respondēs:
 Rex, inquit, maritus mihi alius, si dæmon uoluerit, atque
 alij liberi, si hos amiserō, esse possunt: alius frater parenti
 bus meis iam uita defunctis, nulla ratione potest esse. Hanc
 secuta causam, ita locuta est, uisq; est Dario probe dixisse.
 Itaq; ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat
 missum fecit, & filiorum natu maximum, ceteris omnibus
 interfici iussit. Ita unus è septem Persis intra initia occu
 buit. Enimvero illud serē circa Cambyſis ægotationem
 cōtiguit. Erat Sardibus præses quidam à Cyro præfectus,
 nomine Orætes, uir Perses, cui neſariæ rei cupido incesſit:
 siquidem Polycratem Samium, à quò nullo nec factio nec
 dicto quātulocunq; læsus esset, quemq; ne uidisset quidem
 unquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob
 hanc (ut pleriq; aiunt) causam. Cum aliquando pro fori
 bus regis considerent Orætes & alter quidam Perses, no
 mine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascylio, è
 uerbis ad iurgia peruenerunt. Et cum de uirtute discepta
 retur,

retur, Mitrobates obijciens Oræti inquit: Tu'ne in præcio uirorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu, ut quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiusq; tyannide potiatur? Hoc iurgium audienti Oræti adeo doluisse quidam aiunt, ut affectauerit non de obiurgante uindictam, sed Polycratè prorsus occidere, propter quem male audisset. Alij, sed pauciores, inquit caduceatorem in Samum ab Oræte missum cuiusdam rei rogandæ causæ: cuius autem, non dicitur: Polycratem tunc fortè in conclauis cubantem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio. Idq; siue consulto, quod res Orætis contèptui haberet, siue forte aliqua huiusmodi factū. Ad quem accedens Orætis caduceator, cum mandata exponeret, Polycratem neq; se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietem uersus) neq; quicquam respondisse. Hæ bisariæ causæ mortis Polycratæ fuisse memorantur, quarum utrilibet accommodare fidem quis potest. Itaq; Oroetes in urbe Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydam, Gygis filium, cum nuncio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates prius exiitit Græcorum, duntaxat eorum quos nouimus, secundum Minoëm, & si quis alius isto prior maris imperio potitus est, qui in animum induxerit ut mari potiretur. Primus inquam exiitit ex eo genere, quod humanum uocatur, qui multam conciperet spem Ionæ atque insulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Oroetes factus, misit nuncium in hæc uerba: Oroetes Polycratè ita inquit: Audio te res excellètes agitare animo, sed proposito rem pecuniariam non suppetere. Quod si ita feceris, ut suadeo, prospexeris & tibi et salutem meam. Nam rex

Cam

Cambyses, ut mihi pro comperto renunciatur, de me interficiendo cogitat. Nunc igitur me ipsum recipito, atque pecunias, earum partem tibi habiturus, partem mihi permissurus: & ipsarum pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidem non habes, mittito quempiam tibi fidißimum, cui ego fidem faciam. Quo aucto, Polycrates gauisus est, atq; obsequi uolebat. Maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaq; prius ad rem inspiciendã quendam è popularibus suis Mæandrium Mæandrij filium, scribam suum, qui non longo post hoc tempore ornatum cœclauis Polycratæ, spectatu dignum, templo Iunonis omnè dicauit. Hunc Oroetes cognito speculatore esse circumspexit, ita sibi agendum putauit. Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum paruam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit, eaq; scrinia alligata in expedito habet. Quæ adueniens Mæandrius cum inspexisset, Polycratæ renunciauit. Enim uero ne illuc sese conferret, magnopere dehortabantur tum oracula & amici, tum præcipue somnium hoc, quod eius filia uiderat. Videbatur sibi cernere partem in acere sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur. Hanc uisionem conspiciat, instabat omnino dissuadere patri, ne à patria proficisceretur ad Oroetem: quin etiam ad biremem eunti male omniabatur. Cui cum ille minitaretur, si sospes rediret, fore ut hæc per diu maneret uirgo: ipsa ut ita contingeret, sibi imprecata est. Malle enim se diutius uirginem esse, quam patre orbari. Polycrates omne consiliū pro nihilo habes, ad Oroetem nauigauit, cum alios secum ducens, tum uero Democedem Calliphontis Crotoniensem medicum, qui eam artem apud suos præclarissime omnium exercebat.

r z Vbi

Vbi Magnesiam peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignaq; aut sua persona aut suis cogitationibus. Nam neq; eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neq; aliorum Græciæ tyrannorum ullus est magnificentia cum Polycrate comparandus. Eum Oroetes, quod indignū re-
latu est, cruci suffixit. Eorum uero qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubens eos gratiam sibi habere, quod liberi essent: hospites autem atq; seruos iure captiuitatis sibi uendicans, retinuit. Polycrates ergo suspensus, omnē filia uisionem exoluit. Nam ab Ioue quidē cum plueret lauabatur: à sole autem, exudante è membris abdomine, ungebatur. Hunc exitū habuerunt tot prospera Polycratis, quem uaticinatus ei fuerat Amasis rex Aegypti. Verum non multo post tēpore, Polycratis ultio Oroetem excepit. Quippe post Cambysis obitū occupato à Magis regno, Oroetes cum esset Sardibus, nihil admodum de Persis, qui è Medis imperio fraudati erant, meritis est: sed in ea perturbatione Mitrobatem à Dascylio præfectum (qui illum de Polycrate exprobrauerat) interemūt: & eius filium Cranapē, spectatos in Persis uiros: & cū alia quoq; omniſaria flagitia commisit, tum quendā à nuncijs, qui ad ipsum à Dario uenerat, quod parum iucunda nunciasset, trucidandum curauit, summissis quibusdam, qui redeūtem aggredierentur, quiq; trucidatum cum ipso equo occultarent. Darius ubi principatu potitus est, Oroetem ulcisci cum ob alia scelera, tum præcipue ob Mitrobatem, filiumq; cupiebat. Sed aduersus eum è professo mittere copias consilij non erat, atq; rebus nondum satis fundatis, & imperio recēs parto: cum præsertim audiret Oroetem multa ui nixum, cum mille Persarum satellitibus stipatus esset. Nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam,

Ioniam. Itaq; Darius aduersus hæc, hanc rationem iniuit. Accitus Perjarū summis quibusq; proceribus, his locutus est uerbis: Persæ, quis hoc uestrum mihi repromittat executurus prudentia duntaxat, nulla ui, nullisq; copijs? Vbi enim opus prudentia est, ibi ui agere nihil attinet. Ergo qui uestrum mihi Oroetem uel adducat uiuum, uel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed multa scelera admisit, uel hæc duo: unum, quod duos è nobis, Mitrobatem eiusq; filium interemūt: alterum, quod à me missos ad se accersendum necandos curat, facinus profecto non tolerandum. Ideoq; priusquam maiora in Persas scelera admittat, comprehendendus est ad necem: Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum triginta extiterunt, qui reponerent, singuli uolentes ipsi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens, sortiri iussit. Id cum fecissent, fors Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione usus est: Complures literas uarijs de rebus ubi scripsit, sigilloq; Darij impressit, cum his profectus est Sardis. Eas posteaquàm in conspectum Oroetis uenit, dedit separatim recitandas regio scribæ. Regios autem scribas cuncti præfides habent. Reddebat separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandum ab Oroete. Quos animaduertens magnopere uenari literas, & ea quæ in illis dicebantur, etiam uehementius reddidit aliam epistolam in hæc uerba: Persæ, Darius rex interdicit uobis, ne apud Oroetem fungamini satellitum officio. Hoc illi audito, lanceas deposuerunt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribæ ultimum libellum, in hæc uerba scriptum: Rex Darius mandat Persis, qui in Sardibus sunt, ut Oroetem interimant. Id ubi audire do-

rypthori, id est, hastati satellites, e ductis acynacibus sine
 mora Oroetem interemerunt. Ita uindicta Polycratis Sa-
 mij Oroetem persecuta est. Traductis, atque comportatis
 Susa bonis Oroetis, contigit non diu post, ut in uenatu fe-
 rarum Darius rex, dum ab equo desilit, pedem intorsit,
 uehementer que luxauerit. Nam talus è iuncturis amotus
 est. Existimans itaq; apud se, ut prius, habere ex Aegy-
 ptijs eos qui primi putarentur arte medicinae, coru opera
 utebatur. At isti retorquendo pedem, ac uiolenter tractan-
 do, plus mali faciebant, adeo quidem, ut septem dies toti-
 demq; noctes Darius pra molestia, qua afficiebatur, tras-
 egerit insomnes. Octauo die eidem male habenti, quidam
 Democedes Crotoniensis mentionem facit. Cuius de arti-
 ficio prius ia inde in Sardibus audisset, Darius hominem
 quam celerrime accersi ad se iubet. Ille ut inter captiuos
 Oroetis inuentus, ubi pro neglecto habebatur, in medium
 adductus est, sicut erat pannosus, ac compedes trabens. In
 medio positum Darius interrogauit, nunquid eam nosses
 artem. Democedes ueritus, ne si se proderet, usque quaque
 Graecia priuaretur, dissimulare. Sed cum uideretur noti-
 tiam artis pra se ferre, Darius iussit eos qui hominem ad-
 duxerant, uerbera & tormenta afferre in medium. Tunc
 ille dissimulatione missa, se plane scire artem illam nega-
 uit, sed aliquantulum ob eius consuetudinem, quam cum
 medico habuisset. Factaq; ei potestate curandi, Graecis me-
 dicamentis utens, & leuia, post acria admouens, Darium
 compotem somni fecit, et breui tempore incolumem red-
 didit, cum iam se posthac ualidum fore ad incedendum de-
 sperasset. Ob quam curationem, postea cum eum Darius
 duobus aurearum compedum paribus donasset, interro-
 gauit Democedes, nunquid ideo se duplici malo remune-

randum putaret, quod ab eo sospes ipse foret effectus?
 Hoc dicto Darius delectatus, ad suas uxores hominem mi-
 sit. Eunuchi qui eum deduxerunt ad foeminas, dicebant
 hunc esse qui restituisset animam regi. Tunc earu singulae
 auream phiala thecam suffringentes, Democedem donau-
 runt tam amplo munere, ut excidetes ex percussione phia-
 larum stateres, famulus qui sequebatur, nonne Sciton,
 aduertens, collegerit no paruam auri summam. Hic Demo-
 cedes huc in modum è Crotona profectus, cum Polycrate
 consuetudinem habuit. Cum a patre sane iracundo Cro-
 tone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit
 in Aeginam. Vbi commoratus unum annum, primos medi-
 eos transcendit, et si imparatus erat, & nihil instrumento-
 rum habens quae ad artem medicinae pertinerent: Ex quo
 factum est, ut in sequenti anno Aeginetae conduxerint
 eum talento, Athenienses tertio anno centum, minis, Poly-
 crates quarto anno talentis duobus. Ita in Samum pro-
 fectus est. A quo uiro non minimum medici Crotonienses
 primi numerabantur, secundi Cyrenaei. Qua etiam tem-
 pestate Argiui ceteris Graecis praestare musica fereban-
 tur. Tunc itaque Democedes Dario sanato, Susis maxi-
 mas aedes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat,
 omnibus rebus affluens, praeter hanc unam, quod in Grae-
 ciam redire non poterat. Quinetiam Aegyptios medi-
 cos regem curare solitos, cum essent patibulis suffigendi,
 quod a Graeco medico superati forent, impetrata ab rege
 uenia, liberauit. Item uaticinum quendam Heleum, qui Po-
 lycratem secutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto
 relictus. Deniq; maximu apud regem momenti Democedes
 erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia conti-
 git, ut Atossa Cyri filiae (quae erat Darij uxor) in mamilla

huleus exoriretur, deinde rescissum porro grassaretur: quod ista quo ad fuit exiguum, præ pudore occultas, nemini indicauit. Sed ubi male iam habebat, accersito Democedem ostendit. Ille se redditurum sanam affirmans, adiurat eam, ut sibi uicissim ipsa inseruiat in eo quod orauerit. Oraturum autem nihil, unde dedecus redundaret. A quo posteaquam curata est edocta, Darium, dum cum eo cubat, his uerbis allocuta est: Rex, cum tantum tu habeas copiarum, desides, nullam neque gentem neque potentiam Persis acquirens. At qui par est uirum et iuuenem, et magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se ostendere, quo etiam Persæ cognoscant sibi uirum præesse. Quod ut facias, duabus de causis interest, ut Persæ et eum qui ipsis præest uirum esse intelligant, et bello atterantur: ne ocium agentes, sibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas, quoad in ætate iuuenili es. Nam augefcente corpore, ingenium pariter augefciat: et consenescente consenescit, et ad res omnes elanguescit. Hæc Atossa ex admonitu Democedis. Ad quam Darius respondens: Quæ, inquit, uxor ipse facere destinauerat, ea omnia dixisti. Ego enim constitueram Scythis bellum inferre, iuncto mari è nostra continente in alteram parte, quod breui tempore perficeretur. Ad eum Atossa: Animaduerte, inquit, nunc, omite primum bellum Scythis inferre, qui quoadocumque uoles tui erunt, aduersus Græciam mihi tu eas in expeditionem. Cocupisco enim Lacænas, et Argiuas, et Atticas, et Corinthias fando cogitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc habes uirum ex omnibus maxime idoneum ad demonstrandas Græciæ res, atque exponendas, hunc qui pedem tuum sanauit. Cui Darius: Quando quidem, inquit, uxor tibi uidetur, nos primum Græciam tentare debere, mihi uidetur satius, ante omnia mittendos

illuc

illuc exploratores Persas, unam cum isto quem dicis, qui percepta omnia illic et uisa renuncient: et mox ego ab illis edoctus, aduersus Græcos tendam: Hæc locutus Darius, id quod locutus, re quoque aggressus est. Namque ubi primum illuxit, accitis quindecim uiris Persarum spectatis, præcepit ut sequentes Democedem, omnia Græciæ maritima collustrarent, ne ue committerent, ut Democedes ab illis auferret, sed rursus eum omnino reducerent: Hæc illis ubi præcepit, secundo loco Democedem ipsum ad se accersitum orat, ut exposita atque demonstrata Persis omni Græcia, rursus redeat: iubetque eum dono ferre patri ac fratribus omnia sua utensilia, affirmans se alia multo plura illi inuicem donaturum. At præter dona, missurum ait, quæ unam iter faciat, onerariam nauim, omnifarijs bonis referatam. Hæc Darius nullo dolofo consilio (ut mea fert opinio) mandauit. Ille tamem ueritus ne se Darius tentaret, tanquam fugitiuum, si cuncta sibi oblata caperet: respondit se quidem sua illic uelle relinquere, ut ea reuersus sibi haberet: uerum nauim onerariam, quam Darius promitteret, dono fratribus accipere. Darius postquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare dimisit. Isti cum in Phœnicem descendissent, et ex Phœnice in urbem Sidonem, confestim duas triremes instruxerunt, et simul ingentem onerariam omnifarijs bonis impleuerunt. Comparatisque omnibus, in Græciam traiciunt. Et adeuntes maritima eius loca, intuebantur atque describebant. Tum pleraque ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex, et ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauium resoluit pariter et ipsos Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiuntur hæc, Demo

r 3 cedes

cedes Crotonem abiji ad domum suam. Quo abeunte, Aristophiles Persas missos fecit, restitutis his quæ de manibus abstulisset. At hinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequentes, Crotonem perueniunt, nactique in foro Democedem prebendunt. Eum Crotoniensium quidam, rem Persicam reformidantes, tradere parati erant: quidam inieclis est diuerso manibus, Persas sustibus cedebant, his uerbis commune facientes: Viri Crotonienses, considerate quid facitis, qui hominem regis fugitiuum eripitis. An ex usu erit uobis hanc iniuriam regi Dario intulisse, ac uobis bene cedit ista fecisse, si uos dimiseritis? Cui enim primum quam huic urbi bellum inferemus, aut quam priorè diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotoniensibus persuaserunt: Quinimo non modo Democede, sed etiam oneraria nauis, quam unam duxerant, priuati sunt, atque in Asiam reuersi omisso iam studio discendi ulteriora Græciæ, duce fraudati. Quibus tamen in digressu iste mandauerat, ut Dario dicerent, Democedem ducere uxorem Milonis filiam. Erat enim apud regem celebre nomē Milonis luctatoris. Quas nuptias uidetur mihi eo tempore properasse magna erogata pecunia, ut ipsum etiam in patria sua spectatum esse Dario appareret. Profecti Crotonem Persæ ad Iapygiam, in quasdam naues inciderunt. A quibus in seruitutem redactos, Gillus quidam Tarentinus exul redemit, et ad regem Darium reportauit. Ob quod meritum cum rex paratus esset donare ei quicquid uellet, optauit se in patriam reduci, exposita prius sua calamitate, dicens ne omnem Græciam conturbaret, si classis ingens ipsius causa in Italiam mitteretur, contentum se esse ut per solos Cnidos reduceretur, existimans pro amicitia, quæ Cnidis erat cum Tarentinis, se præcipue reductum iri. Id Darius pollicitus

tus, effecit. Nam missis Cnidum nuncio iussit, ut Gillum Tarentum reducerent. Cnidi Dario obsequentes, id tamen à Tarentinis non impetrauerunt. Nam ad uim inferendam inualidi erant. Atque hæc hunc in modum administrata sunt. Hi quoque Persæ primi extitere, qui in Græciam traieclti sunt speculandi gratia, et ob hanc rem. Samum uero post hæc rex Darius, omnium urbium tam Græcarum, quam barbararum primam, euertit, ob hanc causam: Dum Cambyses in expeditione aduersus Aegyptum ageret, permulti se illum Græcorum conferebant, partim (ut creditibile est) negociandi, partim militandi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Aeacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. Huic Sylosoni felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic amiculo rutilo, ac sibi circumdato, apud forum Memphæos spatiabatur. Quem cum uidisset Darius Cambysis satellites, nullius admodum conditionis uir, captus amore amicali, adit hominem, ut mercetur amiculum. Syloson animaduertens Darium magnopere cupere amiculum, diuina quadam fortuna usus: Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia uendo, sed tibi largior, si modo tuum perpetuo debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloson, qui putaret sibi illud stulte perisse, interiecto tempore cum Cambyses decessisset, et septem illi Magum oppressissent, et ex septem Darius regnum adeptus esset, ubi certior factus est, ad eum uirum peruenisse regnum, cui ipse precanti dedisset in Aegypto uestimentum, Susa ascendit, sedens que in uestibulo regie, ait se eum esse qui de rege sit benemeritus. Hæc audiens ianitor, regi nunciauit, ad quem admirandus rex, Et quis est, inquit, Græcorum, qui in me beneficus extiterit,

rit, cui ego reuerentiam debeam recens regno potitus, necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: nec ullo Græcorum quicquam, ut sic dicam, opus habeo: tamen hominem introducite, ut sciam quid hæc dicendo uelit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac status in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseq; illum esse qui donasset. Ad hæc respondens Darius: O, inquit, uirorum generosissime, tu ne ille es, qui mihi nullam dum potentiam habenti donasti ea, quamuis parua, tamen perinde grata, ac si nunc aliquid magnum acciperem: Quæ de re immenso te auro argentoq; remunerabor, ut nunquam poeniteat te liberalem in Darium Hystaspis extitisse. Cui Syloson, Mihi, inquit, rex neque aurum neque argentum dederis, sed patriam meam Samum, ubi eam liberaueris, quam nunc post necem fratris mei Polycratis ab Oroete interfecti, occupat seruus noster, hanc mihi donato citra cædem atque direptionem. His Darius auditis, misit exercitum duce Otane uno è septem uiris, iusso, ut quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens, contrahabat exercitum. At Sami imperiū obtinebat Mæandrius Mæandrij, acceptum à Polycrate, ut illud procuraret, cui iustissimo uirorum uolenti esse, non licuit. Nam ubi de Polycratis interitu allatus est nuncijs, ante omnia Ioui libertatori statuit aram, eiq; sanum in circuitu designauit, & quod nunc quoque in suburbanis extat. Deinde ubi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium concione, ita uerba fecit. Mihi sceptrum atque omnis potentia Polycratis (ut uos etiam nostis) demandata fuit: in meo quoque arbitrio situm est uobis dominari: sed quod in uicino reprehendo,

id

id ipse quoad potero non faciam. Nam neq; Polycrates placebat mihi, in uiros sibi pares dominatum habens, neq; alius quispiam talia faciens. Et Polycrates quidem fatum suum expleuit: ego autem deposito in mediū dominatu, iuris æquabilitatē suadeo, postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris tantummodo, ut è pecunia Polycratis sex demum talenta peculiariter mihi cedant. Et præterea Iouis liberatoris (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis in perpetuum liberis, quam mihi, qui libertatem uobis restitui. Hæc Mæandrius à Samijs postulabat. Tunc eorum quidam surgens: Tu uero, inquit, indignus es, qui nobis imperes, tu qui malus extitisti ac funestus, sed dignus potius, qui pecuniarū, quas interuertisti, rationem reddas: Hæc Telesearchus, ita enim uocabatur, dixit, quod inter ciues erat expertæ uirtutis. Quæ Mæandrius in animum accipiens, reputansq; fore, ut si dominatum ipse deponeret, alius quispiam in eius locum tyrannus constitueretur, non deponendum sibi dominatum statuit: sed in arcem regressus, accitum unumquenque eorum, tanquam rationem pecuniarum redditurus, cōprehendit, alligauitq;. Post hæc, dum hi in uinculis sunt, Mæandrius morbo corripitur: quem decessurum credens frater suus, nomine Lycaretus, quo facilius Sami rerum potiretur, omnes uinctos interemit. Neq; enim uidebantur uelle liberi esse. Igitur ubi Samum tenuere Persæ Sylofontem reducentes, nemo aduersus eos manum leuauit. Atq; hi qui contrariæ Mæandrio factionis erant, deditionem se facere uelle dixerunt: quin ipse Mæandrius ex insula discedere. Approbante hæc Otane, atque inito fœdere, eminentissimi quiq; Persarum positus sellis è regione arcis sedebant. Erat Mæandrio germanus uecordiusculus, nomine Charileus, qui quod

delin

delinquere solebat, in subterraneo loco erat alligatus. Hic cum audisset quæ agebantur, et per specum suspiciens uidisset Persas quiete sedentes, uociferando dicebat, uelle se in colloquium uenire Mæandrii. Eum audiens Mæandrius, iussit solutum ad se adduci. Vbi adductus est, confestim coniciendo maledicendoque illi suadebat, ut imperium daret in Persas. Hæc inquit: Me tu o deterrime uirorum, qui sum tuus frater, quique nihil uinculis dignum peccavi, in subterraneo carcere alligandum putasti: Persas autem quos cernis te adorientes, atque extorrem facientes, ultum ire non audes, tam faciles tibi ad capiendum? Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, ut istos ob suum huc aduentum ulciscar, paratus te ipsum ex insula admittere: Hæc Charileus. Quem sermone Mæandrius admittit, quantum ego sentio, non quia eò insipientiæ uenisset, ut putaret suas uires regis superiores esse: sed quia inuidens Sylofonti, si ciuitatem et integram et sine labore esset accepturus, maluerit res Samias debilitari Persis iritatis, atque ita tradi: probe intelligens, Persas prius iniuria lacepsitos, se uirtuosos esse in Samios, et sibi tutum ex insula excessum esse quandoque uellet. Foderat enim sibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. Itaque ipse quidem Mæandrius è Samo profectus est. Charileus autem armatis cunctis auxiliarijs, patefactisque portis, egreditur in Persas nihil tale expectantes, sed omnia pacata existimantes. In hos Persas qui sellas attulerant, et plurimi momenti erant, dato impetu auxiliarij grassabantur. Dum hæc isti agunt, cæteræ Persarum copię auxilio ueniunt: à quibus repulsi auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt. Otanes imperator cernens tantam cladem accepisse Persas, et si memor erat præceptorum Darij, dum ipsum mittebat, ne quem

quem Samiorum aut occideret, aut caperet, sed insulam immunem malorum Sylofonti traderet: tamè horum præceptorum oblitus est: iussitque milites, ut quosque Samium adipsiscerentur, occidere, uirum pariter et puerum. Tunc pars copiarum arcem obsidebat, pars obuium quosque sine discrimine trucidabat, tam in delubris, quam extra delubra. Mæandrius è Samo profugiens, Lacedæmonem nauigauit. Eò ubi peruenit, habens quæ in discessu exportauerat, dat negocium famulis, ut pocula argentea et aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse Cleomenem Anaxandride filium, Sparta regem, colloquendo deducit ad ædes suas. Cleomenes ubi pocula inspexit, præ admiratione attonitus erat. Mæandrius eum iubere, quocumque liberet, illinc asportaret. Idque cum etiam atque etiam Mæandrius diceret, tamè Cleomenes uirorum iustissimus extitit: qui ea quæ sibi donabantur, recipienda non putauit. Sed cum sensit eadem nonnullis ciuium Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. Aditis enim ephoris, hoc est, tribunis plebis, ait, satius esse Sparta hospitè Samium è Peloponneso ablegari, ne quem Spartanorum aut ipsum aut alium quempiam persuadeat fieri malum. Illi Cleomeni obsequentes, Mæandrium ablegarunt. Persæ ubi diripuerunt Samum, Sylofonti tradiderunt, uiris desolatam. Interiecto tamen tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit, è uisione per quietem morbo correptus, quo laborauit circa pudenda. Dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, interea Babylonij rebelauerunt, rebus probe admodum comparatis. Nam quantum Magus imperauit, et septem coniurati rem aggrediuntur, per hoc omne tempus, et per occasionem rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, et in his

Strabo in 14.
tradit Samum
hominibus ui-
duatam, Sylo-
fontis opera a-
ccrius impe-
rantis.

apparandis usq; latuerunt. Verum ubi è professo descie-
runt, hæc sibi faciendâ statuerunt. Matres expellunt: mu-
lierum unam, quam sibi quisq; uoluit, è domesticis dele-
git, & hanc ad panem sibi faciendum: ceteras in unum cõ-
tractas strangulant. Hoc idcirco facientes, ne rem frumen-
tariam ipsorum illæ absumerent. His rebus cognitis, Da-
rius aduersus eos contractis omnibus copijs contendit. Et
postquam peruenit, urbem obsidione cingit. Sed illi nihili
pendere obsidionem. Nam conscensu propugnaculis, tri-
pudiare, probraq; ingerere Dario atq; exercitui: quorum
quidam ita inquit: Quid istic desideris Persæ, quin potius
absceditis, tunc expugnaturi nos, cum pepererint mulæ?
Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nõquam pa-
rere mulam. Anno ac septem mensibus in obsidione con-
sumptis, iam Darium atq; uniuersum exercitum tædere,
quod Babylonios expugnare nõ posset: etsi aduersus illos
omnia machinamenta atque omnes insidias expertum, cũ
alias, tum illas, quibus eosdem Cyrus expugnauit. Omnia
hæc frustra fuerunt, quia Babylonij uehementer excubijs
incumbebant. Sed cum ne sic quidem capi possent, uicesi-
mo quàm circumuallati sunt mense, Zopyro Megabyzi
filio, unius è septem qui Magum sustulerunt, hoc contigit
portentum, ut quedã mularum eius, quæ frumentum sub-
uectabant, pareret. Quod ei renunciatum cum non crede-
ret, ipse factum inspicere uoluit. Eo uiso, uetuit seruos
cuiquam rem aperire, reputans illius Babylonij uerba, qui
inter initia dixisset, postquam mule parerent, fore, ut
muri expugnarentur. Ex hac fama Zopyro uisa est ex-
pugnabilis Babylon. Diuino enim numine & illum locu-
tum, & suam mulam esse enixam. Igitur ubi uisum est fa-
tale esse iam Babylonem capi, adiens Darium sciscitatus
est,

Theophrastus
tamen mulas
uulgo parere in
Capadocia di-
cit. Vide Plini-
um in 8. libro
cap. 44.

est, nunquid perquam magni faceret, expugnare Babylo-
nem? Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consul-
tat, quo modo ipse foret urbis expugnator, & suum hoc
opus (beneficia enim apud Persas permultũ ad incrementa
honorum consequenda ualent) eoq; nemini expromens,
se suffecturum rei faciendæ, si seipsum cum mutilasset, ad
hostes transfigeret: sese deformissima mutilatione affecit,
prorsus cum id minimi faceret. Quippe nares sibi præci-
dit auriculasq; comam deformiter circumondit, plagas im-
posuit: atq; ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens,
uirum scilicet spectatissimum sic truncatum, adeo graui-
ter tulit, ut exiliens è folio exclamaret, interrogando, quis
eum ob quod facinus mutilasset. Ad eum respondens Zo-
pyrus: Nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potètia est,
ita me potuisset afficere. Neq; alienus quispiam hoc mihi
fecit, sed ipse ego: quod indigno animo fero, Assyrios Per-
sis illudere. Cui rex: O uiuorum miserrime, inquit, turpis-
simo factõ pulcherrimũ nomen imposuisti, inquit, pro-
pter eos qui obsidentur, temetipsum indigne lacerasse.
Nunquid ò demens te mutilato protinus hostes deditio-
nem facient? Quid in teipsum laniando sensus amisti?
Ad eum Zopyrus: Si, inquit, tecum communicassem quæ
eram facturus, tu me nõ permisisses. Nunc memet ego ad-
hibens in consilium, id feci. Itaque iam Babylonem capie-
mus, nisi tu tuis parces. Ego enim ita uti sum, ad muros ut
transfuga fugiã: dicamq; ad illos me hæc abs te esse pas-
sum: & ut opinor, ex hoc corporis habitu fidem eis fa-
ciens, consequar exercitus præfecturam. At tu decimo die,
quàm muros fuero ingressus, nulle milites ex eo genere,
cuius amissione nihil admodum damni fiat, colloca aduer-
sus portam, quæ uocatur Semiramidis. Rursus interiectis
s septem

Septem diebus, colloca duo millia ad portas quae dicuntur Niniorū. Atque tertio, uiginti diebus interiectis, ē regio ne portarum quae dicuntur * Chaldaeorum, alios statue, numero quatuor millia: dum neq; priores, neque posteriores habeant, quo se defendant, praeter gladios: haec tantum sinas eos habere. Post diem uicesimum reliquas copias iube rectā muros undiq; subire. Verum ad portas, quae Belides ac Cisia uocantur, Persas mihi statuito. Et enim ut ego sentio, Babylonij mihi, qui magna opera ediderim, committent, cum alia, tum uerō portarum clauēs. Illinc mihi atq; Persis curae erit operam nauare. Haec ubi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans tanquam uere perfuga. Eo cōspecto, qui in turribus ad id dispositi erāt, deorsum decurrerunt, & alterā portam aliquantulum reclinantes, sciscitabantur quis nam esset, & cuius rei indigens ueniret. Cumq; hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos transfugere, eum ad Babyloniorum magistratus deduxerunt. Ante quos ubi stetit Zopyrus, conditionem suam miserebatur, referens à Dario se passum, quae à semetipso passus esset: idq; ob eam causam quod suassisset illi discedere cum exercitu, quoniam nulla uia ostenditur urbis expugnāde. At nunc, inquit, ad uos uenio Babylonij, futurus uobis in maximo bono, Dario autē & copijs eius maximo malo. Neque enim quod ita me mutilauit, feret impune, cum habeam exploratos omnes consiliorum eius exitus. Haec Zopyrus commemorabat. Quem Babylonij utique uirum apud Persas spectatissimum cernentes, naribus atque auribus priuatum, uibicibus ac sanguine conspersum, sperantes omnino uere loqui, & ad ipsos uenire socium, inducti sunt ad permittenda ei quaecūq; postulasset. Iste postulauit copias militū, quas ut accepit, perfecit

ea quae cum Dario composuerat. Siquidē decimo die eductis Babyloniorum copijs, mille Darianos quos collocari primos mandarāt, circumuentos trucidauit. Eum Babylonij aduertentes consentanea uerbis facta praestare, maiorem in modum letabantur, parati omni iure homini parere. Iste rursus interiectis diebus, de quibus erat conuentum, cum delectis Babyloniorum egressus duo millia Darianorum militum interfecit. Babylonij cernentes hoc alterum opus, nihil aliud quam Zopyrum in ore habere, eū laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus super sedēs, ad praedictum locum copias educit, circumuētaq; quatuor millia occidit. Quo tertio opere edito, Zopyrus apud Babylonios erat, ut & dux exercitus, & murorum custos declararetur. Vbi uero ē composito Darius copias undiq; muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. Nam cum Babylonij conscensis muris copias Darij adorientes arcerent, ipse apertis Cisijs ac Belidibus portis, Persas in urbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorū uidebant, hi in puluinar Iouis Beli confugerunt. Qui non uidebant, hi in suo quisq; loco permanserunt, donec & ipsi se proditos intellexerūt: ita Babylon iterū capta est. Quae potitus Darius muros eius circuncidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eadem à se captae. Babyloniorum quoq; procerum tria millia patibulis affixit, data ceteris uenia urbem incolendi. Atq; ut iidem uxores haberent, unde succresceret soboles, prouidit. Nam foeminas Babylonij (ut superius demonstratum est) rei frumentariae consulentes strangulauerāt. Itaque Darius uicinis undiq; populis negotium dedit, ut foeminas Babylone representarent pro iniuncto quisq; numero. In summa igitur quinquaginta millia foeminarum

conuenerunt. Ex quibus qui sunt Babylonij, originem dixerunt. Darij iudicio nemo Persarum Zopyri præstantia facta supergressus est: neque eorum qui prius, neq; eorum qui posterius extiterunt, præter unum Cyrum, cui nullus unquam Persarum se dignum qui illi compararetur existi mauit. Ferturq; Darius hoc dictū se penumero usurpasse, præoptaturum se Zopyrū nihil esse cladis passum, quam uiginti sibi Babylones ultra illam quam haberet acquiri. Eum tamen egregie remuneratus est, cum dādo quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atque alia per multa: tum tradita Babylone immuni, quo ad uiueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megaby sus: qui dux exercitus extitit in Aegypto aduersus Athenienses & socios. Atque huius Megabyzi filius Zopyrus ille, qui ad Athenienses transfugit à Persis.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO
RIARVM LIBER IIII.QVI INSCRI
BITVR

MELPOMENE

OST Babylonis expugnationem, Darius aduersus Scythas fecit expeditionē. Nam cum floreret uiris Asia, & magno pecuniæ prouentu, cupido incesit ei Scythas ulciscendi: quippe qui priores iniuriā intulissent ingressi Mediam, & his qui occurrerant prælio uictis. Etenim Scythæ (quemadmodum superius à me dictum

dictum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperita uerunt. Siquidem persequentes gentem Cimmericam, ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerant. Scythas, cum octo & uiginti annos peregre abfuissent, in patriā reuertētes, ex cepit non minor, quam Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum contra ipsos ueniētem. Vxores nanque eorum diuturna uiuorum absentia ad seruos accefferant uisu orbatos. Orbant autē Scythæ seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossea fistulis similima sumuntur, eaq; genitalibus equarum imposita ore inflantur. Hoc alijs facientibus, alij equas emulgēt. Hoc ideo se facere aiunt, quod uenæ equarum sufflata implentur, & mammae descendunt. Postea quam emulxere lac, in concaua uasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci, lac agitant. Cuius quod summum est delibatur, pretiosiusq; habetur: uilius autem quod subfidit. Huius rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, uisu orbant. Non enim agricolatores sunt, sed pastores. Ex his igitur seruis ac mulieribus Scytharum progenita est iuuentus: quæ suorum natalium conditione cognita, obuiam perrexit his qui reuertebantur à Medis: Et primum regionem intersepsit ducta lata fossa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Meotim paludem omnium maximam. Deinde in his consistens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe commissa pugna, cum nihil tamē Scythæ proficerent, quidam ex eis inquit: Quid nam rei facimus uiri Scythæ, cum nostris ipsorum seruis dimicantes: qui & cum interficimur, ipsi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus? Mihi uidetur hastis arcubusq; omnis sumenda flagella, quibus

quibus equos uerberamus, & ad illos propius eundem. Nam quoad uident nos arma habentes, arbitrantur se si miles nobis, atque è similibus esse: ubi nos pro armis uerbera tenentes uiderint, tunc se nostros seruos esse intelligentes, atque id agnoscetes non perstabunt. Hoc Scythæ cum audissent, ita sibi faciendum putauerunt. Qua ex re percussi illi, pugnae immemores, fugam capesserunt. Ita Scythæ imperio sunt Asiae potiti: & rursus à Medis eieci, ad terram suam hunc in modum reuersi. Hac de causa Darius ulciscendi cupidus, cōparauit exercitum. Scythæ gentem suam omnium nouissimam esse aiunt, idq; hoc modo exitisse: Virum quendam in hac terra cū deserta esset, primum fuisse, nomine Targitum, & eius parētes (quod tamen mihi non probatur) Iouem, Borysthenisq; fluij filiam. Tali genere ortum aiunt Targitum, eiusq; tres liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxain, & nouissimum Colaxain. His regnantibus, denūssa cœlitus in Scythicam regionem ex auro facta aratrum cū iugo, securim, phialam. Quæ cum primus omnium inspexisset natu maximus, accessisse, & itidem animo illa sumendi: sed eo accedente, aurum arfisse. Hoc digresso, secundum accessisse, & itidē aurum arfisse. Ambobus ab ardenti auro summotis, tertio loco cum minimus natu accederet, aurū fuisse extinctum, & ab illo deportatum. Eaq; re maiores fratres animaduersa, totum regnum ad minimum detulisse. Et à Lipoxai quidem progenitos esse Scythas, quorum genus Auchatæ appellantur. Ab Arpoxai uero qui medius fuit, eos qui Catiani & Trappies nominantur. A minimo autem natu reges qui Paralætæ uocantur, & omnibus nomē esse Scœlotis regis cognomen. Sed Scythas Græci appellauere. Hunc in modum se exitisse Scythæ memorant, & ex quo extiterunt

extiterunt à primo rege Targitao, usque ad Darij aduersus ipsos transitū, annos omnino mille non amplius fuisse. Aurum uero illud sacrum in primis custodiri à regibus, placariq; maioribus hostijs, & adiri quotannis solenniter: & qui aurum sacrum habet, die festo dormire sub dio, & eum nunquam peramare: & ob id dari ipsi tantum soli, quantum uno die uectus equo peragrarè potest. Et cum regio sit ingens, Colaxain constituisse trifarium filijs suis regnum. Vnum quidem (quæ maxima portio est) ubi aurum asseruatur. Superiora autem ad uentum aquilonem uergentia, ultra quam regionem nulli incolere possint, neque prospicere, neque transire, propter interfusas pœnas. Pœnis enim tum terram, tum aërem oppletum esse: & has præsepire uisum. Hæc Scythæ de seipsis, pariter ac de regione superiore narrant. Sed Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculem Geryonis uaccas agentem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pontum in terra quam Græci insulam Erythriam contra Gades, quæ sunt extra colūnas Herculis in oceano. Oceanum uero ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, uerbis quidem affirmant, sed re tamen non demonstrant. Illinc Herculem, cum ad regionem quæ nunc Scythica uocatur, uenisset, subtracta sibi pelle leonis obdormisse: Deprehenderat enim eum uehemens pluuia & gelu: Et dum dormit, interea equas eius à curru pascentes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas expectus cum indagaret, omnem regionem collustrans, tandem in terrā quæ dicitur Hylæa deuenisse: ibiq; in antro quandā inuenisse uirginē ancipitis naturæ, humanæ ac ser

pentina: superne quidem femorum tenuis sceminam, inf=
 rius autem uiperam. Eam conspicatum Herculem atq; ad=
 miratum interrogasse, nuncubi suas equas errabundas ui=
 disse. Illamq; respondisse, se quidem illas habere: sed non
 prius reddituram ei quam cum ipsa coisset: Herculem sub
 ea mercede cum scemina cocubuisse. Sed cum illa differret
 reddere equas, cupida diutissime cum Hercule concubendi,
 et hic cuperet receptis equis abire, ad postremum illis
 redditis mulierem dixisse: Has ego tibi equas, quae huc ue=
 nerant, seruaui, tu earum seruatariu pretium mihi persol=
 uisti. Concepi enim ex te filios tres: qui ubi adoleuerint,
 expone quid facere debeam, nunquid hic habere domici=
 lium (nam ipsa huius regionis imperium teneo) an ad te
 mitti: Haec percontatae respondisse: Posteaquam eos in ui=
 rilem aetatem adoleuisse uideris, si ita facies, non delin=
 ques: Quem animaduertes eorum hunc arcum ita ten=
 dentem, et hoc balteo ita percinctum, eum tu huius regio=
 nis incolam effice. Qui autem his operibus quae mando
 non erit par, eum hinc ablegabis. Haec exequendo et ipsa
 laetaberis, et praecipis meis obtemperaueris. Atq; ita lo=
 cutum Herculem, tetendisse alterum arcum (duos enim
 gestabat) et balteum praemonstrasse, atque utrumq; mu=
 lieri tradidisse arcum et balteu, qui balteus in commissu=
 ra haberet auream phialam: et his donatis abiisse. Illam
 pueris natis nomina imposuisse, uni Agathyrso, sequenti
 Gelono, nouissimo Scythae. Et cu in uirilem aetate adoleue=
 runt, eandem mandatorum memorem illa peregisse: et duos
 quidem filiorum, Agathyrsum ac Gelonum, qui propo=
 sito certamini non suffecissent, a matre ablegatos e rea=
 gione excessisse: Scytham uero, qui rem compleisset, ibidem
 remansisse: et ab hoc rege progeneratos deinceps reges
 Scyth

Scytharum: eoq; ab illa phiala Scythas ad hanc usq; aeta=
 tem phialas in baltheis ferre: et id solum Scythae matrem
 excogitasse. Haec Graeci qui habitant in Ponto, referunt.
 Fertur et alius sermo, ita habens, cui ipse praecipue assen=
 tior: Scythas pecuarios, qui Asiam incolunt, cu a Massa=
 getis bello uexarentur, Araxe transmissi, in Cimmeriam
 abiisse. Nam regio quam nunc Scythae incolunt, ea fertur
 olim fuisse Cimmeriorum. Sed inuadentibus Scythis Cima=
 merios, cu deliberarent, ut qui magno inuaderetur exerci=
 tu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebem, utraq;
 quide ualida, sed regum meliore. Nam populus sentiebat:
 abstinendum bello, nec oportere cu multis adire periculū:
 reges autem pro regione cum inuasoribus dimicandū. Ita
 cum neutris alteri obtemperare uellent, et populares cen=
 serent sine praelio demigrandum, tradita inuasoribus rea=
 gione, reges in sua potius patria occumbendum, nec unā
 cum plebe fugiendum reputantes, quod bona habuissent,
 et quod mala euidentia habituri essent patria profugi.
 Haec illis e diuerso sentientibus inter se decertasse, utrosq;
 numero pares: et omnes qui mutuis ictibus concidissent,
 fuisse a plebe Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyram,
 quorum adhuc sepulchrum extat. His humatis, caeteri e re=
 gione migrarunt: quam desertam superuenientes Scythae
 occupauere. Extantq; adhuc in Scythia tum muri Cima=
 merij, tum portoria Cimmeria, tum loco cuidam nomen
 Cimmerio, tum Bosphorus qui Cimmerius appellatur.
 Constat autem Cimmerios in Asiam fugisse Scythas, quod
 Chersonesum condiderunt, ubi nunc Sinope Graeca urbs
 sita est. Apparet etiam Scythas in persequendis Mediam
 intrasse, uia aberrantes. Nam Cimmerij quidem fugientes
 iter semper secundum mare tenebant: Scythae autem eos
 5 5 ad dex

ad dexteram Caucasum habentes insequerantur, ingressi
Mediam, itinere in mediterranea conuerso. Alia quoque
fertur communis Græcorum barbarorumq; narratio: Ari-
steus quidam Proconnesius, uersificator, Castrobij filius,
memorat se Phæbo instinctum uenisse ad Issedonas: &
supra hos incolere Arimassos, uiros unoculos: & item
supra hos esse grypas, qui aurum asseruent: ac super hos
esse Hyperborcos, id est, superaquilonares ad mare per-
tingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Ari-
massis autoribus assidue finitimis bellum inferre, & ab
Arimassis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scy-
thas, à Scythis uexatos Cimmericos, qui ad Australe mare
incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Aristeus qui-
dem cum Scythis de ea regione consentit: qui unde fuerit,
qui hæc retulit, dictum est à me. Dicitur item quænam de
eodem uiro in Proconneso & Cyzico audierim. Ari-
steum aiunt, qui nullo suæ ciuitatis esset inferior genere,
ingressum in Proconneso fullonicam officinam decepsisse:
Fullonem que occlusa officina, abisse denunciatum rem
propinquis defuncti. Dissipato que iam per urbem rumo-
re, Aristeam esse uita functum, superuenisse sermoni de
hæc re disputantium quendam Cyzicenum, ex urbe Artacia
profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeo
apud Cyzicum, atque colloctum. Et cum id iste conten-
dendo asseueraret, propinquos mortui ad fulloniam præ-
sto fuisse, habentes que ad efferendos homines expediunt.
Aperta domo, Aristeam nec uiuum apparuisse, nec mor-
tuum: septimo que deinde anno, cum in Proconneso ap-
paruisset, eos uersus fecisse, qui nunc à Græcis Arimassæi
uocantur: quibus conditis, rursus euanuisse: Hoc istæ ci-
uitates commemorant: quod scio congruisse cum Meta-
pontinis

pontinis, qui sunt in Italia, trecentis & quadraginta
annis postquam iterum euauit Aristeus, quemadmodum
conijciens & in Proconneso & apud Metapontinos in-
ueni. Metapontini aiunt, Aristeam cum apud ipsos ap-
paruisset, iussisse aram Apollinis extrui, quæ cognomen
haberet Aristei Proconnesij: & iuxta eam erigi statuum,
quod diceret Apollinem ad eos solos ex Italicis in ipso-
rum terram uenisse, illum se affectante. Et qui nunc Ari-
steus esset cum deum affectatur, tum esse coruum: Et hæc
locutum, è conspectu abiisse. Eoq; aiunt Metapontini se
Delphos ad deum misisse sciscitatum, quodnam illud ho-
minis esset proloquium, sibiq; iussisse Pythiam, ut dicto
audientes essent. Melius enim cum ipsis actum iri, si pa-
rerent: & hæc se admittentes perfecisse. Et nunc statua
extat cognomine Aristei, iuxta aram ipsam Apollinis, in
foro extructam, circumstantibus utrinque lauris: Hæc hæ-
cenus de Aristeo. Regionis autem, de qua nos dicere in-
stitueramus, quænam sint ulteriora, nemo exploratum ha-
bet. Neq; enim id ego ab aliquo audire potui, qui se dice-
ret nosse quod ipse uidisset. Ac ne Aristeus quidem ipse
(cuius paulo ante feci mentionem) in his quos fecit uersi-
bus, ait se ultra Issedonas processisse: sed ulteriora fando
sibi esse cognita, quod Issedones diceret ista commemorare.
Verum nos, quoad longissime rem inuestigare potui-
mus, omnem referemus: Ab emporio Borythenitaru (hoc
enim ex maritimis totius Scythiæ est maxime medium)
primi incolunt Callipidæ, qui sunt Græcosythæ, id est,
è Græcis facti Scythæ, super hos aliud genus eorum, qui
uocantur Halixones. Horum utriq; cum in cæteris seruat
ritum Scytharum, tum in serendo atque uescendo cepe,
allio, lente, milio. Supra Halixones incolunt Scythæ ara-
tores

tores, qui nō ad panem consiciendum serunt triticum, sed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad Aquilonē uergit, quantū nos scimus, uastus est. Atq; hæc quidem nationes iuxta flumen Hypanim colunt, ad Occidentalem partē Borysthenis. Verum transmissō Borysthenē à mari in primis est Hylea. Dehinc habitant Scythæ agricolæ, quos Græci qui sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellāt: ipsi uerò se Olpiopolitas. Hi igitur agricolatores Scythæ colunt eum quidem tractum, qui uergit ad auroram, trium dierum itinere pertinentes ad flumen nomine Panticapem. Eum uerò qui ad uentum Aquilonem, undecim dierum nauigatione Borysthenem uersus. Nam tractus qui ulterior est, in multum sane spatij desertus est. Ultra quam solitudinem Androphagi habitant, id est, uirorum carne uescentes, separata natio, ac nequaquam Scythica. Et supra hos uasta iam proculdubio omnia: nec ulla gens quantum nos scimus. At horum Scytharum qui agricolæ sunt, plagam quæ ad auroram uergit, transmissō flumine Panticape, Nomades, id est, pecuarij Scythæ incolunt, neq; serentes quicquam, neq; arantes. Nuda arboribus est omnis hæc plaga præter Hyleam. Nomades isti incolūt tractū quatuordecim dierum longitudinis, aurorā uersus, ad Gerrhum usq; flumen. Trans Gerrhum autē sunt ea quæ uocātur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse ceteros Scythas arbitrantur: à meridie quidē ad Tauricā regionē pertingētes, aurora uerò ad fossam, quā dixerūt illi qui è Græcis geniti fuerāt Oryxam, & ad emporiū paludis Mæotidis, quod uocatur Cremni, id est, prærupta. Quorum pars ad flumen Tanaim porrigitur. Quæ superiora sunt ad uentum Aquilonē Scytharū regionū, ea incolunt

In Græco exemplari legitur
 ἐκ τοῦ πλάγῃ,
 id est, ex cæcis.

incolunt Melanchlani, alia non Scythica gens. Et supra Melanchlanos paludes sunt, & deserta hominibus regio, quantū nos scimus. Trans flumen autem Tanaim non est regio Scythica, sed prima Laxiorum, Sauromatarum, qui à secessu Mæotidos paludis incipientes, incolunt tractū qui spectat Aquilonem, itinere dierum quindecim, uacuum prorsus arboribus tam agrestibus quam fructiferis. Supra hos habitant (quæ secunda portio est) Budini, terram colentes, totam arborum genere frequentem. Supra Budinos ad Aquilonem statim excipit solitudo octo dierum itineris. Post hanc solitudinem declinando potius ad uentum Subsolanum, incolunt Thyssagetae, natio copiosa et propria, & è uenatu uictitans. His contigui, & in eisdem habitantes locis his, quibus nomē inditum est Iyræa, & ipsi è uenatione uictitantes, hunc in modum: Conscensis arboribus, quæ per omnem regionem frequentes sunt, insidiantur. Singulis adest canis: & item equus, in uentrem cubare edoctus humiliter, subsidendi gratia. Vbi quis ab arbore feram uiderit, sagittaq; percusserit, conscenso equo illā persequitur, comitante cane. Super hos quæ uergit ad auroram, incolunt alij Scythæ, qui à regijs Scythis deficientes, ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos usque Scythas omnis regio Scythica est campestris, & spissi soli. Reliqua hinc lapidosa atq; salebrosa. Cuius regionis magno transmissō spatio, incolunt sub excelso montium radicibus hi homines, qui ab ipso natali dicuntur esse calui, mares pariter & foeminae, simis quoq; naribus, & ingenti mento, proprio quodam oris sono, Scythicam gestantes uestem, ex arboribus uictitantes, cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo ferè eadem quæ fico, fructus fabæ similis, in starq; nucleū habēs. Id ubi nate fuerit, uestibus

uestibus exprimunt, & quod ab eo crassum & nigrum
desiuit, nomine aschy, id aut lingunt, aut lacte comixtum
potant. Et ipsius quoque crassitudinis fece massas ad esum
coponunt. Neque enim multum est eis pecorum, utpote non
studiosis rei pecuariae. Sub arbore quisque cubat, per hyemem
quidem, ubi arborem pileo albo firmoque cōtexerint,
per aestatem uero sine hoc pileo. His nemo mortalium iniu-
riam infert. Sacri enim dicuntur esse, nihilque Martiorum
armorum possident. Idem finitimorum controuersias di-
rimunt. Ad quos quisquis confugit, is a nemine leditur.
Nomen eis est Agrippaei. Ad hos usque caluos ingens
quoque uersus prospectus est regionis, & gentium, quae
in conspectu sunt ex Borysthenis atque ex alijs Ponticis
emporijs. Scythae qui ad hos comēant, per septem interpre-
tes totidemque linguas perueniunt. Horum tenuis notitia re-
rum habetur. Quod supra caluos est, nemo pro comperto
referre potest. Nam montes editi atque praerupti transitum
interdicunt, quos nemo transcendit. Isti tamen calui refe-
runt, quae apud me fidem non habent, incolae montes ab ho-
minibus Capripedibus, quos ubi transferis, esse alios qui
senos menses consopiantur, quod ego in primis non admit-
to. Sed tractum illum qui ad auroram caluis est, ab Issedo-
nibus habitare sine ambiguitate compertum est. Ille uero
superior, qui uergit ad Aquilonem, tam Issedonibus quam
caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt. Issedones
talibus moribus uti feruntur: Quoties pater alicui dece-
sit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quae ubi ma-
ctauerunt concideruntque, concidunt & mortuum patrem
illius, a quo in conuiuium accipiuntur, commixtis quae om-
nibus carnibus conuiuium exhibent. Caput tum defun-
cti denudatum purgatumque inaurant, eoque pro simula-
chro

chro utuntur, agentes illi quotannis maiores hostias cae-
remoniasque. Haec filius patri facit, quemadmodum Graeci
natalitia. Dicuntur praeterea & isti iusti esse, & ipsorum
uxores peraeque sortes ac uiri. Hi & ipsi cognoscuntur.
Quod supra hoc est, ibi autem Issedones esse homines uno-
culos, & grypes auri custodes. Hoc ab eis acceperunt
Scythae, a Scythibus nos ceteri accipientes uerum puta-
mus, ac Scythice appellamus eos Arimastos. Nam arima
Scythae unum uocant, spu uero oculum. Omnis autem
quam dixi regio, adeo infestatur hyberna seuitia, ut octo
mensibus tolerari non possit, tale illic gelu est. Sicubi a-
quam effundas, modo facias ibi lutum: facies autem, si illic
ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & om-
nis Cimmerius Bosphorus, super quam glaciem omnes
qui intra fossam incolunt Scythae, exercitus ducunt, &
plaustra agunt trans mare usque ad Indos. Ita uis hyber-
na octo mensibus perstat, quatuor tamen mensibus reli-
quis frigora illic sunt. Vbi etiam aliam, quam ceteris re-
gionibus, conditionem habet hyems. Nam cum tempus
pluendi est, nihil ibi quod sit ullius momenti, pluit. Aesta-
te pluere non cessat. Quinetiam tonitrua cum alibi, tum
ibi nulla existunt, aestas nubila est. hyeme si fiant tonitrua,
pro ostento habetur. Terrae motus in Scythia si existat,
seu aestate, seu hyeme, tanquam prodigium admirantur.
Eam uim hyemis equi perferunt, muli, asinique, neque in-
cipientem quidem ferunt, cum tamen alibi stantes in ge-
lido equi labesiant, asini uero ac muli durēt. Et haec mihi
uidetur esse causa, cur omnino cornua bouino generi non
sucefrescant, astipulante sententiae meae Homeri carmine
in Odyssaea, quod ita habet:

Et Libyen, ubi sunt cornuti protinus agni.

Odyss. 4.

Quod

Quod recte dicunt, in locis calidis mature cornua existere. Nam in uehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua, aut si oriuntur, uix oriuntur. In Scythia itaque hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea indagare instituit) cur in omni Heleo agro muli nequeunt gigni, cum neque locus sit frigidus, neque ulla alia causa appareat. Aiunt Heliienses ipsi ex imprecatione quadam id sibi contigisse. Cumque tempus aduentat conceptus equarum, se in loca finitima illas educere. Ibi postquam admiserint asinos, dum quae conceperint, tunc rursus eas reducere. De pennis autem, quibus aiunt Scythiae oppletum esse aërem, et ideo non posse prospici longius continentem, nec ulterius transfiri, haec est mea sententia: Quod ultra eam regionem assidue ningit, et (ut credibile est) minus aestate quam hyeme. Nam prout cuilibet eminus intuenti cadentem niuem copiosam liquet, quod dico, nix pennis assimilis est: et propter hanc talem hyemem inhabitabilia sunt eius continentis loca, ad Aquilonem spectantia. Eoque opinor, pennas niuem esse interpretantes, Scythas ac circumiectas gentes ita loqui. Verum haec quae reperiuntur, longissime dicta sunt. De Hyperboreis autem hominibus neque Scythae quippiam, neque alij ulli illic incolentium memorant, praeter Issedones, nec ipsi quidem (ut mihi uidetur) dicentes aliquid. Dicerent enim et Scythae de hoc, quemadmodum de unoculis dicunt. Quanquam et ab Hesiodo de Hyperboreis mentio fit, quinetiam ab Homero in Epigonis, si tamen Homerus re uera fecit hos uersus. Sed multo plurima de his Delij memorant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata uenisse ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepisse, gradatimque per singulos ad occasum usque;

usque, atque illinc meridiem uersus dimissa, à primis Graecorum Dodonaeis esse accepta, et ab his descendisse ad Meliensem sinum, peruasisseque in Euboiam, et oppidatim usque ad Carystum, et illinc reliquisse Andrum. Carystios enim esse, qui in Tenum portarint, Tenios uero in Delum, atque ita haec sacra in Delum aiunt peruenisse. Sed primum Hyperboreis misisse duas puellas, quae ferrent haec sacra, quas Delij aiunt Hyperocham et Laodiceam, et cum his tutelae gratia quinque eius popularibus, qui eas deducerent, nunc Peripherees uocatos in Delo, ubi in magno honore habentur. Et cum isti ab Hyperboreis missi rursus non redirent, indigne ipsos Hyperboreos tulisse, si eos quos assidue mitterent, non reciperent. Ita misisse qui ferrent ad confines suos sacra in stipula tritici ligata, iuberentque illos considerate mittere ad aliam nationem. Atque ita haec gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum. His ergo sacris simile quiddam fieri animaduerti à foeminis Thraicis, atque Paeonijs, quae in sacrificando regiae Dianae, non sine stipula triticea id faciunt, atque ipse uidi eas facientes. Ceterum, his uirginibus Hyperboreis uita funeralis in Delo, parentant puella Deliae ac pueri, tonsis utriusque crinibus, quos puellae quidem suso inuolutos, supra monumentum aliarum deponunt: pueri autem ad quandam herbam applicantes, et ipsi sepulchro imponunt. Est autem monumentum intra Artemesium ad sinistram intrantibus, olea illic superenata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur haec uirgines. Aiunt iidem Argin et Opin uirgines ex Hyperboreis, eorundem hominum aetate in Delum uenisse, etiam priores Hyperocha et Laodice: et has quidem uenisse ad reddendum Lucinae tributum, pro partu maturando quod instituerant. Argin uero et Opin una cum ipsis

deis aduenisse, & honoribus alijs ante illas fuisse donatas. Ad eas enim congregari coetum mulierum quæ hymnum canant ab Olene Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Delijs edoctos insulanos & Iones, coetus agere instituisse, & nominatim Argin & Opin decantare. Hic Olen è Lycia profectus, alios quoq; uetustos fecit hymnos, qui cantantur in Delo dum cinis qui supra sepulchrum est Argis & Opis, dispergitur super infinitam agrotorū turbam, qui ad aram sunt. Est autem sepulchrum earū post Artemisium, ad auroram spectans, proxime Ceiorum coenaculum: Hactenus de Hyperboreis dictum sit. Nā de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: qui sagittā dicitur per uniuersā terrā circumtulisse, nihil comedens. Quod si qui sunt Hyperborei, id est, super aquilonares, erunt alij & Hypernotij, id est, super australes. Nempe rideo, cum multos uideo iam descripsisse ambitum terræ, nullū habentes in exponendo sensum, qui Oceanum scribunt circumfluere terram, tanquam tornum factam esse orbiculatam, & Asiam facientes Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinem breui patefaciam, & quanta sint singula ad describendum. Vbi Persæ incolunt, id ad australe protēditur mare, quod dicitur rubrum. Super hos ad uentum aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi ad septentrionale pertinentes mare, in quod insluit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc uesperam uersus, ab ea duæ oræ terrarum ad mare protenduntur, quas ego exponam. Hinc quæ ad aquilonem uergit, ora una à Phasi incipiens, porrigitur ad mare per Pontum et Hellepontum, usq; ad Sigeum Troicū. Quæ uero ad austrum uergit, eadem orā sinu Marian-

dico.

dico, qui Phœnicia adiacet, tenditur secundū mare ad promontorium usq; Triopium. Incolunt autem in ora hæc hominum nationes triginta. Talis est in una ora. Altera uero à Persis incipiens, porrigitur ad rubrum mare, quod & Persicū uocatur: deinde gradatim Assyria, atq; inde Arabia, desinitq; in sinu Arabico: & si non desineret, nisi ob id, quod Darius è Nilo riuos in illum sinū induxit. À Persis ad Phœnicem tractus amplus est ac multus. À Phœnicia hæc ora tendit secundum hoc mare per Syriam Palæstinam & Aegyptum, in qua terminatur: intra quæ tres sunt omnino nationes. Atq; hæ sunt quæ à Persis occasum uersus in Asia cōtinentur. Quæ supra Persas sunt, et Medos, & Sapires, & Colchos, aurorā uersus & solem orientem hinc mari rubro abluuntur: aquilonē uersus, à mari Cassio et flumine Araxe qui cōtra solē orientē fluit. India tenuis habitatur Asia. Illinc iam auroram uersus deserta sunt: nec qualia sint, dicere quisquam potest. Et Asia quidē talis & tanta est. Africa autē ab altera ora est, ab Aegypto enim iam excipitur. Hæc ora circa Aegyptū iā angusta est. Nā ab hoc mari ad rubrū, inter capedinus est centū millium uulnarū, * quæ mille stadia. Ab his deinceps angustijs spatiosa sanē ora excipit, quæ Africana dicitur. Itaq; admiror eos, qui disternarūt atq; distinxerūt Africā, Asiā, Europam: inter quas nō parū est differētia. Siquidē Europa lōgitudine quidē ceteras assequitur, latitudine uero nō uidetur mihi cōparari digna. Nam Africa scipsam mōstrat circūfluā mari esse, excepto dūtaxat ubi Asia contermina est, Neco Aegyptiorū rege, eorū quos nouimus primo in hoc demonstrando. Is postquā destitit à deprimenda fossa, à Nilo ad Arabicū sinū, misit nauibus quosdā Phœnices, præcipiens ut transuecti columnas Herculeas penetrarēt

t 2 ad

ad septentrionale usque mare: atq; ita ad Aegyptum remearent. Phœnices igitur è rubro mari soluentes, abierunt in mare australe: qui postquam autumnus advenerat, applicitis ad terram nauibus sementem faciebant: ut assidue Africani legerent, ac messem expectarent. Deinde messo frumento nauigabant. Ita biennio consumpto ad Herculeas columnas, anno tertio declinantes in Aegyptum remearunt, referentes quæ apud me fidem non habent, forte apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atq; hunc in modum Africa primum est cognita. Secundo loco fuerit Carthaginieses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, uirum Achaemenidem, qui Africam non per nauigauit, cum esset ad hoc ipsum missus: sed cum nauigationis longitudine, tum terræ solitudine deterritus retro redijt, non impleto labore, quem ei mater iniunxerat. Etenim uitauerat filiam uirginem Zopyri, filij Megabyssi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendum cruci mater sua, quæ fuerat Darij soror, liberauit: quod diceret se magis illi supplicium irrogaturam, quam rex pararet. Quippe necesse ei fore, per nauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in Aegyptum abiit, sumptaq; illinc naue ac socijs, nauigauit ad columnas Herculis: quibus transmissis, circumuectus Africae promontorium, nomine Syloës, in meridiè cursum tenebat. Emensusq; permultum maris intra complures menses, cum assidue pluri tempore opus esset, cõuerso cursu in Aegyptum redijt. Et illinc ad regem Xerxem regressus, aiebat se in per nauiganda remotissima ad quam ierint ora, uidisse homines pusillos, Phœnicea ut ètes ueste, qui quoties ipsi terræ nauim applicarent, ad montes se fuga proriperent relictis

lictis urbibus. Ipsos autem illos ingressos nihil iniuria intulisse, pecora tantum illinc excepisse. Quod autem totam Africam non per nauigassent, hæc causam afferebat, quod nauigium ulterius procedere non posset, sed retineretur. Hunc Xerxes negans locutum uera, quod certamen sibi propositum non exoluisset, in crucem sustulit, irrogata quam destinauerat poena. Huius Sataspis eunuchus audita domini nece, Sanium cum magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit. Eius nomen cum sciam, tamen uolens obliuiscor. Asia bona pars à Dario inuestigata est. Is cupidus cognoscendi ubinam Indus (qui secundus omnium fluminum crocodilos præstat) mare influat, misit nauibus cum alios quosdam, quos uera renūciaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandem. Isti è Cassa tyro urbe, et è terra Pactyia soluentes, secundo flumine auroram uersus atq; solem orientem nauigantes in mare: dehinc per ipsum mare, tricesimo demum mense tenuerunt eum locum, unde rex Aegyptiorum eos Phœnices, quos antea dixi, miserat ad Africam per nauigandam. Post horum per nauigationem Darius Indos subegit, et eo mari potitus est. Ita Asiam (præter eam quæ orientem solem spectat) compertum est parem Africae esse. Europa à nemine inuestigata est, neq; quæ ad orientem, neq; quæ ad aquilonem uergit, an mari claudatur. Longitudine tamen cognoscitur ad utranq; accedere. Neq; possum coniectura colligere, unde sit, et cum una sit terra, trifaria sint ei nomina indita è mulierum cognominibus: eiusq; fines ponantur Nilus fluuius Aegyptiacus, et Phasis Colchidicus. Alij adiuunt esse fines Tanaim et Meotidæ, fretumq; Cimmerium: sed negant se audisse nomina eorum, qui hæc distinxerunt, et unde nomina imposuerint. Iam enim Libya quidè, id est,

est, Africa, à plerisq; Græcorum fertur sortita nomen à Libya quadam muliere indigena. Asia uero ab uxore Prometheus: quanquam Lydi hoc sibi nomē uendicant, asserentes ab Asio Manei filio Asiam appellatam, non ab uxore Prometheus. Vnde & Sardibus familiam quandam esse uocatam Asiadem. Europa autem neq; an sit mari circūflua, neq; unde hoc nomē acceperit, neq; quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est, nisi quod dicitur mus ab Europa * Tyria nomen accepisse regionem: nec antē, sicut cæteras nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neq; in hanc comieasse terram que nunc à Græcis uocatur Europa, sed è Phœnice tantū in Cretam, & è Creta in Africā: Hæc hætenus de his dicta sunt. Nā que sentimus de his, hæc dicimus. Pōtus Euxinus, in quem Darius fecit expeditionē, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica dūtaxat excepta. Nullius enim nationis eorū que sunt intra Pontū, aut aliquid ad sapientiā pertinentens, proferre possumus, aut aliquē uirū pro erudito habitum nouimus, præter Scythicam gentē et Anacharsim. In gente Scythica ex omnibus humanis negocijs unū maximum, quantū nos scimus, excogitatū est. Nā cætera nō admiror. Quod maximū ab eis excogitatū, id est, ut neq; quispiam qui ad eos se cōtulerit, ausu gere: neq; ipsi capi possint, aut ne inueniri quidē, si nolint, atq; deprehēdi. Siquidem nullæ sunt eis urbes, nulla mœnia extructa. Domos se cum ferūt singuli: equestresq; sunt sagittarij, non pane uisitantes, sed ex pecoribus: pro domibus plaustra habētes: quidni, imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles? Hæc sunt ab eis inuēta, cum opportunitate terræ, tum fluminū beneficio. Nam hæc terra cum sit campestris, sua sponte uliginosa est & humida, eamq; interfluūt flumina non

* Aliter, Syria

nō multo pauciora numero, quam in Aegypto fissæ. Quorū quæ sunt celeberrima, & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister quinq; ostia habēs, post hūc Tyres, & Hypanis, & Borysthenes, & Paticapes, & Hypacryris, et Gerthus, & Tanais: Isti horsum fluūt. At Ister, omnium quos nouimus fluuiorū maximus, semper sibi ipsi par, tã estate quam hyeme, fluit ab Hesperio, primus omnium qui sunt in Scythia. Ob id omnium maximus, quod alij in eū insuūt, qui ipsum ingentē reddūt, per Scythiam delapsi numero quinq;. Vnus quē Porata Scythia appellāt, Græci Pyretō, alter Tiarātus, tertius Ararus, quartus Napares, quintus Ordissus: Horum primo loco dictus, fluuius magnus est, ad aurorā fluens, eū Istri aqua cōmunicat. Minor est Tiarantus, ad hesperū magis uergens. Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis, & Ordissus, in Istrū insundūtur. Hi sunt uernaculi Scythiæ annes, qui illū augēt, in quem etiā euoluūtur. Ex Agathyrhis quidē fluens unus, Maris: ex Hami uero iugis tres alij ingētes ad aquilonē uentum, Atlas & Auras, & Tibesis. Per Thraciā uero et Crobyzos Thracis, Athres, & Noas, & Atarnes. Et ex Paonijs ac mōte Rhodope, mediū interseindēs Hamū, Cius. Quin ex Illyris in aquilonē tendens Angrus, planitie Triballiā interfleuēs, Brōgū intrat. Brōgus iste Istrū. Ita utrūq; per se magnū Ister excipit. Præterea ex Umbriorū regiōe Carpis, & alius ad uentū aquilonē Alps in Istrū exeunt. Omnem enim Europā Ister emetitur (sumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt post Cyneas) totaq; permessus Europā, ex transuerso ingreditur Scythiā. His quæ dixi fluminibus, et alijs aquas ferētibus, Ister fit omnium maximus. Quod si alterius cum alterius aqua comparatur, profecto Nilus copia aquæ antecellit,

quod in eū nullus neq; fluuius neq; fons ingrediens, ad incrementum aquæ cōfert. Quod autē Ister sibi semper par fluit, tam æstate quam hyeme, ob id fit (ut mihi uidetur) quod hyeme est, quantum est, aliquantulo maior quam sua natura fert. Nam per hyemē paululū in ea regione pluit, sed ubiq; ningit. Æstate uero nix, quæ sub hyemē decidit permulta, undiq; in Istrū liquefacta dilabitur, cumq; implet, nec ipsa solū, sed cum ea imbres multi atq; uehementes. Quippe per æstatē pluit, quo tēpore quāto plus aquæ sol ad se attrahit quam hyeme, tanto plus aquæ cū Istrū miscetur æstate quam hyeme. Ita cū paria faciat Ister datis aquis & acceptis, fit ut semper uideatur sibi esse similis. Ex fluminibus ergo quæ apud Scythas sunt, unum est Ister. Post hunc Cyres, qui ab aquilone means, ortū trahit ex ingēti paludē, quæ Scythicā terrā à Nebride separat. Ad ostiū huius incolunt Græci, qui Tyrīæ uocātur. Tertium flumē est Hypanis, ex Scythia ueniens, & ex magna paludē profluens, circū quā pascūtur equi syluestres candidi, rectēq; uocatur hæc palus Mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis, fluit fere quinq; derū nauigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor à mari dierū nauigatione sanē quā amarus, propter armarum, qui in eū fluit, fontē: adeo in quā amari, ut eū sit exiguus magnitudine, tamē inficiat Hypanim flumē, in paucis magnū. Est autē hic fons in finibus regionis Scytharū aratorū, et Alizonum, eodē nomine quo locus unde emanat: Scythica lingua Amaxāpeus, id est, sacræ uie. Apud Alizonas contrahūt terminos suos Tyres & Hypanis, mox deīde in diuersum abeūtes, mediā intercape dinē laxāt. Quartus fluuius est Borysthenes, secundū Istrū omnīū maximus, & nostra sentētia, nō modo Scythicorū fluuiorū lōge huberrimus,

sed

sed etiam ceteris huberior, præter Aegyptium Nilum, cum quo non licet alium cōparare. Ceterorū huberrimus est Borysthenes, pascua præbens amœnissima, & accomodatissima pecoribus: necnon optimorum ac singulariū affatim piscium, idē ad potandū suauissimus, liquidus inter turbidos fluens, iuxta quē sementis optima fit, & herba non satiuæ, etiam altissima. In cuius quoq; ostio ingens uis salis sua sponte cōcreuit. Præbet idem ingentia cete, ad falsuram spinis carentia, quæ antacæos appellant. Alia præterea præstat admiratione digna. Quadraginta dierū nauigatione usq; ad locū nomine Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere. Superiora per quæ fluit, nemo hominū eloqui potest. Apparet tamen fluere per solitudinem ad Scytharum agricolantium plagam. Nam hi Scythæ decē dierum nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tantum ac Nili fontes, nec ipse possum, nec ullum Græcorum reor posse dicere. Idem cum ad mare adueniat, Hypanis cum eo miscetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentē tendētes intercapedinis est, Hypoleo promontorium uocatur, ubi delubrum Cereris erectum est. Ultra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuijs. post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluens, atq; è paludē. Inter quem & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hyleam ingreditur, qua transmissa, Borystheni immiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è paludē manans, mediosq; Scythas pecuarios influens, in mare uoluitur, iuxta Carcinitim oppidum, ad dexterā coercens Hyleam, & cursum, qui dicitur Achilias. Septimus est Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui è Borysthene dirimitur circa ea loca, apud quæ Borysthe-

t 3 nes

nes cognoscitur: cui loco nomē est Geryho, determinatq; regione Scytharū pecuariorū ac regionū. Et dum in mare iuit, in Hypacrim dilabitur. Octauus est Tanais, qui se per uisū uasta palude profluēs, in aliā uastiorē diffunditur, nomine Maotim, quae discludit regios Scythas a Sarmatis. In hunc Tanaim alius influit, nomine Hyrgis. Ita Scythae celeberrimis annibus muniti sunt. Gramen quod in Scythia germinat, omnium quae nos nouimus germinum aridissimum est, quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea quidem ut quam maxima sunt, ita apud eos abundant. Cetera autem uulgaria sunt. Atq; hunc in modum res sunt eis institutae. Deorum hos solos propiciantur: Vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem, existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & coelestem Venerē & Mariem, & Herculem. Hos cuncti Scythae deos arbitrantur. Sed qui regij Scythae uocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestam lingua sua Tabiti, Iouem Papaeum, meae sententia rectissime. Tellurem Apiam, Apollinē Octosyrum, coelestem Venerē Arimpasam, Neptunū Thamima, adē. Simulachra & aras & delubra faciēda nō putant, praeterquam Marti. Idem sacrificiū prorsus apud omnia templa fieri, eodē modo est institutū, qui talis est: Victimā ipsa primoribus implicita pedibus sistitur, cuius a tergo stans immolator, amota in primis infixa, pecudem ferit, eaq; concidente deum inuocat, cui illā mactat, deinde circumdat laqueum collo, tum iniecto baculo circumducit, hostiamq; strangulat non incenso igni, non uotis nuncupatis, non sumptis libamentis, sed ubi pecudem strangulauit, eiq; pellem detraxit, ad coluram se cōuertit. Verum cum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnē coquendam ex-

cogita-

cogitatum est: Vbi uicimam pelle denudarunt, denudant quoq; ossa carnibus, dehinc illas in lebetes eius gentis, Lesbij crateribus assimiles, nisi quod sunt multo capaciores, iniiciunt. Subiectis atq; succensis ossibus hostiarū, coquūt. Si autē non adfuerit lebes, omnes carnes hostiarū in aluos illarum, & cum aqua commiscēt, atq; ossa succendunt. Quibus pulcherrime ardentibus, & aluis facile capientibus carnes ossibus separatas, ita fit, ut bos se ipse coquat, & item cetera pecora immolata, per semetipsum quodq; elixum sit. Coctis carnibus, is qui immolauit, earū atq; intestinorum libamēta ante se porricit. Immolant autē cum alia pecora, tum praecipue equos. Et alij quidem dijs hūc in modū & alias pecudes immolāt. Mari uero sic prisco ritu apud quosq; tale extruitur templum. Sarmentorum fascēs aggeruntur trium in longum latumq; stadiorum, minoris tamen sublimitatis, desuper quadrata planities efficitur, tria latera praerupta sunt, quartum accliuē, per quod ascendatur. Eo quotannis comparant centum quinquaginta plaustra sarmentorum. Nam semper propter caeli tempestatē illa marcescunt. Sub hoc aggestu ferreus acinacis, qui singulis uetustus est, statuitur. Idq; est Martis simulachrū, cui annuas hostias offerunt cum aliorū pecorum, tum equorum, & plus huic acinaci quam ceteris dijs. Ex captiuis centesimū quemq; immolant, non eodem quo pecora modo, sed diuerso. Nam ubi eorū capitibus uinum libauerūt, ipsos ad quoddā uas mactant: dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublatis, acinacem cruore perfundunt. Haec quidem supra cōstrunt, inferius autē ad templū illa faciūt. Virorū interemptorū omnes humeros dextros praecidūt, quos unā cū manibus in aērem iaciūt, quo cūq; deciderit manus, ibi iacet, & seorsum mortuus.

Ceteris

Ceteris deinde solemnibus confectis, abeunt. Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. Sues pro nihilo putant, quos nec alere omnino in sua regione uolunt. Quæ uero ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum uirum ceperit uir Scythæ, eius sanguinem potat: quoscunq; in prælio interemerit, eorum capita regi offert. Nam capite allato, sit prædæ quancunq; ceperit, particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit. In orbem illud amputat circa aures, uerticeq; sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & ubi sicut bouis coriû manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eaq; & habentis equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia ut quisq; plurima habeat, ita uir iudicatur præstantissimus. Sunt quoq; multi, qui coria hæc humana tanquam brutorû cõsuant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæsorû hostium manus dextras cû unguibus excoriant, eisq; opercula pharetrarum integunt. Est autem inter omnia coria humanum ferè & crassum maxime & candore splendidû. Multi totos homines excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circumferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. Non tamen de omnium, sed de inimicissimorum capitibus hoc faciunt, ut illud quisq; infra supercilia recisum prorsus excuteret: & crudo tantum bouis corio, si pauper sit: si diues, non modo exterius inducat bouino corio, uerum etiam interius inaret, & sic uterq; pro poculo utatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos extiterint discordiæ, dum apud regem uictoria sint potiti. Hæc capita hospitibus, qui ad eos ueniunt uiri alicuius existimationis, exhibent: referuntq; illos, cum essent domestici, & ad pugnam læcessissent, ab ipsis esse superatos, id strenuitatis loco ponentes. Semel quotannis singuli regionum principes miscunt

uinum

uinum crateri: de quo Scythæ omnes hostium homicidæ bibunt, nemo gustat qui nihil præclari operis ediderit, sed sine honore seorsum sedet: quæ res apud eos maxime est ignominia. Qui uero cõplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habet calicibus potant. Apud eosdẽ permulti sunt uaticinatores, qui cû pluribus uirgis salignis diuinant, ad hunc modum: Grandes uirgarum fascies cum attulerunt, humi positos dissoluunt, ac separatim ponentes illarum singulas uaticinantur: Ad hæc dicendo, uiceuersa uirgas præbent, ac rursus sigillatim cõponunt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enarics, qui sunt androgyni, aiunt sibi à Venere traditam diuinationem, tiliæ fronde uaticinantes. Tiliam ubi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluendo tractat, atq; hunc in modum uaticinantur. Horum tres maxime probatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferè dicunt hunc aut illum ciuem (nominant autem hominem de quo loquuntur) peierasse, iurantem per regium solium. Est autem Scythis mos plerumq; iurandi per regium solium, cum maximè uolunt interponere iusiurandum: protinusq; is quæ dixerint peierasse, adductus, cogitur scientia diuinandi, tanquam cõperius falso deierasse per regium solium, & ob id regem ægrotare. Si ille inficians se negat peierasse, atq; rem grauitè fert, rex duplè uaticinorū accersit. Qui inspecta diuinandi ratione, si & ipsi hominem periurij conuicerint, sine mora caput excidunt: eiusq; facultates inter se partiuntur primi uaticini. Sin uero illi, qui superuenerunt, uaticini homines absoluerint, alij atq; alij præsto sunt: quorū si plures absoluerint, decernitur primis illis uaticinis esse preuendū, eosq; hunc in modum necant: Plaustrum concameratū ubi sarmentis re-

& ma=

Et manibus post tergum reuinctis, atq; ore obstructo, ex-
 tendunt in medium sarmentorum: incensis que sarmentis
 territando agitant boues. Quorum bouum multi cum
 uaticinis concrematur, multi ambusti utiq; cremato plas-
 tri remone aufugiunt. Hoc, quem dixi, modo uaticinos co-
 burunt, etiã ob alias causas, appellantq; *ἑρμηνείας*, id
 est, falsos uaticinos. Sed quos morte rex afficit, eorũ ne li-
 beros quidẽ relinquit, sed uniuersos mares interficit, fo-
 minis nihil laesis. Foedera cũ quibuscunq; ineunt Scythæ,
 hoc modo ineunt: In fuso in grandẽ calicẽ fictilẽ uino, co-
 miscent eorũ sanguinẽ qui feriunt foedus, percutiẽtes cul-
 tello aut incidẽtes gladio aliquantulum corporis. Deinde
 in calice tingunt acinacem, sagittas, securim, gladiũ. Hæc
 ubi fecerunt, sese multis uerbis deuouẽt: postea uinũ epo-
 tant, non modo ij, qui foedus fecerunt, sed etiã comites hi,
 qui sunt maxime dignitatis. Regũ sepulchra apud Ger-
 rhos sunt, ubi Borysthenes iam nauigabilis est. Ibi cũ rex
 eorũ decessit, ingentẽ scrobẽ effodiunt forma quadrata. Hoc
 ubi prepararunt, accipiunt mortuũ corpore incerato, alue
 euulsa atq; expurgata, quã silere cõfuso & thymiamate,
 apijq; semine & anisi, cũ expleuerunt, resunt rursus, im-
 positumq; plastro cadauer, ad aliã gentẽ ferunt. Quod qui
 excipiunt, eadẽ agunt quæ regij Scythæ: aurẽ decidunt, cri-
 nem circũtendent, brachia circuncidunt, frontẽ nasumq;
 consauciant, sinistra manũ sagittis traiciunt. Postmodũ
 regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem, cui imperi-
 tant, quæ ipsos comitatur ad eos unde primum uenerant.
 Vbi iam mortuũ circumferentes, lustrauerunt singulas gen-
 tes quibus imperauit, apud eos deponunt, qui in extremis
 Gerrhis habitat & in sepulchris. Quẽ postquã super tho-
 rã in loculo uiderunt, hastis hinc atq; hinc defixis, de super
 ligna

ligna disponunt: deinde pallio contegunt. In reliqua locu-
 li spatio sitate aliquã eius pellacũ strangulatam sepeliunt,
 & cum qui uina miscebat, & cocũ, & * equi agasonem, * *ἰπποκόμορ*.
 & ministrũ, & qui erat à nuncijs, necnon equos, & alia
 rum rerum omnium primitias, quin etiam phialas aureas.
 Nam argenteam aut æream nihil in usu habet. His actis,
 humum certatim atq; auide iniiciunt, cupientes tumulum
 quã maximum efficere. Circumacto anno, rursus hoc a-
 gunt: E famulis regis intimos sumunt. Sunt autem famuli
 regũ ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit. Nam nul-
 lus uenalius ei ministrat. Horũ ministrorũ quinquaginta
 cum strangulauerunt, ac totidẽ præstantissimos equos, edu-
 ctis intestinis, expurgatis paleis implent ac consuunt. Et
 ubi dimidiũ fornices super duo ligna resupinatum statue-
 rint, alterumq; dimidium super altera duo ligna, & item
 alia multa huiuscemodi defixerint, tum super ea equos im-
 ponunt, crassis tignis in longum ad ceruicẽ usq; traictos,
 ita ut priores fornices sustineant armos equorũ, postero-
 res uero iuxta femora suscipiant uteros, utriq; cruribus
 superne pendentibus. Equos infra nanant, eorumq; habenas
 ad palos extentas alligant. Dehinc super eorum singulos
 statuunt singulos quinquaginta iuuenũ strangulatorum,
 hunc in modum: Vnicuiq; eorum rectũ stipitem per spinã
 ad ceruicem usq; transfigunt: quod inferius stipitis extat
 ultimum, insigunt tigno illi, quo equus transiectus est. His
 equitibus sepulchro circumpositis abeunt. Hunc in mo-
 dum reges sepeliunt. Alios autem Scythas cum decesserunt,
 proximi quique in plaustris collocatos ad amicos
 circumferunt. Eos singuli amicorum excipientes, epu-
 lum cadauer commitantibus præbent, tam propinquis
 quã ceteris. Ad hunc modũ quadraginta diebus priuati
 homines

homines circumaguntur: dehinc humantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinanuerunt, ablueruntque, circa corpus ita agunt: Tria ligna statuunt mutuo inclinata, circa hæc prætendunt lana pilea, quam maxime possunt conspicientes, & in scapham, in medio lignorum pileorumque positam, lapides conijciunt ex igne perspicuos. Nascitur autem apud eos cannabis lino similima, præterquam crassitudine ac magnitudine. Sed quam nostra est multo præstantior, uel sua sponte nascens, uel sata: ex qua Thracæ uestimenta conficiunt, lineis similima: quæ nisi quis admodum terat, linea sint an cannabacea, non queat dignoscere: & qui non uiderit cannabem, existimet lineum esse uestimentum. Huius cannabis sumptum semen Scythæ sub pileis occultant, supra lapides igne perspicuos: unde fit thymiana, tantum reddens uaporem, quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore stupentes Scythæ, eiulant, quod apud ipsos loco lauacri est. Neque enim lauant omnino corpus, sed uxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem scabrum conterunt cypresso & cedro & thuris ligno. Deinde perfritum corpus cum intumuerit, illud faciemque medicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, medicamentis amotis, mundas ac splendidas. Externis hi ritibus uti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipue, utique posteaquam deprehenderunt Anacharsim, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis cum multum orbis terrarum contemplatus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum in Hellespontum nauigans tenuisset Cyzicum, uouit matri deorum offendit enim Cyzicenos eius diem festum magnifico sane apparatu celebrantem

brantes) si saluus sospesque domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu, quo Cyzicenos sacrificantes uidisset, & peruigilium noctis instituturum. Cum abiisset in Scythiam, uenit ad locum qui dicitur Hylea, iuxta Achillis cursum sita, ubique omnifarijs arboribus referta. In hac abstrudens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam deæ persoluit, tympanum tenens, exutisque simulachris. Hæc cum agentem quidam Scythæ animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex cum & ipse contulisset se eò, & Anacharsim ea facientem inspexisset, excussa sagitta, necauit. Et nunc si quis de Anacharsi interrogat, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id, quod in Græciam peregrinatus est, externosque sit mores sectatus. Licet (ut ego accipit) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusque Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruæ fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit, qui Anacharsim interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponneses audiui referentes, Anacharsim ab rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulum, & cum rursus redisset, dixisse ad eum qui se miserat, cunctos Græcos esse in omnia sapientia occupatos, Lacedæmonijs exceptis, qui soli rationem haberent dandi & accipiendi prudenter. Verum hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur uir (quemadmodum antea dictum est) mortem oppetit, & ipse quidem ita egit propter externos ritus, & Græcorum consuetudinem. Multis autem sane annis postea interiectis, ita passus est Scyles, Aripithis filius. Et enim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem sustulit ex uxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam

linguam literasq; edocuit. Interiecto deinde tempore, Ari-
pité per dolum occiso à Spargapithe Agathyrforum re-
ge, Scyles regnum suscepit, & uxorem patris, nomine
Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripiti-
thi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti, Scy-
thicus tamē uiuēdi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græ-
cus, in quo fuerat imbutus à puero. Ideoq; multo magis
ad hunc exercendum se conuertebat. Vtiq; tum ad urbem
Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum. Bory-
sthenitæ autem se à Milesijs aiunt esse oriundos. Ad hos
quoties Scyles ueniebat, relicto in suburbanis exercitu,
ipse muros ingressus portas obserabat, depositaq; Scythi-
ca stola, Græcum sumebat uestimentum, & eo indutus
per forum spatibatur, nullo neque satellitum, neq; popu-
li comitatu, appositis qui portas custodirent, ne quis Scy-
tharum cerneret cum gestantem huiusmodi stolam, & cū
ceteris Græcorum institutis utebatur, tū in faciendis deo-
rum sacris. Et cum ibi tempus mēstruum, aut amplius tri-
uerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idq; sepe nu-
mero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & uxore illinc
accepta. Sed cum foret ei male euenturum, ex hac occasio-
ne male euenit. Affectanti ei Dionysii Bacchanalem ini-
tiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in mani-
bus oblatum est ingens ostentum. Erant ei in urbe Bory-
sthenitarum circum ædes suas, quarum paulo antè habui-
mentionem, magnas atque magnificas, è lapide candido
sphynges & grypes stantes. In has ædes deus fulmē iacu-
latus est, totaq; deflagrauerūt. Scyles nihilominus initia-
tionem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro dant
bacchanandi consuetudinem, negantes esse credibile deū
inuenisse, quo homines ad dementiā adigantur. Posteaquā

Bacch

Bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Bory-
sthenitarum Scythi indicium detulit, inquiring: Vos qui-
dem Scythæ nos irridetis, quod Bacchanalia agamus,
quodq; nos deus occupet. At nunc demū hic uestri quoq;
regem occupauit. Nam Bacchanalia exercet à deo in de-
mentiam actus. Quod si mihi non habetis fidem, sequimini
me rem uobis ostensurum. Primores Scytharum hominem
secuti sunt, quos Borysthenita ille deductos clanculum
in turri collocauit. Vbi affuit Scyles cum thyaso, id est,
cum choro illo, bacchabundus, Scythæ eo conspecto, rem-
ingentis calamitatis esse duxerunt, digressiq; ea quæ ui-
derant, omni exercitui indicarunt. Post hæc ubi ad lares
suos redijt Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre
eius Octamasade, ex filia Teris genito. Scyles cognito
quid de se fieret, & quam ob causam, profugit in Thra-
ciam. Id cū audisset Octamasades, cum exercitu aduersus
Thraciam contendit, cui ad Istrum progresso, Thracæ
occurrerunt. Et dum conflicturi erant, Sitalces ad Octa-
masadem misit caduceatorem, cū his mādatis: Quid opus
est inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis meæ es
filius, sed habes germanum meum, quem si mihi reddide-
ris, ego uicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu, neque
ego periclitabor exercitu. Erat autem apud Octamasade-
dem frater Sitalcis ab eo profugus. Hæc à Sitalce oblatam
conditionem Octamasades accepit, redditoq; Sitalci fra-
tre, eodemq; auunculo suo, Scylen recepit fratrem. Et Si-
talces quidem recepto fratre reduxit exercitum. Octama-
sades autem eodem die caput Scyli dempsit. Adeo sua in-
stituta Scythæ obseruant: & his qui externos ritus ascii-
scunt, tales irrogant pœnas. Multitudinem Scytharum
non potui exacte indagare, cum de eius numero uaria

u z

referentes

referentes audiam, & permultos illos, & rursus paucos esse utiq; Scythas. Quatum autem sub aspectum meum uenit, est inter Borysthenem & Hypanim flumina locus, nomine Exampæus, cuius etiam aliquanto antea habuimus mentionem, cum dicebam fontem in eo esse aquæ amaræ, Hypanim, in quæ fluit, impotabilem reddentis. Hoc in loco iacet abenum sexies tantum, quam crater, qui est in ostio Ponti, à Pausania Cleombroti filio dedicatus, quod si quis non inspexit, hunc ei in modum declarabo: Sexcentarum est amphorarum facile capax, crassitudine digitorum sex. Id aiunt indigenæ ex aculeis sagittarum esse factum. Regem enim suum, nomine Ariantem, cum numerum Scytharum ^{* Aliàs, scire} inire uellet, iussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarum aculeos, poposita morte ei qui non ferret. Ita magnam uim collatam esse aculeorum: & ex his aliquod confectum opus, placuisse ei pro monumento relinquere, atque inde fecisse id abenum, & in hoc Exampæo dedicasse. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Hæc regio miraculâ nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurimâ. Si quid tamen præter flumina, & magnitudinē capi exhibetur admiratione dignum, id dicitur. Vestigium Herculis ostendunt, petreæ impressum, uirili uestigio simile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita se habet. Redeo ad eam quam ab initio insitueram orationem: Dario aduersus Scythas exercitum comparati dimissis nuntijs ad imperandum, alijs ut peditatum, alijs ut classem præstarent, alijs ut Bosphorum Thracium iungerent: Artabanus Hystaspis filius, Darius frater, nolebat illum ullo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, utilia suadens. Cum tamen non persuaderet illi, desistit à dissuadendo. Darius

ubi

ubi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex urbe Susis. Ibi cum Oeobazus quidam Persa, cui tres filij erant, omnes in militiam euntes, obsecrabat, ut unum sibi ex illis relinqueret: Cui Darius tanquam amico & modesta obsecranti, respondit, se omnes eius liberos relicturum. Eo responso Oeobazus magnopere letabatur, sperans liberos suos missionē habere militiæ. At ille præpositos filijs Oeobazi iussit, ut omnes eos interimeret. ita filij Oeobazi, obtruncati, illic sunt relictæ. Darius Susis mouens, peruenit ad Bosphorum Chalcedonis, ubi pons iungebatur. Illic conscensa nauis, transiit in insulas nomine Cyancas, quas Greci prius errabundas fuisse aiunt. Ibi sedens in templo, subijciebat oculis Pontum, rem spectaculo dignam. Nam inter omnia maria est maxime admirabile. Cuius longitudo est undecim milium ac centum stadiorum: latitudo quæ latissimum est, trium millium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis est quatuor stadiorum, longitudo oris, quod est collum, quæ Bosphorus dicitur, ubi pons connectebatur, circiter centum uiginti stadia, ad Propontidem usq; pertingens. Propontis autem quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Hellespontum ipse Hellespötus ubi angustissimus, stadijs septem quadringentis longus, intras pelagi uastitatē, quod Aegæum uocatur. Hæc autem ita dimensa sunt. Nauis fere meat omnino septuaginta millia passuum longo die, nocte uero sexaginta. Itaque faucibus Pöti ad Phasim, hoc est enim Pöti longissimum, nouem dierum est nauigatio, & octo noctium, quæ sunt mille centum ac decem millia passuum, hoc est, stadiorum undecim millia ac centum. Est Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super flumen Thermo dontem (hic nansq; Ponti latissimum est) trium dierum, duarumq; noctium

u 3

est

est navigatio, quæ sunt passuum trecenta ac tria millia, stadiorum uero tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosphorus & Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quin etiam Pontus hic paludem habet, influentem in se, non multo, quam ipse est, minorem, quæ Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius ubi pontem contemplatus est, renauigauit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Cōtemplatus item Bosphorum, duos super eum cippos erexit è candido lapide, literis incis, unum quidem Assyrijs, alterum uero Græcis, omnes gentes quas secū dicebat. Ducebat autem omnes gētes quibus imperabat, continentibus numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem quæ constabat è nauibus sexcētis. His postea cippis Byzantij in urbem suam translatis, usi sunt ad aram Dianæ crectæ, præter unum lapidem, qui iuxta Bacchi delubrum eadem urbe relictus est literis Assyrijs oppletus. Bosphori locus, quem rex Darius ponte commisit, coniectanti nabi uidetur medius inter Byzantium & tēplum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, autorem eius Mandrocles Samium donauit decuplo. Ex cuius primitijs Mandrocles piscis animalibus commissionem Bosphori & regem Darium medico folio sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit, eamq; picturam templo Iunonis dedicauit, eū hæc inscriptione:

Qui rate piscosum coniunxit Bosphoron, implens

Darij regis uota iubentis opus,

Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,

Esset honor Samijs unde, corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius, qui pontem compegit, quem ubi remuneratus est Darius, transmisit in Europ

Europam, iussis Ionibus navigare in Pontum usque ad Istrum, atque ubi eò peruenissent, se illic præstolari, fluium ponte iungentes. Ducebant enim classem Iones & Aeoles & Hellespontij. Hi præteruerti Cyaneas, rectà ad Istrum nauigarunt, subiectiq; duorum dierum itinere à nari ad fauces fluminis, ubi in diuersa scinditur, illud pōte iungunt. Darius transmissio per ratem Bosphoro, faciebat per Thraciam iter, & cū ad fontes Teari amnis peruentum est, triduo hic habuit statiuā. Tearus fertur ab acolis omnium amnium esse optimus, cum ad alios morbos, tum ad scabiem curandam uel hominum uel equorū. Eius fontes duodequadraginta sunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem uie est à Iunonis templo eius urbis, quæ iuxta Perinthum est, & Apolloniæ, quæ est in Ponto Euxino, duorum dierum utraque. Fluit autem Tearus hic in flumen Contadesdum, Contadesdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta urbem Aenum. Ad hunc igitur amnem cum peruenisset Darius, castraq; posuisset, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inscriptum: TEARI AMNIS

CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE
PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM
CONTINENT, ET ADEA PERVENIT,
EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS,
VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS
CVNCTORVM HOMINVM PARIVS,
HYSTASPIS FILIVS, PERSAVM
CVNCTAEQVE CONTINENTIS REX.
Hæc sunt illic inscripta. Darius hinc mouens, ueni ad aliū amnē, nomine Artiscum, qui per Odryses fluit, qui ubi peruenit, ita agendum sibi putauit: Ostenso certo

loco copijs suis, iussit illic singulos quosq; prætereûtes ponere singulos lapides. Id cû omnis exercitus fecisset grandes acervi lapidum effecti sunt, quibus relictis, Darius illic mouit. Sed priusquam ad Istrum perueniret, primos subegit Getas, qui immortales agunt. Nam Thracæ qui Salmysesum, quiq; supra Apolloniam & Mesambriam urbem incolunt, & qui * Cyrmanæ & * Nipsei uocantur, sine pugna sese Dario dederunt. Getæ uerò per imperitiam resistentes, in seruitutem redacti sunt, cum sint fortissimi Thracû, atq; iustissimi. Immortales autem agunt hoc modo, quòd se mori nò putant: sed eum qui defunctus est, meare ad Zamolxin dæmonem, quem nonnulli eorum opinantur eundem esse Gebeleizem. Ad hunc mittunt assidue cum naui quinque remigum nuntium quempiam, ex se ipsis sorte delectum, præcipientes ea quibus semper indigent, eumq; ita mittunt: Quibusdam eorû datur negotiû, ut tria iacula teneant: alijs ue, comprehensis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusq;, hominem agitantem in sublimi iactent ad iacula. Qui si in præsentiarû extinguitur, propitium sibi deû arbitratur: sin minus, ipsum nuntium insimulant, asseuerantes malum illum esse uirû, Hoc insimulato, alium mittunt, dantes adhuc uiuenti mandata. Iidem Thracæ, dum tonat fulguratq;, in cœlum sagittas excutiunt, deo minitantes, quòd nullum alium præter suum esse arbitrantur. Verum (ut ego à Græcis accepi, Hellepontum & Pontum incolentibus) Zamolxis hic homo fuit, Samiq; seruitutem seruiuit Pythagoræ Mnesarchi filio. Illinc nactus libertatem, cû multum pecuniæ conparasset, in patriam redijt. Qui cû animaduerneret Thracæ male uiuentes & inscite, ipse edoctus Ionicum uiuendi genus & mores, quòd Thracû liberaliores, ut qui conuersatus

uersatus esset cum Græcis, cumq; Pythagora non * infirmissimo inter Græcos sophista, domiciliû extruxit, in quod primos quosq; popularium in conuiuium accipiebat, & inter conuiuandum docebat, ne se neq; suos conuiuas, neq; illos qui illic assidue gignerentur, interire: sed in eum locû ire, ubi superstites omnium bonorû compotes essent. Dum ea quæ commemorata sunt, agit atq; dicit, interim subterrancum ædificium struit. Quo prorsus absoluto, è Thracum conspectu se subducit, descendens in illud subterrancum ædificium. Vbi circiter triennium degit, desiderantibus eum Thracibus, ac desistentibus tanquam mortuum, quarto anno se eisdem in conspectû dedit. Atq; ita credibilia sunt effecta, quæ illis exposuerat: Hæc Zamolxim aiunt fecisse. Cuius subterraneo ædificio neque ualde credo, sed multis eum ante Pythagorâ annis extitisse, qui siue quispiam fuerit homo, siue dæmon Getarum indigena, ualeat. Getæ hoc ritu utentes, ubi sunt à Persis subacti, ceterum sunt exercitum secuti. Darius ubi ad Istrum peruenit, & unâ pedestres copiæ, cunctiq; flumen transmiserunt: tunc uerò iussit Iones, postquam ratem soluissent, sequi se pedestri itinere cum nauticis copijs. Qui cum ratem soluturi essent, & imperata facturi, Coës Erxandri filius, Mitylenæ eorum præfectus, ita apud Darium uerba facit, sciscitatus antea, nunquid ei gratum foret audire sententiam dicere uolentis: Cum aduersus eam terram rex facias expeditionem, in qua fertur nihil arari, nullas urbes coli, finito nunc pontem hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus ijs, qui eum contexuerunt: per què siue ex sententia rem geremus Scythias inuentis, siue illos inuenire nequibimus, tutus nobis sit reditus. Neq; enim uereor, ne prælio commissò, à Scythias uertamur in fugam: sed potius eis non inuentis

inuentis, aliquid patiamur erratici. At enim credat me
 quippiam mea ipsius causa hæc dicere, ut hic subsistam: ego
 uero quod tuam in rem esse sentio, rex, id in medium profero.
 Ipse te sequi uolo, neque hic relinqui. Delectatus admodum
 eo consilio Darius, ita respondit: Hospes Lesbie, fac
 omnino cum sospes domum rediero, præsto mihi sis, ut te
 ob egregium consilium egregijs factis remunerem. Hæc
 locutus, ubi sexaginta nodis lorum innodauit, accitis ad
 colloquium tyrannis Ionibus, ita locutus est: Viri Iones,
 quam prius habueram de ponte sententiam, eam nissam facio.
 Vos sumpto loro, hæc ita uelim agatis. Quo ex tempore
 uideritis me raptissime iter intendentem in Scythas,
 ex eo tempore incipientes, soluite singulis diebus singulos
 nodos. Intra quod tempus nisi assuero, sed dies nodorum
 exierit, uela facite in patriam uestram: interea quoniam
 consilium mutauit, agite custodiam ratis, et omne studium
 illi et conseruandæ et tuendæ adhibetes: quod facientes,
 maioræ in modum mihi gratificabimini. Hæc locutus Darius,
 promouet exercitum. Thracia tellus in mare intendens,
 Scythicæ præextenditur, qua sinum faciente Scythicæ
 excipit: et illic Ister mare subdit ostio in uentum Eurum
 conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundum
 mare est, id metiendo indicare aggrediar: Ab Istro hæc
 iam uetus Scythia est ad Meridiem, uersus Austrum
 proposita usque ad urbem Carcinitidem. eiusdem deinceps
 quod ad mare fert montosæ regionis, et in Pontum porrectum
 incolit gens Taurica Chersoneso tenuis, nomine Thracia, id
 est, aspera. Hæc ad mare pertingit, quod ad uentum
 Subsolanum uergit. Sunt autem finium Scythicæ partes
 duæ, ferentes ad maria, una ad Meridianum, altera ad
 Orientale, quemadmodum Atticæ regionis atque Sipulium, quod
 sic part

sic partem Scythiæ Tauri incolunt, ut et Atticæ iugum
 Suniacum alia gens non Atheniensis incoleret, quod a tri-
 bu Thorica usque ad Anaphlystam magis in Pontum por-
 rigit promontorium. Talis est, ut parua cum magnis com-
 parem, Taurica regio. Qui autem non est hanc Atticæ
 præteruectus, huic alio modo planum faciam. Ut sit Iapy-
 giæ non Iapyges, sed alia gens imperans, eam diuisa ter-
 ra a Brudusio usque Tarentum promontorium incoleret.
 Cum hæc duo dico, multa alia nullia dico, quibus Tauri-
 ca gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scy-
 thiæ supra Tauros, et Orientale uersus mare incolunt,
 quæ Bosphori Cimmerij sunt ad uesperam uergentia, et
 quæ paludis Meotidos Tanai tenuis, qui influit in huius
 paludis secessum. Itaque ab Istro iam quæ superiora sunt
 ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Aga-
 thyrjsis, deinde a Neurjs, deinde ab Androphagjs, postre-
 mo a Melanchlenjs. Itaque Scythiæ ueluti formæ quadra-
 tæ duæ partes, quæ ad mare pertingunt, altera ad Medi-
 terranea fert, altera maritima, usquequaque sunt pares.
 Nam ab Istro ad Borysthenem decem dierum est iter,
 tantundem a Borysthenem ad Meotidem paludem. A mari
 mediterranea uersus, usque Melanchlenos, uiginti dierum
 iter. Supputantur autem a me in singulos dies itineris du-
 cena stadia. Ita transfuersa Scythicæ erunt quatuor millium
 stadiorum, recta quæ ad mediterranea ferunt, totidem sta-
 diorum. Tantæ est hæc terra magnitudinis. Scythæ in-
 ter se collocuti, cum soli impares essent copijs Darij præ-
 lio repellendis, nuncios ad finitimos misere. Eorum reges
 ubi conuenere, consultabant (ut fit) ingenti exercitu inua-
 dente. Erant autem qui conuenerant reges Taurorum, et
 Agathyrforum, et Neurorum, et Androphagorum, et
 Melanch

Melanchlenorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Saurorum. E quibus Tauri huiusmodi moribus utuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunq; Græcos illic delatos. Hoc modo postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt perturbationari è rupe. Nam in rupe prærupta templum est eorum situm. Cruci affigunt caput. Quidam de capite suffigendo consentiunt, sed truncum è præcipitio deiici negant, sed humo contegi dicunt. Dæmonem, cui immolant ipsi Tauri, aiunt esse Iphigeniã, Agamemnonis filiam. In hostes quos ceperint, hoc agunt: Amputatum quisque caput hostis domum reportat, iusti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerunque supra fumarium. Ideo in sublimi locantes, quòd dicant eos totius domus esse ciuitates. Viuunt autem è raptu, & ex bello. At Agathorsis ex cultissimi uiri sunt, & aurum plerunque gestantes, in cõmune cum mulieribus cõeunt, ut inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neq; liuoris, neque odij mutuo exercentes, cætera ad Thracum consuetudinem accedentes. Neuri Scythicis utuntur moribus, qui unã ante Darij expeditionem à state coacti fuerãt solum uertere, propter serpentes. Nam serpentum cum magna uis ex ipsorum solo est edita, tum maior superne è locis desertis ingruerat, quibus usque adeo infestati, ut relicto suo solo cum Budinis habitauerint. Idem periculum faciunt, se homines esse maleficos, quòd dicuntur à Scythis, & ab ijs qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitũ redire, quod tamen dicentes mihi non persuadent. Nihilominus ipsi tamen aiunt ita esse, ac deirant. Androphagi agresstissimos omnium hominum mores habent, nõ iudicij, non legibus utentes

utentes, pecuariam exercentes, uestem Scythicã similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchleni omnes indumenta nigra gerunt, unde & cognomẽ habent, qui soli ex his humana carne uescuntur, institutis Scythicis utetes. Budini ingens natio atq; numerosa, uehemẽter cæsis oculis omnis ac rufa, quorũ urbs nomine Gelonus, è materia constructa est, muro alto è materia toto, cuius singula latera tricenorum stadiorum sunt magnitudinis. Aedes quoq; cũ priuatæ, tum sacræ, sunt è materia. Nam uisuntur ibi deorum Græcorum templa, Græcanice extructa, simulachris, aris, delubris ligneis. Libero trieterica, id est, triennialia agunt, & bacchanalia exercent. Quippe Geloni quondam Græci fuerẽ, sed summoti inter Budinos habitauerũt, lingua partim Scythica, partim Græca utentes. Budini à Gelonis et lingua et uictu sunt dispares. Nã cum indigenæ sint, pecuariae operam dant, soliq; eius regionis pedunculos edunt. Geloni agriculturæ operã dantes, frumento uictitant, & hortos possident, nihil illis neque aspectu, neque colore simili. Budini à Græcis Geloni uocantur, non recte uocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, & ubique plurimum consita, ubi est lacus ingens, & multus, & palus, ac multũ circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliæ fera, forma oris quadrata, quorũ pelles ad renones faciẽdos consuuntur, & testiculi ad curanda posteriora sunt: De Sauromatis ita memoratur. Dum Græci præliati sunt cum Amazonibus, quas Scythiæ Acorpata uocant, quod nomen potest trãs ferri uiricide (æor enim uirum uocant, pata autem occidere) feruntur post uictorian prælij ad Thermodontem facti, abijisse, portantes tribus in nauibus quasunque potuere ex Amazonibus capere: quibus illæ in pe

Fabulosa de Amazonib' memorari credũt aliqui.

in pelago insidiatæ, cunctos trucidauerunt. Sed cum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut uelis, aut remis uti scirent, interfectis uiris, ferebatur secundum tempestatem et uentum. Delatæque sunt ad paludis Maotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressæ Amazones ad loca habitata, inter habentes quam primam nocte sunt equorum polyam, diripiunt conscenduntque: et obequitantes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset, conijcere nequibant, cum neque uocem, neque uestem, neque gentem agnoscerent: admirabundi unde uenirent, rati cunctos esse uiros eiusdem ætatis. Sed commissæ cum eis pugna potiti cadaueribus illarum, ita demum nouerunt feminas esse. Itaque consilio habito uisum est eis, nullo pacto posthac quampiam illarum esse occidendam: sed ex se qui maxime iuuenes essent, ad eos mittendos, eodem numero quo illos esse coniectabant, qui sunt prope earum castra haberent, et eadem quæ illæ facerent. Si inuaderentur, pugnarent, neu subterfugerent: ubi subsisterent illæ, et ipsi proxime accedentes castra ponerent. Hoc Scythæ itcirco decreuerunt, quod prole ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, mandata peregerunt. Quos ubi Amazones intellexerunt neutiquam ad se ledendas uenisse, ualere sinebant. Quotidie tamen castra castris propius admouebantur. Ne ipsi quidem adolescentes aliquid habebant, quemadmodum Amazones, præter arma et equos, et eandem uitam quam illæ uiuebant uenando atque prædando. Circa meridiem Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad uentrem leuandum longius uagari. Earum Scythæ cognita, et ipsi item faciunt. Quorum cuidam una illarum, quæ soliuaga erat, propinqua cum fuisset, non se auerit, sed de collo-

quando

quando deliberabat, nec appellare poterat eum quo cum non esset prius congressa, tamen manu significauit, ut ad eundem locum postridie rediret, adducto secum altero, ut duo essent, se quoque alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens, hæc enarrat cæteris: postero que die socium secum ducens, ad locum præsto fuit, ac reperit Amazonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes, et ipsi seducunt cæteras. Post hæc commixtis castris pariter habitant, eam quisque uxorem, cum qua primum coierat, habentes. Earum uocem cum ipsi discere non possent, ipsorum illæ discabant. Et cum utriusque inter se conuenissent, uiri ad Amazones ita dixerunt: Nobis parentes sunt, pariter et facultates. Proinde non agamus diutius hanc uitam, sed hinc digressi in hominum frequentia degamus, ubi uos habebimus uxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ responderunt: Nos uero non possumus uestris cum feminis habitare, quibus non iidem qui nobis sunt mores. Nos enim arcu tela excutimus, et iaculamur, et equitamus, muliebria opera indocta. Uestræ femine nihil eorum quæ recensuimus, sed opera muliebria factitant desidentes in plaustris, non ad uenationem atque alia huiusmodi prodeuntes. Proinde non possumus illis esse similes. Quod si uobis cordi est habere nos coniuges, et uiros uideri esse iustissimos, ite ad parentes uestros, et facultatum sortiti partem rursus redite, ita semoti ab illis habitabimus. Id approbantes ita facere adolescentes, accepta que facultatum, quæ ipsis contingebat, portione, rursus ad Amazones redierunt. Ad quos illæ: Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his locis habitandi: unus, quod nos parentibus uestris uos priuauimus: alter, quod terram uestram magnopere uastauimus. Sed quoniam digna

mini

mini nos habere uxores, hoc unà nobiscum agatis. Age-
 dum proficiscamur è regione hac, & Tanai transmissio
 illic habitemus. Huic quoq; rei obtèperauere adolescètes.
 Traiectoq; Tanai et à Tanai trium dierū orientè uersus,
 totidèq; à Meotide palude & Aquilonè itinere cōfecto,
 peruenerunt ad eum locum, quem nunc incolunt, ubi que
 subsederunt. Ideoq; prisca consuetudine uiuendi formæ
 Sauromatarum utuntur. Venatum unà cum uiris, ac sine
 uiris eunt, equis insidentes, atque adeo in prælium ean-
 dem quam uiri stolam ferunt. Sauromatæ putantur lingua
 Scythica solæ cizare, id est, corrupte uti, quòd eam ab
 initio non probe didicere Amazones. Quod ad coniugiã
 pertinet, ita ab eis est institutum: Nulla uirgo nubit prius
 quam aliquem hostium interemerit. Ideoq; nonnullæ ea-
 rum decedunt iam uetula, antequam nubant, quòd legi sa-
 tisfacere nequeant. Ad harum igitur quas dixi gentium
 coactos reges, nuncij Scytharum cum peruenissent, cer-
 tiores eos fecerunt, Persam ubi omnia quæ sunt in interio-
 re continente, in suam ditionem redegit, faucibus Bospho-
 ri ponte iunctis, in citeriorem traiecisse continètem: Sub-
 actisq; illie Thracibus, fluuiū Istrum iunxisse, animo hæc
 omnia in suam redigendi potestatè. Proinde uos, inquit,
 nolite ullo pacto de medio cedere, sinentes ad perniciem
 nos deuenire, sed idem sentientes, obuiam eamus inuadèti.
 Quod nisi facitis, nos in ultimum discrimen adducti, aut
 regionem deferemus, aut manentes deditiōem faciemus.
 Quid enim cladem subeamus, nolentibus uobis auxilio no-
 bis esse? quanquam non cōmodius agetur uobiscum, ad-
 uersus quos non minus uenit Persa, quàm aduersus nos:
 neque nos subegisse contentus, à uobis abstinebit. Cuius
 rei magnum hic accipite documentum, quòd si nobis solis
 inferret

inferret ille bellum, animo superioris seruitutis ulciscen-
 dæ, debebat à cæteris hominibus abstinere, & sic in no-
 stram tendere regionem, ostendens omnibus se aduersum
 alios ire. At nunc ubi primum traiecit in hanc continen-
 tem, ut quisq; sibi occurrit, pacat: cæteros, ueluti Thra-
 ces & nobis cōfines Getas, suo subiectos imperio habet.
 Hæc cum Scythæ denuntiaffent, ij qui è nationibus uene-
 rant, reges deliberabant, sed discordes eorum erant sen-
 tentiæ. Nam Geloni quidè & Budini, & Sauromatæ cō-
 cordi animo receperunt se Scythis auxilio futuros. Aga-
 thyrus autem & Neurus & Androphagus, & Tauro-
 rum. Melanchlenorum que reges ita Scythis responde-
 runt: Si uos iniuria inferenda ac laceffendo, bello prio-
 res non fuissetis, recte uideremini precari quæ prece-
 mini: & nos uestris precibus morem gerentes, idem quod
 uos agremus. Nunc sine nobis illorum terram ingressi,
 uos imperitastis Persis, quoad deus uobis indulfit: & illi,
 quandoquidem eos idem deus in uos excitat, uicem uobis
 reddunt. At nos neq; tunc quicquam intulimus iniuriæ his
 uiris, neque nunc quicquam conabimur priores inferre.
 Quod si hic nostram regionem inuasit, & prior inui-
 riam fecerit, nos haudquaquã tolerabimus. Id donec cer-
 namus, apud nos metipsos manebimus. Neq; enim in nos
 uenire Persæ uidentur, sed in eos qui fuerant auctores in-
 iuriæ. Scythæ ubi hæc relata audire, statuerunt nullam si-
 bi pugnam recta atq; ex aperto conferendam, quãdò ipsis
 isti ad societatem non accedebant. Itaq; digressi, clam ac
 longius progressi, puteos quos ipsi offenderat ac fontes,
 obstruunt, bifariamq; diuisi herbam è regione atterunt.
 Et ad unam è partibus, ubi regnabat Scopasis, iubèt Sau-
 romatas pergere, qui se subducerent, si eo Persa declina-
 ret, si

ret, fugientes rectā ad flumē Tanaim, secundum Meotim
idem Persam abscedentē inuadēdo persecerētur.
Hæc erat una pars regni ordinata ad hanc uiam, quemad-
modum dictū est. Reliquarum duarū unam, cui impera-
bat rex Indathysus, quæ magna est, & tertiā in qua re-
gnabat Taxacis, in unum coeūtes, accedētibus Gelonis
atq; Budinis, iubēt hos uno die prægressos exercitū Per-
sarum seducere, hostē laceſſendo, & ea quæ decreuiſſent
exequendo, et ante omnia hostem seducere in agros illo-
rum, qui societatem ipsorū habuissent: ut eos si minus uo-
lentes bellum aduersus Persas susciperent, certe inuitos
redderent istis hostes. Deinde in suam terrā desistere &
tētare, si quid ipsis tētandum esse uideatur ac libeat. Hæc
ubi decreuere Scythæ, copijs Darij ex occulto occurre-
bant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Car-
ros autem in quibus eorum filij uxoresq; omnes degunt,
unā cum pecoribus, præter quā ad uictū suppetētibus,
præmiserant, dato suis mādato, ut semper aquilonem uer-
sus tenderēt. Hoc cum præparassent Scythæ, eorum emis-
sarij, posteaquam compererūt Persas ab Istro trium serē
dierū, & ante se unius diei itinere abesse, positis castris,
germina terræ uastāt. Persæ ubi Scytharum equitatus in
conspēctum se dedit, eum insequi maturāt à uia sese sem-
per subducentē: & cum ad unam partium uentum est, au-
roram uersus & Tanaim, & Scythis tendentibus, & in-
sequentibus Persis, Scythæ Tanaim traiciunt. eò et Per-
sæ traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauroma-
tum plaga, perueniunt in Budinorum. Quamdiu Persæ
fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei de-
trimenti inferre potuerunt, utpote uastæ. Vbi uero Budi-
nicā ingressi sunt, ibi nacti lignea mœnia à Budinis de-

serta,

serta, & omnibus rebus uacua, incēderunt. His actis, ipso
itinere ire porrò tendunt, dum eam regionem peruaga-
ti, in uastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemi-
ne hominum colitur, posita supra Budinorum regionem,
septem dierum itineris magnitudine: ultra quam Thyſ-
sagetæ incolunt, à quibus quatuor ingentes annes per
Meoteos fluunt, & in paludem nomine Meotim se insi-
nuāt, quibus hæc sunt indita nomina: Lycus, Hoarus, Ta-
nais, Syrges. Darius ut ad solitudinem peruenit, cursu o-
missio copias super fluuiū Hoarum locauit. Post hæc octo
urbes, easq; ingentes condidit, pari inter se spatio distan-
tes, sexagenorum serē stadiorum, quarum ad meam usq;
memoriam adhuc ruina extabant. Dum in his Darius oc-
cupatur, interim Scythæ, quos ille insequabatur, circumi-
tis locis superioribus, reuenterunt in Scythiam. Quibus
è conspectu omnino semotis, nec se amplius exhibētibus,
ita Darius urbibus illic relictis, dimidiatis, conuertit iter
ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad oc-
casum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire Scy-
thiam, eò deuenit, ubi in duas Scytharum incidit partes.
Hos nactus insequabatur unius diei spatio, nunquam in-
termittens subterfugientes. Subterfugiebant autem de
industria in terram eorum, qui societatem ipsorū respue-
rant, & primum in Melanchlenorum. Quos cū pertur-
bassent, tam Persæ quā Scythæ eorum terram ingressi,
Scythæ in loca Androphagorum Persas adducunt. Per-
turbatis autem Androphagis, hostem in Neuridem du-
cunt. Neuris quoque consternatis, tendunt subterfu-
giendo ire ad Agathysos. Agathysis cernentes fuga-
ri finitimos à Scythis ac perturbatos, priusquam à
Scythis ager ipsorum inuaderetur, missio caduceatore,

x 2

Scythis

Scythis ingressu suorum finium prohibent, prædicentes, si conarentur inuadere agrum suum, cum eis primum se prælium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrant, animo arcendi ingredi uolentes. At Melanethleni & Androphagi et Neuri inuadentibus Persis una cum Scythis, neque uirium neque munitarum memores, sed timore perculsi, fugam capesserunt aquilonem uersus ac solitudinem. Scythæ partim ad Agathyrsos iam non recusantes societatem se conferebant, partim in Neuride regione in suas, Persas præiebant. Id cum diu factitaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso equite, inquit: Virorum demone, id est, beate, quid assidue fugam facis, cum liceat tibi horum facere alterutrum? Si tibi uideris idoneus ad resistendum negocijs meis, siste discursum, ac perstans mecum fac prælium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoque siste cursum, & hero tuo munera offerens terram atque aquam, in colloquium ueni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrsus ita respondit: Sic res meæ habent, o Persa, ut neque ullum mortaliū ego metuens antequam fugerim, neque nunc fugiam te, neque quicquam faciam diuersum nunc, atque in pace facere consueueram. Quod autem non protinus tecum in eo prælium, huius rei te certior faciam: Nobis neque oppida sunt neque agri culti, quorum uel amittendorum uel uastandorum metu, properemus uobiscum conferre pugnam: ad quam si opus est continuo deuenire, sunt paterna sepulchra: quæ age dum inueneritis, tæte labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturo uobiscum sinus pro sepulchris, nec ne: prius autem (nisi nos ratio traxerit) tecum prælium non conferemus. Hastenus, quod ad pacem pertinet, dictum sit. Quod autem ad cætera, ego solos mihi

ilos mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum, & solium Scytharum regium. Tibi autem pro terra & aqua quæ dono poscis, mita quæ decet ad te uenire dona, pro eo quod herum te meum esse dixisti, iubeo te flere. Hoc a Scythis responsum est, quod caduceator reuersus Dario renuntiauit. Scytharum reges audito nomine seruitutis indignatione perfunsi, partem illam quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus, qui Istrum ponte iunctum asseruabant. At Persæ non amplius sibi uagandum esse statuerunt, ut hostibus, qui ipsorum commatum eripiebant, insidias tenderent, distributis qui aduersus creptores frumentariæ rei iussa exequerentur. Enim uero equitatus Scytharum semper in fugam uertebat equitatum Persarum, sed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defensabantur. Ita Scythæ summoto equitatu, hostili tamen metu peditum abscedebant, & nihilo minus noctibus quoque incursiones faciebant. Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit, referam, res in primis admirabilis, asinorum uox ac mulorum species. Nam (ut superius a me demonstratum est) nullus in terra Scythica, neque asinus neque mulus gignitur, ac ne ullus quidem uisitur propter frigora. Itaque rudentes asini perturbabant Scytharum equos, & cum Scythæ sæpenumero Persas adorirentur, eorum equi exaudita asinorum uoce, consternati auertebantur, arrectis auribus stupefacti, utpote insolentia tum uocis, quæ prius non audissent, tum formæ quam nunquam inspexissent. Atque hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat. Ceterum Scythæ ubi animaduertunt Persas tumultuantes, quo diutius in Scythia illi comorantur, & commorantes ad omnium necessarium rerum ino-

piam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, ut peco-
 ribus suis una cum pastoribus relictis, in alium ipsi abse-
 derent locum. Persæ illuc se conferentes, excipiebant pe-
 cora. Quo factō cum sæpius idem tentarent, ad ultimum
 Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum in-
 telligentes, mittunt ad eum muneribus caduceatorē, aue,
 mure, rana, & quinque sagittis. Persæ cum qui munera fe-
 rebat, percontabantur quid illa significarent. Iste negare
 sibi aliud esse mandatum, nisi cum illa tradidisset, celerri-
 me rediret. Iubere tamen ipsos Persas, si solertes forent,
 interpretari quid sibi dona uellent. Hoc cum audissent
 Persæ, consultabant. Et Darij quidem sententia erat, Sey-
 thas se ipsos ei donare, & terram atque aquam, hac ratio-
 ne cōiectans, quod mus quidem in terra gignatur, et eo-
 dem quo homines uicitur, rana autē in aquis nascatur,
 auis uero sit equo asimilis, sagittis dandis, quod se ipsos
 tradere uideantur. In hanc sententiā Darius interpreta-
 batur. At Gobryas unus est septem qui Magos sustulerūt,
 hoc dicere dona cōiectabat: O Persæ, nisi effecti ut aues
 subuoleatis in cœlum, aut mures subcatis terram, aut ranæ
 insiliatis in paludes, non remeabit is unde uenistis, his sa-
 gittis confecti. Et Persæ quidem munera interpretaban-
 tur. At una pars Scytharum, cui datum ante erat nego-
 tium Mæotidis paludis custodiendæ, tūc autem cum Io-
 nibus qui ad Istrum erant colloquendi, ubi ad pontē ue-
 nit, ita uerba fecit: Viri Iones, libertatem uobis afferentes
 uenimus, si modo nos exaudire uolueritis. Accepimus
 enim Dariū uobis præcepisse, ut ad sexaginta duntaxat
 dies custodiam pontis ageretis, & nisi intra id tēpus ipse
 non afforet, domum abiretis. Itaque si id feceritis, & apud
 illum & apud nos culpam deuitaueritis. Proinde cum ad
 præ

præstitutam diē permanseritis, iam licet abscedatis. Hæc
 se facturos recipientibus Ionibus, Scythæ raptim retro
 abiire. At ceteri Scythæ post missa Dario dona, cum pe-
 ditatu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi stete-
 runt, tanquam consiliaturi. Cum interim lepus in medium
 prosiliit, quem ut quisque uidit insequabatur. Perturbatis
 Scythis ac uociferantibus, sciscitabatur Darius, unde ho-
 sium tumultus existeret, & cum audisset illos lepore in-
 sectari, inquit ad eos Persas, cum quibus cetera colloqui
 consuerat: Hi uiri uidentur mihi magno nos habere con-
 temptui, & nunc Gobryas recte dixisse de Scythicis do-
 nis, quo magis cum mihi quoque ipsi res ita se habere ui-
 deantur, bono consilio est opus, ut tutus nobis eō unde ue-
 nimus, sit receptus. Ad hæc Gobryas, equidem, inquit, O
 rex, horum ego uiroꝝ inopiam uidebar mihi ferè fama
 habere cognitam, sed ubi adueni, euidentius intellexi,
 animaduertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi
 uidetur, cum primū nox aduenerit, incensis è more igni-
 bus, & alijs quæ consuerunt fieri actis, imbecillissimis
 quibusque militum ad hostem fallendum relictis, asinisque
 omnibus alligatis abeundum, priusquam ad Istrum rectā
 pergant Scythæ ad pontem soluendū, aut Ionibus solue-
 re libeat, quod nobis factū facile erit. Hoc Gobryas consi-
 lium dabat. Cui assentiēs Darius, ubi nox affuit, reliquit
 in castris uiros languore præditos, & eos quorum amisa
 sio minimi faciendā esset, necnon omnes asinos alligatos:
 asinos quidem, ut nocere ederent: infirmos autem homi-
 nes hoc titulo, ut dum ipse cum flore copiarum adorire-
 tur hostem, isti interea castra tutarentur. Hæc persua-
 dens his qui relinquebantur, Darius accensis ignibus
 quam maturrime ad Istrum contendit. Asini, quod

multitudine destituti essent, eo magis rudere. Quos au-
 dientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem perma-
 nere castris. Verum ubi illuxit, ij qui relictæ erant, cogni-
 to se proditos esse a Dario, manus extendere ad Scythas,
 & quæ contigerant referre. His illi auditis repente retra-
 ctis duabus Scytharum partibus, & una Sauromatarum
 cum Budinisq; ac Gelonis, Persas recta ad Istrû uia perse-
 quuntur, utpote plerosq; pedites & itinera nesciètes, et
 præsertim quæ diuortia habebant, ipsi equites & cõpen-
 dia uiarum scientes. Sed cum utriq; ab alteris aberrarēt,
 multo priores ad pontem Scythæ peruenere quàm Per-
 se. Ibi cognito se præuertisse Persas, ita ad Ionas, qui in
 nauibus erant, uerba fecerunt: Viri Iones, cum dierum nu-
 merus iã pertransierit, iniuriæ estis qui adhuc permanea-
 tis, sed quoniam hætenus timore mansistis, nunc soluite
 quàm celerrime traiectû, atq; abite sospites liberiq; dijs
 pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum, qui an-
 tea dominus uester erat, ita tractabimus, ut aduersus nul-
 lum mortalium sit facturus expeditionem. De hac re con-
 sultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Atheniensium du-
 cis & Chersonensium, qui sunt in Helleponto, tyranni
 sententia erat, Scythis obtemperandum esse & Ioniam
 seruitute liberandam. At Histie Milesij diuersa, quod di-
 ceret nunc quidem eos suæ quæque urbis tyrannos esse
 ob Darium. Potentia uero Darij sublata, neque se Mile-
 sijs, neque alium quenquam usquam præesse posse. Fore
 enim, ut singulæ ciuitates popularem statum, quàm ty-
 rannicum mallent. Hanc sententiam cû dixisset Histieus,
 omnes confestim, qui Miltiadi assensi fuerant, in eam
 transferunt. Fuere autem qui disceptauerunt, duntaxat
 alicuius apud regem existimationis, Hellepontinorum
 quidam

quidam tyrâni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lam-
 psacenus, & Erophantus Parienus, et Metrodorus Pro-
 connessius, & Aristagoras Cizicenus, & Ariston Byzan-
 tius, & isti quidem ex Helleponto. Ab Ionia autem Stra-
 tias Chius, & Acacides Samius, & Laodamas Phocæsis,
 & Histieus Milesius, cuius sententia prælata est senten-
 tiæ Miltiadæ. Acolum uero unus affuit, qui esset autori-
 tatis, Aristagoras Cymæus. Hi posteaquam Histieus pro-
 bauere sententiam, hoc sibi agendum dicendumq; cõsue-
 runt, ut pontem quidem ab ulteriore ripa eatenus solue-
 rent, ut extra sagitta iactû essent, ne nihil facere uideren-
 tur, cum tamē nihil facerent, ne ue Scythæ uim afferre tē-
 tarent, & Istrum pōte transire, sed soluentes illinc pon-
 tem, quasi omnia ad uotum Scytharû facerent. Hoc sentē-
 tiæ Histieus addendum cum decreuissent, ita pro uniuersis
 ad Scythas Histieus uerba fecit: Viri Scythæ, iucundam
 nobis rem attulistis, et opportune instatis. Atq; ut uos no-
 bis probe uiam ostendistis, ita nos uobis obsequenter ob-
 temperabimus. Vt enim cernitis, traiectum rescindimus,
 adhibituri omnem diligentiam, cupiditate assequēdæ li-
 bertatis. Caterum dum nos hæc dissoluimus, interea uos
 illos inquirere tēpus admonet, et inuētos tã uestro quàm
 nostro nomine ita ulcisci, ut merētur. Scythæ Ionibus ite-
 rum fidē habentes tanquam uera elocutis, ad inquirendos
 Persas reuerterunt, atq; ab omni illorum itinere aberræ-
 runt, ipsi sibi huius rei causa, quod pabula equorum illis
 in locis corruperāt, fontesq; obstruxerant, quod nisi fecis-
 sent, facile si uoluissent Persas inuenturi: nūc ita faciendo,
 uisi sibi sunt optime cõsuluisse, ob quæ tamē eos res fru-
 strata est. Quippe in sua regione cã partem consecrantes,
 in qua cibaria equis atq; aquæ forent, hostē indagabant:

rati illum eadem parte fugam intendisse. At ille obserua-
 to quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque
 ægre traiectus reperit locum. Et cum noctu peruenisset,
 nactus pontem solutum, animo prorsus concidit, ueritus ne
 se relicto Iones abissent. Erat apud Darium Aegyptius
 quidam, omnium hominum uocalissimus. Hunc Darius supra
 ripam Istri positum iubet inclamare Histiaem Milesium: Hi-
 stiaeus eum sæpius inclamatem, ad primam tamem inclamatio-
 nem exaudiens, omnes naues admouit, et ad traieciendum
 exercitum pontem iunxit. Atque hunc in modum Persæ profu-
 gerunt, quos indagantes Scythæ, iterum aberrauerunt, et
 ob id Iones tanquam non liberos, sed pessimos et ignauissi-
 mos omnium hominum iudicat, deque eis tanquam de seruis lo-
 quetes, mancipia dominos amantia esse aiunt, et insectatio-
 ne dignissimos. Hæc in Iones Scythæ probra iaciunt. Da-
 rius per Thraciam iter faciens, Sextum Chersonesum peruenit,
 atque illinc Asiam nauibus ipse transiit, relicto in Europa
 exercitus duce Megabyzo, uiro Persæ, cui Darius aliquam
 do hunc honorem habuit, ut hoc uerbum inter Persas di-
 ceret, cum esset esurus mala punica, simul ac primum ma-
 lum aperuit, interrogatus a fratre Artabano, numquid tan-
 tum hominum sibi optaret, quantum illic esset acinorum,
 respondit, se præoptare tot sibi esse Megabyzos quam
 Græciam subditam. His uerbis apud Persas hominem ho-
 norauit: quem tunc prætorem reliquit cum octoginta mil-
 libus militum. Megabyzus autem hic immortalem sui me-
 moriam apud Hellepontios reliquit, hoc dicto, quod cum
 apud Byzantium agens audisset Chalcedonios decem et se-
 ptem annis ante Byzantium urbem condidisse, inquit Chal-
 cedonios eo tempore cæcos fuisse, qui cum pulchrior ad-
 set locus ad urbem condendam, nequaquam turpiore elegis-
 sent,

sent, nisi cæci fuisset. Hic igitur Megabyzus in Hellep-
 tia plaga pro prætore relictus, eos qui diuersarum a Me-
 dis partium erat, subigebat: et iste quidem talia agebat.
 Per idem autem tempus, alia ingens aduersus Pænos exti-
 tit expeditio, ob eam quam ego commemorabo causam, his
 prius expositis: Argonautarum posteri cum a Pelasgis qui
 jæminas Atheniensium, et ex Braurone prædati sunt, es-
 sent eiecti a Lemno, Lacedæmonie nauigauerunt, conside-
 resque apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæ-
 monij cum aspexissent, nuntium misere, sciscitatum quinam
 et unde essent. Illi nuntio sciscitanti responderunt, se Mi-
 nyas esse, ab his heroibus oriundos, qui in Argo nauigasse-
 sent: quique cum Lemnum appulissent, illic eos procreassent.
 Hanc orationem stirpis Minyarum cum audissent Lacedæ-
 monij, misso iterum nuntio sciscitatur, quid sibi uelit ipso-
 rum aduentus, atque ignis accensio. Illi uero se respondet
 a Pelasgis eiectos, redire ad parentes (æquisimum enim
 id factum esse) orareque ut sibi liceret una cum eis habita-
 re, tum bonorum, tum agrorum participes. Eos recipere
 in ea que ipsi uellet, Lacedæmonij placuit, cum ob alia
 ad hoc factum inductis, tum præcipue, quod Tyndari-
 de Castor et Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Mi-
 nyas et agris impertierunt, et in tribus coaptarunt. Ibi
 conestim in alios ablocatis, quas in Leno duxerant uxo-
 ribus, matrimonia contraxerunt. Longo deinde interie-
 cto tempore, statim elati superbia, cum alia flagitiosa per-
 petrarunt, tum regnum affectarunt. Quo nomine eos Lacedæ-
 monij morte mulcandos cum cõsuisissent, cõprehensos
 in carcerem coniecerunt. Quoscumque Lacedæmonij mor-
 te plectendos censent, eos noctu plectunt, interdiu nemi-
 ne. Cum uero essent in illos animaduersuri, exorati sunt
 ab eo

ab eorum uxoribus, quæ ciues erant, & primorum Spartanorum filia, ueniam ingrediendi carcerem, & cum suo cuiusq; uiro colloquendi, nullum in illis dolum esse suspicantes. Horum permissu Minyarum uxores ingressæ carcerem, omni ueste quam gestabant uiris tradita, illorum uestem illæ sumpserunt. Ita Minyæ muliebri ueste amicti, ueluti mulieres, è carcere prodierunt, rursusq; apud Taygetum confederunt. Hac eadē tēpestate Theras Autestionis filius, Thisameni nepos, Thersandri pronepos, Polyniceis abnepos, missus est in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Aristodemi filiorum Eurysthenis & Proclis, quorum cum pupilli essent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauius tulit sibi ab alijs imperari, quoniam imperium degustasset, ut negaret se Lacedæmone moraturum, sed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in insula, quæ nunc Thera, quondam Callista uocabatur, uiri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris Europæan queritans in insula, quæ nunc Thera uocatur, appulsus cum esset, siue regionis amore captus, siue qua alia uolūtate, reliquit illic cū alios quosdam Phœnices, tum Memblialem cōsanguineum suum. Isti ante aduentū Therae Lacedæmone octo ætatibus hominum insulā (quæ Callista, id est, pulcherrima uocabatur) incoluerunt. Ad quos, Theras cū multitudine tribulium missus est, nequaquā ad illos eiciēdos, sed ad unā habitandū, & ad insulā ualde frequentandā. Postea uero quæ Minyas è carcere elapsos, et apud Taygetum confidētes, Lacedæmonij tamē necare statuerāt, Theras necē eorum deprecabatur, recipiēs se illos ex ea regione abducturū. Et huic postulato Lacedæmonijs assentiētibus, cū tribus

biremī

biremibus ad posteros Membliaris nauigauit, ducens secum nō uniuersos Minyas (pleriq; enim ex ipsis ad Parorcatas Cauconasq; diuerterunt) sed paucos, quos in sex partes distribuerunt, & totidē illic oppida cōdiderunt, Lepreū, Magistū, Trixas, Pyrgū, Epium, Nudiū. Quorum plana Helei memoria mea delcuerunt. Insulæ autē à cōditore Thera nomē est inditū. Hic filio, quod negaret se nauigaturum cū eo, relinquam ergo, inquit, ouem lupis. Ex quo dicto nomē adolescenti impositum est Oilycus, id est, ouis lupus, & id nomen alteri præualuit. Oilyco natus est filius Aegæus, à quo uocantur Aegidæ, in Sparta ingens tribus. Ex hac tribu uiri, cum sibi non permanerēt filij ex Erinnyum oraculo, delubrum Laio & Oedipodæ extruxerunt: quod postea apud eos Theraeos māsit, qui ex his uiri procreati fuerunt. Hactenus Lacedæmonij cū Theraeis consentiūt: quod deinceps extitit, soli Theraei factum hoc modo esse memorāt: Grinus Aesaniij filius ab hac Thera oriundus, cū esset Therae insulæ rex, cōtulit se Delphos, ducens ex urbe solennes hostias cum alijs cum ciuibus comitantibus, tum uero Batto, qui erat de genere Polymnesti, apud Mynias gratiosus. Cōsulēti Grino Theraeorum regi de alijs rebus, Pythia respondit, ut urbem in Africa conderet. Cui uicissim iste: Equidem, inquit, ego ò princeps senior sum & grauis ad moliedū, tu uero quempiam horum iube ista facere: simul hæc dicens, Battum ostendebat: Hæc hactenus. Tunc ubi reuer si sunt, pro nihilo habuere responsum: neq; ubi terrarum Africa esset gnari, neque ex incerto oraculo coloniā mittere audentes. Septem post hæc annos in Thera cum non pluisset, & omnes, præter unam, arbores exaruisent, consulentibus Theraeis Pythiam, respondit, mittēdam in

Africam

334
 Africam esse coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittunt in Cretam nuntios inuestigatum, si quis aut indigenarum aut aduenarum illic esset, qui in Africa nauigassent. Nuntij cum Cretam pererrassent, et ad urbem Itanium peruenissent, in ea contraxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. Is aiebat, se uentis abreptum in Africam applicuisse, & ad Plateam insulam Africae. Hunc nuntij mercede inductum in Theram duxerunt. Verum non multi ad rem explorandam, ex Thera initio profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto cum aliquot mensium cibarijs, ipsi quamcelerrime reuerterunt ad caeteris de insula renuntiandum. Quibus ultra praestitutum tempus redire differetibus, omnia Corobio deficiebant. Sed appulsa eodem naui Samia, quae ab Aegypto redibat, cuius gubernator erat Coleus: Samij, omni re gesta a Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac insula cum soluissent, Aegyptum optantes uento subsolano abrepti ferebantur, nec intermittente flatu, Herculeas transuecti columnas perueniunt in Tartessum, pompam ferentes ad rem diuinam. Erat ea tempestate id emporium, id est, nundinae, intemperatum, adeo, ut inde reuertentes isti ex mercibus quaestum maximum fecerint, inter omnes quos nouimus Graecos, duntaxat post Sostratem Laodamantis, cum quo nemo possit contendere. Ex hoc quaestu Samij decima (id est, sex talentis) selecta, fecerunt abenum ad exemplum crateris Argolici, grypini capitibus in circuitu altricus obuersis: & in templo Iunonis collocarunt, sustinentibus illud tribus colossis, id est, humanis simulachris, septenarium cubitorum, genu nixis: & hoc primum factum in gens amicitia Cyrenaeis Theraeisq; cum Samijs contracta est.

Haec est Theraei, ubi relicto in insula Corobio, ad Theram reuersi renuntiarunt esse illis insulam e regione Africae sitam, placuit Theraeis, ut e singulis oppidis quae septem erant, uiri mitterentur, fratribus inter se sortitis, quis potius mitteretur, duce eorum rege Batto: Ita duas biremes in Plateam miserunt: Haec Theraei memorant. Caetera iam Theraeis cum Cyrenaeis constant. Nam quod ad Battum pertinet, Cyrenaei nequaquam cum Theraeis consentiunt. Sic enim narrant: Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. Hic amissa uxore, induxit filiae nomine Phronimae, nouercam, quae domum ingressa, ut erat, ita re ipsa se nouercam praestitit, cum ledendo, atque omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum impudicitiam impingendo: idque ita rem habere uiro persuasit. Iste ab uxore deceptus, rem de filia nefariam commentus est. Erat in Oaxo negotiator quidam Theraeus, nomine Themison; hunc in familiaritatem acceptum Etearchus adiurat, ut quam rem oraretur, in ea se ministrum praeberet. Vbi hominem iurciurando adigit, adductam ei tradidit filiam suam: iubens, ut eam abductam in mari demergeret. Themison ancipiti animo inter nefas operis & hospitij perfidiam, ita sibi faciendum putauit. Accepta puella mare ingressus, cum in alto fuit, ut iurirando Etearchi satisfaceret, reuinctam funibus puellam demisit in pelagus: ea denique retracta, Theram peruenit. Ibi Polymnestus uir inter Theraeos spectatus, in concubinatum Phronimam accepit, ex qua interiecto tempore natus est ei filius, sono uocis exili, ac balbutienti, cui nomen impositum est Batto, ut Theraei & Cyrenaei aiunt. Vt autem ego sentio, aliud aliquid: sed cum cognominatum Battum, postquam in Africam abiit, cum propter oraculum

apud

apud Delphos sibi redditum, tum propter honorem quæ
 affectus est. Battum enim Pœni regem appellant, & ob
 id reor Pythiam lingua Punica, quam nouerat, cum ora-
 culum reddidit, uocasse Battū, quod futurus rex esset in
 Africa. Hic ubi in uirilem adoleuit etatē, Delphos adiit,
 ob linguæ uitium. Cui consulenti Pythia respondit:

Batte uenis uocis causa, dux te iubet ire

Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

Ad hæc Battus sic uicissim inquit: O princeps, ego ad te
 ueni gratia consulendi de uoce, tu de alijs mihi respōdes,
 quæ nequeunt fieri, iubēs migrare in Africā, qua copiā,
 quæ ue manu? Hæc loquens nō persuasit illi ut alia respō-
 deret, sed eadē quæ prius respondēte Pythia, illinc digres-
 sus abiit in Therā. Mox deinde cū et huic ipsi, et cæteris
 Theræis male cōtingeret, nec mali causa deprehenderet-
 tur, ob hæc mittūt Delphos sciscitatū. Quibus cū respon-
 disse Pythia, melius cum ipsis actum iri, si Cyrenen in
 Africa conderent cum Batto, miserunt Theræi Battum
 cum duabus biremibus. Isti Africā profecti (quando qui-
 dem non aliud habebant quod agerent) retro ad Therā
 se receperunt. Sed eos Theræi arcentes accessu terræ re-
 pellebāt, ac rursus reuerti iubebāt. Ita necessitate adacti,
 remisso iterū mari, condiderūt oppidum in insula Africa
 adiacēti, nomine ut prius dictū est, Plataea, quæ fertur par-
 esse Cyrenæis magnitudine. Hæc biennio incolētibus, cum
 nihilo melius secū ageretur, uno ē suis relicto, cæteri Del-
 phos nauigarūt ad oraculum consulendū. Eò postquā ue-
 nerūt sciscitantibus quid ita secum in Africam profectis,
 nihil tamē melius ageretur, Pythia respondit his uerbis:

Lanigeræ Libyes scis quam nec adiueris urbem.

Me melius tuum ego ingenium mirabor euntis.

His

His auditis, ij qui cum Batto erant, rursus redierunt. Neq;
 enim sinebat eos deus aliò migrare, priusquam in Africam
 concessissent. Reuersi ad insulā, recepto quem reliquerāt,
 incoluerunt locū in Africa, è regione insulæ, nomine Azi-
 ristum, amœnissimis collibus utrinq; cōclusum, & utrinq;
 flumine præterlabēte. Hūc locū sex annis cū incoluissent,
 septimo deserēdū putauerūt, admonitu Pœnorū, ut in me-
 liorē trāsirēt. Ita illinc eos Pœni uesperū uersus, & ad lo-
 corū speciosissimū abduxerunt, & quidē noctu, ne Græci
 interdū faciētes iter, diurnum spatū metiēdo animaduer-
 terēt. Est autē huic loco nomē Irasa. Eos ubi ad fontē qui
 Apollinis esse fertur, duxerunt, inquit: Viri Græci, hic uo-
 bis incolere cōmodū est, ubi cœlū uocaliter sonat. Sub Bat-
 to igitur (qui cōdidit Zoā, & annos quadraginta regna-
 uit, & sub eius filio Arcefilao, qui regnauit annos sexde-
 cim) Cyrenæi habitauerūt tot omnino, quot in coloniā ini-
 tio misit fuerāt. Sub tertio autē Batto, qui felix est appella-
 tus, cūctos Græcos ad nauigādum in Africam cum Cyre-
 næis habitatū induxit Pythia. Nam accersebant eos Cyre-
 næi ad agri partitionē. Induxit autē hæc uerba respōdēs:

Serior In Libyen quisquis peruenerit almam,

Discernendi agri mox hunc affirmo pigebit.

Cum ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, fini-
 timorū Pœnorum agros uastabat, atq; inter se particban-
 tur. At illi eorūq; rex nomine Adieran, agris exuti à Cyre-
 næis, misit in Aegyptū quibusdā, sese dederūt Aprij Ae-
 gyptiorū regi. Iste cōparatum grandē Aegyptiorū exer-
 citū, misit aduersus Cyrenas. Cyrenæi instructa apud Ira-
 sa locum & ad fontē Thestin acie, cum Aegyptijs consli-
 xerunt, eosq; superauerunt, ut pote inexpertos antea atq;
 contemptores Græcorum: adeoq; profligarunt, ut pauci

y ex

ex eis in Aegyptum redirent. Quae de re Aegyptij successentes Aprij, ab eo desciverunt. Huius Batti filius extitit Arcesilaus, qui regnum adeptus, inter initia cum fratribus suis seditiones exercuit, donec illi relicto eo, in alium Africae locum migraverunt, ubi contracti urbem hanc condiderunt, quae ut tunc Barca nunc appellatur. Et inter condendum Pœnos sollicitabant ad deficiendum à Cyrenæis. Arcesilaus tam suis defectoribus, quam eorum receptoribus bellum intulit, quem reformidantes Pœni, fugam ad orientales Pœnos intenderunt. Sed fugientibus Arcesilaus usque institit insequendo, dum ad Leuconem Africae perveniret, et Pœnis videretur opportunus ad inuadendum. Itaque congressi eò Pœni, adeo superavere Cyrenæos, ut ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum aegrotantem epoto medicamento frater suus Aliarchus strangulavit. Sed eum dolo uxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arcesilao accessit in regno Battus, pedibus non valens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos miserunt, per quosdam interrogatum, quam rationem incuntes præclarissime habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadium adduceret moderatorem. Itaque petentibus Cyrenæis, Mantinei dederunt quendam nomine Demonacem, uirum inter populares probatissimum. Hic igitur uir Cyrenen profectus, ubi singula quaeque edocuit, in tres tribus distribuens illos ita digessit, ut unam quidem partem faceret Thærorum atque confinium, alteram autem Peloponnesium atque Cretensium, tertiam uero cunctorum insularum. Qui etiam huic Batto regi cum alia omnia quae superiores reges obtinuerant contulit, tum uero peculiaria sana ac caeremonias in media ciuitate instituit: quae instituta sub hoc

quidem

quidem Batto syncera permanferunt. Verum sub eius filio Arcesilao uehementer sunt perturbata, negante Arcesilao Batti illius claudi et Pheretima filio se laturum quae Mantineus Demonax constituisset, ac repositente honores suorum maiorum: hinc seditione orta, ciectus profugit in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis imperium Euelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur, ut se filium quae Cyrenen cum exercitu reducerent. Ille omnia potius quam exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse: sed melius facturum eum, si quod obsecraretur daret exercitum. Cum quae identidem ad omnia quae dabantur, hoc diceret, tandem misit ad eam Euelthon dono sifum aureum, atque colum penso circumdatam, dicenti quae consueuerat uerba, Pheretima inquit, talibus rebus donari foeminas, non exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, unumquenque sollicitabat ad spem rei agrariae: coacto quae ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de reditu in patriam. Cui Pythia ita respondit: Ad quatuor Battos ac totidem Arcesilaos octo hominum aetates dat uobis Apollo Cyrene regnare, ulterius uos conari dehortatur. Tibi uero suadet, ut ingressus in domum tuam, quietem agas. Quod si fornacem inuenis plenam amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis, ne committas ut circumfluum introcas: alioqui peribis tu pariter et taurus optime opus faciens: Haec Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis ijs quos contraxerat, è Samo, redijt

y z Cyre

Cyrenen: recuperatoq; rerum statu, immemor oraculi fa-
 ctus, uocatis ad dicendam causam ijs, qui contra ipsum in
 partibus fuerant, obiecit culpam fuge suae. At illorum alij
 exilio solum uertebant, alij ab eo comprehensi, in Cy-
 prum ad necem mittebantur, quos Cnidij ad suam terram
 appulsos liberauerunt, ad Theranq; dimiserunt. Quos-
 dam, qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi
 turrim refugerant, circumdata materia Arcesilaus igni cre-
 mauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum, quo
 Pythia non sinebat eum inuentas in fornace amphoras ex-
 coquerè, excessit ultro ex urbe Cyrene, extimescens ne-
 cem oraculo predictam, & quod Cyrenè existimaret esse
 circumfluam. Contulitq; se ad regem Barceorum nomine
 Alazerim, cuius filius in matrimonio habebat cognatam
 suam. Et quidam tunc Barcae, tum Cyrenae exules cum in
 foro agentem animaduertissent, obruncarunt, & in super-
 eius focerum Alazerim. Ita Arcesilaus, siue uolens, siue
 inuitus, oraculo non obsecutus, fatum suum impleuit. Ma-
 ter eius Pheretima, dum filius suus mali sui sibi autor Bar-
 cae agit, ipsa interea honoribus filij Cyrene fungebatur,
 ac munera obibat cum alia, tum in senatu praesidendo.
 Vbi cognouit filium in urbe Barcae oppetisse mortem, fu-
 ga se proripuit in Aegyptum. Nam Arcesilaus fuerat de
 Cambyse Cyri benemeritus: quod is extitisset qui Cyre-
 nen Cambysi tradiderat, ac tributum instituerat. Haec in
 Aegyptum cum peruenisset, supplex Aryandi affedit: hor-
 tansq; eum ad se ulciscendam, praetendens titulum, quod
 ideo filius suus, quia cum Medis sentiret, intereptus esset.
 Erat hic Aryandes Aegypti praetor à Cambyse constitu-
 tus, qui aliquanto post tempore cum emulari Darium
 uellet, ab eo est interfectus. Siquidem audiens atque ani-

mad

maduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere o-
 pere, quod à nullo alio regum factum esset, id sibi imitan-
 dum putauit, donec mercedem accepit. Etenim Darius ex
 auro quam potuit purgatissimo monetae percussit. Idem
 Aryandes Aegypti praetor ex argento fecit. Et nunc quo-
 que extat purissimum argentum Aryandicum. Ea re com-
 perta, Darius insimulatum quasi rebellare uellet, morte
 affecit. Tunc tamen Aryandes hic misertus Pheretima, o-
 mnes ei copias Aegypti tradidit, pedestres simul & nau-
 ticas, praeposito quidem pedestribus Amasi uiro Mara-
 phio, nauticis autem Badra generis Pasargadi. Sed prius-
 quam copias mitteret, caduceatore Barcan misso percon-
 tabatur, quisnam percussor Arcesilai extitisset. Barcae se
 omnes extitisse respondent, multa enim se ab illo mala esse
 perpeffos. His auditis Aryandes ita exercitum unum cum
 Pheretima mittit. Atque hic quidem titulus inferendi belli
 extitit. Verum (ut mea fert opinio) exercitus mittebatur
 ad Pœnos subigendos. Pœnorum multae sunt & uariae na-
 tiones, quarum paucae regi obtemperabant, pleraeq; Da-
 rium contemnebant. Colunt autem Aegyptum uersus, ut
 hinc incipiamus, Pœnorum primi Adyrmachidae, qui eisdem
 fere, quibus Aegyptij, moribus utuntur. Vestem gestant qua-
 lem & alij Pœni, uxores eorum in utroq; crure armillam
 aream. Eadem capitis comam alunt, quarum quaeque suos
 (quos capit) pedunculos praemordet, atq; ita abijcit. Hoc
 isti ex omnibus Pœnis soli facitiant, soli q; uirgines nuptu-
 ras regi exhibent, quae illi placita fuerit, eam deuirginat.
 Pertingunt hi Adyrmachidae ab Aegyptio ad portum usq;
 nomine Plynum. His confines sunt Gygame, locum qui oc-
 casum spectat incolentes, Aphrodisiade tenuis insula. In
 huius loci medio est insula Platea, ubi urbem condidere

y 3 Cy

Cyrenæi. Atq; in continente est portus Menelai & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphium incipit, ab insula Platæa pertingens usq; ad fauces Syrtis. Apud hos idem penè ritus, qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes, pertingunt ad mare. Nam maritima Cyrenæi colunt. Idem non postremi, sed præcipui Pœnorum sunt, qui quadrigis uehantur, studiosi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Horum sunt occasum uersus confines Auschisæ, qui supra Barcam incolentes ad mare, pertingunt ad Euhesperidas. Circa mediam Auschisarum plagam habitant Cabales, exigua natio, ad mare pertingentes ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem quibus ij qui supra Cyrenen sunt, moribus utentes. Auschisarum quod ad occasum uergit, contingunt Nasamones, grâdis natio, qui sub æstatem relicta ad mare pecoribus, conscendunt ad locum Aegilæ, decerpunt palmulas. Nam palmæ illic & permultæ sunt & spatiosæ, & fructiferæ omnes. Ex quibus ubi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem ficeantes mature faciunt, deinde lacte maceratas forbillant. Vxores plures singuli è consuetudine habent, & cum his in propatulo coeunt, eodem penè quo Massagetæ modo, prius scipione prætèto. Nasamonibus mos est, cum quis primum ducit uxore, prima nocte ut sponsa singulos conuiuas obeat Veneris gratia, & ut quisq; cum ea coeubuit, donum det illi quod secum habet domo allatum. Iure iurando ac diuinatione tali utuntur per eos uiros, qui iustissimi atq; optimi apud illos fuisse dicuntur, iurant illorù sepulchra tangentes. Diuinant ad suorum accedentes monumenta, & illi, ubi preces peregerunt, indormiunt. Vbi quodcunq; per quietem in somnium uiderunt, eo utuntur.

Fidei

Fidei dandæ consuetudo hæc est: De manu alterius uterq; sumpto inuicem poculo bibit. Quod si nihil humoris habuerint, sumptum è terra cinerem lingunt. Nasamonibus confines sunt Psylli, qui hunc in modum interciderunt: Auster eis omnia receptacula aquarum arefecerat. Erat autem omnis eorum regio, quæ intra Syrtim est, aquarum inops. Ob id isti publico colloquio atque consilio expeditionem fecere aduersus austrum. Quæ Pœni memorant refero. Hos, cum ad arenas uenissent, auster spirans illic obruit. Psyllis extinctis, eorum terram Nasamones obtinent. Sumper hos austrum uersus in loco feris frequenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum commercium aspectuq; refugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem sese audentes. Hi supra Nasamones incolunt. Circa maritima uero occasum uersus, confines sunt Macæ, qui summum capitis uerticem radunt, in medio capillos crescere sinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum pelles subterraneorum struthionum serunt pro tegumento. Per eos flumen Cinyps è colæ, qui uocatur Gratiarum, fluens in mare influit. Hic collis Gratiarum nemo ribus frequens est, cum cætera (cuius memini) Africa sit arboribus nuda, ducentorum ab ea ad mare stadiorum intercapedinis. Horum Macarum finitimi sunt Gindanes, quorum uxores serunt fimbrias pelliceas singulæ multas, ob hoc (ut memoratur) quod ut à quoq; uiro uenerè passa est, fimbriam orat, & ut quæ plurimas habet, ita præclarissima censetur, tanquam à pluribus uiris adamata. Horum Gindanorum oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è solo loti fructu uisitant, qui fructus est instar fructus lentisci, suauitate asinulis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi uinum conficiunt. Lotophagis

y 4 secun

secundum mare uicini sunt Machlyes, loto & ipsi uescen-
tes, sed minus quam superiores. Pertingunt autem usque ad
ingentem anem, nomine Tritonem, qui in grandem palu-
dem Tritonidem influit, in qua est insula, quae dicitur
Phla. Hanc insulam aiunt dici à Lacedaemonijs habitari
debere. Aiunt autem huc in modum, Iasonem posteaquam
sub Pelio Argo exaedificauit, impositis in ea cum alijs so-
lennibus hostijs, tunc uero tripode aereo, circuisse Pelopon-
nesum animo Delphos eundi, eumque cum teneret cursum
circa Maleam, abreptum à uento aquilone, & abductum
in Africam, & priusquam tellurem cerneret, in aspretis
paludis Tritonidis astitisse, eique haesitanti de egressu appa-
ruisse Tritonem, ac iussisse dari sibi tripodem, quod diceret
ostenfurum se illis exitum, atque incolumes remissurum. Assen-
tiente Iasone, ita demum Tritonem ostendisse, qua ratio-
ne è breuibus enauigarent, et tripodem ab illis in templo
positum esse, in eoque tripode oraculum reddidisse, & ijs
qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore e-
nim, ut cum quis tripodem accepisset ex omnibus qui in Ar-
go nauigarent, necessario centum Graecae ciuitates acco-
lerent paludem Tritonidem. Haec cum audissent Pœni qui
montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos
Machlyes habitant Auses, circum Paludem Tritonidem.
Ita utriusque habitant, ut medio Tritone dirimantur. Quo-
rum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, Auses uero
anterioriorem capitis partem. Horum uirgines anniuersario
Mineruae festo in honorem ipsius deae, indigne inter se bi-
fariam diuinae praerantur lapidibus sustibusque, dicentes se
morem patrium seruare ei, quam Mineruam nomenauimus:
& quae uirgines è uulneribus decedunt, eas falsas uirgi-
nes appellant: sed priusquam à pugnando desistant, hoc
faci

faciunt: Quae uirgo in pugnam optimam operam nauauit,
eam semper communi consensu ceterae uirgines exornant
cum cetera armatura Graeca, tum crista Corinthia, &
currui impositam circa paludem circumferunt. Quibus au-
tem rebus ornabantur olim uirgines antequam accolerent
Graeci, non habeo dicere. Arbitror ornari suetas armis
Aegyptijs, nam ab Aegypto affirmari & scutum & galeam
ad Graecos esse tradita. Mineruam aiunt Neptuni esse fi-
liam, ac paludis Tritonidis, eamque nescio quid à patre re-
prehensam, donasse se ipsam Ioui, & Iouem sibi illam
asciuisse filiam. Haec illi aiunt. Idem promiscue cum mulie-
ribus non unam habitantes, sed pecudum more concumbunt.
Vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quem
uirum habitare sustinet (nam tertio quoque mense uiri con-
ueniunt) eius filius censetur. Isti maritimi Pœnorum pasto-
ralium, qui Nomades dicuntur. Supra hos in mediterraneis
Africa feris est frequens. Supra hanc partem effera-
tam supercilium soli sabulosum est, porrectum à Thebis
Aegyptijs ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme
decem dierum itinere sunt grumi grandes salis, iucundi in
collibus, & singulorum collium uertices è medio sale eia-
culantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quam
homines habitant ultimi, solitudinem uersus, & supra pla-
gam feris inaccessam, à Thebis itinere dierum decem, pri-
mi Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effi-
giem. Etenim Thebis quemadmodum à me memoratum est
aspectu arietino, Iouis simulachrum est. Apud hos est alia
quoque aqua fontana, quae sub matutinum quidem tepet,
sub horam qua forum frequentissimum est, frigidescit, sub
meridiem multo frigidior est. Ea quoque hora hortos irrigant.
Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidat:

tunc tepescit, magis ac calefcens ad mediam usque noctem, quo tempore feruens exaestuat: praeterita nocte media, ad auroram usque refrigerat. Cognominatur autem fons ipse solis. Post Ammonios per supercilium sabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniae par, hominibus circum habitantibus, cui loco nomen est Aegila, ad quem locum Nasamones pergunt palmas decerptum. Rursus decem dierum spatium ab Aegila alius collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis: quemadmodum apud alios incolentibus illic hominibus, quibus nomen est Garamantibus, natione sane magna, qui inducta super salem humo, ita ferunt. Ab his ad Lotophagos breuissimum iter. A quibus triginta dierum spatium est ad eos, apud quos gignuntur boues praepostere pascentes. Ideo autem praepostere pascentur, quod cornua inflexa antea habent, & ob id cessum eunt pascentur. Nam offensantibus in terra cornibus, progrediendo pasci nequeunt, alioquin nihil differentes a ceteris bobus praeter crassitudinem pellis atque duritiam. Garamantes hi Troglodytae Aethiopes quadrigis uentur. Nam Troglodytae Aethiopes, omnium quos scando cognouimus, perniciosissimis pedibus sunt, serpentibus, lacertisque & alijs id genus reptilibus uescentes, lingua nulli alteri simili utentes, sed uesperilionum more stridentes. A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis est salis, & aqua, accolentibus hominibus, quibus nomen est Atlantibus, solis omnium hominum, quos ipsi nouimus, innominatis. Nam sales quidem apud eos uocantur atlantes, singulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi solem transcendentem execrantur, ei que praeterea omnia conuitia ingerunt, quod torridus & ipsos & regionem perdat

perdat. Post totidem dierum iter, alius tumulus salis est, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis est mons nomine Atlas, exilis, & undique teres: & (ut fertur) adeo celsus, ut eius cacumen nequeat cerni, quod a nubibus nunquam relinquatur, neque hyeme neque aestate. Columnam caeli illum esse indigenae aiunt. Ab hoc monte cognominantur hi homines, nam Atlantes uocantur: dicunturque nec ulla animante uesci, nec ulla somnia cernere. Ad hos usque Atlantes possum recensere nomina eorum qui in supercilio Africae habitant, post hos nihil amplius. Porrigitur autem id supercilium ad columnas usque Herculeas, atque ulterius. Intra quod est metallum, id est, effossio salis, decem dierum itinere, & homines incolentes domicilia sua facientes ex nucis salis. Isti enim iam tractus Africae uacant imbribus. Nam si plueret illic, non possent manere parietes salis. * Supra hoc supercilium, austrum uersus ac mediterranea Africae, deserta etiam plaga est, & sine aqua feris que, sine pluuia ac lignis, omni prorsus humore uacans. Ita ab Aegypto ad Tritonidem lacum, pastoritij Afri sunt, carne uictitantes ac lacte, nihil uaccinum gustantes, quia nec Aegyptij gustant suem, nec alentes quidem uaccam. Nec Cyrenaeae foeminae ferire sibi fas putant, ob idem quae est in Aegypto, cui etiam ieiunia & dies festos agunt studiose. At mulieres Barcae non modo gustu uaccinae carnis, sed etiam suilla abstinent. Atque haec quidem ita habent. Ad occasum uero Tritonidis lacus iam non sunt pascuales Pœni, neque eisdem moribus utentes, neque idem circa infantes (quod pascuales solent) facitantes. Nam Pœnorum qui pastorales sunt, an omnes, non queo pro certo dicere, sed plerique hoc faciunt. Vbi filij ipsorum quadrimi effecti sunt, uenas uerticis illorum

illorum lana succida inurunt, nonnulli uenas temporum, eam uidelicet ob causam, ne ullo unquam tempore phlegma, id est, pituita defluens è capite, officiat, eaq; de re se aiunt esse optima ualetudine. Et sunt re uera Pœni inter omnes quos nos nouimus homines saluberrimo corpore, incertum mihi an ob hanc causam, certe optima ualitudine sunt. Quod si pueris inurendis spasmus existat, inuenta est ab eis medicina. Vrina enim hirci aspera eos liberant. Ea refero quæ ipsi Afri narrant. Apud pastoritios Afros talia sunt sacrificia: Vbi pro primitiis aurem pecudis preciderunt, eam supra domum abijciunt: hoc acto, ceruicem eius auertunt. Solis omnium deorum immolant Soli & Lune, & his quidem uniuersi Pœni sacrificant. At qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineruæ Tritoniq; ac Neptuno, sed Mineruæ præcipue. A quibus Afri Græci uestem & ægidas simulachrorum Mineruæ mutuati sunt, præterquã quod apud Afros pellicea uestis est, & pendentes ex eius ægidibus fimbriæ non sunt serpentes, sed è loris factæ. Cætera uero omnia ad idem exemplar effecta sunt, nomine quoque ipso testificante, uenisse ex Africa Palladiorum stolam. Quippe Afræ mulieres super uestem amictuntur nudis pellibus caprinis fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, id est, caprinis pellibus, ægidas denominauere Græci. Quinetiam hinc primum mihi uidetur eiulatus in templis extitisse, quod eo Africanæ mulieres uehementer utuntur, ac belle. Et ab Afriis autem drijugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem pastorales Afri defunctos ut Græci, præter Nasamones, qui illos sedentes sepeliunt, obseruantes ut dum quis coepit agere animam, eum sedentem constituent, ne supinus expiret. Domicilia eorum sunt uirgultis compacta, suspensis

circa

circa lentiscos, & ea quoquò uersus uersatilia. Et isti quidem talibus utuntur moribus. Contingunt autem hos ab orientali parte Tritonis fluminis hi Auses, qui sunt aratores: qui uero Pœni, domos possidere cõsueuerunt, ijs nomen impositum est Maxyes, qui dextram capitis partem comatam gestant, sinistram radunt, corpus minio tingunt, asserentes se à Troianis esse oriundos. Regio hæc & reliqua ad occidentem uergens, multo frequentior est feris syluisq; quàm regio pastoralium. Nam quæ ad auroram respicit, quàm pastorales incolunt, Tritone flumine tenuis, & depressior est & arenosa. Hinc deinceps quæ aratorum est, uesteram spectans, montana ualde est ac nemorosa ferisq; frequens. Siquidem apud hos & serpentes sunt, supra modum grandes ac leones, elephantes quoq; & ursi, & aspidæ, & asini cornibus præditi: & cynocephali, id est, capita canina habentes, & acephali, id est, non habentes capita, sed in pectoribus oculos, ut ab Afriis memoratur, necnon uiri fœminæq; agrestes, & aliæ permultæ feræ haud ementitæ. Quorum nihil apud pastorales est, sed alia, ueluti pygargi & capræ & bubali & asini, non illi quidem cornua habentes, sed alij impoti, nunquam enim bibunt, & oryæ, quibus ulnales palmæ pro cornibus fiunt. Huius feræ magnitudo est ad equiparationem bouis: & bassaria, & hycna, & hystrices, & arietes agrestes, & dictyes, & thoyes, id est, ex hycna & lupo geniti, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres lacertis asimiles, & struthij subterranei, & serpentes pusilli cū singulis cornibus. Hæ sunt illic feræ, itè quæ alibi, præter ceruum & aprum. Ceruus enim & aper prorsus in Africa nullus est. Sunt ibidè quoque tria murium genera, quorum alij bipedes uocantur, alij

zegeæ

Zegeries Punicæ lingua, quod in nostra pollet idem quod colles, alij echines. Sunt præterea mustela, quæ in Silphio nascuntur, muræus similis. Tot habet seras Pœnorum pastoraliū regio, quantum nos maxime scrutando longissima inuestigare potuimus. Maxyūm Pœnorū confines sunt Zabeces, ubi scæminæ aurigantur currus in bellū. His finitimi sunt Zygentes, ubi magnā uim mellis apes faciunt, sed multo plus opifices uiri facere dicuntur. Omnes minio inficiuntur, ac simijs uestuntur, quarum affatim gignitur ijs, qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenses sitam esse insulam nomine Cyranem, ducentorum stadiorum longitudine, arctam in latum, in quam pergi è continente potest, oleis refertā ac uitibus. Et in ea esse portum, unde uirgines indigenarum pennis uolucrum pice illinitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an uera sint, haud equidem scio: sed quæ narratur, scribo. Fuerit autem totum, ut ipse ego in Zacyntho uidi, picem è lacu referri. Sunt eò loci complures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoquò uersus pedum est, altitudinis duum passuum. In hunc uirgines contum, cuius in summitate myrtus alligata est, demittunt, deinde referunt myrtopicem, odorem quidè asphalti habentem, sed cætera præstantiorem pice Pieria, eamq; in scrobem quem iuxta lacum foderunt, effundunt, et ubi multū illius aggesserunt, ita è scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means redditur in mari, quod à lacu quatuor stadijs abest. Ita id quod de insula adiacenti Africa dicitur, consentaneum est ueritati. Aiunt præterea Carthaginenses, locum esse Africa extra columnas Herculis habitatum hominibus: eò quoties ipsi applicuere se, merces è nauibus exponere, easq; in crepidine terræ deinceps

inceps collocare: tum conscensis nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus deposito, rursus illinc abscedere, sed non extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos pretium considerare, et si dignum mercibus uideatur, eo sumpto abire: sin minus, conscensis iterum nauibus conspiceret. Illos uero accedentes, plus auri ad id quod deposuerunt addere, donec persuadeant. Neutros autem alteris iniuriā inferre: neq; enim aut se contingere merces prius, quàm ipsi sumpserint aurum. Atque hi sunt Pœnorum, quos nominare possum: quorum pleriq; neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curant. De qua regione catenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos scimus) non amplius incolit: quarū duæ sunt indigenæ, totidè nō indigenæ. Indigenæ quidè Pœni atq; Aethiopes, quorum alteri ad aquilonem Africa, alteri ad austrū incolunt. Aduenæ uero, Phœnices et Græci. Neq; uero uidetur mihi bonitas Africanæ terræ cum bonitate Asia atq; Europæ comparanda, præter unam Cinypem, quæ tellus fluuii cognominis est. Hæc optima cuique telluri par est prouentu fructus cerealis omnino cæteræ Africa. Etenim pulla et uida fontibus, ac secunda siccitatis aëris, ac ne imbre, qui sit uehementior, leditur. Nā in eo tractu Africa pluuit ex prouentibus fructuū terræ, totidem mensuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum et illud est, quod Eubesperitæ colunt. Nam quoties id eximie seipsum hubertate superat, cētuplū reddit. At illud Cynipū, circiter trecenta. Porrò Cyrenaica regio, quæ huius Africa editissima est, quā pastorales incolūt, treis in se plagas cōtinet admiratiōe dignas. Primā, quæ maritima est, quod in ea iā fructus maturi metuntur,

uin=

quidemianturq;. His compositis, in plaga quæ supra mæritimam est, medios fructus legunt, quos colles appellant, dum hi fructus adornantur, ij qui sunt in editissima plaga coquantur atq; maturescunt. Itaque dum primi fructus buntur atque eduntur, ultimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo menses perceptio fructuum Cyrenæos occupat: Hæc hæcenus de his dicta sunt. Persæ ad ulciscendam Pheretimam ab Aryande missi ex Aegypto, Barcem peruenierunt, oppidum obsederunt, missis ilico qui denunciarent dedi autores necis Arcesilai. Eos oppidani, ut qui cædis omnes participes essent, in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcem cū obsidissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & ualida tormenta admouerunt. sed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo scuto hunc in modum: Circumferens illud intra murum, admouebat pauimēto urbis; quod ubicunque admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei resonabat. Vbi è diuerso fodientes Barcæi, Persas suffosores interemerunt. Tormēta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verum cum multum temporis contriuisissent, & multi utrinque caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis dux peditatus talem rem commentus est: Animaduertens Barcæos ui non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctem depresit, eiq; fragilia superstrauit ligna: & super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile. Simul atque illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quod eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hanc formulam incunt, ferientes fœdus super occultam fossam: Quoad humus ea ita haberet, tandiu fœdus in ea regione ratum foret. Barcæis

cæis quod æquum foret se pensuros regi promittentibus, & Persis se nihil rerum nouarum aduersus Barcæos esse molituros. Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipsi ex urbe prodibant, & ex hostibus cuiunque libebat intrandi urbem faciebant potestatem, patefactis omnibus portis. At Persæ rescisso ponte occulto, in urbem proruperunt. Ideo autem pontem quem fecerant resciderunt, ut fœdus soluerent, quod cum Barcæis percusserant, tandiu ratum fore fœdus, quandiu maneret terra, ut tunc manebat. Rescicto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos sibi à Persis Barcæos, qui faciendæ cædis principes fuerant, sudibus suffixit per ambitum murorū. Fœminarum quoq; decimas manillas circa muros appendit. Cæteros Barcæos Persis ut diriperet imperauit, præter Battidas, & qui cædis affines non extiterant. His urbem permisit, reliquis in seruitutem abreptis Persæ redierunt, qui cum ad urbem Cyrenen redissent, Cyrenæi eos, oraculi cuiusdam seruandi gratia, per urbem deduxerunt. Sed inter transeundum præfectus naualis exercitus Bares illis præcepit, ut urbem diriperet, recusante Amasi peditū dūce, se enim aduersus unam Barcem Græcam ciuitatē esse missos. Verum postquam transierunt, & ad rupem Lycæi Iouis subsederunt, poenitentia eos subiit, quod Cyrenen non occupassent, eamq; iterum adoriri conati sunt, Cyrenæis eos contemptui habētibus. Et licet nemo contra ferret arma, tamen incesit eis metus: illincq; cursu se propientes, sexaginta circiter stadia consederunt. Vbi statiuā habentibus, ab Aryande nuntius aduenit ad eos reuocandos. Cum à Cyrenæis comitatum sibi præberi precarentur, eo accepto, in Aegyptum reuertebatur. Quos deinde Pœni excipientes, uestitus atque utensilium gratia, ut quisq;

quisq; relinquebatur trahereturq; interficiebant: donec in Aegyptum peruentum est. Hic Persarum exercitus in Africam longissime ad Euhesperidas processit. Quos autem Barcaeorum cepere, quosq; ex Aegypto eicere ad regem, ijs Darius rex ad incolendum dedit uicem Bactrianae regionis, cui uico nomen imposuere Barcae, ad meam usq; memoriam etiam incolis frequentem. Verum ne ipsa quidem Pheretima probe uita excessit. Nam posteaquam ultra Barcaeos celerrime in Aegyptum rediit, male periit. Ut enim existunt acres admodum & inuidiosae ultiones deorum in homines, uiuens uermibus computruit. Talis ac tanta Pheretimae Batti filiae in Barcaeos uindicta extitit.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-
RIARVM LIBER V.
QVI INSCRI-
BITVR

TERPSICHORE

TERPSAE, qui in Europa sub Megabyzo relictis à Dario erant, primos ex Hellepontijs Perinthios, Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoq; à Pæonijs male affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso, ut bellum Perinthijs inferrent: & si quid à Perinthijs ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: sin minus, ab inuadendo abstinere, ita fecerunt. Enimvero confidentibus Perinthijs è regione Pæonũ in suburbanis, ibi singulare certamẽ ex prouocatione cõ-

nissum est, uiri cum uiro, equi cum equo, canis cum cane. Et cum uictores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixerunt: Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecerunt, egregieq; uidentes, ex illis paucos reliquere. Quæ quondam à Pæonijs gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthij pro libertate strenue pugnantibus, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes eius urbes atq; omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, ut omnem Thraciam subigeret. Gens Thracum secundum Indos omnium maxima est, quæ si aut unius imperio regeretur, aut idem sentiret, ut me fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multo ualidissima. Sed quia id arduum illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionũ singula. Moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti sunt, præter Getas & Trausos, & qui supra Crestonæos incolunt. Ex quibus, quod Getæ se pro immortalibus gerant, à me commemoratum est. Trausi uero in cæteris quidem omnibus idem quod Thracæ: uerum circa natalia suorum atque obitus hoc factitant: Edito puero, propinqui cum circumstantes cum ploratione prosequuntur, recensentes quas cunque necesse est illi, quod uitam ingressus sit, perpeti huiusmodi calamitates. Homine fato functum, per lusum atq; leuitiam, terræ demandant, referentes quot malis liberatus in omni sit felicitate. At qui supra Crestonæos incolunt, ista agunt: Singuli plures uxores habent, quorum ubi quis

z z decessit

decessit, disceptatio magna fit inter uxores, acri amicorū circa hanc rē studio, quæ nam dilecta fuerit à marito præcipue. Quæ talis iudicata est, & hunc honorem adepta, ea à uiris ac mulieribus exornata, ad tumulum à suo pro-pinquissimo mactatur, unaq; cum uiro humatur, ceteris uxoribus id sibi pro ingente calamitate ducentibus. Nam id eis summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos est: Liberos in mercato uenundant. Virgines non afferuunt, sed quibus libuit, cum uiris concumbere sinunt. Vxores afferuant uehementer, easq; magno ære à parentibus coëmunt. Punctas notis esse frontes, nobile iudicatur: non esse notas punctis, ignobile. Ociosum esse, pro honestissimo habetur. Agricultorem uero, pro contemptissimo. E bello atque rapto uiuere, pulcherrimum. Atque hi quidem sunt eorum insignissimi mores. Deos autem hos solos colunt, Martem, Liberum, Dianam: sed reges præter populares etiam Mercuriū: cumq; è dijs præcipue, per quæ solum iurāt, à quo progenitos quoque se aiunt. Optimatibus eorum tales sunt sepulture: Prolato triduum cadauere, mactatisq; omnifarijs hostijs, conuiuantur. Illudq; defletum prius, deinde cōbustum sepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggestoq; desuper tumulo, cū alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipue certa cum ratione monomachiam, id est, singulare certamen: Et sepulture quidem Thracum huiusmodi sunt. Quod autē huius regionis ad aquilonem uergit, nemo potest pro comperto referre qui nam homines eam incolant, sed illam quæ trās Istrum plaga est, constat uastam esse atque ignotam, ubi solos audio habitare homines, nomine Sigynas, ueste Medica utentes, eorumq; equos toto corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorum, eosdemq; pusillos ac

simos

simos, inualidosq; ad uiros gestandos, sed curru iunctos, esse perniciosos: atque his curribus indigenas inuehi. Horum fines proxime accedere ad Henetos, qui sunt in Adria. Eos quoq; se colonos Medorum dicere, qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem nō queo dicere: sed fiat quidlibet intra longum tempus. Sigynas Poeni qui supra Masiliam incolunt, institores appellant: Cyprij iacula. Verum ut Thraces aiunt, apes loca Transistrana obtinent, & ob illas ulterius pergi non posse: quæ cum dicunt, haud credibilia apud me dicūt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Mibi tamen loca quæ septentrionibus subsunt, uidentur ob gelu inhabitabilia esse. Haecenus de hac regione: cuius oram maritimā Megabyzus Persis obedientem reddidit. Darius trāsmissō rapidissime Helleponto, postquam Sardis uenit, recordatus est beneficij in se ab Histiaeo collati, & consilij Cois Mitylenæi. Quibus accersitis Sardis, obtulit electionem. Histiaeus ut qui esset Mileti tyrannus, nullam sibi tyrannidē poposcit, sed Myrcinū Hedonidem animo urbis in ea condendæ. Et iste quidem hanc elegit. Coës autem ut qui nō tyrannus, sed priuatus esset, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato uterq; quod optauerat, eō se contulit. At Dario res huiusmodi oblata est, ut illum uidenti incesse-rit cupido iubēdi Megabyso, ut Pæonas ex Europa è sedibus in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes uiri Pæones, qui postquā Darius transmisit in Asiam, & ipsi Sardis uenere, cupidi tyrānidis apud Pæonas potiundæ, ducentes unā sororem procera statura atq; speciosam. Hi obseruato tempore dū in suburbanis Lydorū Darius præsideret, talem rē sibi agendam putarunt: Sororē quā optime poterant cū exornassent, ad aquam mittunt, uas

Σ 3 capite

capite continentē, equumq; è brachio trahentē, linumq; nentem. Eam prætereuntem Darius attente cōsiderabat, quod neq; Persica erant illa quæ ageret mulier, neq; Lydica, neq; ullarum ex Asia scēminarū. Hæc consideras, misit quosdā suorum satellitum, iussos obseruare in quā rē uteretur mulier equo. Istis obsequētibus, scēmina ubi peruenit ad flumen, equo satisfecit, uas aqua impleuit. His actis, eadem uia regreditur, aquā capite sustinens equum è brachio trahens, ac sūsum uersans. Admiratus Darius tum ijs quæ ab exploratoribus audisset, tum ijs quæ ipse uidiisset, adduci corā scēminā iubet. Ea adducta, adolescentes fratres qui aderāt, nō procul rē ipsam speculantes, interroganti Dario cuius illa esset, aiunt se Pæones esse, & illā suā fororē. Ad quos Darius, qui nam homines essent Pæones, & ubi locorū habitaret, & cuius rei gratia illi uenissent Sardis, percōtari. Adolescentes se uero uenisse dicere, ut sese ei donarent. Pæoniam autē esse ad flumē Strymonē sitam, qui Strymon nō procul abesset ab Hellepōto: Pæones esse coloniā Teucrorū qui è Troia fuerūt. Hæc singulatin illi referēbāt. Interrogantiq; Dario, nunquid omnes illic scēminæ tam laboriosæ essent, affirmare prōpte id ita habere. Huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius literas ad Megabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transferri, cum liberis pariter & uxoribus. Eques cum hoc nuntio confestim ad Hellepontum cucurrit. Helleponto que transiūso literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, sumpto è Thracia duce, aduersus Pæoniam exercitum ducit. Pæones cognito Persarum in se aduentu, cōtractis copijs processere ad mare, rati illac Persas ingressuros ad dimicandum. Et Pæones quidem ad arcendum exercitus

Megab

Megabyzi ingressum parati erant: Persæ autem certiores facti, Pæonas conuenisse ad intercludendū ab ora maritima ingressum, sumptis ducibus iter ad superiora cōuertunt, hostemq; latentes in eius oppida irrumpunt, & illa, utpote uacua, facile occupāt. Quod ubi rescuere Pæones, protinus dispersi ad sua quisq; dilabuntur, seq; Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Prasiadem usq; paludem incolunt è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui uero circa Pangeum mōtem incolunt, Doberasq; & Agrianas & Odomātos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus, tentauit tamen expugnare eos qui paludem incolunt. Incolunt autem hunc in modū: In media palude cōpactæ erant sublicæ, tenuem à continente ingressum uno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim communiter omnes ciues statuebant. Mox è lege hunc in modum statuendum censuerunt, ut pro singulis uxoribus quas quisque duceret (ducunt autem singuli multas uxores) ternas defigeret sublicas è monte sumptas, cui nomen est Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, & foris inter tabulata compactas, deorsum ad paludem ferentes. Paruulos liberos per pedem reste illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autem & subiugabilibus, pisces pro pabulo præbent. Porro piscium tanta est copia, ut quoties quis ianuam compactam reclinauerit, demissam fune sportam uacua, aliquanto post retrahat piscium plenam. Quorum duo sunt genera, unum quod uocant Pa-praces, alterum Tilones. È Pæonibus ij qui capti fuere, in Asiam sunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus nuntios in Macedoniam septem Persas, qui post eum erant in

exercitus

exercitu spectatissimi, misit ad Amyntam petituros regi Dario terram & aquam. Est autē ē palude Prafiade breuis admodum in Macedonia uia. Nam in primis paludi confine est metallum, id est, fossa æris. Vnde post ea tempora Alexandro in singulos dies singula talenta proueniebant. Post metallum, superato monte quem uocant Dysozum, Macedonia intratur. Eō Persæ ubi peruenere, & in conspectum Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terram & aquam petiere. Amyntas & ea dedit, & homines in Hospitiū uocauit: Instructaq; splendide cœna, percomiter accepit. Persæ postquam à cœna ad potum peruenere, Hospes, inquit, Macedo, nobis Persis consuetudinis est, quoties magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam concubinas & adolescentulas uxores ad asidendum introducere. Proinde tu nunc, quoniam libenter excepisti nos, & liberali hospitiū profecutus es, regi q; Dario & terram das & aquam, sectare consuetudinem nostram. Ad hæc Amyntas: Nobis, inquit, Persæ ista consuetudo non est, sed uiros à foeminis semouendi. Verum quandoquidē uos exigitis qui domini estis, hoc quoque uobis præstabitur: Hactenus locutus Amyntas, foeminas accersit. Illæ ut iussæ præsto fuerunt, & è regione Persarum deinde confederunt. Quas Persæ cōspicati formosas, Amyntam alloquūtur, negantes omnino id factum esse sapienter. Satius enim futurū fuisse, ab initio nō uenire foeminas, quàm postquam uenerant non asidere, sed ex aduerso sedere in oculorū dolorē. Itā coactus Amyntas, illas asidere iussit. Quæ cū obtemperassent, illico Persæ mamillas illarum tractare, utpote plusculo uino temulenti: nonnulli etiā tentare suauari. Hæc Amyntas intuens etsi iniquo ferebat animo, tamē præ metu Persici nominis quiescere. Verum eius filius

Alexand

Alexander cum adesset, atq; hæc suspiceret, utpote adolefcens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare posse. Itaq; grauitè ferens, ad Amyntam inquit, Tu uerò pater cede ætati, abiq; hinc ad requiescendum, neq; indulgeas nimium potationi. Ego hic remanens, omnia hospitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas eum rei nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc respondit: Fili, inquit, uerba tua hinc me summoentis penè intelligo. Ideo enim me dimittis, quod aliquid noui agere in animo habes, Quare nolo te quicquam noui in hos uiros perperare, futurum in perniciem nostram, sed tolera spectans quæ geruntur. Nam quod ad discessum meum pertinet, parebo: His responsis, Amyntas abiit. Et Alexander ad Persas: Vobis, inquit, hospites, cum his foeminis uel omnibus, si libet, facillime licet concumbatis: sed cum quarum concumbere libeat, indicate. Nunc enim fere tempus cubandi aduentat, & uos bene potos esse temulentos que uideo. Proinde has foeminas, si uobis cordi est, finite ire ad se lauandum, quas cum lotæ fuerint, accipiat: Hæc locutus Alexander, approbantibus Persis, egressas foeminas in muliebri remittit conclaue: ac totidem uiros leues malas habentes, muliebribus uestibus exornat: traditisq; pugionibus introducit, admonetq; Persas, inquit, Vos uerò Persæ, à nobis in conuiuium estis omni munificentia accepti: quippe quibus & quæ habeamus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia representauimus: & quod omnium maximum est, etiam nostras ipsorū matres & sorores liberaliter exhibemus: ut omni honore affecti à nobis, intelligatis quibus rebus digni estis: utiq; regi qui uos misit, renunciatis, à Græco quodam Macedonum principe uos & mensa & lecto bene acceptos esse: Hæc locutus Alexander,

ꝛ ꝛ singulos

singulos Macedonas quos foeminas esse aiebant, asidere
 iussit singulis Persis. Qui posteaquam à Persis attractari
 ceperet, illos obrutauere. Et hac quidē morte affliti sunt
 Persæ ipsi, pariter et eorum comitatus. Comitabatur enim
 eos et uehicula et familia, et omnis generis apparatus,
 quæ cuncta cum illis omnibus pariter intercepta sunt. Nō
 multo deinde interiecto tempore, cum magna horum ui-
 rorum inter Persas inquisitio fieret, Alexander illos pru-
 denter occupauit, tum multa alijs pecunia, tum sorore sua
 nomine Gygea Bubari data, uiro Persæ, uni ex inquisito-
 ribus interfectorum. Ita horum Persarū cædes deprehensa,
 sed silentio suppressa est. Esse autem Græcos, qui hæc fece-
 re à Perdica progenitos, quemadmodū ipsi aiunt, et ego
 assentior in ijs, quæ postea dicā. Id ita probatur: et ij qui
 in Olympia certaminibus Græcorū præsumunt, consentiunt.
 Nam cum Alexander certandi gratia ad hoc ipsum descen-
 disse, à concursoribus prohibebatur, quod negarent bar-
 barorū id esse certamē, sed Græcorum. At ubi palam fecit
 sese Argiuum, Græcus esse iudicatus est: et stadiū currēs,
 proximus primo extitit: Et hæc quidē ita gesta sunt. Me-
 gabyzus autē Peonas ducens, abiit in Hellepontum: et
 illo transmissio, peruenit Sardis. Cū interim Histieus Mi-
 lesius iam muris cingeret locum, quo à se petito donatus
 à Dario fuerat in precium seruata ratis, qui locus est ad
 flumen Strymonem nomine Myrcinus. Megabyzus co-
 gnito quod fiebat ab Histieo, cum primum uenit Sardis,
 primum ducens Peonas, ita est Darium allocutus: Rex,
 quidnam tu rei fecisti, dato loco ad urbem condendam in
 Thracia uiro Græco, eidemq; solerti atque industrio, ubi
 affatim materia est ad naues edificandas, multumq; remi-
 gum atq; pecuniæ, multis etiā cum barbaris, tum Græcis
 incolen

incolentibus: qui nacti duces, facient quicquid ille uel die
 uel nocte præceperit? Nunc tu uirum hunc ita fauentem
 inhibe, ne domestico bello afflicteris: Inhibe autē mihi mo-
 do accersitum, quem cum acceperis da operam nequando
 in Græciam reuertatur. Hæc locutus Megabyzus, perfa-
 cile Dario persuasit, tanquā probe prospiciens quod esset
 euenturū. Darius misso in Myrcinū nuncio, ad Histieum
 hæc inquit: Histiee, rex Darius hæc dicit: Mihi rebusq;
 meis melius consulentē quā te, inuenio neminē, quod nō
 uerbis, sed factis cōpertum habeo, proinde cū res magnas
 agere destinē, præsto mihi sis ut ea tibi aperiā. His uer-
 bis fide habita, Histieus, et simul magnificens consilia-
 rium regis fieri, Sardis projectus est. Cui aduenienti Da-
 rius: Histiee, ego, inquit, ea de causa te accersui, quod
 posteaquā à Scythis redire maturauit, et tu ab oculis meis
 abfuisi, nullius rei desiderū tam me tenuit breui, quā ut
 tu in aspectū et colloquium meū uenires: cū scias omnium
 possessionum preciosissimā esse uirum amicū, solertē, be-
 ne sentientem: quæ tibi ambo adesse, ego testimonio esse
 possum è rebus meis. Quare tibi ego qui fecisti probeq;
 uenisti, hoc gratificādum putauit, ut omiſsa Mileto, et re-
 cens condita in Thracia urbe, me sequaris Susa, eadē quæ
 ego habitaturus, meusq; conuictor ac consiliarius futurus.
 Hæc locutus Darius, unā secum Histieum ducens, Susa
 uersus iter intendit, præfecto Sardibus Artapherne, fratre
 suo ex eodem patre. Item præfecto Otane ora maritime:
 cuius patrē Sijannem, unum e regijs iudicibus, quod iniu-
 ste ob pecuniam iudicasset, rex Cambyſes interemerat,
 interemptoq; detractum corium in lora concidit, quibus
 tribunal in quo ille sedens iudicarat intēdit: ibidemq; eius
 filium Otanem sedere iudicem præcepit, atque in memo-
 ria hab

In Aldi hoc lo-
 co & deinceps
 Megabafus le-
 gitur.

ria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedes, tunc Megabyssi successor exercitus, Byzantios ac Chalcedonios cepit. Cepit idem Antandriū qui est in terra Troade, cepit quoque Lamponium. Sumptaria etiam à Lesbij classe, cepit Lemnum et Imbrum, à Pelasgis tunc quoque utranque habitam. Sed Lemnij quoniam praelio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpepsi sunt: quorum qui superfuere, ijs præfectū Persæ imposuere Lycaretum, Meandri eius, qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus cum Lemno præesset, hac de causa mortem oppetijt, quod omnes in captiuitatem redigebat, atque euertebat, alios insimulans desertores Scythicæ expeditionis, alios uexatores copiarū Darij à Scythijs reuertentiū: Hæc iste in sua præfectura perpetrabat. Sed non diu in malis faciendis delituit: & cœperunt iterum è Naxo atque Mileto calamitates Ionibus fieri. E' Naxo quidem, quod inter insulas felicitate præstabat: è Mileto autē, quod ea tempestate prope seipsam superata maxime florebat: erat que Ionie prætextum, cum laborasset duabus superioribus ætatibus morbo seditionis, donec eā seditionem Parij sedauerint, ex omnibus Græcis correctores à Milesijs delecti. Hunc autem in modum eos Parij correxere: Cum Miletum uenissent uiri inter Parios præstantissimi, cernerentque domos uehementer labefactas, dixerunt uelle se regionem ipsorum peragrarè. Id facientes & omnem agrum Milesium lustrantes, ut quenque fundum animaduertebant bene cultum fructumque emittentem, conscribebant domini nomen. Peragrata omni regione, cum paucos huiusmodi fundos comperissent, quàm maturrime ad urbem descenderunt. Coacti que cœtu, decreuerunt urbem ab ijs esse incolendam, quorum fundos bene

bene cultos inuenissent. Videri enim illos ita curaturos publicæ, ut sua ipsorum curauissent. Cæteros Milesios, qui prius seditiosi fuisset, iusserūt horum dicto audientes esse. Ita Milesios Parij correxerunt. Ex his tunc urbibus hoc modo cœperunt Ionie mala contingere: Ex Naxo quiddam locupletes è plebe in exilium missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras Molpagora, idemque gener ac consobrinus Histieei Lysagora, quem Darius Susis distinebat. Nam Histieus Mileti erat tyrānus, & per id tempus Susis degebat, dum Naxij Miletum uenere. Iam pridem Histieei hospites, cum Miletum Naxij aduenere, obsecrarunt Aristagoram, ut aliquantum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, si per eum isti in patriam redirent, fore ut Naxo imperaret: tamen prætendens Histieei hospitium, ita eos est allocutus: Meæ quidem uires ad tantum copiarum præbendum nõ suppetunt, ut inuitis his qui Naxum tenent, uos possim reducere: cum audiam octo millia scutorum Naxijs, ac multum longarum nauium esse: tamē omne studium ad istud efficiendum adhibeo, hoc scilicet in animo uersans: Est mihi amicus Artaphernes Hystaspis filius, Darij regis frater, qui præses est omnium in Asia maritimorum, multo exercitu præditus ac multa classe. Hunc ergo uirum opinor facturū omnia ac animi nosri sententia. His auditis, Naxij instare Aristagora, ut rem quàm optime posset, cōficeret: utque munera homini polliceretur, dicere, & se exercitui sumptū suppeditaturos, ut ipsi paciscerentur, magnam uidelicet spem habentes, cum ipsi in Naxo apparuissent. Naxios omnia quæ iuberentur esse facturos, atque adeo cæteros insularios. Nulladū enim Cycladum insularū sub Dario erat. Profectus Sardis Aristagoras

Aristagoras, ait ad Artaphernem, esse insulam Naxum, non spatioſam illam quidem, ſed pulchram alioqui & bonam, Ioniæq; uicinâ, multis præterea & pecunijs & ſeruitijs præditâ. Proinde tu aduerſus hanc regionē ducito exercitum, per cauſam illuc exules reducēdi. Quod facienti tibi magnæ ſunt penes me in expedito pecuniæ, præter illas quæ in exercitum erogabuntur. Has enim æquum eſt nos præbere, qui aduentus noſtri autores ſumus, & te inſulas regi acquirere ipſam Naxum, & quæ ex hac pendēt, Parum & Andrum, cæterasq; quæ Cyclades nominantur. Vnde proficiſcens, haud difficile inuades Eubœam, inſulâ magnam ac beatam, nec inferiorē Cypro, ac facilem ſane ad capiendū, centum omnino nauibus ad has occupandas ſuffecturis. Huic reſpondēs Artaphernes, Tu uerò, inquit, quæ ſunt ex utilitate regiæ donus exponis, & probe iſta ſuades omnia, præterquam de numero nauium. Nam procentum nauibus, ducentæ tibi incunte ſtatim uere in promptu erunt. Oportet tamen de his rebus autoritatem quoq; regis accedere. His auditis, Ariſtagoras lætus Miletum redijt. Artaphernes autē miſſo Suſa ad Darium nuncio, per quem de rebus ab Ariſtagora dictis, eum certioreſt faceret, ubi ille rem approbauit, ducentas naues inſtruxit, tum Perſarum, tum aliorum ſociorum, magna ſane multitudine, præfecto eis duce Megabate, uiro Perſa, familia Achæmenidarum, ſuo ac Darij conſanguineo: qui (ſi uera ſunt quæ poſt hoc tempus geſta) filiam deſponderat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectanti. Delecto itaq; duce Megabate, exercitū Artaphernes ad Ariſtagoram miſit è Mileto. Megabates Ariſtagora ſumpto atque Iadum exercitu cum Naxijs profectus eſt, per ſimulationem eundi in Hellespontum. Atque ubi Chium

Chium peruenit, claſſem cōtinuit apud Caucaſa, ut illinc uento Aquilone traieceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea claſſe deleri, hoc negotij contigit: Megabates in circumeundis nauium excubijs offendit nauem Myndiam à nemine cuſtodiri. Quam rem indigne ſerens, iuſſit ſatellites inuentum eius nauis principem, nomine Scylacem, uincire traiectum per thalamiam, id eſt, per ſoramen per quod remus extat: ita ut caput extaret, corpus intus eſſet. Ariſtagoras à quodam factus certior, hoſpitem ſuum Myndum à Megabate uinctum afflictorum, Perſam adit, hominem excuſat, reſpoſcit, cum nihil exoraret, ipſe accedens Scylacem ſoluit. Id ubi reſciuit Megabates, grauiter admodum ſerens, Ariſtagoram inuaſit: cui Ariſtagoras, Quid tibi, inquit, eſt cum iſtis negotijs? Nonne te miſit Artaphernes, ut me ſequereris, atq; cō nauigares, quocunq; ego iuberem? quid multa agis? His uerbis indignatus Megabates, ubi non adfuit, miſit Naxum quosdam cum nauī, ad rem Naxijs quæ impenderet exponendam. Naxij, ut qui nihil manus quàm hanc aduerſus ſe claſſem uenturam expectabant, ubi id audierunt, omnia conſeſtim ex agris in urbem comportare: & ſe tanquàm obſidendi eſſent, inſtruire cibarijs, potu, murorum reſeſtione. Et iſti quidem tanquàm iſtante ſibi bello, ſeſe apparabant: illi uerò poſteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitos aggreſſi ſunt. Conſumptisq; quatuor in obſidione menſibus, abſumpta que quam ſecum attulerant pecunia ab Ariſtagora maxima, cum plura deſideraret obſidio, ubi moenia Naxijs exulibus ædificauerunt, in concionem reuerterunt male affecti. Ariſtagoras (quādo quod Artapherni receperat, præſtare nō poterat, nec exercitui ſtipēdium exigenti dare, præſertim

Megab

Megabate in simulatē, apud milites male affectos, præter
 eā ne regno Mileti si audaretur) his de causis trepidus de
 defectione consultabat. Contigit enim è Sufis ab Histieo
 uenire quendam compuncto notis capite, quibus Histieus
 Aristagoram commonefaciebat, ut ab rege deficeret. Id
 namq; uolens Histieus Aristagorā indicare, quia alia ra-
 tione facere non poterat, utpote itineribus custoditis, si-
 delissimo è seruis caput erasit, literasq; imprefit, et ho-
 minem retinēs, quoad capilli refrutificarent: ubi illi rena-
 ti sunt, raptissime dimisit Miletum, nihil aliud mandans,
 nisi ut cum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram
 eraso suo capite inspicere: Ea autem stigmata significa-
 bant (ut à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo
 Histieus faciebat, quod magnam sibi iacturam ducebat se
 Sufis distineri: etiam atq; etiam sperans fore, ut si ab Ari-
 stagora rebellaretur, ad mare proficisceretur. Sin Miletus
 nil noui moliretur, nullam sibi uiam amplius esse ad eam
 reuertendi intelligebat. Eum Histieus quidem hæc consti-
 derans, nuncium mittebat. Aristagoras autem, cum ei hæc
 omnia consentanea per idem tempus contigissent, retulit
 ad seditiosos, tam de sua sententia, quam de Histieū man-
 datis. Cui cum ceteri omnes assensissent, iubentes ut re-
 bellaret, Hecateus tamen ἡγορευόμενος, id est, sermonum au-
 tor, initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persa-
 rum, enumerans cunctas nationes quibus Darius impe-
 raret, omnem que illius potentiam. Sed cum hoc persua-
 dere non posset, secundo loco suadere, ut classe mare oca-
 cuparent, negans se uideri qua alia ratione id esset euen-
 turum. Scire enim se Milesiorum uires esse imbecillas: si
 tamen pecuniæ è templo, quod est in Branchidis, tolle-
 rentur, quas Cræsus Lydus reposuisset, multum spei
 recipe

recipere maris potiundi, atq; ita pecuniam et ipsos habi-
 tuos ad utendum, nec hostes spoliatuos. Erant autem
 hæc ingentes pecuniæ, quemadmodum à me in primo libro
 demonstratum est. Verum ne hæc quidem sententia obti-
 nuit, sed illa, ut omnino rebelaretur: utq; unus eorum My-
 untem nauigaret ad exercitum, qui è Naxo reuersus illic
 agebat, ut conaretur duces clasariorum comprehendere.
 Missus ad hoc ipsum Latragoras, dolo cepit Oliatum
 Ibanolus Mylassensem, et Hysliæum Tynnin Termenen-
 sem, et Coem Erxandri, quem Darius Mitylene donauerat,
 et Aristagoram Heraclidis Cymæum, complures que
 alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Da-
 rium commentus. Et primum quidem, uerbo duntaxat ty-
 rannidem immutans, statum reipublicæ Mileti constituit,
 ut secum libenter Milesij rebellarent. Idem dehinc in re-
 liqua Ionia fecit, tyrannorum alios eiciens, alios utique
 quos ceperat è nauibus ijs, quæ aduersus Naxum una ier-
 rant, ut ciuitatibus gratularetur, alium in alia urbe diuen-
 dens, ex qua quisq; illorum erat. Quorum Coem Mityle-
 næi ut acceperunt, sine mora productum lapidibus inter-
 emerunt: Cymæi suum dimiserunt. Posteaquam et alij com-
 plures tyranni fuga solum uertere, passim per ciuitates
 tyrannorum abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Ari-
 stagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitati-
 bus constitui singulos magistratus: moxq; ipse Lacedæ-
 monem triremi pro legato missus est. Opus enim erat ma-
 gnam aliquam comparare societatem. Sparta regnum
 iam non tenebat Anaxandrides, Leontie filius, quia non
 superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat:
 non ille quidem propter uirtutis specimen, sed propter ge-
 nus. Etenim Anaxandrides ducta in matrimonio sororis
 filia,

filia, quæ etsi cordi erat, tamen ex ea liberos non suscipiebat. Id cum ita esset, Ephori his cum uerbis incusauerunt: Si tu tibi non prospicis, certe nobis hoc non est despiciendum, Euristhæi genus labefieri. Tu quandoquidem uxorem habes quæ non concipit, aliam ducito, gratissimam rem ex hoc Spartiatis facturum. His ille respondens, negat se earum rerum alterutram esse facturum: sed hos non recte consulere, qui ipsum hortentur repudiata, quam habet, uxore innoxia, alteram ducere: eoq; se non esse pariturum. Cui Ephori atque optimates, consilio inter se habito retulerunt: Quoniam te cernimus amore coniugis quam habes implicitum, facito quod dicimus, ac noli repugnare, ne quid de te Spartiæ grauius consulant. Coniugem quam habes, ut repudies, non postulamus: quæcūq; ei præstas nunc, ea omnia præstato: alteram tamen ducito præter hanc uxorem, quæ sit fecunda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides, duas dehinc uxores habes. Binis adibus habitabat, haudquaquam Spartiaticæ faciens. Non longo interiecto tempore, uxor quæ posterius ducta est, parit hunc Cleomenem, quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At uxor prior, quæ hactenus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato usa, quæ cum re uera prægnans esset, domestici tamen posterioris uxoris id audientes, ac moleste ferentes, dicere, iactari hoc ab illa, animo subiiciendi sibi partum. Itaque his indigne ferentibus, exacto tempore pariendi, Ephori increduli scemina parturienti custodes affederunt: quæ Doricum peperit, moxq; Leonidem, & post hunc gradatim Cleombrotum. Sunt qui dicant Cleombrotum atq; Leonidem fuisse geminos. Quæ Cleomenem peperit secundo loco in matrimonium ducta, Perinetade Demarmeni filia, alterum filium

filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem nõ compos, ut fertur, sed inops mentis: Doricus autem inter æquales omnes primus erat: meritoq; putans se ob uirilitem regno potiturum: Hic ita opinione præsumens, defuncto Anaxandrida, cum Lacedæmonij Cleomenem ex lege, quod maximus natu esset, creassent, indigne tulit id, sibiq; à Cleomene imperari. Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neque Delphico usus oraculo, in quam terram ad urbem condendam tenderet, neq; quippiam consuetorum executus, adeo rem indigne ferebat. In Africam nauigans ducibus Theræis ad Synipem delatus, locum communijt totius Africæ pulcherrimum, iuxta flumē. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis & Afris & Carthaginensibus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares uir Cleonius ei consilium dedit ex Laij oraculis, ut Heracleam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ipso Heracle, id est, Hercule conditore. Hoc ille audito, Delphos se contulit ad oraculum consulendum, nunquid regione ad quam mittebatur, potiturus esset. Pythia eum potiturum respondit. Sumptaq; Doricus classe, quam & in Africam duxerat, Italian præteruebatur. Ea tempestate, ut ferunt, Sybaritæ cum Tely rege suo bellum Crotoniatum erant illaturi. Id metuentes Crotoniatæ, Doricum ut sibi opem ferret orauere. Hic precibus inductus, unâ cum illis aduersus Sybarin contendit, eamq; cepit. Hæc Sybaritæ Doricum, & qui cum illo erant, fecisse aiunt. Crotoniatæ negant quempiam se peregrinum in bello aduersus Sybaritas ascuiisse, præter unum Calliam Heleum Iamideorū uaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyrânno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quod sacrificans de cūdo aduersus Crotonē non litaret: Hæc isti aiunt:

quarum rerum utriq; testimonia hæc adferunt: Sybaritæ quidem fanum ac templum prope Crastin, lapidum mace-
riam, quod Doriciū captā urbe aiunt extruxisse Mineruæ, cognomine Crastia. Et hoc ipsius Dorici necis uolūt esse maximum testimoniū, quod præter uaticinia agens inter-
emptus est. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset, nec transgressus esset, Erycinā regionem obtinisset, & obtentā possedisset, non ipse cum exercitu absumptus esset. At Crotoniatæ multa monstrāt peculiariter donata Calliæ Heleo in agro Crotoniēsi, quæ etiam ad meā usq; memoriam prognati Calliæ colebant: Dorico autē et eius posteris nihil omnino fuisse donatum. Cui, si in bello Sybaritano fuisse Crotoniatis auxilio, multo plura quàm Galliæ fuisse donāda. Hæc pro se utriq; eorum testimonia referunt: quorum utris accedere ut quisq; mauult, his accedat, licet. Nauigarunt autem cum Dorico & alij duces, coloniæ Spartiatarum deducēdæ, Thessalus, & Parabates & Celeas, & Euryleon, qui cum omni classe Siciliam tenuerunt, superati à Phœnicibus atq; Aegestanis, in prælio occubuerunt, uno tantū ex hac aduersa pugna superstite Euryleonte. Qui collectis eorū reliquijs occupauit Minoam Selinusiorum coloniam, Selinusiosq; liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc cū sustulissent, ipse tyrannidem Selinuntis inuasit. Sed breui monarchus, id est, unicus princeps exiit. Nam Selinusij impetu in eū factō, cū ad Iouis forensis arā confugisset, obruncarūt. Dorico & uitæ & mortis cōmunis fuit Philippus Butacides, uir Crotoniata: qui de spōsa sibi filia Telyes Sybaritæ, Crotone profugerat, abnegatōq; matrimonio transmisit Cyrenen. Ex hac discedens, sectatus est familiarem triremem, ac familiarium uirorum sumptum, quod esset olympionices, id est, uictor

cer

certaminis ad Olympia, & omnium illinc Græcorum speciosissimus. Ob quam corporis speciem ab Aegestanis ea quæ nemo alius reportauit. Nam sepulturæ eius heroico monumento extructo, Aegestani hostias offerunt. Hunc in modum Doricus uita functus est. Qui si in animum induxisset sibi ferendum esse Cleomenis regnum, & in Sparta permāssisset, regno fuisset Lacedæmoniorum potitus. Neque enim diu Cleomenes imperauit, ac sine liberis decessit, una duntaxat relicta filia, nomine Gorgo. Cleomene igitur imperium tenente, Spartam uenit Aristagoras Miletī tyrannus, Cleomenemq; allocutus ut conuenit, habens (ut Lacedæmonij aiunt) æream tabellam, in qua totius terræ ambitus erat incisus, cunctumq; mare, atq; omnia flumina. Huius in colloquium ubi uenit, ita ad eum inquit: Studium meum Cleomenes qui huc aduenerim, ne nueris. Non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera seruam esse, cum nobis ipsis dedecus dolorq; maximus est, tum uero uobis, & eo maior, quo magis ceteros in Græcia antecellit. Proinde nunc per deos Græcos eripite Iones à seruitute consanguineos uestros, quod facile est ad præstandum. Nam neq; barbari sunt uiri strenui, & uos in summum rei bellicæ per uirtutem euasistis, & genus pugnantium eorum huiuscemodi est: Breues arcus, ac breuia spicula, longasq; in capitibus cristas, unde faciles capti sunt, gerentes in pugnam eunt. Ad hæc tantum bonorum est his, qui eam incolunt continentem, quantum non est ceteris uniuersis, tum auri (ut ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum uariæ uestis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus uos si potiri libuerit, potiemini. Sunt quoque inter se confines, ut ego differam. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum,

A 3 tum

tum uero argenti feracissimam. Hæc autem dicebat, ostendens ex ambitu terræ in tabella quam attulerat descripto. Lydis uero, dicebat Aristagoras, cōfines sunt hi Phryges auroram uersus, pecorum copia & terræ hubertate, omnium, quos ego noui, longe beatissimi. Phrygibus confines sunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His confines sunt Cilices, huius maris accolæ, ubi hæc Cyprus insula est sita, qui tributum annuum regi pendunt quingenta talenta. His Cilicibus confines sunt ij Armenij, & ipsi re pecuaria abundantes. Armeniorum hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Cisia hæc confinis est. In qua iuxta fluuium hunc Choassem sita sunt hæc Susa, ubi rex magnus domicilium habet, atque hic pecuniarum thesauri sunt. Hanc uos urbem si animo se ceperitis, iam cum Ioue de diuitijs licet certetis. Neque uero operæ precium est, uos suscipere prælia pro terra neque multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus aduersus Messenios uestros consortes, & Arcades & Argiuos, quibus nihil est neque auri neque argenti, quarum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandum. Ergo cum offeratur occasio totius Asiæ facile potiunda, aliud quippiam præoptabitis? Hæc Aristagoras dicebat. Cui respondens Cleomenes: Milesie, inquit, hospes, in triduum tibi differo respondere. Tunc quidem hæctenus processum est. Vbi uero dies responsioni præstituta affuit, & ad locū de quo conuenerant, uentum est, interrogauit Aristagoram Cleomenes, quot dierum ab Ionio mari ad regem sit iter. Aristagoras alioqui solers, & ualde illum antecellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui cum non deberet rem, ut se habebat, illi aperire, uolens Spartiatas in Asiam educere, dixit trium mensium necesse iter. Cleomenes interpellata

huius

huius quam ordiri instituerat oratione de itineris spatio, inquit: Hospes Milesie, abscede è Sparta ante solem occidentem. Nihil enim rationis dicis, cum istud facile non sit Lacedæmonijs, qui uis eos trimesiri itinere abducere à mari: Hæc locutus Cleomenes, domum abiit. Aristagoras sumpto oleæ ramo, ad domū Cleomenis se contulit, eamque ingressus iubebat precabundus, ad se audiendum mitti illius filiam. Assidebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, unica proles, eaque octo aut nouem annos nata. Cleomene iubente eum dicere quæ uellet, filiola enim gratia nolle prohibere. Tunc Aristagoras incepit polliceri illi undecim talenta, si precibus suis annueret. Abnuente Cleomene, subinde adijciendo eò peruenit, ut quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella: Pater, inquit, hospes te corrumpet, nisi hinc abis. Consilio puellæ deestatus Cleomenes, in aliud conclaue abiit: & Aristagoras è Sparta prorsus abscessit, non facta ei amplius potestate indicandi itineris, quod erat usque ad regem: ea nanque itineris ratio ita habet: Vbique sunt regij stathmi, id est, mansiones, ac diuersoria pulcherrima. Iter omne per loca culta atque tutum, id nunquam intermissum per Lydiam & Phrygiam uiginti mansionum, hoc est uicinarum castrorum est, parasangæ nonaginta quatuor & dimidiatus. È Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas transire omnino necesse, atque ita fluuium transmittere, & præsidium quod supra illum est. Transgresso in Cappadociam, & eam permerenti usque ad fines Cilices, duodecigriginta stathmi sunt, parasangæ centū quatuor. In horum montibus positas duplices portas ac totidem præsidia pertrās. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter faciēti, tres stathmi sunt, parasangæ quindecim

A 4 46

ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia discernunt flumen, quod nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sunt diuersiorum quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus, in quibus & presidium est. Eam fluuij, qui nauibus transeuntur, quatuor iusuunt, quos transmittere prorsus necessarium est. Primus Tigris, secundus dehinc ac tertius eiusdem nominis, etsi non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. Nam horum quos enumeravi, primus Tigris ex Armenijs fluit, alter ex Mantienis. Quartus fluuius nominatur Gyn-des, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tendenti stathmi sunt quatuor, unde in regionem Cisiã transeunt sunt undecim stathmi, parasangæ uero quadraginta duo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, & cum nõ nisi nauibus transmittendum. Supra quem urbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum undecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quod si iter regium recte metiamur parasangis, & parasanga ualet quantum triginta stadia, ut ualet, sunt è Sardibus ad regiam, quæ dicitur Memnonia, tredecim millia stadiorum & quingenta: cum sint parasangæ quadringenti quinquaginta. Itaq; peragrandi singulis diebus centena & quinquagena stadia, consumuntur solidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenè Lacedæmonium dicente trium mensium iter esse, recte dicebatur. Quod si quis exploratius ista inquirat, hoc quoque ego indicabo. Nam iter ab Epheso ad Sardis, hac ratione decet computari. A Græco mari ad Susa (hæc enim urbs Memnonis uocatur) dico esse tredecim millia stadiorum & quadraginta. Ex Epheso ad Sardis, quingenta & quadra

draginta stadia, atque ita tribus omnino diebus produci-tur iter trimestre. Digressus è Sparta Aristagoras, Athenas cõtendit, tyrannis liberatas hoc modo: postquam Hipparchum Pisistrati filium, Hippiaq; tyranni fratrem, qui in somnis uisionem cladis suæ euidentissimam uidisset, interfecere Aristogiton & Harmodius, prisco genere Gephyræi: post hæc nihilominus Athenienses, imò magis, quam prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Uisio autem insomnij Hipparchi hæc erat: Pridie panathenæorum uidebatur Hipparchus cernere uirum assistentem sibi, procerum atque speciosum, hos uersus per ænigma dicentem:

Intoleranda leo tolera tolerans animo ægro.

Nemo uiris pœnas iniustus iure rependet.

Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat, referre hæc uelle ad somniorum coniectores: sed mox spreta uisione misit pompam, ubi mortem oppetijt. Gephyræi, è quibus erant percussores Hipparchi, ut ipsi aiunt, fuere à principio ex Erethria oriundi. Verum ut ego interrogando comperio, fuere Phœnices, ex his, qui cum Cadmo in terram quæ nunc uocatur Bœotia uenere, atque eam incolere, sortiti Tanagricum tractum. Vnde Cadmeis primum per Argiuos exactus, iterum per Bœotios hi Gephyræi expulsis, Athenas diuerterunt. Ab Atheniensibus recepti sub conditionibus sunt, ut ciues inter eos essent, multis nec memoratu dignis, quas agerent rebus impositis. Phœnices isti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyræi fuerunt, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciam introduxerunt, tum uero literas, quæ apud Græcos, ut mihi uidetur, antea non fuerant. Et primæ quidem illæ extiterunt, è quibus omnes Phœnices utun-

Gephyræi, id est pôtani, qui & Thanagræi dicuntur, inquit Strabo in nono.

tur. Progressu deinde temporis, unà cum sono mutauerunt
 modulum pristinum. Et cum ea tempestate in plerisque
 circa locis eorum accola Iones essent, qui literas à Phœni-
 cibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collo-
 cantes, in usu habuerunt, & in utendo confesi sunt, ut ra-
 tio ferebat, uocari Phœnices, quia essent à Phœnicibus in
 Græciâ illatæ. Priscæq; cōsuetudine biblos appellat pelles,
 quòd aliquādo penuria librorū, hoc est, sirporum, pellibus
 caprinis ouillisq; utebantur. Adhuc quoq; ad meam usque
 memoriam multi barbarorum talibus in pellibus scribunt.
 Quin ipse uidi apud Thebas Bœotias in Ismenij Apollia-
 nis templo, literas Cadmæas in tripodibus quibusdam in-
 cisas, magna ex parte consimiles Ionicis. Quorum tripodum
 unus habet hoc epigramma:

Obtulit Amphiryon me gentis Theleboorum.

Hæc fuere circa ætatem Laij, qui fuit filius Labdaci, ne-
 pos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro
 carmine ait:

Scaus in assueto pugilum certamine uictor,

Me tibi sacrauit speciosum munus Apollo.

Scaus hic Hippocoōtis filius fuit, q tripodē dedicauit, nisi
 alius fuit, idē quod hic nomē habēs, circa ætatē Oedipodis
 Laio geniti. Tertius tripus, & is hexametro carmine ait:

Laodamas ipsum tripodem sua in urbe monarchus,

Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui monarchus fuit,
 id est, solus principatu est potius, eiecti sunt Cadmæi ab
 Argijs, & se ad Encheleas contulerūt. Gephyraei autem
 postea in suspicionem Bœotiorum cum uenissent, Athe-
 nas commigrarunt: ubi sunt ab eis templa extructa se-
 orsum à cæteris cum aliâ quædā, tum Cereris Achææ, &
 templū

templum, & orgia. Quod fuerit uisum Hipparchi in so-
 minis, & unde fuerunt oriundi Gephyraei, ex quibus suere
 percussores Hipparchi, à me cōmemoratu est. Vnde oportet
 ad eum redire sermonem, quem à principio institue-
 ram, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis. Hip-
 pia tyrannidem obtinente, & in senso eis propter eadem
 Hipparchi, Alcmaonidæ, qui genere sunt Athenienses,
 profugi patria propter Pisisstratidas, quoniã ipsis unã cū
 cæteris exulibus res de redeundo tentata, omni ope frustra
 ta fuit: conatiq; Athenas reuertendo liberare, uehementer
 deciderant. Lipsydrium super Pæoniam communiuerunt.
 Dehinc omnia aduersus Pisisstratidas comminiscendo, mer-
 cede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis
 ædificandum, id quod est, tunc autem non erat. Enimvero
 cum bene nummati essent, ac uiri spectati iam inde à suis
 maioribus, extruxerunt templum exemplari pulchrius,
 ac cætera omnia. Nam cum ex lapide Porino conuentum
 esset ut illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide
 effecerunt. Ut igitur Athenienses aiunt, hi uiri Delphis
 sedentes Pythiã pecunia persuaserūt, ut & quoties uiri
 Spartiatæ uenirēt, siue priuato, siue publico agmini pe-
 tentes oraculū, proponeret ipsis liberare Athenas. Lace-
 damonij autē postquam sibi idē semper diceretur, mittunt
 Anchimolium Asteris, inter populares eximium, cum ex-
 ercitu ad expellēdos Athenis Pisisstratidas, tametsi hospi-
 tes suos, & in primis amicos. Antiquiora enim duxerunt
 quæ ad deū, quàm quæ ad homines pertinet. Hos itaq; ma-
 ri nauibus miserunt, cum quibus Anchimolius ad Phalerū
 appulsus, copias eduxit. Id præsciscētes Pisisstratidæ, au-
 xilia Thessalia euocauerūt. Societatem enim cum Thessa-
 lis effecerāt. Quibus rogātibus, cōmuni decreto Thessali
 miser

miserunt mille equites cum suo rege Cineæ, uiro Coniæo.
 Hos socios ubi habuere Pisistratidæ, hoc excogitauerunt.
 Planitiem Phalerorum detergunt, eumq; locum equitabili-
 lem reddunt, atq; illac equitatum in castra hostium immittunt.
 Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos,
 tum uero Anchimoliū interemit. Ceteros qui superfuere,
 ad naues repulit: Hunc in modum primus Lacedæmonio-
 rum exercitus abscessit. Extat in Alopecis Atticæ bustum
 Anchimolij, iuxta Herculis templum, quod est in Cynos-
 fargi. Post hæc Lacedæmonij maiores copias contra Athe-
 nas miserunt, non mari, sed terra, præfecto illis duce Cleo-
 mene, Anarandridæ filio: cum quibus oram Atticam inua-
 dentibus congressus primum Thessalorum equitatus, non
 diu post in fugâ uersus est, sisus supra quadraginta è suis.
 Qui superfuere, quâ quisq; poruit, rectâ in Thessaliam
 rediere. Cleomenes ad urbem pergens, unâ cum ijs Athe-
 niensibus, qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos in-
 tra murum Pelasgicum redactos. Neque tamen omnino
 Pisistratidas eiecere Lacedæmonij, quippe qui de facien-
 da obsidione non cogitauerant, & Pisistratidæ cibo po-
 tu que bene instructi erant. Itaque cum aliquot dies La-
 cedæmonij tyrannos obsedissent, Spartam abiere. Hic ta-
 men casus qui alijs infaustus, idem alijs faustus extitit.
 Nam filij Pisistratidarum, qui clam extra regionem se-
 ponebantur, intercepti sunt. Quo ex factio omnes eorum
 res perturbatæ sunt, & pro redimendis filijs ad uolunta-
 tem Atheniensium transegerunt, ut quinque dies ex At-
 tica excederent. Mox que in Sigæum, quod est supra Scæ-
 mandrum, concesserunt, cum sex & triginta annos re-
 gnassent, oriundi è Pylo atque à Nelo, ex eisdem pro-
 gnati, ex quibus ij qui fuerunt cum Codro ac Melantho,

qui

qui prius aduentitij, tamen Atheniensium reges euasere.
 Ea q; de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memo-
 ria Pisistrati, filij Nestoris, idem nomen filio suo impo-
 suit: Hoc Athenienses modo tyrannis liberati sunt. Qui
 recepta libertate, quæcūq; aut fecere, aut passi sunt memo-
 ratu digna, antequam Ionia desiceret à Dario, & Aristar-
 goras Milesius Athenas oratu auxilia uenerit, hæc prius
 edisseram: Athenæ cum magnæ fuissent antea, tunc tamen
 tyrannis liberatæ, extitere maiores. In quibus duo uiri
 præpollebant, Clisithenes uir Alcmaeonides, qui (ut fama
 fert) Pythiam persuaserat, & Isagoras Tisandri, illustri
 quidem familia, sed quàm uetusta non queo affirmare:
 eius tamen cognati Ioui Cario immolant. Hi uiri per fa-
 ctiones de potentatu contendebant. Clisithenes cum uince-
 retur, populum amplectendo ex quatuor tribubus mox
 decem effecit, cogominibus Iouis filiorum, Peleontis &
 Aegicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis,
 quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præter
 quàm Aiæcis, quem et si hospitem, tamen adiecit, ut pote
 finitimū ac socium. Qua in re uidetur mihi Clisithenes hic
 auum suum maternum Clisithenem Sicyonis tyrannū fuisse
 imitatus. Ille enim, quia cum Argijs bellū gessisset, sum-
 mouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Ho-
 meri carmina, in quibus Argos atq; Argij tantopere cele-
 brantur. Neque hoc modo summouit, sed etiam optauit
 monumentum Adrastii calamitosi, quod erat in ipso Sicyo-
 niorum foro, quia fuerat Argius, exterminare. Ideoq; Del-
 phos adiit ad oraculum consulendum, nunquid Adrastum
 eijceret. Cui Pythia respondens, inquit: Adrastum quidem
 Sicyonum regem esse, ipsum uero lapidatorē. Id non con-
 cedente sibi deo, Clisithenes reuersus excogitabat quo pa-

sto

cto Adrastus ipse demigraret. Quod ubi excogitasse sibi uisus est, misit ad Boeotias Thebas nunciatum, uelle se as-
 * Vide num ferre Sicyonem * Menalippum Astaci filium. Eumq; tri-
 legedum sit buentibus Thebanis, in urbē intulit: atq; ei sanum in ipsa
 Melanippū curia designatum ex edificauit munitissimo iam loco, in
 quem intulit Menalippum. Quod factum deberet existi-
 mari inimicissimum Adraſto, quod & Meceſtem fratrem
 eius, & Tydeum generum Menalippus interfeciſſet. Cli-
 sthenes ubi sanum extruxit, hostias & dies festo Menalip-
 po dedit ab Adraſto ereptos, quibus illum Sicyonijs ma-
 gno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio
 Polybi fuerat, qui cum sine liberis decederet, imperium
 Adraſto legauit nepoti suo ex filia. Eum Sicyonijs cum
 alijs honoribus prosequabantur, tum uero tragicis cho-
 ris, ita ut non Dionysium, sed Adraſtum uenerarentur. Cli-
 sthenes choros quidem Libero, ceteras uero caeremonias
 Menalippo dicauit: Hæc ille in Adraſtum egit. Tribus au-
 tem Doriensium, ne forent eadem Sicyonijs quæ Argijs,
 alia nomina cōmutauit: ex quibus Sicyonios plurimū rīdi-
 culos reddidit. Quippe suis & asini ultima cognomina
 pro pristinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à suo
 ipsius imperio nomen indidit, id est, ab Archæ. Itaque hi
 tribules Archelai uocabantur. Cæterorum alij Hyatæ, id
 est, suales, alij Oneatæ, id est, asinales, alij Chœreatæ, id
 est, porcales. His tribuum nomīnibus Sicyonijs & Clis-
 the ne imperante, & eo defuncto, ad sexaginta annos usi
 sunt, quæ postea inter se reputantes in alia transtulerūt,
 Hylleas, Pamphylos, Dyamanates: quartæ tribui quam
 adiecerunt, imposito cognomine Aegiales ab Aegialo A-
 draſti filio: Hæc Sicyonijs Clis-thenes & ipse (ut mihi ui-
 detur) præ contēptu Ionū, ne forent eadē ipsis & Ioni-
 bus

bus tribus, Clis-thenem sibi cognominem inuitatus est. Cum
 enim populus Atheniensis fuisset antea exagitatus, postea
 quam omnium auctoritatem ad suam unius redegit: tum
 tribuum nomina censuit inmutanda, & plures ex paucio-
 ribus faciendas, decem pro quatuor, & totidem Phylar-
 chos, id est, tribunos à tribuum præfectura. Ita populo in
 tribus distributo atq; composito, erat multo superior his
 qui erant contrariæ factionis. Superatus in partibus Isa-
 goras, hoc in uicem excogitauit, ut Cleomenem Lacedæ-
 monium aduocaret, iam inde obsidione Pisis-
 tratarum sibi hospitem factum, qui tamen culpabatur, quod ad uxo-
 rem Isagoræ uentitaret. is nullo primum Athenas caducea
 tore Clis-thenem eiecit, & cum eo alios complures Athe-
 nienses, quos piaculi insimulabat, uidelicet admonitu Isa-
 goræ hæc dicens. Nam Isagoras atq; amici eius non erāt
 affines cædis, cuius insimulabantur Alcæonidæ & qui
 erant enagees: ita nominabantur qui Atheniensium piacu-
 lo obstricti erant: Cylon quidam Atheniensis uir Olym-
 pionices, affectatæ tyrannidis compertus est. Simulato
 nanq; æqualiū sodalitiū arcem occupare conatus. Id cum
 efficere non potuisset, assedit simulachro dei supplex ipse
 ac socij. Hos illinc summouerunt quidē magistratus Nau-
 cratorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide, puni-
 di eos citra mortem. Sed culpa horum mox intersectorū
 fuit penes Alcæonidas. Hæc ante Pisis-
 trati ætatem gesta sunt. Vbi Cleomenes per nuncium eiecit Clis-thenem atq;
 piaculares, quamuis Clis-thenes ipse profugisset, nihilo se-
 cius Athenas uenit, non magna cū manu, atq; illinc septin-
 gētas familias militares Atheniensium, tanquā piaculo cōta-
 minatas, relegauit, quas ei suggerebat Isagoras. Hoc acto
 conabatur secūdo loco senatū dissoluere, & magistratus
 trecentis

trecentis Isagoræ militibus mandare. Verum reluctante senatu atq; obtemperare nolente, Cleomenes Isagorasq; cum suæ factionis hominibus arcem occuparunt. Quos ceteri Athenienses cum senatu sentientes, biduo obsederunt. Tertio die quicumq; Lacedæmonij ibi erāt, accepta fide, regione discesserunt, rato effectu quod Cleomeni dictum est. Nam ei ad occupandam arcem ascendēti, & ad dei penetrale cōsulendi gratia eunti, exurgens è sella sacerdos, antequam ille ualuas referaret, Lacedæmonie, inquit, hospes, rursus redeas, ne ue templum introēas. Non enim Doribus hic introire fas est. Cui Cleomenes: Ego, inquit, mulier, Dores non sum, sed Achæus. Itaque admonitu uti nolens, atque in conatu pergens, tunc quoq; iterum à proposito cum Lacedæmonijs decidit. Ceteros ad necem uinxere Athenienses, & in ijs Timeſitheum fratrem eius, cuius manualia opera atque strenuitatem in primis referre habeo. Atque hi quidem in uincula coniecti, mortem oppetiere. Athenienses autem post hæc reuocatis cum Clisbene septingentis militum familijs, quos Cleomenes exagitaauerat, Sardis mittunt ad contrahendam cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum Cleomene atque Lacedæmonijs esse bellandum. Vt Sardis uenere nuncijs, mandataq; exposuere, percontatus est eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardium prætor, quinam homines essent Athenienses: & ubi terrarum incolentes, qui socijs Persarum fieri orarent. Vbi id ex nuncijs audiuit, ita eis ingenue respondit: Si regi Dario terram darent & aquam, se contracturum cum eis societatem: sin minus, illos abscedere præcepit. Nuncijs in se collocti, quod societatem facere cuperent, daturos se esse dixerunt. Quo nomine ubi reuersi sunt domum, uehementer accusati sunt.

Cleom.

Cleomenes intelligens ab Atheniensibus se & uerbis & factis lædi, ex omni Peloponneso copias coëgit, dissimulans quem ad finem, cum haberet in animo tum populum Atheniensem ulcisci, tum Isagoram constituere tyrannū, qui unā cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingenti, ipse Eleusina inuasit, & ex composito Bœotij Oenoem occuparunt: & Hysies ultimos Atticæ populos, & ab altera parte Chalcidenses oræ Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi ancipiti bello distracti, Bœotiorum & Chalcidensium ultiōne dilata, arma contra Peloponneses in Eleusine agentes, serunt. Dumq; ambo exercitus conserturi prælium essent, Corinthij primi omnium secum reputantes iniuste à se agi, auerterunt se, atque abcesserunt. Secundum hos idem fecit Demaratus Aristonis filius, qui & ipse erat rex Spartiatarū, & è Lacedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene superiori tēpore disenserat. Ob quam regum dissensionem lex apud Spartam lata est, non licere utriq; regi cum exercitu prodire. Nam prius prodibant, & his seiunctis, alterum quoque è Tyndaribus relinqui. Quin et isti antehac ab eis euocati, exercitum ambo comitabantur. Tunc ceteri socij qui erant in Eleusine, cernentes non conuenire inter reges, & Corinthios aciem deseruisse, & ipsi dilapsi abierunt. Quarto nunc Dores in Atticam profecti sunt, bis ad bellandū ingressi, bis ob Atheniensium multitudinis commodum: Primo, quia Megaram coloniam deduxerant, quæ expeditio recte uocetur sub Codro Atheniensium rege. Iterum ac tertio, dum ad expellendos Pisistratidas ex Sparta uentū est. Quarto, dum Cleomenes Peloponneses ducens, Eleusinem inuasit. Ita quarto tunc Dores aduersus Athenas expeditionem sumpserunt. Dilapso igitur indecore hoc

B

exercitu

exercitu, ibi Athenienses uolentes ultum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduersus Chalcidenses, quibus Bœotij ad Euripum iere suppetias. His conspectis, Athenienses putarunt sibi cum eis prius quam cum Chalcidensibus pugnam conferendam. Itaque congressi cum illis, egregie superant, permultisq; eorum cæsis, septingentos capiunt. Eodem die transgressi Euboiam, cum Chalcidensibus conflixere: quibus etiam uictis, quatuor millia colorum in prædijs equitum reliquerunt. Equites autem apud Chalcidenses uocabantur locupletes. Horum quoscunque ceperunt, unâ cum Bœotiorum captiuis uinctos in carcerem coniecerunt, quos aliquanto post, binis multatos mnis soluerunt, eorumq; quibus alligati fuerant, uincula in arce suspenderunt, quæ ad meam usq; memoriâ extabant, pendentia è muris, à Medo ambustis, è regione cœnaculi ad occasum spectantis. Decimam quoque redemptionis consecrarunt, facta arca quadriga, quæ ad sinistram manum intratium statim in propylæa arcis stabat, cum hac inscriptione:

Attica perdomitis acri sub Marte iuuentus

Bœotum populis Chalcidicâq; manu,

Damna rependerunt uinclis & carcere cæco,

Quorum hæc de decima stant tibi Pallas equæ.

Et Athenienses quidem augescabant. iuris autem æqualitatem esse rem bonam, non ex uno tantum, sed undique datur intelligi. Siquidem Athenienses quandiu tyrannis subiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præstantiores erant. Liberati uero tyrannis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet, eos dum tyrannis parebât, de industria peccasse, tanquam domino laborantes: at libertate parta, sibi ipsi quisque rem gerere properabat: Athenienses ita agebant

agebant. Thebani autem post hæc ulciscendi illos cupidi, sciscitatum ad deum miserunt. Quibus respödens Pythia, negabat per sese eos posse illos ulcisci, iubebatq; ut ad famæ celebritatem referentes rogarent sibi proximos. Reuersis qui missi ad oraculum erant, ac responsum exponentibus, Thebani illud nihili facientes, quod referebatur ut rogarent proximos, dicebant: Nunquid non proxime nos incolunt Tanagræi Coronæiq; & Thespenses, qui nostri assidue commilitones, alacri atq; concordî in partes animo bella nobiscum tolerât? Quid hos rogari oportet? nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit: Ego quid sibi uelit oraculum, uideor mihi intelligere. Asopi duæ filie fuisse traduntur, Thebe & Aegina, quæ quoniam sorores sunt, opinor deum respondere nobis, ut Aeginetas rogemus, qui uicem nostram ulciscantur. Thebani, quoniâ nulla quam hæc uisa est dicti potior sententia, protinus misere ad Aeginetas orandos auxilia, tanquam proximos ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia, dixere se mittere cum eis Aeacidas. Societate Aeacidarum freti Thebani, cū lacefissent Athenienses, accepta offensione aduersæ pugnae, iterum auxilia uirorum remisissis Aeacidis orauerunt. Quorum prece moti Aeginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum pristinae inimicitia, quam gessere cum Athenensibus, memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam cum Athenienses Bœotijs incumberent, ipsi longis nauibus in Atticam traicientes, cum alios multos populos in cetera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Athenensibus afferentes. Inimicitia autem, quam Aeginetæ aduersus Athenienses habebât, ex hoc initio extitit: Epidaurij, cum sua ipsi

terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum consu-
 luere oraculū. Quibus Pythia iussit, ut Damia & Auxesia
 simulachra erigerent, & postquam erexissent, melius
 secum actum iri. Sciscitantibusq; Epidaurijs, utrū ex ære
 facerent illa, an ex lapide, respondit se è neutro fieri sine-
 re, sed è ligno oleagino, olea tamen, non oleastri. Rogab-
 ant igitur Epidaurij Athenienses, sibi permitterent olea
 incidere, qui scilicet oleas illas sacrificatissimas esse existi-
 marent. Fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis, illa
 tempestate oleas fuisse. Athenienses se uero dixerunt con-
 cessuros, hac duntaxat lege, si quotannis illi sacra Minera
 uæ urbana & Erechtheo afferrent. Accepta conditione
 Epidaurij quæ rogabant impetrauerunt, & simulachra
 ex his oleis fabricata statuerunt: terraq; sua fructum eis
 ferente, quod conuenerat, Atheniensibus persoluebāt. Eo
 tempore atque superiori, Aeginetæ Epidaurijs parebant
 tum in alijs, tū uero in litibus, quas Aeginetæ inter se uel
 actores, uel rei illuc se conferentes agebant. Verum ex eo
 tempore fabricatis nauibus, nullo consilio usi, ab Epidau-
 rijs descuerunt. Factiq; hostes, ac mari potiti, cū alias cla-
 des inferebant, tum simulachra Damia & Auxesia surri-
 puerunt: eaq; asportata, in regionis suæ mediterraneo loco
 statuerunt, cui nomen est Oea, uiginti ferme procul ab ur-
 be stadijs. Hoc in loco illis erectis, supplicabant sacrificijs
 atq; iocandis choris mulierum, denis uiris utriq; demo-
 num assignatis, qui choris præessent. Nam chori neminem
 uirum nuncupabant, sed indigenas foeminas: quæ cæremoni-
 a apud ipsos quoq; Epidaurios fuerant. Surreptis sta-
 tuis, Epidaurij quod fuerant pacti Atheniensibus, nō sola-
 uebant, cuius rei cū à nuntijs Atheniensiu admonerentur,
 reddere rationē cur iniurij nō essent: Se enim quādiu apud
 se

se statuas habuissent, quod conuentū erat exoluisse, eisdem
 iam uiduatos nō debere exoluere, sed Aeginetas, qui illas
 haberent, à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas
 Aeginam Athenienses misere. Aeginetæ negare quicquam
 negotij esse cum Atheniensibus. Post repetita simulachra,
 Athenienses aiunt triremem missam publice cum ciuibus
 quibusdam: qui Aeginam cum uenerunt, simulachra, tan-
 quam è suis lignis facta, conatos esse suis sedibus emoliri
 ut asportarent. Cumq; eo pacto penè nequirent, circunda-
 tis funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt, tonitruū, &
 cum tonitruo terræ motum extitisse: eaq; de re illos remi-
 ges, qui trahebant simulachra, ab his in amētiam esse con-
 uersos: & hoc morbo sese tanquam hostes mutuo truci-
 dasse, donec unus ex omnibus relictus est, qui ad Phalerum
 se recepit. Athenienses ita rem gestam esse memorāt. Aegi-
 netæ negant illos unā cū nauī uenisse. Facile enim se unam
 nauim, atq; adeo complusculas, etiamsi sibi nullæ fuissent
 naues, fuisse propulsaturos: sed cum compluribus in ipso-
 rum terrā inuasisset, se uero cessisset, nec pugna nauali con-
 tendere uoluisset: qui tamē planū facere nequeunt, an quia
 impares se esse ad pugnandum agnoscerent, cefferint: an
 uolentes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenien-
 ses quoque, quoniā nulli propugnatores obstarent, egres-
 sos è nauibus ad simulachra se conuertisse: & cū ea è suis
 uestigijs amoliri nequirent, ita circumdatis restibus tra-
 here conatos, donec illic ambo simulachra contrahuntur,
 fecere rem apud me fide carentem, alicui alteri credibilem.
 Aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atq; ex eo tem-
 pore semper genu nixa permansisse: Et hæc quidē Athe-
 nienses fecisse. Se uero, quod audirent sibi bellum ab Athe-
 niensibus illatum iri, præparasse Argios, ut sibi aduersus

Athenienses in Aeginam descendentes adessent auxilio. eosq; cum latuissent hostē in traiciendo ex Epidauro in insulam, Athenienses, qui nihil praesensissent, a nauibus disclusos irruisse: & interea tonitruum ipsis terræ motumq; extitisse: Hæc ab Argis Aeginetisq; commemoratur. Athenienses quoq; confitetur, unū omnino è suis incolumē in Atticam reuertisse, quē tamē Argij aiunt superstitem fuisse ex Attico exercitu, quem ipsi profligassent. Eundē Athenienses demonio incolumē nihilo secius periisse referunt, hunc in modum: Cū Athenas se recepisset, cladēq; renūtiasset, uxores eorū qui aduersus Aeginā profecti fuerant, indigne ferentes unum ex omnibus esse reducē, circūsusus hominemprehendisse, ac fibulis uestimētorū pupugisse, percontantes singulas, ubi suus uir esset, atq; hoc modo hunc fuisse confectum. Idq; factū mulierū, uisum esse Atheniensibus ipsa clade tristius. In quas cū alia ratione animaduertere non possent, uestem illarū in Ladē mutauerūt. Nā antea Doridē uestem gerebant Atticæ fœminæ, similitimā Corinthiæ. Itaq; mutauerūt in lineā, ne fibulis uterentur, quanquam reuera si ratione utamur, non Ias olim uestis fuit, sed Caira, quoniā omnis prisca uestis fœminarū Græcarum eadē erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea Argij & Aeginetæ idem adhuc faciunt, apud quorū utrosq; mos est fibulas faciēdi sefcuplas quā tunc mensura cōsueuerat: quas præcipuæ fœminæ eorū templis deorum consecrare solent, neq; aliud quicquam Atticum illic offerre, ne uiceum quidē, sed ex ollis gētilibus in posterū ibidē potare. Eoq; cōtentionis processere Argiæ atq; Aeginetæ mulieres cū Atticis, ut ad meā usq; etatē fibulas gestauerint, quā antea grādiores. Odiorū principū Aeginetarū in Athenienses hoc, quē admodū commemoratum est, extitit. Cuius rei circa statuas gestæ, memoriā retinen-

tes Aeginetæ, libenter Thebanorum rogatu auxiliū tulere Boctijs: Qui cū maritima Atticā uastarent, Atheniensesq; aduersus Aeginā expeditionē inirent, aduenit è Delphis oraculū, ut ab Aeginetis ledendis triginta annos abstinerent, tricesimo anno cum fanū Aeaco dicassent, bellū cū Aeginetis inchoarent, ad uotū eis re successura. Sin bellum continuo inferrent, fore ut inter ea multa detrimenta acciperent & inferrent, sed ad extremum illos subigerēt. Hoc oraculū ad se Athenienses allatū ubi audire, eatenus ei obtemperandū censuerūt, ut Aeaco fanū dicarent, quod nunc in foro extractum uisitur: sed triginta annis non esse abstinentiū, quod uidelicet audissent esse fatale, multa se passuros indigna ab Aeginetis, si bello abstinerēt. His tamen ad ulciscendū se parantibus, Lacedæmonii factū extitit impedimēto. Siquidē Lacedæmonij, audito commēto Alcæonidarum erga Pythiam, & quæ egisset Pythia in ipsos atq; Pisistratidas, duplicem se iacturam fecisse animaduertebant: quod & suos hospites in patriā eiecissent, & nulla sibi ex hoc factō gratia ab Atheniensibus haberetur. Præterea oraculis urgebātur, denuntiantibus multa ipsis & indigna ex Atheniensibus futura, quorū antehac securi fuissent, præsertim ex eo, quod à Cleomene Spartæ reuerso didicerant. Etenim Cleomenes potitus est ex arce Atheniensium oraculis, quæ à Pisistratidis prius possessa, cū expellerētur, relicta fuerant in tēplo. Ea Lacedæmonij ubi per Cleomenē acceperere, & animaduertebāt Athenienses aufescentes, nec ad ipsis obtemperandū ullo modo esse animatos: præterea genus Atticum quod sub tyrānis fuisset infirmū, & ad parēdum præptum, nunc parta libertate ipsis par existeret. Hæc omnia cōsiderates, accerserūt Hippiam Pisistrati à Sigeo Helleponti, quō Pisistratidæ

confugerant. Postquam Hippias accersitus adfuit, accitis etiam aliorum sociorum nuntijs, ita Spartiatæ apud eos uerba fecere: Agnoscimus uiri socij nos haud recte egisse, qui ementitis oraculis inducti, uiros qui erant nostri in primis hospites, quiq; in animû inducebant præbere nobis Athenas obnoxias, è patria cieimus. Et cû hæc fecerimus, tamē ingratam populo urbem tradidimus: qui posteaquam per nos liberatus, despexit nos pariter ac regē nostrû per dedecus detrimentûq; ciecit: instatusq; superbe, famã auget: præcipue quidē, Bœotios suos finitimos atq; Chalcedenses didicisse qui ipsi sint: sed fore fortassis, ut alius quis si peccauerit, idem discat. Quare, quoniam in illis agendis peccauimus, nunc demus operam, ut illuc unâ uobiscû euntes supplicium de illis sumamus. Hac enim de causa Hippiam & uos è sua quosq; urbe accersimus, ut publico consensu & communi exercitu reducētes hunc Athenas, reddamus ei quæ abstulimus: Hæc Spartiatæ. Quæ cum alij socij non probarent, cumq; silentium agerent, Corinthius Soficles ita locutus est: Eo tempore cælum sub terra, ac terra superior cœlo erit, hominesq; domicilium in mari habebunt, quo tempore uos Lacedæmonij rebus publicis euersis, tyrannides in urbes introducere conabimur: nihil est in rebus humanis neque iniustius, neque magis mortiferum. Quod si bonum uobis uidetur ciuitates subesse tyrannidi, ipsi uobis principes tyrannum constituite: atque ita, ut alijs constituatis, operam date. Nunc ipsi tyrannorum expertes, & ne id in Sparta contingat uehementissime cauentes, hoc in socios studetis efficere, qui si essetis ut nos sumus experti, meliorem, quam nunc facietis, de hac re diceretis sententiã. Nam ista res apud Corinthios ciuitatis perturbatio fuit, cum esset apud eos paucorum

paucorum regimen, & hi qui Bacchiadæ uocantur, urbem incoherent, ultro citroq; inter eos matrimonia contraherentur. Horum uni nomine Amphioni nata est filia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere uolebat, duxit Eetion Echecratis, è Petra quidem tribu, sed oriundus à Lapithe ac Canide. Qui cum neque ex hac muliere, neque ex alia tolleret liberos, missus est Delphos, ad consulendum de prole. Eum introentem statim Pythia his uersibus compellauit:

Eetion te nemo (licet sis tantus) honorat.

Conceptum pariet saxum graue Labda, monarchos

Qui cadet in ciues, emendabitq; Corinthum.

Hoc oraculum quod Eetioni redditum est, eodem tēdebat quò alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum, quàm hoc renunciatum est, in hæc uerba:

Concipit in Petris aquila enixura leonem

Robustum, seuum, genua & qui multa resouet.

Hæc bene nunc animis uersate Corinthia proles,

Qui colitis pulchram Pallē, altamq; Corinthum.

Id oraculum cû ad eam diem fuisset indeprehensum, simul atq; ex hoc Eetionis patuit, eodem utrunq; pertinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et ut primû mulier enixa est, miserunt è suo numero decem uiros ad tribum, in qua habitabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti postquam ad Petram peruenire, & ad Eetionis atrium accessere, puerum petunt. Labda cur uenissent ignara, paternæq; beneuolentiæ causa uenisse eos rata, assert filium, & in unius eorû manum porrigit. Erat autem inter uiam constitutum, ut qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum allideret. Verum diuina quadam fortuna, puer ei uiro cui à Labda traditus

erat, arrisit. Quam rem illi consideranti miseratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atq; ita deinceps per manu traditus infans, per omnes decē transiit, ac nemine interimere uolente, rursus matri est red ditus. Illi egredi, atq; ante ianuam stantes, alius aliū incu= sabant, castigabantq; sed primum præcipue, qui ex con= uēto nō fecisset, donec interiecto temporis spatio placitū est, ut rursus introgressi, omnes fierent participes cædis. Sed necesse erat ex Eetionis stirpe, germinari Corintho perniciē. Nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exau= diebat. Eoq; metuens, ne illi immutata uoluntate acceptū rursus puerū interimerēt, asportauit, et in mēsurā frumen= taria occultit, qui locus uisus est minime inuestigabilis, cū sciret illos, si redirēt ad inuestigandū puerum, omnia scru= tarios, ut & cōtigit. Nam introgressis & scrutantibus, ubi non apparuit, uisum est eis abeundū, atq; ijs à quibus nisi essent dicendum, se cuncta quæ illi mandassent per= petrasse, atq; ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti impositum est nomē Cypselo, ob periculum hoc quod deuitauerat in cypselā, id est, mensura si uimentaria. Vbi in uirilem adoleuit ætatem, cōsulenti oraculum Dela= phis, anceps est redditum, quo fretus, Corinthum aggres= sus occupauit. Oraculum autem hoc erat:

Vir locuples nostras hic qui descendit ad ædes

Cypselus Eetides, claræ rex esto Corinthi

Ipsæ, & eo gnati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem hoc erat. Cypselus uerò tyrannide potitus, talis extitit, ut Corinthiorū multos insecutus sit, multos pecunia, longe plurimos anima priuauerit. Cui cum triginta regnasset annos, bene uita defuncto successit in tyrannidē filius Periander, qui inter initia mitius age=

bat

bat, quàm pater, sed ubi per nuncios consuetudinem ha= buit cum Thrasibulo, Mileti tyrāno, multo magis quàm pater cruētus effectus est. Misso enim præcone, Thrasybu lum interrogauit, qua ratione ipse rebus tutius cōsūtutis, ciuitatem pulcherrime gubernaret. Thrasybulus, eo qui à Periandro missus erat, extra oppidū educto, ingressus est rus quoddā satum: & unā cum nuncio segetē interambu= lans, sciscitabatur hominem de suo aduentu è Corintho, detruncans atq; abiciens, ut quanq; uidebat spicam inter alias extantē, donec segetem formosissimā atq; densissimā hunc in modum corripit, prædiumq; illud peruagatus, nul lo uerbo reddito præconem remisit. Reuersus Corinthum præco, auido præceptionis audiendæ Periandro, negauit sibi quippiam respondisse Thrasybulum, mirari quod se ad uirū uesanū Periāder misisset, et sua ipsius destruentē, exponitq; quæ ex Thrasibulo uidisset. Periander id quod à Thrasybulō actū erat intelligēs, atq; interpretans sibi ab illo præceptum, ut eminentissimos quosq; popularium interimeret. tunc uerò omnem in ciues seuitiam exercuit, interficiendo ac persequendo, cōsummans id quod à Cy= pselo fuerat omissum: adeo quidem, ut uno die uniuersas mulieres Corinthias exuerit, propter Melissam uxorem suam. Nam cum ad Thesprotos, qui sunt ad flumen Ache rontem, misissent nuncios, sciscitatu mortuorū oraculū de hospitis deposito, Melissa apparēs negauit se indicaturā aut dicturā, ubinam depositum esset collocatū, quoniam ipsa algeret, quia nuda esset. Nihil enim sibi prodesse ue= stes cū quibus sepulta fuisset, ut pote nō cōcrematas. Cuius rei, quod uera loqueretur, testimonio foret, quod Periāder in frigidum furnum panes ingessisset. Hæc Periandro re= nunciata, ob illud argumentū fidem fecere, quod ipse cum

Melissa

Simile est a= pud Liviū de papauerum de culsionē.

Epistola Thra= sibili ad Peri= andrum extat apud D. Laër= tiū in primo.

Melissa quamuis defuncta coierat. Itaq; statim post eum nuncium per praekonē edixit, ut omnes Corinthiæ mulieres ad Iunonis tēplum prodiret. Eò tanquam ad diem festum, quam ornatisime poterant cū issent mulieres istæ, dispositis clam satellitibus, eas omnes sine discrimine exiit, ingenuas pariter & ancillas, atq; eas uesles ad foueam cōportatas Melissam precādo cremauit. Hæc ubi fecit, et nuncios iterū eosdē misit, tunc ei Melissæ idolum, hoc est, inanis imago, exposuit, ubinam depositū hospitis collocaasset. Huiusmodi est tyrannis, Lacedæmonij, uobis & taliū operum. Eoq; nos Corinthios cū magna admiratio cepit, simulatq; uidimus uos accersisse Hippiam, tum uerò maior nunc dum ista dicitis. Propterea deos Græcorū inuocātes testamur apud uos, ne uelitis tyrannides in ciuitatibus cōstituire, quas nō extinguitis, sed excitatis præter æquitatem, dum Hyppiā reducitis, in quo scitote Corinthios uobis non assensuros: Hæc Sosicles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hyppias, eosdem quos ille deos inuocando dixit, cum cæteros, tum præcipue Corinthios desideraturos Pisisratidas, dum uenissent dies quibus expiare se ab Atheniensibus nequiret. Hactenus respondit Hippias, quoniam oracula illa ipse præ cæteris nota haberet. Ceteri socij, qui antea silentium tenuerunt, audito Sosicle, liberior pro se quisq; in uocem erupentes, accedere sententiæ Corinthiorū, obtestariq; Lacedæmonios, ne quid agerent noui aduersus Græcam ciuitatē. Ita ab ea re cessatum est. Hippias illinc profectus, offerente sibi Amynta Macedone Anthemuntē, & Thessalis Iolcon, neutrum accipere uoluit, sed rursus ad Sigeū cōcessit, quod armis Pisisratius à Mitylenæis eripuerat. Eoq; capto, tyrannū ibi constituit Hegesistratū filium nothū ex muliere Argia, qui ta-

men

men, quæ à Pisistrato acceperat, non tenuit sine prælio. Nam dum inter Mitylenæos ac Athenienses pugnatum est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes, hos repetentes regionē, illos resellentes hac ratione, quod dicerent nihilo magis iuris esse Aeolibus in agrum Iliensem, quam sibi ac cæteris Græcis, qui Menelao in raptu Helenes operam nauassent. His assidue bellantibus, cum alia in prælijs gesta sunt, tum illud, quod Alcæus poëta in prælio, quod collatis signis gerebatur, uincens Atheniensibus, ipse quidem fugæ se mandans euasit: sed armis eius potiti sunt Athenienses, quæ apud templum Mineruæ in Sigeo suspenderunt. Hanc rem Alcæus carmini mandans, in Mitylenem reposuit, indicans Menalippo sodali suam calamitatē. Mitylenæos tamē atq; Athenienses reduxit in gratiam Periander Cypseli, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, ut utriq; ea colerent quæ haberet. Atq; hoc modo Sigeum factū est Atheniense. Hippias postea quæ Lacedæmone in Asiam abiit, cuncta agitabat insimulādo Athenienses apud Artaphernem, atq; omnem operā dando, ut Athenæ in illius ac Darij ueniret potestatem. Quæ agitanti Hippiam cum accepissent Athenienses, mittunt Sardis nuncios, ad dissuadendum Persis fidem habere exulibus Atheniensibus. Sed Artaphernes iubere, Athenienses (si salui esse uellent) rursus Hippiam recipere, Athenienses eam conditionem recusare, & malle professi esse Persarum hostes. Dum ita apud Persas insimulantur, atque ita animati sunt Athenienses eam conditionē recusare, hoc interim tempore Milesius Aristagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta, Athenas uenit. Nam ea ciuitas inter cæteras præpollebat. Ad quæ ciuitatem ubi uenit Aristagoras, eadem quæ in Sparta commorauit

morauit de commodis quæ essent in Asia, de quæ Persico bello, quod neq; scutū neq; lanceam in usu haberent, faci- lesq; essent ad capiendum. Hæc ille referens, ea quoq; addebat, Milesios esse Atheniensium colonos, quos æquum esset ab eis liberari qui multum pollerent. Deniq; nihil nõ pollicebatur, omnibus precibus obsecrans quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Facilius enim ei uisum est multos decipere quàm unum. Qui si Cleomenem solum fallere non potuit, id tamen in triginta millibus Atheniensium effecit. Itaque Athenienses persuasi, decreuere uiginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanbio illis præfecto, uiro inter populares omni in re spectato. Hæc classis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris. Ante cuius egressum Aristagoras reuocatus Miletum, exco- gitauit consilium, quod in nullam Ionum utilitatem erat redundaturum: quanquam ne ille quidem hac ratione faci- ciebat, sed ut regi Dario molestiam afferret. Etenim misit quendam in Phrygiam ad Pæones, qui à flumine Stry- mone erant in captiuitatem abducti à Megabyzo, locum atque uicum per sese incolentes: Ad quos ut peruenit nun- cius, ita uerba fecit: Viri Pæones, misit me Aristagoras Miletum tyrannus, ad ostendendam uobis (si obtinere uelitis) salutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, eademq; nobis præstat facultatem salutis parandæ ad pa- triam nostram: per uos quidem usq; ad mare, deinceps no- bis iam curæ erit. His auditis, Pæones magnam sane uolun- ptatem acceperunt: sumptisq; liberis atque uxoribus, ad mare fuga se proripuerunt: nonnullis eorum præ metu illinc remeantibus. Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium transfere. Quò postquam applicuere, eorum uestigia insecutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi

assequi non potuit, misit in Chium ad illos, ut eodem redi- rent. Cuius oratione repudiata, à Chijs sunt in Lesbum transportati, mox à Lesbjs in Doriscum, unde terrestri itinere se in Pæoniam receperunt. Post hæc ad Aristago- ram Athenienses uiginti cum nauibus uenere, ducetes unã quinq; triremes Erethriorum: qui non Atheniensium gra- tia commilitum præstabant, sed debitam ipsis Milesijs gratiam reddebant. Nam Milesij aliquãdo pro Erethrijs in bello Chalcidensi præstiterat, cum Samij contra Ere- thrios atque Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras ubi isti atq; alij socij adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mi- leti remanens, præfectis alijs ducibus Milesiorum fratre suo Charopino, cæterorum ciuium Hermophanto. Hac classe Iones ubi peruenere Ephesum, relictis nauibus a- pud Coresum, quod est agri Ephesij, ipsi cum ingenti ma- nu sumptis uia ducibus Ephesijs, ad superiora tendebat, secundum flumen Caystrum tenentes iter. Illinc superato Tmolo Sardis adueniunt, easq; occurrẽte nemine capiunt, omniaq; eius urbis loca, præter arcem, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas uirorum copias: quæ res fuit impedimẽto, quo minus qui ingressi erant urbem, diriperet. Erat Sardibus domus pleræq; arundinacæ, sed quæ lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. Harum unam quidam è militibus cum incendiisset, repen- te ignis è domo in domum elapsus, totam urbem absum- psit. Ardente urbe, & uastante iam extrema incendio, nec habẽte regressum, Lydi & Persarũ quicũq; in urbe erant, undiq; circumuerti, ex urbe in forũ confluunt: & ad amnẽ Pactolum, qui medium forum intersuens, aramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille

& ille mari. Ad hunc amnem, & hoc forum conglobati
 Lydi pariter & Persæ, sese defendere adigebantur. Iones
 uidentes hostium alios sese tutantes, alios magna multitu-
 dine se obuiam ferentes, metu percussi, ad montem, qui di-
 citur Tmolus, sese recipiunt: atque illinc noctu ad naues.
 Crematis Sardibus, deslagrauit unâ templū Cybeles in-
 digenæ deæ: Cuius prætextu postea Persæ, templa quæ in
 Græcia erant, cremauerunt. Hoc ubi Persæ, qui intra Ha-
 lym domicilia habebant, rescuerunt, tunc uerò ad feren-
 dam Lydis opem cōuenerunt: nec adepti Sardibus Iones
 iam illinc profectos, eadem uia insecuti, cōperiunt Ephe-
 si: congressiq; cū illis ex aduerso instructis, in fugam eos
 uertunt, multosq; occidunt, & in his cum alios illustres
 uiros, tum Eualcidem Erethriorum ducem, qui donatus
 laurea in certaminibus fuerat, & à Symonide Ceio maio-
 rem in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per
 urbes fuere dissipati. Et tunc quidē ita dimicatū est. Athe-
 nienses autem post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per
 nuncios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt
 se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tã-
 men quoniam ista aduersus Dariūm egerant, nihilo se-
 gnus bellum aduersus regem parabant: Hellepontumq;
 inuecti, Byzantium ac ceteras circa urbes in suam po-
 testatem redegerunt. Inde euecti magnam Cariæ par-
 tem in belli societatem ascuerunt. Nam Caunus, qui prius
 societatem facere recusauerat, ubi Sardis conflagrarunt,
 et ipsa Ionibus accessit. Præterea Cyprij omnes ultro ex-
 ceptis Amathusijs. De fecerunt autem Cyprij à Medis in
 hunc modum: Erat Onesilus quidam Gorgi Salamini-
 rum regis frater, natu minor, Chersis filius, Siromi nepos,
 Euclithontis pronepos. hic uir, cum sæpenumero antea
 Gorgum

Gorgum sollicitasset ad rebellandum ab rege, tunc au-
 diens Ionas rebellasse, uehementius urgere hominem in-
 stitit. In quo quia nihil proficiebat obseruato tempore,
 dum Gorgus oppidum egrederetur, unâ cum suis militi-
 bus eum portis exclusit. Gorgus oppido exutus, ad Me-
 dos transfugit. Eo potitus Onesilus, omnibus Cyprijs
 ut rebellarent suadebat: persuasis cæteris, Amathusios
 rebellare obnuentes obsidione circūdedit. Dum hic Ama-
 thuntem obsidet, Darius, ut ei nunciatum est Sardis ca-
 ptas incensasq; ab Atheniensibus atq; Ionibus, & huius
 comparandæ classis atq; rei contexendæ fuisse autorem
 Aristagoram Milesium, fertur cum primum hæc audi-
 uit, dixisse Iones nihil fecisse: probe sciens, nō fuisse illos
 præ contēptu sui rebellaturos: deinde interrogasse qui-
 nam essent Athenienses. Id cum audisset, tum arcum po-
 poscisse, eoq; sumpto sagittam quam imposuerat in cœ-
 lum excussisse: & ea in aërem excussa dixisse, ò Iupiter,
 cōtingat mihi ut Athenienses ulciscar. Atq; hæc locutus,
 cuidam famulorū præcepisse, ut sibi semper apposita cœ-
 na, ter diceret: Hæc, memeto Atheniesium. Et cum hoc
 præcepisset, accito ad suū conspectum Histiaeo Milesio,
 quæ ipse diu distinuerat, ita eum fuisse allocutus: Audio
 Histiaec procuratorē tuum, cui tu Miletum mandastī,
 nouas aduersum me res esse demolitum. Viros enim ex
 altera continente persuasit, ut Iones sequerentur, qui mi-
 hi cōmissorū pœnas dabunt, eosq; induxit ad me Sardi-
 bus priuandum. Num igitur uidentur hæc tibi bene
 habere? Quorū quidnam sine tuis consilijs actū est? Pro-
 inde uide ne rursus teipsum in culpā induas. Ad hæc Hi-
 stiaeus: Quodnam, inquit, rex protulisti uerbum? Me ne
 consulere rem, quæ tibi sit quippiam sine multū sine pa-

rum modestiæ allatura? Quid mihi querēs ista facerem?
aut cuius rei indigens, cui omnia ad sunt quæ tibi, quem
tu omnium consiliorum tuorum communionē dignaris?
Quod si istud quod ais, egit procurator meus, sic habe-
to, id eum fecisse suo consilio. Principio rationē istam nō
admitto, Milesios ac meū procuratorem quippiam rerū
nouarum fecisse aduersus statum tuum. Si quid tamen hu-
iūsmodi faciunt, & tu id quod est audisti, rex, intellige
quid rei egeris, quod me à mari ablegandū putasti. Nam
Iones id agere aggressi sunt, postquam ego ex ipsorum
conspēctū sum amotus, cuius aggrediendi iam pridem li-
bidine tenebantur. Quod si ego in Ionia fuisset, nulla
profecto se ciuitas commouisset. Proinde nunc prope
dimitte me, ut in Ioniam contendam, illic omnia negocia
tibi in integrum restitutus: & hunc Mileti procurato-
rem, harum rerum machinatorem in tuam potestatem re-
dacturus. Hæc cum ex animi tui sententia confecero, iuro
per deos regios me non prius exiturum hanc uestem,
qua indutus in Ioniam descendam, quam Sardiniam in-
sulam maximam tibi tributariam reddam: Hæc Histieus
fallendi gratia dicebat. Quibus persuasus Darius, homi-
nem dimisit, præcipiens, ut posteaquam ea quæ spon-
derat præstitisset, ad se Susa reuerteretur. Dum nuncius
de Sardibus ad regem uenit, Dariusq; illam rem arcu fe-
cit, & Histieum est allocutus, Histieusq; ab eo dimissus,
ad mare se contulit. hoc interea omni tempore hæc gesta
sunt: Onesilo Salaminio Amathusios obsidēti nuncius af-
fertur, Artymbium uirum inter Persas eximium cum ma-
gna uir Persarum cursum tenere in Cyprum. Quo acce-
pto, Onesilus legatos passim in Ioniam dimittit ad Io-
nes euocandos: qui non diu in deliberando cunctati, cum
magna

magna classe ad eum se contulerunt. Et cum Cyprum te-
nuissent, Persæ eodem è Cilicia traiecerunt, terrestriq;
itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus classe cir-
cumuentibus promontorium, quæ claues Cypri uocan-
tur. His ea facientibus, Cyprij tyranni conuocatis Ionum
ducibus dixere: Viri Iones, uobis nos Cyprij optionem
damus cum utris dimicare uelit, cum Persis, an cum
Phœnicibus. Si terra mauultis cum Persis acie confli-
re, iam tempus est è nauibus egrediendi, & in acie stan-
di, ut nos uestras ingressi naues, cum Phœnicibus dimi-
cemus: Sin cum Phœnicibus fortunam tentare mauultis,
facite: quoniam alterutrum opus est eligatis, ut quantum
in nobis sitū est, Ionia atq; Cyprus in libertatē uindicen-
tur. Ad hæc Iones: Cōmune, inquiunt, Ionie conciliū nos
misit ad mare tutandū, nō ad naues tradēdas, quo ipsi cū
Persis in terra cōsigeremus. Itaq; quidem ubicūq; collo-
cabitur, ut operam nauemus enitemur. Vos uero debe-
tis, qualia ab imperatibus Medis passi estis reminiscētes,
uiros egregios uos ostendere. Hæc Iones responderunt.
Post hæc Persis in campū Salaminij tendētibus, Cyprij
reges aduersus alios hostes constituerūt alios Cyprios:
aduersus Persas, optimum quēq; Salaminiorū ac Solien-
siū: aduersus Artymbiū Persarū ducē Onesilus ultro cōsti-
tit. Insidēbat Artymbius equo, in armatū erigere se docto.
Quod audiēs Onesilus, ad satellitē suū (erat enim ei satel-
les sanequā peritus rei bellicæ, & alioqui solertiæ ple-
nus) Audio, inquit, Artymbij equū edoētū se erigere, &
pedibus simul atq; ore eū in quē agitur perficere, pinde
tu prope inita ratione dicitō, utrū malis obseruare e-
quū ne tibi feriēdū, an ipsū Artymbiū. Ad quē seruus suus:
Ego uero, inq; rex paratus sum et utrūq; et alterutrū &

ta spe retro fugiendi, atque ibidem manere coacti, redde-
rentur meliores quam natura essent. Verum hæc senten-
tia non peruenit, sed illa, ut Persis potius à tergo Mæan-
der esset, ut si Persæ fugam facientes euaderent, tamen in
flumen incidentes abire non possent. Post hæc cum ades-
sent Persæ, ac Mæandrum transissent, ibi super annum
Marsyam Cares prælium conseruere cum Persis acre
atque diuturnum. Ad postremum multitudine hostium
terga uertunt. Quo in prælio Persarum cecidere duo mil-
lia, Carum decem millia. Ex quibus qui effugerunt ad La-
brandem, in Iouis militaris templum se receperunt, in ma-
gnum atque sacrum lucum platanorum. Sic autem ex his
(quos nouimus) Cares sunt, qui Ioui militari hostias of-
ferant. Huc Cares cum se recepissent, de salute consulta-
bant, utrum sese Persis dedere, an Asiam penitus relin-
quere satius esset. De hac re consultantibus, subsidio ue-
nere Milesij cum socijs. Ibi Cares immutata priori uolun-
tate, rursus ad bellum instaurandum animantur, et cum
inuadentibus Persis concurrunt: et cum diutius quam
prius dimicandum esset, fugantur multis caesis, Milesio-
rum præcipue. Post acceptam calamitatem hanc Cares
copijs reparatis repugnauerunt. Audientes enim urbes
suas inuasum iri à Persis, insidias illis in uia quæ in My-
lassa fert collocauerunt, autore Heraclide Ibanoleo uiro
Mylassensi. In eas insidias Persæ noctu incidentes, obtrū-
cati sunt cum ducibus suis Daurise et Amorge et Sisa-
mace, necnon Myse Gygis filio. Hunc in modum inte-
riore hi Persæ. Hymeas autem, qui et ipse erat ex insequē-
tibus Ionas, qui aduersus Sardis militauerant, ad Propon-
tidem conuersus cepit Cion ac Mysiam. Hac expugnata,
audiens Daurisen relicto Helleſponto tendere aduersus
Cariam,

Cariam, omiſſa Propontide, in Helleſpontum ducit exer-
citur, cepitque Aeoles omnes qui oram Iliadem incolunt.
Cepit item Gergithas, qui à priscais Teucris relicti fue-
rant. Has gentes cum cepisset Hymeas, morbo decessit
Troade, et hic quidem ita mortē obiit. Artaphernes au-
tem Sardium præfectus, et Otanes tertius dux, aduersus
Ioniam confinemque Aeolidem delecti imperatores, cepe-
re ex Ionia quidem Clazomenas, ex Aeolia uero Cumã.
Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius ubi hoc ac-
cepit, non erat compos mentis, ut qui perturbasset Io-
niam, et magna negocia confudisset. Itaque cernens hæc,
ubi constitit ei rem effici non posse, nec Darium regem
superari, de fugiendo deliberabat, conuocatisque suæ fa-
ctionis hominibus, consulebat satius fore eis, si Mileto
expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere,
ducentes coloniam uel in Sardiniam uel in Myrcinum
Hedonum, quam Histieus à Dario donatus manibus
struxerat. Hæc Aristagoras percontabatur. Verum Heca-
teus Hegeſandri, uir logopæos, negabat coloniã alter-
utro deducendam, sed si Mileto eijcerentur, mœnia in
Lero insula adificanda, atque illic quiescendum. Deinde
illinc Miletum esse remeandum: Hoc consulebat Heca-
teus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipue erat ab-
eundi in Myrcinum, demandata Mileto Pythagoræ
uiro inter populares probato, procuratore Mileti, ipse
sumptis secum omnibus uoluntarijs in Thraciam nauiga-
uit, regionemque obtinuit ad quam concesserat. Ex ea pro-
fectus cum urbem obsidet, tam ipse quam eius exercitus
à Thracibus, tametsi illic accepta fide excedere uolenti-
bus, interemptus est: Et Aristagoras quidem, qui Ioniam
ad defectionem induxerat, ita oppetiit.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER VI.

QVI INSCRI-

BITVR

ERATO

ARISTAGORAS quidem Ionice re-
bellionis autor, ita oppetijt. Histieus au-
tem Mileti tyrannus, à Dario commea-
tum adeptus, Sardis uenit. Eò cum uenif-
set è Sufis, interrogatus ab Artapherne
Sardium praejecto, quidnam ei uideretur, Iones ad rebel-
landum induxisse. Et cum negaret se id scire, quinimò
mirari quod actum esset, tanquam eius rei prorius igna-
rus, Artaphernes qui eum fuisse artificem comperisset,
id ipsum intuens, inquit: Histiee, sic res hæc se habet.
Hunc calceum tu quidem consuisi, Aristagoras autem
sibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens
dixit: Quem Histieus tanquam rei gnarum ueritus, pri-
ma statim nocte fuga se ad mare proripuit, regem Da-
rium frustratus, cui Sardiniam insulam maximã in illius
potestatem redacturum se pollicitus, subiit primas par-
tes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is cum in Chiu
transmisisset, à Chijs in uincula coniectus est, explora-
tum habentibus eum à Dario illuc isse ad res nouas mo-
liendas. Sed ubi omnem cognouere rationem, quòd regi
hostis esset, hominem soluerunt. Ibi interrogatus Hi-
stieus ab Ionibus, cur ita prompte ut à rege deficeret A-
ristagoræ delegasset, et tanta clade Iones affecisset, non
dixit

dixit causam penes illos merito fuisse, sed regem Dariu
constituisset, Phœnices è sedibus suis amotos in Ioniam
transferre, et Ionas in Phœnicem, et hac causa literas se-
misisset. Cum nihil omnino rex cõstituisset, ipse Ionas ter-
refaciēbat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erant, literas
dat, tanquam secum antea de rebellionem collocutos, quas
literas fecit per nuncium quendam Hermippum Arta-
niteum. Eas Hermippus non ijs ad quos dabantur reddi-
dit, sed Artapherni. Ille omnibus quæ agebantur cogni-
tis, iubet Hermippum et eas reddere quibus Histieus
mittebat, et quæ uicissim à Persis ad Histieum respon-
derentur, sibi dare. Ita rebus palam factis, Artaphernes
de multis Persarum supplicium sumpsit, et Sardibus
quidem tumultus extitit. Histieus autem hac spe lapsus,
exoratis Chijs Miletum reductus est, sed Milesij liben-
ter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum in-
ducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, utpote
gustata libertate. Histieus sub noctem conatus introire
Miletum, à quodam Milesio in femore uulneratus est.
Ita reiectus à patria sua, rursus se recepit in Chium, atq;
illinc quoniam Chios ad tradendas sibi naues inducere
non poterat, traiecit Mitylencem: Lesbijq; ut sibi trade-
rent naues persuasis, octo illorum trirēibus armatis
Byzantiu remigauit. Ibiq; subsidēs nauigia quæ è Pon-
to prodibant intercipiebat, præter eorū qui se paratos
obsequi sibi assentiebantur. Histieo et Mitylencis hæc
agentibus, aduersus ipsam Miletum ingens exercitus ho-
stiu, clasiarius pariter et terrestris in expedito erat. Du-
ces enim Perarū coactis in unū copijs cuncti in eã con-
tendebant, minoris cætera oppida facientes. Inter clasia-
rios promptissimi erant Phœnices, cū quibus militabat et

Cyprij recens subacli, & Cilices, & Aegyptij. Hos aduersus Miletum & ceteram Ioniam uenturos cum accipissent Iones, miserunt suos quiq; primores ad commune Graeciae concilium. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, uisum nullas debere terrestres copias aduersus Persas contrahi, sed Milesios moenia per se ipsos futuri tutari, ceteros classem instruere nulla nauis praetermissa. Instructaq; classe, primo quoq; tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem parua quaedam est insula, urbi Milesiorum obiacens. Post haec impletis iisdem nauibus ad locum praesto fuerunt, comitantibus Aeolibus, qui incolunt Lesbum: Atque ita aciem instruxerunt: Cornu quod erat auroram uersus, ipsi Milesij cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienienses erant duodecim cum nauibus: Miusij cum tribus nauibus. His contigui Theij decem & septem nauibus, Chij cum centum. Ultra hos locati erant Erythraei & Phocenses. Erythraei quidem cum octo nauibus, Phocenses uero cum tribus. Phocensibus adhaerebant Lesbij cum nauibus septuaginta. Ultimo in loco erant Samij cum sexaginta nauibus, tenentes cornu occasum uersus. In summa omnium numerus, trecentae sexaginta tres triremes: Tot fuerunt Ionicae naues. Barbarae uero numero sexcentae. Quae ubi & ipse in agrum Milesium uenere, omnisq; ei peditatus affuit, tum uero duces Persarum audita multitudine nauium, iamdudum extimuerunt ne illos superare, ne ue Miletum nisi mari potiti essent, capere non possent, & ob id apud Darium adirent periculi poena subeunda. Haec reputantes, contractis Ioniae tyrannis, qui ab Aristagora Milesio deiciendi principatu, ad Medos persugerant, & tunc aduersus Miletum

Miletum militabant, horum quicumq; aderant conuocatis, ita uerba fecerunt: Viri Iones, qui uestrum de domo regia bene meritus est, nunc appareat. Suos enim populus quisq; uestrum conetur adducere, ab reliquis socijs eliciendo illos hac promissione, nihil eos quod rebellauerint molestiae sensuros, nullas eorum uel sacras uel priuatas aedes incensum iri, nihil uiolentius quam antea passuros: Sin minus ista facere, sed omnino decernere praelio uoluerint, haec eis damna dicite euentura, quae certe euenient. Ipsos praelio uictos in seruitutem rapiendos, liberos eorum a nobis castrandos, uirgines in Baetra asportandas, terram alijs tradendam. Haec locutis Persarum duces, Ionum tyranni sub noctem ad suos quisq; populus denunciatum miserunt. Iones ad quos ij nuncij peruenierunt, contemnere haec, nec animum ad prodicionem faciendam inducere, sibi quisque soli illa a Persis denunciari existimantes. Hoc simul atq; Miletum Persae applicuere, gestum est. Mox cum ad Ladam Iones coacti essent, conciliaq; haberentur, & aliae ab alijs sententiae dicebantur, Dionysius Phocensis dux ita locutus est: Quoniam in summo ^{* επι της} ancipiti res nostra sunt uiri Iones, ut aut liberi simus, aut serui, & quidem tanquam fugitiui: si uultis deuitare calamitates, subeundus est nobis in praesentiarum labor: ita superatis hostibus liberi esse poteritis: sin autem ignaui fueritis, & ab ordine recesseritis, nullam uestri spem habeo, quo minus poenas regi rebellionis detis. Sed assentiamini mihi, & uos ipsos mihi permitte, & ego dijs & equo iuuantibus, recipio uobis aut non concursuros hostes, aut si occurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones sese Dionysio permiserunt: ille classem assidue in cornua produicens, ut remiges exerceret, subinde

Legendā forte pro uiribus, pro eo quod est Graece, ὡς δὲ ἔρατο.

subinde loca inter nauigandum uariare cogitabat, quin etiam propugnatores armatos esse, & reliquum dici naues in ancoris stare, quotidie laborem Ionibus exhibens ad septimum usque diem, obtemperantibus, atque imperata facientibus. Post eum diem Iones, utpote talium laborum insueti, tum defatigatione, tum sole afflictati, inter se dixere: Quo nos deorum offenso ista patimur, qui desipientes ac mēte capti, uiro Phocensi superbo treis naues habenti, omnino nos permisimus, eumque toleramus? Quos ille sumptos perdit intolerabilibus arumnis, quorum multi in morbum inciderunt, multi idem passuri uidentur, quibus satius est quiduis aliud quam hęc mala pati, atque adeo seruitutem, si qua futura est, expectare, quam presentī afflictari. Agite deinceps huic ne obtemperemus. Hęc inter se locutis, mox deinde nemo illi parere uelle, sed tentorijs more militari in insula defixis, frui umbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces & magnam Ionum confusionem, putauerunt sibi admittendam orationem Persarum, quam per nuncium aperuerat Aeaces Sylofontis, rogans ut a socijs deficerent, cum praesertim non fieri posse uideretur, ut regis potentiam superarent, ac probe scirent, si presentem Darij classē superassent, aliam quineuplo maiorem affuturam. Nacti igitur occasionem, ubi primum uiderunt Ionas negantes se in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt suorum sacrorum atque priuatorum conseruationem. Aeaces autem, cuius orationem admisere Samij, filius Sylofontis Aeacis, fuit Sami tyrannus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmodum alij Ionie tyranni. Itaque posteaquam Phoenices nauigare aduersus Ionas

nae coepe

nas coeperunt, Iones que & ipsi naues in cornua digestas producere, ac propius uentum est, praelium que confertum, tunc quinam Iones ignaui, qui ue egregij fuerint. haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium reijcit culpam. Dicuntur tamen Samij, quemadmodum cum Aeace composuerant, sublati uelut ex acie excessisse, Samum que abisse, praeter decem naues, qua trierarchi permanserunt, dimicarunt que, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit, ut ipsorum nomina a maioribus repetita, tanquam egregiorum uirorum, in lapide scriberentur. extat que is lapis adhuc in foro. Lesbij uidentes Samios, qui iuxta erant, fugam capessere, idem fecere quod Samij. Cum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perstitere, Chij praecipue circumuenti sunt, & quia nolebant perfide agere, edita egregia opera oppressi. Qui (ut superius dictum est) centum naues cum attulissent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen inique se facturos censuerunt, ut illorum similes essent. Sed relictis cum paucis discursando dimicauerunt, donec compluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum ceteris in terram suam perfugerunt. Quorum uero naues inualidae, quia laceratae erant, ij Chij insequente hoste ad Mylem fugientes, impactis terrae nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et cum in agrum Ephesum ingressi essent, sub noctem ad urbem contendeant, cum illic a mulieribus sacra legifer & Cereris fierent, quos armatos Ephesij ingressos agrum suum uidentes, cum de eis nihil audissent, suspicati fures esse, & ad mulic

ad mulieres tendere, uniuersi ad uim arcendam procurrunt, Chiosq; interemerunt: Et hi quidem hoc casu occiderunt. Dionysius autem Phocensis posteaquam res Ionu abscisas intelligit, captis tribus hostium nauibus, abijt non iam in agrum Phocensem, probe sciens cum in caetera Ionia direptum iri, sed ut erat, recta contedit in Phoenicem. Vbi nauibus onerarijs spoliatis, raptaq; ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit, atq; illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullu quidem Graecorum, sed in Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persae uictis pugna nauali Ionibus, Miletum a terra atq; mari obsederunt, suffosisq; muris et omni genere tormentorum admoto, eam ab arce acceperunt sexto quam rebellauerat Aristagoras anno, atq; diripuerunt, ut defuncta sit ea calamitate quam oraculum praedixerat. Siquidem Argijs apud Delphos de ciuitatis suae salute consulentibus, oraculum promiscuum redditum est, quod in ipsos quidem Argios tendebat, sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argios pertinet, cum ad eum locum uenerimus, referemus: quatenus autem ad Milesios, ita habet:

Tunc quoq; commentrix operum Milete malorum,
Per multis coena et praestantia munera fies,
Crinitisq; pedes tua pluribus abluet uxor,
Nostri erit ast alijs delubri cura gemellis.

Hae tunc Milesijs contigerunt, cum ex ijs pleriq; uiri a Persis, qui criniti erant, sunt caesi, uxores ac liberi in praedam cesserunt, templumq; quod erat in geminis, et delubrum atq; oraculum desolauerunt. Nam pecuniaru quae in hoc templo erant, saepe alibi mentionem fecimus. Milesijs conseruati e caede, dehinc Susa perducti sunt. Quos rex Darius nulla alia poena afficiens, collocauit in urbe

Ampa

Ampa ad mare (quod rubrum uocatur) sita, ubi fluius Tigris eam praeterfluens exit in mare. Agrum Milesium urbi circumiectum, atque planitiem ipsi Persae obtinuerunt, montana Caribus Fedasensibus, possidenda cesserunt. Haec Milesijs a gente Persarum passis, non reddiderunt uicem Sybaritae, qui urbe exuti, Laon et Scydron incolebant. Nam Sybari a Crotoniatis direpti, uniuersi Milesij, qui puberes erant, capita deraserunt, et ingentem luctum adiecerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) haec praecipue mutuo hostipitio iungebantur. At non item Athenienses, sed Miletii expugnationem se permoleste tulisse cum alijs multis rebus declararent, tum uero haec, quod Phrynico docente actum, quem de Mileto direpta fecerat, theatrum illa crymauit, et Athenienses eum, quod domestica mala refricuisset, mille drachmis multauerunt, adiecto interdicto, ne quis postea eo actu uteretur. Et Miletus quidem Milesijs desolata est. Samijs autem ijs qui aliquid habebant, adeo non id quod sui duces erga Medos fecerant, probatur: ut inuito secundum pugnam naualem consilio, uisum sit prius quam eum tyrannus Aeaces ueniret, in Ioniam proficisci, ne manentes et Medis seruirent et Aeaci. Etenim per hoc idem tempus Zanelai (qui sunt Sicilienses) missis in Ioniam nuncijs, sollicitabant Iones ad pulchrum littus, cupientes illic urbem Ionum condere. Hoc autem littus quod pulcherrimum dicitur, Siculorum quidem est, sed ad Tyrrhenum Siciliae uergit. His ergo sollicitantibus, soli ex Ionibus Samij cum ijs, qui effugerunt, Milesijs e concesserunt. Quibus in Sicilia tendentibus iamq; appulsis Locros, qui sunt in Zephyris, hoc rei contigit, ut interea Zanelai una cum suo rege (cui nomen erat

erat Scythes) obsiderent urbem Siculorum ut eam expugnarent. Idq; cum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quod erat Zancleorum hostis, adiens Samios, suasiť satius esse ut pulchrum littus, ad quod nauigarent, ualere sinerent, & Zanciam occuparent uiris desertam. Samij persuasi, Zanciam occupauerunt. Id Zanclei cum audissent, urbi suae suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gele tyranno. Erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cum exercitu uenit, Scythae Zancleorum monarcho, tanquam urbis desertori, & fratri eius Pythogeni, uincula indidit, eosq; in oppidum Inycom relegauit, ac ceteros Zancleos Samijs (cum quibus publice locutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede ut dimidiũ omnis praedae urbanae atq; captiuorum ipse haberet: item omnia quae in agris essent, quanquam plerosque Zancleorum titulo captiuorum in uinculis habebat, quorum summos quosque trecentos Samijs occidendos tradidit, quod tamen illi facere noluerunt. Ceterum Scythes Zancleorum monarchus, ex Inyco profugit in Himeram, atq; illinc transmisit in Asiam, ascenditque ad Darium regem, quem Darius iustissimum uirorum omnium censuit, qui e Graecia ad se ascendisset. Nam cum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus e Sicilia ad regem redijt, donec natu grandior ac beatus apud Persas excessit e uita. Samij itaque Medis liberati, Zanciam urbem pulcherrimam nullo negotio adepti sunt. Post nauale praelium pro Mileto gestum, Phoenices iubentibus Persis Acacem Sylofontis tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quae ciuitas sola ex omnibus quae a Dario rebellauerunt, ea fuit, cuius neq; urbs, neq; templa

incende

incenderentur, quod in pugna nauali a socijs descisset. Statim expugnata Mileto, Persae Cariam cepere, ciuitatibus partim se ultro dedentibus, partim ui adactis: Et haec quidem ita gesta sunt. Histiaeus autem Milesio, dum circa Byzantium agit, et Ionum onerarias naues, quae e Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuncius de rebus ad Miletum gestis. Itaq; negocijs ad Hellepontum pertinentibus, Bisaltae Apolophanis Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, & apud locum quendam agrj Chij, ubi uocant concaua regionis, quod ab eius praesidio non reciperetur congressus, permultos interficit, tam eorum quam ceterorum Chiorum: & ex oppido quodam progrediens cum Lesbijs, Chios utpote ex pugna nauali male affectos, subegit. Sed uidelicet quoties ingentes sunt euenturae calamitates uel ciuitati uel nationi, solent signis praenunciari: Et enim Chijs ante hanc cladem ingentia signa contigerant: Vnum, quod ex choro centum iuuenum, quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonaginta octo pestilentia absumptis: Alterum, quod sub idem tempus, paulo ante naualem pugnam, tectum supra pueros literas discentes corruit, ita ut ex centum uiginti pueris unus omnino euaserit: Haec eis signa deus praemonstrauit. Post haec excepit pugna naualis, quae ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad eadem pugnae Histiaeus cum Lesbijs, qui Chios iam exhaustos facile ad excidium deduxit. Histiaeus illinc cum multa Ionum & Aeolum copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti, cum esset nunciatum Phoenices a Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atq; in Lesbum traiecit cum omnibus copijs: & illinc quod copias suas formidabat, traiecit in prouinciam Atarnis, tanquam fru-

D

men

mentandi gratia, tam illinc quam ex agro Caico, qui erat Myſorum. Erat in ijs locis forte Harpagus, uir Perſa, non parui exercitus dux: qui cum Hiſtiaeſo egreſſo in terram, certamine commiſſo, & ipſum Hiſtiaeum uiuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. Hunc autem in modum captus eſt Hiſtiaeus: Dum Græci cum Perſis pugnant apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu præſtarent, mox equitatus emiſſus, in Græcos impetum dedit. Quo ex factō uerſis in fugam Græcis, Hiſtiaeus haud credens ob præſentem noxam ſe interfectum iri ab rege, ob quandam uitæ cupiditatem captus eſt: qui ut fugiens capiebatur à quodam Perſa, utq; ab eodem erat transfodiendus, ſeſe Mileſium Hiſtiaeum eſſe, lingua Perſica utens indicauit. Quem, opinor, ſi ſeruatus ad regem Dariūm perductus fuiſſet, nihil tale fuiſſe paſſurū, remiſſa ei à Dariō culpa. Nunc ne id contingeret, ne ue fuga elapſus apud regem magnus exiſteret, Artaphernes Sardium prætor, & Harpagus qui ceperat eum, Sardis perductum in crucem ſuſtulerunt tamen truncum. Nam caput ſale conditum, Suſa ad regem Dariūm detulerunt. Ea re audita, Dariūſ oburgatis qui id fecerant, quōd hominem uiuum in conſpectum ſuum non attuliſſent, iuſſit Hiſtiaei caput eos elotum atq; obuolutum ſepelire, tanquam de ipſo uiri ac de Perſis benemeriti: Ita res Hiſtiaei habent. Perſarum nauticæ copię circa Miletum hybernantes, altero à profectione anno haud difficulter inſulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Leſbum, Tenedum: quarum inſularum ut quanq; capiebant, euerriculabant. * Euerriculant autem hunc in modum: Viri manum mutuo tangentēs, à mari aquilonari ad australe pertranſeūt. Poſt hæc omnem inſulam peragrant, uenando homines. Ceperunt quoq; in

con

continente urbes Iades eadem ratione, præterquam quōd non euerriculabant homines. Neq; enim poterant, ut non falſo ceſſerint ea quæ duces Perſarū nūnati ſunt Ionibus, cum ex aduerſo caſtra haberent. Nam poſteaquam potiti ſunt urbibus, formoſiſſimos quoſque puerorum ſeligentes caſtrauerunt, exectis teſtibus faciētes eunuchos. Virginesq; ſpectoſas ad regē transportarunt: & ſuper hæc, urbes cum ipſis templis cremauerūt. Ita tertio Iones ſunt in ſeruitutem redacti, primum à Lydis, bis deinceps à Perſis. Profectus ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad leuā ſunt in Helleſpontū nauigantibus, ſubegit. Nam quæ ſunt ad dexteram, iam ſubacta erant à Perſis per cōtinentem. Helleſponti autē hæc in Europa ſunt, Cherſoneſus, in qua frequentes ſunt urbes, & Perinthus, & ſuper Thraciam muri, & Selymbria, & Byzantium. Quorum Byzantij, & qui ulteriori in littore ſunt Chalcedonij, nec expecta uerunt quidem aduētum Phœnicie claſis: ſed relictis ſuis urbibus, in interiora Euxini ponti receſſerūt. Ibiq; urbem Meſambriam condiderunt. His urbibus, quas cōmemorauit incenſis, Phœnices ad Præcōneſum & Artacem conuertuntur. Quibus & ipſis igni traditis, ruruſ in Cherſoneſum reuolunt, euerrunt ceteras urbes, quas ſuperiore acceſſu non euertent. Nā Cyziçū ab initio ne acceſſerant quidē, quōd ipſi Cyziçeni iam ante aduētū hunc claſis Phœnicum ſub rege exaticeum ſe Oebari filio Megabyzi, qui Daſeylij præſes erat, dediſſent. Ceteras Cherſoneſis urbes, præter Cardiam, Phœnices ſubegerunt: quarum ad id tempus tyrānus fuerat Miltiades, filius Cimonis, nepos Steſagoræ: cuius imperij autor fuerat Miltiades Cypſeli filius, ad hunc modum: Dolonci Thracæ, qui Cherſoneſum hanc tenebant, cum ab Abſinthijs bello uexarentur,

D 2 reges

reges suos ut de bello consulerent, Delphos miserunt. Quibus Pythia respondit, ut colonie in suam terram deducenda eum autorem asciscerent, qui primus eo templo abeuntes hospitio inuississet. Dolonci sacram uiam ingressi, per Phocenses atque Boeotios iter fecerunt. A quorum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus: dominabatur tamen et Miltiades Cypseli, e familia Thetrippotrophi, ab Aeaco & Aegina oriundus, nuper familia facta Atheniensi, cuius autor extitit Philaeus Aeaci filius. Miltiades hic, ut sedebat in domus suae uestibulo, cernens Doloncos praetereuntes, non illius loci uestem gerentes neque tela, homines inlamenta: accedentibusque obtulit domicilium & hospitium congiarium. Illi in domum excepti, & hospitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precesque addiderunt ut deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, confesim persuasus est, ut qui pertasus imperium Pisistrati, cuperet illinc emigrare: protinusque Delphos se contulit oraculum consulturus, nunquid faceret quod a Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypseli, qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palmam reportauerat, una cum Doloncis nauigauit, sumptis Atheniensium uoluntarijs quibusque ad expeditionem ineundam: & ubi locum tenuit, ab ijs qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Chersonesi Isthmum, id est, breuem inter duo maria intercapedinem, ab urbe Cardia ad Pactyam muro praefecit, ne ab Absinthijs regionem incurstantibus infestari posset. Est autem Isthmus hic sex ac triginta stadiorum. Ab Isthmo introrsus, omnis Chersonesus quadringentorum uiginti stadiorum est longitudo. Inter septis igitur faucibus Chersonesi Miltiades,

atque

atque hoc modo Absinthijs cohibitis, primis caeterorum Lampfacenis intulit bellum. Illi dispositis insidijs eum uiuum exceperunt. Ea re Croesus Lydus audita (erat autem Croeso Miltiades charus) per nuncios Lampfacenis praecipit, ut hominem missum facerent: alioqui se illos in more pini extriturum communitus est. Hac oratione nutantibus Lampfacenis quid sibi uellet, quod Croesus minabatur se illos in more pini extriturum, uix tandem quidam e maioribus natu intelligens, quid illud esset, exposuit, inquit, pinum ex omnibus arboribus solam esse quae excisa nullam sobolem remittat, sed prorsus emoriatur. Eapropter ueriti Croesum Lampfaceni, solutum Miltiadem renuserunt. Ita Miltiades ob Croesum euasit: qui postea sine liberis moriens, imperium atque opes tradidit Stesagorae, Cimonis sui e matre germani filio. Ei defuncto, Chersonite (ut mos est) conditori urbis sacrificant, certamenque equestre ac gymnicum statuto tempore celebrant, in quo nulli Lampfacenorum certare permittitur. Durante cum Lampfacenis bello, contigit ut Stesagoras quoque liberis orbus decederet, apud curiam percussus securi in capite a quodam, qui se transfugam uerbis simulabat, sed re ipsa quam hostis erat atrocior. Stesagora hunc in modum defuncto, tum Pisistratidae Miltiadem Cimonis filiam fratrem defuncti, cum trireme ad suscipiendas in Chersoneso res dimiserunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non sane consilij mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades ut uenit in Chersonesum, domum sese continebat, in honorem uidelicet Stesagorae fratris. Quod audientes Chersonite, undique ex omnibus ciuitatibus principes contraxerunt ad lugendam cum Miltiade fratris necem.

Reprehendit hoc loco Herodotum Aulus Gel. cap. 3. libro 2.

Hi postquam uenerunt illuc, in uincula coniecti sunt: & Miltiades Chersonesum obtinuit conductis auxiliarijs: filiamq; Olori regis Thracie Hegepsylam duxit uxorem. Quem etsi nuper illuc profectum, tamen non mediocriter, sed graua sane negocia exceperunt. Nam tertio quam hæc gesta sunt anno, è Chersoneso profugit, non ausus expectare ueniētes Scythas Nomades: qui ab rege Dario iritati, coactis copijs ad hæc usq; Chersonesum processerunt. Illis digressis, eum rursus Dolonci reduxere, tribus annis antequam alijs curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tenedum esse cum audisset, quinq; cum triremibus (quas presentibus facultatibus implicauerat) Athenas nauigauit, soluens ex urbe Cardia. Qui dum per sinū nigrum transiit, Chersoneso cursum tenet, et Phœnicū classe circūuentus, ipse quidem cū quatuor triremibus ad Imbrū euasit: quintam tamen Phœnices insecuti ceperunt: cui præerat Miltiadis filius, natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia muliere. Eum Phœnices cum Miltiadis filium esse cognouissent, ad regē perduxerunt, rati se magnā apud eum gratiam inituros: quoniā Miltiades in dicēda apud Iones sententia suassisset, ut Scythis rogantibus Iones soluta rate, domum abire obtemperarent. Oblato tamen sibi Metiocho, Darius tantū abest ut quicquam mali fecerit, ut permultis cum bonis affecerit. Donauit enim domo, facultatibus, uxore etiam Perside: ex qua liberi geniti sunt qui inter Persas cōsentur. Miltiades autē ex Imbro Athenas peruenit: neq; hoc anno quicquā est à Persis amplius in Ionas seuitū, sed benigne sanē cum eis actum. Hoc anno Artaphernes Sardiū præses, accitis hostium nūcijs, adegit Iones ad pactiones inter se faciendas, de tradendis mutuo ijs, qui iniurias intulissent: ne uē quid

inui

inuicem ferrent, aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones diuisit: regionatimq; uectigal instituit, quod regi penderent: quod uectigal ab Artapherne institutum, ad meam usq; ætatem qui illic fuere pependerunt, eadem penē qua prius conditione institutum: Et hæc quidem illis pacata erant, ceterum ineunte statim uere, alijs ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobrys filius, adhuc adolescens & recens, in matrimonium accepta Darij filia Artostrosa, ad mare descendit, permagnas ducens peditiū classiariorumq; copias. Quo cum exercitu postquam in Siciliam peruenit, ipse conscensa naui cum classe abiit, alijs ducibus pedestres copias in Hellepontum ducentibus: ubi præteruectus Asiā, in Ioniā peruenit Mardonius. Miram hie rem ego referam ijs Græcis, qui non assentiuntur Otanem inter septem Persas suassisse potiore esse Persis statum popularem, abdicatis tyrannis. Mardonius statum popularem in ciuitatibus constituit. His actis, in Hellepontum ire contendit: ubi coacta ingenti ui nauium ac peditatus, eas copias traiecit Hellepontum, perq; Europam iter Eretriā uersus atq; Athenas faciebat. Hæc igitur ciuitates prætextu Dario erant belli inferendi: sed in animo habebat quā plurimas posset Græcarum ciuitatum subigere. Nam & classe Thasios, nec manum ex aduerso leuantes subegit: & peditatu Macedonas, ultra eos qui iam seruebant, in seruiturē redegit. Etenim quæ intra Macedones sunt nationes, iā subactæ erant. Hæc classis è Thasio transmittens, ac terram legens ad Acanthum usq; processit: & ex Acantho soluens, dum Athon circūuertit, uētus aquilo uehemens, atque admodum atrox & intolerandus dicitur in eam ingruisse: nauiumq; plerasq; in Athon propulsas,

D 4 ad

ad trecentas afflixisse, ut supra uiginti nullia hominum in-
 terierint: partim quòd à feris rapti, partim quòd nature
 nescirent, partim quòd petris allisi (nam sæuissimum circa
 Athon est mare) partim gelu absumpti. Et cū nautico qui
 dem exercitu ita actum est. Mardonium autem cum pede-
 stribus copijs in Macedonia statiuā habentem, Thracēs
 Brygi sub noctē inuasere: & cum alios multos ex eis occi-
 derunt, tum ipsum Mardonium uulnerauerunt. Sed non
 iccirco seruitutem Persarū deuitare potuerūt. Nam Mar-
 donius non prius ex ijs locis decessit, quā illos in suam
 redegit potestātē. His subactis rursus reduxit exercitum,
 tum ob acceptam apud Brygos calamitatē in exercitu ter-
 restri, tum ob maiorē in classe ad Athon. Ita hic exercitus
 pugna turpiter gesta redijt in Asiam. Insequēti anno Da-
 rius ante omnia Thasios à uicinis insinulatos tanquā de-
 fectionem molientes, misso nūcio iussit diruere muros, &
 naues in Abdera recipere. Nam Thasij, ut qui ab Histio
 Milesio fuerant obsesti, & prouentus magnos habebant,
 pecunia multa utebantur cum in cōpingendis nauibus lon-
 gis, tum ualidioribus muris urbi circundandis. Erat autem
 eis prouētus ex continenti atq; ex metallis. Ex fossilia qui-
 dem metallorum aureorum materia, septuaginta talentorū:
 ex Thasijs autem metallis minus: sed tamen frequenter ita,
 ut si Thasij forent immunes tributorū, fuerint eis in sum-
 mā prouētura quotānis ex cōtinētī atq; ex metallis ducta
 talēta, & quādo plurimū trecēta. Quæ metalla ipse quoq;
 inspexi, & tamen longe admirabilia fuere, quæ Phœni-
 ces ij, qui cū Thaso eam insulā condiderūt, inuenere: quæ
 insula ab hoc Thaso Phœnice nomē obtinuit. Hæc autem
 Thasi Phœnicea metalla sunt, inter locū qui uocatur Ae-
 nyrorum & Cœnyrorū sita: atq; è regione Samothraciæ
 in-

ingens mons indagando euersus est: Et hoc quidem huius-
 cemodi est. Thasij autem iubēte Dario, & muros suos di-
 ruerunt, & naues omnes in Abdera receperunt. Post
 hæc Darius, quid in animo Græci haberent, pugnare ne
 secum, an sese dedere, tentandum ratus, legatos per Græ-
 ciam dimittit, alios aliò iussos petere terram & aquam:
 Hos in Græciam, alios item ad tributarias sibi maritimas
 ciuitates mittit, imperans longas naues fieri, & * hippo-
 phoras, id est, naues quibus equi feruntur. Dum hæc isti
 comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Perses
 præceperat petentibus, terram multi in continente popu-
 li dederunt. Insulani quoq; cum alij omnes, ad quos eadē
 petituri legati accessere, tum uero Aeginetæ. Quæ de re
 continuo Athenienses iritati sunt, quòd putarēt hostili in
 ipsos animo dedisse terram & aquam Aeginetas, ut unā
 cum Persa aduersus Athenas militarent. Itaq; libenter oc-
 casionem contra Aeginetas amplexi, Spartam profecti
 illos insinulauerunt, quòd ex eo quod fecerant, Græciam
 prodidissent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandri-
 dæ Spartiatarum rex, Aeginam transmisit, animo præci-
 puos eius rei autores comprehendendi. Conanti illos com-
 prehendere, cum alij Aeginetæ incesse, tum præcipue
 Crios Policriti, negans eum gauisurū, si quem abduceret
 Aeginetarum. Nam id eum facere sine communi consilio
 Spartiatarum, sed ab Atheniensibus pecunia corruptum.
 Alioqui cum altero rege uenturum fuisse ad se cōprehen-
 dendos. Hoc autem dicebat ex epistola Demarati. Eum
 Cleomenes ab Aegina discedens interrogauit, quod ei no-
 men esset. Ille respondit quod erat, Crios, id est, aries. Cui
 Cleomenes: Crie, inquit, iam nunc præferrato cornua, tan-
 quam occursumus magno malo Sparta. Per id tempus De-

Græce,
 ἰνπρωτῶν.

maratus Cleomenem in simulabat, & ipse rex Spartiatarum, nulla re alia nisi familia inferior Cleomene (ab eodē enim oriundi) sed familia Eurysthenis, qui primigenius fuerat, nonnihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonij nulli pœtarum assentientes, negant se in eam quam nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi: sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hilli filius. Nec multo post Aristodemi

* Al. Argia uxorem nomine * Aeginam, quam dicunt fuisse filiam Autestionis, qui fuit Tisameni, qui fuit Thersandri, qui fuit Polynicis filius, peperisse geminos: eisq; natis Aristodemum morbo decepsisse. Lacedæmones autē quicum erant, initio consilio creasse regem è pueris eum, qui esset primigenius, ut lex iubebat. Sed nescientes utrum puerorum eligerent, cum essent similes ac pares: id cum nequirent ipsi decernere, prius fuisse percontatos genitricem: eaq; negante se dignoscere: sed dissimularet, quòd uidelicet (ut credibile est) magnopere cuperet ambos effici reges: ita hæc sitibundos Lacedæmonios Delphos seiscitatum, quid in ea re agerent: & ijs Pythiam respondisse, ut utrunque puerorum ducerent ad regem, sed primi ingenium magis honorarēt. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirēt, admonitos fuisse à quodam Messenio nomine Panite, ut obseruarent, utrum puerorum mater priorem lauaret, ci-
baretq;: quam si deprehenderent eodem semper modo scititare, habituros id omne quod quererent, & inuenturos quod uellent: sin illa alternando erraret, palàm fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse, & isti aliam rationem inirent. Ibiq; Spartiatarum ex admonitu Messenij obseruantes matrem puerorum, ignaram cur obseruaretur: animad-

animaduertentes que illam præferentē alteri primigeniū, tum cibando, tum lauando accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tanquā primogeniū, publiceq; alendū curasse, imposito ei nomine Eurysthene, iuniori Procle. Hos autem fratres, ubi adoleuerunt, per omne uita tempus inter se dissensisse, & itidem eorum posteros perseuerasse: Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt. Nam quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Doriensium reges usq; ad Perseum Danaë a deo genitum, recenseri recte à Græcis, & ostendi Græcos esse. Nam tum enim isti inter Græcos censebantur. Ideo autem dixi, usque ad Perseum, nec alius repetij, quòd nullū Perseo cognomentum fuit mortalis patris, quemadmodū Herculi Amphitryon. Itaq; à me rectam rationem sequēte, dictum recte est, usq; ad Perseum. A Danaë uero Acrisij filia, retrorsum patres eorū recensendo, constabit principes Doriensium ex Aegypto oriundos. Hæc generis recensio ex commemoratio-
ne Græcorum facta est. Ut autem à Persis ferriur, Perseus ipse cum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenitores eius. Nam progenitores Acrisij recensere, ad progeniem Persei nihil attinet: eosq; (quemadmodū Græci aiunt) Aegyptios fuisse: Hæc de his hæctenus. Quod autem regnum Dorum, cum Aegyptij essent, sibi traditum acceperint, hoc (quoniā ab alijs dictum est) omittemus. Quæ uero alij non attigerunt, eorum faciemus mentionē. Has dignationes regibus Spartiatarum tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis Lacedæmonij, & Iouis celestis, & ius belli in quancunq; libuerit regionem inferēdi, ut id nulli Spartiatarum prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur: ut in expeditionibus ad eundem primū eant reges, in abeūdo postremi sint. Centum delecti uiri eis in militia custodes

custodes adsint. In egressibus utantur quotcumq; pecori-
 bus liberit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga
 accipiāt: Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tempore eis tri-
 buuntur: Quoties aliqua publica eiusceratio fit, primi in
 cœna reges discumbant: & ijs primis distribui incipiat
 utriq; eorum duplam omnium, quàm cæteris conuiuis: li-
 banunaq; immolatorũ & coria, eorum sint. Singulis quo-
 que calendis instantis mensis, singula pecora utriq; e pu-
 blico dentur Apollini immolanda: & farina medimnum,
 id est, sex modia: & uini Laconicus quartarius: & in spe-
 ctaculis singulorum certaminum certis locis præsideant.
 Liceatq; quibuscumq; libeat ciuibus inniti, & utriq; bi-
 nos eligere Pythios. Sunt autem Pythij, qui Delphos ad
 consulenda oracula mittuntur, quiq; publice cum regibus
 pascuntur. Regibus ad cœnã non euntibus, mittantur bi-
 nœ choenices, id est, semodia farina, & uini singulæ coty-
 læ, id est, sextarij: præsentibus dupla dentur omnia. Eadẽ
 ratione à priuatis quoq; inuitati ad cœnam, honorentur.
 Vaticinia, quæ de uirgine pupilla utri danda sit, ei ne cui
 mater, an cui pater desponderat: necnõ de uijs publicis: &
 si quis adoptiuũ filium facere uelit inuitis regibus. Liceat
 quoq; eis pro suo arbitrio asidere in senatu, qui cõstat ex
 duodeciginta senibus: Si eõ non accesserint, eorũ maxime
 propinquũ duo senatores, ius regũ obtineãt duos calculos
 ponendi, tertium pro seipsis. Uientibus hæc regibus à re-
 publica Spartiatarũ tribuuntur, illa defunctis. Equites per
 uniuersam Laonicam obitum regis enunciant: foemina
 per urbem circumeuntes, ollas pulsant. Cumq; hoc fit, ne-
 cesse est ex singulis domibus duos ingenuos, marẽ ac foemi-
 nam, luctu foedari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) imposi-
 tis. Eadem circa funus regum consuetudo Lacedæmonijs
 est,

est, quæ barbaris Asianis. Nam plerique barbarorum eo-
 dem ritu in mortibus regum utuntur. Siquidem posteaquã
 mortem obiit Lacedæmoniorũ rex, oportet eius exequijs
 adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque
 Spartiatarum, qui sunt numero uicinorum. Quorum &
 item seruorum atq; ipsorum Spartiatarũ posteaquam mul-
 ta millia in unum coacta sunt, promiscue cum mulieribus
 frontes suas intrepide pungunt, & ululatu immenso utun-
 tur, ultimum quenque regum dicentes semper fuisse opti-
 mum. Qui uero regum in bello periit, eius simulachrũ cũ
 expreserunt, in toro bene strato effrunt. Cuius tumula-
 tione decem dies iustitium est: nullusq; magistratum con-
 sessus, sed luctus continens. In hoc quoque cum Persis isti
 conueniunt, quòd defuncto rege alter qui succedit, liberat
 ere alieno, quicumque Spartiata aliquid aut regi aut rei-
 publicæ debebat. Apud Persas qui rex creatus est, omni-
 bus ciuitatibus tributum quod debebant, remittit. Cum
 Aegyptijs etiã Lacedæmonij in hoc congruũt, quòd corũ
 præcones & tibicines & coqui, in paterna artificia suc-
 cedũt: & coquus e coquo, & tibiçẽ ex tibiçine, & præco
 ex præcone gignitur. Neq; ulli propter uocalitatem alijs
 insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perse-
 uerant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleomenẽ tunc, cum
 apud Aeginam esset, communi Græciæ bono operam dan-
 tem insimulabat Demaratus, non tam Aeginetis studens,
 quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Aegi-
 na reuersus consultabat, ut regno summoueret, ob hanc
 rem intendens in eum actionem: Ariston Sparte regnum
 obtinens, cum e duabus uxoribus liberos non susciperet
 (neque enim in se culpam eius rei esse agnosceret) tertiã
 duxit uxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus
 quidam

quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maxime utebatur. Cui uiro erat uxor speciosissima, ex turpissima talis facta. Siquidem hac mala forma praedita esse cernens nutrix sua, idq; parètes eius, utpote locupletes egre ferre, hoc excogitauit, ut puellam singulis diebus baiularet ad Helenæ templum, quod est in loco, qui dicitur Therapne, super sanum Phœbi. Eò quoties nutrix intulerat puellam, stans ante simulachrum, deam precabatur, ut alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti de templo, mulier quaedam apparuisse fertur, atque interrogasse illam quidnam in ulnis gestaret: & cum nutrix se infan-tem gestare respondisset, iussisse sibi ostendi. Cumq; negaret nutrix se id facturam, quod infantem parentes sui uertissent ostendi cuiuspiam, insituisse iubere prorsus ut sibi ostenderetur: magni enim facturam illam, si à se infans conspiceretur. Ita nutrice puellam ostendente, demulcentem cepit puella dixisse, futuram eam omnium Spartanorum formosissimam. Atq; ab eo pristinam speciem decidisse: quam cum ad nubilem peruenit ætatem, duxit uxorem Agetus Alcidis filius, ille amicus Aristonis. Eius mulieris amore titillatus cum esset Ariston, hanc rem commentus est: Ageto sodali suo, cuius illa erat uxor, recepit se dono daturum unam è suis rebus quamcumq; ille optaret: atque inuicem iussit illum simile munus sibi dare. Agetus nihil de re uxoria suspicatus, cum uideret Aristoni quoq; uxorem esse, accepit conditionem: & in eam rem iusurandum interposuit. Cui mox Ariston è suis rebus preciosis donauit quam ille elegit. Ipse uicissim, cum eius partes petendi muneris ab illo fuerunt, ibi optauit uxorem eius adferri. Agetus dicere, se præter unum cætera annuisse: iureiurando tamen adactus ac dolo seductus, ad eam ducedam abiit. Ita

tertiam

tertiam hanc Ariston, repudiata secunda, duxit uxorem: quæ circa legitimum parienti tempore, nondum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariston, cum ei sedenti in basilica cum Ephoris quidam famulus nuncium nati filij attulisset, sciens quo tempore duxisset uxorem, deductis in digitos mensibus, dixit iureiurando, hic non est filius meus. Quod audientes Ephori, haud magni fecere in presentiarum. Sed posteaquam puer adoleuit, poenituit Aristonem dicti, opinantem utique filium suum esse Demaratum: cui ideo nomen impositum est Demaratus, id est, à populo uotis petitus: quod ante eum natum omnis populus uota fecit, ut Aristoni omnium ante id tempore regum probatissimo filius gigneretur: ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tempore Aristone uita functo, Demaratus obtinuit regnum: sed uidelicet necesse erat, ut id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Eapropter à Cleomene uehementer insinulabatur: cum antea quod ab Eleusine abduxisset exercitum, tum eo tempore, cum aduersus Aeginetas cum Medo sentientes traiecit Cleomenes. Ergo ingressus eum urgere Cleomenes, componit cum Leutychide Menaris filio, Argis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, ut si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus Aeginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc precipue causam, quod cum Percala filia Chilonis filij Demarati ei deponata esset, Demaratus insidiosè hominem coniugio priuauit, præoccupata & prærepta uxore, ac retenta: Ob hanc causam Leutychidi inimicitia cum Demarato extiterit. Is tunc Cleomene sollicitante contra Demaratum iurauit, negans eum rite Spartanorum esse regem, quod Aristonis

filius

filius non esset: deinde quod iurauerat institit confirmare, quod Ariston aliquando dixisset, cum ei nunciasset famulus suus filium ei natum, & menses confrens, iurcirādo negasset illum esse filium suum. Huic uerbo insistens Leuty chides, pronuntiabat Demaratum neque Aristonis filium esse, neq; rite Spartæ regnare: eisdem Ephoris adhibitis testibus, qui Aristoni assidentes tunc hæc ab illo audiverant. Tandem re in contentionem deducta, uisum est Spartiatis oraculum, quod Delphis est, consulendum, an foret Demaratus Aristonis filius ne'cne. Ibi Cleomenes, cum ex ipsius erga Pythiā providentia nihil suspicionis esset, subornat Cobonem quēdam Aristophanti, maxima apud Delphos autoritate, ut persuadeat Periallam mulierum uaticinantiū antisitē, dicere ea quæ Cleomenes uolebat dici. Ita Pythia sciscitantibus ijs, qui ad oraculū erant missi, negavit Aristonis filium esse Demaratum. Quæ tamen res sequēti tempore palam facta est, & Cobon ē Delphis profugit, & Perialla honore abdicata: Hactenusq; ad deponendum regno Demaratum acta sunt. Is ē Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam, quod cum eiculus regno gereret magistratum, adessetq; spectaculo gymno pædiarum, id est, nudorum puerorum palæstræ, misit ad eum Leuty chides, in locum Demarati rex factus, deridendi insultandiq; causa, ministrum, qui interrogaret qualis esset præfectura post regnum. Eam interrogationem ægre ferens Demaratus, respondit, se utrunq; expertum, illum uero non: & eam interrogationem Lacedæmonijs futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc locutus, uelato capite ē theatro domum abiit, confestimq; præparatū Ioui bouē immolauit, quo immolato, matrem accersit, quæ cū aduenisset, positis in eius manus

extis,

extis, mulierem his uerbis obsecrauit: Per ego te mater cū alios deos, tum Iouem hunc domesticum quem tango precor, promas mihi ueritatem, quis nam re uera meus est pater? Nam Leuty chides inter conuitia obiicit, te ē priore uiro grauidam, ita ad Aristonem uenisse. Alij etiam dementijs referentes, aiunt, te ad domesticum asinarium uentitasse, illiusq; me filium esse. Quæ de re ego te adiens obsecro, ut uerum dicas. Si quid enim eorum quæ dicuntur fecisti, non sola fecisti, sed quod multa. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. Nā si fuisset, priores uxores fuisse concepturas: Hæc Demaratus. Cui mater ita respondens, Fili, inquit, quoniam precibus mecum agis ut dicam ueritatem, omne tibi uerum exponetur: Ut me domū Ariston duxit, tertia quàm me duxerat nocte, simulachrum tanquam Aristonis ad me uenit, quod posteaquam mecum cōcubuit, corona quam gestabat, me circumdedit atque abiit. Dehinc Ariston aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quis nam me illis donasset. Ego ipsum respondi, eoq; id abnuente, iurauī asserens, non bene illū facere qui negaret. Quippe qui paulo antē ingressus, ubi mecum coisset, coronis me donasset. Ariston cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. Compertumq; est illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta ianuam aulæ extractum, quod uocant Astrobacis: & uates id esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili, ita ut uolebas audire. Aut enim ex hoc heros genitus es, paterq; tibi est Astrobacus heros, aut ex Aristone. Nam ea te nocte concepī. Verum hoc tibi præcipue exprobrant inimici, quod Ariston, cum ei te ortum nunciatum est, multis audientibus negauit te suum esse,

E

quia

quia tempus decem mensium non exisses, per inscitiam tantum rerum illic hoc uerbum excidit. Nam mulieres etiam nouem mensium ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. Ego te filii septimestris genui. Ipse quoque Ariston, non diu post agnouit se per imprudentiam id uerbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. Omnia enim uerissime audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychildi, et ipsi qui talia loquuntur, suae uxores de asinarijs pariant filios: Haec illa dixit. Demaratus auditis quae uolebat, sumpto uaticinio per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Helim contendit. Eum suspicati Lacedaemonij fugam capessiturum, insecuti sunt. Sed Demaratus iam ex Heli Zacynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedaemonij prehenderunt, eiusque famulos: sed Zacynthijs eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo magnifice exceptus est, territorioque ac urbibus donatus: Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna usus est, uir cum alijs in multis factis diuitijsque apud Lacedaemonios illustris, tum quod illis olympiadem palmam quadrijugo certamine reportauerat, rem eius solius ad ea tempora regum Spartiatarum. Leutychildi Menaris, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidemus, quem nonnulli Spartiatarum Cyniscon, id est, catulum uocabant. Is Sparta non regnauit, ante Leutychildem defunctus, relicto filio Archidemo. Leutychildes orbatus filio, alteram duxit uxorem Eurydanem, Menij sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem uirilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidemus Zeuxidemi in matrimonium accepit, ab ipso Leutychildi datam. At ne Leutychildes quidem ipse Spartae consenuit

consenuit, sed has poenas Demaratus rependit: In expeditione Pharsalica dux cum omnia faciendi ius haberet, multum pecuniae per corruptelam dono accepit: ipseque in re deprehensus cum sederet in castris, utraque manu pecuniam tenens, in iudicium delatus est Sparta profugit, domusque eius excisa. Et Tegeae in quam profugerat, mortem obiit. Sed haec in sequenti tempore acta sunt. Tunc autem Cleomenes, cum sibi res in Demaratum bene cessisset, desumpto protinus Leutychildi, contendit aduersus Aeginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam in sensus. Ita Aeginetae utriusque regis contra se aduentu, non reputandum iam sibi esse putauerunt. Ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitijs ac genere eminentissimos, cum alijs, tum Crium Polycriti, et Casambum Aristocratis, qui plurimum habebant potentiae. eos in Atticam adductos, penes inimicissimos Aeginetis Athenienses deposuerunt. Post haec Cleomenes, cum eum subisset metus Spartiatarum, iam manifestus maleficij in Demaratum excogitati, in Thessaliam subterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, sollicitans Arcadas aduersus Spartam: adigensque eos iureiurando ad sequendum, quocumque ipsos educeret. Quinetiam in animo habebat, primores illorum ad urbem Nonacrim ductos adigere ad iusturandum, per aquam Stygis. In hac autem urbe ab Arcadibus fertur esse Stygis aqua: est uidelicet talis ea aqua: Est petra emanat aquula, dissilans in uas quoddam, in gyrum maceria praescriptum. Nonacris autem ubi fons hic uisitur, urbs Arcadiae est, ante Pheneon urbem. Talia molientem Cleomenem Lacedaemonij cum animaduertissent, timetes sibi ipsi, Spartam reuocarunt ad pristinam dignitatem. Sed cum reuersum sta-

tum morbus insanie cepit, & iam antea subinsanum. Nā ut cuique Spartiatarum obuius erat, in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc illum facientem, ac desipiscētem, propinqui soleis ligneis illigauerunt. Qui custodem, digressis alijs, solum remansisse cernens, petijt, ab eo gladium. Cū stode abnuente dare, ab initio comminabatur, quæ mox ei faceret, donec minis conterritus custos (erat enim seruus quidam) gladium tradidit. Eo accepto, Cleomenes à suris incipiens sese detruncabat. In longum nanque descendens carnes, è tibijs ad femora processit, è femoribus ad coxarū uertebra atq; ilia, quousq; peruenit ad uterum, in quo rescindendo sic expirauit. Vt pleriq; Græcorum memorat, quia Pythiam corruerat ad ea dicenda, quæ circa Demaratum acta sunt. Vt soli Athenienses, quod adortus Eleusinam, sanum deorum fuerat depopulatus. Vt Argij, quia eos qui è pugna fugerant, Argios ex Argij templo ipsorum abductos obruncarat: & ipsum lucum quem in Argia occupasset, incēderat. Etenim Cleomeni Delphis oraculum poscēti, responsum fuerat, cum Argos esse capturum. Qui posteaquam ad flumen Erasinum copias Spartiatarum duxit: quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur. Hunc enim lacum in uoraginem condi, & Argis postea exoriētem apparere, illincq; iam eam aquam uocari Erasinum. Ad hoc igitur flumen posteaquam peruenit, ei hostias immolauit: & cum leta nō essent exta de flumine transmittendo, ait delectari se quidem Erasino, nolle prodere ciues suos, non tamen ideo Argios gauisuros. Moxq; illinc motis castris ad Thyream uenit, & mari taurum cum mactasset, nauibus copias ad regionē Tirynthiam ac Naupliam duxit. Id audientes Argij, ad eos arcedendos obuiam tendunt ad mare. Et cum aduentarent Tirynthum

Tirynthum, in loco cui nomen inditum est Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, cōfederūt è regione Lacedæmoniorum. Neque uero illic pugna ex aperto reformidabant, sed ne dolo exciperentur. Nam ad hanc rem attinebat oraculum, quod Pythia ediderat communiter eis atque Milesijs, in hæc uerba:

Verum quando marem præuertet foemina uictrix,
Inter & Argios refret prælustris honorem,
Tunc Argiuarum reddet plerasq; gementes:
Ut uenturorum aiat quis quandoq; uirorum,
Telo seuus obit sinuoso corpore serpens.

Hæc omnia Argijs cum contigissent, metum incutiebant. Ideoq; eis uisum est, præcone hostium esse utendum. Atq; ita esse faciendum, quoties præco Spartiata quippiam Lacedæmonijs denuntiaret, idem facerēt ipsi. Cleomenes animum aduertens Argios facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiasset, præcepit suis, ut cum præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argios. Hoc executi Lacedæmonij, in Argios è uoce præconis prandentes impetum faciunt, eorumq; cū multos occiderunt, tum plures in lucum Argi fuga elapsos circumsederunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciendum putauit: Sciscitatus quosdam, quos secū habebat, per fugas, misit præconem ad euocandum nominatim eos Argios, qui in luco præclusi erant ad se redimendos. Est autē apud Lacedæmonios redemptio in singulos uiros binæ minæ. Ita Argiorum quinquaginta, ut quisq; euocatus fuerat, Cleomenes interemit: quod faciēs, latebat cæteros qui in sano erant, utpote denso luco interiecto, non cernentes quid illi extrinsecus agerent: nisi postquam quidam conscensa arbore, quod fiebat inspexit. Vnde non amplius

qui euocabantur prodire. Ibi Cleomenes iussit unum-
 quenq; seruorum lucum materia circumdare: atq; illis ob-
 temperantibus, lucum incendit. Eoq; iam ardēte, percon-
 tatus est quendam persugarum, cuius nam deorū esset ille
 lucus. Persuga Argi esse respondit. Quo audito, Cleome-
 nes uehementer ingemiscens: O Apollon, inquit, uates
 quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse captu-
 rum, conijcio iam exitum habuisse oraculum. Post hæc ma-
 iore copiarum parte Spartam redire permissa, ipse cum
 mille delectis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificia
 turus. Sed sacrificare super aram uolens, cum à sacerdote
 uetaretur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit
 seruos abductum uerberare. Ac posteaquam immolauit,
 Spartam abiit. Reuersum inimici ad Ephoros citauerunt,
 crimini dantes, quod pecunia corruptus, Argos cum facile
 posset non cepisset. Quibus respondit Cleomenes (incertū
 mihi uere an falso) se posteaquam templum Argi cepisset,
 putasse dei expletum esse oraculum, & proinde nō prius
 tentandam urbē, quā sacris operatus sciret an sibi deus
 illam traditurus esset, an impedimento futurus. Sibi autem
 apud Iunonis templum litanti effluxisse flammam è pecto-
 ribus simulachri: atque ita ipsos intelligere, proculdu-
 bio eum non esse Argos expugnaturum. Si enim è capite
 simulachri flamma extitisset, fore ut urbem ab arce cape-
 ret. Cum uerò è pectoribus fulgur extiterit, id omne fuisse
 confectum quod deus confici uoluisset. Hæc dicens, credi-
 bilia ac probabilia Spartiatis dicere uisus est, multo que
 maiore parte sententiarum absolutus. Cæterum Argos
 ita uiris desolatum est, ut serui eorum res omnes suscepe-
 rint, atq; magistratus administrarint, dum filij casorum
 ad puberem adoleuere ætatem: Qui sese in suum ius asse-
 rentes

rentes, ac reuersi Argos, mancipia eiecere. Serui ciecti,
 prælio Tirynthem obtinuerunt, catenus quidem, dum fuit in
 eis mutua beneuolentia, & donec ad eos uenit uates qui-
 dam Cleander genere Phygæus ab Arcadia. Is persuad-
 sit seruis, ut dominos adorirentur. Vnde bellum inter eos
 diuturnum extitit, donec Argij ægre euasere uictores. Ob
 hoc igitur aiunt Argi Cleomenem ad insaniam redactum,
 male perisse. Ipsi autem Spartiæ negant ab ullo demo-
 nio Cleomenem ad insaniam redactum: sed conuersatione
 Scytharum, intemperantem meri esse factū, & iccirco fu-
 riosum. Scythas enim Nomades, post illatum sibi à Dario
 bellum, ad illum ulciscendum perstitisse: missisq; Spartam
 nuntijs ad societatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex
 utrorunq; utilitate foret, ut ipsi quidem Scythæ iuxta flu-
 men Phasim conarentur Medicam regionem inuadere:
 Spartiæ uero ab Epheso ascendere, & ad certum locū
 utriq; occurrerent. Cum ijs Scythis qui ad hoc missi sunt,
 consuetudinem habuisse Cleomenem aiunt, atque ex eo ni-
 miam didicisse potandi intemperantiam: atque ob id insa-
 nisse se arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere
 uolunt, aiunt: scythifato, id est, age Scytham. Ita de Cleo-
 mene referunt Spartiæ. Mihi uero uidetur ille has pœ-
 nas Demarato pependisse. Eum defunctum ubi audire
 Aeginetæ, Spartam nuntios misere, uociferatum contra
 Leutychem de obsidibus, qui Athenis tenerentur. His
 Lacedæmonij, consilio inito, multum iniuriæ ab Leuty-
 chide illatum esse censuerunt, hominem que dedendum,
 quem illi Aeginam deportarent pro ijs qui Athenis te-
 nerentur. Hunc cum essent ducturi Aeginetæ, tunc ad
 eos Theasides Leoprepis, uir Spartæ probatus: Quid, in-
 quit, uiri Aeginetæ facere uultis, regem ne Spartiarum
 E deditum

deditum à suis ciuibus abducere? Si nunc præ iracundia Spartiatæ ita decreuerunt, caute ne quod exitiale malum in uestram regionem (si hoc feceritis) infrat. His auditis, Aeginetæ ab illo abducendo superfederunt, hac tamē conditione, ut secum profectus Athenas Leuty chides, redderet sibi uiros, qui illic depositi essent. Vbi Athenas uenit Leuty chides, ac depositum repoposcit, Athenienses (ut qui reddere nolent) tergiuersari: quod dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoq; iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantibus se reddituros Leuty chides: Facite, inquit, Athenienses utrū ipsi uultis: si reddetis, sancte facturi: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum cōtigit Spartæ, uolo referre: Dicimus nos Spartiatæ fuisse tertia abhinc ætate quendam Glaucum Epicydides filium, qui cum alijs summis laudibus excellibat, tū iustitia inter omnes optime audiebat, qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore contigisse, ut uir quidam Milesius Spartam uenerit, hominis conueniendi gratia, atq; ita sit allocutus: Ego sum uir Milesius, qui ad tuam Glauce fruendam iustitiam uenio. Nam cum esset tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam, tum uero per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum: Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tuto fundata, & ob id uidere licet eosdem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atque consultanti, uisum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, quod probe intelligo hæc penes te deposita mihi incolumia fore. Tu uero has pecunias accipe, & hanc notam, quam unā custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei reddito: Hæc hospes qui Mileto uenerat, dixit:

atq;

atq; ea conditione depositum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui pecuniam deposuerat, Spartam ueniunt, Glaucum conueniunt: exhibitaq; nota pecuniam reposcunt. Ille enim uero repellere homines, atqui his uerbis è contrario respondere: Neq; istius rei quicquam reminiscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen reminiscens quicquid iustum fuerit facere, & si accepi, iure optimo reddere: sin à principio nō accepi, Græcorum legibus in uos uti. Ad quod confirmandum, præstituo uobis tempus hinc ad quatuor menses. Ita Milesij facta iactura, tanquam fraudati pecunia, discessere: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultanti an ἔρηκε, id est, iureiurando, pecuniam prædaretur, Pythia respondit his uerbis:

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus,
Sic orco uicisse, interuertisseq; nummos:

Deiera & euorcum, quoniam manet exitus idem:

Ast orci natus, qui nomine, qui manibus, qui

Nullis est pedibus, rapide aduenit, usque adeo, dum

Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq;

Cum sobole euorci melius sed postea agetur.

His auditis, Glaucus ueniam sibi eorum quæ dixisset ut daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesijs hospitibus pecuniam reddidit. Cur autem hæc oratio apud uos instituta est, dicetur: Glanci nunc nulla superest neq; soboles neq; domus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonum est, nihil aliud de deposito cogitare, quam ut repetentibus reddatur. Leuty chides hæc locutus, cū nibilo magis ab Atheniensibus audiretur, discessit. At Aeginetæ priusquam superiorū iniuriarum,

E 3 quas

quas Atheniensibus intulerant, gratificātes Thebanis da-
 rent pœnas, hæc fecere: Cum Atheniensibus succenserent,
 quod sibi ab illis iniuriam fieri arbitrarentur, se ad ulci-
 scendum apparabant. Erat enim Atheniensium in Sunio
 biremis quædam, quam Delum iam inde à Theseo quotan-
 nis mittebat. Hanc Aeginetæ locatis insidijs intercepte,
 plenam primoribus Atheniensium, virosq; alligare. Ea
 clade ab Aegigetis accepta, Athenienses nō amplius disse-
 rendum putauerunt, quin omnia in illos excogitarent. Et
 enim erat quidam Nicodromus Cnœthi appellatus, uir in
 Aegina spectatus. Hic suam ipsius priorem abitionem
 Aeginetis imputas, querebatur, qui prius sua de missione
 cum transgisset, cognito Athenienses esse animatos ad
 nocendum Aeginetis, quibus ipse in sensus esset, composuit
 cum illis de prodenda Aegina ad certam diem, quo esset
 rem aggressurus ipse, & illos oporteret uenire subsidio.
 At ita ex composito urbem (quæ uetus uocatur) occupat.
 Sed Athenienses ad diem nō affuerunt, quia clas̄is eorum
 par Aeginetæ nondum erat comparata. Qui dum à Co-
 rinthijs cōmodari sibi naues rogant, interea res corrupta
 est. Corinthij per id tempus Atheniensibus annicisimi, de-
 dere rogantibus naues uiginti, sed dantes uendiderunt sin-
 gulas quinīs drachmis: quoniam eas dono dare uetabantur
 lege. His acceptis Athenienses, & suis instructis in sum-
 mam septuaginta numero, in Aeginam nauigauerūt, per-
 ueneruntq; postridie eius diei qui erat destinatus. Qui cū
 ad diem non adessent, consensu nauigio Nicodromus ex
 Aegina profugit, alijs nonnullis Aeginetarum eum comi-
 tantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dede-
 runt. Vnde isti procedentes, eos qui in insula erant Aegi-
 netas, & ferebant & agebant. Sed hæc posterius acta
 sunt

sunt. Proceres Aeginetarum superata plebe, quæ unā cum
 Nicodromo tumultum fecerat, mox eos quos ceperant,
 ad necem exegerunt. Vnde piaculum admiscere, quod nul-
 lo studio expiare potuerunt, præoccupatiq; prius ex in-
 sula sunt deiecti, quàm deum sibi propitiarent. Nam cum
 septingentos è plebe, quos uiuos ceperant, ad necem edu-
 cerent, unus eorum è uinculis elapsus, fugit ad Cereris le-
 giferæ uestibulum, eiusq; cardinibus prehēsis adherabat,
 quem illi cum auellere non possent, abscisis uiri manibus
 ita deduxerunt, quæ manus cardinibus consertæ mansere-
 runt. Hæc cum apud se fecissent Aeginetæ, classe septua-
 ginta nauium cum Atheniensibus qui superuenerent con-
 gressi, superantur. Victi nauali prælio, eosdem quos prius
 Argios in auxilium uocauerūt, sed illi noluerit eis amplius
 auxilio esse, causati quòd & naues Aeginetæ necessario
 sumptæ à Cleomene oram Argolidæ tenuissent, & ipsi cū
 Lacedæmonijs in terram descendissent, ut nonnulli quoq;
 è Sicyonibus nauibus descenderēt in eadem contra ipsos
 expeditione. Quo nomine utrisq; multa ab Argijs iniun-
 cta est mille talentorum, quorum quingena uterq; popu-
 lus solueret. Et cum Sicyonij suam culpam agnoscentes,
 centum talentis cum Argijs decidissent, Aeginetæ ne a-
 gnoscere quidem culpam uoluerit: Erant enim superbio-
 res. Eapropter rogantibus eis, nemo amplius Argiorum
 publice auxilium tulit: sed uoluntariorū circiter mille, du-
 ce quodam, cui nomen erat Eurybates, quinq; palmarum
 uiro. Quorum plerique non remeauerit, sed in Aegina
 sub Atheniensibus occubuerit. Et ipse dux Eurybates sin-
 gulari certamine ter uictor, quarto sub Sophane Decelis
 oppetit. Verum Aeginetæ sua classe adorti incomposi-
 tos, Athenienses superauerit, eorumq; naues quatuor cum
 ipsis

ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum Aeginetis contraxerunt. Persa autem quae ipsius partes erant exequabatur, cum famulo assidue in memoriam redigente, ut reminisceretur Atheniensium, tum Pisistratidis assidentibus, Atheniensesque criminantibus, tum cupiditate per hunc praetextum, quod natus erat subgenedi Graecos, quicumque sibi terram et aquam denegassent. Itaque Mardonium, qui male rem naualem gesserat, praefectura amouit, aliosque designatos duces aduersus Eretriam et Athenas mittit, Datum genere Medum, Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis, ut Athenas atque Eretriam diriperent, captiuosque in conspectum afferrent. Postquam hi duces declarati ab rege digressi ad planitiem Ciliciae maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, et ibi castra posuere, aduenerunt nauticae copiae omnes, ut singulis erant imperatae. Ad haec hippagoga naues, quas superiore Darii anno mandauerat tributarijs suis preparandas. In has inductis equis, atque terrestri peditatu, sexcentis cum trimumibus in Ioniam contenderunt. Hic non recto cursu secundum continentem in Hellepontum, etiam Thraciam uersus nauigabant, sed e Samo unde soluerat, praeter Icarium, interque insulas, praecipue (ut ego sentio) metu circumeundi Aithon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant. Praesertim coacti propter Naxon, quam antea non cepissent: ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut primum copiae ducerentur, Persae urgebant) Naxij memores priorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorum quos adepti sunt Persae in seruitutem raptis, delubra atque urbem incenderunt. His actis, ad caeteras insulas redeunt

deunt. Haec dum isti agunt, Delij relicta et ipsi Delo, fuga in Thenum abeunt. Eo tendentes naues praecedens Datis, non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito ubi Delij essent, misso caduceatore his eos uerbis affatus est: Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me male opinantes? Ego enim et ipse mea sponte animatus sum, et ab rege iussus, quo in loco duo dii geniti sunt, ne quid aut cum locum, aut eius incolas ledam. Redite igitur ad uestra ipsorum, et incolite insulam. Haec Delijs per caduceatorem dixit. Mox trecentas thuris libras super aram gestas adoleuit. His actis aduersus Eretriam primum nauigauit, simul omnem classem, simul Iones, pariter atque Acoles agens, statimque ab illius digressu Delos tremuit (ut Delij aiunt) ad meam usque aetate tunc et primum et postremum commota, deo mala uentura hominibus portedente. Nam sub Dario Hystaspis, et Xerxe Darij, et Artaxerxe Xerxis filio, tribus his deinceps aetatibus plus malorum passa est Graecia, quam uiginti alijs ante Darium aetatibus: partim a Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: ut non ab re Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculis ita scriptum erat:

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.

Et sane in nostra lingua pollent haec nomina: Darius, quod coercitor: Xerxes, quod bellator: Artaxerxes, quod magnus bellator. Barbari postquam a Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorum obsides. Ut uero insulas praeternauigantes Carystum appulerunt, Carystijque negarent se uel obsides daturus uel militaturos aduersus uicinas ciuitates, uidelicet Athenas et Eretriam significantes, Carystij tam diu obsessi

obsessi sunt, eorumq; ager uastatus, donec in deditiōem Persarum uenerunt. Eretrienſes audito Persarum exercitu aduersum se uenire, auxilia ab Atheniēſibus implorauerunt. Quibus non deneganda auxilia rati Atheniēſes, miserunt subsidio illis ea quatuor millia hominum, qui Chalcidensium equitum obtinuerāt prœdia. Sed Eretrienſium haudquaquā syncerum erat consilium, qui tametsi accersebant Atheniēſes, tamē ancipiti sententiā uacillabant: quibusdam eorum censentibus urbem deserendam, & in cacumina Eubœæ eundum: quibusdam qui propria lucra à Persis expectarent, proditiōem molientibus. Horum utrorumq; animos animaduertēs Aeschines Nothonis filius, Eretrienſium primarius, patefecit Atheniēſibus omnem presentium rerum statum, orauitq; ut domum abiirent, ne unā cum illis occūberent. Hæc consulenti Aeschini obtemperantes Atheniēſes, illinc in Oropum transgressi, salutem sibi pepererūt. At Persæ eō aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanum & Choereas & Aegilia applicuerunt: potitiq; his locis, continuo equos exposuere, & tanquam cū hostibus conſlicturi se instruxere, aduersus quos non decreuerant Eretrienſes sibi esse prodeundum. Sed quandoquidem sententiā de urbe non deserenda euicerat, merito dabant operam ut moenia custodirent. Adorientibus ea Persis, acri pugna per sex dies certatum est: multisq; utrinque cadentibus, septimo die Euphorbus Alcimachi, & Philagrus Cynei, inter populares suos uiri spectati, urbē hostibus prodidere: Quam ingressi Persæ, postquam templa spoliauerunt, incenderunt, in ultionem eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerāt, hominibus iussu Darij in seruitutem captis. Potiti Eretria, aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tunc que magnam partem

partem uastauerunt, rati idem facturos Atheniēſes quod Eretrienſes fecissent. Etenim erat locus Atticæ Marathon, proxime Eretriam, ad equitandum opportunissimus, quō illos Hippias Pisisstrati filius deducebat. Eōdem Atheniēſes & ipsi re audita, ad uim arcendam processerunt, decem præfectis sibi ducibus, quorū decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Stesagoræ fugere ex Athenis Pisisstratum Hippocratis cōtigerat: & dum fugit, obtinere Olympiadem quadrijugo certamine: quam uictoriam muneri gratia trāsulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaq; Olympiade eisdem equibus aliam Olympiadē cum uicisset, à filijs Pisisstrati interfectus est, nō iam uiuo Pisisstrato. Interfectus est autē ad Pritanēū, noctu summis percussoribus: sepultusq; ante urbē trans uiam, quæ uocatur Diacole: & è regione sepultæ sunt equæ illæ, quæ tres Olympicas uictorias reportarant. Idem quod istæ, iam aliæ equæ fecerunt, quæ fuerunt Euagoræ Lagonis. Aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorū Cimonis Stesagoras, apud Miltiadem patrum in Chersoneso educabatur. Minor autem apud ipsum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Chersonesi conditore. Hic igitur Miltiades è Chersoneso tunc profectus, dux Atheniēſium erat, è duplici cæde elapsus: semel, cum cum Phœnices usque ad Imbrum persecuti sunt, magni facientes capere hominem ut ad regem perducerent: iterum, cum ab ijs elapsus, domum suam reuersus, ac se reuocem esse existimantem, inimici sui exceperunt, & ad iudicium deduxerūt, accusantes occupatæ in Chersoneso tyrannidis. Hoc reatu liberatus, suffragijs populi dux declaratus est. Duces cū adhuc in urbe essent, ante omnia legatū Spartam mittit Phidippidē, illū quidē Atheniēſem,

sed tab

sed tabellariam operam facitantes. Huic Phidippidi, ut ipse refert, & Atheniensibus renunciauit, circa Parthenium montem, qui supra Tegeam est, obuius fuit Pan: compellatoq; nominatim Phidippide, iussit nunciari Atheniensibus, quid ita Athenienses nullam gererent curam sui, qui bene ipsis uellet, quiq; iam saepenumero de eis benemeritus fuisset, atque etiam futurus esset. His uerbis fide habita Athenienses, quod eorum iam status erat bene constitutus, extruxerunt sub arce templum Panos: illiq; annuis hostijs, ex quo nuncium accepere, sacrificat, & ardenti can delabro supplicant. Phidippides autem hic, qui sibi Pana dixit apparuisse, tunc cum a ducibus missus est, iterum Athenis egressus, Spartam peruenit, adiensq; magistratus: Lacedaemonijs, inquit, orant uos Athenienses, ut sibi opem feratis, nec ciuitate inter Graecos uetustissimam contemnatis in discrimen adductam, ne Barbaris uiris seruiat. Etenim Eretria direpta est, insigniq; ciuitate Graecia imbecillior reddita. His mandatis a Phidippide expositis, placebat quidem Lacedaemonijs opem ferre Atheniensibus, sed id sibi impossibile confestim facere uidebatur, nolentibus legem rumpere. Nam erat nonus dies instantis mensis, quo die negabant se progressuros, nec nisi orbe lunari impleto. Et isti quidem plenilunium expectabant, Hippiae autem Pisistrati filio, qui Barbaros in Marathonem perducebat, uisum hoc in somnis superiore nocte oblatum est: Videbatur sibi Hippias cum matre concumbere. Quo ex somnio coniectabat fore, ut reuersus Athenas, ac recepto domnato senex domi suae obiret: Hunc in modum interpretabatur uisum suum ei. Tum (dum praedam Eretriensem, quam deposuerat in insula Styreorum nomine Aegileam reportat, dumque naues ad Marathonem appu

appulas in stationibus locat, ac Barbaros in terram egressos disponit) talia administranti contigit sternutatio, tususq; solito uehementior. Vnde concussus eius, utpote senus, plerisque dentibus, unus illorum ex uiolentia tusiendi excussus est, & in arenam delapsus: qui magna adhibita ad inueniendum diligentia, cum tamen non appareret, suspirans Hippias, ad eos qui aderant, ait: Haec terra non est nostra, nec eam poterimus nobis subiectam efficere: sed tantummodo partem, quantum spatij dens, qui mihi aderat, obtinet: Huc Hippias suam uisionem interpretabatur euasisse. Atheniensibus apud Herculis fanum instructis superuenere auxilio Plataenses, omni cum populo, qui sese Atheniensibus dederant, & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenienses. Dederant autem sese hoc modo: Cum a Thebanis premeretur Plataenses, primum Cleomeni Anaxandridae, qui interuenerat, atq; Lacedaemonijs sese dederunt: a quibus tamen recepti non sunt, hac oratione utentibus: A nobis, qui procul habitamus, frigidum quoddam fuerit uobis auxilium. Nam priusquam nostrum quisquam audiat, positus occupati ab hostibus saepe expugnari. Suademus autem ut uos ipsos Atheniensibus dedatis, uicinis pariter & ad tutandum non inualidis. Hoc Lacedaemonij non tam consulebant Plataensibus, quod eis bene uellent, quam quod optarent Athenienses defatigari Boeotio bello. Id suadentibus Lacedaemonijs non aduersati Plataenses, aditis Atheniensibus, dum rem diuinam duodecim dijs faciunt, eis ad aram suppliciter sedentes sese dederunt. Aduersus quos Thebani re audita exercitum duxerunt, in eorumq; auxilium Athenienses uenerunt. Sed dum conferturi praelium essent, Corinthij haud contemnendam sibi rem putantes, ad eos re-

conciandos interuenere: atq; utrorumq; permissu regionem hunc in modum terminarunt, ut Thebani eos Boetios, qui nollēt inter Boetios censeri, sinerēt facere quod uellent. Hoc ubi decreuere Corinthij, abscessere. Abscedentes quoq; Athenienses aggressi Thebani sunt, commissaq; pugna, repulsi. Vnde Athenienses transgressi quos Corinthij statuerunt terminos, Asopum fecerunt limitem Thebanis. Ergo Plataenses Atheniensibus sese cū dedidissent, ad Marathonem tunc auxilio uenerunt. Erant autem in Atheniensium ducibus ancipites sententiæ, alijs uentibus fieri prælium, pauciores enim se esse, quam ut cum Medis confligerent: alijs, quorum erat Miltiades, ad pugnam hortantibus. Itaq; cum essent bifariæ sententiæ, & deterior uinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, tūc forte polemarchum, id est, belli principem: qui magistratus per suffragia electus in danda fāba, hoc est, in declaranda sententiā, undecimus est. Nam quondam Athenienses in dicenda sententiā parem ducibus faciebant polemarchum. Adhuc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache situm est, utrum in seruitutem Athenæ redigantur, an tu eas liberando memoriā tui in omne æuum relinquis, qualem ne Harmodius quidem atq; Aristogiton reliquerunt. Nam Athenienses nūc in maximum omnium (ex quo nati sunt) uenere discrimen: qui si Medis succumbant, palām est quæ passuri sint traditi. Hippie: Sin autem superent, poterit hæc ciuitas urbium Græciæ effiei prima. Quo autem pacto hæc fieri possint, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Nostræ, qui duces sumus, bifariæ sunt sententiæ de prælio committendo: alijs id suadentibus, alijs dissuadentibus. Qui nisi prælium committimus, uereor ne magna

exi

existat seditio, quæ mentes eorum sollicitet ad sentiendum cum Medis. Si pugnamus antequam aliud uitij in nonnullis subeat, possumus dijs æquis cum uictoria discedere. Hæc omnia ad te tendunt, et abs te dependent: qui si meæ sententiæ accesseris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: Sin accesseris sententiæ dissuadentium pugnam, eorum quæ recensui bonorum tibi contraria existent. Hæc dicens Miltiades, Callimachum induxit. Ita accedente sententiā polemarchi, obtentum est ut confligeretur. Post hæc ij duces quorum sententiā de confligendo fuerat, ut cuiusque dies imperitanti uenerat, uicem suam Miltiadæ dabant: quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit, quam dies imperij sua aduenit. Itaque ubi uices eius fuere, tunc Athenienses hunc in modum instructi sunt ad confligendum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. Ita enim lex apud Athenienses tunc postulabat, ut polemarchus dextrū cornu teneret. Hoc duce sequebātur deinceps cætera tribus, ut quæque ordine erat. Nouissimi sunt collocati Plataenses: ijdem sinistrum cornu tenentes. Quo factum est, ut ab huius pugna tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud panegyrias, id est, publicos conuentus, quæ quinto quoque anno fiunt, Atheniensis præco conceptis uerbis precetur bona Atheniensibus pariter & Plataensibus. Igitur Atheniensium acies tunc apud Marathonem instructa idcirco sic erat, quod aciem Medicam imitabatur: sed in medio paucis conferta ordinibus, ideoque illic debilior: utroque autem in cornu confertior, quæ posteaquam ita instructa est, ac sacrificium lituum esse Athenienses audirent, tunc cursum in Barbaros tendunt. Erat autem inter utranque aciem non minus octo

F 2 stadio

stadium intercapedinis. Quos cursu ferri in se uidentes Persæ, aptabant se tanquam illos excepturi: insaniæ dantes id, quod cernerent cursu tēdere, cum pauci essent, non equitatu, non sagittis fretos: Hoc ita Barbari interpretabantur. Athenienses, posteaquam conferti conflixere cum Barbaris, pugnam memoratu dignam edebant. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipsi nouimus) cursu in hostem usi sunt: primi sustinuerunt cernere Medica ueste indutos: cum antehac uel audire nomen Medorum Græcis terror fuisset. In Marathone cum diu pugnatum esset, Barbari circa mediam aciem uicerunt, ubi Persæ stabant & Sacæ: eamq; perumpentes, hostē in mediterranea persequebantur. At in utroq; cornu uicere Athenienses Platæensesq; ac Barbaris, qui terga dederant, fugere permisit, contrahunt cornua, & cum ijs qui mediam ipsorū aciem perfrugerant, dimicantes superant, fugientes Persas urgeat, cæduntq; donec ad mare peruenientes, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimachus Polemarchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoq; è ducib. Stesileus Thrasyli: & Cynægyrus Euphorionis, dum summam puppim apprehēdit, abscissa bipenni manu cecidit: Necnon alij Athenienses multi & clari. Septem quidem naues obtinuerūt Athenienses hoc modo: Ceteris Barbaris retractis, receptaq; præda Eretriensi ex insula, ubi reliquerāt, circūuecti Suniū, animo præuertēdi Athenienses euestigio abeuntes. Ceterū Alcæonida ab Atheniensibus insimulati sunt, quod uidelicet ex cōposito Persis adhuc apud insulam agentibus scutū ostenderint. Dum illi Suniū circūuehuntur, Athenienses euestigio abeūtes celerrime ad ferendam urbi opem properarūt. Barbarosq; eodem tendentes peruerterunt, progressi que ex Hercules

tem

templo, quod est in Marathone, in aliud Herculis sanum, quod est in Cynofargi, castra posuerūt. Barbari superata classe in Phalero (hic enim Atheniensium naualia tunc erant) super eum locū aliquandiu propter tēpestatem morati, rursus in Asiam abierunt. Quorū in hac pugna apud Marathonem gesta, occubere circiter sex millia trecēta. Atheniensium uero centum nonagintaduo: Tot ex utrisq; cecidere. In qua pugna hæc res mira cōtigit, ut Atheniensis quidam Epizelus Cuphagoræ, dum stāte acie pugnat strenue, luminibus caperetur, neq; saucius ulla parte corporis neq; iclus, atq; ita cæcus in reliquū uitæ tempus permansit. Quem audiui dicere solitū de sua clade, uisum sibi esse ante se stare uirum quendam armatum procero corpore, cuius mentum omnem clypeū inumbraret: & hanc laruam ipsum prætergressam, sed se illum qui sibi assisteret occidisse: Hæc Epizelum solitum commemorare audiui. Datis in Asiam cum classe rediens, ubi Myconem tenuit, uidit in somnis uisum. Id tamen quod fuerit, non traditur. Vbi primum dies illuxit, naues rimatus est: compertoq; in nauī Phœnicea simulachro Apollinis inaurato, sciscitatus est quo è templo sublatū esset. Et ubi audiuit ex quo templo, nauigans sua nauī in Delum (Iam enim Delij in insulam redierant) ibi simulachrum in tēplo deposuit, præcepitq; Delijs, ut illud in Delium Thebanorum referrent, quod est supra mare è regiōe Chalcidis: Hoc ubi præcepit Datis, uela illinc fecit. Delij tamen hanc statuā non reportauerūt, sed uicesimo post anno, eam Thebani ex oraculo in Delij contulerunt. Datis & Artaphernes, posteaquam in Asiam nauigauere, captiuos Eretrienses Susa perduxere. Quos Darius rex, etsi in eos ante captiuitatē uultum cōtraxerat acerbitatis, quod se priores iniuria lacesissent,

F 3 tamen

tamen ut in conspectum suum adductos uidit ac sibi subiectos, nullo alio malo affecit, sed in suo Cisiae regionis stathmo collocauit, cui nomen est Anderica, ducentis ac decem stadijs procul à Susis, quadraginta à puteo, qui exhibit trifarias rerum species. Nam ex eo asphaltum (id est, bitumen) & salem & oleum hauriunt, ad hunc modum: Hauritur quidem celoneo (id est, instrumēto ciconia) profitula autem dimidiato utre ad ciconiam alligato, quo in puteum decussso, quicquid hauritur, mox in cisternam diffunditur, atq; hinc aliò effusum, triplici uarietate concreuit. In asphaltum quidem & salem, protinus. Hoc autem oleum Persæ Rhadinacem appellant, atrum ac grauius olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretrioses: quem ad meam usq; memoriã tenuere, seruantes pristinam linguam. Quod ad Eretrioses attinet, ita habet. Post plenilunium duo millia Lacedæmoniorum Athenas uenerunt, tanta festinatione adipiscendi hostem, ut triduo quàm ex Sparta discessere, in Atticã peruenerint: & licet serius ad pugnam uenissent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuentos in Marathonem perrexerunt. Quibus uisis, laudatisq; Atheniensibus ob præclarum facinus, rursus redierunt. Tenet admiratio me, nec rationem inire possum, Alcæonidas unquam Persis ex composito ostentasse parmam, quòd uellent Athenienses Barbaris atque Hippie subesse: quippe quos constat in habendis odio tyrannis, uehementiores quàm similiores fuisse Callie Phænippi, qui fuit pater Hipponici. Nam Callias cum alia omnia in Pisistratum inimicissime commentus est, tum uero solus Atheniensium omnium illius Athenis ciecti, cum publice sub præcone uenderentur, bona emere ausus est. Huius Gallie mentionem crebro plerique omnes habere debent, cum ob ea

quæ

quæ dicta sunt, ut uiri summopere patriam liberantis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. Nam & in equorum cursu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit secundus: & in ludis Pythijs cum primas obtinuisset, & in uniuersos Græcos sumptuosissimus extitit: tum ob id qualem se in filias suas, quæ tres fuerunt, exhibuit. Nam posteaquam nobiles extitere, hoc eis magnificentissimum munus est gratificatus: ut quem sibi unaquæq; uellet ex omnibus Atheniensibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcæonidæ aut perinde, aut nihil minus quàm Callias perosi tyrannos fuere. Quo maior me admiratio subit, minusq; admitto criminationem, eos parmam Persis ostentasse: qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt meo iudicio quàm Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, non tam ceteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide represserunt, quàm ad illam irritauerunt. Alcæonidæ autem proculdubio Athenas liberauerunt: & modo ipsi fuere, qui Pythiã persuasere ad Lacedæmonios comonefaciendos, ut Athenas liberaret, quem admodum superius à me commemoratum est. At enim alii qui forsitan succentes, quòd Atheniensi in populo patriam prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses uiri illustriores, neq; qui magis esset honorati. Neq; uero sermo obtinuit, clypeum ab his esse ostentatum, sed tantummodo fuisse ostentatum: Quòd nihil est, quàm si id demum diceretur, ostensus quidem est, sed à quo ostensus, incertum. Quancquàm Alcæonidæ iam pridem extiterant Athenis clari sane usque ab Alcæone, atque etiam Megacle. Etenim Alcæon Megacles filius, ijs Lydis, qui

F 4 Sa

Sardibus à Cræso Delphos ad oraculum ierant, administrū se præbuit, eosq; comiter accepit. Cuius beneficentiam Cræsus à Lydis quos ad oraculum miserat cum audisset, hominem accersit, & ubi aduenit, eum donauit tanto auro, quanto semel corpore suo ferre possēt. Ad istam doni conditionem Alcæon hanc astutiam attulit: Pergrādem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnus que (quos laxissimos reperit) calceatus, ad thesaurum perrexit, ad quem ducebatur. Ibi in aceruū ramentorū procumbens, primū cothurnos quibus erat indutus, auro quātum ferebant referfit. Deinde omnem sinū suum, atq; etiā crines ramentis subigēs, & parte in os desumpta, è thesauro processit, a gre trahens cothurnos, cuius alteri rei quān homini similis: cuius os cū turgidū esset, & omnia onusta, id cernēs Cræsus, in cachinumq; erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc uehementer locupletata est. Et Alcæon quadrijugos equos alens, uicit Olympia. Sed eam deinde secunda ætate, Clisthenes Sicyonis tyrannus sustulit: ut multo magis quān prius inter Græcos celeberrimus extiterit. Erat enim Clistheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam pater destinabat nuptum dare ei, quem præstantissimum Græcorum omnium comperisset. Cum igitur ludi Olympici celebrarentur, & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali uictor extitisset, nūciari iussit uoce præconis, ut quisquis sese dignum putaret qui Clisthenis gener esset, is ad sexagesimum diē aut prius Sicoyne præsto foret: quoniam Clisthenes intra annum à sexagesimo die incepturus exequi nuptias destinasset. Itaq; omnes Græci, aut sua ipsorum, aut familie claritate sibi confidentes, eō proci contenderunt: quibus Clisthenes &

cur

curriculum, & palæstram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc se cōtulit Smyndyrides Hippocratis Sybarita (florebat autem maxime Sybaris ea tempestate) qui unus uir in plurimum deliciarum processerat: & Siritanus Damas Samyris filius, eius qui sapiens appellabatur: Et hi quidem ab Italia uenerūt. Ab Ionio autem sinu Amphimnestus Epistropi Epidānii. Aetolus uero Malesgermanus Titormi illius, qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema Aetoliæ homines fugerat. E Peloponneso Leocides Phidonis, Argiorum tyranni filius, eius inquam Phidonis, qui spatia Peloponnēsis statuit, longe omnium Græcorum insolentissimus: qui summotis Helesensiu agonothetis, id est, munerarijs, ipse agonotheta extitit in Olympia, id est, certamen præmiumq; proposuit: Necnon Amiantus Lycurgi Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex urbe Pæo, filius Euphorionis eius, qui (ut in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem & Pollucem, & ob id in omnes homines hospitalis: & Heleus Agæi, uir præclarus. Isti ex ipsa Peloponneso uenerunt. Ex Atheniensibus autē Megacles Alcæonis eius filius, qui ad Cræsum se contulerat: & alter Hippoclidus Tisandri, diuitijs ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria, que per id tempus florebat, Lyfanius: solus hic ab Eubœa. E Thessalia à Scopadeis Diatorides Cranonius. Ex Moloësis Alcon: Tot proci fuere. Qui cum ad diem præstitutam adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiamq; percontatur. Deinde eos annum apud se detinens, explorauit uniuscuiusq; & uirilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cum uniuersis congressus, & iuniores in gymnasia educens, præcipue tamen in conuiujs

F 3

expe=

experiebatur. Quandiū enim eos apud se tenuit, hoc facere ac magnifice accipere. Sed ei inter procos præcipue cordi erant Athenienses: & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat, cum præsertim eius maiores, Cypselis Corinthijs propinqui fuissent. Cum autem destinatus nuptijs dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturum se, quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in cōuiuium tum ipsos procos, tum omnes Sicyonios accepit. Postea uero quam cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, pariter & de oratione habenda in medium. Procedente potatione, Hippoclidēs cum longe alios antecederet, iussit tibicinem sibi canere *ἰμνὸν*, id est, sedatum quoddam saltationis genus. Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens, sed Clisthenes omnem rem cernens dissimulabat. Post hæc aliquātulum interquiescens Hippoclidēs, iussit aliquam sibi inferri mensam. Qua illata, primum super eam Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos, tertio super mensam capite statuto, cruribus ueluti brachijs modulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes tam impudentem sibi generum fieri, tamen sese continebat, nolens in eum erumpere. At ubi uidit cruribus ueluti manibus gesticulantem, iam se ultra continere non sustinens, inquit: Fili Tisandri, desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait: Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbiū factum est, Non est istud curæ Hippoclidæ. Tunc Clisthenes silentio imposito, in medium hæc protulit: Viri proci meæ filiæ, uos equidem omnes laudo, uobisq; omnibus si fieri posset gratificarer, neque unum è uobis præcipuum probans, neque cæteros improbens. Verum fieri non potest, ut de unica uirgine delibe-

deliberans, omnium uoto satis faciam. Itaque singulis uestrum, qui compotes huius, matrimonij non estis, tanquam dignis meæ filiæ nuptijs, quodq; domo peregre abfuisstis, singula argenti talenta dono do: Megacles autem Alcæonis filio, meam filiam Agaristiam despondeo ritu Atheniensem. Annuente conditioni Megacles, nuptiæ apud Clisthenem celebratæ sunt: Hactenus quæ iudicandis proci gesta sunt. Atq; hunc in modum Alcæonidæ per Græciam celebrari cœperunt. Porro ex horum coniugio, cum Clisthenes auo materno cognominis procreatur, qui Atheniensium tribus populariumq; statum institueret, tum Hippocrates, ex Hippocrate uero alius Megacles & alia Agaristia, ab Agaristia Clisthenis nomen habes, quæ nupta Xanthippo Ariphronis cum prægnans esset, uisa est sibi in somnis parere leonem. paucosq; post dies peperit Xanthippo Periclem. Miltiades cum antea probatus apud Athenienses, tum uero post rem bene gestā in Marathonē, maioribus incrementis auctus, petit ab Atheniensibus septuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus, sed tantummodo se illos locupletaturum, si se sequerentur. Ad eam enim regionem se illos ducturum, unde affatim aurum nullo negotio reportarent. His uerbis Athenienses, erectis animis, naues (ut petierat) tradiderunt: Quibus Miltiades acceptis, in Parum nauigat, per speciem ulciscendæ iniuriæ quam intulerant Parij, quod irremi in Marathonem unā cum Persis uenissent. Hoc colore orationis utebatur. Cum autem insensus esset Parijs ob Lyfagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsum apud Hydarnem Persam accusauerat, eò postquam peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obsedit,

missisq;

missioq; caduceatore poposcit centum talenta, negans si ea sibi non darent, se non prius illinc abducturum copias, quam eos euerisset. Parij non ut quicquam pecuniæ Miltiadi dent cogitant, ut custodiant urbem excogitant, cum alia loca interserpentes, tum maxime unde ea oppugnari poterat, adeo, ut noctu laborantes, murum duplo quam olim fuerat excitarent. Hactenus Græci de hac re cōmemoranda consentiūt. Deinceps gesta ipsi Parij referūt hunc in modum: Miltiades cum inops consilij esset, adisse atq; allocutum fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timium, quæ esset indigenarum deorum administratrix: Hanc cum in conspectum uenisset, cōsiliū ei dedisse, si magnificeret, Parum capere, exequeretur quæ à se præciperentur. Eius deinde præceptis auditis, Miltiadem accessisse ad maceriam quandam ante urbem, qua in maceria sepitur templū Cereris legisræ: eamq; quia fores aperire non poterant, transiisse: & illam transgressum, solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum, siue ad mouendum aliquid quod moueri nefas est, siue ad aliquid quodcunq; sit agendum. Et cum pro foribus esset, subente horrore præoccupatum, eadem uia reuertisse: deq; maceria desilientem femur conuulsisse: alij in genua procidisse aiunt. Ita Miltiades male habens, domum remeauit, neq; pecuniam Atheniensibus portans, neq; Paro parata: urbe tantū per sex & uiginti dies obsessa, & agro populato. Parij, cognito quòd ministra deorum Timo Miltiadē admonuisset, uolentes ob id de ea supplicium sumere, postquā obsideri desierint, Delphos miserunt sciscitatum, nūquid ministram deorū condemnarent, quæ rationem capiendæ patriæ hostibus detexisset: quæq; Miltiadi exposuisset sacra, quæ ad uirilem sexum efferrī nefas esset. Id Pythia fieri

fieri non permisit, negans Timium earum rerum esse autorem: sed quia Miltiadæ non bene obeundum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse: Hæc Parij Pythia respōdit. Miltiadem è Paro reuersum cum alij Athenienses in ore habebant, tum præcipue Xanthippus Aripbronis: qui eū apud populum accusauit, quòd Athenienses circumscriptisisset. Cui accusationi Miltiades non per se ipse respondit (neq; enim poterat, quippe qui purefcente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui: allegantes cum alia multa & Lemnū expugnatam, quā ultus Pelasgos Atheniensibus tradidisset, tum uero pugnam in Marathone gestam. Interuentu tamen populi ne capitis damnaretur, quinquaginta talentis culpa multata est. Post hæc Miltiades dissoluto atq; marcescente femore decessit. Quinquaginta autem talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat. Pelasgi postquam ex Attica ab Atheniensibus exacti sunt, siue iure, siue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecateus Egesandri in sermonibus ait, iniuria. Athenienses enim cum uiderent regionem quæ erat sub Hymesso, quam illis habitandam dederant, mercede muri circa arcem procedendi bene excultam, quæ prius mala fuisset, & à nemine accipi digna, liuore captos fuisse, & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegisse illos, nulla alia re in excusationem allata. Ut autem Athenienses aiunt, illinc prodire solitos hanc iniuriam intulisse: Quoties filia ac filij Atheniensium ad Nouem fontes aquatum pergerent (nulatadum enim aut eis aut ullis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelasgos eis per contumeliam & contemptum uim attulisse: neque hoc fecisse contentos, ad extremum manifeste

manifesto deprehensos de inuadendis Atheniensibus consilia agitasse: Se uero adeo meliores quam illi fuerant uiros fuisse, ut cum haberent facultatem interimendi eos, quos sibi insidiosos deprehendissent, tamen noluerint: sed eis praeceperint, ut e regione excederent: atque ita illos solum uertentes, tum alia loca, tum uero Lemnum obtinuisse: Illa Hecataeus, haec Athenienses aiunt. At Pelasgi hanc Atheniensium iniuriam ulciscendi auidi, ij qui Lemnum incolebant, gnari quando dies festi Atheniensium celebrarentur, birenibus instructis, insidias manipulatim collocarunt uxoribus Atheniensium, diem festum Dianae apud Brauronem agentibus: permultisque illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Haec foeminae postea quam filijs abundauerunt, lingua eos Attica ac moribus Atheniensium imbuerunt. Et illi consuetudinem cum Pelasgidum filijs habere abnuabant: & si quis e suis ab illorum ullo uapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuo sese tuabantur: ac dignos se qui alijs ueris dominarentur, existimabant, atque adeo longe praevalebant. Quare animaduersa Pelasgi inter se collocuti sunt, considerantesque rem esse indignam, atque inter se dicebant: Si nunc, dum pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios uxorum legitimarum, quas uirgines duximus, & eis continuo praesse conantur, quidnam facient in uirilem adulti aetatem? Itaque cum id eis altius insedisset, placitum est, ut eos filios e matribus Atticis susceptos necarent. His necatis, addunt & caedes matrum. Ex hoc facinore & illo superiore foeminarum, quae uiros suos una cum Thoante interemerunt, usu receptum est per Graeciam, ut teterrima quaeque facinora Lemnia appellentur. Pelasgi cum eis post necem liberorum atque uxorum neque

tellus

tellus fructum reddere, neque uxores, neque pecua ut prius gignerent, pariter fame & liberorum orbitate uexati, Delphos miserunt petitum aliquod laxamentum praesentium malorum. Iussi a Pythia poenas Atheniensibus quas illi uellent pendere, Athenas ire: pollicitique sunt daturos se poenas illis omnis iniuria. Athenienses stratis in curia toris quam poterant splendidissime, appositaque mensa omnium bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi traderent. Tunc Pelasgi excipientes dicere: Si nauis uento aquilone atque uno die nos e uestra regione in nostram peruehet, ita demum uos quod petitis trademus. Hoc dixere, quod scirent fieri non posse. Nam Attica multo magis ad austrum uergit quam Lemnus: Haec haecenus. Tunc compluribus deinde interiectis annis, ubi Chersonesus (quae est in Helleponto) Atheniensium ditiois fuit, Miltiades Cimonis, uentis etesijs perstantibus, ex Eleunte (quae in Chersoneso) soluens in Lemnum delatus est, praecipitque Pelasgis, ut ex insula excederent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nunquam illi expletum iri sperassent. Quorum Hephastiensis quidem obtemperauerunt: Myrinaei autem non agnoscentes Chersonesum esse Atticam, tam diu obsessi sunt, donec in deditionem uenerunt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atque

Miltiades.

Herod.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER VII.

QVI INSCRI-

BITVR

POLYMNIA

OSTEA uero quàm nuncijs pugnae ad regem Darium Hyſtaſpis filiū allatus est, ad Marathonem gesta, cum antea uehementer infensus esset ille Atheniensibus, quod Sardis inuasissent, longe infensior factus est, ac propensior ad bellum Graeciae inferendū: missisq; continuo nuncijs ad ciuitates, edixit ut singula multo quàm antea maiores copias, nec non naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent. His nuncijs Asia triennium exagitata est. Vbi cum delectus agitur optimi cuiusq; aduersus Graeciam militaturi, & apparatus operatur, quarto anno Aegyptij (qui fuerant à Cambyse subacti) descere à Persis: quo magis aduersus utrosq; Darius expeditionem sumere properabat, Aegyptios atque Athenienses. Dum haec comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est: quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem, cum regni successorem declarasset. Erant autem Dario iam antè quàm regnaret liberi tres, è priore uxore Gobrys filia suscepti, & post partum regnum alij quatuor, ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natus erat Artabazanes, posteriorū Xerxes. Qui cum ex eadē matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem quòd omnis paternae

paternae sobolis ipse maximus natus foret, cum apud uniuersos homines sit institutum, ut maximus natus liberorum obtineat principatum: Xerxes uero quòd ipse Atossa genitus esset, filia Cyri, qui Persis libertatem acquisisset. Dario nondum ferente sententiā, aderat fortè Demaratus Aristonis, qui per id tēpus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedaemone profugus, Susa ascenderat. Hic uir audita liberorum Darij cōtrouersia, adiit (ut fama fertur) Xerxem, admonuitq; ut ad cetera quae pro se dicebat, hoc adderet: se quidem genitum è Dario iam rege, & Persarū imperiū obtinente: Artabazanem uero è Dario cum erat priuatus: proinde neq; æquū, neq; iustum esse aliū quempiam potius quàm se illam dignationem adipisci. Quoniā Spartae quoq; sic usurparetur, ut si cui antequam regnet filij nascatur, deinde regi iam alius nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac à Demarato subiecta ratione uentē Xerxem, tanquam iuste dicentem, Darius regē declarauit: quāquam etiā citra praecipitū Demarati Xerxes (ut mea fert opinio) regnauisset: quippe cum omnis potentia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege cum conaretur rebus apparatis, exire in expeditionē, altero ab defectione Aegyptiorum anno supremum diem obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud composuot, ut Aegyptios & Athenienses ulcisceretur. Eius morte regnum ad Xerxem filium deuenit, qui ab initio nequam animatus erat ad bellum Graeciae inferendum, sed Aegypto. Ceterum Mardonius consobrinus suus, Gobrys & sororis Darij filius, eum adiens his uerbis est allocutus: Domine, haud decorum est Athenienses tam male iam de Persis meritos, non dare poenas eorum quae perpetrauerunt. Tu uero quod in manibus habes perface, tamen ubi

G

Aegypt

Aegyptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditionem: ut & bene de te loquantur homines, & posthac abstineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio ultionis exigendæ. Illa autem rationis accessio, Europam esse regionem admodum speciosam, omniaq; genera felicium arborum ferentem, ac summæ bonitatis, & dignam quæ à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat, ut iuuenis ac nouarum rerum cupidus, imperijq; Græciæ pro rege administrandi, quod etiam regi persuasit, conditione temporum adiutus. Nam alia, ut rex ad hoc faciendum induceretur, adiumento fuere. Primum è Thessalia nuntij ab Alebadis, ad regem inuocandum aduersus Græciam, se enim omne obsequium præstituros. Alebadæ autem isti erant Thessaliæ reges. Deinde ij Pisisstratidæ, qui Susa ascenderant, qui cum eadem uerba habuerunt, quæ Alebadæ, tum uero prætendebant Onomacritum quendam Atheniensem, quem secum habebat, sortilegum, & Musæi sortium edisertatorem. Ascenderant autem cum eo reuersi in Græciam. Nam Onomacritus ab Hipparcho Pisisstrati Athenis fuerat cinctus: quod per Lasum Hermionis manifeste deprehensus fuisset, inter Musæi sortes hanc etiam inseruisse, fore ut in insulæ Lemno adiacentes, mari submergerentur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, cum familiarissime illo antea uteretur: & tunc cum eodem, ut in conspectum regis ueniret, ascenderat: deq; eo honorifice cum alijs Pisisstratidis loquebatur. Onomacritus, si quæ sortes cladem Barbaro nuntiabant, earum nullam recitauit. Itaque accedente hoc sortilego, & Pisisstratarum & Alebadarum suasionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus. Sed altero à morte Darij anno primam exped

expeditionem fecit aduersus Aegyptios, qui rebellaerant: quos subactos, & in arctiorem quam sub Dario fuerant seruitutem redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri suo Darij filio, quem præsidem Aegypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Psammetichi, uir Pœnus. Xerxes recepta Aegypto producturus aduersus Athenas exercitum, præstantissimos quosq; Persarum in concilium uocauit, ut & illorum sententias audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita locutus est: Viri Persæ, equidem ego non ero huius instituti autor, sed ab alijs traditi imitator. Nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripimus, Astyage per Cyrum amoto, nunquam conqueuimus, sed ita deus agit, & multa nobis sibi obsequentibus in melius confert: atque ea quidem quæ Cyrus Cambysesq; ac pater meus fecere, quas gentes imperio addere, non attinet referre apud probe scientes. Ego posteaquam hanc sedem accepi, dedi operam, ne ab ijs qui hoc honore sunt functi degenerarem, ne uel minus potentie Persis acquirerem. Quod animo uersans, inuenio nobis accessuram gloriam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem neq; deteriore, quam recuperauimus, sed feraciorē, unā cū ultione iniuriæ atq; uindicta. Ideoq; nunc ego uos contraxi, ut id quod agere constitui, uobis exponerem: Constituo iuncto Hellesponto copias per Europam traducere in Græciam, ut Atheniensem ulciscar iniurias, quas cum Persis alijs, tum patri meo intulere. Non ratis autem & Darium aduersus hos uiros bellum mouere destinaſse: uerum ei morte præuento non contigit ut illos ulcisceretur. Ego uero eius uicem aliorum que Persarum

ulciscens, non prius desinam, quam expugnauero incenderoq; Athenas: cuius ciues & me & patrem meū priores iniuria affecerunt. Semel cum Sardis unā cum Aristagora Milesio seruo nostro uenientes cremauerūt lucosq; ac delubra. Iterum in nos quid fecerunt terram suam ingressos, cū Datis & Artaphernes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum iritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipsorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, si in potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando cōperio, terram Persidem etheri Iouis conterminam reddemus. Nullam enim regionem spectabit sol finitimam nostrā, sed ego omnem permensus Europam, unā uobiscum cunctas regiones in unam redigam. Nam ita rem habere audio, nullam reliquam esse hominū neque ciuitatem, neque gentem, quæ nobiscum dimicare possit. Ita subactis his quos dixi, & qui nos laceſierunt, iugum seruire sustinebunt. In quo si mihi uos gratificari uolueritis, ubi tempus uobis indicauero, quo uos præsto esse oportet, tūc unusquisq; debet impigre adesse. Quorum qui ornatissimis cum copijs aderit, eum donabo his quæ in nostrā domo pretiosissima habentur: Et hæc quidē ita agenda sunt. Sed ne solus uidear in concilio sententiam dicere, rem pono in medio, iubens unicuiq; quamlibet sententiam dicere: His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mardonius: Domine, inquit, tu uero non modo superioribus Persis, sed etiam uenturis es præstantior: qui cum alia & optima & uerissima commemoras, tum uero quod Iones qui Europam incolunt, nō finis habere ludibrio nos, minusq; ipsis sunt ludibrio dignos. Etenim res indigna est, si Sacas & Indos & Aethiopes & Assyrios, aliasq; multas ac grandes nationes, quæ nihil Persas læsere, tamē

potentiæ

potentiæ prolatandæ gratia in prouincias redeginus: Græcos, qui nos laceſſere iniuria inceperunt, non ulciscemur? Quid nam metuētes, quas illorum copias, quam pecuniarum uim? Eorum pugnam nouimus, eorum nouimus uires esse imbecilles, eorum quos subegimus liberos penes nos habemus: hos qui domi nostræ habitantes, Iones & Aeoles & Dores appellātur. Quos ipse quoq; expertus sum, dum eis iussu patris tui intuli bellū, dumq; in Macedoniā usque processissem, & penē usque ad ipsas Athenas nemo mihi pugnaturus occurrit: & sane consueuere Græci (ut audio) inconsultissime inire bella, propter imperitiam ac finisritatem. Nam cum bellum inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimumq; inuenere descendentes, ibi prælia faciunt, ita ut magno cum suo malo uictores inde discedant. Deuicti (ne longius repetam) ad internecionem deueniunt. Quos oportebat, cum sint eiusdem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nuntijs tollere controuersias, et omnia alia potius agere quam pugnare: aut si necesse habent inter se omnino pugnare, locum alium quem inuenire utrisque difficilimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaque ritu haud probo utentes Græci, nunquam mecum uerbis egerunt de dimicando, cum Macedonia tenuis promouissem. Tibi autem rex, quis obuiam uenturus est bellandi causa, copias Asiæ atq; omnem classē agenti? Non eō audaciæ procedent (ut reor) Græcorum res. Quod si me fallit opinio, & illi uecordia elati ad pugnandum nobiscum uenient, discant nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur sit quod non experiamur. Nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consuecrunt. His Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit.

Tum silentibus alijs Persis, nec diuersam ei quæ dicta esset sententiam dicere audentibus, Artabanus Hytaspis filius Xerxis patruus, uir circumspectus ita inquit: Rex, nisi diuerse inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quæ dicta est, uti. At cum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per se discerni cum nequeat, comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario, eidemq; fratri meo suadebam, ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, uiros nulla usquam oppida incolentes. Sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus. Itaq; sumpta expeditione, multis & egregijs uiris de exercitu amissis abscessit. Tu uero rex bellum inferre destinas uiris multo quàm Scythæ sunt præstantioribus, quiq; & mari & terra optimi esse dicuntur, quibus in rebus quid durum sit, hoc me tibi iustum est promere. Iuncto pontibus Hellesponto, ais te copias per Europam in Græciam deducturum, atque eos conuenit aut in terra aut in mari aut utrobique abs te superari. Siquidem feruntur uiri esse fortes, cuius rei licet hinc argumētū capi: Si tot copias ductu Datis & Artaphernis Atticā regionē ingressas, soli Athenienses profligauerunt, ergo non utraque in parte successit. Quod si ijdem conscensu nauibus pugna nauali uictores ad Hellespontum nauigent, ac deinde pontem soluant, hoc durum fuerit rex. Neque uero hoc ex mea uinui priuata prudentia coniecto, sed eo casu, quo aliquando parum absuit quin opprimeremur, cum pater tuus iuncto Bosphoro Thracio, ac flumine Istro pontibus commissis, traiecit ad Scythas. Eum traiectum, Scythæ omnino insitere precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat, ut interseinderent. Quo tempore si

Histiaeus

Histiaeus Mileti tyrannus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset, actum erat de rebus Persarum, res dictu quoque horribilis, omnem regis statum in uno uiro positum fuisse. Quare noli tu ullum tale adire discrimen, nulla subsistente necessitate, sed mihi potius obtempera. Hunc coetum in præsens nissum facito, iterumq; dum tibi uidebitur, re apud teipsum cōsiderata, edicito quod optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. Nam etiam si quid è contrario euenturum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superauitq; fortuna consilium. At qui turpiter consultauit, si ei fortuna obsecundauit, ille est quidem uoti compos, nihilo tamen minus male consilium cepit. Vides ut prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec finit inolescere, parua uero nihil lædit. Vides ut magna semper adificia magnasq; arbores, huiusmodi fulminum tela percutiunt. Gaudet enim deus eminentissima quæq; deprimere. Vnde & ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus his quibus inuidet, aut metum incutit, aut tonitruum. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatem inciderunt, quia deus neminem alium quàm seipsum finit magnifice de se sentire. Omnis res properando parit errores, unde magna detrimenta fieri adsolent. In cunctando autem bona insunt: si non talia quæ statim uideantur esse bona, certe quæ suo tempore bona quis esse cōperiat. Et hoc quidem tibi rex suadeo. Tu uero Gobrys filii Mar doni, desine loqui stulta de Græcis, haud dignis qui male audiant. Nam Græcis detrahendo, ipsum regem uis exaitare ad bellum illis inferendū: ad quod tu omni auiditate contendis (quod absit) ut fiat detractio. Nanque importunissima res est, in qua duo sunt qui iniuriam faciunt:

G 4

Vnus

Vnus cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quod non presentem accusat. Item qui huic credit, iniurius est, quod prius credit quam rem compertam habeat. Et illi cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria, quod ab altero in simulatur ut malus, ab altero talis putatur. Quod si omnino bellum his uiris inferre oportet, agendum rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrum amborum liberi deponantur, tu in expeditionem ito, delectis (quos uelis) uiris ac quantiscunque copijs: & si ex sententia tua res succedent regi, interimantur liberi mei, & insuper ego: sin succedet, ut ego dico, interimantur tui, & insuper tu, si redieris. Quod si hanc subire conditionem recusas, cupisq; in Græciam profus deducere exercitum, affirmo fore, ut aliqui eorum qui hic relinquuntur, audiant Mardonium post allatam Persis magnam aliquam calamitatem, à canibus uolucrisq; discerpi, aut in Atheniensium solo, aut in Lacedæmoniorum, nisi forte antea inter uiam tunc agnitarum, aduersus quales uiros suades regi ut moueat bellum. Hæc Artabano locuto, Xerxes ira percitus, his uerbis excepit: Artabane, quod patris mei frater es, hoc te subleuat, ne dignam stulta oratione mercedem recipias. Hac tamen te notabo ignominia, quia instrenuus es & ignauus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis, sed hic unâ cum foeminis maneat. Ego etiam sine te (quæ dixi) conficiam. Neque enim fuerim Darij, qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsamnis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teispei, qui Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achemenis filius: nisi Athenienses ultus fuero, probe intelligens, si nos quieuerimus, non quieturos illos, sed nostram terram cum exercitu inuasuros: pro ut colligere licet ex ijs, quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incurfa

incurfarunt. Itaq; neutris satis est secessisse, utrisq; propositum est certame & agendi & pariedi, ut aut hæc omnia sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. Mediū enim inimicitiarū nullum est. Quare honestū erit nos iam iniuria lacepsitos exigere ultionem, ut quam calamitatē passurus sum, intelligam: profectus aduersus eos uiros, quos etiam Pelops Phryx nostrorum matorum seruus ita subegit, ut ad hoc usq; tempus & ipsi homines, & eorum regio ab illius (qui subegit) cognomine appellentur: Hæc hæctenus locutus est. Deinde sub uesperum cum fuisset stomachatus Arabani sententia, per noctem apud se consultans, comperit profus non esse sibi opus inferre Græciæ bellum, immutataq; rursus sententia cum obdormisset, uisus est in somnis (ut fertur à Persis) uidere quendam corpore ingenti atq; specioso, qui sibi astans diceret: Reuocasti ne sententiam Persa de infrendo Græciæ bello, cum prædixeris Persis te comparatum esse exercitum, neq; si reuocaueris eam, bene facis, neq; qui tibi assentiatur, adest. Quare perge ire eam uiam, quâ interdū ire destinaueris. Hæc locutus ille, uisus est Xerxi ab aspectu euamuisse. Vbi dies illuxit, huius insomnij nulla ratione habita, coacto eorumdem Persarum quos pridie cœgerat concilio, Xerxes ita uerba fecit: Viri Persæ, ueniam mihi date dicenti contrariam superiori sententiam. Nam & ego nondum ad summum, quod perueniendum est mihi, prudentiæ perueni: & qui ut illud faciam suadent, nullo unquam à me tempore abscedunt. Eo quæ mihi Artabani sententiam audienti, confestim iuuentus efferbuit, ut uerba in uirum grandem natu effunderem petulantiora quam debui. Nunc itaque agnoscens erratum meum, utar illius sententia: & quoniam reuocauit expeditionis sumendæ sententiam, uos

quieti estote. Hæc ubi audire Persæ, lætitia affecti regē adorauerunt. In sequenti nocte idem rursus in somnium quieti Xerxi assistens, inquit: Fili Darij, uideris expeditionem apud Persas reuocasse, uerbis meis pro nihilo habitis, quasi illa a nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi extemplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: Quemadmodum breui magnus & amplus effectus es, ita breui rursus humilis eris. Hoc uiso perterritus, è cubili exiit pariter & nuncium misit ad accersendum Artabanum. Qui ubi aduenit, ita ad eum inquit: Artabane, ego statim cum in te bene consulentem mihi stultis uerbis inuectus sum, non fui compos mentis. Sed non multo post pœnitens, cognoui id mihi esse faciendum, quod tu præcipiebas. Tamen id uolens exequi non possum. Nam mihi iam animo immutato, & prioris sententiæ pœnitenti apparuit in somnis uisio, dissuadens omnino hoc quod posterius facere constitueram: quinetiam nunc interpositis minis abscesit. Quod si deus est qui in somnium misit, eiq; prorsus est cordi expeditionem summi aduersus Græciam, continget hoc tibi, id quod mihi in somnium itidē, ut mihi præcipiens. Quod ita fore coniecto, si omnem meum ornatum sumas, eoq; indutus in sella mea confideas, & deinde in cubili meo capias somnum: Hæc locuto Xerxi, Artabanus initio nolle obsequi, atq; negare se dignū qui regio in solio sederet: tandē cum cogere tur, sicut imperata, hæc prælocutus: Apud me rex tantumdem ualet bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere, quæ ambo tibi cum adsint, malorum tamen hominum colloquia te deprauāt: quemadmodum mare, quod est hominibus omnium utilissimum, ferunt ab ingruentibus uentorum flatibus non fini natura sua uti.

Ego

Ego uerò cum ex te male audiui, non tam meam dolui uicem quam tuam: qui cum propositæ essent duæ sententiæ Persis, una quæ detrimentum aueret, altera quæ tolleret, dicens perniciosum esse imbui animum usu plura semper expetedi: his propositis sententijs, tu elegisti eam quæ & tibi ipsi & Persis est periculiosior. Nunc autem cum ad te mutato in melius consilio, de sumenda aduersus Græcos expeditione ais accessisse in somnium, alicuius dei nuntio, quod te uetat dimittere exercitum, hoc non res diuina est fili. In somnia enim ista sunt, quæ aduentia homines fruantur, quemadmodum ego te docebo multis quam tu annis natu grandior. Consuerunt ipsa somniorum uisa plerunque frustrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit. Nos nudiustertius expeditionem hanc inter manus, & quidem uehementer habuimus. Quod si hoc non est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini habens, tu ipse omnia in summa dixisti. Apparebit enim, ut tibi, ita & mihi eadem iubens. Verum nihilo magis apparere mihi debet tuum amictum gerenti, quam non gerenti, sed meum: neque magis quiescenti in tuo toro quam non, sed in meo: si etiam alijs uult se exhibere. Neque eò uesaniæ peruenit illud, quicquid est quod sese obtulit in somnis, ut me cernens putet esse te, ducto è uestibus argumento. Id si me contemptui habebit, profecto nec aspectu suo dignabitur siue mea gerentem uestimēta, siue tua, sed te adibit, quod iam animaduertendum est. Nam si frequentius accesserit, ipse quoque fatebor diuinam esse. Cæterum si ita tibi agendum uideatur, neque id reuocari potest, en ad cubandum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoque, cum ista perfecero, appareat. Hæc tantum conditione tuæ sententiæ acquiescam. Hæc locutus Artabanus, quod speraret

ca 4

ea à Xerxe sine ullis uerbis admissum iri, iussa executus
 est. Et cum induta sibi Xerxis ueste, regali solio resedisset,
 mox que recubisset, idem in somnium dormientem adijt,
 quod Xerxem adierat, ei que supersistens, ita inquit:
 Tu ne ille es, qui festinantem ire in Græciam Xerxem
 distines, tanquam eius curator? Tu neque in futurum ne-
 que in præsens consideras, qui dissuades id quod est fata-
 le contingere? Quid autem Xerxem pati necesse est, nisi
 dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est. His uerbis
 Artabano uisus est ille uir in somnis minitari, cadentibusq;
 ferramentis conari oculos ipsi eruere. Qua de re uehe-
 menter exclamans Artabanus exilijt, aditoq; Xerxi ob-
 seruatum sibi in somnis uisionem exposuit, secundoq; lo-
 co hæc inquit: Equidem rex, ego ueluti homo quod multa
 iam uideram, & magna negotia sub Hæssonibus conti-
 gisse, non sinebam te omni ætati indulgere, gnarus rem
 esse malam multa concupiscere, memoria tenens quomo-
 do cum exercitu Cyri contra Massagetæ actum est, quo-
 modo cum exercitu Cambysis contra Acæthiopes, qui e-
 tiam cum Dario militauit aduersus Scythas. Hæc sciens
 ego, sentiebam te, si quiesceres, omnium hominum bea-
 tissimum. Sed quoniam demonius quidam instinctus est,
 & Græcos clades quædam (ut uidetur) missa diuinitus ma-
 net, ego quoq; cedo, ac sententiam muto. Tu uerò que di-
 uinitus missa sunt, indicato Persis, iubeto que ijs que ad
 apparatus pertinentia antè præceperas, operam dent.
 Hoc agito, ne quid tuorum deo tribuente desit. His dictis,
 & sublati uisione animis, ubi dies extitit, ibi confestim
 Xerxes hæc Persis exponit: Artabano quæ cõstabat prius
 solum omnium id fuisse dehortatum, tunc exhortante. Post
 hæc incuntæ expeditione Xerxi tertium in somnis uisum
 oblatum

oblatum est: quod Magi auditum, coniectarunt ad uniuersam
 terram pertinere, portendereq; omnes homines Xerxi
 seruituros. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xerxes
 sirculo oleagino coronatus esse, cuius oleæ ramis uni-
 uersa tellus occuparetur, & mox corona capiti circunda-
 ta, euanescere. Hæc Magis interpretatis sine mora Persæ,
 qui in concilio fuerant, ad suam quisque præfecturam di-
 gressi, omni studio incubuerunt ad exequenda iussa, cupidi
 dona quæ proposita fuerant obtinendi. Xerxes ita copias
 suas contraxit, ut omnem continentis locum scrutaretur.
 Siquidem à debellata Aegypto per totum quadriennium
 comparauit exercitum: atq; eius apparatus quinto anno
 ineunte mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium
 quos nouimus exercituum, hic multo maximus extitit:
 adeo ut ad eum nihil fuisse uideatur aut ille Darianus,
 qui aduersus Scythas ductus est, aut ille Scythicus, qui
 Cimmericos insequens Medicam regionem inuasit, ac penè
 omnia superiora Asiæ subegit ac tenuit: quo nomine Da-
 rius postea Scythas iuit ultum, aut ille (ut fama fert) Atri-
 dæ aduersus Ilium, aut ille ante Troicū bellum Mysorū
 Teucrorumq; qui per Bosphorū in Europam transgres-
 sus, omnes Thracæ in ditione suam redegit, ad Ioniumq;
 pontum descendens, ad Peneum usq; amnē, qui ad Meri-
 diem uergit, processit. Neq; illi omnes exercitus, neq; alij
 ijs adiecti, cum uno hoc cõparari merentur. Quis enim nõ
 attulit ad Xerxem ex Asia copias? quæ aqua præter in-
 gentes amnes potando nõ defecit? Alij nanq; naues præ-
 stabat, alijs ut peditatū, alijs ut equitatū, alijs ut nauigia
 ad uectandos equos eorū qui unā militabāt, alijs ut naues
 longas in usum pontium præstarēt, iniunctū erat, alijs ut fru-
 mentū, & naues quæ triennio superiore præparatæ erāt,
 præcipue

præcipue propter Athon, ut in quo superior classis dum circumuehitur afflictata est. Ad Eleuntē enim Chersonesi classis habebat stationē, illincq; omnes copiae sub uerberibus ceperūt Athon effodere per uices alijs succedētibus, adiuantibus etiā in effodiendo accolis, præpositis operi Búbare Megabyzi, et Artæo Artachæi filio, uiris Persis. Est autē Athos mons ingēs ac nobilis, ad mare pertingēs. Ab hac parte hominibus cultus. Ad cōtinētē desinens in speciem Chersonesi, id est, peninsula cū Isthmo duodecim stadiorū. Hæc planities atq; tumuli è mari Acanthiorum ad mare quod est contra Toronem, non sunt magni. In hoc isthmo ubi Athos finitur, sita est urbs Græca, nomine Sana. Quæ autē extra Sanā et intra Athon sitæ sunt urbes, eas tunc Perses è cōtinenti insulanas facere aggressus est, quæ hæ sunt: Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thyssus, Cleonæ: Istæ sunt urbes quæ apud Athon incolūtur: Hūc in modum Barbari locū nationatim effodiebant, recto limite iuxta Sanam. Posteaquam depressa erat fossa ab ijs qui in imo fodiebant, alij humū effossam assidue tradebāt alijs super scalas stantibus, et isti excipientes, tradebant deinceps alijs, dum ad summos perueniebatur, qui illam efferebāt atq; abijciebāt. Quæ in re tumuli effossi duplicē laborē illis præterquam Phœnicibus præbebant. Nam cū eandem facerent fossæ mēsuram superius in ore, quam inferius in fundo, id necesse fuit contingere. At Phœnices cū alijs in rebus, tum uerò in illo prudentiam suā declarauerunt: qui partem quæ sibi contigerat, ita excauerunt, ut os fossæ duplum esset, quàm ipsam fossam esse oportebat, procedenteq; opere assidue illā coartantē: et cū ad inum deuentū esset, fossa cæterorum partibus adæquaretur. Est autē hoc loco pratū quoddā, ubi illorū erat et mercatus,

et præ

et prætorium, quò multum etiam ex Asia frumenti moliti cōportabatur. Hanc fossam Xerxes (ut ego coniectura colligo) iactantiæ gratia deprimi iussit, potentiæ ostendendæ cupidus, ac memoriæ relinquendæ. Nam cum liceret nullo negotio naues per Isthmum transportare, iussit Isthmum intercidi, ad mare recipiendum in fossam, tantæ latitudinis, ut duæ triremes pariter illac agitari possent. Eisdem imperatum est, ut fossam facerent, quibus fuerat ut flumen Strymona pontibus iungeret. Ista Xerxes hūc in modum fecit. Comparauit item ad pontem armaturam sirpi atque albi lini copiam, dato hoc Phœnicibus atque Aegyptijs negotio, ut cōmeatum exercitui comportaret: ne homines, ne ue iumenta, quæ ducebantur in Græciam, absumeretur. Sed admonitus iussit illum in loca, quæ cuiq; opportunissima essent, alius alia uia comportaret undiq; ex Asia nauibus onerarijs et uecturis. Verum plurimi cōportarūt in oram quæ dicitur Album littus, ut quibusque præceptum erat: Alij in Tyrodizam Perinthiorum oram, alij in Doriscum, alij in Eiona, quæ est super Strymonē: alij in Macedoniā. Dum isti in imperato sibi traiectu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribus copijs, iter ingressus est Sardis uersus, mouens ex Critallis Cappadocia. Illic enim edictū erat, ut cunctæ copiae cogentur, quæ per cōtinētē erāt cum Xerxe ituræ. In quibus quisnam præsectorum agmen pulcherrime instructū ducens, ab rege donatus est proposito præmio, affirmare nō possum, quia nec à principio, cum res in iudicium deducta est, cognoui. Posteaquam transmissso flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam factō, perueniunt Celenas, ubi fontes Mæandri existūt: et alterius amnis nō minoris Mæandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso

foro

foro Celenarum exoriens influit in Mæandrum. In qua urbe, & in quo foro uisitur suspensa Sileni Marsyæ pellis in utrem formata: quam à Phrygibus fertur Apollo illi detractâ suspendisse. In hac urbe residens Pythius Atys filius, uir Lydus, omnè regis exercitû, atq; ipsum Xerxem magnificētissimo hospitio excepit: sponsoitq; se pecuniâ ei in bellû suppeditaturû. Ob quâ sponsonè, Xerxes eos qui aderant Persas interrogauit, quisnâ esset Pythius: & quantû possidens, qui hoc polliceretur. Illi, Rex, inquit, hic ille est, qui Dariû patrè tuû aurea platano ac uite donauit: quiq; nûc omniû hominû diuitijs princeps est secundum te. Hæc ultima uerba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse Pythium, quantû ei pecuniarû esset. Cui ille: Neq; te, inquit, celabo rex, neque dissimulabo me scire meas ipsius facultates, sed sciēs perinde exacte recensebo. Etenim posteaquam accepi celerrime te ad mare Græcum esse descensurum, uolens tibi ad bellum pecuniâ dono dare, subductâ ratione comperi mihi esse argenti quidem duo millia talentorum, auri uerò quadragies centena millia nummûm Daricorum, septem millibus minus: quæ tibi dono do. Nam mihi ipsi uictus è mancipijs atq; ex agricolis suppetit: Hæc Pythius. Quibus uerbis delectatus Xerxes: Hospes Lyde, inquit, ego ex quo Persidè regionem egressus sum, neminè adhuc nactus sum, qui in exercitû meû hospitalitatem exercere uoluerit: aut qui in cõspectum meû ueniens, sua sponte pecuniâ mihi ad bellû cõferret, præter te, qui & exercitû meû egregia hospitalitate prosecutus es, & ingentè pecuniam polliceris: ob quæ uicissim ego te ijs remunerandum duco: Hospitem meû te facio. et ista quadragies cõtena millia nummûm meo ipsius explebo, datis septè millibus: ne quadringetâ myriades

des, id est quadragies centena millia, sint imperfectæ, sed addito è meis supplemento summa sit solida: quæq; possideas, ipse possideo, ac scito semper talem agere. Nâ ita agentem te, neq; in præsens neq; in posterum pœnitabit. Hæc locutus, & quæ dixerat executus, perrexit assidue porrò ire: prætergressusq; urbem Phrygiâ nomine Anaua, & stagnum ex quo conficitur sal, peruenit Colossas Phrygiæ oppidum, ubi Lycus amnis hiatum terræ subiens occulitur, deinde fere quinque post stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum. Mouens è Colossis exercitus, uenit ad oppidum Cydra, quod est in finibus Phrygum ac Lydorû: ubi cippus depactus atq; erectus à Croeso est, indicans literis eos fines. Vbi è Phrygia in Lydiâ, uentum est ad diuortia uiarum, quarum sinistra in Cariâ fert, dextra Sardis: quam tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, urbemq; Callatibum præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi. Hanc uiam tenens Xerxes, comperit platanum, quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamq; tuèdam uiro immortalis delegauit. Et ad urbem Lydorû altero die peruenit. Postquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam, petitum terram & aquam: ceditumq; ut cornas regi instrueret ad omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem. Eorum autem causa mittebat petitum terram & aquam, qui hæc antè Dario petenti non miserant. Hos tunc perterritos omnino arbitratur. Id igitur uolens explorare, caduceatores dimisit. Secundum hæc sese apparabat tanquam Abydum profecturus, cum interea ij quibus negotium hoc datum erat, Hellepontum ex Asia in Europam coniunxerāt. Est autem Chersonesi in Helleponto, Sextum inter & Mady-

tum urbes, ora salebroſa, quæ in mare procurrit Abydo-
 tenus regione. Vbi non longo poſt tempore ſub Xanti-
 po Aripbronis filio Athenienſium duce, Artaxtem ui-
 rum Perſam Seſti præfectum cepere uiuum, ſtipitiq; ſuffi-
 xerunt: qui etiam in tēplum Proteſilai, quod eſt in Eleun-
 te, adductis fœminis nefanda perpetrabat. Ad hanc oram
 ex Abydo iungere pontem inchoauere ij, quibus hoc mu-
 nus erat delegatū. hinc Phœnices albo lino, illinc Aegy-
 ptij ſirpo. Eſt autem ex Abydo ad ulteriorem continen-
 tem ſeptem ſtadiorum traiectus: quem pontibus iūctum,
 ingens adorta tempeſtas ea omnia dirupit atq; diſſoluit.
 Quod cum audiſſet Xerxes, indigne ferens, iuſſit trecenta
 Helleſponto uerbera inſligi, & in eius pelagus par cō-
 pedum demitti. Iam audiui, miſiſſe quoque cum his etiam
 qui ſtigmati Helleſponto inurerent: certe mādauit, ut co-
 laphos Helleſponto incuterent, dicētes barbara uerba ac
 ueſana: O aqua amara, dominus hæc tibi irrogat pœnā,
 quod cum leſiſti, qui de te nihil male meritus erat. Te ta-
 men rex Xerxes, uelis nolis ue, tranſmittet: meritoq; ne-
 mo hominum tibi ſacrificat, ut doſo pariter & amaro
 flumini. Hæc pœna mare Xerxes plecti iuſſit: atq; eis qui
 præpoſiti operi erant caput præcidi. Et illos quidē pon-
 tes fecerunt ij, quibus hæc ingrata merces propoſita erat.
 At alij architecti qui alios fecerunt, hoc modo iunxerūt:
 Biremes triremesq; trecentas ſexaginta Euxinum uerſus
 Pontū compoſuere. Itē ab altero latere trecētās quatuor-
 decim, Ponto quidem tranſuerſas, Helleſponto autem ſe-
 cundum deſluxū, ut ſtabiliret funes armamētorum, præ-
 grandes quoq; ancoras quas cōpoſuerant dimiſerūt, par-
 tim ab hoc latere cōtra Pontū, uentorū cauſa qui extrin-
 ſecus ſpirāt: partim ab altero cōtra ueſperū et Aegcum,
 curi

euri & auſtri cauſa: relicto ad auroṛā tribus in locis in-
 ter biremes tranſitu: ut qui uellet, in Pontum minutis na-
 uigijs & extra Pontum nauigare poſſet. His actis, cōten-
 derunt a terra armamēta, contorquentes machinamentis
 ligneis, non iam ſeparatim utraq; ſed bina ex albo lino
 hinc, quaterna è ſirpo illinc. Quorum quidē retinaculo-
 rum craſſitudo hæc erat et ſpecies: ſed pro portione quæ
 è lino robuſtiora erāt, cuius cubitus talento appendeban-
 tur. Iuncto pontibus traiectu codices lignorum diſciſſos,
 & ad latitudinem ratis adæquatos apte inſtrauerunt ſu-
 per armamenta intenta. Hos ubi gradatim diſpoſuerunt,
 tum uero rursus deſuper innexuerūt. Quod poſteaquam
 fecere, materiam attulerunt concinneq; impoſuerunt, de-
 inde ſuper materiam aggerem comportarūt: quo iniecto,
 ſemper hinc atque hinc, ne maris aſpectu iumēta & equi
 terrentur, prætenderunt. Perſectis his quæ ad pontes
 pertinent, & item circa Athon aggeribus ad fauces ſoſ-
 ſæ propter aſtuaria maris, ne ipſæ fauces aluci obſtrue-
 rentur, Xerxes nuntiato ſibi proſus alueo abſoluto Sar-
 dibus, ubi hybernauerat, ineunte uere inſtructo cum ex-
 ercitu proſectus eſt Abydum uerſus. cui mouēti ſol ſuam
 in cælo ſedem relinquens, apparere deſijt: cum nullæ nu-
 bes, uerum ſereniſſimus aër eſſet: & pro die nox extitit.
 Id animaduertenti cum cura inceſſit percontandi Ma-
 gos, quid oſtentum id uellet portendere, illi reſpondent,
 deum ſignificare Græcis ciuitatum deſectionem: quod di-
 erent ſolem Græcorum, lunam ipſorum eſſe præſidem.
 Earc audita, Xerxes maiorem in modū letatus, ire per-
 gebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cœ-
 leſti oſtēto perterritus, elato animo propter munera his
 uerbis allocutus eſt: Domine, indulgebis ne quiddam
 H 2 quod

quod impetrare cupio, tibi leue cōcessu, sed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quā petebat petiturum ratus, se indulturum respondit, & ut peteret proloqui iussit. Pythius ubi hoc audiuit, sumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi sunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduersus Græciam: horū uni tu quæso rex misertus mei, qui huc processi etatis, indulge militiæ uacationem ei, qui natus est maximus: ut & mei ipsius & census curam gerat, quatuor tecum unā ducas: ita confectis quæ in animo habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his uerbis respōdit: Homo improbe, tu ne cum ego ipse in expeditionem eā aduersus Græciam, filiosq; meos & fratres domesticos, & amicos ducam, ausus es mentionē filij tui facere, qui meus es seruus, quem oportebat cum omni familia et uxore me comitari: Probe nunc discito hoc, animum in hominum habitare auribus. Qui bene audit, eius corpus uoluptate perfunditur: qui uero male, is exacerbatur. Tu itaq; cum bene fecisti, & alia eiusdem generis promissisti, non gloriaris te supergressum esse regem munificentia. Postea uero quā ad imprudentiora conuersus es, non tu quidē pro merito, sed minora quā pro merito accipies. Nam te & quatuor liberos liberant tua munera. Vnius autem quem præcipue complecteris, damno multabere: Hæc cum respōdisset, subito imperauit his, quibus delegatum est ista exequi, ut maximum natu filiorum Pythij inuentum discinderent medium: cuiusque discissi dimidium ad dexteram uia, & dimidium ad sinistram disponerent, & illac transiret exercitus. Hoc illi ubi executi, illac exercitus pertransiuit: in quo præcedebant ij, qui sarcinas portabant & impedimenta. Post hos omnigenarum gentium

non

non distinctæ, sed promiscuæ copię, numero ultra dimidium exercitus. Post has intercedebat interuallum (neq; enim cum rege miscebantur) quarum principes erant mille equites, & Persis omnibus delecti. Secundum hos totidē hastati, et ij delecti ex omnibus, uersis deorsum in terram spiculis. Post hos equi decem quam pulcherrime ornati, qui Nisæi dicuntur, ideo sic dicti, quod est ingens Mediæ regionis campus nomine Nisæus, qui grandes fert equos. Hos decem equos sequebatur sacer Iouis currus, quem octo equi albi trahebant, ponē auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas tenebat. Hanc enim selam nemo mortalium insecendit. Post quem ipse Xerxes uehebatur curru equorum Nisæorum, præcedente auriga, cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio uiri Persæ. Hunc quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed è curru, quoties ratio exigebat, in essedū transcendebat. Eum sequebantur hastati Persarum optimi ac nobilissimi mille, è more pila gestantes. Post hos alius delectus equitatus mille Persarum. Dehinc è cæteris Persis decem millia peditum delecta, quorum mille in lanceis pro coronis gestabant mala punica argentea: gerebant item aurea, & ij qui in terram uersus spectantia spicula habebant, etiam mala ij, qui Xerxem proxime sequebantur. Hæc decem millia ordine subsequeretur equitatus decem millibus Persarum, relicta post hos duorum stadiorum intercapedine, mox ibat cætera multitudo promiscua: Ita exercitus è Lydia perrexit ad flumen Caicum & regionem Mysiam: à Caico autem à leua habens montem Canam, per Atarnem ad urbem Carinam. Ab hac per campum Thebanum ad urbem Atranyttium & Antandrum Pelasgidem prætergrediens, & Idam ad sinistram

H 3 manum

manum stringens, ad terram Iliensem peruenit: cui primum sub Ida noctem agenti, tonitrua & fulgura ingruerunt, & complures ex eo exercitu exinaniuerunt. Dein de ad Scamandrum est uentum, qui fluuiorum omnium primus, ex quo iter è Sardinibus fieri coeptum est. Huc profluentem sua aqua destituit, nec hominibus iumentisque potantibus sufficit. Eò Xerxes postquam peruenit, Priami Pergamum ascendit, loci uisendi cupidus. Quod ubi contemplatus est, et singula quaeque eorum audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine Magi herouibus parentauerunt. His actis, terror per noctem exercitum inuasit, simul atque illuxit illinc mouerunt, à Leua stringentes Rhœtion urbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon uenerunt, Xerxi incescit cupido omnem exercitum oculis subiiciendi. Itaque in praetorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo iussi, è candido lapide intumulo regio pro dignitate extruxerant, residens prospiciebat littus, et illic terrestres copias atque classem: quam dum intuetur, subijt eum cupiditas spectandi illius certamen. Id certamen postquam commissum est, in quo Sidonij uicere, uoluptatē Xerxes cepit, cum certaminis, tum copiarum spectaculo. Et cum intueretur omnem Hellespontum nauibus obductum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta, ibi se beatum esse iactauit, & post hæc lacrymas fudit. Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui libere sentiens dissuaserat bellum Græciæ inferendum, his uerbis interrogauit: Quam diuersa rex inter se nunc facis & dudum dixisti: qui te beatum esse dixeras, nunc lacrymas fundis. Et ille: Reputantem me, inquit, quam breuis est omnis humana uita, subijt horum miseratio: quorum, cum tot sint,

nemo

nemo ad ceterisimum annum supererit. Excipies Artabanus: At qui, inquit, alia, quam istud est, uiuendo miserabiliora patimur. Ita tam breui uita nullus hominum adeo felix extitit, neque horum neque aliorum, cui non crebro, nedum semel, subeat animo moriendi uoluntas potius quam uiuendi. Nam incidetes calamitates & morbi, uitam perturbant: efficiuntque, ut cum breuis sit, tamen perlonga uideatur. Ita mors optatissimum est per fugium æruosæ uitæ, quam deus dulci gustu asperges, ob id inuidius fecisse deprehenditur. Cui Xerxes: Artabane, inquit, quoniam humana uita conditio talis est, qualē tu exponis, eam commemorare super se deamus: neque tristium faciamus mentionem, cum iucunda in manibus habeamus. Hoc mihi potius edisserere: Nisi tibi ita euidens insomnij uisio fuisset oblata, perstares ne adhuc in priore sententia, dissuadens mihi aduersus Græciam bellum, an in ea persisteres: agedum aperte hoc mihi dicit. Eirespodens Artabanus: Visio, inquit, rex, quæ in somnis obiecta est, ad uotum succedat amborum. Ego tamen adhuc metuo, & adeo metu percussus sum, ut non sim apud me. Nam mecum reputans cum alia multa, tum uero duo, & ea omnium maxima, uideo tibi esse hostilissima. Ad hæc Xerxes: Dæmonie uirorum, inquit, quænam ista ais mihi hostilissima esse: Vtrum horum tibi improbadum uidetur, tanquam non satis copiosum, terrestris ne exercitus, quasi multo numerosior ille Græcus futurus esse uideatur: an classis, tanquam illorum classe inferior: an hæc ambo. Nam si ob hoc imbecilliores tibi uidentur nostræ res, ce terrime alterum quis exercitum compararet. Respondit Artabanus: Neque hunc, rex, exercitum improbauerit quisquam, qui sit mentis compos, neque hanc nauium multitudinem, etiamsi plures coegeris.

Quae autem duo dico esse tibi multo hostiliora, ea uero
 haec sunt, terra et mare. Neque enim usquam maris portus
 est eiusmodi, ut ego cōiecto, qui surgente tēpestate sit ea
 pax huius tuae classis, idoneusque ad eam tutandam: neque
 uero unum tibi portum esse oportet, sed uniuersam con-
 tinentem esse portum, quod se recipiant naues. Itaque cum
 portus tibi opportuni desint, intellige homines in arbi-
 trio fortuitorum, non fortuita in arbitrio hominū. Et duo-
 bus uno exposito, pergam dicere alterum. Terra cum ob
 alia tibi hostilis est, tū eo hostilior, si nihil obstiterit quo
 longius processeris, assidue ulteriora surripies. Nulla est
 hominibus rei bene gerendae satietas. Vnde etiā ut nemo
 tibi occurrat, dico regionem maiori in tempore maiore
 famē esse allaturam. At uir ita demum fuerit optimus, si
 in deliberando quidem omnem rem, quamcumque pati pos-
 set, reputans extimescit, in re autē agenda est audax. Cui
 Xerxes: Artabane, inquit, merito tu quidem horum sin-
 gula commemorasti: tamen non est ut omnia reformides,
 omniaque peraeque consideres. Nam si uelis in rei consulta-
 tione semper omnia perinde considerare, nunquam ali-
 quid efficias. Satis omnia alacriter aggredientem dimi-
 dium arumnarū pati, quam omni in re praesumpto metu
 nihil omnino pati. Quod si repugnando omnibus quae di-
 cuntur, non uis committere, ut quod firmum est infirme-
 tur, perinde peccas atque is qui contraria istis dicat. Et
 hoc aequaliter se habet. Scire uero aliquem (cum sit ho-
 mo) qua ratione quid firmum esse oporteat, nequaquam
 arbitror. At ijs, qui facere quid uolunt, consuevit plerun-
 que succedere emolumentum: raro autem ijs qui pensant
 omnia, et quos agere piget. Cernis quod res Persica po-
 tentiae processit: quod nunquam progressam uideres, si ij,
 qui

qui ante me extitere reges, istiusmodi cōsilijs quibus tu,
 usi fuissent: aut utentes istis sententijs, non alios suosores
 tales habuissent: nunc pericula contemnescentes, tanto pere-
 statum suum prouexissent. Magna enim negotia, magnis
 cum periculis suscipi uolunt. Quare nos illorū facta amu-
 lantes, optimo anni tēpore ingredimur: subactaque omni
 Europa, rursus reuertemur, nullam usquam neque famem
 neque rem tristem passi. Nam et commecatus affatim ipsi
 nobiscum portamus: et ad quamcumque uel regionem uel
 gentem uenimus, eius re frumentaria potiemur. Nā ara-
 toribus uiris, non pastoribus inferemus bellum. Post haec
 Artabanus: Quando quidem, inquit, non finis ullam rem
 formidari, et tamen meum admittis consilium, necesse est
 enim de multis negocijs in longius extrahi orationem:
 Cyrus Cambysē genitus, omnem, praeter Athenas, Ioniā
 Persis tributariam reddidit. Quare suadeo, ne quo pacto
 hos uiros, aduersus patres suos ducas. Nam sine Ionibus
 satis superque sufficimus hostem superare: quos necesse est
 aut iniustissimos esse, si metropolim suam in seruitutem
 redigant: aut iustissimos, si illius libertatem adiuuent. Si
 iniustissimi erunt, nullo modo certe nobis magno usui fu-
 turi: Si iustissimi, magnam poterunt suo exercitu affirre
 perniciem. Itaque hoc uetus dictum tanquam probum,
 rex in mente habe: non statim ab initio exitum omnem
 esse manifestum. Ad haec excipiens Xerxes: Artabane,
 inquit, sententiarum (quas dixisti) in hac praecipue fal-
 leris, qui Iones metuis ne immutentur, quorum maxi-
 mum habemus commilitium: quorum et tu testis es, et
 alij, qui sub Dario aduersus Scythas militauerunt: cum in
 eorum esset potestate situm, uniuersas Persarum copias
 et perdere et seruare, fidem tamen iustitiamque prae-
 stisse,
 H 3 iisse,

tisse, nec quicquam nos lesisse. Præterea cū liberos suos atq; uxores in nostra terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarum moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas: sed bonum habens animum, tutare meam domum atque tyrannidem. Tibi enim soli ego sceptrum meum permitto. Hæc locutus Xerxes, Artabanum Susa dimisit, iterumq; illustrissimos quosq; Persarum accersit: qui posteaquam præsto fuere, his eos uerbis allocutus est: Persæ, ego uos, quorum opera mihi opus est, con-traxi, ut uiri præstantes existatis, ne uere hæcenus gestas à Persis magnas præclarasq; dedecoretis: sed cū singuli, tum uniuersi exhibeamus nos alacres: cōmune enim hoc hominibus bonū est, strenuos esse. Ea q; de re uos ceteri sui præmonendos, ad bellum constanter tolerandum. Nam (ut ego audio) aduersus uiros egregios tendimus, quos si superauerimus, nullus unquam nobis alius exercitus obstabit. Nunc igitur deos præsidēs terræ Persidēs precati, transeamus. Ac eodem quidem die sese ad transeūdum parauerunt. Postero autem tantisper morati sunt, dum solem exorientem cernerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter consternētes. Vbi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud solem uota cōcepit, ne quid sibi aduersi contingeret, quo prius desisteret Europam subigere, quàm ad illius terminos peruenisset. Hæc precatus, phialam in Hellepontum abiicit, aureumq; craterem, ac gladium Persicum, quem acinacem uocant. Hoc pro comperto diiudicare non possum, utrum soli dedicans gladium dimiserit in pelagus: an Hellepontum, quod eum flagellasse pœniteret, in cōpensationē gladio donauerit. His actis, per alterum pontium, qui uergebat in Pontum, peditatus omnis equitatusq;

iusque transiuit: per alterum, qui uergebat in Aegæum, iumenta atq; seruitia, præcedentibus decem millibus Persarum, coronatis omnibus, quos promiscuus omnium nationum sequebatur exercitus. Et hi quidem eo die: insequenti autem primi transiere equites, qui que spicula deorsum uersa gestabant, & ij etiam coronati, dehinc equi sacri, ac sacer currus, tum ipse Xerxes. Post hastati & mille equites, & præterea alius exercitus. Quinctiam naues pariter ad ulteriora littora agebantur: quanquam hic audiui, postremum omnium pertransisse regem. Xerxes posteaquam in Europam traiecit, conspicabatur exercitum sub uerberibus transeuntem. Transiuit autem eius exercitus septem per dies totidem que noctes, nullo tempore intermisso. ibi iam transgresso Hellepontum Xerxes, fertur quidam uir Hellepontius dixisse: O Iupiter, quidnam tu sub specie uiri Persæ, & accepto Xerxis pro Iouis nomine, Græciā è sedibus suis exigere uis, omnes homines ducens, cum etiam citra hoc tibi liceret facere id? Transgressis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigium oblatum est, quod Xerxes nihili fecit, etsi coniectura discutiendum. Siquidem equa lepore nata, cuius uerem enixa est, quod facile erat ad coniectandum: For enim ut Xerxes exercitum aduersus Græciam cū maximo strepitu & ambitiosissime duceret, rursusq; pro se ipso sollicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterū quoq; ei prodigium, dum Sardibus foret, exhibitum est. Mula enim mulum edidit, ancipitia genitalia habentem, maris & foeminae, sed maris superiora. Quorum prodigiorum utrumque pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus cum terrestribus copijs, nauticis extra Hellepontum nauigantibus, ac terram legentibus, & diuer

Lepus ex equa
natus, cuius uerem
enixa est. For
enim ut Xerxes
exercitum aduersus
Græciam cū ma-

maximo
strepitu &
ambitiosissime
duceret, rursusq;
pro se ipso
sollicitus, ad
eundem locum
fuga recurreret.

Alterū quoq;
ei prodigium,
dum Sardibus
foret, exhibitum
est.

Mula enim
mulum edidit,
ancipitia genitalia
habentem, maris
& foeminae, sed
maris superiora.

Quorum
prodigiorum
utrumque pro
nihilo habens,
ire pergebat,

comitantibus
cum terrestribus
copijs, nauticis
extra Hellepontum
nauigantibus,
ac terram legentibus,

& diuer-

et diuer-

è diuerso atq; terrestres agentibus. Nam ipsi quidem uesperum uersus ad promontoriū Sarpedonis nauigabant: quò cum peruenissent, iussi erant permanere. Illi uero ad auroram & solis exortum, iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habentes sepulchrū Helles filiae Athamantis, sinistrorsum Cardiam urbem, per medium oppidi, cui nomen est Agora, id est forum. Illinc destitētibus ad sinum nomine Melana, hoc est, nigrum, fluuius cui idē est nomen, non sufficit, sed alucum suū deseruit. Hoc fluuius transmissus à quo sinus hic cognominatur, ad uesperū uersus contenderunt, Aenon urbem Aeolidem & lacum Stentoridem praterentes, dum ad Doriscum peruentum est. Est autem Doriscus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quem grande flumen Hebrus interfuit, ubi extructus est is murus, qui Doriscus appellabatur, cui inpositum est Persarum presidium à Dario, iam inde cum Scythis inferebat bellum. Cum igitur locus digerēdis recensendisq; copijs idoneus sibi uideretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit. Eius iussu nauarchi, cum eò appulissent, omnes naues ad littus Dorisco contiguam receperunt, ubi Sala urbs, Samothracia et Zona sitæ sunt: cuius ultimum promontorium Serrium nominatur, qui locus quondam fuerat Ciconum. In hoc littus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducenda laborauerant, respiraere. Per hoc tempus apud Doriscū Xerxes lustrabat exercitum: equidem quantum singuli attulerint copiarū, pro certo affirmare non possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refertur. Constat autem terrestrium copiarum numerum fuisse centum septuaginta myriades, id est, decies septies centena millia. Quorum numerum hoc modo iniecerunt: Contraxerunt unum in locum myriadem, quæ sunt

sunt decem millia hominum: qua coartata quammaxime poterant, circulum extrinsecus descripserunt loco circūscripto: emissaq; illinc myriade, septē circūdederūt, eatenus excitantes, ut umbilico tenuis pertingeret. Eam ubi fecere, aliam subinde atque aliam myriadem introduxerunt: donec omnes connumerauerunt, connumeratos autem nationatim digesserunt. Ex quibus qui militabant hi erant Persæ, hunc in modum ornati: Circa capita gestabant pileas, quas uocant tiaras, impenetrabilia: circa corpus tunicas, uarijs squamis è ferro consertas in similitudinem piscium. Femoralia circa crura pro clypeis, gerra, id est cetra, pharetris subter pendentibus: Hastas breues, arcus grandes, sagittas arundineas. Ad dextrū semur pugio est è balteo suspensus. Hi ducem habebant Otanem patrem Amastris, quæ erat uxor Xerxis. Vocabantur autem quondam Persæ à Græcis Cepheneis: à se uero ipsis atque ab accolis, Artæi. Verum posteaquam Perseus Danaës & Iouis filius ad Cephæum Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiam duxit uxorem, tulit ex ea filium, quem Persen appellauit: eumq; illic reliquit: à quo (nam Cephæus carebat uirili prole) cognomen sortiti sunt Persæ, Medi eodem ornatu instructi militabant. Nā hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achemenidem. Ii quondam ab omnibus uocabantur Arii: sed ubi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen: ita de se ipsis Medi commemorant. Cissij in militia cætero ornatu ut Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferūt. Eis dux erat Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoque Persica armatura ornati, ducē habebant Megapanum, qui postea Babylonis procurator fuit. Assirij qui militabant, hunc

hunc habebant ornatu: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo confertas, non facile penetrabiles: clypeos, hastas, pugiones Aegyptiacis adsimiles: et praeterquam lignae clauas ferro inductas, ac lineos thoraces: Isti Graecis Syrii uocabantur: sed a barbaris Assyrii sunt uocati, inter quos Chaldaei sunt. Iis praerant Hottaspes Artachaei filius. Bactrii capitis ornatu in acie similitudo illi Medico muniti erant, sed more gentis, arundineis arcibus et hastis breuibus. Sacae qui Scythae sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: nec non arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, cum sint Scythae Amyrgij, Sacas appellant, quod cunctos Scythas Persae Sacas appellant. Bactrii et Sacis praerant Hystaspes Darii filius et Atossa Cyri filia. Inde uenisti erant amictu e lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itemque arundineas sagittas ferro praefixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnaxatre Artabatis filio. Arij Medicis arcibus muniti erant, caeteris quemadmodum Bactrii. Iis praerant Sisannes Hydarnis filius. Parthi, et Chorasmi, et Sogdi, et Gandarij, et Dadicae, eandem in acie quam Bactrii armaturam gestabant. Quorum Parthi et Chorasmi praerant Artabazus Pharnacis: Sogdis Azanes Artaxerxes Gandarij et Dadicis Artyphius Artabani filius. Caspij Sisyris, quod est genus penula, induti, arcus gentili more arundineos gestabant et acinaces, duces sui agminis habentes Ariomardum, Artyphij germanum. Sarange indumenta gestantes uersicoloria decori erant, caligasque genuum tenues extentas, arma habebant arcus lanceasque Medicas, duce Pherodate Megabazis filio. Pactyas et ipsi Sisyras ferebant, et uernaculos arcus

arcus atque pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. Utij et Myci, et Paricanij, eodem quo Parthyes armati erant. Sub his ducibus, Utij quidem et Myci sub Arsamene Darij, Paricanij uero sub Siromitre Oebazi filio. Arabes succincti erant ziras amicti genus, arcusque recuruos habilesque gestabant. Aethiopes pardorum pellibus leonumque amicti, arcus e palmarum spathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: et item praefixas longas ex arundine sagittas, pro ferro praefixas eo lapide acuminato quo sigilla sculpunt: praeterea hastas caprea cornu praefixas, in modum spiculi acuminato, et clauas praeferratas. Ii cum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypso, dimidiatum minio illinunt. Arabum Aethiopiisque qui trans Aegyptum incolunt, dux erat Arsames Darij filius et Artystonae Cyri filiae: quam Darius ex uxoribus maxime adamans, cum talari ex auro tunica effinxit: Arsames quidem Aethiopibus, qui sunt trans Aegyptum, atque Arabibus praerant. Ii autem Aethiopes qui sunt ab ortu solis (nam bisariam militabant) censebantur cum Indis, specie nihil admodum a caeteris differentes, sed sono uocis duntaxat atque capillatura. Nam Aethiopes qui ab ortu solis sunt, promissos crines: qui ex Africa, crispissimos inter omnes homines habent. Aethiopes qui ex Asia sunt, pleraque arma quae Indi gestabant, pellesque frontium equinarum, cum auribus atque iubis in capitibus, ut ipsae iube pro cristis essent, et hirtae aures equinae rigerent. In locum clypeorum pelles gruum praeterebant. Paenicoario armati iere, ac iaculis praestis, duce Mesange Aorizi filio. Paphlagonum capitibus gerebant compactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas: praeterea iacula, pugionesque, pedibus caligas more gentis ad media crura subten

subtentas. Eandem quam Paphlagonum armaturam gestabant, Lygies & Matieni & Mariadini, & Syri. Isti Syri à Persis Cappadoces uocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidi filius: Mariadinorum & Lygii & Syrorum, Gobryes Darij filius et Artystonae Phryges proximam Paphlagonicam armaturam gerunt, paulum differetes: qui (ut Macedones aiunt) tam diu uocati sunt Bryges, quam diu Europei fuerunt Macedonum accolae: transgressi; in Asiam, una cum loco nomine immutauere in Phryges. Armenij horum cultu armati erant, utiq; Phrygii coloni. His utrisq; praerat Artochmes, qui Darij filiam in matrimonio habebat. Lydi proxime ad Graecorum armaturam accedebat, olim Maones uocati: pristinoq; nomine sublato, ab Lydo Atyis cognome acciperunt. Mysi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoq; ac praefusta iacula. Sunt autem Lydorum coloni, à mote Olympo Olympieni nominati. Horum utrisq; praerat Artaphernis filius, qui collega Date apud Marathonem consilixit. Thraces è pelle uulpina cassides gestabant, tunicis induti, et insuper circumdati uarijs sagulis, pedibus ac tibijs indutis caliga è pellibus hinnulorum: feretes praeterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiam, uocati sunt Bithyni, prius appellati (ut ipsi aiunt) Strymonij, quod Strymonem accolerent: à suisq; sedibus exacti. Teucris et Mysi Thracibus qui Asiam incolunt, praerat Bagassaces Artabani filius, gestantibus breuia è corio scuta, & bina singulis ueruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus areas cassides, & super cassides ex are factas aures bouis & cornua, impositis etiã cristis, cruribus panno Phoeniceo indutis. Martis oraculum apud hos uirum est. Cabelees Maones, qui Lasinij uocantur, eundem cul-

tum

tum gestabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices ueniam, indicabo. Milyae lanceolas gerebant, & uestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum omnium praefectus erat Badres Hystanus filius. Moschi lineas circa capita cassides gerebant, scutaq; ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodem quo Moschi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Mosynocci, quos hi regebant: Moschos & Tibarenos Ariomardus Darij filius & Parmyis filia Smerdis filij Cyri. Macrones & Mosynoccos Artayctes Chorasms filius, qui Sesi in Hellesponto praefes erat. Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, scutulaq; è crudo bouis tergo, atq; lanceolas, praeterea macheras, quibus atq; Colchis praerat Pherendates Theaspius filius. Alarodij & Saspres eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Masiatio Sirometris. Insulanae gentes, quae rubro è mari secuta sunt ex ijs insulis, ad quas transportare rex solet quos è suis locis summouet, gerebant proxima Medis & uestimenta & arma, quibus praerat Mardotes Bagei, qui apud Mycale dux altero anno in pugna oppetit. Haec erant nationes quae per continentem ibant, ex quibus constabat pedester exercitus, quibus ij praerant, qui commemorati sunt, quiq; ordinarant milites connumerauerantq; & chiliarchas, id est, tribunos qui mille, & myriarchas, qui decem millibus praesunt, delegerunt. Nam myriarchae centuriones decanosq; creauerant. Erant & alij agnuntum et gentium praetores: uerum ij qui nominati sunt, duces. Horum tamen & totius exercitus imperatores Mardonius Gobryis filius, et Trijntatechmes filius Artabani, qui dissiuserat bellum Graeciae inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darij filij, Xerxis patruelis,

I &

& Masistes Dario & Atossa genitus, et Gerges Artagi,
 & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores om-
 nium copiarum, præter delecta Persarum decem millia,
 quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius, qui uocabatur
 immortales, ob hoc, quod si quis eorum aut nece aut mor-
 bo numerum imminueret, alius sufficiebatur: nec unquam
 plures erant pauciores uel decem millibus, præcipuo inter
 omnes cultu decori, & ijdem præstantissimi omnium, ut
 dictum est, & præterea immenso auro conspicui, ducentes
 unâ carrucas cū pallacibus ac familia permulta, eaq; belle
 ornata: necnō camelos ac iumenta, præter ceteros milites,
 qui commeatum supportabant. Equitant autem hæ natio-
 nes, sed non omnes habebat equos, uerum hæ solæ: Persæ,
 qui eadem erant qua peditatus armatura ornati, nisi quod
 quidam singulares in capitibus opera ex ære ferroq; du-
 ctilia. Sunt quidā Nomades homines, qui Sagartij appel-
 lantur, & gente & uoce Persæ: sed cultu inter Persicum
 & Pactycum, qui attulere equitatum octo millium equi-
 tum, armaturam neq; abeneam neq; ferream afficti ferre,
 præter pugiones, utetes reste è loris conserta, qua freti in
 prælium eunt. Est autem prælium eorum uirorū huiusmo-
 di: Vbi cum hoste cōgressi sunt, iniiciunt eas restes in sum-
 mum, laqueos habetes, qui laqueus cum aut equum aut ho-
 minem adeptus est, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati, con-
 ficiuntur. Talis horum pugna est, ijdemq; inter Persas cen-
 sentur. Medi eandem equites quam pedites armaturam
 gerunt: & item Cissij. Indi quoq; eandem quam pedita-
 tus suus gestant armaturam. Ceterum equos desultorios
 agebant & currus, quibus curribus suberant & equi &
 asini agrestes. Bactrij eodem ornatu instructi erant equi-
 tes quo pedites, & item Cassij. Pœni & ipsi eandem quam
 pedites

pedites armaturam gerebant: curruum quoq; cuncti agita-
 tores. Itidem & Cassij & Paricani atq; suus peditatus
 instructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cul-
 tu, agitabant camelos, nihilo inferiores equis pernicitate.
 Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitq; numerus equitum
 octo * millia myriadum, id est, octoginta millium, præter
 camelos & currus. Et alij quidem equites in ordinem re-
 dacti erant. Arabes autem in ultimo locati, ob id postremi,
 ne equitatus consterneretur equis camelos non tolerantibus.
 Equitatus præfecti erant Harmanuthes & Tithæus
 filij Datis. Tertius horum collega Pharnuches, Sardibus
 erat relictus ægrotus. Nam cum Sardibus proficisceretur,
 in calamitatem incidit insciens. Equitante enim eo, canis
 sub pedes equi intercurrit: quo equus improviso deterri-
 tus, atq; erectum sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic
 collapsus sanguine euomuit: nactusq; morbum, qui in phibi-
 sim, id est, tabem, euasit. E quo autem à casu statim domini,
 fecerunt famuli ut ille iusserat: Abducto namq; in eum lo-
 cum ubi dominum strauerat, crura cum genibus abscide-
 runt. Itaq; Pharnuches à præfectura summotus est. Trire-
 mes inito numero fuere mille ducentæ & octo: quas hi at-
 tulere: Phœnices cum Syris qui Palestinam incolunt, tre-
 centas, hunc in modum ornati: Circa capita galeas Græ-
 canicis proximas gerunt, induti thoracibus lineis cum scu-
 tis umbone carentibus, cumq; iaculis. Hi Phœnices (ut ipsi
 memorant) quondam mare rubrum accolebat: illinc trans-
 gressi, maritima Syriæ habitant. Is tractus Syriæ, & quic-
 quid Aegypto tenus est, Palestina uocatur. Hi circa ca-
 pita cassides forcipiculas gerunt, conuexa scuta magnis
 umbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grandes
 bipennes. Eorum turba thoraces gerebat, ac magnas

macheras. Hunc in modum isti armati erant. Cyprij centum quinquaginta naues, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimti erant. Reliqui tunicas gestabāt, cetera ut Græci. Quorum gentes sunt partim à Salamine & Atheniensibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Aethiopia oriundi, ut ipsi Cyprij aiunt. Cilices centum naues. Hi circa capita ferebāt gentiales galeas, pro scutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis uestibus induti: bina singuli iacula gestantes, ense *macheræ* Aegyptiaca per similem, quondam Hypachæi appellati: sed à Cilice Phœnice Agenoris filio ita cognominati. Pamphylj triginta naues Græcanicis armis ornati, ab illis originem ducentes, qui cum Amphilocho & Calchante è Troia disiecti fuerant. Lycij præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreisq; armati, arcubus quoq; è cornu factis, & arundineis sagittis sine pennis, atq; iaculis, gerentes ex humeris suspensas caprarum pelles, & in capitibus pilea pinnis coronata, quinetiam pugiones & falces: è Creta oriundi quondam Termilæ nominati, sed à Lyco uiro Atheniensi Pandionis filio, Lycij cognominati. Dores qui sunt ex Asia, naues triginta. Ii Græca gerebāt arma, uti è Peloponneso propagati. Cares septuaginta naues, cetera Græco more ornati: sed et falces & pugiones gerebant: quos prius appellatos fuisse hocines, in superioribus libris dictum est. Iones centum naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Peloponneso regionem quæ uocatur Achaia, incoluerunt, & ante aduentum Danaï & Xuthij in Peloponnesum (ut Græci aiunt) uocabantur Pelasgi Aegialees, id est, littorales: sed ab Ione Xuthi filio, Iones sunt appellati. Insulari naues decem & septem, armati ut Græci, & ipsi Pelasgica gēs: sed mox Ionica, ob eandem causam

causam ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Atheniensibus appellata. Aeoles sexaginta naues, ritu Græco armati, olim Pelasgi (ut apud Græcos fertur) uocati. Hellespontij centum naues præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege, ut circa locum manerent ad pontes custodiendos. Ceteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autē nauibus epibatæ erant Persæ, & Medi, & Sacæ. Quarum uelocissimas attulere Phœnices, & inter Phœnices optimas Sidonij. Harum singulis, & item pedestribus eorum copijs præfecti erant uernaculi duces: quorum ego (quia ratio historię non exigit necessario) non faciam mentionem. Neq; enim singularum nationum duces, digni memoria fuisse, quarum quot urbes, tot duces extiteret: sed non ut ductores, uerum ut serui, quemadmodum alij qui ducebantur in militiam, uenere: quoniam duces penes quos summa imperij erat, ut singularum gentium principes, quinam eorum Persæ fuerint, à me commemoratum est. Nauticis hi præfuerunt: Ariabignes Darij, & Præxaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Aehæmenes Darij filius. Iadica quidem elasi & Caria: Ariabignes, ex Darij & filia Gobryis genitus: Aegyptiaca autem Achæmenes, Xerxis ex utroq; parète germanus: reliquæ autem elasi reliqui duo. Porro biremes lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuariaria nauigia, & alia minuta cum hippagogis, quæ e quos uehunt, contracta constat ad trium nulliū peruenisse. Eorum qui in classe erant, secundum duces illustrissimi fuisse Sidonius Tetramnestus Alleji filius, & Tyrius Mapei Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Cyennesis Horomedontis, & Lycius Cyberniscus Sica. Cyprij autem Gortus Chersius, et Timonax Timagoræ: Cariorum

uero Histieus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damasthymus Candaulis filius. Aliorum nunc prefectorum mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habens. Verum Artemisia precipua me tenet admiratio mulieris, expeditionem aduersus Græciam secuta: quæ defuncto uiro, ac pupilli filij tyrannidem obtinens, nulla adacta necessitate, sed præstantia animi atque uiriliter in militiam cõcessit. Nomen ei erat Artemisia Lygdamis filia, paternum genus ex Halicarnasso, maternum è Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, et Cois, et Nisyrijs, et Calydonijs, quinq; cum nauibus uenit omni copia instructis. Ita post Sidonias hæc naues fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regem optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recensui sub illius imperio fuisse, earum uniuersam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseorum quidem Trozeniam, cæterorum autè Epidauriam: Hactenus de nautico exercitu. Xerxes, inito copiarum numero, militibus instructis, concupiuit illos lustrando oculis obire, quemadmodum et fecit. Itaque in scenso curru singulas nationes lustrans, quæ nã essent percontabatur: quarum professionem scribæ excipiebant, donec ad extremos equitumq; peditumq; peruentum est. Hoc perfecto, et nauibus in mare deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniam transcendit: residensq; sub aureo tabernaculo, præteruehensq; nauium proras, sciscitabatur de singulis itidè ut de terrestri exercitu fecerat, describiq; iubebat. Enim uero nauarchi productas à littore quatuor fere iugerum spatium, naues stabilierant, conuersis à terra proris, et in unam frontem digestis, epibatis quoq; id est propugnatoribus tanquam ad bellum armatis, quos Xerxes inter proras et litus nauigans, conspicabatur. Vbi autem et classem lustrauit, egressus nauim accersit De

maratum Aristonis, comitem aduersus Græciam expeditionis, eiq; accersito ita inquit: Demarate, iuuat nunc me quæ cupio abs te interrogare, qui et Græcus es, et nõ ex minima ciuitate, ut audio tam ex te quam ex alijs Græcis, qui me alloquendi gratia adeunt. Nunc igitur hoc mihi ex pone, nunquid Græci sustinebunt manus contra me leuare? Nam (ut ego opinor) ne omnes quidè Græci ac cæteri mortales, qui ad Hesperum incolunt, si congregentur, pares essent nostris armis, nec me inuadentem expectarent: cum hoc sint inter se concordēs, libet tamen mihi abs te audire, quid de hoc dicas: His uerbis interrogauit. Demaratus excipiens: Vtra, inquit, apud te rex utar, ueritate ne an incunditate? Ille ut ueritate uteretur, iubere. Neq; enim sibi ob id cum minus iucundum fore, quam antea fuisset. Hoc ubi Demaratus audiuit: Quoniam, inquit, me iubes rex omnino ueritatem proloqui, ea dicam quæ nemo nisi mentiens apud te postea carpet: Græcia semper alumna fuit paupertatis, hospes uirtutis, quam à sapientia acciuit, et à seuera disciplina, quam usurpans Græcia, et paupertatem tuetur, et dominatū. Ita laudo quidè omnes Græcos, qui Dorica illa loca uel circa incolunt, sed nõ de cunctis eis uerba faciam, uerum de Lacedæmonijs solis. Iam primū negotium fieri posse, ut tuam orationem admittant, afferentem Græciæ seruitutem. Deinde annuo uenturos tibi obuiam ad pugnandum, etiã si cæteri Græci omnes sentiant tecum. Neq; uero de numero eorum quæras, quot illi sunt qui hoc facere possint. Nam si in exercitu eorum mille fuerint, ij tecum congregientur: et itè siue pauciores siue plures. Hæc cum audisset Xerxes, sublato cachino inquit: Demarate, quod nam extulisti uerbum, mille omnino uiros cum tanto exercitu congressuros? Agedum dic mihi, non ne te ipsum ais

* Sint innumerabiles,
 ἄνθρωποι ἄσπετοι.

istorum uirorum fuisse regem? Vis ne igitur sine mora tu cum decē uiris dimicare? Quod si uestri populares omnes tales sunt, quales tu prædicas, profecto secundū uestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplū præstare, quam singuli eorum: qui si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco ut uiginti sis par: ita uerba quæ dixisti, comprobantur. Atq; si tales sunt illi, ac tanta statura, qualis quantusq; tu ac ceteri Græci qui in colloquiū meum uenerunt, uidete ne cum tantopere gloriamini, frustra id insolenterq; faciatis. Nam age intelligam, quocunq; argumento, unde fieri queat, ut mille aut decem nullia, atq; quinquaginta nullia hominū, qui præsertim sint omnes liberi, nec unius imperio subiecti, tanto exercitui obfisterent, cum finis non plures quàm milleni ad singulos eorum, si fuerint quinq; nullia. Nam sub uno (quemadmodū apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiā contra suam ipsorum naturam, meliores efficiuntur, adactiq; uerberibus uel pauciores aduersus plures eunt, ijdem remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægre cum eis solis certaturos: quinimo istud apud nos solos est quod ais, uerum non ita multum, sed rarum. Sunt enim è Persis meis satellitibus, qui uelint cum ternis Græcis pariter dimicare, quorum tu expertus multa blateras. Ad hæc Demaratus: In- telligebam, inquit, rex ab initio, me uera dicentem non incundum tibi futurum. Sed quia tu dicere me uerissima coëgisti, dixi quæ erant è dignitate Spartanorum. Quamquam ipse optime intelligis, quantopere nunc illos ego amem, qui me honore & dignatione paterna exutum, ex- torrem, profugumq; fecerunt: quem pater tuus exceptum, uictū ac domicilio donauit. Quare nō est credibile, uirum

PRÆ-

prudenter respuere beneuolentiam exploratam, sed maxime obseruare. Ego enim neq; cum decē promittam me posse dimicare, neq; cum duobus, ac ne singulari quidem certamine uolens certauerim. At si necesse fuerit, aut uehemens discrimen institerit, libentissime cum uno quolibet istorum omnium dimicarem, qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singulis, non sint illi quidem cæteris deteriores uiris: at conferti, cunctorum uirorum sunt excellentissimi. Nam licet sint liberi, non tamen sunt usquequaq; liberi, quippe quibus præest domina lex, quā multo magis metuūt, quam tui te. Faciunt ergo quæcunq; illa cogit: Cogit autē idem semper, uetans semper eos ex acie fugere quātamuis hominū multitudinem: sed iubens ut ordinem non deserentes, aut uincant aut occumbant. Hæc ego loquens, si tibi blaterare uideor, uolo posthac in cæteris silentium agere. Hætenus loqui coactus, tibi uero ex sententia contingat rex. Hæc locuto Demarato, Xerxes ad risum uersus, nulla indignatione permotus est, sed comiter hominem remisit. Post Demarati colloquium, ubi Dorisco præfecit prætorem Mascamen Megadostus filium, amoto eo quē Darius præfecerat, ire cum exercitu aduersus Græciam pergit. Huic Mascami, quem illic reliquit Xerxes, uni tanquam omnium prætorum præstantissimo, quos aut ipse aut Darius constituisset, dona quotannis misit: & itē eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante hanc expeditionem, in Thracia & ubiq; in Hellesponto prætores fuerant, qui omnes post eandem expeditionem à Græcis eieci sunt, & è Thracia & ex Hellesponto, præterquam è Dorisco. Vnde Mascamen Græci permulta conati, tamen eiecere nequierūt. Ob id huic ab eo qui in Persis

1 3 regnat,

regnat, semper dona mittuntur. Eorum uero qui à Græcis expulsi sunt, neminē rex Xerxes uirum egregium esse dixit, præter unum Bogem ex Eione, quem laudare nō desinebat, cuiusq; (qui superfuere) liberos maximo inter Persas honore prosequeretur. Siquidem magnis ferri laudibus Boges meruit: qui cum ab Atheniensibus & Cimone Miltiadis filio obsideretur, liceretq; ei accepta fide egredi, & in Asiam remeare, tamen abnuuit, ne regi præ metu superfuisse uideretur, sed ad extremum usq; perstitit, atq; ubi nihil in manibus commeatu reliquum fuit, accenso ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiam: eosq; in rogam deiecit. Dehinc omne aurum urbis atq; argentum è nuris dispersit in Strymonem. His actis, semetipse coniecit in rogam. Ita hic merito à Persis ad hoc usque tempus præconio celebratur. Xerxes è Dorisco in Græciam tendēs, ut quosque populos adibat, secum militare cogebat. Erat autem (ut superius à me expositum est) omnis ad Thessaliam usque tractus in ditio nem redactus, & regi tributarius effectus à Megabazo, & mox à Mardonio. Digressus à Dorisco, præterijt primum Samothraces nuros, quorum ultimum oppidum ad uesperam situm est nomine Mesambria, cui uicinum est oppidum Thastorum Stryma: quæ oppida interfluit amnis Lissus, cuius aqua tunc non sufficit copijs Xerxis, sed deficit. Hæc olim regio uocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum est. Trāsmissō profuente Lissi arefacto, Xerxes has Græcas urbes prætergressus est: Maroneam, Diceam, Abdera, eas inquam præterijt, & hos qui iuxta eas sunt, famosissimos lacus, Ismaridem qui Maroneam Strymanq; interiacet: Bistonidem Diceæ cōtiguam, in quem duo flumina ingre diuntur,

diuntur, Trauus, & Compsatus, qui iuxta Abderem sint. Nullum nobilem lacum præterijt Xerxes, sed fluuiū Nestum mare subeuntem. Post has regiones perrexit mediterraneas uersus urbes. In quarum una est lacus triginta ferme stadiorum in circuitu, piscosus & admodum salsus: quem sola iumenta cum aquarentur, exiccauerunt. Huic urbi nomen est Pissyrus. Has urbes & maritimas & Græcas, sinistrorsum relinquens præterijt Xerxes. Per quas autem gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Pati, Cicones, Bistones, Sapei, Dersæi, Hedoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauibus secuti sunt: qui uero mediterranei, à me sunt commemorati, præter Satræ. Cæteri omnes terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nulli olim hominum, quantum nos scimus, fuisse subiecti: sed soli è Thracibus ad meam memoriam liberi semper præstiterunt. Editos enim montes incolunt, omnigenis arboribus ac niuib; obsitos: uiri in re bellica eximij: apud quos oraculum est Dionysij, id quæ in editissimis montibus. Eorum qui in illo templo prophetant, id est, uaticinantur, sunt Besi. Antistes uero qui reddit responsa, quemadmodum Delphis, & nihilo magis uarie. Peragrata quam dixi regione, Xerxes secundo loco transijt nuros Pierum, quorum uni nomen est Niphraige, alteri Pergamo. Hæc iter præter eos montes faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangeum, magnum atque excelsum, in quo aurea sunt & argentea metalla: quem cum Pieres & Hodomanti, tum præcipue Satræ exercent. Super Pangeum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes, & Pæoples prætergressus Xerxes, ad uesperam uersus contendit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & urbem Eionem, cuius prætor Boges (de quo paulo

paulo ante fecimus mentionem) adhuc uiuebat. Regio Pangeo monti circumiecta, nonnatur Phyllis. Hinc uesperum uersus, porrecta ad flumē Angiten, quod Strymonē subit. Hinc meridiem uersus ad ipsum Strymonē, ad quem Magi maētatis equis candidis litauerunt. His & alijs compluribus medicamentis in flumen factis, per Nouem uias Hedonorū iere: iuxta quas Strymonē pontibus iunctum inuenire. Audientes autē eum locum Nouē uias Hedonorū appellari, totidem illic pueros ac uirgines puellarum indigenarum filios uiuos defoderunt. Persicum enim, defodere uiuentes. Nam & Amestrim Xerxis uxorem, iam prouectae aetatis, audio bis septem illustrium Persarum liberos defodisse, ad referendam pro se gratiam deo, qui sub terra esse fertur. Vbi à Strymone progressus est exercitus, illic ad solis occasum uersus est litus, in quo sitam urbem Graecam nomine Argilū praeteriit. Haec & quae super eam est regio, uocatur Bisaltia. Illic sinum Neptuni templi à Leana manu habens, perrexit ad campū nomine Syleum, praeteriens Stagiram Graecam urbem, peruenitq; Acanthum, ducens unā singulas harū gentiam, & item accolas montis Pangei, & earum quas superius commemorauit: ijs qui maritimi erāt, classe: qui procul à mari aberāt, terrestri itinere sequentibus. Hanc uia qua Xerxes duxit exercitum, Thracas neq; confundunt neq; serunt, sed ad mea usque tempora magnopere uenerātur. Posteaquam Acanthum, peruenit Xerxes, praecipit Acanthijs ut hospitalitatē exhiberent, eosq; Medica ueste donauit: laudansq; quod alacres cerneret esse ad bellum, quodq; audiret fossam esse ab solutam. Xerxe apud Acanthum agente, contigit ut Artachæes, qui fossae faciundae praesuerat, morbo decederet, uir Xerxi spectatus, genere Achaemenides, statura inter Per-

sas

sas procerissima. Quippe cui quatuor omnino digiti deerant, à longitudine quinq; regionum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominum fatis functum, apparatusime eum funerauit, exhibito etiam epulo, eiusq; tumultum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæe, iacturam se fecisse existimabat. At ij Graeci qui exercitū excipiebant, cum Xerxi coenam praebrent, in omnem miseriam deuenire, adeo quidem, ut suis laribus efficerentur extorres. Dum Thasis pro suis, quae in continente sunt urbes, Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, uir inter populares illustris, erogauit in coena quadringenta argenti perfecti talenta. Eam rem ubi accepere qui praerant alijs circa urbibus (tale enim conuiuium iam pridem inductū fuerat, & diu celebratum) hoc ubi accepere, praefertim praeconibus passim praedicantibus, tunc uero oppidani frumentum, quod in urbibus erat, inter se distributū molebant, farinamq; triticeam hordeaceamq; in complures menses faciebant. Ad haec excogitauere ob pretium optima quaeq; pecora saginare, & altilis aues habere, terrestres palustresq; in cortibus & in uiuarijs ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea argenteaq; pocula & crateres faciebant, & cetera quae mensae imponuntur. Haec omnia ipsi regi, & ijs qui cum illo uescabantur, fiebant: catero autem exercitui, quae ad esum duntaxat praecipita erant. Sub aduentum exercitus, tabernaculum ubi exercitus maneret, statuebatur, reliqui sub dio agebant. Vbi tempus coenae aderat, tunc conuiuatores laborem sustinebant. Isti cum expleti noctem illic exegerāt, postero die reuulso tentorio, & omni apparatu sumpto

ita

ita abscedebant, nihil relinquentes, omnibus asportatis. Unde Megacreontis uiri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suavitatis Abderitis, ut uniuersi, mares pariter ac foemine, sua delubra adirent: suppliciterque dijs assidentes precarentur, ut posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. Nam de præteritis magnam se gratiam illis habere, quod rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consueisset. Fore enim ut Abderitæ, si iuberentur ut etiam prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxem aduenientem: aut præstolati, pessime inter omnes homines affligerentur. Et isti quidem quanquam grauate, tamē quod sibi imponebatur, exequabantur. Xerxes uero ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Thermæ in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hæc enim cõpendiaria magis uiam esse audiebat. Nam è Dorisco ad Acanthum usque, ita instructus exercitus iter fecerat, tripartito diuisus omnis iussu Xerxis: ut una pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius et Masistes: altera per mediterranea, cui præerant Tritatachmes et Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone et Megabyzo. Nauticus exercitus ubi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum, in quo Assa et Pidorus, et Singus, et Sarga urbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto commilitio, pergit ire ad sinum Thermæum: circumuectusque Ampelon promontorium Toronæum per nauigauit has Græcas urbes, unde et naues et commilitium sumpsit, Toronam, Galipsum, Sermylam, Mecoibernam, Olynthum, quæ regio nunc Sitonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli præcedens mare usque ad promontorium Canastræum,

Stræum, totam fere Pallenam præteruectus est. Illinc quoque et naues et commilitium sumpsit ex Potideæ, ex Aphystie, Noua urbe, ex Aegea, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt urbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Per nauigata hæc regione, ad præstitutum locum peruenit, sumptis etiam militibus è uicinis Pallenæ urbibus, ac Thermæo sinui conterminis, quibus hæc nomina sunt, Lipaxus, Combrea, Lissa, Gigonus, Camsa, Smila, Aenea, quarum regio adhuc Cressæa nominatur. Ab Aenea, in qua finis enumerandarum urbium mihi factus est, iam ad ipsum Thermæum sinum cursus classis extitit, et ad terram Mygdoniam, donec ad Thermam, quod præceptum erat peruentum est ad urbem Sindum, et ad Calestram super Axium sitam flumen, quod Mygdoniam terram dirimit à Bottiæide: cuius terra Bottiæidis æctum ad mare locum obtinent urbes Ichnæ et Pella. Hic nauales copiarum circa flumen Axium et urbem Thermam, et alias in medio horum urbes statiuam habuere, regem opperientes. Huc peruenire uolens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copiis mediterranea præcedebat, peragrans Pæonium agrum atque Crestoniacum, super anem Chidorum: qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem (quæ est supra Axium) euoluitur. Hæc iter faciente Xerxe, leones impetum dederunt in camelos, qui commectum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descenderunt: nullo que alio neque iumento neque homine tacto in camelos grassati sunt. Cuius rei causam admiror, quod leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inuadendis camelis, quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec uiderant.

Sunt

Sunt autem per ea loca leones multi, & boues agrestes prægrandibus cornibus, qui ad Græcos ueniunt. Leonum terminus est Abderorum flumen Nestus, & Achelous, qui per Acarnaniam fluit. Nam nemo aut ad auroram trans Nestum usquã gentiũ uiserit leonẽ in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperum in reliqua continente: sed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Postquam Therman uenit Xerxes, ibi substitit, tantũ maritimi spatij occupantibus castris, quantum est ab urbe Therma & Mygdonia, usq; ad confluentem Lydei & Haliacmonis: ubi agrum Bottiæidem, Macedonicumq; disternant. In his locis statua habuere Barbari: quibus potantibus solus exijs (qui commemorati sunt) amnibus, Chidorus è Crestonæis fluens non suppetijt, sed defecit. Xerxes è Therman prospiciens Thessalicos montes, Olympum & Ossam, præcelsæ magnitudinis, audiensq; in medio eorum anfractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic uiam esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostium Penei inspicendum: quia superiorem uiam tenenti erat eundem per Macedones superne habitantes ad Porabos, præter Gonnium urbem. Nam hæc tutissimum iter esse audiebat. Atq; ut concupiuit, ita & fecit. Itaq; cõscensa naui Sidonia, quã semper cõscendebat, quoties ei tale aliquid facere libebat, extulit signũ ceteris nauibus proficiscendi, relictis illic terrestribus copijs. Eò postquã pruecuit, ostia Penei contẽplantẽ ingens admiratio cum subiret, accitos uia ductores interrogauit, nunquid flumẽ possent auerti, ut alibi mare ingrederetur? Narratur autẽ Thessalia quondã lacus fuisse, ut pote conclusa undiq; præaltis mōtibus. Nã quod Thessalia ad aurorã spectat, id Pelion & Ossa iunctis inter se radicibus præ-

præcludunt: quod ad uentũ aquilonem, id Olympus, quod ad Hesperum, id Pindus: quod ad meridiem & uentũ austrum, id Othrys: quod inter hos mōtes medium, id Thessalia est, ita deuexa, ut cum alij frequentes amnes in eam desuuant, tum ij quinq; præcipue, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus: qui è montibus Thessaliam ingentibus in eam planitiem confluentes, per unum anfractum & eum arctum in mare euadunt, in unam aquam omnes redacti: qui simul ac confluentẽ fecerunt, Peneus re-tẽto suo nomine ceteros innominatos reddit. Fertur quondam, cum nondum esset hic anfractus, per quem flumina mearent, hos fluuios, & præterea lacum Bœbeidem, non fuisse nominatos quemadmodũ nunc, & tamen non minus quam nunc fluxisse: sed suis fluentis omnẽ Thessaliam effecisse pelagus. Ipsi quidem Thessali memorant Neptunum fecisse cõuallem, per quam meat Peneus, haud absurde sentientes. Qui enim arbitratur Neptunum terram quaterere, & quæ terræ motu discussa sunt, huius dei esse opera, ei Neptun^{græce} cernenti hunc locum uidetur Neptunus id fecisse. Namq; ^{πρωτοβωρ, πτα} diductio illa montium (ut mihi uidetur) terræ motus est ^{εξ τῶ πῶδου} opus. Xerxi interroganti, nunquid alibi essent in mare ostia Penei, productores sui rem compertam habentes, Rex, ^{σὺ δὲ πῶδου} inquit, nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm iste hic. Cuncta enim undiq; montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur: Solertes sunt uiri Thessali, qui suæ sibi imbecillitatis conscij, iam pridem cum alia præuiderunt, tum uero hoc, quod regio-nem habeat facilem occupatũ, & mature expugnabilem. Solum enim hoc esse negotium, flumen obstructo anfractu, auersoq; alueo per quem meat, in eorum terram inducatur: à quo omnis Thessalia præter montes aquis obdu-

Neptun^{græce}
πρωτοβωρ, πτα
εξ τῶ πῶδου
σὺ δὲ πῶδου
foli concussio-
ne.

ceretur. Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniam Theffali è Græcis principes regi sese tradiderant, ratus id illos per totam nationem diuulgaturos. Hoc locutus, & locum contemplatus, Thermam renauigauit. Vbi complures dies circa Pieriam est cōmoratus (nā montem Macedonicū, ut illac in Peræbos omnis transfret exercitus, tertia eius pars repugnabat) eōdem legati qui dimissi in Græciam fuerant ad terram petendā, regressi sunt partim inanes, partim terrā & aquā afferētes. Quam qui dederūt, eorū hi fuerunt: Theffali, Dolopes, Eniensēs, Peræbij, Locri, Magnetes, Meliēses, Achæi, Phthiotæ, & Thebani, cæteriꝫ Bœotij: præter Theffiēsēs et Plataēses: cū quibus ij Græci Peræbij percusserant fœdus, qui bellū aduersus Barbarū sumpserāt. Fœdus autē ita habebat: Quicumꝫ Græci sese dedidissent Persæ, nō adacti necessitate, eorum decimum quēꝫ, rebus bene constitutis, se deo qui Delphis est deuoturos: Ita apud Græcos insurandum habebat. Xerxes neꝫ Athenas neꝫ Spartam legatos terram petitū miserat: ob id, quòd quos antè Darius ad hoc ipsum misisset, eorum alios isti in barathrum, alios in puteū deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regem. Hac de causa Xerxes nullos illuc ad petēdum misit. Et Atheniēsis quidem quòd ita legatos tractarint, quid triste contigerit, non queo dicere, nisi quòd eorum solum cum urbe uastatum est: quod tamen ipsum non ea causa suspicor contigisse. Lacedæmonijs uero ira Thalthybij, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. Est autem Spartæ Thalthybij templum, cum eius posteris, qui Thalthybiadæ nominantur, quibus honos legationis Spartanorum semper tribuitur. Itaque post eam rem Spartiatæ cum læta exta eis non essent, idꝫ diu contingeret, pertesi huius calamitatis

lamitatis Lacedæmoniorum, cœtu frequenter coactō hoc edictum proposuere: Si quis Lacedæmoniorum uelit pro Sparta occūbere. Tunc Sperthius Anerisii, & Bulis Nicolai filius, uiri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, ultro se obtulerunt ad satisfaciendum sua pœna Xerxi Darij filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquam mortem obituros, miserūt ad Medos. Digna admiratione cum audacia horum uirorū, tum uerba ab eis habita. Nam Susa tendentes, ad Hydar-nem Persam Asiæ oræ maritimæ præfectum uenerunt: qui eos hospitaliter munificēꝫ acceptos, his uerbis interrogauit: Viri Lacedæmonij, quid ita respuitis effici amici regis? Cernite enim ex me & meo statu, quā scit honore prosequi rex uiros egregios, uos itidem honoraturus, si uos ipsi ei dedideritis. Videamini modo apud cum esse uirū egregij: quoniam singuli uestrum, rege donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respondentes: Hydarnes, inquiunt, non ex æquo consilium tuum ad nos spectat atque ad te, qui conditionis quam suades expertus est, nostræ inexpertus. Nam quidē ea nos: libertatem autē nondum expertus es, utrum sit dulcis an non. Quæ si tibi experta foret, non ut hastis, sed ut securibus pro ea dimicare mus, nobis suaderes: Hæc Hydarni respōderūt. Dehinc ut ascenderunt Susa, & in conspectum regis uenerunt, principio iubentibus satellitibus, ac uim afferētibus, ut pro cūbentes regem adorarent, & per capita eos ad id agēdum impingentibus, negauerunt se unquā id esse facturos: neque enim sibi esse consuetudinē hominem adorandi, neque se ad id uenisse. Posteaquam in hoc repugnauerāt, secūdo loco hæc illis & his similia dixere: Rex Medorum nos miserunt Lacedæmonij ad luendam pœnam pro ijs legatis

qui Sparta interiere. Hæc istis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negavit se fore Lacedæmonijs similem. Illos enim interimendis legatis, ius omnium hominum confudisse: se uero, quod illis exprobraret id non esse facturum: neque eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturum. Hac re per Spartiatis gesta, in præsens ira Thalthybij cessauit: etsi Spartam reuersis Sperthio & Bule, longo deinde tempore inactio, excitatum est inter Peloponneses & Athenienses bellum, ut Lacedæmonij aiunt: quod mihi diuinitus maxime uidetur esse gestum: quia ira Thalthybij nuntios corripuerit, nec prius quieuerit. Quod autem ira incidit in eorum, qui ad regem ascenderunt, filios, Nicolaum Bulis, & Aneristum Sperthij filium: qui piscatores Tirynthios in nauis oneraria plena uiris nauigantes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse, ex ira dei, quod nuntij qui in Asiam à Lacedæmonijs mittebantur, proditi à Sitace Tyrei Thracum rege, & à Nymphodoro Pythæ uiro Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthem, quæ est in Hellepontus: & adducti in Atticam ab Atheniensibus necati sunt: cumque ijs Aristæas Adimanti Corinthius. Verum hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt. Quæ expeditio, ut ad superiorem orationem redeam, nomine quidem tendebat contra Athenas, re tamē uera contra cunctam Græciam. Ea diu antequam Græci cum audissent, non perinde omnes affecti sunt. Nam ij qui terram & aquam dederat Persæ, fiduciam animo præsumebant, tanquam nihil ingratum passuri à barbaro: qui non dederant, magno in metu uersabantur: Quippe cum nulla tanta classis esset in Græcia, quæ posset excipere inuadentem, præsertim plerisque bellum detestantibus & libenter ad partes Medorum inclinantibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiam apud multos quidem

quidem homines inuidiosam, non tamē quod mihi uidetur uerum dissimulabo, an Athenienses formidantes periculum quod impendebat, patriam deseruissent, an non deserentes, sed permanentes sese dedidissent Xerxi, nihil omnino aduersus regem in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atque hæc in continenti gesta essent: an etiam multæ lorice essent muris inductæ à Peloponnesibus per isthmum, an proditi à socijs Lacedæmonij: ijsque non uoluntarijs, sed per urbes à classe barbara occupatis ac deserti fuissent: desertique: & magna opera aggressi generose occubuissent: an hæc passi essent: an priusquam uiderent alios Græcos cum Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atque ita utrinque sub Persis Græcia fuisset. Nam murorum apud isthmum loricarum, quæ nam utilitas fuisset rege mari potente, à nemine quini audire. Nunc autem si quis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profecto non aberrauerit à uero. Nam utro se illi applicassent, hæc partes erant præponderaturæ. Cum uero prætulerint Græciam præstare liberam, nimirum ipsi fuerunt, qui quicquid Græciæ reliquum erat cum Medis non sentientes, exerunt: quique secundum deos regem repulerunt: ne oraculis quidem horrendis ac terribilibus, quæ à Delphis ueniebant inducti ad Græciam deserendam: sed persistentes constituerunt excipere hostem sua inuadentem. Siquidem consultoribus Delphos missis, uti oraculo uolebant: nuntij factis apud templum quæ ritus postulabat, eadem ingressi confederunt. Quibus Pythia, cui nomen erat Aristonice, ita respondit:

Quid miserrande sedes populus? fuge ad extrema terra,
Aedibus & globidæ desertis collibus urbis:
Nam caput & corpus minime sincera manebunt:

Extremi ue pedes poterunt superesse manus ue,
 Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,
 Et Mars acer equis urgens Asiægena curru.
 Atq; alias plerasq; tuas non solius arces:
 Permultasq; deum scæuis dabit ignibus ædes,
 Quas ego præuidi iam nunc sudore madentes:
 Atq; metu tremere, & de laquearibus altis
 Nigrantem cogente malo manare cruorem:
 Ite sed ex adyto atq; malis effundite mentem.

His auditis Atheniensium consultores maximo sunt moerore affecti. Quibus inter sese agitantibus tam triste responsum, Timon Androboli uir apud Delphos illustris suasis hæc ferè, ut sumptis oleæ ramis de integro reuertentur ad consulendum suppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienses dixerunt: O princeps, redde nobis oraculum melius de patria in honorem horum palmitum, quos gestantes ad te uenimus. Alioqui hinc abs te non abituri, sed in hoc adyto ad obitum usq; permansuri. Hæc dicentibus, antistes iterum hoc modo respondit:

Pallas olympia cum multis hortatibus usa,
 Et precibus blandita Iouem placare nequiuit:
 Hoc tibi savor item responsum Adamanti propinquas:
 Nam captis reliquis quæ limes Cecropis oræ
 Intus habet, quodcumq; sacer penetrare Cithæron,
 Iuppiter è ligno muris Tritonida donat:
 Qui soli inuicti tibi sint natisq; saluti.
 Tu uero aduentum peditumq; equitumq; quietus,
 Terrestresq; acies ne præstolare: sed hosti
 Terga dato, uel si tibi fors erit obuius usquam,
 Diuina ò Salamis mulierum pignora perdes,
 Vsquam uel Cerere sparsa, coeunte uel usquam.

Hæc

Hæc legati ut erant ita arbitrati prioribus mitiora postquam conscripserunt, Athenas redire: reuersiq; ad populum recitauerunt: & cum aliæ multæ sententiæ essent oraculum interpretantium, & eæ plurimum perplexæ: quidam è maioribus natu dixere, uideri sibi deum respondere saluam fore arcem. Olim enim Atheniensium arcem præseptam uallo fuisse. Et ij quidè interpretabantur uallum esse hunc ligneum murum. Alij uero dicebant deum significare naues: easq; cæteris omiſsis ædificari iuebant. Verum hos, qui dicebant naues esse ligneum murum, falletat, uel Cere sparsa coeunte uel usquam. Circa hos uersus confundeatur eorum sententiæ, qui classem uolebant esse ligneum murum. Nam oraculum qui interpretabantur, in eam sententiæ accipiebant, fore ut ipsi instructa classe ad Salamem pugna nauali succumberent. Erat autem inter Athenienses quidam, qui in primores recens peruenerat, nomine Themistocles Neoclis filius: qui negabat interpretes omnia recta coniectare: quod diceret, si clades quæ prædicatur, ad Athenienses spectaret ullo modo, nõ ita placide nobis deum fuisse responsurum, sed sic, ò Salamis misera, pro eo quod dixit, ò diuina Salamis, si circa eam sui incolæ forent oppedituri. Sed recte coniectantibus sentientium à deo contra hostes editum esse oraculum, non contra Athenienses. Itaq; suadebat ut sese instruerent tanquam prelio nauali certaturi, & tanquam hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiæ Athenienses potiore esse censuerunt: quam illorum, qui interpretantes oraculum, disuadebant apparatus pugnae naualis: sed hanc esse in summa sententiæ dicebant, non leuandam in hostem manum, sed ex Attica regione demigrandum, & aliam incolendam. Exiit & alia, ante hanc Themistoclis, sententiæ

K ad

ad tempus egregia. Cum magna uis pecuniæ è prouentu metallorum, quæ sunt è Laurio, esset in ærario Atheniensium, æquè diuidenda uiritim denis in singulos puberes drachmis: tunc Themistocles hanc dissuasit Atheniensibus distributionem, sed ex pecunia classem ducentarum nauium compararèt ad Aegineticum bellum. Hoc enim bellum conflatum Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. Et quanquam hæc classis in eum usum in quem comparata fuerat, non uenit, tamen in utilitatem Græciæ cecit. Ipsa iam præparata cum præsto esset, & alteram ex ædificari oporteret, placuit Atheniënsibus, inuito post oraculum consilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus opperiri uniuersos deo obsequentes undè cum Græcorum uoluntarijs. Et hæc quidem oracula Atheniensibus sunt reddita. Coactis autem in eundem locum Græcis, qui per Græciam melius sentiebant: interq; se collocatis interposita fide ibi cõsilio habito, uisum est ante omnia missas faciendum pecunias debitas & inimicitias & hostilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum uero maximum inter Athenienses & Aeginetas. Posteaquã Xerxem cum exercitu Sardibus esse audire, Athenienses decreuere cum aliquot in Asiam mittèdos ad res regis explorandas: tum nuntios partim Argos ad contrahendam aduersus Persam belli societate, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis, partim in Corecyram, partim in Cretam iubentes opem Græciæ ferri, eo animo, ut si fieri possset, omnis uis Græca unum esset: & ad idem agendum omnes incumbere, tanquam calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebantur autem res Gelonis magnæ esse: nec multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, et in Græciã inter se redire, principio speculatores in Asiã tris uiros

miserè

miserè. Qui cum Sardis uenissent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt: & a ducibus pedestrium copiarum torti deducebantur tanquã perituri, lata in eos mortis sententia. Id ubi Xerxes audiit, reprehensa ducum sententia mittit quosdã è satellitibus, iubens ut si uiuos adipiscerentur speculatores, ad sese deducerent. Eos adhuc superstites adepti satellites, prehenso in regis conspectum adduxerunt. Sciscitatus rex, qua de causa uenissent: præcepit satellitibus, ut homines circounducerent pediatum omnem equitatumq; ostentantes: & eos ubi cõtèmplando illa expleti fuissent, sine mora dimitteret quocunq; locorum ire libuisset. Hoc Xerxes ea ratione imperauit, quòd cogitabat fore, ut si speculatores necati fuissent: neq; Græci præsciscerent potentiam suam esse fama maiorem, neq; quipiam ipse lederet hostes tribus uiris interemptis, sed ipsè in Græciam regreßis, Græci, ut se opinari dicebat, auditis rebus suis antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent: atq; ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hæc sententia Xerxis cum altera quadam congruit. Nam cum Abydi ageret Xerxes, uidit naues cursum tenentes per Hellepontum: quæ frumentum è ponto in Aeginam Peloponnesumq; portabant. Quas ubi audire eius accessores esse hostium, sese ad eas corripendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quonam ille tenderent: qui cum respondissent ad hostes tuos domine, & frumento onustæ. Tunc Xerxes excipiens, inquit, non ne eòdem quò isti, & nos nauigamus tum rebus alijs, tum uerò frumento instructi? Quid igitur hi officiant nobis, quibus cõmeatum portant? Ita speculatores rebus inspectis dimisi in Europam redire.

K 5 Post

Post quorum reditum Græci, qui contra Persam coniu-
rarunt, nuncios iterum Argos miserunt. Quibus Argij re-
sponderunt res suas ita habere, audisse se iam inde ab ini-
tio Barbarum excitasse aduersus Græciam bellum: &
cum accepissent intellexissent que Græcos sese colligere
tentaturos Persæ obsistere, principes fuisse mittendi Del-
phos, qui deum consulerent, quid sibi optime faciendis
esset euenturum (nuper enim sex millia suorum fuisse in-
terempta à Lacedæmonijs & Cleomene Anaxandrida)
Eaq; de causa se mittere, & ijs qui nūsi fuerant interro-
gantibus, sic Pythiam respondisse:

Finitimis inuise deis, dilecte beatis,

Interius tutamen habens impune maneto,

Et tutare caput, nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea uerò quàm
nuncij Argos uenerunt, senatumq; ingressi mandata retu-
lerunt, Argij responderunt ad ea quæ dicebantur se prom-
ptos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmo-
nijs, percusso foedere: sed ea conditione imperij, ut dimi-
dium imperij penes se esset, quanquam ius imperadi ipso-
rum sit, tamen dimidio imperij se esse contentos. Hoc
aiebant suum senatum respondere, quamuis dissuadente
oraculo societatem contrahere cum Græcis: quod etsi for-
midarent, tamen properare ut foedus triginta annorum fe-
rretur. Intra quos annos liberi sui in uirilem ætatem
adolecerent: hac uidelicet ratione, ne si qua calamitas ad
superiorem accederet in bello Persico, nisi foedera forent,
in posterum subiecti Lacedæmonijs essent. His dictis Ar-
giorum à senatu, quidam è nuncijs Spartanorum ita re-
spondit: Quod ad foedera quidem attineret, se ad eos qui
plures essent relegare: quod autem ad imperium, id uerò
sibi

sibi demandatum esse, ut responderent, dicerent que Spar-
tanis duos esse reges, Argijs unum, ideo non posse fieri,
ut alterutro Spartæ regi abrogetur imperium: & nihil
obstare quo minus cum ijs duobus rex Argius parem di-
gnitatem obtineat. Ibi Argij negare se perpeffuros inso-
lentiam, sed præoptare à Barbaro imperari sibi, quàm
Lacedæmonijs cedere. At ita edixerunt nuncijs, ut prius-
quàm occideret sol, ex agro Argio excederent, alioqui
hostium loco futuros. Hoc ipsi Argij sic se habere me-
morant. Aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem
antequam bellum Græciæ inferret, misisse Argos per ca-
duceatorè: qui cum peruenit, ita fertur uerba fecisse: Viri
Argij, Xerxes rex hæc uobis inquit: Nos arbitramur
Persen, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Persei
Danaës filij ex Andromeda genitum: quæ fuit Cephei fi-
lia: ita ex uobis oriundi sumus. Quod cum ita sit, nefas est
& nos propagatoribus nostris inferre bellum, & uos
alij opem ferendo nobis aduersarios fieri: sed potius domi
uestre uos confidentes otium tenere. Nam si mihi ex sen-
tentia succedit, nullos pluris quàm uos faciam. Hæc Argij
cum audissent, rem confecisse dicuntur, & à principio dis-
simulantes, quod actum esset, nihil poposcisse Græcos:
sed cum ab illis reprehenderentur, tunc partem imperij
poposcisse gnari id Lacedæmonios non concessuros, ut
hoc prætextu otium agerent: cui rei competit, quod qui-
dam Græcorū multis postea annis gestū fuisse memorat:
Cum Susi Mēnonijs alterius negotij gratia essent Athe-
nienfium nūcij Callias Hipponici, & collegæ qui pariter
ascenderāt, cōtigit ut Argij & ipsi per id tēpus Susa mit-
terent nuncios, qui Artaxerxem filium Xerxis interro-
garent, an amicitiam quam cum Xerxe contraxissent,
putaret

putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberentur. Quibus Artaxerxes, inò uerò maxime perdurare respon- dit: nullamq; sibi ciuitatem amiciorem putare, quam Ar- gos. Verum an Caduceatorē Xerxes Argos miserit ad ea dicenda, & an Argiorum nuncij qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere non possum: nec ullam de his aliam proferre senten- tiam, nisi quam Argij proferunt. Id demum scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissent, cum uicinis mutare uolentes, mala uicinarum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursus singulos ea quæ ipsi attu- lissent. Ita non turpissime ab Argijs actum est. Ego uerò quæ dicuntur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in uniuersum à me dictum sit: quoniam & hoc narratur, Argios extitisse, qui Persam in Græciam accerserunt, posteaquam cum Lacedæmonijs male pu- gnassent, pro dolore præsentis quiduis præoptantes: & de Argiuis quidem dictum est. In Siciliam autem ad agen- dum cum Gelone, tum alij nuncij à socijs ire, tum uerò à Lacedæmonijs Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit Oecetor: qui in Gela erat ex insula Telo, quæ * Epitro- pio obiacet: qui dum Gela conderetur à Lyndijs, qui sunt è Rhodo & Antiopheno, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, posteri eius deorum inferorum sacerdo- tes illic perseuerauerunt, oriundi à Teline uno ex ea fa- milia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam ui- ri Geloni per seditionē eiekti, in Maistorium urbem (quæ sita est super Gelam) profugerunt. Hos Telines Gelam deduxit nullis uirorum copijs adiutus, sed horum deorum sacris, quæ unde acceperit, an ipse possederit, id uero di- cere non possum, His sacris fructus, eò deduxit illos, ubi posteri

* ἐπιτροπία
legitur, ad Tri-
opium.

posteri sui deorum sacrificuli essent. Quæ res mihi admi- rationi fuit præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunque uiro effici con- suctuerunt, sed ab eo qui sit casti ingenij, robustaq; præ- stantia. Quanquam ut fertur ab incolis Siciliae, fuisse na- tura effoeminatum ac uiro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est, Cleandro Patareo, qui se- ptem annos Gela tyrannide potitus est, uita functo: à Sa- byllo autem uiro Geloo fuit interfectus. Ibi frater eius Hippocrates suscepit imperium. Quo tyrannidem obti- nente, erat illic Gelon prognatus Telines uatis cum alijs multis, quorum unus erat Aenesidemus Patarci, satelles Hippocratis. Hic diu post, ob uirtutem declaratus est to- tius equitatus præfectus. Nam quibus in bellis Hippocra- tes obsedit Callipolitanos, Naxeos, & Zancleos, & Leontinos, pugnauit quæ cum Syracusanis & permultis Barbarorum, in ijs bellis Gelon extitit uir præclarissimus: adeo, ut nulla omnium (quas retuli) ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos. Quos pugna ad flumen Elorum superatos, Corinthij Corcy- ræiq; liberauerunt: sub hac tamen conditione, ut Syracu- sani Camarinam, quæ ipsorum quondam fuisset, Hippo- crati traderent. Hippocrates cum totidem annos quot fra- ter Cleander tyrannidem obtinisset, illato Siculis bello, ante urbem Hyblam periit. Ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, Euclidem & Cleandrum, ubi ciues, quòd abnuerent dicto amplius audientes esse, praelio ui- cit, ipse Geloorum imperium adeptus est, liberis Hippo- cratis dominatu fraudatis. Post hoc commentum, quos- dam Syracusanos, qui Gamori uocabantur, à plebe suisq; seruis, qui Cyllirij nominabantur, eiektos in patriam ex urbe

urbe Casmena reducendo, potitus etiam est ipsi Syracusis. Nam ei uenienti plebs Syracusana et urbem et se ipsam dedit. Quam Gelon ubi accipit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibiq; Syracusas habuit, et quidem pro omnibus urbibus. Ideoq; ea ciuitas confestim excucurrit, atq; propagata est. Nam deductis eò Camarinæis Gelon ciuitatem dedit, Camarina euersa, dimidio et eo amplius Gelonorum itidem ut Camarinæis fecit. Necnon Megarensium qui sunt in Sicilia, cum obsessi ad deditiōem uenissent, locupletissimos quosque qui bellum ei intulerant, et ob id se interfectum iri putarent, Syracusas traduxit, ac ciuitate donauit. Nam plebem Megarensē quæ belli mouendi fuerat exers, quæq; nihil mali se passuram spectabat, Syracusas adductam uenundedit, ex Sicilia abspōrtandam. Idem hoc fecit Buboijs qui sunt in Sicilia, proceres à plebe distinguens. Hoc ideo de utrisque fecit, quod arbitraretur consubernium plebis rem esse molestissimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus est Gelon. Ad quem legati Græcorum posteaquam Syracusas coramq; uenerunt, ita locuti sunt: Lacedæmonij pariter et Athenienses, eorumq; socij nos misere ad te in societatem assumendum aduersus Barbarum, quem audisti prorsus bellum Græciæ inferre, iuncto pontibus Hellesponto uirum Persam secum omnes Eoas ex Asia copias ducentem, per simulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem, cum in animo habeat omnem Græciam redigere in suam potestatem. Tu igitur cui magna potentia adest, nec minima Græciæ portio, Sicilia princeps, ferto opem ijs qui Græciam à seruitute uindicant, eam que unā cum illis liberato. Coacta enim cuncta Græcia, erimus magna manus, pugna que

pares

pares inuadentibus nos. Quod si è nobis alij proditores fuerint, alij ociosi sedeant, id syncerum quod supererit Græciæ exiguum erit: unde periculum est ne omnis Græcia pessum eat. Neq; enim speraueris Persam, si nos proelio superauerit, ad te nō esse uenturum: quinimò hoc antè caueris: nobis nanque opem ferendo temetipsum tutaris. Rei consilio gestæ letus plerunq; est exitus: Hæc legati dixerunt. Quibus respondens Gelon, multus in hac oratione fuit: Viri Græci, inquit, insolentem habetis orationem, qui ausi estis me adire hortantes ad incundam aduersus Barbarum societatem: cum ipsi me orantem prius aduersus exercitum Barbaricum recusaueritis socium. Nam dum mihi erat cum Carthaginensibus certamen, incumbenti ad ultionem necis Doris Anaxandriæ de Aegestanis exigendam, offerebamq; me adiutorem ad liberanda emporia, unde uobis magna emolumenta atque uoluptates prouenerant, uos uenire nolulistis, neque mei adiuuandi gratia, neque ultionis de nece Doriana exigendæ. Itaque quantum in uobis est, omnia hæc à barbaris possidentur. Verum nobis hæc in melius reciderunt. Nunc quoniam circumuenit uos atq; attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed contemptus à uobis, non ero uestri similis: sed paratus ad opem ferendam ducentiarum triremium, et uiginti millium armorum, ac duum millium equitum, totidemq; ferentiarum, totidemque leuis armaturæ, totidem sagittariorum, totidem funditorum, ac rei frumentariæ cunctis Græciæ copijs suppeditaturæ, donec fuerit debellatum. Hæc me præstiturum recipio, sed ea lege polliceor, ut ego sim aduersus Barbarum Græcorum imperator. Aliter neque ipse uenirem, neque alios mitterem. Ea Syagrus audiens non tulit: sed

ô quam

ô quàm eiularet, inquit, Pelôpides Agamemno, si audiret
 Spartiatis imperium subdidisse Geloni atq; Syracusanis.
 Tu uerò ne feceris huius rei mentionem amplius. Sed si ti
 bi animus est opem ferendi Græciæ, esto sub imperio La=
 cedæmoniorum. Si dedignaris subesse, non habes animum
 opem ferendi. Ad hæc Gelon ubi uidit uerba Syagri auer=
 sa, hanc ad extremum protulit orationem: Hospes Sparta=
 ta, contumeliæ homini factæ solent iritare indignationem.
 Verum tu contumeliosus in me uerbis inuehens, non tamẽ
 induxisti me ad uicem contumeliose reddendam. Sed quan=
 do uos ita imperium amplectimini, multo me magis quàm
 uos decet illud amplecti, qui multo maiorum copiarum ac
 pluriũ nauium imperator sum. Ceterũ, quoniam ista ora=
 tio uestra in cõtrarium nititur, nos aliquatũ a superio=
 re nostra oratione decedemus. Sin uos terrestribus copijs
 præfueritis, ego nauticis præcro. Sin uos mari imperitare
 iuuat, ego terrestribus copijs imperitare uolo. Ex quo
 oportet uos aut alterutra harum rerum esse cõtentos, aut
 his socijs desitutos abscedere. Hanc Gelon conditionem
 offerebat. Cui nuncius Atheniensis Lacedæmonios ante=
 uertens, ita respondit: Rex Syracusanorum, Græcia nos
 ad te misit non imperatorũ indiga, sed exercitus. Tu uerò
 præ te fers non missurum te exercitum, nisi sis Græciæ im=
 perator: uidelicet ut illi imperes affectas. Itaque quan=
 tum ad eam partem pertinet, quod cuncto Græcorum
 exercitui præesse postulas, suffecerit, nobis Atheniensib=
 us silentium agere, intelligentibus Laconem fore ido=
 neum ad reddendam pro utrisque rationem. Quantum
 ad illud attinet, quod poses ut uniuersæ classi præsis, ita
 habeto: nos, etiam ut Lacon permutat, non esse permis=
 suos præesse te classi: nostrum munus hoc est, nisi Lace=
 dæmonij

dæmonij id uelint: quibus præesse classi uolentibus, non
 contradiceremus, alteri uero concederemus nemini. Nam
 alioqui frustra plus nauium quàm ceteri Græci posside=
 remus. Si Syracusanis imperium cederemus, qui sumus A=
 thenienses, et antiquissima originis, soli q; Græcorum qui
 nunquam solum uertimus, è quibus uirum instruendo or=
 nando que exercitu aptissimum Homerus uersificator ait
 Ilium isse, ut non sit dedecus nobis ista commemorare. His
 Gelon ista respondit: Hospes Atheniensis, apud uos qui
 præsent habetis, qui subsint non habetis. Quo circa cum
 nihil cedere, sed totum obtinere uelit, quàm celerrime
 hinc retro abscedatis, renunciaturi Græciæ, uer ex anno
 illi exaruisse. Cuius dicti sensus hic est: Cum constet proba=
 tissimam anni partem esse uer, talem esse suum exercitum
 innuebat, quo Græcia priuaretur, quasi quodã uere: quod
 illi exaresceret, non inita secum societate. Hoc responso
 Gelonis accepto, nũcij Græcorum profecti sunt. Post hæc
 Gelon, timens quidem ille Græciæ, ne impares Barbaro
 essent, tamen indignum atq; intolerandum sibi ratus, ut
 profectus in Peloponnesum subesset Lacedæmonijs, qui
 Sicilia tyrãnus esset, omiſsa hac uia, aliam inijt. Nam ubi
 primum audiit Persam transmisisse Hellespontum, misit
 cum tribus biremibus Cadmum Scythæi Coom, multa
 cum pecunia ac placidis uerbis, ad obseruandum quò ca=
 sura esset pugna: ut si Barbarus uinceret, ei pecuniam tra=
 deret terramq; & aquam eorum locorum, quibus Gelon
 imperaret: sin uincerent Græci, rursus pecuniam reporta=
 ret. Hic Cadmus, ante id tempus cum tyrannidem Coo=
 rum a patre accepisset satis ualidam, nullo aduerso casu,
 sed ob iustitiam sua sponte eam in media ciuitate depo=
 sivit, atque in Siciliam abiit. Vbi unã cum Samijs urbem

Zanclam, cuius nomen in Messanam mutatum est, tenuit atq; incoluit. Hunc Cadmum, atq; hunc in modum eo profectum, Gelon ob iustitiam quam illi ex alijs rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, quod tantum pecuniæ à Gelone commissum interuertere cum posset, noluit: sed posteaquam Græci pugna nauali superiores extiterent, Xerxesq; cum exercitu abiit, & ipse in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab ijs qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmonijs animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crimopi eiectus ex Himera, ubi erat tyrannus, à Therone Aenesidemi Agragantinorum monarcho, accessissent per id tēpus Phœnicū, & Pænorum, & Iberorum, & Ligyorum, & Elisycorum, & Sardonum, & Cyniorum trecenta millia, duce eorum Hamilcare Hannonis Carthaginensium rege: quos Terillus abduxerat cum persuasos hospitij necessitudine, tum præcipue promptæ animi uoluntate Anaxilei Critenei Rhegini tyranni, qui filios suos Hamilcari obsides dedit, ulciscēdi socii causa. Habebat enim Anaxileus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam: Ita Gelonem, cum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Præterea aiunt ijdem contigisse, ut eodē die Gelon & Theron Hamilcarem Carthaginensē in Sicilia superarint, quo Græci in Salamīne Persam. Quinetiam Hamilcarem, qui à patre quidem Carthaginensīs, à matre uero Syracusanus erat, & ob uirtutem Carthaginensium rex cum conflixisset prælio, uictum è conspectu fuisse ablatum audio, nec usquam gentium aut uiuum aut mortuū comparuisse. Omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos autem

autem Carthaginenses illius imaginem colentes, hæc fama est: Dum Barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent (tandiu enim extractum fuisse prælium) interea Hamilcarem in castris permanentem sacrificasse, atq; litasse, solida corpora aggerentem in ingētem pyram: sed conspectis suis in fugam uersis, ut erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atq; ita combustum è conspectu sublatum. Cui siue hoc modo ut Phœnicēs, siue alio ut Carthaginenses & Syracusani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginenses sacrificant, extructis monumentis, cum alibi in omnibus suis colonijs, tum præcipue in ipsa Carthagine. Hactenus quæ ad Siciliam attinent. Coreyreus aliud nuncijs responderunt, aliud fecerunt. Nam cum eos ijdem nuncijs qui in Siciliam ierant, adissent, & eisdem quibus Gelonem uerbis allocuti fuissent, polliciti sunt confestim se auxilia missuros, ac præsidio futuros, negātes sibi Græciam neglectui habendam salute periclitantem. Quæ si collaberetur, nihil aliud sibi superesse, quàm ut primo quoque die seruirent. Ideoq; sibi quo ad possent, illam esse adiuidam. Hæc illi aspectu speciosa responderunt. At ubi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexaginta naues instruxere: agrēq; digressi, Peloponneso applicauere, ac circa Pylon ac Tænaron oræ Lacedæmoniorum naues in statione statuere: obseruantes & ipsi bellum quod caderet, desperantes fore ut Græci superarent, sed opinantes Xerxem multum superiorem uictæ Græciæ imperaturum. Itaque curauere ut hæc uerba apud Persam facerent: Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum rex, quod non minimum & copiarum & nauium, sed plurimum secundum Athenienses habemus, tamē aduersum te ire nolimus, aut

quippiam tibi molestia facere. Hæc dicendo sperauerunt se plus aliquid quam ceteros allaturos, quod etiam (ut mihi uidetur) contigisset. Ad Græcos autem excusationem parauere, qua etiam usi sunt. Accusantibus enim Græcis quod opem non attulissent, dixere sexaginta se triremes armauissent, sed per uentos etestas superare Malea nequissime. Atque ita ad Salaminem se non contulere, nec ullius cladis pugnae naualis participes fuere. Et isti quidem ita Græcos a se summouerunt. Cretes postquam aditi sunt ab ijs Græcis, quibus hoc negocium datum erat, hoc sibi faciendum putarunt, ut certos homines publicitus Delphos mitterent deum consulturos, nunquid sibi satius foret Græciam defendere. Quibus Pythia respondit: O stulti, impudenter uobis quascunq; lacrymas ob defensionem Menelai uobis Minos gemebundus immisit. Quoniam illi quidem non sunt ulti eadem Minois in Camico factam. Vos autem ulti estis illis mulierem à Sparta à uiro Barbaro raptam. Hæc Cretes allata ubi audire, ab auxilio ferendo superseedere. Siquidem fertur Minoem, cum Dædalum uestigans in Sicaniam, quæ nunc Sicilia dicitur, peruenisset, ui eius uitæ allata occubuisse. Interiecto deinde tempore, omnes Cretes præter Polichnitanos & Præstios diuinitus instructos, cum magna classe in Sicaniam traiecisse, & quinque quennio obsedisse Camicum, quam (ut mea fert opinio) Acragantini incolunt. Ad extremum cum neq; illam expugnare possent, neque permanere fame eneecti, ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingenti eos tempestate adorta, in terram fuisse eiectos: laceratisq; nauibus, cum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes urbem Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro insula

sulamis continenticos: & ab urbe Hyria alias incoluisse. Quas diu post Tarentini euercentes, magnam in ruinam deuenere, ut hæc maxima cædes omnium, quas nouimus, extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorum: qui à Micytho Chæri ad tria millia ciuium adaacti opem ferre Tarentinis, interiere. Ita ipsorum Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micythus qui Anaxilei famulus erat, & procurator Rhegij relictus, ubi ex ea urbe excidit, Tegeam Arcadum incoluit: compluresq; statuas in Olympia cõsecrauit. Sed mihi Rheginorum & Tarentinorum excessus ab oratione factus. In Cretam igitur desolatam Præstij aiunt cum alios homines, tum præcipue Græcos immigrasse: tertiãq; ab excessu Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus non deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuersos unã cum suis ouibus fame pestilentiaq; correptos, iterumq; desolatam Cretam cum reliquis, nunc à tertijs Cretensibus habitari. Harum rerum memoriam resfricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit. At Thessali necessitate subacti, circa initia Medorum partes fouerunt, cum expectarent non placere illis quæ Aleuada excogitassent. Nam cum primũ audire Persam traicere in Europam, nuncios ad isthmum mittunt: ubi prouisores Græciæ delecti è ciuitatibus, coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam uenere nuncij Thessalorum, ita uerba fecere: Viri Græci, Olympiacum ingressum custodiri expedit, ut Thessalia pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus, sed uos quoque debetis multum illic mittere copiarum: quas nisi mitteratis, scitote nos pactionem inuituros esse cum Persa. Neque enim

deceat nos adeo ante ceteram Græciam positos, pro uobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem. Nulla nanque fortior necessitas est quam imbecillitatis. Itaque per nosmet aliquatione salutem nobis comparare conabimur. Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus ubi coactus est, per Euripum nauigauit. Qui postquam ad Algas Achaia peruenit, egressus illic relictis nauibus, in Thessaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneum, inter Olympum & Ossa montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem millia armatorum coacti, quibus aderat Thessalorum equitatus, ducibus è Lacedæmonijs quidem Eueneto Carini delecto ex polemarchis, quanquam non esset è regio genere: ex Atheniensibus autem, Thémistocle Neoclis filio. Verum paucos illic dies immorati sunt. Aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ uiro Macedone nuncijs, suasum eis, ut illinc decederent, ne in ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur, uidelicet multitudinem terrestrem nauticamq; indicando. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse uidebatur) obtemperauerunt. Quanquam mihi uidentur metu quoque id suasisse, quod audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta urbem Gonnon, quam & transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, sed Abydi iam agebat. Thessali à socijs deserti, iam nihil ambigentes, ita promi-

prompti ad Medos transiere, ut in rebus gerendis sese regi præstiterint utilissimos. Græci ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant, & quæ ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. Euiusq; hæc sententia, ut præsidio aditum Thermopylarum custodirêt: quippe qui uidebatur & angustior quam ille Thessalia, & solus ipsorum terra propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius, quam ducibus Trichinijs ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum ut tuerentur decreuere, ne Barbarus transiret in Græciam, utq; clasïs perueheretur. Histia eotidem oram super Arthemisium. Hæc enim loca inter se uicina sunt, ut audiri utriusq; possint quæ apud alteros gerantur: quæ loca ita se habent. Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur traiectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnesiæ. Ab angustijs autem Euboiæ, iam Artemisium excipit littus, in quo est Artemidis, id est, Dianæ, templum. Ingressus uero in Græciam per Trichinum, ubi arctissimus, dimidij iugeri est, quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante post que Thermopylas. Iuxta Alpenos à tergo sitos, tantummodo ad agendum uehiculum patet: antè iuxta flumen Phœnicen, prope urbem Anthelam, solum agendo uehiculo sufficit. Thermopylarum quod montis ad hesperum uergit, inaccessum est, & præalti præcipitij protentum usque ad Octam. Quod autem uia uergit ad auroram, id à mari excipitur ac uadosis. An hoc ingressu sunt *ὄρη καὶ λυγρὰ*, id est, calida lauacra, quæ *ἄρπυιαι*, id est, ollas, indigenæ uocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus murus est edificatus, super

quem olim *πύλας*, id est portæ, erant. Eum autem ædificauerant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thessotis terram Aeolidem iere habitatur, quam nunc possident. Et quia Thessali conabantur eos subigere, præsidio imposito tutabantur: aquamq; calidam ingressui inducere, ut esset lacunosus locus: omnia excogitantes, ne in suam terram Thessali incursarent. Hic tamen murus quondam extructus; maiori ex parte iam uetustate erat collapsus: quo rursus excitato, uisum est illis faciendum, ut illic Barbarum arcerent à Græcia. Est autem proxime uiam uicis nomine Alpeni, unde frumentari Græci statuerant. Et hæc quidem loca uisa sunt Græcis opportuna. Cuncta enim rimati atque ratiocinati, ut ubi Barbari neque multitudine neque equitatu uti possent, ibi illos Græciam inuadentes exciperent. Postea uero quam Persam in Pieria esse audire, ex isthmo digressi sunt: peditatus ad Thermopylas insidendas, cæteri mare ad Artemesium. Dum Græci (ut cuique præceptum erat) propere ad succurrendum tendunt, interea Delphi deum consulere, de seipsis pariter & de Græcia solliciti. His responsum est, ut uentos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliares. Delphi quod acceperunt oraculum, cum ijs primum Græcis communicauerunt, quibus libertas cordi erat: quo nuncio illos, quod Barbarum magnopere timerent, immortalis beneficio demeruerunt. Deinde statuta uentis ara in Thyia, ubi sanum Thyiæ Cephisi filia, à qua & locus hic habet nomen, hostias illis immolauerunt: propter quod oraculum etiam nunc Delphi uentos propiciant. Nauticus Xerxis exercitus ex urbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus uelocissimas rectà admisit in Sciathum, ubi erant tres præsidiarie naues Græcorum,

Troæ

Troænia, Aeginctica, Attica: quæ præuisis Barbarorum nauibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex ijs Troæniã, cui præerat Praxinus, insecuti Barbari, continuo excipiunt. Deinde strenuissimum quenq; propugnatorum eius ad portam adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactati que sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leoni, quo nomine nonnihil fortasse gloriabatur. Aeginctica uero, cuius trierarchus erat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præstitit, quod eius epibata erat Pythius Ischenoi, uir eo die præstantissimus: qui capta nauis tamen eousq; pugnando restiit, donec totus dilaniatus est: quæ collapsum non mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauim ceperant, admiratione uirtutis, magnum operæpretium putauerunt ut seruari, uulnera smyrna medentes, sindoneq; byssina & fascijs obligantes: ac rursus in castra sua reuersi, hominem uniuerso exercitui ostentabat admirabundi, ac probe obseruantes: cum alios quos in eadem nauis ceperant, tanquam mancipia adseruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus uir Atheniensis, dum fugit ad ostia Penei, impacta est: qua sine uiris Barbari potiti sunt. Nam Athenienses simulatque nauem impegerant, ab ea desilientes, iter Thessaliam intenderunt, seq; Athenas receperunt. Huius rei per ignes è Sciatho editos, facti certiores Græci qui ad Artemesium castra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalcedonem concesserunt ad Euripum tutandum, relictis per edita Euboia loca diurnis speculatoribus: è decem Barbarorum nauibus tres ad Herma, quod est inter Sciathum & Mægnesiã nomine Myrmeca, prouectæ sunt. Quem locum ubi tenuere Barbari, lapideum illic titulum imposuerunt. Qui ex Therma soluerunt, ubi littus oculos effugit, cum

L 5 omni

omni classe nauigabāt undecim diebus, ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati: sed eos Herma ducebat, quod erat in traiectu ferè Scyris Pammorum. Hinc totum diem nauigantes Barbari, oram Magnesiā tenuerant super Sepiadē, & littus quod est inter urbem Castbanā & oram Sepiadem. Ad hunc usq; locum atq; Thermopylas, exors malorū Xerxis exercitus fuit: & adhuc classis, quæ admodum ega supputando inuenio, mille ducentarū septē ex Asia nauium. In quibus à principio è singulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta unum ac quadringenti, ducentos supputando uiros in singulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Persarum Medorumq; ac Sacorum tricenos epibatās. Reliquus autem hic exercitus cōstabat ex triginta sex millibus, ducentisq; ac decem. Adijciam huic & superiori numero eos qui sunt ex biremibus: in quarum singulis plures fecerim octoginta potius quam pauciores uiros. Quarū nauium summa, ut superius dictū est, trium millium fuit. Ita in eis fuerunt uirorū uiginti quatuor myriades, id est, ducenta & quadraginta millia. Hæc igitur erat classis ex Asia, unius & quinquaginta myriadū uirorū in uniuersum: & præterea septem millia sexcentidecē. Peditatus fuit decies septies centena millia: Equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos: & Pænos, qui currus agitabāt, quæ facio uiginti millia. Quæ copiae classiariæ & terrestres in summam redactæ, sunt ter & uicies cētena, & præterea decē & septē millia, sexcenti & decē. Has copias ex ipsa Asia fuisse cōtractas dictū est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumētarijs uehebātur. Huic omni enumerato exercitui adijciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ii Græci qui sunt è Thracia, ex insulis

sulis Thraciæ obiacentibus attulerunt naues centum uiginti, quarū uiri sunt trigintaquatuor millia. Terrestris copias attulerunt Thracæ, & Pæones, & Heordi, & Bottiæi, & genus Chalcidum, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienses, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor trecenta millia hominum fuisse, quæ myriades illis Asiaticis adiecta, fiunt in summam uirorum pugnantium ducenta sexaginta quatuor, & præterea mille sexcenti ac decem. Hoc tanto pugnantium numero non pauciora, sed plura fuisse arbitror qui hos comitabantur seruitia, & eos qui iumentarijs in nauigijs erant, & in alijs nauibus una cum militaribus uiris uehebantur: quos neq; plures neque pauciores facio, sed totidem. Ita æquati numero pugnantium, explebunt totidem myriadas: fientq; quingentæ & uiginti octo myriades, & tria millia ducenti & uiginti uiri, quos Xerxes Darij duxit ad Sepiadē, & usq; ad Thermopylas: Hic uniuersus copiarū Xerxis numerus. Nam mulierū pensentiū & pallacū & eunuchorū numerū, nemo pro-coperto queat dicere: at ne impedimentorū quidē, aliorumq; iumentorū sarcinariorū, neq; canū Indicorū exercitum comitantū, præ multitudine quisquā inire numerū possit. Quo minus miror, proditū esse, flucta quædā nō suppeditauisse: magis miror unde tot myriadibus cibaria suppetierint. Nam subducta ratione cōperio, si singuli quotidie singulas frumenti chænicas, id est semodia, non amplius acceperint, absumpta fuisse singulis diebus cētū millia medimnorū & trecētos ac quadraginta medimnos, qui singuli constant è senis modijs, haud annumerādo mulieres eunuchosq; & iumenta, atq; canes. In quo exercitu cū tot uirorum millia essent,

Hunc locū notat Budæus libro 5. de Asiæ, quem uide.

essent, nemo aut specie aut magnitudine corporis erat, qui cum Xerxe ipso posset contendere, tanquam dignior qui illud imperium obtineret. Nauales copia, postquam è statione soluerunt, prouectæq; oram terræ Magnesiæ tenuerunt, quæ est inter urbem Castaneam & oram Sepiadæ, primæ quæq; naues ad terram habuere stationem, aliæ dein ceps in ancoris steterunt, ad octauum usq; ordinem intra mare procedentes, utpote angustiore littore quam ut classem ea periret; atq; ita per noctem steterunt. Sub ipsum uero diluculum, ex sereno cælo & tranquillo, cum mare esseruesceret, incidit in eam atrox tempestas, ac uehemens uentus subsolanus, quem Hellepontia nuncupant qui circa illa loca habitabant. Eum uentum qui cumq; auferere animaduertunt, & quibus per conditionem stationis licuit, ij tempestate prouenerunt, reuulsisq; nauibus sese atq; illas incolumes prestiterunt. At quas naues uetus exteriores nactus est, earum alias ad loca quæ dicuntur inuolui, id est furni, quæ sunt in Pelio, extulit, alias in littus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in urbem Castaneam, alias in Melibœam expulit: erat enim intoleranda uis eius. Enimvero ferunt Athenienses Boream inuocasse ex oraculo alio, quod eis redditum est, ut generum suum ad sibi opitulandum inuocarent. Habet autem (ut apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyiam Atticam Erichihei filiam. Ex hoc coniugio, ut fama est, Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream sibi generum esse: Et dum in Chalcide pro Europa excubarent, cum intelligerent ausum iri tempestatem, inuocauere Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithyiam, ut sibi auxilio essent, & Barbarorum naues corrumpent, quemadmodum prius fecerat circa Athon. Num ob id Boreas ingruerit in Barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: Certe Athenienses

nienenses aiunt & ante fuisse sibi auxilio Boream, & tunc illud effecisse. Atq; digressi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad anem illissum. In hac qui paucissimas naues, ij non pauciores quadringentis perisse aiunt, uiros quoq; innumera biles, ac uim pecuniarum immensam. Ut Aminoeli Crati neo uiro Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto post, dum circa Sepiadem humum fudit, multa pocula aurea eiecit, multa argentea percepit, thesaurosq; Persarum inuenit, affatimq; aliarum ex auro rerum lucratus est: & cum alioqui non esset fortunatus, è rebus repperitis mirifice est ditatus. Nam fuit ei utilitas quedam ingrati, ac doloris causa, quod erat filius orbatus. Nauium autem onerariarum, aliorumq; nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non potest. Unde præfecti classis ueriti, ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incurserent, excelsum sibi uallum è naufragijs circundederunt. Triduo enim tempestatas perstitit. Quarto tandem die Magi incisiones faciendo, & ueneficij incantando uentum, ad hæc Theti ac Nereidibus sacrificando, tempestate compescuerunt, siue aliter tempestatas ipsa sua sponte cessauit. Theti autem ideo Magi sacrificauerunt, quod ab Ionibus acceperant Thetim ex eo loco raptam fuisse à Peleo, omnemq; eam oram Sepiadem illius esse, aliarumq; Nereidum. Et uentus quidem quarto die conqueuit. Atq; Græcis diurni sui speculatores, ex Euboicis uerticibus decurrentes, altero ab exorta tempestate die inderunt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ isti ubi audire, suis prius liberatori Neptuno libamētis, celeberrime rursum ad Artemisium reuehantur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore contrarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc usq; tempus

tempus perdurat. Barbari posteaquam uentus cōquieuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant, circumuehentesq; promontoriū Magnesiæ, rectum cursum in sinum, qui ad Pegasæa fert, tenebant. In hoc Magnesiæ sinu locus quidam est, in quo fertur Herules, cum e nauī Argo aquatū missus esset, derelictus fuisse ab Iasone atq; à socijs, dum in terram Colchidem ad uelulus nauigarent. Illinc enim aquati in pelagus erant abiturī, eaq; de re nomē loco fertur esse Aphetæ, id est, dimissæ. Hoc in loco Xerxiæ naues stationem habuerūt: quarum quindecim, quæ longæ ultimæ appellabantur, prospectis Græcorum ad Artemisium nauibus, ratæ suas esse, in medium earū & ad hostes delatæ sunt, quarum dux erat Sandoces Thaumasijs, Cummæ Aetolidis præfectus; quæ antè Darius ob hanc causam captum cruce affecerat, quòd cum è regijs iudicibus esset, iniquam sententiã ob pecuniam tulerat. Sed eius in cruce suspensi Darius reputās plura peccatis esse beneficia in domum regiã collata, hoc reperiēs, agnoscensq; properantius se quàm prudētius egisse, hominem soluit. Ita regem Dariū elapsus ac uite restitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapsurus. Hos ad se cursum tenentes Græci ubi uidere, cognito hominū terrore, aggressi repente cepere. In quarum nauū unã captus est Aridolis, Alabandensium, qui sunt in Caria, tyrannus: in altera Penthylus Demonoi, dux Paphius, qui è Papho xii. naues cū duxisset, amissis earum undecim tempestate, quæ ad Sepiadē extiterat, cum una quæ superabat, tendens ad Artemisium, captus est. Hos Græci quæ uolebāt de Xerxis exercitu sciscitanti, uinctos ad Corinthiorū isthmum dimiserūt. Cetera Barbarorū clasīs, præter quindecim naues, quibus præfuisse Sandocem dixi, ad Aphetas

perue-

peruenit. Xerxes cum terrestribus copijs per Thessalian & Achaiam iter faciens triduo, euasit in Melienses: cum in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experienti gratia, quod illic optimas Græcarum equas esse audiebat, in eo certamine multo inferiores Græcæ. Fluuiorum qui sunt in Thessalia, solus Onochonus potanti exercitui non suffecit. Xerxi ad littoralia Achaiæ tendenti, perdiores sui cuncta referre cupientes, enarrabāt id, quòd de templo Iouis Aphlystij ab indigenis enarratur: Athamantem Aeoli filium, inito cum Ino consilio necem Phryxomachinatum: Deinde Achaos ex oraculo tale certamen illius posteris proposuisse, ut qui eo genere maximus natus esset, huic aditu curia, id est prytanci (quam leitū Achæi uocant) interdiceretur: ipsis excubias agentibus, si quis adisset, non prius adire posset, quàm mactatus esset. Ita multos, cum iam mactandi essent, eo metu in aliam profugisse regionē. Interiecto deinde tēpore, cū reuersi essent, & in prytaneū ingressi, si essent deprehensi, toto corpore coronis cooperto, & cū pompa eductos mactari cōsueffe. Hoc posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, quòd cū Achæi expiationē loci facientes, ex oraculo Athamantem Aeoli essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide ueniens, illū liberauit: eoq; facto posteris eius iram dei suis se iniectã. Hæc cum audisset Xerxes, ubi ad lucum adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idē suis copijs imperauit, domūq; itē propugnatorū Athamantis ac sanū ueneratus est. Hæc in Thessalia Achaiãq; à quibus locis processit Xerxes in Melidem iuxta maris sinum, ubi totum diem æstus atq; reciprocatio fluctuum fit. Huic sinui circumiectus est locus campester, alibi spatiosus, alibi arctus admodum. Et ipsi campo circumiecti montes editi atque

inaccessi

inaccessi, omnem Meliadem cingentes regionem, quae pētre Trechiniae nominatur. Prima in sinu urbs ab Achaideuntibus est Anticyra, quam amnis Sperchius praeterlabēs, ex Eniensibus in mare defluit. A quo alter amnis xx. ferme stadijs abest, cui nomē inditū est Dyra: quē fama est emeruisse ad ferēdā Herculi opē. Ab hoc totidē stadiorū in tercapedine alius amnis est, qui uocatur Melas, id est, niger. Vnde urbs Trechis v. stadia abest, sita in amplissimo regionis spatio, à montibus ad mare, utpote duobus & uiginti millibus iugerū planitie montis, qui terrā Trechiniam circumdat. Ad Trechinis meridiem anfractus est, per quem Asopus circa radices mōtis defluit: ad cuius meridiē alius non magnus amnis est, nomine Phœnix, ex his montibus in Asopum defluens. Iuxta Phœnicem angustissimū uiae est. Quippe qua muri coartata modo, plaustrum agi potest. A flumine Phœnice ad Thermopylas quindecim stadiorum est interuallū, in quo uicus est nomine Anthela: quē praeterfluens Asopus, in mare inuoluitur: & ei locus spatiosus est circūiectus, ubi templū Cereris Amphictyonidis extructum uisitur, & sedilia Amphictyonibus, & ipsius Amphictyonis delubrū. Rex Xerxes quidē in Trechinia Melidis castra habebat: Graeci uero in transitu, qui locus à plerisq; Graecorum uocatur Thermopylae: ab indigenis autem atq; accolis Pyla. Haec erant utrorunq; castrorum loca, Xerxe omnibus quae ad uentum boream spectant usq; ad Trechinem potito: Graecis quae per hanc continentem ad austrum & meridiem ferunt tenentibus. Qui hoc in loco Persam Graeci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecenti armati, Tegeitarum & Mantionorum mille, totidem ex utrisq;. Ex Orchomeno Arcadiae centū uiginti, ex reliqua Arcadia mille: Tot quidē ex Arcadia.

cadia. A Corintho autē quadringēti. A Phlyunte ducenti, & Mycenaeorū octoginta: Hi Peloponneso aderant à Boeotijs: Thespenses septingenti, Thebani quadringenti. Praeter hos euocati erant Locrenses Opuntij cum omni copia, & Phocensium mille. Ipsi enim Graeci eos euocauerant, missis nuntijs, qui dicerent se quidem praecursores aliorum uenisse, ceteros autem socios propediē expectari: tutelam uero maris esse in Atheniesum praesidio Aeginetarūq; & eorum quibus res naualis iniuncta esset: Nec sibi quippiam esse formidolosum. Non enim deum esse qui bellū Graeciae inferret, sed hominē: nec mortalem quempiā aut esse aut fore, qui ex quo natus est, mali exors sit, & ut quisq; maximus est, ita ei deberi maxima. Itaq; cum mortalis sit qui bellum inferat, ab opinione esse casurū. Haec illi audientes, in Trechinē auxilio iere. Erant his cum alij duces suae quisq; ciuitatis, tū uero penes quē summa imperij erat, quē maxime admirabatur, Lacedaemonius Leonides Anaxandridae, qui Leontis, qui Eurycratidae, qui Anaxandri, qui Eurycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Egesilai, qui Doriagi, qui Leobotis, qui Echestrati, qui Hegesis, qui Eurysthenis, qui Aristodemi, qui Aristomachi, qui Cleonidae, qui Hilli, qui Herculis filius fuit, adeptus ex inopinato regnū. Nam cū duo foret ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiscendae. Verū Cleomene sine uirili sobole defuncto, & Dorico iam non superstitē, sed & ipso in Sicilia uita defuncto, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxandridae liberorum, habebatq; in matrimonio Cleomenis filiā: Qui dū se ad Thermopylas contulit, delegerat trecetos è primoribus uiros, & quibus filij erāt:

assumpseratq; eos Thebanos, quorū de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades Eurymachi. Hac de causa Leonides dedit operam ut Græcos sumeret solos, quod eos maxime insimulabat, quia cum Medis sentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, sciendi cupidus, an unā mitterent auxilia, an ex professo adimerent Græciæ societatem. Sed illi aliud sentientes, tamen auxilia miserunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miserunt Spartiatæ: ut his inspectis, alij socij in militiam proficiscerentur, ne ue cum Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem celebratis Carnijs (hæc enim sacra morabantur eos) relictis Sparta custodibus, erant cum omni copia illuc celerrime ituri auxilio. Reliqui etiam socij ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud suspicati tam cito apud Thermopylas bello decernendum, præcursores miserant: Ita isti sibi faciendum statuerant. At ij Græci, qui apud Thermopylas erant, ubi ad ingressum Persa aduentabat, metu percussi, de decedendo consultabant. Ceteri Peloponneses censebant faciendum, ut reuersi in Peloponnesum, isthmi custodiam agerent. Huic sententiæ cum infensi essent Phocenses & Locrij, Leonides suadebat illic perstandum, & nuntios ad accersendas subsidio ciuitates dimittendos, tanquam se paucioribus quam ut Medorum exercitum arcerent. Hæc istis consultantibus, Xerxes equidem quendam ad speculandum, quot illi essent, & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum cum in Thessalia esset, eò loci contractam esse exiguam copiam, eiusq; duces esse Lacedæmonios, atque Leonidem, è genere Herculis. Eques ubi ad stationem Græcorum successit, contèplatur, aspicitq; nō ille quidem omnes milites (nam eos qui intra murum

murum, quem excitauerant, excubabant, intueri nequebat) sed eos qui extra murum agebant. Erant autem eo tempore, exterius manendi in Lacedæmoniorum statione uices. Eos animaduertit partim se ludo gymnastico exercentes, partim comam peccentes. Hæc cum admiratione intuitus, eorum numero, ac cæteris omnibus plane cognitis, per ocium sese recipit. Nemo enim illorum insequatur, sed hominem magno contemptui habebant. Regressus ad Xerxem, cuncta quæ inspexerat refert. Quæ Xerxes audiens, non poterat coniectare quid nam molirentur, tanquam quoad possent perituri pariter, & hostem perdituri. Sed cum ridiculam rem sibi facere uiderentur, accessit ad se Demaratum Aristonis, qui in exercitu erat: quem, ut uenit, interrogauit horum singula, cupiens nosse quid ab Lacedæmonijs ageretur. Et ille: Audisti, inquit, antea me, dum aduersus Græciam proficisceremur, de his uiris. Et cum audisses loquentem hæc quæ euentura prouidebam, derisui habuisti. Quanquam mihi summum discriminē est aduersus te rex ueritatē tuenti, audias tamen nunc quoq; ueritatem: Hi uiri ad nobiscum pugnandum de ingressu uenere, atq; hoc apparant. Nam ita sese apud eos habet consuetudo: Quoties adire animæ periculum debent, tunc capita comunt: quod scies, si hos, & qui Sparta manserunt, subegeris: nulla hominū gens alia est quæ contra te rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduersus regnū inter Græca pulcherrimū, atq; uiros præstantissimos tēdis. Xerxe, quod hæc eis admodū incredibilia uiderētur, interrogāte, quo pacto tantillæ copię cū suis pugnaturæ essent, rursus, inquit, pro uano me ducas, nisi hoc tibi ut ego annuo, usu uenerit. Hæc dicēs, tamē Xerxi non persuasit. Itaq; quadriduum Xerxes super sedit, ratus

eos illinc fugam esse facturos. Quinto die cum putaret impudentiam illorum atque temeritatem esse in permanendo, irapercitus, Medos in eos ac Cissios mittit, imperans ut illos caperent uiuos, et in conspectum suum abducerent. Medius, ubi facto impetu in Græcos impressione fecerunt, multi cadebant, alijque superuenientibus nihil tamen promouebant, etsi uehementer ingruiebant: palam facientes cum alijs omnibus, tum uero ipsi regi, se quidem multos homines esse, at paucos uiros. Fuit autem hic pugnae congressus interdiu. Post ubi Medus se ægre tutabantur, tum uero ipsi se subduxere: Persæque subeuntes exceperunt eos, quos immortales rex appellabat, quorum dux erat Hydarnes, tanquam facile hostem prosligaturi. Vbi et hi cum Græcis congressi, nihilo minus quam proficiebant, sed eodem modo pugnabant, utpote longioribus hastis quam Græci utentes et in locis angustis, ubi nullus multitudinis erat usus. Ibi Lacedæmonij dignam memoratu pugnam edebant, cum alijs in rebus ostentantes se perire inter imperitos pugnare, tum uero quod quoties terga uertebant, conferti fugiebant. Quos Barbari, dum fugientes cernerent, cum uociferatione et crepitu ingruiebant. At Græci rursus se conuertentes, aduersis pectoribus eos excipiebant: et quamuis innumera multitudine prosternebant, aliquot tamen illic ex ipsis Spartiatis occubere. Persæ, posteaquam et caeteruatim et uniuersis copijs iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum sese receperunt. Fertur Xerxes cum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter è solio resiliisse, quod uidelicet exercitui suo timeret. Postero die nihilo melius Barbari preliati sunt. Nam sperantes fore ut illi, qui pauci essent et saucij, nequirent manus leuare ad pugnandum, cum conflixissent, eos Græci exceperunt.

exceperunt, instructis ordinibus, et in suo quisque loco ac per nationes digesti, præter Phocæses, qui in mote ad iter obsidendum locati erant. Persæ ubi nihil aliud quam pridie agendum uident, absecidunt. Ibi regem ancipitem, quodnam in re presenti consilium capefferet, Epialtes Euridemi allocuturus adiit, tanquam magna aliqua re ab illo remunerandus, indicauit ei tramitem, qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illic erant, euertit. Is postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliam profugit: cuius profugi Pylagoræ Amphityones apud Pyleam congregati, caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde tempore, ab Athenade uiro Trechinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interceptus est. Quæ etsi ob aliam causam, quam ego in sequentibus reddam, Athenades hic interemit, nihilo tamen facilius ab Lacedæmonijs præmio affectus est: Hunc in modum Epialtes postea interijt. Est et alia quæ fertur fama, Onetem Phanagoræ, uirum Caristium, et Corydalum Anticyræsem, fuisse qui ea dixerint regi, et circum montem Persas deduxisse: quod apud me prorsus fide caret. Nam hinc licet coniectemus, primum, quod Græcorum Pylagoræ, non Onetæ et Corydali, sed Epialtæ Trechini caput pecunia licitati sunt, quod scilicet eum compertissimum haberent: Deinde quod Epialtem ob hanc causam scimus se fuga prouipuisse: Postremo, quod Onetes qui non erat Meliæsis, ita demum tramitem illum nouisset, si in ea regione permultum diuersatus fuisset: ideoque Epialtæ culpam ascribo, quod Persas per montem circumduxit, et ad tramitem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes se confecturum spondebat probans, maiorem in modum letus, sine mora Hydarnem cum ijs, quibus præerat, copijs misit. Ille circa Lucernarum incensio-

nem, id est, sub crepusculum, è castris profectus est & tra-
 nitem ingressus, & quæ tramitè indigenæ Meliæses uesti-
 gauerunt: eoq; inuestigato Theffalos deduxere aduersus
 Phocenses eo tempore, quo Phocenses intersepto muris
 transitu, ad arcèdum bellum in præsidio erant. Extrinse-
 cus nihil admodum præseptus transitus erat, cū nihil esset
 utilis Meliæsis. Etenim sic sese habet ille callis. Ab Aso-
 po fluuiio, qui per montis meat anfractum, incipit, cui mō-
 ti ac uia idē nomē est inditum Anopæa. Hæc Anopæa per
 dorsum montis extenta, desinit iuxta Alpenum urbē, quæ
 prima est ex Locridibus, Melienses uersus, ac iuxta lapi-
 dem nomine Melampygam, id est, nigrum fontē, ac iuxta
 κρηάτων ἱερῶν, hoc est, malitiosorum sedes: ubi angustis-
 simus callis est. Hæc uia atq; ita se habente, Persæ Asopum
 transmittentes, iter tota nocte fecerunt, à dextra Oetaeos
 montes, ad sinistram terram Trechiniorū habētes: ac sub
 exortum auroræ in cacumen montis euaserunt: quo in lo-
 co (sicut superius ostensum est) nulle Phocensium armato-
 rum præsidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad
 uiam tutandam. Nam transitus inferior, à quibus dictum
 est, custodiebatur, quòd eam per montē uiā ultro ab Leo-
 nide acceptam obsidebant, qui hoc modo Persas ascēdisse
 animaduertunt: Cum eos illi toto monte conscendendo
 propter frequentiam quercuū latuissent, tamē edito multo
 strepitu (ut res postulat) frondium subter pedes con-
 stratarum (erat enim cæli tranquillitas) Phocenses recurre-
 runt: & dū sibi arma induunt, cōfestim Barbari adfuerunt:
 qui conspicati uiros arma sibi circundantes, obstupuerunt:
 Quippe qui (ut in exercitu asseruatum fuerat) neminem
 sibi sperabant occursum. Ibi Hydarnes perterritus, ne
 Phocenses Lacedæmonij forent, Epialtem percontatus est,
 quis nam

quis nam ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Per-
 sas tanquam in aciē instruxit. Quorū missilibus multis cre-
 brisq; Phocenses cum ferirentur, fugam fecerunt in uerti-
 cem montis, gnari aduersum se ab initio illos uenisse, &
 se præparabant tanquam perditii: Ita isti sentiebant. Verū
 eis spretis, ij qui circa Epialtem & Hydarnem erant Per-
 sæ, rapidi de monte descendunt. At ijs Græcis, qui apud
 Thermopylas erant, primum uates Megistias extis inspe-
 ctis, indicauit mortem illis pariter & sibi impendere. De-
 inde transfugæ notum fecere, Persas montem circuire: sed
 hi adhuc per noctis tempus. Tertio loco significauere spe-
 culatores diurni, quia uerticibus montis decurrerunt iam
 die illucescente. Hic inter se consultantes Græci, sententijs
 discrepabant. Alij enim stationem nō deserendam suade-
 bant, alij id dissuadentes contendebant. Ita dissidentium
 partim abscedunt, dilapsiq; in suam quisque urbem se reci-
 piunt: partim, qui cum Leonide erant, ad illic perstandum
 se accingunt. Fertur autem ipse Leonides eos qui absces-
 sere dimisisse, de illorum uita sollicitus. Se uero & Spartia-
 tas, qui adessent, non facturos è sua dignitate, si stationem
 desererent, ad quam tutandam ab initio uenissent. Cete-
 rum ego magis illi opinioni accedo, Leonidem postea-
 quam animaduertit socios ignauos, & inuitos esse ad pe-
 riculum subeundum, ueniam eis abeundi dedisse, sibi ue-
 ro decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic,
 ingentem gloriam futuram, & Sparta nunquam defutu-
 ram felicitatem sperasse. Siquidem iam inde ab initio moti
 belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculum, fore,
 ut aut Sparta euerteretur à Barbaris, aut rex eius occum-
 beret: Quod oraculum hexametris illa uersibus reddidit,
 in hæc uerba:

Vobis, ampliagæ colitis qui mœnia Spartæ,
Aut urbs clara dabit Persa uictore ruinam,
Aut si non erit hoc, oriundus ab Hercule quidam,
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
Nam neq; taurorum, neq; uim feret ille leonum:
Sed Iouis, & cuius reor haud tolerabile robur,
Alterutrum donec passim diserspserit horum.

Hæc reputantem Leonidem, cupidumq; gloriæ cōparandæ, crediderim solū ex Spartiatis remisisse socios potius, quàm illos qui abierunt in sententijs dissidentes tam desormiter abiisse. Cui rei non manimo id mihi testimonio est, uatem Megistiam huius expeditionis comitem, qui ferebatur Acarnas esse, & à Melâpode oriūdu, prælocutū ex extis ea, quæ erant euentura: eundemq; cum propalam à Leonide dimitteretur, ne secum periret, tamen abscedere noluisse, filiū modo, qui ei unicus erat, unā militante missum fecisse. Ita socij quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiere. Thespieses tantum atq; Thebani perstiterē cū Lacedæmonijs. Thebani quidē inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespieses uero libētissimi, qui negauerunt se Leonidi, & qui cū eo erant desertis, abcessuros: Permanētesq; unā cum illo occubuerunt, quorū dux erat Demophilus Diadromei. Xerxes sub exortum solis libanibus factis, tantisper moratus, dum tempus esset, quo forum solet maxime frequens esse hominibus, e castris mouit. Etenim ita ab Epialta erat mandatum. Nam descensus à monte cōpendarius magis, ac breuioris multo spatij, quàm circuitus montis atq; ascensus. Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidē & ad Græcos, qui cum eo erant, accessere: & isti tanquam ad necem iā multo magis, quàm à principio fecerant, progressi sunt
ad

ad fauces introitus laxiores. Nam munitiones muri eos tutabantur. Et cum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias factō cōkursu permulti Barbarorū cadebant. Nam duces à tergo sui quisq; agminis, uerberibus, quæ gestabant, unumquenq; cedebāt, assidue ad procedendū adhortantes. Multi eorū in mare decedentes, absumebantur, multo plures inuicem uiui proculcabantur, cū nulla prætereuntis ratio haberetur. Cumq; scirent impendere sibi necem ab ijs qui montē circūrent, quod roboris habebant, id omne in Barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudentes. Quorū plerisque, cū iam lancea diffractæ essent, nonnulli gladijs Persas obruncarent, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissime opera, & cum eo alij insignes Spartani: quorū ego tanquam strenuorum uirorum nomina audiui, & quidem trecetorum omnium. Persarum quoq; illic cū multi alij tam celebres ceciderunt, quàm incelebres: tum uerò duo Darij filij, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia tulerat. Atarnes autē Darij regis frater, Hystaspisq; Arsamæi filius: qui dum Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, ut qui esset unice pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuerē, adeo uehementi Persarum Lacedæmoniorumq; consiliū, ut Græci ter hostibus in fugam uersis, cadauer Leonidæ uirtute subtraxerint: & eousq; perstiterint, dum ij qui cum Epialte erant, ad suere: quos ubi audiere Græci, tum uerò pugnandi ardor immutatus est. Nam ad angustias uia sese recepere: & introgressi murum, tumultum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu, ubi nunc super Leonidem

stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladijs, qui adhuc eis supererāt, Barbari circumfunduntur, & manibus & uocibus incessentes. Alij ex aduerso urgentes, & munitionem muri subruentes, alij undiq; circiuenientes circumstantes. Lacedæmoniorum atq; Thespiensium, cum tales extiterint, præstantissimum tamen exitisse fertur Dienece Spartanus: quem antequam cum Medis cōstige retur, hoc dixisse aiunt, cum à quodā Trichinio audisset Barbaros præ multitudine sagittarū quas emitterent, solem obducere, tantam eorum esse copiam, adeo non expauefactus est, ut parui faciens Medorum turbam, respōderit: Omnia sibi bona Trichiniū hospite nunciare: si Medis solem obducerent, se sub umbra cum illis, non in sole pugnatuos. Hæc & alia huiusmodi dicta memoratu digna, aiunt Dienece Lacedæmonium reliquisse. Secundū hunc è Lacedæmonijs duo fratres præstantissimi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti. E' Thespiensibus Dithyrambus Harmatidei. His eò loci ubi ceciderūt sepultis, & ijs qui prius, quam socij à Leonide remissi sunt, occubuerant, epigramata his uerbis inscripta sunt,

Terdecies centum hic certarunt millibus olim
E' Peloponneso bis modo mille uiri.

Hæc uniuersis superscripta sunt, illa peculiariter Spartiatis:

Nos Lacedæmonijs refer hic peregrine iacentes,
Exhibito illorum uocibus obsequio.

Hoc epigramma inscriptū est Lacedæmonijs, illud uati:
Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,
Sperchion ad fluiuium, non sed inultus obit.

Qui uates obitum quamuis præsciret adesse,
Spartæ haud sustinuit deseruisse duces.

Qui

Qui hos epigrammatis & cippis exornarūt Amphictyones fuere, præter epigramma uatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatē inscripsit. Ex his trecētis duo, Eurytus & Aristodemus, feruntur ob extremā lippitudinē è castris ab Leonida remissi, & in Alpenis decubuisse: & cōmunicato inter se cōsilio, cum liceret aut salutem sibi parare Spartam uersus, aut si reuerti recusarēt, unā cū alijs occumbere, in neutro horū quæ licebat eis facere, inter se cōuenisse: sed cum sentētijs discreparent, Aristodemus quidē præ ignauia remansisse, Eurytus uerò audita Persarum circuitione, petisse arma: seq; eis indutū iussisse seruum, ut ad pugnātes deduceret. Iste ubi deduxit, fugæ se mādauisse: sic dato in agmē impetu, occubuisse. Quod si uel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, uidētur mihi Spartiatæ nullam ijs poenā irrogaturi fuisse. Nunc altero eorū extincto, in hunc, qui habens eandē occubendi occasionem, tamen occubere noluerit, necessario debuisse magnopere irasci. Quidam hunc in modum, & ob hanc causam Aristodemum sospitē redisse Spartam aiunt: Alij enim cum ab exercitu pro nuncio mitteretur, & posset pugna quæ fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratū in uia, fuisse superstitem: sociumq; eius qui unā mittebatur, in pugnam profectum oppetisse. Aristodemus Lacedæmonem regressus, probro & ignominia notatus est: probro, quod cum nemo neque igni, neque alloquio impertiuit: ignominia, quod Aristodemus fugax appellatus est. Verum hic omnē sibi obiectam culpam, in pugna apud Platæas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliam pro nuncio missus, cui nomē erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, cum opprobrio esset, sese strangulasse.

Theba

Thebani, quorum dux erat Leontides, ut retenti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum è quibus erant, dimicauerunt. At ubi res Persarum superiores esse animaduertent, ibi à Græcis qui cum fuerant, ad tumultum ire properantibus se dissociantes, manus ad Barbaros protulerunt, ad eosque propius accesserunt, referentes (quod uerissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramque & aquam regi inter primos dedisse, ac ut coactos ad Thermopylas uenisse, & à culpa cladis illatae abesse. Hæc regi allegantes, quorum etiam Thessalos testes habebant, seruati sunt: non tamen usquequaque fortunati. Nam Barbari qui eos cepere, aliquot ut accedebant obruncauerunt: pluribus iussu Xerxis regias notas inusserunt, à duce Leontida exorsi. Cuius filium Eurimachum postea Platæenses quadringentorum Thebanorum ducem, quod urbem ipsorum occupasset, interemere: Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus: Demarate, uirum te bonum esse indicio ueritatis experior. Quæ enim dixisti, ea omnia perinde euenere. Nunc hoc mihi pandito, quot nam sunt Lacedæmonij, quot uel eorum tales in re bellica, an & uniuersi? Cui Demaratus: Multitudo rex, inquit, Lacedæmoniorum omnium magna est, & ciuitates multe. Quod autem discere uis à me, scies: Est in Lacedæmone urbs Sparta octo millium ferme uirorum, qui omnes his qui hic pugna uere sunt similes: ceteri Lacedæmonij non illi quidem similes, sed tamē uiri sunt strenui. Ad hunc Xerxes: Demarate, inquit, agedū expone quo pacto hos uiros minima cum difficultate subigamus. Tu namque calles quod tendant eorum consilia, utpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus: Tum cum, inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quædam

quod optimum sit expromere. Id quod uis hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. Adiacet autē illi insula nomine Cythera: quam obrui mari, quam extare, conducibilius esse Lacedæmonijs Chilon aiebat, uir apud nos sapientissimus: uel delictet expectas semper ab ea aliquid tale futurum, quale nunc ego expono: non ille quidem tuam classem præuidens, sed quamcumque similiter extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui, Lacedæmonios terrent. Ita illi domesticis occupati bello, neque tibi erunt infestissimi, neque ceteræ Græciæ, cum à tuis pedestribus copijs expugnabitur, auxilia ferent. Subacta reliqua Græciæ, Laconici per se reddentur inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi anctus isthmus: quo in loco Peloponnesibus omnibus coactis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, et isthmus hic citra prælium, & ceteræ ciuitates ultro tibi se dedent. Post hæc Achæmenes Xerxis frater, classem præfectus, cum ei colloquio interesset, ueritus ne Xerxes ad id agendum induceretur: Animaduerto, inquit, te rex uerba admittere uiri, quæ tibi prospere agendi inuidet, aut etiā restuas prodit. His enim moribus uti Græci gaudet, ut & fortunato inuideat, & meliorem oderint. Quod si è præsentis conditione, cum naues quadringentæ naufragium fecerint, trecentas alias è cetera classe miseris ad obeundam Peloponnesum, profecto sient nobis aduersarij pares ad decertandum. At si cōiuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: simulque omnis exercitus nauticus terrestri, et inuicem terrestris anā iter faciens, nautico erit auxilio. Quos si distraueris, neque tu illis usui eris, neque illi tibi. Tu uero tua ipsius bene constitueris, si aduersariorum res apud te non agitaeris. Hic illi bellum sistens, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim

per sese ad sibijpsis prospiciendū sufficiūt, & nos itidem ad prospiciendum nobis. Quod si Lacedæmonij aduersus Persas in pugnā ibunt, impēdentē sibi cladē haudquaquā deuītābūt. Ad hęc subijciēs Xerxes: Recte, inquit, Achæmenes mihi uideris dicere, quod & faciā. Demaratus qđ optimū ille quidē mihi sperat esse, id suadet: eius tamē sentētia à tua superatur. Neq; uerò illud admitto, eū nolle rebus meis bene consultū, ut ex ijs quæ antea ab hoc dicta sunt, & ex ipsa re cōiecto. Quoniā cuius quidē ciui securis rebus prædito inuidet, eūq; male odit: cū tamen patrio solo nihil eodē cōsultante, quod optimū sibi uidetur, suadet: nisi procul absuerit à uirtute, quales pauci sunt. Hostes autē hostiti prospera fortuna utenti, omnium est beneuolentissimus, eiq; cōsultanti optime cōsultat. Quapropter ab insectatione, qua in Demaratū uteris hostitē meū, post hac abstinere te iubeo. Hęc Xerxes locutus, inter cæsos transijt, ubi erat Leonides: quē cū audisset Lacedæmoniorum regē eūdemq; ducē esse, iussit abscisso capite in crucē tolli: ut mihi cū alijs multis indicijs, tum hoc præcipue manifestū sit, regē Xerxem maxime omnium excanduisse in Leonidā uiuentē. Nam alioqui nunquā in defunctū hoc genere deliquisset: cū ex omnibus (quos ego noui) hominibus, Persæ solcāt uiros in re militari præstātiores, honore afficere. Illi quibus imperatū erat, id executi sunt. Redeo ad eam narrationē, unde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regē aduersus Græciā tēdere acceperūt, atq; ita Delphos ad oraculū miserūt. Vbi respōsum est id redditū, cuius paulo antē meminī. Acceperūt autē mirū in modū. Demaratus enim Aristonis, qui profugit ad Medos, non ille quidē Lacedæmonijs beneuolus, ut & ego arbitror, et ratio dictat, tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum uellet, ut cōiectare licet, siue q; insultaret: Nam postea quā

Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Susis erat, cū accepisset, censuit Græcis esse indicandū, sed cū aliter nequiret, quippe periculosum erat, ne deprehēderetur, hęc rem commentus est: Sumptis duarū tabellarū pugillaribus, cerā illinc eradit. Deinde in eorū ligno cōsiliū regis exarat. Quod literis exaratū, rursus cera inducit, ne quid negotij apud uiarū custodes exhiberēt pugillares cui ferrētur. Qui ubi Lacedæmonē allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (ut ego accipio) Cleomenis filia, eademq; Leonidæ uxor Gorgo, illos admonuit, ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. Fore enim ut literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij, literas repertas relegerunt, easq; deinde ad Græcos dimiserunt.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER VIII.

QVI INSCRI-

BITVR

VRANIA

TQVE hęc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autē, quibus res classiaria delegata erat, hi fuerunt: Athenienses, qui naues centū uigintiseptē præbuere, iunctis sibi Platæensibus: qui etsi rei nauticæ inexperti, tamen strenue alacriterque pro se illorum naues armauerant: Corinthij, qui attulere naues quadraginta: Megarēses, qui uiginti: Chalcidenses totidē sibi ab Atheniensibus præbitas armauerūt: Aeginetæ undeuiginti: Si-

cyonij

cyonij duodecim: Lacedæmonij decē: Epidaurij octo: Eretrienſes ſeptē, Troezenij quinque: Styreenſes duas: Chij totidē: cū totidē pētecōteris, id eſt nauigijs quinquagenūm remorū, quibus auxiliares erant Locri: Opuntij cū ſeptē pētecōteris. Hæ naues Artemiſium in ſtatione erāt: quarum quot quiq; attulerūt, mihi dictū eſt. Vniuerſarū uerò præter pēteconteros, ad Artemiſium coactarū numerus fuit ducētārū ſeptuaginta unius. His ducē, penes quē ſumma imperij eſſet, Spartiata præbuerunt Eurybiadem Euryclidæ. Nam ſocij negauerunt ſe, niſi Lacon eſſet imperator, ſecuturos eſſe Athenienſes ductores, ſed exercitum, qui futurus erat, ſoluturos. Etenim iā inde ab initio, antea quam in Sicilia ad ſocietate in eundam mitteretur, agitātū ſermonibus erat, tanq̄ expediret rē nauticā Athenieſibus permittere. Cæterū recusantibus ſocijs, ceſſere Athenienſes, quòd magnificarent Græciā ſuperēſſe, quam intelligebant eſſe periturā, ſi de principatu cōtenderent, recte ſentientes. Nam inſtina ſeditio tāto deterior eſt bello quòd concorditer geritur, quanto bellum deterius eſt pace. Hoc itaque ipſum intelligentes, non repugnandum putauerunt, ſed tantisper concedendum, quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum cōſtituerant. Siquidem poſteaquam expulſo Perſa iam de illius terra dijudicabant, ſuperbiam Pauſaniæ cauſati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verum hæc poſterius geſta ſunt. Tunc autem ij Græci qui ad Artemiſium ſe contulerant, ubi uiderunt & multum nauium ad Aphetas eſſe cōtractum, & omnia plena exercitu hoſtili, percuſſi metu, quòd præter opinionem ſuā expectationemq; res Barbarorū ſuccederēt, conſultabant de faciendâ fuga ex Artemiſio interiorem in Græciam. Quorū conſultatione cognita, Eubœi obſecra-

bant

bant Eurybiadem, ut aliquantulum temporis præſtolaretur, uſquedum ipſi liberos atq; domeſticos ſubducerent. Vbi non perſuadent, ad ducem Athenienſium Themisto-
 clem tranſgreſſi, paciſcuntur cum eo triginta talentis, ut tamdiu ante Eubœam perſtaret, donec pugna nauali decerneretur. Themisto-
 cles hæc ratione Græcos retinuit. Eurybiadem ex hæc, tanquam ex ſua ipſius pecunia, quinque talentis impertit. Hoc perſuaſo, Adimantum Ocyti Corinthiorū ducem, qui ſolus reluctabatur, negaſe permannſurum, ſed ab Artemiſio profecturum, ita allocutus eſt iurciurādo interpoſito: Tu uero haudquaquam nos deſeres, quem ego maioribus donabo muneribus, quam quæ rex Medorum tibi mitteret ſocios deſerenti. Hæc locutus, ſtatim ad nauem Adimanti tria miſit argenti talenta. Iſtis pecunia corruptis, cum Eubœis gratificatus eſt Themisto-
 cles, tum reliquū pecuniæ quam acceperat lucrificat. quam cum interuertiffet ideo latuit qui acceperant, quod putabant eam ab Athenienſibus ad hoc ipſum profectū eſſe. Ita in Eubœa perſistere, ac preliū ſecere, quod ita geſtum eſt: Barbari cum ad Aphetas circa diluculum ueniſſent, cumq; id quod etiam antè audierāt cernerēt, paucas Græcorum naues ad Artemiſium ſtationem habere, libidine tenebantur aggrediēdi, ſi forte eos interciperent. Cæterum ex aduerſo inuadendum nō uidebatur, ne ſe conſpectis obuiam tendentibus Græci fugam capeſſerent, noxq; fugientes exciperet. Sed euenire oportebat, ut hi effugerent, & illorum inſidiantium ne ſacriſculus quidem euaderet. Igitur ad hæc rem tranſigendū hoc ſunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathū circumagunt, iuxta Capharea & Ge-
 reſtum ad Euripum, ne circumuehentes Eubœam ab ho-

N

ſte cer

ste cernerentur, sed eum circumuenirent: ducentis quidem nauibus quæ hac irent, uiam, quæ retro ferebat, obsepientibus, reliqua uero classe ex aduerso ingruente. Hoc capto consilio quas constituerant naues miserunt, non habentes in animo ipsi eo die Græcos adoriri: nec prius quàm signū quod cōuenerat cum ijs qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de suo aduentu. His circummissis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibant. In quibus recensendis dum occupati sunt, Scyllias quidam Scionæus, qui iisdem in castris erat, omnium ea tempestate hominum optimus uinator: qui etiam in naufragio ad Pelium facto, multam pecuniam Persis seruauit, multa et sibi lucratus est. Hic Scyllias iam pridem in animo habuerat ad Græcos transire: sed cū ad eam diē nō fuisset nactus occasio: tunc ad Græcos trās fugit. sed incertū quonā modo illinc trāsierit. Demiror tamē, si uerū est quod refertur. Refertur enim cū ex Aphetis mare subisset, non prius emeruisse, quàm ad Artemisū peruenit, octoginta ferme maris stadia emesus. De hoc uiro et alia memorantur, partim mendacijs similia, partim uera: de quo mihi ea probatur opinio, cum nauigio ad Artemisū peruenisse. Is ubi eò peruenit, Græcos certiores fecit et naufragij facti, et nauium ad circumueandam Euboeam dimissarū. Hoc illi audito inter se collocuti sunt: et cum multa essent sententiæ dictæ, illa euicit, ut eum diem illic maneretur, et in statione perstaretur: dehinc media nocte soluentes proficiscerentur, et classi hostium quæ circumageretur, occurrerent. Post hæc ubi nemo se ex duerso fert, obseruato diei crepusculo, ipsi feruntur in Barbaros, animo experiundæ fortunæ cum in pugnando, tum in perripendo. Quos Xerxiani milites ducesq;

cesq; paucis cū nauibus uenientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, et ipsi naues educunt, sperantes facile se illos ire interceptum. Merito sane sperantes, quod uiderent paucas esse Græcorum naues, suas uero multo plures atq; uelociore. Itaq; præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen, qui cum Græcis bene uolebant, inuiti militabāt: magnæ calamitatis loco ducētes, quod uiderent circumueniri illos, quorum neminē animaduertent esse rediturum. Adeo enim infirma res Græcorū esse uidebatur. At ij Iones quibus id quod fiebat uoluptati erat, pro se quisq; admirebatur, ut ipse primus aliqua nauī Atheniensū capta, donum ab rege acciperet. Nā apud exercitū plurimus erat per hos de Atheniensibus sermo atq; respectus. Græci, ubi eis signum datū est, primum cōuersis in Barbaros proris puppes in medium cōegerūt. Deinde secūdo signo dato opus capeffunt: quanquam in exiguo spatio deprehensi: et a frōte mox triginta Barbarorū naues excipiūt, in quibus et Philaonem Chersis filium Gorgi Salaminiarum regis germanum, et in eo exercitū uirū eximium. Græcorū autem primus nauē hostium cepit uir Atheniēsīs Lymcomedes Aeschrei, idēq; palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna cum inuicē nunc hi, nunc illi superiores essent, interuentu noctis dirēpti sunt: et Græci quidē ad Artemisū reuecti. Barbari uero ad Aphetas, multo maius opinione sua certamē experti. In hoc prælio solus ē Græcis qui cū rege erant, Antidorus Lēnius ad Græcos transfugit: quem Athenienses ob eam rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox affuit (erat autē anni tempus mediæ æstatis) immēsa uis aquarū extitit per totā noctē, et dira tonitrua à Pelio. Cadauera quoq; ac naufragia ad

Aphetas efferebantur, & circa nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabāt. Hæc audientes qui illic erant milites, metu consternebantur, credentes se esse utiq; perituros, ut qui in tantum malorum deuenissent. Quippe quos antequam respirassent è naufragio et tēpestate, quæ ad Pelio extiterat, excepiisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali uehemens imber & ualidi aquarum in mare discursus, ac dira tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At ijs quibus negocium datum erat ut Eubœam cicumirent, quanquã eadē nox, tamen multo etiam atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est, quod eos dum in pelago ferrentur inuasit, & tristis exitus fuit. Ut enim eos cursum tenētes tempestas ac pluuia adorta est, cum essent ad cōcaua Eubœæ, ac statim ferrentur, ignari quod efferebantur, ad petras impingebantur. Et id omne à deo fiebat, quod Græcæ classi par redereetur id nauium quod supererat, nec multo plus foret. Atq; hi quidem circa Eubœæ concava perire. Barbari uero qui apud Aphetas erant, ubi ipsis libentibus dies illuxit, naues suas stabilierunt, satis habentes, cū male rem gessissent, quietem agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere: quæ suo aduentu illis tum animum addiderunt, tum nuntium attulerunt, eos Barbaros qui Eubœam circumuehebantur, tempestate illa quæ extiterat, cunctos interisse. Itaq; Græci eadem qua pridie obseruata hora, profecti, naues Cilicum inuasere. Quas ubi corrupere, & nox aduenit, iterum se ad Artemisium receperunt. Tertio die Barbarorum duces tum indigne ferentes à tantula se classe uexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerunt, ut Græci priores pugnam capef-

capefferent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem, ut per hos eosdem dies & hæc naualia prælia, & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de Euripo, quemadmodum illis qui cū Leonida erant de trāstū arciendo. Græci quidem sese adhortabantur, ne Barbaros intrare Græciā sinerent: Barbari uero, ut Græcorum copijs profligatis, transitu potirentur. Procedēte Xerxiæ norum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemisium immotos tenerent: tunc eos Barbari ut comprehenderent, lunata classe circumdabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes, conflixerunt. Qua in pugna pari Marte pugnatum est. Nā Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuo incurstantibus resistebat: tamen neq; cedebat. Indigna enim res uidebatur, à paucis nauibus in fugam conuerti. Itaq; multæ Græcorū naues interibāt, multi etiam uiri, sed multo plures Barbarorū & naues & uiri: atq; ita dimicantes, utriq; ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Aegyptij nauauerunt operam, cū alijs magnis editis operibus, tū hoc quod quinque Græcas naues cū ipsis propugnatoribus cepere. Et Græcis eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria nauī, cum ducentis uiris militabat. Vbi utriq; libenter in diuersum abire, ad suas stationes sese receperunt. Græci dirempto prælio reuerti, etsi casorū corporibus ac naufragijs potiti erant, tamen quod male affecti essent, præcipueq; Athenienses, quorum dimidium nauium uulneratum erat, de fugiēdo in ulteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans si ab amicitia Bar-

bari Iones & Cares abduceret, fieri posse ut reliquos su-
perarent: dum Eubœi pecora ad mare propellunt, illuc
duces contraxit: eisq; dixit se astutiam quandam habe-
re, qua speraret, optimos quosq; sociorum ab rege abdu-
ctum iri. Hactenus rem enudauit, addiditq; ad eam tran-
sigendam hoc ab illis agendum esse, ut Eubœicorum pe-
corum quantum uellet quisq; mactaret. Satius enim esse
suorum copijs illos potiri quàm hostem. Ac monuit, ut
suis quisq; popularibus præciperet ignem accendere: si
bi autem de discessu sub tempus opportunum curæ fore,
ut sine noxa abirent. Hoc illis probatum cum esset, accen-
sis ignibus ad pecora est itum. Nam Eubœi contempto
Bacidis oraculo tanquam nihil dicente, neq; exportau-
rant quicquam, neq; importauerant, uelut impendente eis
bello, res sibi quoq; ipsis obscuras effecerant. Ita enim
habebat de his oraculum Bacidis:

Dum iuga Barbaricus canabacca iactat in æquor,

Eubœa capræ mugientes fac procul absint.

His uersibus cum nihil illi niterentur, tametsi mala tum
aderant, tum impendebant, fiebat, ut in plerisq; aduersa
fortuna uterentur. Dum hæc isti agebāt, aduenit ex Tre-
chine speculator. Nam ut erat apud Artemisium specula-
tor Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat nego-
cium cum expedito nauigio actuario, ut renunciaret his
qui apud Thermopylas erant, an classis discessisset. At
Abronychus Lysiclis Atheniensis, apud Leonidam, pa-
ratus cum lembo ad nunciandum ijs, qui ad Artemisium
agebant, si quid noui pedestribus copijs cōtigisset. Hic
igitur Abronychus adueniēs indicauit ea, quæ circa Leo-
nidam & eius exercitum gesta erant. Quæ isti re audita,
non iam sibi differendum abitū putauerunt: sed ut quicq;
locati

locati erant, abcesserunt: primi Corinthij, postremi A-
thenienses. Quorum Atheniensium uelocissimis nauibus
delectis, Themistocles ad aquas potabiles confrens, in
lapidibus literas incidebat: quas postero die Iones ad Ar-
temisium ueniētes legerunt in hæc uerba: Viri Iones, haud
iuste facitis, militantes aduersus patres, & Græciam redi-
gētes in seruitutē. Sed quod præcipuum fuerit, state a no-
bis. Sin hoc facere non potestis, saltē nunc sitis in medio:
quod & ipsi facite, & Cares nūc faciāt obsecrate. Quod
si horum neutrum agere licet, & maiori necessitate estis
obstricti, quàm ut possitis desistere, in re gerēda, adū pu-
gnam conferimus, sponte agatis instrenue, memores a no-
bis uos esse oriundos, & inimicitarum nobis cum Bar-
baro principium a uobis extitisse: Hæc Themistocles (ut
arbitror) ancipiti consilio scripsit: ut si literæ regem la-
terent, Ionas induceret ab rege ad se deficiēdum: sin ad
eam deferrentur, darenturq; crimini, infidos eidem red-
deret Iones, ut a prælijs naualibus summouerentur. Post-
quàm hæc Themistocles inscripsit, extemplo uir qui-
dam Histieus nauigio aduectus, Barbaris nuncium at-
tulit, Græcos ab Artemisio profugisse. Illi homine quod
fidē non haberēt, seruari iusso, naues ueloces ad rē explo-
randam miserunt. Quæ per istos renunciata, ita simul at-
que refulsit sol, omnis classis addensata ad Artemisium
contendit. Vbi ad meridiem usque immorata, mox ad
Histieam processit. Eò appulsi, urbe Histieorum po-
titi sunt, & optimam portionem agri Histie, ma-
ritimosque uicos omnes percursauerunt. Dum isti
hoc in loco agunt, Xerxes preparatis quæ ad casos
pertinebant, præconem ad classiarios mittit. Hæc au-
tem preparauerat: Quicumque è suo exercitu apud

Thermopylas caesi (erant autem uiginti millia) eorū mil-
le ferme relictis, cæteros depressa fossa humauit: & ne a
clasiario exercitu cerni possent, eā humum exagitaui,
folijsq; constrauit. Præco ubi ad Histieam peruenit, factō
totius exercitus cœtu hæc dixit: Viri socij, rex Xerxes
dat ueniā cuiusq; libet, relictis ordinibus ire uisum,
quemadmodum pugnatur cum amētibus hominibus, qui
se superaturos sperauerant copias regis. Hæc denuncian-
te præcone, mox nihil infrequentius quā nauigia fuit,
itā multi uisere cupiebant. Profecti eō, non omnes Lace-
dæmonios esse ac Thespenses credebant, qui strati iace-
bant, cum etiam seruos cernerent. Itaq; res eos qui trans-
misere non latuit. Hoc Xerxes circa suorum cadauera se-
cit, rem profecto ridiculam, ut mille iacentes extarēt, cæ-
teri uero conferti eundem in locum quater milleni cōpor-
tati sitiq; essent. Atq; hunc quidē diem in spectaculo con-
sumpserunt. Postero autē clasiarij Histieam ad classē
remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingressi
sunt, ad quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ uene-
runt, uictus inopes, & operam suam præstare cupientes:
qui in cōspectu regis adducti, interrogatiq; cum ab alijs
Persis, tum uero a quodam præcipue de Græcis, quidnā
illi agerent, responderunt eos agere Olympia, & specta-
re certamē gymnicum atq; equestre. Rursus eodem per-
cōtante, quodnam illis præmiū esset propositum, pro-
pter quod certarent, Oleaginam coronam inquit esse
qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius, generosissimam
dixit sententiam, quæ apud regem pro timida est
habita. Audiens enim præmiū illis coronam esse, nō pe-
cuniam, silentium tenere non potuit, quin coram omni-
bus diceret, Papæ Mardonii, in quos uiros induxisti nos
ad

ad pugnandum: qui non pecuniarum certamen agitent,
sed uirtutis? Hoc ille dixit. Eo interim tempore post ac-
ceptam apud Thermopylas calamitatem, cōfestim Thef-
sali caduceatores ad Phocenses mittunt, utpote ijs infer-
si, cum semper antea, tum præcipue post nouissimam cla-
dem. Etenim nō multis ante hanc regis expeditionē an-
nis, cum ipsi Theffali & eorum socij omni cum copia bel-
lum Phocensibus intulissent, a Phocensibus fugati sunt
ac male mulctati. Nam cum ad Parnasum usq; processis-
sent Phocenses, secum habentes Telliam uaticinum il-
lum Heleum, ibi Tellias hic huiusmodi rem eis commen-
tus est: Sexcentos uiros e Phocensibus præstantissimos
gypso, tam ipsos quā arma illinit: eosq; sub noctem in
Theffalos dimisit, dato præcepto, ut quemcumq; albican-
tem non cernerent, cum obruncarēt. Hos primum Thef-
salorum excubitores, aliud quoddam prodigium esse ar-
bitrati, deinde ipse exercitus adeo exhorruerunt, ut tri-
bus millibus cæforū atque scutorū Phocenses potiti
sint: quorū scutorū dimidium apud Abas, alterum di-
midium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pe-
cuniarum huius pugne factæ sunt statuæ grandes, quæ
circa tripodem e regione delubri Delphis uisuntur: &
alteræ eiusmodi, in Abis repositæ. Hoc Phocenses in pedi-
tatum Theffalorum, a quibus obsidebantur, egerunt. E-
quitatum quoq; eorundem, qui in suum agrum incurfa-
uerat, insanabili clade afflixit. Ad ingressum enim qui
est iuxta urbem Hyampolim, depressa ingenti fossa, am-
phoras illie inanes deposuerunt, humumq; desuper inie-
cerunt, eamq; reliquo solo exaquaauerunt: ubi cum Thef-
salos expectarent incursum, in eos Theffali impetu da-
to, tanquam rapturi in amphoras inciderunt, ibiq; equo-

rum crura confracta sunt. Ob hæc ambo Phocensibus in
fensi Thessali, misso caduceatore ita dixere: Nunquid
dissimulatis amplius Phocenses agnoscere non esse uos
nobis pares, qui & antehac inter Græcos, quandiu par-
tes illorum nobis placuerint, semper uobis antecellui-
mus, & nunc apud Barbarum adeo pollemus, ut penes
nos sit & agro uos exuere, & in seruitutem redigere?
Quam facultatem etsi obtinemus, tamen iniuriarum non
sumus memores, nisi ut eo nomine quinquaginta talen-
ta rependatis: & nos uobis recipimus, omnia nos ab a-
gro uestro damna auersuros. Hæc Thessali Phocensi-
bus denunciabant, quod soli Phocenses inter eius loci ho-
mines cum Medis non sentiebant: idq; nulla alia causa,
ut ego coniectura comperio, quam Thessalorum odio,
partes Medorum, ut mihi uidetur, secuturi, si Thessali
partes Græcorum fouissent. Hæc desertentibus Thessalis,
negarunt se Phocenses pecuniam daturos: & sibi itidem
ut Thessalis facultatem esse sentiendi cum Medis, si ali-
ter sentire uellent: sed nequaquam fore, ut sponte essent
proditores Græciæ. His uerbis renunciatis, adeo Thessa-
li sunt in Phocenses indignatione perciti, ut Barbaro du-
ces itineris extiterint, & ex Trechina Doridem regio-
nem incurauerint. Nam eius regionis podion angustus
illic, octoginta non amplius stadia in latum protendi-
tur. Inter Melidem ac Phocensem regiones situs urbis
olim Dryopiæ erat. Hæc autem regio, Dorum, qui sunt
in Peloponneso, metropolis est. Hanc igitur Doridæ, re-
gionem ingressi Barbari, nihil admodum læserunt: cum Medis
enim, etsi Thessalis non uidebatur, sentiebant. Posteaquam
è Doride in Phocidem ingressi sunt Barbari, ipsos qui-
dem Phocenses non sunt adepti: quorum nonnulli cacu-
mina

mina Parnasi conscenderat (qui uertex est iuxta urbem
Neonem illic sitam, nomine Tithorea) eoq; se receperunt:
sed plures ad Locros Ozolas in urbem Amphissam, quæ su-
pra Criseum sita est campum: omnem tamen agrum Phocen-
sem incurauerat: Sic enim ducebatur à Thessalis. Et om-
nia quæ nacti sunt, igni ferroq; uastarunt. Vrbes etiam
ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt. Nam peragran-
tes eam iuxta Cephissum annem cuncta populati sunt, &
hinc urbem Drymon incenderunt, illinc Charadram, & E-
rochum, & Tethronium, & Amphiceam, & Neonem, &
Pedicas, & Tritæas, & Elateam, & Hyampolim, & Pa-
rapotameos, id est, fluminis accolæ, & Abas, ubi delubrum
Apollinis erat locuples, & thesauris donarijsq; complu-
ribus exornatum: in quo ut tunc, ita nunc redduntur ora-
cula. Hoc delubrum posteaquam diripuerunt, incenderunt.
Phocensium etiam quosdam per montana insecuti cep-
erunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine stupran-
tium extinxerunt. Prætergressi quoq; fluminis accolæ,
peruenere ad Panopæas. Unde bisariam copiæ iam diuisæ
fuerunt: quorum plurima pars ac ualidissima, cum ipso
Xerxe Athenas uersus tendens in Bœotias, in agrum Or-
chomeniorum ingressa est. Bœotij cum Medis uniuersi sen-
tiebant: quorum urbes uiri Macedones in eis collocati,
qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, uolentes
planum facere Xerxi, Bœotios sentire cum Medis. Et hi
quidem Barbari hæc iter intenderunt. Cæteri uero cum
suis ducibus Parnassum à dextra præstringentes, ad tem-
plum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Pho-
censis nanciscebantur, id omne scedantes. Nam & Pa-
nopeorum oppidum deflagrauerunt, & Dauliorum, &
Acolidensium. Ideo autem hæc ab alijs sciuncti pergebant, ut
direpto

direpto, quod Delphis est, templo, pecunias representaret Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erat memorata digna, melius norat (ut ego audio) quam quæ in ædibus suis reliquerat, permultis asidue referentibus cum alia, tum præcipue Cræsi Haliattis filij donaria. Hoc Delphi cum audissent, in extremam prorius deuenerunt formidinē. Qua attoniti, deū de sacra pecunia consularunt, nūquid ea humi defoderent, an aliū in locum transportarent. Eas deus illis interdixit, ne amouerent: se enim sufficiturū esse ad res suas tutandas. His auditis, Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis uxoribusq; in Achaiam traiectis. Pleriq; uertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridē se subdixerūt: Deniq; omnes Delphi urbē deseruerūt, præter sexaginta uiros, ac prophetam, id est, uaticinum. Postea uero quam Barbari subeuntes appropinquabant, templumq; cernebant, interim propheta, cui nomē erat Acceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è cœla ui, quæ intus proposita fuerant, quæ nefas erat cuiquam mortali contingere: quod ostentū ijs Delphis qui aderāt perrexit nunciatum. Vbi Barbari properantes peruenerunt ad fanū Mineruæ quod est ante templū, tum uero etiā maiora q̄ superius prodigia representata sunt: res profecto hæc ualde miranda. Nam arma Martia, sua sponte extra delubrum proposita apparuerunt. Quod tamen secundo loco actum est, ex omnibus miraculis, maxima est admiratione dignū. Cum enim Barbari ad sacellū Mineruæ, quod est ante templum, accederent, interea è cœlo fulmina in eos deciderunt: & à Parnasso duo abscessi uertices, magno cum fragore sunt deuoluti, permultosq; eorū interceperunt. Atq; ex ipso sacello Mineruæ uociferatio

inbil

iubilatioq; extiterunt. Quibus omnibus pariter ingruentibus, terror incussus est Barbaris, ut fugæ se mandarent. Ea re cognita, Delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui superfuere, rectā ad Bocotios effugerūt: & cum redissent, referēbāt (ut ego accipio) alia se præter ea quam dixi miracula, uidisse, duos armatos humana natura augustiores institisse, sibi eadem faciētes atq; insequētes. Hos duos Delphi autē indigenas heros esse, Phylacon & Autonoum, quorū fana uisuntur. Phylaci quidem, secundum ipsam uiam super eadem Mineruæ: Autonoī uero prope Castaliā sub Hyampeo uertice. Saxa quæ à Parnasso deciderūt, adhuc ad nostram usq; memoriam integra extant in fano Mineruæ protemplaris locata, ad quod per Barbaros deuoluta peruenerunt. Atq; hic receptus à templo horum uiuorum fuit. Græcorum classis ab Artemisio profecta, rogatu Atheniensium ad Salaminem substitit. Quod ut facerent, ideo rogauerāt Athenienses, tū ut liberos atq; uxores ex Attica subducerent, tum ut consultarent quid sibi agendum esset. Nā in rebus quæ contigerant, consilium capiendū habebant, tanquam opinione frustrata: quippe qui putassent inuenturos se Peloponneses, ad excipiendum Barbarum in Eubœa subsidentes: horum nihil inuenerant, sed audiebant illos isthmū muro sepire: hoc plurimū faciētes, ut ipsi superessent, & terrā suam obtinentes tutarentur, omnis ceteris. Hæc Athenienses cum audissent, ita socios obsecraverunt, ut ad Salaminem sisterent classem. Quod alijs appulsis, Athenienses in terram suam profecti proposuerunt edictum, ut quæ quisq; Atheniensium ratione posset, seruaret liberos atq; domesticos suos. Ibi plurimū eorū suos in Træzenem miserunt, quidam in Aeginam, nonnulli in Salamin

laminem, pro se quisq; properantes sua pignora exportare, quod uellent oraculo obsequi: & ante omnia, quod Athenienses aiunt, ingentem anguē arcis custodem in templo fuisse obseruatum. Et tanquam re uera essent quæ dicunt, serpenti menstrua non cessant libamina proponere, quæ sint è melle confecta: quæ cum semper superioribus depascerentur, tunc illibata manserant. Id cum ipsa templi antistes indicasset, eo magis Athenienses eo que promptius deseruere arcem, tanquam à deo etiam destitutam. Exportatis itaq; rebus omnibus, ad castra nauigauerunt. Posteaquam eos qui ab Artemisio soluerant, ad Salaminem substituisse audierant, reliqui clasarij qui ad Træzeniam erant, eodem confluxere. Nam ut in Pogonem Træzeniorum portū coiretur, erat edictū. Pluresq; multo cōtractæ sunt naues, quàm ad Artemisiū decertaerāt: & à pluribus ciuitatibus eodē, quò ad Artemisiū duce Eurybiade Euryclidis, uiro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maxime ueloces obtinebant Athenienses: quæ clas̄is ex his constabat: Ex Peloponneso Lacedæmonij sedecim naues præstabant: Corinthij totidem quot ad Artemisium præstiterant: Sicyonij quindecim: Epidaurij decem: Træzenij quinque: Hermionenses tres: Hi Dorici generis ac Macedoniæ gentis, Hermionensibus exceptis, ex Erinco & Pindo & Driopide nouissime profecti. Nam Hermionenses Dryopes sunt, ab Hercule & Melicisibus è regione quæ Doris nunc uocatur, abducti: Hæ copiæ Peloponnesium erant. Eorum qui sunt in exteriori continente, Athenienses supra quàm ceteri naues præstabant solcentum octoginta: Quippe quibus non affuerunt in pugna ad Salaminem gesta Platæenses, ob hanc causam, quod

quòd cum Græci ab Artemisio dilapsi sunt, Platæenses, ubi iuxta Chalcidem impulsifueredescendentes in Pieriam oræ Bæotiæ, ad recipiendos domesticos suos se conuerterant. Ita dum in suis conseruandis occupantur, relictifuered Athenienses sub Pelasgis, eam, quæ nunc Græcia nuncupatur, tenentibus. Pelasgi erant Cranai nominati: sub rege uero Cecrope, Cecropidæ cognominati. Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: deinde Iones, ab Ione Zuthi filio, qui dux extitit Atheniensis exercitus. Megarenses tantundem copiarum, quantum ad Artemisium attulerunt. Ampracij septem cum nauibus auxilium uenerunt: Leucadij cum tribus, Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex insulans Aeginetæ triginta naues exhibuerunt, quibus aliæ quoq; erant naues instructæ, sed ijs orâ suam tutabantur. Verum cum triginta omnino nauibus præcipuæ uelocitatis, ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem Aeginetæ Dores, ab Epidauro. Cui insulæ nomen antea fuerat Oenone. Post Aeginetas easdem, quas ad Artemisium, uiginti naues Chalcidenses, & septem Eretrienenses: Hi Iones sunt. Dehinc Chij easdem attulere, gens ab Atheniēsisibus Ionica. Naxij naues attulere quatuor, quæ admodum & ceteri insulani, à popularibus ad Medos dimissi: sed illorum iussa assernati, transiere ad Græcos, discessu Democriti, uiri inter ciues illustris, & tūc trierarchi. Naxij Iones sunt ab Atheniensibus ducētes originem. Styreenses quoq; easdem quas in Artemisio naues præbuere. Cynthij unam omnino, & unum penteconterum. Horum utriue Dryopes sunt. Seriphij etiam & Siphnij & Melij fuere in partibus. Hi enim soli ex insulans terram Barbaro & aquam negauerunt. Intra

Thestro

Theſprotos iſti omnes, & annem Acherontē incolunt. Siquidem Theſproti cū ſint cōtermini Amphraciotis ac Leucadijs, ex ultimis regionibus in militiam uenerunt. Eorū qui extra hos habitant, ſoli ſuere Crotoniatæ, qui Græciæ periclitanti auxiliū una nauī tulere: cui præerat Phayllus, uir* triſpythionicus. Sunt autem Crotoniatæ genere Achæi: Et cæteri quidē ex hac claſſe triremes atque bires, id eſt, biremes: Melij autē & Siphnij & Scriphij pētecōteros, id eſt, biremes ſinguli. Melij ab Lacedæmone genus ducētes: Siphnij & Scriphij ab Atheniēſibus Iones. Summa nauium, præter biremes, fuit trecētæ quinquaginta octo. Quæ poſteaquam ex ijs quas dixi urbibus ad Salamīnē cōuenerūt, inter earū duces cōſultabatur, Eurybia de rogante, ut qui uellent, ſententiam dicerent, ubinam ex ijs locis quibus ipſi potirentur, commodiſimum foret pugna nauali decernere. Iam enim Attica pro derelicta erat: Itaque de cæteris deliberabatur. Pleraque illorum ſententiæ in hoc cōgruebant, ut proſecti ad iſthmū, ante Peloponneſum decertarēt, hac uidelicet ratione: quod ſi male pugnaſſent, ad Salamīnē quidem ſibi in inſula obſeſis nullum ſubſidiū oſtēdebat: ad iſthmum uero, dabatur ad ſuos effugiū. Hæc ratio cū à ducibus Peloponnēſiū redderetur, aduenit quidam Athenienſis, nūciatum iam Atticam Barbarū eſſe ingreſſum, eamque omnē igne uaſtare. Nam copiæ quæ cum Xerxe erant Bæotiā peragran- tes, incenſa tum Theſpienſium qui in Peloponneſum abſceſſerunt, tum Plataenſium urbe, Athenas peruenierant, & omnia illa peruaſtabant. Ideo autem Theſpiæ & Plataeam incenderunt, quod à Thebanis acceperant illas ciuitates conſentire cū Medis. A traiectu Helleſponti, ex quo

quo iter ingredi cœpere Barbari, unum menſem triuere tranſeundo in Europam. tres alios dum in Atticam peruenire, Calliade ſummum Athenis magiſtratum gerente: urbemque deſertam cepere, paucis quibuſdam Athenienſibus in templo repertis, necnon quæſtoribus æarijs, & hominibus egenis, qui præſepa foribus atque lignis arce ſubeuntes arcebant, qui non exierant illinc ad Salamīnem, ſimul præ inopia uictus, ſimul opinione oraculi ſoluendi, quod reddiderat ſibi Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oraculo effugium eſſe, nō naues. Hos Perſæ, caſtris ex aduerſo arcis poſitis in prominenti colle, quem Arcium pagum Athenienſes uocant, hunc in modum obſederunt: Sagittas ſtupa circundatas ubi incenderant, emittēbant in illorum uallum. Athenienſes, quam obſeſi, & ad ultimum malorum deducti, etiam conſenſo uallo tamen reſiſtebant: ac ne uerba quidem Piſiſtratarum conditionem deditiōis offerrentium, admittēbant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum uero hoc, quod in Barbaros portis ſubeuntes deuoluebant ſaxa molaria: adeo, ut Xerxes per diu inops cōſilij fuerit, quod eos expugnare non poſſet. Tandem ex difficultatibus, acceſſus quidam apparuit Barbaris. Neceſſe enim erat ſecundum oraculum, omnem Atticā, quæ in cōtinente eſt, ſubijci Perſis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & aſcenſus, qua parte nemo excubabat, quaque nemo credebat quempiam hominum aſcenſurum, hac parte (et ſi loco prærupto) quidam conſcenderunt iuxta templum Aglauriæ filię Cecropis: quos ubi in arcem aſcendiſſe uiderunt Athenienſes, partim è muro ſeſe præcipitauerunt, atque extincti ſunt, partim in ædem reſugerunt. At Perſæ qui aſcenderunt, primum ad portas contendunt, eiſque patefactis

○ ſup=

*
ovixns, id est,
qui terolympi
co certamine
uictor extitit.

supplices trucidant. Atque ubi omnium stragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Susa ad Artabanum mittit, nunciatum res bene gestas, ac presentem statum. Postero die quam nuncium miserat, conuocatis Atheniensium exilibus expeditionis suae comitibus, iussit, ut cōscensa arce, hostias suo ritu immolarent: siue aliquo in somnijs uiso, siue sua sponte facti poenitens, quod templum concremasset. Exules Athenienses id quod iussi erant, executi sunt. Cuius rei cur mentionem fecerim, exponā. Est in arce haec Erechtheios (qui fertur fuisse terrigena) templum, in quo olea est et mare, ut apud Athenienses praedicatur, Neptuno et Mineruae in testimonium posita, quod de regione decertassent. Hanc igitur oleam unā cum cetero templo contigit ut Barbari exurerent, quam Athenienses qui ab rege iussi erant rem diuinam facere, altero ab incensione die cum in templum ascendissent, aspexerunt fruticasse, edito a stipite uirgulto, cubiti instar. Et haec quidem illi narrauerunt. At Graeci qui apud Salaminem erant, ubi nunciatum est, uti res circa Atheniensium arcem haberēt, eō perturbationis deuenere, ut nonnulli ē ducibus non expectarent, dum propositum negotium constitueretur, sed in naues irruerent, ac uela tollerent tanquam profecturi. Ceteriq; qui relinquebantur, statuerēt sibi ante isthmum praelio nauali decernendum. Et cum nox adfuisset, digressi ē concilio, naues conscenderunt. Ibi Themistoclem pergentem ad nauem seiscitatur Mnesiphilus, uir Atheniensis, quidnam ab ipsis decretum esset, et cum ab eo audisset decretum esse, ut ad isthmum proficiscerentur, et ante Peloponnesum dimicaret: Si isti, inquit, ē Salamine proficiscantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. Ad suam

suam enim quisq; patriam remeabunt: ut nec Eurybiades, nec alius hominum quispiam cohibere possit, quominus copia dilabantur: Graeciaq; peribit consilij inopia. Quare si quid comminisci potest, perge: et quod decretum est, conare irritum reddere, et Eurybiadem a sententia reuocare, ut hic perstet. Themistocles, cum haec admonita sibi ad modum probarentur, nullo reddito responso, ad Eurybiadis nauem perrexit. Vbi hominem conuenit, ait uelle se de negotio communi cum eo colloqui. Hūc ille in nauem ingressum iubet loqui quae uellet. Cui Themistocles asidēs, quaecunq; a Mnesiphilo acceperat, tanquam a semetipso refert, et alia adijcit multa, donec Eurybiadē a sententia reuocauit: persuasitq; ut ē naui prodiret, et duces ad consilium contraheret. Ii posteaquam cōgregati sunt, priusquam ad eos Eurybiades referret id, cuius gratia ipsos coegerat, Themistocles multis agebat uerbis, prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti: Themistocles, inquit, in certaminibus ij, qui ante alios urgent, colaphis caeduntur. Eum refellens Themistocles: Atqui, inquit, reliqui non coronantur. Comiter Corinthio cum respondisset, ad Eurybiadem conuersus, nihil eorum dicebat quae dixerat prius: illos posteaquam a Salamine profecti fuissent, dilapsuros. Presentibus enim socijs, non putabat sibi decorum quempiam accusare: sed aliunde oratione sumpta: In te nunc, inquit, situm est seruare Graeciam, si mihi accedens, nauale hic praelium facias, et non horum quibusdam credens, classē ad isthmum abducas: utrunque cum audieris, inter se comparato. Si ante isthmum confliges, in patenti pelago dimicabis, ubi nobis minimum expedit, naues habentibus et grauiores et numero inferiores. Ex

quo etiam si in alijs feliciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem & Megara & Aeginam. Nam illos una comitabitur suus pedester exercitus. Atque ita tu eos in Peloponnesum ages, omnemque Græciam in discrimen adduces. Sin autem id feceris quod suadeo, hæc in eo reperies commoda: Primum si in arcto conflixerimus nos pauca naues cum multis, profecto si æqua belli contingent, multo superiores erimus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spatioso, pro illis. Præterea Salamis seruetur, ubi nostri nunc liberi collocati sunt & uxores. Est & alia hic causa, propter quam item debes præcipue hic manere, quod pro Peloponneso & isthmo pugnabis: quod caue (si sapias) ne istos ducas. Si id quod spero continget, ut classe uincamus, Barbari neque ad isthmum nobis aderunt, neque usquam longius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: unde nobis lucrifaciamus quæ seruauerimus Megara, Aeginamque, atque Salaminem apud quam credibile est nos hostibus fore superiores. Credibilia enim suadentibus hominibus fere prospere cedit. Secus facientibus, ne deus quidem uult adesse, & humane sententiæ indulgere. Hæc dicentem Themistoclem, rursus interpellans Adimantus, iubebat silere eum, cui patria non esset: quin etiam Eurybiadem non sincere uirum extorrem sententiæ dicere: & ita demum id sincere, cum urbem Themistocles habuisset: uidelicet exprobrans, quod Athenæ captæ essent, tenebanturque ab hoste. Tunc Themistocles, & ille Corinthiis multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solum, & urbem multo maiorem quam illis, unde naues ferme ducentæ essent armatæ, quas nulli Græcorum inuadentes possent propellere. Hunc cum ratione significasset, ad Eurybiadem transiens, maiori cum acrimonia loq

loquebatur, inquit: Tu uero si hic manes, uir eris egregius: sin minus, Græciæ euersor. totum enim belli momentum nobis naues sustinent: Sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos sicuti sumus, ubi domesticos receperimus, in Siris quæ in Italia, profecturos, quæ olim iam nostra est: quam (ut oracula aiunt) a nobis condi oportet. Vos autem talibus socijs destituti, meorum uerborum reminiscimini. Hæc dicente Themistocle, Eurybiades edocebatur: & ob id edocebatur, ut mihi uideatur, quod maxime formidabat, ne si ad isthmum classem reduxisset, ab Atheniensibus desereretur, quibus deserentibus iam reliqui non essent in pugnando hostibus pares. Ita sententiæ eam probauit, ut illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quod ubi Eurybiadi placuit, ij qui altercationibus uelitati fuerant circa Salaminem, cum illic sese appararent tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & simul oriente sole, extiit terræ motus & maris: propter quod uisum est faciendum, ut Aeacidas in auxilium inuocarent. Id ubi fecerunt, et omnibus qui illinc è Salamine sunt dijs uota fecerunt, & Aiace Telamonis filium inuocauerunt: nauem que ad Aeacum & ad alios Aeacidas inuocandos, Aeginam miserunt. Narrabat autem Diceus Theocydis, uir Atheniensis, atque idem exul, & apud Medos factus illustis, per id tempus quo Attica regio Atheniensibus desolata, a pedestri Xerxis exercitu uastabatur, se forte fuisse unam cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriasium, uidisseque puluerem triginta ferme millium uirorum capacem ab Eleusine: et cum denurarentur, quorum nam hominum esset ille puluis, statim se audisse uocem, quæ uox ipsi uideretur Iacchus mysticus: & Demaratum, ut qui esset sacrorum quæ fierent in Eleusine ignarus, interro-

gasse quidnam esset quod ita sonaret: seq̄ dixisse: Dema-
rate, non aberit quin grandis aliqua clades contingat re-
gis copijs. Hoc autem palam est, cum Attica sit desolata,
numen ab Eleusine resonans, uenire auxilio Atheniensibus
ac socijs. Quod si in Peloponnesum incumbat, periculum
regi erit, eiusq̄ copijs quæ sunt in continente: Sin ad clas-
sem quæ ad Salaminem est conuertetur, periculum adibit
rex, ne nauticum amittat exercitum. Hæc solennia Athe-
nienses quotannis celebrat Cereri atq̄ Proserpine: & his
sacris, quicumq̄ uult & Atheniensium, & aliorum Græ-
corum, initiatur: & uox quam audis, est in hoc festo Bac-
chantium: Et ad hæc dixisse Demaratum: file: ne ue alteri
cuiquam hoc uerbum dixeris. Quod si ad regem refran-
tur, capite plectaris, ut nec ego te, nec alius quispiam ho-
minum queat eripere. Quamobrem tene silentium de hac
expeditione: dijs curæ erit: Hoc Demaratum admonuisse
aiebat. Ex illo autem puluere ac uoce factam esse nubem,
eamq̄ in sublime elatam, Salaminem uersus ad Græcorum
exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse, nauticas Xerxis
copias esse perituras. Hæc dicens Theocydus filius refere-
bat, Demaratum atq̄ alios testes citans. Classiarie autem
Xerxis copie, ubi conspecta strage Laconicorum, ex Tre-
chinia in Histieam traiecerunt, triduum illic morata, per
Euripum nauigabant, totidem que diebus ad Phalerum
præsto fuerunt. Nec enim minori, ut mihi uidetur, nume-
ro, uel pedestres copie uel nauticæ Athenas promotæ
sunt, quam ad Sepiadem atq̄ Thermopylas. Nam in sup-
plementum eorum, qui aut tempestate ad Thermopylas,
aut in naualibus ad Artemesium prælijs interierunt, eos
substituam, qui nondum regem affecuti fuerant, Melien-
ses, Dorientes, Locros, Bœotios: qui cum omni copia ad-
uene

uenerunt, exceptis Thespiensibus & Platæensibus: nec-
non Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insula
nos, præter quinque ciuitates, quorum nominum superius
habui mentionem. Nam quo magis penetrabat in Græ-
ciam Perses, eo plures cum nationes sequebantur. Qui om-
nes, exceptis Parijs, postquam Athenas uenere, & ad
Phalerum (Parij autem in Cythno relictæ, quò bellum ca-
deret spectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit,
animo cœtum classiariorum faciendi, & eorum audiendi
sententias. Eò profectus ubi præsedat, assidentibus, qui ac-
citu eius aderant, suæ quoq̄ gentis tyrannis, ac nauium præ-
fectis, ut cuiq̄ rex honorem dederat, quorum primus erat
Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alij gradatim: misit ad
eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatu singulos, præ-
lium nauale faceret, nec ne. Posteaquam Mardonius à Si-
donio exorsus, singulos circueis interrogauit, cæteri qui-
dem eandem dixere sententiã, iubentes fieri prælium: Ar-
temisia uero: Hæc, inquit, Mardonii quæ dico regi referas,
me neq̄ in prælijs ad Eubœam gestis ignauissimam exti-
tisse, neq̄ minima contulisse in te domine. Ideo cum talis
sit, æquum esse, ea quæ in rem tuam maxime esse sentio, de-
monstrare. Itaque hoc tibi suadeo, ut nauibus parcas, nec
prælium nauale facias cum ijs uiris, qui tanto sunt tuis in
mari præstantiores, quanto sexminus uiri. Quid enim ne-
cesse habes omnino uenire in discrimen pugne naualis?
Non ne Athenas habes, quorū gratia expeditionem sum-
psisti? non ne reliquã Græciam? Nemo tibi obstitit. Qui
tibi obstitebant, ita summoti sunt, ut eos decebat. Quò au-
tem ego recasuras hostium res arbitror, id exponã: Si non
instabis pugne nauali cõmittendæ, sed classem perges hic
continere ad terram, ac tendere ipse in Peloponnesum,

tunc tibi domine succedent ea quorum gratia uenisti. Neque enim diu tibi resistere Græci possunt, sed dilabentur, & abs te ad suas quisque urbes defugient. Quoniam neque commeatus est eis in hac insula, ut ego audio, neque esse credibile est: neque si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hic eos perstituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Atheniensibus faciendâ curaturos. Quod si pugnam naualem gerere approperebis, uereor ne copia nauicæ male re gesta, pedestribus sint exitio. Præterea hoc etiam rex in animum dimittit uenire, ut bonis quidem hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideo que tibi, qui uirorum es optimus, serui sunt mali, qui numero sociorum cæsentur: Aegyptij, Cyprij, Cilices, Pamphylis, è quibus nulla utilitas est. Hæc loquente Artemisia, quicumque ei bene uolebant, noxiam illi rebantur suam orationem, tanquam aliud mali passuræ ab rege, quem uetaret pugnam facere naualem. At ij quidem qui male consultum uolebant, inuidebant que, utpote cui inter primos sociorum omnium honos haberetur, gaudebant eius, quam dixerat, sententiæ, tanquam perituræ. Xerxes, postquam ad eum sunt relatæ sententiæ, magnopere delectatus Artemisiam sententiâ: & cum iam antea officiosam esse sensisset, tunc multo impensius collaudauit. Nihilominus ut pluribus staretur, iussit, ratus ad Euboeam suos sponte male pugnassee, quod uidelicet ipse absuisset. Itaque constituit spectaculo pugnae naualis interesse. Classarij, ubi nuntiatum est illinc esse soluendum, classem Salaminem uersus ducunt, & per ocium in aciem sunt digesti. Sed cum eos dies defecisset, quo minus prælium committerent (nox enim interuenit) in posterum diem sese instruebant: cum interim Græcos metus fornido que cepit, cum alios,

tum

tum uero Peloponneses: quod ipsi desiderantes in Salaminæ, pro Atheniensium terra essent certaturi. Qui si superarentur, in insula deprehensi forent obsidendi, sua terra sine præsidio relicta. Per eandem noctem pedester exercitus Barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquam cuncta quæ poterant, excogitata erant, ne Barbari per continentem ingrederentur. Nam ubi Leonidâ cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponneses, celerissime ex urbibus concursu facto, isthmum insederunt, duce Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi confidentes, primum uiam Scironidem obstruxerunt, deinde consilio inuito isthmum muro inædificabant, opusque perficiebant: quippe nemine (cum tot nullia uirorum essent) cessante. Nam & lapides, & lateres, & ligna, & cistas sabulo plenas afferebant, nullo temporis momento opus intermittentes, neque diurno neque nocturno. Qui è Græcis ad isthmum auxilio cum omni copia uenerunt, hi fuerunt Lacedæmonij, & Arcades, & Helei, & Corinthij, & Sicyonij, & Epidaurij, & Phliasij, & Træzenij, & Hermionenses. Hi fuerunt qui auxilio uenerunt metuentes periclitanti Græciæ. Cæteris enim Peloponnesibus id nihil ad modum curæ erat. & Olympia iam & Carnia præterierant. Incolunt autem Peloponnesum gentes septem: quarum duæ indigenæ, eundem quem habitant olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurij. Una Achaica, quæ nunc quam illa quidem è Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa alienum incolit. Reliquæ quatuor è septem aduentitiæ sunt, Dorienses, Aetoli, Dryopes, Lemnij. Doriensium multæ sunt & insignes ciuitates: Aetolorum sola Helis: Dryopum Hermiona & Asina, quæ ante Cardamylam Laconicam sita est. Lemniorum omnes paroreitani.

Cynurij, cum sint indigenæ, soli putantur Iones esse, sed effecti sunt Dores, ipsa die sub imperio Argiorum impositi, cum essent Orneata & Perioxi. Harum igitur septē gentium, cæteræ præter eas quas recensui, è medio cesserunt. Et, si ingenue loqui fas est, in medio sedentes cum Medis sentiebant. Apud isthmum quidē in tali labore isti occupati erāt, utpote pro omni iam cursu, quod nulla spes è classe effulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis quam pro Peloponneso solliciti: adeo, ut alius aliū adiens, summissa uoce admiraretur in Eurybiade consilij inopiam. Tandem res erupit in medium, conciliumq; contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem pro regione captiua manentes pugna nauali decernere. Ab Atheniēsisibus uero & Aeginetis & Megarēsisibus, satius esse illic manentes dimicare. Ibi Themistocles postquam sententia Peloponnesum eiecit, clanculum è concilio egressus, misit ad classē Medorum nauigium, cum quodam iusso dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atque eodem pædagogō liberorum suorum: quem post has res gestas ipse Themistocles fecit (ubi Themistocles in ciuitatē sunt recepti) atque locupletem. Is tunc nauigio ad duces Barbarorum profectus, hæc inquit: Dux Atheniensium, quod partibus regis fauet, præoptat quæ res uestras quam Græcorum esse superiores, misit me iam clam alijs Græcis indicatum uobis, illos metu percussos fugam facere uelle, & nunc offerri uobis occasionem exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligentiam eos dilabi sinatis. Nam neque inter se cōsentiunt, neque uobis amplius ob-

sistent

sistent, quum cernatis inter se dimicantes eos qui nobiscum, & eos qui contra uos sentiunt: Hac re Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habentes Barbari, tum in insulam paruam nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum traiciunt: tum mediam circa noctem cornu quod ad uesperā spectabat, producunt Salaminem uersus, eam circumituri. Producunt item qui circa Ceon & Cynosurā instructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenuis. Ideo autem & naues producebant, ne quæ Græcis liceret effugere: sed circumuenti uicem redderent præliorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam Psyttaleam traiciebant aliquot Persas, ut commisso nauali certamine, cum plurimum & uirorum & naufragiorum eò efferretur (erat enim insula in traiectu pugnae sita) Persæ suos seruant, alienos interimerent. Hoc ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuens, non habeo aduersari oraculis tanquam non ueris, uolens euidenter loquentia conari refellere:

Auricomæ postquam Diane littora iungent,
 Nauales pontes cum littoribus Cynosuræ,
 Spe stolidi fortes, quod Athenas Marte subegit,
 Compescet iuuenem meritisima pœna superbum,
 Instinctum furij, sibi cedere cuncta putantem.
 Nam miscebitur æs æri, Mars sanguine pontum
 Inficiet: Graijs tunc libera tempora reddet
 Saturno genitus, simul & uictoria pollens.

Cum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profecto neque ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere, neq; ab alijs dici sustineam. Inter duces qui in Salamine erant, ingens conflatus est tumultus nondum scientes à Barbarorum nauibus

nauibus se circumueniri. Vbi autem orto sole inspexerunt
 hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Qui
 bus congregatis, applicuit ex Aegina Aristides Lysimachus,
 Atheniensis quidem, sed in exilium a populo eiectus,
 quem ego (ut eius mores accepit) uirum optimum Athenis
 atque iustissimum censui. Hic uir concilio assistens, Themistoclem
 euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum.
 Verum prae magnitudine praesentium malorum oblitus
 similitatem, euocauit hominem colloquendi gratia. Prae-
 senserat enim Peloponneses maturare ad isthmum classem
 reducere. Qui, cum prodisset Themistocles, ad eum inquit:
 Nos et alio tempore, et hoc ipso contendere debemus
 inter nos hac de re, uer nostrum de patria praeclearius
 mereatur. Te uero certiore facio, peraeque esse Pelopon-
 nensibus multa uerba facere, ac pauca de abducentibus hinc
 nauibus. Ego tibi quod ipsemet uidi, refero: nunc, ne si
 uelint quidem, Corinthios atque ipsum Eurybiadem ena-
 uigare posse, quoniam circumdati ab hostibus undique sumus.
 Quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respondens
 Themistocles: lucunda sane, inquit, iubes, bonum afferens
 nuncium. Nam quod ego precabar ut fieret, id ipse tu concu-
 spicatus fieri, uenisti nunciatum. Ut enim scias, quae sunt
 a Medis, propter me sunt: quoniam opus factum fuit, ut
 Graeci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere,
 descenderent inuiti. Tu uero, quandoquidem incunda
 nunciatum uenisti, per te ipsum nunciato. Quae si ego re-
 tulero, uidebor rem commentitiam dicere, nec ipsis per-
 suadebo, tanquam non hoc agentibus Barbaris. Itaque
 tute ingressus, uti res habet, ipse referas. Quod ubi feceris,
 si tibi fidem habebunt, optime habet: sin minus, perinde
 de nobis erit. Neque enim si undique circumdati sumus,

ut tu

ut tu ais, amplius isti defugient. Aristides concilium intro-
 gressus, eadem retulit, dicens se ex Aegina uenisse, et ae-
 gre elapsum, quod latuerit stationem hostium. Omnem
 enim classem Graecorum, a Xerxis classe circumuentam.
 Ideoque hortari se, ut defensionem sui, illi sese praepararent:
 Haec locutus Aristides, retro abiit. Rursus inter duces al-
 tercatio orta, plerisque eorum fidem nuncio non habentibus:
 quibus non credentibus, aduenit triremis transfuga
 uirorum Teniorum, cui praerat Panectius Sosimenes, quae
 omnem ueritatem attulit. Cuius facti nomine, Tenij in tri-
 pode, qui Delphis dedicatus est, inter eos qui Barbarum
 debellarunt, scripti fuerunt. Ex hac naui quae ad Salaminem,
 et altera quae ad Artemisium transfugit, expleta est Graeco-
 rum classis trecentorum et octoginta nauium. Duae nan-
 que prius ad explendum numerum defuerant naues. Graeci,
 ubi eis uerba Teniorum fecerunt fidem, sese appa-
 raerunt tanquam dimicaturi. Et sub diluculum cum propu-
 gnatorum coctum fecissent, Themistocles ex omnibus quae
 expedirent, praecipiebat: cuius orationis summa erat, me-
 liorum cum peioribus comparatio, quaecumque in hominis
 natura atque industria existunt, exhortatus ut meliora eli-
 gerent. Vbi perorauit, iussit illos ingredi naues. Quibus
 ingressis, redijt ab Aegina triremis, quae profecta ad Aecidas
 erat. Moxque omnes naues Graeci soluerunt. In quos
 mouentes, continuo Barbari sunt inuecti. Ibi ceteri qui-
 dem Graeci cum inhiherent remos, cessimque irent, Ami-
 nias Palleneus uir Atheniensis, eiectus nauis in hostilem
 incurrit: cui implicitus cum haereret, nec abstrahi posset,
 ita ceteri uenientes auxilio conferti sunt. Hunc in mo-
 dum aiunt Athenienses extitisse initium pugnae, Aeginae
 uero nauis, quae ad Aecidas abierat, fecisse initium.

Quan-

Quamquam etiam hoc refertur, simulachrum mulieris fuisse eis oblatum: et cum apparuisset, ita illos exhortatum, ut omnis Græcorum exercitus exaudierit, sed prius his uerbis conuiciatum: O dæmonij, quousque remos inhibebitis? Aduersus Athenienses instructi erant Phœnices. Nam in cornu tenebant, quod ad Eleusinam hesperumque uergebat. Aduersus Lacedæmonios instructi erant Iones. Hi cornu tenebant, quod ad auroram spectabat et Piræea: quorum pauci admonitu Themistoclis, de industria ignauiter agebant, plerique minime. Enim uero complurium trierarum nomina commemorare possem, qui Græcas naues expugnauere, sed neminem nominabo præter Theomestorem Androdamantis, et Phylacon Histiaei, ambos Samios. Quorum duntaxat ideo mentionem facio, quod Theodoros ob hanc nauatam operam à Persis tyrannus Sami creatus: Phylacus, inter bene de rege meritos ascriptus est, et multo tractu soli donatus. Benemeriti autem de rege, Persica lingua Orosange uocantur: De his quidem ita res habet. Multitudo autem regiarum nauium ad Salaminem expugnabatur, partim ab Atheniensibus corrupta, partim ab Aeginetis, utpote Græcis seruato ordine ac loco certantibus, Barbaris et incompote et inconsulte agentibus: ut non ab re fuerit talem eis rem contingere, qualis contigit: quamquam eo die fuerunt atque extiterunt longe seipsis præstantiores, et quam ad Eubœam extiterant, pro se quisque adnitentes, ac Xerxem reformidantes, quod ab eo se singuli conspici arbitrabantur. Et de alijs quidem uel Barbarorum uel Græcorum singulatim, quomodo dimicauerint, non possum pro comperto referre: Circa Artemisiam uero hoc rei gestum: Ex quo impensius illa regi commendata est (nam posteaquam regiae res in multum

tum tumultuationis deueniant, hoc interim tempore Artemisia cum nauem suam Attica insequeretur, nullum habens effugium, quia ante ipsam naues amicorum, sua uero proxima hosti erat) hoc sibi putauit faciendum, quod et fecisse profuit. Nam ut fugiebat Atticam nauem, in nauem sociam, quæ erat uirorum Calyndensium, impedit, quaque rex Calyndensium Damastihymus uehebatur. Cum quo et si huic iam inde dum essent in Hellesponto, contentio intercessit, tamen incertum, an consulto id fecerit, an fortuito nauis Calyndensium oblata fuerit: Eam Artemisia ubi incurrit, pariter demersit, prospero casu usa, et duplex hinc sibi bonum adepta. Nam trierararchus Atticæ nauis eam conspicatus, incurrisse Barbarorum uirorum nauem, existimans, hanc aut Græcam esse nauem, aut è Barbaris profugisse, et à Græcis pugnare, ab hac ad alias se conuertit. Ita ex hoc factio contigit Artemisia tum ut pestem euitaret, tum ut è malo opere præcipue se probatam apud Xerxem redderet. Siquidem fertur, cum rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse: Cernis Artemisiam domine, ut bene præliatur, utque nauem hostilem depresso. Et regem interrogasse, nunquid uere id opus Artemisiae esset: et illos qui plane nossent insigne nauis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauem quæ corrupta esset, hostilem fuisse. Nam præter cætera quæ mulieri (ut dictum) prospere cesserunt, hoc quoque accessit, quod è nauis Calyndensi nemo seruatus est, qui existeret accusator. Unde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur, dixisse: Viri quidem extiterunt mihi foeminae, foeminae autem uiri: Hæc aiunt dixisse Xerxem. In eo prælio cum alij multi, et illustres uiri, tam Persarum Medorumque

quàm aliorum sociorum occubere, tum uero dux Ariabignes Darij filius Xerxis que frater, è Græcis pauci. Quippe qui gnari natandi, cum suæ naues corruptæ essent, nec pugna perissent, ad Salaminem enatabant: cuius rei quia imperiti erant Barbarorum pleriq; in mari periere. Posteaquam eorū primæ naues in fugam uersæ sunt, tum uero plurimæ corrumpebantur. Nam quæ in posterioribus locatæ erant, dum earum propugnatores conantur præterire, ut & ipsi aliquam operam regi nauarēt, undiq; in suorum naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum est, ut quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerāt, regem adeuntes, insimulauerint Iones tanquam proditores, quòd propter eos amissæ naues essent. Vnde id contigit, non ut Ionum duces interficerētur, sed ut ij Phœnices qui illos insimulabant, eam acciperent mercedem. Etenim illic adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eā demersit: & in hanc Aegineticam impulsæ, ipsam depressit. Verù Samothracæ, ut qui iaculatores essent, epibatæ nauis quæ suâ depresserat, iaculorum ictibus extulerunt: eorūq; conscensa nauis potiti sunt: quod factū Iones liberauit. Nam Xerxes ubi id egregiū facinus Ionū aspexit, cōuersus ad Phœnices, ut erat supra modum mæstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne cum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties autem suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est è regione Salaminis, nomine Aegaleo, & scribæ trierarchum illum à familia & urbe scripto annotabant. Et claudi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes uir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices conuertebantur. Barbaris autem in fugam uersis, & ad Phale-

Phalerum elabētibus, Aeginetæ in freto subsistētes, operam memoratu dignam ediderunt. Nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obsistentes fugientesq; expugnabant, Aeginetæ uero eas quæ elabebantur: Quoties aliqua effugiebat Atheniēses, eo ipso cursu in Aeginetas incidebat. Cum interim conflixerūt naues duæ, unā Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, uiri Aeginetæ, dum nauim Sidoniam inuadit, illā uidelicet, quæ speculatoriam in Sciatho Aegineticam ceperat, qua uehebatur Pytheas Ischeni: quem Persæ seminecē plagis, tamen admiratione uirtutis seruatum in naui habebant: Sidonia quæ hunc circūferebat nauis, unā cum Persis est intercepta, ut Pytheas ita sospes rediret in Aeginetam. Polycritus ubi inspexit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoricæ, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans Aeginetis quòd cum Medis sentiret. Hoc Polycritus sua naui incurres, in Themistoclem iaculatus est. Barbari, quorum naues supererant, fuga se proripuerunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optime audierunt Aeginetæ, secundo loco Athenienses: è uiris Polycritus Aeginetæ, Atheniensesq; Eumenes Anagyrasius, & Aminias Pallencus, qui & Artemisiam est insecutus, non prius desiturus, quam aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea naui uehi animaduertisset. Quippe trierarchis Atheniensium præceptum erat, ut eam caperent: propositumq; præmium decem millium drachmarum ei, qui uiuam cepisset. Indigne enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (ut antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alij, quorū naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimantum Corinthiorum ducē, Athenienses ferunt statim inter initia concursus

cursus nauium expauesfactum, atque perterritum sublatis
 uelis fugæ se dedisse: Corinthiosq; inspecta fuga nauis im-
 peratoriæ, itidem abiisse. Et cum fugiendo uenissent ad
 templum Mineruæ Sciradis, quæ est in Salamine, occur-
 risse eis celo cem diuina cum pōpa: quem quis nam misisse
 fet cum non constaret, scirentq; neminem suæ classis ad
 ipsos misisse, eos ob id coniectasse rem diuinam esse: & il-
 los qui in celo ce erant, ubi propiores fuerunt, ita locutos
 fuisse: Adimante, tu quidem conuersis in fugam nauibus
 abscedere uis Græcorum proditor: at illi quantum uotis
 conceperunt, uictores hostium euadent. Et cum his uerbis
 fidem non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse: ipsos
 posse pro obsidibus ductos mortem obire, nisi constaret,
 Græcos esse uictores: Ita conuersa nauis, Adimantum cum
 cæteris ad classem suorum, re iam ab alijs nauata, uenisse.
 Hic de illis apud Athenienses rumor extitit, quod ipsi Co-
 rinthij negant, seq; inter primos pugnatōres extitisse affir-
 mant, pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Ari-
 stides Lysimachi uir Atheniensis, cuius paulo antè ut uiri
 optimi mentionem feci, per eum tumultum, qui circa Sa-
 laminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis eorum qui ad lit-
 tus Salaminis locati erant sumptis, genere Atheniensibus,
 & in Psytaleam insulam traductis, omnes Persas qui in
 ea insula erant, interemit. Defuncti nauali pugna Græci,
 reductis in Salaminè nauibus, potiti sunt naufragijs, quæ
 illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quòd spe-
 rarent regem ijs, & quæ sibi reliquæ erant, nauibus usu-
 rum. Porro naufragiorum pleraque uentus zephyrus ex
 Attica moliens, asportauit in oram nomine Coliadem: ut
 impletum sit oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam
 naualem pertinent, faciens mentionem, tum uero de nau-
 fragijs

fragijs illuc euectis, à Bacide & Museo multis annis an-
 tea prædictum, ac redditum Lysistrato Atheniensi, uiro
 sortilego, quod omnes Græcos latuerat:

Horrebunt remis mulieres Coliadenses.

Hoc futurum erat profecto rege. Cognita sua clade Xer-
 xes ueritus, ne quis Ionum à Græcis subornatus, aut sua
 sponte ad soluendos pontes in Hellespontum nauigaret,
 unde ipse in Europa deprehensus salute periclitaretur, de
 fugiendo consultabat: nolens tamen neque à Græcis, ne-
 que à suis detegi, aggerem in Salamine tentabat educe-
 re, naues que Phœnicum onerarias, ut pro rate ac muro
 essent, innectebat: & se tanquam aliam pugnam naualem
 facturus, ad bellum instruebat. Quæ agentem uidentes
 cæteri, pro certo habebant cum manendi animo atq; bel-
 landi illa apparare: sed nihil eorum Mardonium latebat,
 ut probe gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, &
 simul in Persidem nussit qui præsentem cladem nuntia-
 rent. His nuntijs nihil pernicius transcurrit in rebus hu-
 manis, quod negotium hunc in modum est à Persis exco-
 gitatum: Quot ex diebus tota uia constat, totidem equos
 ac uiros ferunt esse distinctos ad singulorum dierum iter
 faciendum, quos neq; uis niuium, neq; imber, neq; æstus,
 neq; nox distinet, quin propositum sibi cursum celerrime
 conficiant. Quorum cursorum primus mandata tradit se-
 cundo, secundus item tertio: & ita deinceps illa manda-
 ta in alium atque alium pertranseunt, quemadmodum
 apud Græcos fax, quam Vulcano per uices ferre cursores
 perseuerant. Hanc equorum cursitationem Persæ anga-
 reion appellant. Et primus quidem nuntius Susa perlatus,
 Xerxem Athenis potitū esse, tanta Persas, qui relictī erāt,
 P 2 uoluptate

uoluptate affecit, ut omnes uias myrto constrauerint, & per eas odores incēderint, & ipsi in sacrificijs ac gaudijs uersarentur. Secundus autem ita eos consternauit, ut uniuersi uestes dilaniarent, uociferationēq; & eiulatu irrequieto uterentur, culpam in Mardonium refundentes, nō tam de classe quā de ipso Xerxe solliciti: idq; tamdiu, dū Xerxes illos ita affectos redeundo sedauit. Mardonius cū uideret Xerxem magnam ē pugna nauali iacturā fecisse, suspicās agitare fugā ex Athenis, pro seipso anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi persuasisset inferre Græciæ bellum: putabatq; sibi cōducibilius esse periclitari, aut subigere Græciam, aut magna opera aggressum honeste uita defungi: quanquam opinio eius de subigenda Græcia propensior erat. Hoc cum secum agitasset, regē hac oratione est allocutus: Domine, noli mœrorem ob hanc rem gestam capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. Nō enim certamen, quo omnia nōstra cōstant, in lignis est, sed in uiris & equis. Itaq; nemo tibi aut horū, qui tibi uidentur omnia confecisse, egressus ē nauibus, conabitur obuiā se ferre, aut ex hac continente: unde qui se obuios tulere, pœnas dedere. Quod si tibi uidetur faciēdum, ut Peloponnesum tentemus, continuo tentemus: si uidetur superseden dum, supersedeamus licet, nec animo consterneris. Neque enim ulla possunt ratione subterfugere Græci, quo minus rationem dent eorum, quæ & nuuc & antea perpetrarunt, tuiq; sint serui. Et hoc quidem præcipue tibi agendum puta. Quod si tibi constitutum est, ut ipse cum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re consilium: Rex, ne committas tu, ut Persæ Græcis ludibrio fiant. Nō enim res Persarum afflictæ sunt: neq; tu ubi nam uiri fuerimus ignaui dicere potes: quales si Phœnices & Aegyptij

ptij & Cyprij & Cilices fuere, nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare, quoniam Persæ huius rei insontes sunt, iam mihi credito. Si tibi non uidebitur permanendum, remea ipse ad solum natale cum pleraq; parte copiarū. Ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum, debeo Græciam in tuam redigere seruitutē. His auditis Xerxes, ut ex malis, gauisus est, uoluptatēq; cepit: & ad Mardonium inquit, se ubi ad concilium retulisset, responsurū, utrum eorum esset facturus. Et cum in concilium uocasset delectos Persarum proceres: placuit ei Artemisiam quoq; ad consultandum accersit: quam solam cōstabat antea quæ faciēda essent intellexisse. Quæ ubi aduenit, eam Xerxes summotis alijs Persarum consiliarijs atque satellitibus, hunc in modum allocutus est: Iubet me Mardonius hic permanere ad tentandam Peloponnesum, negans ullam culpam huius damni esse penes Persas atq; pedestres copias, sed eis uolentibus hoc tētari debere. Itaq; aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta myriadas delectorum militum, ad subigendam mihi Græciam: me uero ad patrias sedes cū reliquo exercitu reuerti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probe consuluisti, utrum mihi suades horum, quod eligendo bene mihi consulero. Hæc Xerxi consultanti respondens Artemisia: Arduum, inquit, rex, me dicentem tibi optima, prosperum consilium dare: tamen ē statu rerum præsentium mihi uidetur esse faciendum, ut tu ipse domum remeas: Mardonium uero hic relinquant cum ijs quos uult, si modo uelit ille, atq; recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ ait se uelle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succedant, tua res domine agitur, quia id tui serui effecerint: siue Mardonio contra opinionem suam contingat, nō magna sane

P 3 calanitas

calamitas erit, saluo & te & rerum domesticarum statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profecto Graeci se penumero pro seipsis multa certamina curstabant. At si quid contingat Mardonio cladis, id nullius erit momenti, Graeciq; uincendo non uicerint, seruo tuo interempto. Tu uero Athenis incensis (cuius rei gratia expeditione sumpsisti) reuerteris. Delectatus eo consilio Xerxes, quod idē illa suafisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (ut ego opinor) non remansisset, si uel cuncti atq; cunctae id ei suafissent, adeo perterritus erat: Artemisiam laudatam dimisit, ducentē secum liberos regio Ephesum. Nam alii quot eum filij nothi comitabantur, cum quibus ad eorum custodia misit Hermotimum, genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur contingere, ut quoties Amphictyensibus (qui circa eam urbem habitant) aliquid aduersi certum intra tempus est euenturū, tunc antistiti, quae illic Mineruae est, grandis barba nascatur: quae res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus (quos quidē ipsi nouimus) ultio contigit acceptae iniuriae. Siquidem eum captum ab hostibus ac uenalem mercatus est Panionius uir Chius, ex hoc impurissimo quaestu quem factitabat, uitam ducens. Nam quos pueros forma praeditos coemerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis aut Ephesum, magna pecunia uenundabat. Apud Barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quam qui nō sunt castrati in omni genere fidei gratia. Atq; ut alios permultos, ita hunc quoq; Panionius exercuit, ut qui ex hac re uitam tolleraret. Sed non usquequaque infelix Hermotimus ē Sardibus ad regem cum alijs muneribus deductus est, progressuq;

gressuq; temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Cum autem rex aduersus Athenas moueret ē Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam negotij gratia descendit in agrū Misium, qui à Chijs incolitur, sed Atarneus uocitatur. Ibi inuentum Panionium atque agnitum allocutus est, & multis & communibus uerbis primum recensens ei, quod Per illum esset assecutus bona, deinde pollicens, quam gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratione libenter audita, Panionius contulit se illuc cum uxore & liberis. Quem posteaquam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his uerbis affatus est: O omnium post homines natos sceleratissimum, qui ex nefandissima negotiatione quaestum facis: quid aut ipse ego, aut meorum quispiam, uel tuorum cupiā mali fecit, quod ex uiro neutrum me reddidisti? putabas fore, ut quae tunc machinabar, lateret deos? qui iusta lege utentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas, ut de poena à me tibi irroganda queri non possis. Haec ubi exprobrauit homini, filijs in conspectum eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrem, illorum genitalia recidere: quod cum coactus fecisset, filij sui adacti sunt eius uirilia abscindere: Ita supplicium ab Hermotimo in Panionium redijt. Xerxes filiorum Ephesum deducendorum negotio Artemisiae demandato, accitum Mardonium iussit ē copijs quas liberet eligere, ut consentanea uerbis facta exequi experiretur: Haecenus eo die est actum. Noctu autem, regis iussu praefecti clasīs ē Phalero soluentes, retro Hellepontum uersus abierunt, pro se quisq; accelerantes ad custodiendas rates, quibus rex pertransiret. Qui cum ad Zoisterem aduentaret, minuta quaedam cōtinentis protenta

protenta promontoria Barbari suspicati nauigia esse per-
 diu illinc aufugerunt. Tempore deinde edocti non nau-
 igia esse, sed promontoria, in agmen sese receperunt. Ut
 dies illuxit, Græci cernentes ibidem pedestres copias ho-
 stium perstare, rati classem quoq; circa Phalerum esse, ac
 pugnam naualem committendam, se ad resistendum appa-
 rabant. Sed cognito illam uela fecisse, confestim insequen-
 dam sibi censebant: itaq; eam insecuti Andro tenus, cerne-
 re cum nequissent, ad Andrum profecti cōsultabant. Qui-
 bus Themistocles suadebat, ut insulas uersus profecti,
 classem hostium insequentes, rectā ad Hellepontum na-
 uigarent, soluturi pontes. Huic contrariam Euribiades
 opponebat sententiam, quod diceret fore, ut si dissolue-
 rent rates maxima ob id calamitate afficerent Græciam.
 Persa enim si deprehensus in Græcia manere cogeretur,
 nō quieturus, quod sibi ociū quidē agēti nec ulla res pos-
 set procedere, nec ulli retro ostēderetur receptus, & exer-
 citus suus fame cōficceretur procedēti: Nec uero & rebus
 gerēdis operā danti omnia possent per Europā succede-
 re, tū in urbibus, cū in nationibus, quæ uel captæ fuissent,
 uel antea sese dedidissent: quinetiā rem frumētariam habi-
 turum ex annuis semper fructibus Græcorum: Nunc autē
 uideri, illum utpote uictum nauali prælio, non perstitu-
 rum in Europa: ideoq; pernuttedum fugere, dū in terram
 suā fugiēdo perueniat, de qua terra deinde certamen iam
 fieri iubebat. Huic sentētia aliorū Peloponnēsium duces
 assenserunt. Themistocles postquā animaduertit se nō posse
 plerisq; persuadere, ut ad Hellepontum nauigarēt, adiit
 Atheniēses, qui præcipue indignabantur hostē effugere:
 animatiq; erant ad nauigandum in Hellepontum, etiam
 per seipsos, si cæteri recusassent. Eosq; ita est allocutus:

Et

Et ipse multis iam huiusmodi casibus interfui, & de mul-
 to pluribus audiui talia cōtigisse, uiros ad necessitatē reda-
 ctos prælium instaurare, & superiore quàm accepissent
 calamitatē emendasse. Itaq; nos, quoniā inuenimus quo pa-
 cto & nos ipsos & Græciam tueremur, repulsa tanta ho-
 minū nube, nō insequamur eos fugientes. Neq; enim nos
 istud effcimus, sed dii pariter & heroēs, qui inuiderunt
 unum esse uirū & Asiæ regē & Europæ, qui sit impiissi-
 mus atq; scelestus: qui sacra perinde atque prophana ha-
 bens, utraq; incēdit, deorumq; simulachra subuertit: qui
 & mare cecidit flagellis: & cōpedes in illud deiecit. Sed
 bene nobiscū in præsens tēpus agitur. Ideoq; nunc quidē,
 ut & nostri ipsorū, & nostrorum domesticorū curam ge-
 ramus, & ut spatium quis ad reficiēdas ædes, faciēdamq;
 sementē habeat, in Græciam maneamus, Barbaro prorsus
 eieccto. Cum autem uer appetet, tunc in Hellepontum &
 Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi
 apud Persam subsidium cōparandi: ut si quid apud Athe-
 nienses accideret aduersi, sibi haberet quod se cōuerteret,
 prout & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses,
 cum tamen ab eo deciperentur, assensi sunt. Nam cum an-
 tea prudens habitus fuisset, postea uerò prudens ac bona
 consulens compertus esset, prorsus ad ei assentiendum
 prompti fuere. Ille, ubi Athenienses ipsius sentētiā pro-
 bauere, misit euestigio uiros quosdam cum nauigio, ad
 exponēda regi mādāta, iussos tacere, etsi in omne tormen-
 tum deuenirent: quorum unus erat Sicinus eius contuber-
 nalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenere, cæteris apud
 nauigium remanentibus, ipse ad regem ascendit, atque ita
 eum allocutus est: Themistocles Neoclis filius, dux qui-
 dem Atheniensium, sed inter omnes socios uir optimus ac

P 5 sapien

sapientissimus, misit me tibi denunciatum: Gratia tibi inserviendi, se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidos, pontesq; qui sunt in Hellesponto soluendi. Itaq; nunc magno cum silentio te illuc recipias. Hæc renunciatâ, isti abiere. Græci posteaquam decreuerunt, neq; persequendam sibi ulterius Barbarorum classem, neque nauigandum in Hellespontû ad solucdum traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. Nam primi ex insulanis Andrij pecunias poscenti Themistocli denegauerant, eiq; alleganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela, & Necesitate, & ita sibi dâdas utiq; esse pecunias, responderât Athenas proportionem magnas esse atq; felices, & dijs propitijs bene processisse. Nam se ad maximâ soli tenuitatē redactos, Andriorumq; insulam totidem propitia numina nunquâ derelinquere, sed semper incolere Inopiam & Impossibilitatem: quibus dijs obnoxios Andrios pecuniam non daturus. Nunquam enim Andriorum impossibilitate ualidiore fore Atheniensium potentiam. Hæc illi cum respondissent, nec pecuniam dedissent, obsidebantur. Themistocles uerò (neq; enim unquam acquirêdo cessabat) ad cæteras insulas minacia uerba mitens, pecuniam flagitabat, eisdem nuncijs, eisdemq; uerbis utens, quibus apud Andrios fuerat usus: nisi pecuniam darent quam poscerentur, exercitum se Græcorum illuc adducturum, & eam insulam obsessam deleturû. Hæc dicendo ingentem pecuniæ uim coëgit à Carysijs atq; à Parijs: qui audito, tum Andrum obsideri, quòd cum Medis sensissent, tum Themistoclem maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autem insularum aliqua pecuniam dederit nec ne, affirmare nequeo. Reor tamen alias quoq; dedisse, non has solum. Quanquã
Carysijs

Carysijs ne hac quidem re cõtigit effugere cladem ut Parijs, qui Themistocle pecunia delinito, hostem deuicturû: Ita Themistocles ex Andro profectus, clam cæteris ducibus exegit pecunias ab insulanis. At copiæ Xerxis illic aliquot post pugnam dies immoratae, mouerunt in Boeotios, eadem qua uenerant uia. Quippe Mardonio uisum est simul regem præmittere: intempestiuum enim propter anni tempus belligerari, simul in Thessalia satius esse hibernare, & deinde incunte uere, tentare Peloponnesum. Is ubi in Thessaliam peruenit, ibi ante omnia decem milia Persarû (qui immortales uocantur) elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negauit se regem esse relicturnum. Itê de alijs Persis toracatos, & mille equites: Ad hæc Medorum, Sacarum, Indorum peditatum equitatumq;. Has nationes sibi totas desumpsit: ex alijs autê socijs paucos, quorû duntaxat aut speciem animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat. Sed plurimos ex una gente Persarum delegit torquatos & armillatos. Secundo loco Medos, qui non numero Persis inferiores erant, sed robore: ita, ut uniuersi, triginta myriades unâ cum equitibus essent. Hoc interim tempore, quo Mardonius habet deletum copiarum, & Xerxes circa Thessaliam agit, oraculum è Delphis ad Lacedæmonios uenit, ut Xerxem pœnas necis Leonidæ reposcerent, & quod daretur ex eo recipere. Mittunt igitur quàm citissime Spartiatae caudateorem. Is adhuc in Thessalia nactus exercitum, ubi in cõspectum Xerxis uenit, ita uerba fecit: Rex Medorû, Lacedæmonij te & Heraclidæ (qui è Sparta sunt) pœnas cædis reposcunt, quorum regem ipsoꝝ interemisti, dum Græciam protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit: ac diu responsio non reddito, Hic, inquit, monstrato Mardonio,
ut ei

ut ei assistebat Mardonius, poenas tales dabit, quales illos decet. Caduceator hoc responso accepto, discessit. Xerxes Mardonio in Thessalia relicto, ipse ad Hellepontum ire maturabat: intraq; quinque & quadraginta dies ad traiectum peruenit, nullam propemodum partem copiarum ducens: quæ quocunq; ueniebant, & ad quoscunq; homines, eorum direptis fructibus uescebantur. Vbi nihil fructuum reperiebant, ipsa herba ut è solo germinabat, non nulli delibatis corticibus, & strictis frondibus arborum, tam agrestium quam mansuetarum, nihil omnino relinquentes, hoc præ fame facere coacti. Quos deinde pestilentia excipiens ac dysenteria, id est tormina, inter uiam extinguebantur. Eorum non multos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, ut in quancq; ueniebat, uti illos curarent & pascerent: quosdam etiam in Thessalia, & aliquot in Siriæ Pæonia, & in Macedonia: ubi sacrum Iouis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuersus non offendit. Eum Pæones Thracibus cum dedissent, tamen reposcenti Xerxi dixere, unâ cum equis inter pasendum fuisse abactum à Thracibus, qui superiora Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Bisaltesium ac terræ Crestonicæ Thrax facinus eximum fecit. Hic & se duntaxat uolentem negauit Xerxi seruiturum: eoque in cedita montis Rhodope abiit: & filijs uctuit, ne aduersus Græciam militarent. Illi patre contemptui habito, siue alioqui belli libidine inspiciundi, militauere cum Xerxe. Qui postquam incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autem sex) ob eam causam oculos effodit. Et isti quidem hanc mercedem acceperunt. Persæ autem, ubi citato itinere ad traiectum peruenere, Hellepontum nauibus traieccere ad Abydum. Non enim intentas iam rates inuenere

inuenere, sed tempestate dissolutas. Ibi copiosorem quam in itinere comæatum adepti, nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibat ex ijs, qui de exercitu superfuerant. Ceteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & aliter hæc res: Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc non amplius iter fecisse: sed exercitu Hydarni permisso, quæ ad Hellepontum deduceret, ipsum nauis Phœnissæ cõscendisse, ut in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet à Strymonia, ingenti uento fuisse exceptum: & eo uehementius tempestate uexatum, quod nauis referta uectoribus erat, adeo quidem, ut super contabulationes essent frequentes Persæ, qui cum Xerxe uehebatur. Ibi metu percussus regem cum clamore interrogasse gubernatorem, num qua salus eius esset? Et cum ille respondisset: Here, nulla admodum est, nisi horum uectorum aliqua abitio: tunc Xerxem eo audito ita locutum: Viri Persæ, nunc aliquis uestrum declaret se curam habere regis. In uobis enim uidetur sita esse salus mea. Hæc ubi dixit Xerxes, illos eo adorato desiliisse in mare. atque ita leuata nauis, Xerxem incolumem in Asiam peruenisse. Et ubi primum in terram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quod regis quidem animam seruasset, aurea corona donasse: quod autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic alter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum propter obitum Persarum. Nam si id regi à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, uel ob hanc unam, cui repugnari non potest, negarim hoc regem fuisse facturum: quin potius Persas iusurum è tabulatis in uentrem nauis descendere, utiq; primos Persarum: & remiges Phœnices, nequaquam Persis nu

sis numero pares, in mare deiecturum. Sed cum (ut dictum
 est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in A-
 siam reuertisse. Cuius rei id quoque magno est testimonio,
 quod constat Xerxem cum rursus in Asiam reciperet se,
 Abdera peruenisse, adhibuisseque conuiuio Abderitas, &
 acinace aureo eos, ac tiara auro intertexta donasse: & ut
 ipsi oppidani aiunt, illum postquam ex Athenis retrofu-
 git (quod apud me fide caret) illic primum zonam resol-
 uisse: adeo fuerat terrore correptus. Sunt autem sita Abde-
 ra ad Hellepontum, uel potius ad Strymonem, atque ad
 littus, ex quo nauim ille conscendisse fertur. Græci post-
 eaquam Andrum expugnare nequeunt, conuersi in Ca-
 rystum, uastato eorum agro, rediere Salaminem. Ibi
 ante omnia dijs primitias selegerunt cum aliarum rerum,
 tum Phocissarum triremium tres: quarum una reponere-
 tur apud islmum, quæ ad meam usque memoriam exta-
 bat, altera apud Sunium, tertia Aiaci illic apud Salami-
 nem. Secundo loco prædam inter se dispartiere, ex quibus
 primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est longitu-
 dine cubitorum decem, truncam nauis partem manu susli-
 nens: eodem in loco stans, ubi Alexander Macedo aureus.
 Missis Delphos primitijs, Græci publice deum percontati
 sunt, nunquid perfectas et acceptas primitias accepissent.
 Quibus ille respondit, habere se quidem à Græcis alijs,
 uerum non ab Aeginetis: sed reposcere donum optime na-
 uatæ ad Salaminem operæ in pugna nauali. Id cum au-
 dissent Aeginetæ, aureas stellas tris dedicauerunt: quæ su-
 per malum nauis æreum stant apud angulum, proxime
 Cræsi craterè. Post dispartitam prædâ, Græci ad islmum
 nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum
 meritissimo, qui in hoc bello clarissime re gestisset. Eo ubi
 peruen

peruentum est, duces Græci in aram Neptuni suâ quisque
 sententiam scriptam detulere, quem nam ex omnibus pri-
 mum, & quem secundum iudicarent. In ea autem suum
 quisque nomen inscripsit, se illum qui præstantissimus exti-
 tisset, existimâs: sed in secundis partibus Themistocli ad-
 iudicandis, plerique congruerunt. Ita cum singuli in primo
 loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles
 multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore
 quodam supersederint indicare, in suâ quisque patriam re-
 uecti, tamè Themistocles & habitus est & celebratus per
 uniuersam Græciam omnium Græcorum longe pruden-
 tissimus. Ipse, quia non fuisset honore affectus ab ijs, qui
 ad Salaminem dimicassent, ut honore afficeretur, Lacedæ-
 monem se contulit. Eum Lacedæmonij & splendide exce-
 perunt, & magnifice honorauerunt. Et primas quidè par-
 tes rei bene gestæ Eurybiadæ, solertiæ uerò ac dextertat-
 tis Themistocli dederunt, & utrique oleaginam coro-
 nam donarunt. Præterea hunc biga (quæ apud Spartam
 erat) præstantissima, laudatumque uerbis amplissimis, tre-
 centi ex primoribus Spartiatarum, qui equites uocantur,
 discedentem ad Tegeaticos usque fines comitati sunt. Hunc
 solum ex omnibus, quos nouimus, hominibus Spartiatæ
 abeuntem deduxerunt. Eidem, postquam ex Lacedæmone
 Athenas uenit, ibi Timodemus, unus ex inimicis eius, alio-
 qui non è claris uiris, liuore insaniens, crimini dabat itio-
 nem in Spartam: dicens illum Athenarum respectu, non
 sui, ab Lacedæmonijs honores affecutum. Et cum non fa-
 ceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles: O ho-
 mo, ita res habet, neque ego, si Belbinitanus forem, sic à
 Spartanis honoratus fuisssem: neque tu, etsi Atheniensis.
 Atque hæc hæcenus. Artabazus Pharnacis uir inter Persas
 cum

cum antea illustris, tum ex rebus Platænsibus factus illi prior, regem deducebat ijs sexaginta millibus, quæ sibi Mardonius delegerat: quem ubi traiectu tenuis comitatus est, & iam esse in Asia sciit, regressus circa Pallenen agebat, utpote Mardonio per Thessaliã Macedoniamq; hibernante, nec alias copias obire curante. Nec è sua dignitate existimabat nõ diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etenim Potidæata, postquã rex præterijt: & classis Persica à Salamine fugiens abiit è conspectu, à Barbaris defecerat. Mox alij quoq; qui Pallenen incolebant rebellatibus, tunc uerò Artabazus Potidæã obsedit: suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eã autè urbem tenebãt Bottiæi, qui è sinu Thermaeo fuerant à Macedonibus eieci. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludem deductos trucidauit. Urbemq; administradã Critobulo Toroneo tradidit à genere Chalcidensi. Ita Chalcidenses Olynthum obtinuerunt. Expugnata Olyntho Artabazus Potidæã obsidenda impensius incubebat. Hoc faciens cū Timoxeno Scionæorũ magistratu de faciendã prodicione transegit, incertum mihi quonam modo ab initio. Neq; enim traditur. Ad extremum ita actum est: Quoties exaratũ libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere uolebat, eũ sagittæ postremo inuoluebat: adaptatisq; desuper pennis ad locũ de quo conuenerat, sagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, prodicionis compertus est. Nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem saucium turba (ut assolet in bello fieri) cum cucurrisset, subito reuulsa sagitta, animaduertens libellum detulit ad magistratus. Aderat autè

& cæte

& cæterorum Pallenensium commilitum. Perlecto libello magistratus & cognito prodicionis autore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectendum, Scionææ ciuitatis gratia: ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atq; hunc quidem in modum Timoxenus prodicionis manifestus fuit: Artabazum uero tris iam menses obsidẽtem ingens æstus maris excepit, & is diutius. Vnde Barbari uidentes locum factum lacunosum, in Pallenen concesserunt. Quorum cum duæ partes permeasent eluuiẽ, tres aliæ supererant, quas ubi pertransissent, oportebat intrare Pallenen. Sed eas tanta maris æstus inuasit, quanta nunquam extiterat, ut indigenæ aiunt, cū ea frequenter illic accidit. Eorum qui nandi erant ignari, interire. Qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigijs adorti trucidauere. Huius æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferunt Potidæatæ hinc causam extitisse: quod isti è Persis qui sunt à mari oppressi, in templum Neptuni & eius simulachrum, quod situm est in suburbanis, impie gesserant. Hanc fuisse causam illi uidentur uere dicere. Eos qui superauere Artabazus in Thessaliã ad Mardonium duxit: Et cū ijs qui regem reducerunt ita est actũ. Classarius autem Xerxis exercitus qui supersuerat, ubi à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cum alijs copijs è Chersoneso Abydũ traducto, hyemauit apud Cumã. Idem primo statim uere Samum conuenit, ubi nonnullæ naues hyemauerant. Eius classis plerique epibatae erant ex Persis & Medis, ducesq; superuenerant Mardontes Bagei, & Artayntes Artachæi: cuius patruelis Amîtres ab eodem ascitus erat istorum collega. Hi utpote magno opere percussi non audebant occasum uersus producere, ne unus quidem: sed apud Samum subsidetes Ioniam

Q d re

à rebellando prohibebant, trecentas naues cum Iadibus habètes. Neq; expectantes fore ut Græci in Ioniam irèt: sed ut sua tutari contenti essent, ducta ex hoc coniectura: quòd ipsos è Salamine fugientes non fuissent insecuti, sed libenter abcessissent. Atque ut se uictos mari, ita longe superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul consultabant, si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quonam res Mardonij spectarent. At Græcos excitabat tum ueris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. Et eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebatur: naues autem in Aeginam abierant numero cētum ac decem, præfecto atque nauarcho Leutychildi, qui fuit Menaris, qui fuit Gesilei, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychildæ, qui fuit Anaxilei, qui fuit Archidemi, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopopi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit Euryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodei, qui fuit Hylli, qui fuit Hercules filius, ex altera ab regia familia. Horum omnes qui prius commemorati sunt, præter duos post Leutychildem, reges Sparte fuerunt. Atheniensium autem duce Xantippo Aripbronis filio, hac omni classe Aeginam profecta, adueniunt eò nuntij Ionum ijdem, qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios ut Ioniam liberarent, quorum unus fuit Herodotus Basilidis filius, septem ab initio qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea conspiratione patefacta per unum eorum qui rem detulerat. Cateri qui sex erant, è Chio subduxerunt, Spartamque se contulerunt, & tunc Aeginam oraturi Græcos, ut in

Ioniam

Ioniam nauigarent: egregèq; exoratos Delon usque perduxere. Nam ulteriora omnia Græcis formidolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse credentibus, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas. Contigitque id rei ut neque Barbari supra Samum Hesperum uersus nauigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chiorum rogatu auroram uersus ultra Delon. Ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci nauigare in Delum, Mardonius qui in hybernis apud Thessaliam erat, inde mouens misit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubens ut quantumcunq; sibi liceret persuaderet ad oraculum cōsultandum: edocuitq; quid uellet ab oraculis scire. Quòd autem fuerit, haud compertū habeo, non enim memoratur. Opinor nihil aliud, quam de rebus presentibus fuisse. Constat hunc Murem in Telebadiam uenisse: & mercede corrupto quodam indigena Trophonium descendisse, & ad Abas Phocensium, & illinc ad oraculum, quinetiā prius Thebas adisse. Ibiq; tum Apollinem Ismenium consuluisse, quòd illic quemadmodum in Olympia fas est in tēplis sciscitari oracula. Tum quodam non Thebano, sed hosti te pecunia corrupto in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco uaticinium esse, quòd cum Amphiaras optionem eis dedisset, utrum mallent uate uti se, an auxiliatore, Thebani sibi auxiliatorem eum maluerunt. Eapropter nefas est ulli Thebano illic obdormiscere. Tunc autem maximum extitisse miraculum, ut à Thebanis mihi narratur. Murem Europeum peruestigatis omnibus oraculis, isse etiam ad fanum Apollinis Ptoi. Vocatur autem id fanum ita: sed ipsorum Thebanorum est, situm supra paludem

Q 2

Copai

Copaidem, ante montem, proxime urbē Acrephiam. Ad hoc templum postquam peruenit is qui Mus appellatur, secutos cum tris uiros publice delectos ad describenda ea, quæ homini respöderentur. Et statim antistitē Barbarā linguā usum: & qui eos subsequēbatur stupuisse audientes Barbarā linguā pro Græca. Cumq; nescirent quid in præsentī negotio agerēt, Murem Europæum pugillares ab eis quos ferebāt abstulisse, & illis ea, quæ dicerentur à propheta exarasse, cumq; ut dicebant lingua Caria: & ubi illa scripsisset, digressum in Thessaliā abiisse. Ea Mardonius intelligens quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filium: tum quia in eum propensi erant Persæ (quippe cuius sororem, Gygeam Amyntæ filiam in matrimonio habebat Bubares uir Perses: ex qua genuit Amyntam in Asia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data est incolenda urbs Alabanda) tum quia audiebat hospitalem atque munificum esse uirum, Mardonius mittendum duxit. Hac præcipue ratione arbitratus se conciliaturum sibi Athenienses, populum & multum & strenuū esse audiens, & qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus autor extitisset. Quibus sibi conciliatis spem concipiebat facile potiundi maris, prout etiam contigisset. Nam terrestribus copijs longe sibi superior esse uidebatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorum. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant, ut Atheniensem sibi socium ascisceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat septimum à Perdicca: qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aëropus, Perdiccas ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyris transgressi

supe

superiorē Macedoniā, peruenērūt ad urbem Lebæam. Vbi se ad mercenariā operā regi locauerunt, unus quidem equis, alter uero bobus, minimus autē natu minutis pecoribus pascendis. Erant autem priscorum hominum tyrānides in re nummariā exiles, non solum populares facultates, adeo ut ipsi regi sua uxor coquebat cibaria. Hæc cū animaduertisset panē pueri Perdiccæ mercenarij dum coqueretur, effici duplū quā erat, idq; semper contingere, indicauit marito. Ille re audita ilico ingressus est, ut ostentum cerneret, quonam modo quid maius ex cresceret. Moxq; accitis mercenarijs, ut à sua domo discederent, imperauit. Et cum isti dicerēt, ita demum se abscedere iustum esse, ubi mercedem acceperant. Tunc rex mercedem nominari audiens: hunc, inquit, solem ostendens, in deum contumeliosus, dignam uobis mercedem reddo. Immeabat autem in aedes per sumarium sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & Aëropus, steterē attoniti. At adolescens, accipimus rex quæ das, prælocutus, gladioq; (nam gladium gerebat) circumscripsit in pauimēto domus solē: circumscriptumq; cum ter in sinum suū hausisset, abiit cum cæteris. Quale autem esset id quod faciebat puer, & quod data cum illorum assensu accipiebat minimus natu, renuntiauit quidam assessorum regi. Hoc audito rex ira percitus equites ad eos interimēdos mittit. Est autē in ea regione annis, cui tanquam liberatori immanant posteri illorum, qui ab Argo erant. Hic annis posteaquam eum Temenidæ transierant, ita uehemens effectus est, ut ab equitibus transire nequierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam transgressi, habitauerunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ Gordio geniti. Quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenū foliorum

Q 3 fragran

fragrantiori odore quam cetera: & in quibus (ut fertur a Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mons nomine Bermius, per hyemem inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam obtinuerunt Temenidae, ceteram Macedoniam subegerunt. Ab hoc Perdicca huc in modum Alexander oriundus est: Amyntae filius fuit Alexader, Amyntas Alcetae: pater Alcetae fuit Aëropus, Aëropi Philippus, Philippi Argæus, huius Perdiccas, qui parauit imperium. Ita Amyntae fuit Alexander filius: qui ubi Athenas uenit a Mardonio missus, ita uerba fecit: Viri Athenienses, Mardonius hæc inquit: Nuntius mihi ab rege uenit in hæc uerba: Atheniensibus iniurias (quas mihi intulerunt) omnes remitto. Nunc autem Mardonius ita facito: Suam eius regionem reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suaque libertate potiatur. Quinctiam eorum templa, si mecum foedus inire nolent, omnia quae ego incendi, restituito. Hic nuntius cum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi per uos steterit. Ego uero hæc uobis duco dicenda: quid insanitis bellum regi inferentes, cui nec unquam præstare, nec semper ob stare poteritis? Nostis enim Xerxis & copias, & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum est, quem si superaueritis atque uiceritis, nulla uobis (si sapitis) spes erit, cum alius multo maior exercitus sit affuturus. Nolite igitur equiparando uos regi, priuari solo uestro, & pro uobis ipsis assidue discurrere. imò potius his molestis uos explicate, cum adsit uobis pulcherrima explicandi facultas, quod ab rege prouocati ut societatem belli nobiscum ineatis, citra dolum & fraudem liberati eritis: Hæc me iussit Athenienses apud uos Mardonius dicere. Ego uero de mea in uos beneuolentia nihil commemorabo. Neque

que enim nunc primum eam cognouistis. Obsecro tamen ut Mardonio morem geratis, quos animaduerto non semper ualidos fore ad gerendum cum Xerxe bellum: quales si animaduertrem esse, nequaquam huc cum his mandatis uenissem. Quippe regis uires supra hominum sunt, & manus prælonga. Quod nisi propere assentiamini magna pollicentibus, quippe ex aequo foedus facere uolentibus, timeo uestram uicem, qui ex omnibus socijs & maxime in uia habitatis, & soli semper præcipuam eladem accipitis, possidentes terram inter diuersas acies positam. Itaque inducite in hoc animum quod magnopere est uestra dignitate, cum rex magnus uobis Græcorum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus: Hæc Alexander. Quem Athenas euntem ad inducendos in Barbari societatem Athenienses, cum audissent Lacedæmonij, id ne fieret uehementer extimuerunt, reminiscentes oraculorum, fatale esse ut ipsi cum ceteris Dorienisibus à Peloponneso eijcerentur à Medis pariter & Atheniensibus. Ideo que sine mora mittendos illuc censuere legatos. Et sanè contigit, ut concioni adessent Lacedæmonij. Extraxerant enim Athenienses tempus, probe scientes fore ut Lacedæmonij audirent uenientem à Barbaro nuncium ad societatem contrahendam. Quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmonijs sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, excipientes nuncij Spartanorum ita locuti sunt: Nos uero misere Lacedæmonij oratum uos, ne quid noui in Græciam agatis: neque uerba quae afferuntur à Barbaro admittatis, quod neque iustum sit ullo modo, neque decorum, cum alijs Græcis, tum præcipue uobis, id que multis de causis, Vos enim hoc bellum excitastis etiam

nobis inuitis, & propter imperium uestrum est decerta-
tum, quod certamē nunc in uniuersam Græciam emana-
uit: cuius totius uos præcipui autores fuistis, & Græcis
causa seruitutis, res nullo pacto toleranda. Cū præserim
constet Athenienses semper & iam inde à priscais tempo-
ribus uindicasse permultos homines in libertatem: & tri-
stem quidem cōditionem uestram dolemus, quod iam vobis
prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ di-
rutæ sunt caretis. Quo nomine Lacedæmonij uobis ac cæ-
teri socij spondent se uxores uestras, & omnia ad bellum
inutilia proxime domesticos suos, quo ad bellum hoc ste-
terit, alituros. Neq; uero uos Alexander Macedo seducat,
commendans Mardonij orationem. Facit quod sibi faciē-
dum est. Quippe qui tyrannus tyranno operam præstat.
Sed nō idem uestra facere interest, si recte sapitis, qui sci-
tis nihil Barbaris esse neq; fidum neque uerum. Hæc cum
nuncij dixissent, Athenienses Alexander ita responderūt:
Et ipsi cognitum habemus hoc, uires Medorū etiam at-
que etiam maiores esse quā nostras, ut id nihil intersit
exprobrare nobis. Attamen in tutanda libertate catenus
resistemus, quatenus ualebimus. Vt autem societatem cū
Barbaro contrahamus, neq; tu persuadere tentes, neque
nos: si tu tētaueris, persuadebimur. Tu uero renūtia Mar-
donio, Atheniēses dicere, quoad sol eodem itinere mea-
bit, quo nunc meat, eousq; se nunquam cum Xerxe socie-
tatem inuituros, sed se protegendo propulsaturos eum, fre-
tos ope decorum atq; heroum, quorum ille nihil pensi ha-
bens, & templa & simulachra incendit. Tu quoq; post-
hac cum istiusmodi oratione ne committas ut Athenis ui-
dearis, ne ue per speciem emolumentorum infanda nos fa-
cere suadeas. Nolumus enim te ingratum quippiam ab
Athc

Atheniensibus pati, quibus & hospes & amicus es: Hæc
Alexander responderunt: nuntijs autem Spartiatarū illa:
Lacedæmonios uereri ne foedus ineamus cum Barbaro,
sanē humanum est, neq; hoc uerentes eos turpe est uenisse
se, quibus mens Atheniensium inexplorata esset: quoniā
neq; tantum auri usquam gentium est, neque religio ulla
specie & bonitate præstans, quā nos accipientes, ut cū
Medis sentiremus, ad tradendam seruituti Græciā indu-
ceremur. Quod ne faciamus, etsi uelimus, multa & ma-
gna nos adhortātur. Primum atq; idem maximum, quod
decorum ædes effigiesq; incensæ pariter & obrutæ sunt,
quas nos in primis ultum ire necesse est potius, quā cū
ijs foederari qui ista fecerunt. Deinde, quod sumus Græci
eiusdem & sanguinis & linguæ, quorum & fana & sa-
crificia communia sunt, & mores asimiles, eorum prodi-
tores fieri Athenienses, non bene haberet. Ex quo si an-
tea nesciebatis, nunc ita accipiatis, dū uel unus Athenien-
sium supererit, nunquam nos conuēturos esse cum Xer-
xe. Vestrā autem erga nos prouidentiam, quod consule-
re nobis domo carentibus, ita ut domesticos nostros alere
uelitis, gratam habemus: & licet beneficium uestrum cu-
mulatum sit, nos tamen ita illud tolerabimus, ut nihil uo-
bis molestiæ afferamus. Quod cum ita sit, copias primo
quoq; tempore emittendas curate. Nam ut nos coniecta-
mus, non diu differet Barbarus ingredi regionem nostrā:
sed simulatq; acceperit nuntium, nos nihil eorum
esse facturos quæ orauit, aderit. Qui ante-
quam adsit in Attica, tempus est
nos in Bœotiam au-
xilio ire.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER IX.

QVI INSCRI-

BITVR

CALLIOPE

HOC ab Atheniensibus reddito respon-
so, Lacedaemonij Spartam reuerterunt.
Mardonius posteaquam regressus ad eum
Alexander Atheniensium responsa indi-
cavit, mouens e Theffalia citato agmine
Athenas ire contedit, quacunq; iter faciebat, illinc uiros
ad bellum sumens, Theffalis ducibus. Quos adeo non po-
nitebat eorum quae haftenus egerant, ut etiam multo stu-
diosius Persam induceret. E quibus Thorax Larissaeus et
Xerxem effugientem deduxerat, et tunc Mardonium
propalam deducebat in Graeciam. Mardonium, ubi cum
exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt; suadendo
non sinebant progredi longius, quod negarent illum lo-
cum ponendis castris opportuniorem esse, quam illum ubi
subsides consequeretur ut omnem Graeciam sine praelio subi-
geret. Arduum enim esse etiam uniuersis hominibus, ut subi-
gere Graecos inter se conuenientes: quod et antea cogno-
uissent. Si uero feceris (dicebant) quod nos suademus, oc-
cupabis nullo negotio ualidissima quaeque illorum confi-
lia. Mitte pecuniam ad eos qui prepotentes sunt in ciuita-
tibus. Missa pecunia Graeciam ad factionem rediges. Hinc
eos qui tecum non sentiet, ad motis copijs facile expugna-
bis. Haec Thebani suadebant: quibus ille obtinendum non
puta-

putauit, partim animi fastu, partim acri quadam libidine
Athenas iterum occupandi, praesertim sperans incensis per-
insulas ignibus declaraturum se regi Sardibus agenti, Athe-
nas ab ipso teneri. Igitur in Atticam contendens, cum il-
lic Athenienses ne tunc quidem inuenisset, sed plerumque corum
in classe ad Salaminem esse audiret, urbem cepit desertam
decimo mense quam fuerat iterum ab rege capta. Eo post-
quam uenit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam
Hellepontium, cum eisdem mandatis quae Alexander
Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata,
gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse
Athenienses: sed sperans contumaciam deposituros, tam
quam subacta omni Attica regione, et sub ipsius impe-
rio posita. Hac de causa Murichidem misit in Salaminem.
Is ubi in senatum uenit, Mardonij mandata exposuit. E
senatoribus Lycidas sententiam dixit, Satius uideri sibi
esse, ut ea quae Murichides apud senatum diceret, ipsi ad-
mittentes ad populum referrent. Haec ille dicebat, siue
quod pecuniam a Mardonio accepisset, siue quod id sibi
probaretur. Quod simulatque audire Athenienses tam-
quam qui ex concilio, quam qui extra concilium erant in-
digne ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibus quae
interemerunt: Hellepontium uero Murichidem dimise-
runt illaesum. Excitato de Lycida apud Salaminem ru-
more, et cognito quod gestum erat, Atheniensium uxo-
res alia aliam exhortantes, atque prehendentibus ultro do-
mum Lycidae adire, hominisque uxorem ac liberos lapida-
uerunt. Hunc in modum Athenienses in Salaminem transie-
runt. Quam diu ipsi copias e Peloponneso uenturas sibi au-
xilium expectabant, tam diu hostes in Attica habuere stati-
ua. At ubi et socij tardius segeniusque agunt, et Mardonius
aduen-

aduētans eam esse in Bœotia audiebatur. Ita supportātis omnibus rebus, & ipsi in Salamīnē traiecerūt, nuntiosq; in Lacedæmonē miserunt cōquestum de Lacedæmonijs, qui neglectui haberēt Barbarum esse Atticam ingressum, neq; cum ipsis ei in Bœotiam occurissent: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eū deficere uellent, Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuēturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij solennia quæ uocantur Hyacinthia, quæ festa dei celebrare plurimū faciēbant. Ad hæc, murum sibi in isthmo extruebant, qui iā pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuntij Atheniensium Lacedæmonem uenerunt, ducētes secum Megarensium ac Platæensium legatos, Ephoris aditis, ita locuti sunt: Athenienses ad hæc nos referenda miserunt: Regē Medorum cum nostram nobis regionē reddere uelle, tum societate nobiscum æquis conditionibus inire citra fraudem & dolum, tum aliam regionē nostræ addere, quam ipsi nostro arbitrio optauerimus. Nos tamen pudore Græci nominis, & pro magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nolle, sed recusare, quamuis iniuria affectos à Græcis ac proditos. Qui, etsi non ignoremus conducibilis esse nobis societate inire cum Persa, quàm bellum gerere: tamen sponte nostra societate non inibimus. Et hæc quidem nostra sunt (quæ in Græcos præstamus) officia. At uos qui tunc in omnem metum deueneratis ne pacisceremur cum Persa, posteaquam dependendi Græciam, & murum quem in isthmo inædificabatis absoluisistis, nullam habetis Atheniensium rationem. Et cum conueneritis nobiscum de occurrēdo Persæ ad Bœotiam, desertores extitistis, hilo du

bilo ducētes Barbarum Atticam esse ingressum. Itaq; uobis Athenienses in præsens usq; succēsent, quod non estis officio functi. Quod superest, ut primo quoq; tēpore nobiscum copias mittatis, iubent: quo Barbarum in Attica, quoniam in Bœotia defecimus, excipiamus nostra in terra: ubi campus Thriastus appositissimus erit ad dimicandum. Hæc ubi acceperunt Ephori, responsum in diē posterum distulerunt. Postero die in alterum, idq; in decē dies fecerunt, diem de die extrahētes: intra quod tēpus uniuerſi Peloponnēses magno studio incumbētes, isthmū muro interclusere, ad finēq; perduxere. Non ausim dicere hæc fuisse causam, cur isti tantopere solliciti fuerint, cum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur. Nunc autem nihil aliud curarent, quam ut sibi isthmus inædificaretur, putantes non amplius quicquam Atheniensibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam muro (quæ extruebant) nondum perfectō, Persas uehementer extimescebant. Tandē & responsum & exitus fuit huiusmodi: Prædie quàm iam ultimum concilium fieret, uir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentia, cum adisset ab Ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his uerbis eos allocutus est: Ita se habet uiri Ephori, si Athenienses non sentiunt nobiscum, sed cum Barbaro, quamuis ualido muro sit isthmus inædificatus, tamen magnæ fores patefactæ sunt Barbaro in Peloponnēsum. Quare prius eos audiatis, quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus consilium dedit. Quod in animum admittentes Ephori, festim nihil collocuti cum nuntijs, qui à ciuitatibus uenerant, quinque millia Spartiatarum cū adhuc nox esset, dimiserunt, præ-

posi

posito eis Pausania Embroti filio. Quæ præfectura erat quidem Plistarchi Leonida geniti. Sed cum is puer esset, Pausanias præfectus est: qui eius patruelis erat & idem tutor. Nam Cleombrotus Anaxandride, pater Pausania iam non supererat, non diu post, quàm copias, quæ murum extruebant, in isthmo reducerat, uita functus. Reduxerat autem ab isthmo copias Cleombrotus ob eam causam, quòd sibi inter sacrificandum aduersus Persam, sol in caelo obscuratus esset. Eligit autem Pausanias sibi collegam Euryanactem Doris filium, suum gentilem. His copijs è Sparta cum Pausania profectis nuntij de illarum profectioe ignari, ubi dies illuxit, Ephoros aduunt, habentes in animo abire in suam quique ciuitatem. Vbi adierunt, ita uerba fecere: Vos quidem Lacedæmonij desidentes hic Hyacinthia agitis, ac luditis socijs proditis. Athenienses uero ut à uobis lesi ob penuriam sociorum, ita ut poterunt cum Persa transigent. Soluta autem societate uobiscum, palam est nos, si regis fuerimus socij, militiæ comites futuros, in quamcunque regionem nos illi educent. Inde uos disectis quidnam uobis ex eare sit euenturum. Hæc locutis nuntijs, Ephori iureiurando interposito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim Barbaros appellabant. Hoc illi non intelligentes, quid diceretur, sciscitabantur. Sciscitati, & rem omnem edocti atque stupefacti, quàm celerrime abire ad illos insequendos, & cum ijs quinque millia finitimorum Lacedæmoniorum delecta. His isthmum uersus ire maturantibus, Argij, ubi primum audiere copias è Sparta cum Pausania profectas, præconem quem optimum è diurnis cursoribus inuenerunt, in Atticam mit-

tunt

tunt ad Mardonium: qui uidelicet antea receperant se futuros impedimento, quo minus Spartiata egrederetur. Præco ubi Athenas peruenit, Mardonio, inquit, miserunt me Argij nuntiatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, seq; ne illa progredetur præstare nequise. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille locutus, retro abscessit. Quo audito, Mardonius iam non fidebat amplius perstare in Attica: ubi ideo hæcenus immoratus fuerat, quòd audire cuperet ac scire, ab Atheniensibus quid ageretur, neque populans neque ledens Atticum agrum, asidue sperans fore ut secum illi pacifceretur. Quod ubi desperauit re comperta, priusquam Pausanias cum copijs isthmum egrederetur, subduxit exercitum incensis Athenis, si quid aut murorum aut ædium priuatarum sacrarumque extabat, eo omni diruto, atque obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quòd neque adequitabilis esset Attica regio: neque, si ipse male pugnasset, eundi poterat, nisi per angustias, ubi à paucis transitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas tum ciuitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti, perfertur nuntius properas, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito, consultabat si quo pacto hos primum posset excipere. Itaque conuersum exercitum ducebat Megara, præmissis equitatu, qui omnem oram Megaridem incurfaret. Hucusque Europæ ad solem occidentem uersus longissime processit hæc Persica expeditione. Post hæc nuntius ad Mardonium uenit, Græcos in isthmo coactos esse, ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolæ Asopiorum accersierat, qui Mardonium in Sphædalas, & illinc in Tanagram

gram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon transuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura tametsi Medicas partes fouentium uastauit: non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus, quod uellet cum castra communiere, tum si sibi in acie non cederet, ex sententia effugium compararet. Exporexit autem castra sua ab Erythraeis secundum Hysias Platæensi tenus agro, iuxta flumen Asopum muro communiens: sed non pro magnitudine castrorum, uerum per singulas frons dena stadia habenti. Hoc in opere Barbaris occupatis, Attaginus Phrynonis filius uir Thebanus, conuiuio magnifice apparato, Mardonium ipsum et Persarum honoratissimos quinquaginta inuitauit. Fiebat autem coena Thebis. Inuitati illi hominem sunt secuti. Cetera quae refracta, ex Thersandro accepi, uiro quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoque aiebat ad hanc coenam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec utrosque seorsum discubuisse, sed in singulis lectis alter nos, Persam et Thebanum. Secundum coenam cum potioni daretur opera, Persam qui eodem toro recumbebat, Graecum ipsum interrogasse cuius esset: se uero respondisse Orchomenium esse: tum illum dixisse: Quoniam tu mihi mense consors et libaminum effectus es, uolo tibi relinquere sententiae meae monumentum, ut ipse quoque praescius huius rei, quae tibi consulere. Cernis hos Persas in conuiuium acceptos, et copias quae ad flumen in castris relictae sunt. Horum omnium paruo post tempore pauculos cernes superstitibus. Et inter dicendum multas lacrymas Persam effudisse: admiratum quae se ea oratione, ad illum dixisset: Nonne haec Mardonio expedit dicere, et ijs Persis qui

secun

secundum eum in honore sunt? Et illum subiecisse, Hostes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini inuitabile est. Nam ne credibilia quidem dicentibus credere quisquam uult. Hoc permulti Persarum cum sciamus, tamen Mardonium sequimur illigati necessitate. Est enim hoc in hominibus acerbissimum, cum qui multum sapit, nimirum potentem esse. Haec ego ex Orchomenio Thersandro audiebam, et ideo ipsum haec statim alijs enarrasse prius, quam praeliu ad Plataeas factum est. Mardonio in Boeotia statua habenti, attulerunt copias ceteri circa Graeci. qui cum Medis sentiebant, et ad Athenas congregati sunt, praeter Phocenses. Nam et isti uehementer partibus Medorum studebant, non tamen uoluntarij, sed coacti. Idem non multo post diebus quam Thebas itum est, et ipsi aduenere mille armati, dux Harmocyde inter populares spectatissimo. Eos Mardonius ubi Thebas peruenere, missis equitibus iussit seorsum in campo subsidere: quod cum fecissent, protinus affuit uniuersus equitatus. Unde postea rumor exercituum Graecorum, qui cum Medis erant, persuasit Phocenses ab equitatu iaculis confodi, quin etiam per ipsos Phocenses id diuulgatum est, quod tunc dux suus Harmocycles his uerbis adhortabatur: O Phocenses, palam est hos homines certa nos neci destinasse, accusatos (ut opinor) a Thessalis. Quare uniuersumque uestrum oportet egregium uirum esse potius quam dedentes nos foedissima morte trucidari. Ipsi quoque intelligant se Barbaros esse inter Graecos, quibus mortem intulerunt: His suos Harmocycles hortabatur. Quos ubi conclusere equites, inuehebatur tanquam ad eos occidendos, telis intentis ueluti emissuri: nonnullique miserunt. Phocenses ex aduerso stantes facto orbe quod uersus cum sese opponerent, ibi equites digressi retro

R. abiere,

abiere, incertū an ad hos interficiēdos rogatu Thessalorum icerint equites: & posteaquam animaduēterūt eos ad defendendū se conuertere, ueriti ne ipsi uulnerarētur, ita retro abscēserūt, tanquam a Mardonio iussi an expectari uoluerint nūquid isti praeſtātē haberēt. Post abscēsum equitatus miſſo ad eos praecone, Mardonius ita inquit: Bono estote Phocēses animo: uiros enim uos esse didistis specimē, non tales quales ego audierā. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellū. Non enim aut me beneficijs aut regem uincētis: Haecenus quae circa Phocenses sunt gesta. Lacedaemonij ubi ad isthmum uenere, illic castra cōmuniere. Quod audiētes ceteri Peloponnēses utique ij, quibus meliora cordi erant, cernerētq; Spartiatas egredi uolētes, indignū se putauerūt a Lacedaemonijs se in exeundo superari. Itaq; cum pulchre litatum esset, cuncti ex isthmo profecti sunt, & in Eleusine peruenerunt. Vbi cum pulchra etiam fuissent exa, ire perrexerūt. Quibus Athenienses a Salamīne transmittentes, in Eleusine admixti sunt. Isti posteaquam ad Erythras Bœotiae uenere, cognito Barbaros ad Afopum castra habere: in ito de hac re concilio, e regione tetēderunt sub Citharonis radicibus. In quos Mardonius quod in campum non descenderent, omnē immittit equitatum, cui praerat Mastisius, a Graecis Macisius dictus, uir apud Persas inclytus, Nysæo equo insidens, aureo fræno & alijs insignibus eximie ornato. Equites ubi promouere ad Graecos, per turmas egredi, multum detrimenti inferebant, foeminas eos compellando. Erant forte Megarenses ea parte collocati, qua parte nulla alia magis oppugnari, nulla que magis ab equis adiri poterat. Hac impressione equitum Megarenses quia satagebant, mittunt ad duces Graecorū

pra

praecone, qui ita cum uenit, uerba fecit: Megarenses aiūt uiri socij, nō soli excipiēdis hostibus impares sumus: qui tenemus eandē in qua collocati sumus a principio stationem. Ibi Haecenus tametsi ægre, tamen strenue fortiterq; resistimus. Nunc nisi alios nobis substituatis, scitote nos ab acie discessuros. Haec ubi praeco renunciauit, Pausanias expediri fecit Graecos, si qui alij ultro ad locū irent, ut Megarēsis succederēt. Recusantibus ceteris, Athenienses suscipere hoc munus, uidelicet eorū trecenti delicti: quibus praerat Olympiodorus Lamponis. Hi fuerunt qui praecone omnibus Graecis ad Erythras castra habentibus instructi successere, sagittarijs sibi assumptis. Qui cū aliquādiu pugnassent, hic fuit pugnae exitus: Impressionem faciente per turmas equitatu, equus Mastisij ut erat praecone alijs eminēs, sagitta per latus ictus est: quo dolore in pedes erectus, Mastisium excussit. Collapsus confestim Athenienses circūstunt: equo prehensio hominēq; sese defensantem interimunt, cum aliquādiu non potuissent. Ita enim fuerat armatus, quod scilicet intus gerebat thoracem aureis squamis cōsertum desuper Phœnicum paludamentum. Eius thoracem cum ferirent, non prius aliquid profecerunt, quā quidam re animaduērsa illum percussit in oculo. Ita Mastisius collapsus interiit, quare latebat alios equites. Nō enim eū aut ab equo cadentē uiderant aut occubentē. At ne tum quidē cum se recipiebāt quod actū erat cognouere: sed postquam cōsistere, quia nemo ipsis imperabat, statim desiderauerunt ducentem: cognitoq; quod gestū erat, mutuo se adhortati, omnes in hostē equos admiserunt ut mortuū eriperent. Eos cōspicati non iam turmatim, sed uniuersos pariter irruere, ceterum exercitum inelamauerunt. Dū omnis perditus

R 2 tus

tus auxilio ueniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. At ubi præsidio uenere copia, nõ amplius perstere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, sed alios super illum è suis amiserunt. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid factõ opus esset, decreuere sibi carentibus præfesto eundem ad Mardonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum, tum uero Mardonium cepit extincti Masistij uiri secundum Mardonium honoratissimi tam apud Persas, quam apud regem: ita ut ciulatus eorum omnem Bœotiam peruaderet, & seipos & equos & iumenta totonderint. Et Barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant. Græci autem postquam equitatum inuadentium excepere, & exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plaustro impositum per stationes circumtulerunt. Erat autem spectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciabant, quia cuncti relictis stationibus ad intuendum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Plateas descendendum, quod sibi Platæensis ager multo esset opportunior habedis castris quam Erythreus, cum propter alia, tum propter aquam di commoditatem. Vbi uisum est in eum locum & ad fontem Gargaphiũ, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierunt per radices Cithæronis secundum Hystias in agrum Platæensem. Eò cū peruenere, stationes nationatim cõmunierunt, proxime fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos & locum planum. Ibi in distinguendis nationibus magna sane altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienses, utrosque se dignos qui alterum cornu teneret arbitrantes: & sua facinora præclaratum

tum recentia, tum prisca referebant. Dicebant quidẽ his uerbis Tegeatæ: Hoc nos semper digni honore à socijs omnibus habiti sumus, quotiescunq; à Peloponnesibus cõmuniter in externas peregrinationes itum est, & proxime, & quondam iam inde, ex quo Heraclidæ post mortem Eurysthei sunt conati in Peloponnesum redire: quo tempore hanc dignitatem assecuti sumus ob hanc rem gestam: Posteaquam cum Achæis & Ionibus, qui tunc Peloponnesum incolebant, nos auxiliarij in isthmum profecti confedimus aduersus eos, qui redire conabantur, tunc Hyllus orationem habuit, non expedire ut uterque exercitus confligendo periclitaretur: sed ut alijs acquiescentibus secum singulari certamine dimicaretis, quæ Peloponnenses iudicarent è suo exercitu præstantissimam. Accepta conditione Peloponneses fœdus in hæc uerba percusserunt: Si uincet Hyllus Peloponnesium ducet, ut Heraclidæ in paterna reuertantur: Sin uictus fuerit, retro Heraclidæ cedant, & exercitum abducant, ne uic per annos centum de redeundo in Peloponnesum agitent. Omnibus socijs ad eam rem uoluntarijs, electus est dux atque idem rex noster Echenus Eropi filius, Phegeos nepos, qui singulari congressus certamine Hyllum interemit. Ex quo factõ nos cum alia decora inter Peloponnenses assecuti sumus, quæ adhuc obtinemus: tum hoc, ut alteri cornu præfessimus, quoties communiter itur in expeditionem. Et uobis quidem Lacedæmonij non aduersamur, sed optionem cedimus utri cornu præesse malitis. Alteri uero cornu ut præsimus nobis uendicamus, quæ admodum fecimus. Ad hoc tempus etiam citra hoc factum, quod narrauimus, Atheniensibus digniores, qui hanc dignitatem obtineamus: quippe qui prospere & multa uobiscum uiri Spartiatæ cer-

amina decertauimus, & multa cum alijs. Quo fit ut æquius sit nos alterum cornu tenere, quam Athenienses, a quibus non tales gestæ res sunt, quales nobis neq; recentēs neq; uetustæ: Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modum respondere Athenienses: Etsi scimus has copias pugnantem cum Barbaro non altercandi gratia esse contractas, tamen quoniam Tegeatæ referre constituit præclara facinora tum uetusta, tum noua, quæ per omne tēpus utriq; fecerunt: necesse habemus & nos exponere apud uos, unde nobis patrium est, qui semper egregij fuimus, esse prius potius, quam Arcadibus Heraclidas: quorum ducem isti apud isthmum se prædicant interfecisse: nos soli excepimus, eiectos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum seruitutem fugientes adibant. Et Eurysthei iniuriam unā cum eisdem pugnando propulsauimus, uictoriaq; potiti sumus de ijs, qui tū Peloponnesum tenebant. Præterea Argios, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant uita defunctos & insepultos ducta in Cadmeos expeditione nobis receptos fuisse dicimus, & in nostra terra apud Eleusinem humatos. Iam uero nostrū præclarum facinus extat in Amazonidas: quæ a flumine Thermodonte aliquando in nostram terram excurrere. At ne in heroum quidem laboribus, qui ad Troiam belauerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. Etenim siue qui tunc egregij fuere, nunc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt, satis sit de rebus prius ista dixisse. Ut nulla res alia nobis gestæ sint, quæ multæ & præclarissimæ sunt, prout quorumcunq; aliorum Græcorum, certe ob rem in Marathone a nobis gestam digni sumus, qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorū per nos

nos cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi uictores euasimus, sex & quadraginta nationibus superatis. Quo solo nomine digni sumus ut hunc loci honorem consequamur. Verum non decet hac rerum conditione de loci dignitate contendere: ubicunq; & iuxta quoscunq; uobis Lacedæmonij uidebitur, appositissimū nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Ubicunq; loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere: itaq; educite nos tanquam uobis perituros. Hæc cum pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorū exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerent Athenienses quam Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu, mox hunc in modum instructi sunt & qui superuenerunt Græcorum, & qui a principio uenerant. Dextrū cornu tenebat Lacedæmoniorum decem millia, quorum quinque millia erant Spartiatum, quos custodiebant leuiter armata triginta quinque millia seruatorum, septenis seruis circa singulos Spartiatis collocatis. Applicauerant sibi Spartiata, & honoris & uirtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundū hos stabant Corinthiorum quinque millia, præter hos inueniebantur apud Pausaniā stantes trecenti Potidæatæ eorū, qui erant ex Pallene. Iuxta hos stabant Arcadum Orchomeniorum sexcenti: Iuxta hos Sicyonum tria millia. Hos sequebantur Epidauriorū octingenti, super hos locati erant Træzenij mille. Iuxta Træzenios totidē Leprætæ. Post hos Mycenæorum, & Tyinthiorum quadringenti. Secundum hos mille Phliasij: dehinc Hermionenses trecenti. Iuxta Hermioneses Eretrienstum & Styreorum sexcenti. Iuxta hos Chalcidensium quadringenti. Post hos Ampræciatarū quingenti. Post eos Leucadiorū & Anactoriorū

oſtingenti. Hos ſequēbantur Palleniſium, qui ſunt ex Cephallenia, ducēti. Poſt hos inſtructi Aeginetarū quingenti. Iuxta hos Megarēſium tria millia, quos ſequēbantur Plataenſium ſexcenti. Vltimi & ijdem primi ſtabant Athenienſes, leuū tenentes cornu, octo millia, duce Ariſtide Lyſimachi. Hi omnes, præter eos qui ſeptem circa ſingulos Spartanos ſtabant, fuerunt numero triginta octo millia & ſeptingenti, omnes grauis armaturæ aduerſus Barbarum contracti: Leuiter uero armati, triginta quinque millia, ſeptem circa ſingulos Spartiatis collocati, unusquiſq; ad pugnandum inſtructus. Circa cæteros Lacedæmonios ac Græcos ſinguli ferme leuiter armati numero triginta quatuor millia quingenti. Summa totius leuis armaturæ, quæ pugnare poſſet, ſexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Plataas conuenit pugne aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit undecim myriades. minus nulle & oſtingentis, id eſt, cētum octo millia ducēti. Sed numerū undecim myriadum expleuere Theſpienſes, qui aderant ad mille & oſtingentos, qui nec ipſi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Aſopum caſtra diſtributi commuerant. Barbari uero qui cum Mardonio erāt, poſteaquam Maſiſium luxerūt, cognito Græcos apud Plataas eſſe, & ipſi ad Aſopum qui illac fluit, è regione ſunt à Mardonio collocati, aduerſus Lacedæmonios Perſæ, qui numero antecedebat, eorū acies quæ multe erāt uſq; ad Tegeatas opponebātur: ita ut quod robuſtiſſimū in exercitu erat, id omne cōtra Lacedæmonios: quod infirmius, id cōtra Tegeatas eſſet. Hæc faciebat Mardonius Thebanorū iudicio atq; admonitu. Iuxta Perſas idem collocauit Medos, ut ex aduerſo eſſent Corinthijs & Potidæatis,

& Or

& Orchomenijs, & Sicyonijs. Poſt Medos collocauit Baſtrios ex aduerſo Epidauriorum & Træzeniorum & Lepraatarum ac Tyrinthiorum, Mycenæorūq; & Phliatorum. Secundum Baſtrios collocauit Indos ex aduerſo Hermionenſium & Eretricorum Styrcorumq; & Chalcidenſium. Poſt Indos ſtatuit Sacas oppoſitos Ampraciatis, & Anaſtorijs, & Leucadijs, & Palleniſibus & Aeginetis. Poſt Sacas poſuit, ex aduerſo Athenienſium Plataenſiumq; ac Megarenſium, Bœotios, & Locros, & Melienſes, & Theſſalos, & mille Phoceniſium. Non enim Phoceniſes omnes à partibus Medorum ſtabant, ſed eorum nonnulli cum Græcis ſentiebant apud Parnaſſum deprehenſi, & illinc proſecti deduxerant comitatiq; fuerant Mardonij copias pariter & Græcorum qui cum illo erant. Contra Athenienſes item poſuit Macedonas, Theſſaliæq; accolæ. Hæ nationes à Mardonio in aciem inſtructæ erant maxime celebres, maximeq; inſignes, & præcipue mentione dignæ, necnon cæterarum quoq; gentiū uiri memoratu digni cum aliarum, tū Phrygum, Myſorum, Thracū, Pæonum. Quinetiā Aethiopum & Aegyptiorū qui Hermotybies, & Calafries nominantur gladio cincti: qui ſoli ſunt ex Aegyptijs pugnaces, à Mardonio, cū adhuc eſſet in Phalero, è nauibus in quibus hi epibate erāt, in terrā translati. Non enim cū pedestribus copijs, quæ cum Xerxe Athenas icrāt, Aegyptijs cēſi fuerāt. Barbarorū, ut etiā ſuperius oſtenſum eſt x x x. myriades fuere. Græcorū uero Mardonij auxiliariorum nemo numerū (neq; enim numerati fuerāt) nouit. Vt autem cōiectura colligi licet, ad quinque myriades fuiſſe coniecto. Tot qui ex aduerſo inſtructi fuere pedites. Equitatus uero ſeorſum erat collocatus: ita diſpoſiti nationatim,

R 5 mani

manipulatumq; utriq; postero die sacrificauerunt. Apud
 Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi filius. Is enim
 hunc exercitum uates comitabatur, Heleus quidem
 ex genere Iamidaeorum Clytiades, sed à Lacedæmo-
 nijs ciuitate donatus. Nam consultant uaticinium apud
 Delphos de prole, respondit Pythia quinq; ipsum maxi-
 mas palmas e certaminibus reportaturum. Oraculo non in-
 tellecto, Tisamenus gymnasijs operã dabat, & tanquam
 gymnicas uictorias adepturus. Cum que se exerceret ad
 quinq; certamina, in uno dũ currit Olympica, uenit in cõ-
 tentione uictorie cum Hieronymo Andrio. Lacedæmo-
 nij interpretantes nõ ad gymnica certamina spectare Ti-
 sarreni oraculum, sed ad bellica, conabantur eũ mercede
 conducere, ut una cum Heraclidis bellorũ dux regibus fo-
 ret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius
 amicitiam, abnuebat: quod negaret se alio precio id fa-
 cturũ, quã si Spartiatam se ciuẽ facerent, omnia iura ci-
 uitatũ impertientes. Ad Spartiatã eũ audissent ab initio se-
 rentes indigne, oraculũ missum omnino fecerunt. Tandem
 imminente hoc ingenti Persici exercitus metu annuebant,
 impertireq; homini uolebant. Eos iste immutatos intel-
 ligens, negare iam se eo solo esse cõtentũ: sed oportere fra-
 trem suum Hegiã etiam fieri Spartiatam, eadẽ conditio-
 ne, qua & ipse fieret. Hoc dicẽs imitabatur, ut cõiectare
 licet, Melampodẽ regnum pariter & ciuitatẽ deposcẽs.
 Etenim Melampus cum ab Argijs mercede conducere-
 tur, e Pylo ad compescẽdum morbum furoris mulierum
 Argiarũ, deposcebat pro mercede dimidiũ regni. Recu-
 santibus id Argijs atq; digressis, eũ plures e mulieribus
 insanirẽt, ita obtẽperantes quod Melampus poposcerat
 daturi, reuerterunt. Ibi ille cernens hos esse immutatos plu-
 ra opta

ra optauit, negans se indulturũ quæ uellent: nisi & fratri
 suo Bianti tertiam partem regni donassent. Argij in ar-
 ctum redacti hoc quoq; annuerunt. Ita Spartiatã Tisame-
 no, quo maiorem in modum egebant, prorsus assenserunt:
 & cõcessu istorum Tisamenus Heleus, Spartiatã esse elus
 quinq; maxime certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi
 duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatã ciuitate
 donati. Quinq; autẽ certamina hæc fuere. Vnũ & id pri-
 mum hoc, quod pugnatũ est ad Plateas. Alterũ, quod in Di-
 pænsibus cum uniuersis Arcadibus, præter Mantineos.
 Quartum, quod cum Messenijs ad Isthmum. Vltimum,
 quod in Tanagra cum Atheniensibus & Argijs. Hoc ul-
 timum cõsummauit quinq; certamina. Tisamenus igitur
 Spartiatarum tũc ductor, uaticinatus est Græcis in agro
 Platæensi. Et apud Græcos quidem pulchre litatum est,
 si se defenderent, num si Asopum transgressi pugnam ca-
 pesserent. Mardonio autem capeßendã pugnae audio nõ
 extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. Nam
 is quoq; Græcis sacrificijs utebatur, haruspicem habens
 Hegesistratum uirum Heleum, & Telliadorum præstan-
 tissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatã cum cepis-
 sent, in uincula coniecerant morte asseçturi, ut à quo
 multa intoleranda perpeßi fuissent. Hegesistratus in hac
 calamitate positus, utpote pro anima sollicitus, & qui an-
 te mortem multa ac tristia foret passurus, rem perpetra-
 uit fide maiorem. Nam ut erat lineis atq; ferratis soleis
 uinctus, ferro quod illatum fuit potitus, confestim exco-
 gitauit opus omniũ (quæ nos nouimus) animosissimum.
 Commentus qua ratione reliquum pedis educeretur, præ-
 cidit sibi dimidium pedem. Hoc acto quamuis ab ex-
 cubi

cubitoribus obseruaretur, tamen subruto muro profugit
 Tegeam uersus, noctu iter faciens, interdium syluis se ab-
 dens atq; immorās, ut trinoctio Tegeam peruenerit. La-
 cedæmonijs eum passim perscrutantibus admirantibusq;
 magnopere hominis audaciam: cuius dimidiatum pedē
 iacentem cernebant, ipsum non inuenire possent. Ita He-
 gefistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam, quæ per
 id tempus non erat pacata Lacedæmonijs, transfugit. Sa-
 nato uulnere & ligneo pede afflicto, ex professo Lacedæ-
 monijs hostis extitit. Sed non ad postremum ei protrahit
 in Lacedæmonios odium profuit. Nam in Zacintho cum
 uaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verum
 hic Hegestrati interitus posterior rebus Platæensibus
 fuit. Tunc autem is a Mardonio non exigua summa con-
 ductus, cupide sacrificabat cum in Lacedæmonios odio,
 tum lucri gratia. Cum igitur exta non essent pulchra ad
 pugnam cōmittendam, neq; ipsis Persis neq; Græcis, qui
 cum illis erant (habebant enim & Græci suum haruspici-
 cem quendam Leucadium Hippomachum) eumq; dilabe-
 rentur multi Græci, suasisit Mardonio Timogenides Her-
 pyi uir Thebanus, ut exitus Cithæronis custodiendos
 curaret, quod diceret assidue Græcos ad hostem quoti-
 die transire, seq; complures deprehendisse. Iam dies octo
 abierant positus è regione castris, cū iste Mardonio hoc
 consilium dedit. Mardonius admoneri se probe intelli-
 gens, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Ci-
 thæronis, qui Platæas ferunt: quæ Bœotij tria capita, A-
 thenienses capita quercus appellant. Equites missi nō fru-
 stra peruenerunt. Nacti enim ingredientia campū quingen-
 ta iumenta, quæ cōmeatum è Peloponneso ad exercitum
 subuehebant, diripiunt: & eos qui iumenta sequebantur
 immi

immisericorditer trucidant, neq; iumentis neq; homini-
 bus parcētes. In quibus occidēdis posteaquam satis sunt
 grassati, cū cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt
 & ad exercitū reuersi. Post hanc rem gestam biduum ab-
 sumptum est, neutris pugnam laceſcere uolentibus. Nam
 etsi Asopo tenuis Barbari proceſſerant iritandi Græcos
 gratia, neutri tamē sibi transeundum statuebant. Equita-
 tus modo Mardonij progrediebatur, & Græcos mole-
 stia afficiebat: quia Thebani utpote in amorē Medorum
 uehemēter propensi ferebāt alacriter bellum, & assidue
 prouehantur usq; ad prælium. Deinde excipiētes Per-
 se pariter ac Medi præcipue præclara facinora edebāt.
 His amplius ad decem usq; dies nihil est actum. Vbi unde-
 cimus dies illuxit, cum & Græci multo plures efficeren-
 tur ad Platæas castris è regione positis, & Mardonius
 stationē grauarietur, ibi uenere in colloquium Mardo-
 nius Gobryis filius, Artabazus Pharnacis, uir apud Xer-
 xem inter paucos Persarum uirtutis expertus. Quorū cō-
 sultantū hæc fuere sententiæ: Artabazi quidem expediens
 esse contractis quā primū copijs ire ad moenia Theba-
 na, quod multum rei frumentariæ ipsis, multumq; pabuli
 iumentis compararēt: atq; ibi cōsidentes per ocium rem
 conficrēt, uidelicet cum multū auri tum signati, tum nō
 signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum,
 ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterēt, eos præci-
 pue qui ciuitatibus præsiderēt: Fore enim ut illi suā tra-
 derēt libertatē, neq; oportere pugnandi adire discrimen.
 Eadē Thebanorum quæ istius sententiæ erat, tanquam ali-
 quid ultra hoc prospicientis. Mardonij autē sententiæ fe-
 rocior pertinaciorq; & nullo modo cedens: quippe opi-
 nantibus meliorem suum esse, quā Græcorum exercitum:
 satius

satius primo quoq; tempore consilgere, quam committere ut plures, quam coacti erant Graeci, cogerentur. Hegestrati uero auspicia ualere sinere, nec eis uim afferre: quinimo Persarum more seruato debere cōsilgere. Mardonio ita opus factō esse censi nemo contradicebat. Qui ubi sententia sua uicit, accitis cohortium praefectis & qui secum erant ducibus Graecorum (penes eum nāq; erat summa imperij, non penes Artabazum) percontabatur, num quod oraculum scirent de Persis tanquam perituris in Graecia. Silentibus euocatis, partim quōd ignorarent oracula, partim quōd haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius: Quoniam uos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem proferram, tanquam bene cognitam habens: Est oraculum Persis, fatale esse, ut in Graeciam profecti diripiāt templum, quod Delphis est, utq; direpto templo omnes intereant. Quocirca cum hoc sciamus, neq; diripere conabimur, neq; adibimus templum, ob hanc causam interitum deuitaturi. Quo nomine quicumq; uestrum bene Persis uolunt, uoluptatem capiat, tanquam Persis Graecos superaturis. Haec locutus secundo loco signum dedit ut omnia apparerent, & corpora curarent, ueluti sub lucis exortum praelio futuro. Oraculum, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyrijs & Encheleorum copijs. Quod autem de hoc praelio redditum est a Bacide, id uero hoc fuisse:

Gramineis ripis Afopi ac Thermodontis,

Barbaricæ Graijs acies clamore coibunt.

Hic multi occumbent defuncti munere uitæ,

Quando sagittiferis aderit lux ultima Medis.

Haec ego atq; alia his similia ē Musæo noui ad Persas
specta

spectauisse. Fluuius autem Thermodon Tanagrā ac Glientem interfluit. In sequenti nocte, quam Mardonius de oraculis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis cum multum processisset conticiniumq; in exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ, dux & idem rex Macedonum ad excubias Atheniensium adiecit, efflagitauitq; suos ut cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores pleriq; remanserunt: nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis, inquirunt quendam equo aduectum esse cæstris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Atheniensium duces uelle se in colloquium illorum uenire. Duces hoc audito, confestim ad locum excubiarum secuti sunt. Quos Alexander ubi uenire, his uerbis allocutus est: Viri Athenienses, hæc ego uobis uerba deposito trado, ne cui efferatis nisi Pausaniæ: ne ob id me perditū eatis. Quod haudquaquam dicere, nisi cum uniuersa Graecia sollicitus essem: quippe qui uetusta origine Graecus sum, nec uelle uidere Graeciam pro libera seruientē. Itaq; uos certiores facio, Mardonium atq; exercitum litare non posse, alioqui olim iam conflicturum. Is nunc sacrificia ualere sinere constituit: & ubi primum illuxerit uobiscum consilgere, extimescens admodum (quantum ego conijcio) ne plures ad copias uestras accedant. Ad hæc uos parati estote. Quod si differet Mardonius, nec committet certamē, uos perseuerate hic manere: paucos enim dies etsi suppeditat comitatus: Sin hoc bellū uobis ex sententia finietur, debet aliquis uestrū reminisci mei meaq; libertatis: qui Graecorū causa, rem adeo temerariam, libenter tamen feci, ut ad uos consilium Mardonij deferrem: ne ue Barbari ex improuiso uos

so uos adorirentur. Ego autē sum Alexander Macedo. Hæc locutus Alexāder, ad exercitum se recepit ad suāq; stationē. Duces Atheniensium ad cornu dextrū profecti, quæ ab Alexandro audierant, Pausania retulere. Hæc ratione Pausanias in metum Persarū adductus: quoniā, inquit, sub auroram prælium fiet, expedit uos Athenienses stare in acie aduersus Persas uobis cognitos, ut qui cum Medis in Marathone pugnaſtis: Nos uero qui eorum sumus in experti atque ignari (nemo enim Spartiatis Medorum periculum fecit) contra uobis oppositos Bœotios & Theſſalos: quorum sumus experti, horū Græcorū gratia. Itaq; opus est sumptis armis uos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. Ad hæc ita respondere Athenienses: Nobis quoq; olim iam inde ab initio posteaquam aspeximus Persas aduersus non esse instructos, fuit in animo istud dicere, quod uos dicere occupastis: sed uerebatur ne non grata esset uobis oratio. Nunc quādoquidē ipsi fecistis huius rei mentionem & nobis iucūda oratio est, parati sumus istud exequi. Vbi hoc utriq; cōplacitū est, & loca permutauerunt, sub auroram rem aduertentes Bœotij ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extēplo & ipse conatus est Persas cōtra Lacedæmonios transferre. Pausanias hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatis reducit. At ubi Mardonius & ipse suos in sinistrū duxit: & acies pristino in loco steterē, misso caduceatore ad Spartiatis, Mardonius ita inquit: Lacedæmonij, uos uero fama fert omnium (qui istic sunt) esse præstantissimos: qui neq; è bello fugiatis, neq; ordines deseratis: sed præstantes aut interficiatis hostes, aut ipsi occumbatis. Horum nihil admodū ueri est. Quippe antequam manus

conſe

conſerantur, uos cernimus fugientes, aciemq; deserentes: & relegato Atheniensibus periculo, cōsistentes ex aduerso nostrorum seruatorum: quod neutiquam est factum præstantium uirorum. Ex quo plurimum de uobis nos sefellit opinio, quos expectabamus ex non inuis gloria missuros uestra sponte caduceatorem nos prouocatū, quod cum solis Persis, tanquam huic rei sufficientes pugnare uelletis. At nihil tale inuenimus quale ferebatur: sed potius esse uos metu perterritos. Nunc igitur quoniam ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus. Vt quando quidem uos inter Græcos præstantissimi esse existimamini, et nos inter Barbaros, dimicemus totidē utriq; numero. Et si uideatur ut ceteri quoq; itidem, & illi postmodum pugnent. Sin hoc non uideatur, sed satis esse nos solos decernere, nos soli decernamus, & utri è nobis uicerint, ij totum exercitum uicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, cum aliquādiu expectassent, nemine quippiam respondente, retro abiit, & rem Mardonio retulit. Ille maiorem in modū letatus & frigida uictoria elatus, equitatum in Græcos immisit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis sagittisq; incessentes. Qui cum essent hippotoxotæ, id est, equites sagittarij, cominus pugnare insueti, fontē Gargaphium, unde cunctus Græcorum aqua batur exercitus, considerunt obstruxeruntq;. Eum iuxta fontem soli Lacedæmonij stationē habebant: Ceteri Græci ut quiq; stationes habebāt, maius minus ue procul illinc aberāt. Erat quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibusq; prohibiti, ita ad fontem pergebant. Hunc in modum aqua exercitus exutus cum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum his, tum alijs de causis frequētes ad Pausaniam in dextrum cornu

S ne

ueniunt. Qui etsi tales essent rerū status, tamen ob id præcipue angebatur, quod iam re frumentaria deficiebantur, cum ipsorum serui in Peloponnesum missi frumentatum intercluderentur ab equitatu, quo minus ad castra reuenterentur. De hoc deliberantibus ducibus uisum est, si Persæ eodie supersederent committere prælium, esse eundem in insulam, quæ ab Asopo & à fonte Gargaphio, ubi castra habebant, decem stadijs abest, ante oppidū Platæense sita in continēte, hunc in modum: Fluius superne è Citharone delabens in campum diuortia facit: rursusq; intercape dine trium ferme stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroë: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locum Græci transire decreuerant, ut & affatim aquæ ad usum haberent, neque ab equitatu sicuti cum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerunt transire nocte secunda uigilia, ne ipsos proficiscētes conspiciti Persæ, insequēte equitatu, in tumultum uenirent. Quin etiam cum ad eum locum uētum esset, ubi Asopi filia Oeroë diuortio aquarum è Citharone cingitur, mitteret sub noctem dimidium copiarum in Citharonem ad recipienda seruitia, quæ frumentatum concesserant. Erant enim illa in Citharone interclusa. Hæc ubi statuerunt, totum illum diem incessente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digressis equitibus ea noctis hora, qua de abeundo conuenerat, pleriq; sumptis utensilibus abscesserunt, non habentes in animo quem ad locum ut irent, conuenerant. Nonnulli ut moueri cœptum est, iter Platæensem ad urbem intendunt, cupidi equitatum effugere, in templumq; Iunonis fugiendo perueniunt, quod situm est ante urbem, à fonte Gargaphio uiginti stadijs distans. Quo ubi peruenere, positus pro templo armis circa templum

plum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcipit & ipse Lacedæmonijs, ut sumptis armis irent quæ ceteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausaniæ ceteri præfecti parati cum essent, Amompharetus Poliadae tribunus cohortis Pitaneorum negare se fugituum peregrinos, neque ultro dedecoratum esse Spartam: quin etiam mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & Euryanax cum indigne ferentes non parere sibi illum, tum indignius cohortem Pitaneam relictum iri tribuno repugnante, quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea, quæ cum alijs Græcis constituissent: hoc reputantes subliterunt cum Laconicis copijs, conabantur que persuadere homini non id factu opus esse: & alij quidem hortabantur solum Amompharetum à Lacedæmonijs ac Tegeatis relinquere. Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, ut ubi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaq; ubi exercitus mouere cœpit, equitem è suis miserunt speculatum, nunquid Spartiæ tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent, sciscitatumq; à Pausania quidnam facere oporteret. Præco ubi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instruetos, eorum que primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum Euryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebant, in periculum traheret: necdum persuadentibus, donec uentum est ad iurgia, interuenit præco Atheniēsis, Amomphareto inter altereandum sumente ambabus manibus saxū, & illud ante pedes Pausaniæ ponente ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ

calculum dare, non fugiendos esse peregrinos, appellans
 Barbaros. Eum Pausanias insanum nec potentem mentis
 uocans, ad præconem Atheniensem, quæ iussus erat per-
 contantem respondit, ut illis referret præsentem rerum sua-
 rum statum, obsecrans eos ad sese uenirent, & de discessu
 eadem quæ ipsi agerent. Præcone ad Athenienses reuerso,
 hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus
 Pausanias moratus, dato signo ceteros omnes Lacedæ-
 monios Tegeatis sequentibus per edita abduxit, ratus A-
 mompharetum non deserturum alios, prout & contigit. Ho-
 rum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia
 Lacedæmonij prærupta occupauerant & Cithæronis ra-
 dices, metu equitatus ipsi deorsum ad campum deflexere.
 Amompharetus non credens ausurum ipsos relinquere Pau-
 saniam, circuire eos qui manebant, ne desererent ordinem.
 At ubi ij qui cum Pausania erant iam abibant, tunc ratus
 è disciplina militari se descri, sumptis armis cohortem suam
 lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia
 progressum ad anem Meloentem, in loco qui dicitur Ar-
 giopius, ubi situm est templum Cereris Eleusina, substitute-
 rat: opperiens Amomphareti cohortem, eo consilio, ut si
 Amompharetus cum sua cohorte non discederet loco, in
 quo instructa erat, sed in eo persisteret, retro ad hominem
 suppetias iret. Itaq; & Amompharetus cum suis ad cate-
 ros peruenit, & omnis Barbarorum equitatus ingruerat,
 agens pro sua consuetudine. Nam cum inspexisset locum,
 ubi superioribus diebus habuerant Græci castra, uacuum,
 admissis equis assidue insequi pergens, illos adeptos urge-
 bat. Mardonius quoq; cognito hostium nocturno abitu,
 inspecto que loco deserto, accitis Thorace Lariffæo &
 fratribus eius Eurypylo & Thrasydio, inquit: Filij Ale-
 uci,

uei, quidnam dicetis adhuc, cum hæc deserta cernatis à La-
 cedæmonijs, quos negabatis uos finitimi ex acie fugere,
 sed uiros summos esse in re bellica, qui & primi, ut omnes
 uidimus, locum in acie immutauerunt, & nunc proxima
 nocte se fuga proripuerunt? Proripuerunt autem, quia ne-
 cesse eis erat cum his prælio decernere, qui non falsò sunt
 hominum præstantissimi. Vnde nullius esse se precij inter
 Græcos & ipsos nullius precij uiros, ostenderunt. Cete-
 rum uobis Persarum inexpertis, sane quam ignoscebam
 laudantibus istos uobis expertos. Artabazum autem uehe-
 mentius admirabar formidare Lacedæmonios, & præ for-
 midine sententiam dicere ignauissimam, expedire ex his
 castris nos in urbem Thebanorum concedere obsidendos.
 Quam sententiam rex antea aliunde, quam ex me, audiet.
 Sed de hoc aliàs dicitur. Nunc autem istis ita facientibus
 non est remittendum, sed instandum, donec intercepti no-
 bis dent poenas eorum, quæ in Persas perpetrarunt. Hæc
 locutus, Persas Asopo transmissò cursim ducit contra Græ-
 corum agmen tanquam fugam capessentium, Lacedæmo-
 niosq; solos ac Tegeatas adeptus est. Nam Athenienses
 transuersis tramitibus subter prærupta in planum digres-
 sos non cernebat. Ceteri Barbarorum agminum præfecti
 Persas mouentes ad Græcos insequendos conspicati, sub-
 latis & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisq; ma-
 turantes nulla diligentia, nullo ordine uiam ingressi. Et
 isti quidem uociferatione ac tumultu instabant Græcis,
 tanquam excepturi. Pausanias autem, ubi equitatu premi
 coepit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret:
 Viri Athenienses, propòsita dimicatione maxima, ut aut
 libera Græcia sit, aut seruituti obnoxia, proditi sumus à
 socijs noctu elapsis, & nos Lacedæmonij & uos Atheni-
 eses.

enses. Quod reliquum est, ita nobis uidetur esse faciendum, ut quam strenuissime possumus nosmetipsos defensantes, mutuo simus auxilio. Si in uos priores impetum dedisset equitatus, e nostra dignitate erat & Tegeatarum qui nobiscum Græciam non prodiderunt, subsidio uobis uenire.

Nunc, quoniam totus in nos equitatus contendit, debetis uos ad partem maxime laboratē suppetias ferre. Quod si uobis aliquo discrimine occupatis, fas non est subsidio uenire, saltem hoc gratificamini nobis, ut sagittarios mittatis, quos agnoscimus lōge omnium (qui in hoc bello sunt) promptissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc ubi audiere Athenienses, cum mouerent ad ferendam strenue opem, & iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regias sequebantur, ex aduerso instructi inuadunt. Quo factum est, ut Athenienses ab ijs urgētibus auxiliū ferre non possent, ægre admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmonijs, numero cū leui armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nusquā ab Lacedæmonijs dirimebantur) sacrificauerunt tanquam cōsiliaturi cum Mardonio præsentibusq; copijs: & cum litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multo plures uulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentē uim sagittarum emisserunt, adeo instanter, ut satagentibus Spartiatis, & quia litari non poterant, respiciens ad templum Iunonis Plataensium Pausanias, implorauit deā, obsecrauitq; ne spes sua ipsos omnino frustraretur. Adhuc eo deā his uerbis inuocante, Tegeatæ prius exurgētes in Barbaros tendunt: statimq; post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmonijs exta pulchra extitere, qui aliquāto post & ipsi in Persas eunt. Persæ omnis arcibus ex aduerso steterunt. Ad quorum gerra, primum pugna atrox commissa est iuxta ipsum

ipsum Cereris templum, eaq; pertinax, donec ad propulsionem uentum est. Siquidem Barbari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudentia parati: qui etsi deni plures uel aut pauciores in singulos iruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarum præstantissimis stipatus, ea maxime parte hostē urgebat, qui quādiu superstit, tam diu Persæ resistentes seseq; defensantes, strauere multos Lacedæmoniorū. Postea uero quā Mardonius et agmē, quod circa illum robustissimū erat, occubuit, tum demum alij quoq; terga uertentes cessere Lacedæmonijs, quorum plerisq; officiebat uestis armis uacans. Inermes enim cum armatis præliū faciebant. Ibi & ultio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spartiatis red ditum: & uictoria omnium (quas unquam nouimus) speciosissima potitus est Pausanias, Cleōbroti filius, Anaxandriæ nepos. Horū superiora maiorum nomina in Leonida recensui, qui & Pausaniæ maiores fuerunt. Opetijt autem Mardonius sub Aimnesto, uiro inter Spartiatis eximio: qui aliquādiu post bellū Medicum trecetos uiros secum habens, apud Stenycelerum cū omnibus Messenijs quibus cum erat, bellum conflixit, ubi ipse & trecenti occubere. Ad Plataeas autem Persæ postquam à Lacedæmonijs in fugam uersi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet me admiratio cum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne unum quidem Persarū uisum esse intrasse fanum, neq; circa templum occubuisse, sed plerisque in profano: opinor (si quid de rebus diuinis opinari

oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templū quod est in Eleusine, Anactorium concremauerant: Haecenus pugna haec gesta est. Artabazus Pharnacis, cui iam inde ab initio displicerat Mardonium relinqui ab rege in Graecia, quique multis uerbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agendum putauit: Is quod sibi non placeret, quae a Mardonio fiebant, eos quibus praerat (praerat autem non paruis copijs) ad quadraginta millia hominum ducebat instructos, dum praelium fiebat, quid futurum est praelio esset probe intelligens, iusseratque omnes ire confertos quacunq; ipse duceret: et quae uiderent ipsum festinatē. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducebat, cernit Persas fugientes. Ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repente effuso cursu fugae se dedit, non ligneum murum uersus, aut Thebana moenia, sed ad Phocenses, animo celerrime perueniendi ad Helleſpōtum. Et ij quidem horsum iter intenderunt. Ceteris autem Graecis qui stabant a regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Boeotij tamen per diu cum Atheniensibus decertauerunt. Nam ex Thebanis (qui cum Medis sentiebant) hi non parum strenuos se praestiterunt: qui nolentes ultro ignauiter agere, ita dimicarunt, ut trecēti primores eorum ac fortissimus quisq; illic sub Atheniensibus occubuerint. Vbi et isti terga dederunt, non quod Persae et alia multitudo, quae aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed Thebas uersus fugerunt. Omnem rem pependisse est Persis, quanquam et ipsorum quidam ante quam cum hoste congrederentur, fugae se mandauerunt, apud me fidem facit, quod ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis uictis fugam cepserunt, praeter equitatum tum alium, tum Boeotiorum: qui haecenus profuit fugientibus, ut assidue

ad

adherens hosti, arceret eum ab amicis, quos Graeci insequantur. Insequantur enim Graeci uictores, urgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hunc tumultum nunciatur Graecis, qui circa templum Iunonis instructi a praelio aberant, geri praelium, et Pausanios uincere. Ea re audita, Corinthij, Megareses, et Phliasij nullo ordine eunt. Corinthij recta per colles, qua itur ad Cereris templum: alij per campū, quae planissima uiarū est. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspicati Thebani equites, quorum praefectus erat Asopodorus Timandri, equos in illos incitauerunt, eosque adorti sexcentos strauerunt. Ceteros ad Citheronem usque persecuti, terga ceciderunt. Et isti quidem Megareses atque Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persae ceteraque multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres antequam Lacedaemonij aduenirent, ascendere occupant. Illis consensis, quam commodissime possunt murum praestruunt. Ex quo subeuntibus mox Lacedaemonijs, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quo ad Atheniensis abscire, non modo sese Barbari defensabant, sed etiam Lacedaemonijs antecellebant, utpote ignaris murorum oppugnandorum. Ut uero Atheniensis superuenerent, tum atrox muri oppugnatio propugnatioque extitit: eaque permagno temporis spatio, tandem uirtute et pertinacia Atheniensis murum transcenderunt, subrueruntque, atque ea parte se Graeci insuderunt, quorum Tegeata introiere principes: ijdem tentorium Mardonij diripuerunt. Et ex eo cum alia, tum uero equorum praesepe Mardonij ex aere totum spectatu dignum, quod praesepe Mardonij, Tegeata in templo Aecae Mineruae reposuerunt. Nam cetera quae cepere, in unum cum ceterorum Graecorum praeda contulerunt. Proruto

S 5 muro

muro, Barbari non amplius cateruam cogere, nemo strenuitatis memor esse, uidelicet oppressi intra exiguum tempus, & tot myriadibus intercepti exterriti. Quos tanto studio Græci trucidabant, ut ex triginta myriadibus, exceptis quatuor, cum quibus Artabazus aufugit, ne tria quidem millia hominum cædi superauerint. E' Lacedæmonijs qui Spartani essent, unus & triginta sunt omnino desiderati. Tegeatarum sedecim, Atheniensium duo & quinquaginta. Inter Barbaros strenuissimi extiterunt, è peditibus quidem Persæ, ex equitibus autem Sacæ, è uiris uero Mardonius. Inter Græcos cum Tegeatæ Atheniensesq; multum eminuere, tum multo plus Lacedæmonij. Quod nulla alia re possum ostendere, nisi quòd omnes ij, eos qui sibi oblatis sunt uicerunt. Lacedæmonij uero (quod robustissimum fuit) hostilicis exercitus superauerunt. Quorum longe præstantissimus extitit mea sententia Aristodemus, is qui solus trecentorum ex Thermopylis quòd euasisset, dedecus, ignominiamq; acceperat. Secundum hunc nauauere operam Posidonius, & Philocyon, & Amompharetus Spartiata. Quanquam cum sermo haberetur, quisnam præstantissimus extitisset, ij Spartiatæ qui adfuere, censuerunt Aristodemum, etsi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deseruisse, & propalam mori uoluisse: Posidonium uero qui perire nolisset, ob id extitisse tanto præstabiliorem uirum. Verum id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem oppetiere, omnes honore affecti sunt præter Aristodemum: qui ideo caruit honore, quòd ob causam prædictam sibi occumbendum putauit. Hi sunt qui ad Platæas nobilissimi extiterunt. Nam Callicrates extra prælium occubuit: quo uero tunc in castra Græcorum præ-

stanta

stantior uenerat, non modo Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorum. Hic cum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera ictus est: & cum alijs pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestum uirum Platæensem inueniens, non sibi dolere quòd pro Græcia periret, sed quòd nihil manu usus esset, nullamq; operam nauasset dignam se & sua cupiditate nauandi. Ex Atheniensibus eminuisse fertur Sophanes Eutychedis, è tribu Decelensi. Decelenses autem rem aliquando gesserunt, ut ipsi Athenienses aiunt, in omne æuum fructuosam. Siquidem cum olim ad inuestigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copijs oram Atticam inuasissent, & populos è sedibus suis eijcerent, ignari quonam loci subducta Helena esset, tunc Decelenses feruntur, & ut quidam uolunt, ipse Deceleus tum dolore contumeliæ quæ Theseo fieret, tum metu totius Atheniensium soli, ne uastaretur, exposuisse illis omnem rem gestam: eos que deduxisse ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex factò Decelensibus permansit ad hanc usque memoriam in Sparta immunitas uectigalium, & dignitas præsidendi: adeo quidem, ut bello quòd multis postea annis inter Athenienses atque Peloponneses gestum est, Lacedæmonij cum cæteram Atticam populerentur, à Decela temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & præclarissime inter Athenienses nauata opera, ancipiti sermone celebratur. Vno fertur gestasse ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam: quam quoties aduentantibus hostibus propinquus erat, obijciebat: ne illi irruentes ipsum ex ordine summouere possent. Rursus eisdem in fugam reuertentibus, resumpta ancora ita fugientes insequabatur. Altero sermone à superiori dif-

ferente

ferente fertur gestasse ancoram non ferream ex balteo al-
ligatam, sed insignitam in scuto, quod nunquam acquie-
scens assidue rotabatur. Extat & alterum Sophanis præ-
clarum facinus, quod obsidentibus Aeginam Atheniensium
bus, Eurypiadem uirum Argium quinq; certaminum uicto-
rem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto post hoc
bellum, in quo uir egregius extitit, dum Atheniensium
unâ cum Leagro Glauconis dux esset, & de metallis au-
reis decertaret, contigit ut sub Hedonibus apud Daton oc-
cumberet. Post Barbarorum stragem ad Plataeas editam,
trans fugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pal-
laca Pharandatis filij Theæspis uiri Persæ. Hæc cum acce-
pisset Persas suos esse, Græcos uictores, tum multo auro
ornata inter ancillas & ipsas ornatas cum ueste speciosissi-
ma carpento aduenit: ex eoq; descendens, pergit ad Lac-
dæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pausaniã
illa omnia administrantem, agnouit hominem: cuius & no-
men iam pridem & patriam didicerat. Eius genua ample-
ctens, Spartæ rex, inquit, libera me supplicem captiuita-
tis seruitute, quam etiam hoc factò demeritus es, quòd
istos extinxisti, neque dæmonum, neque deorum respe-
ctum habentes. Equidem genere sum Coa, Hægetorida
Antagoræ filia: uir raptam ex Co uir Perses habuit. Huic
respondens Pausaniã: Bono, inquit, animo esto, tum quia
supplex, tum quia multa loqueris uera. Nam filia es Hæ-
getorida Coi, mihi inter omnes, qui illa circa loca inco-
lunt, hospitis summi. Hæc locutus, eam in præsentiarum
Ephoris qui aderant, commendauit. Postmodum in Aegi-
nam, quò illa uoluit, ducendam curauit. Post huius mulie-
ris digressum continuo Mantinei superuenerunt re iam
confecta, qui se animaduertentes uenisse sero ad pugnam
magnæ

magnæ iactura loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se
esse ad sumendas de se pœnas dixere. Itaque cognito Me-
dos qui cū Artabazo erāt, fugæ se mandasse, eos in Thessa-
liam usq; persecuti sunt, et si uentantibus Lacedæmonijs in-
sequi fugientes. Iidem postea domum reuersi, duces suos
exilio multauerunt. Post Mantineos aduenere Helei, qui
itidem ut Mantinei magno id sibi detrimento existiman-
tes, domum regressi sunt, suosq; & ipsi duces exilio mul-
tauerunt: Hactenus de Mantineis & Heleis. Erat ad Pla-
tæas in exercitu Aeginetarum è primoribus Lampon Py-
thæi: qui Pausaniam adiens, infandissima usus est oratio-
ne, inquit: Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magni-
tudine & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt, ut liberata
Græcia omnes quos nouimus Græcos gloria supergrede-
reris. Quod superest in hac re agas ita, ut & tu maiore fa-
ma celebreris, & aliquis Barbarorum posthac caueat ne-
fanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ
apud Thermopylas interepti reciso capite, Mardonius
ac Xerxes truncum in crucem sustulerunt. Quibus si uicè
reddes, laudem nancisceris primum ab omnibus Spartia-
tis, secūdo loco ab uniuersis Græcis. Siquidè suffixo Mar-
donio, Leonidam patruum tuum fueris ultus. Hæc Lam-
pon gratiam se initurum ratus apud Pausaniam dicebat.
Cui respondens Pausaniã: Tuam, inquit, hospes Aegine-
ta beneuolentiam atq; prouidentiam amplector, tamen ab
æquitate iudicandi decerras. Nam & me & patriam quos
in altum extulisti, ob hæc gesta ad nihilum redigis, cum
suades mihi seuire in mortuum, aisq; me auditorum melius,
si istud fecero, quod Barbaros decet potius facere quàm
Græcos, quodq; in illis & exprobramus. Quare ego neq;
Aeginetis, neq; ijs quibus ista probantur assentior: con-
tentus

tentusq; sum Sparti placere ut honeste agam, honesteq; dicam Leonidæ, cui me iubet parare, affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas occubuerunt, magnifice esse parentatum innumerabilibus horum funeribus. Tu uero posthac ad istud consulendum ne me adieris, quod tibi impune esse, loco beneficij ponas. Hoc cum ille audisset, abiit. Pausanias edicto proposito, ne quis de præda quid tangeret, iussit seruos omnē comportare pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tentoria auro & argento repleta, lectosq; auro & argento cõstratos: crateras etiam aureas, phialasq; & alia uasa potoria, necnon saccos super plaustra interlucentibus intus inclusis ex auro & argëto lebetibus. Quinetiã è caesorum cadaueribus exuebant armillas, & torques & acinaces aureos. Nam uarij generis uestimēta nullius momēti habebatur, earum rerū multum furto subtrahentes serui Aeginetis uenundabant, multum quod occultare nõ poterāt, representabant. Vnde principium extitit ingentiū diuitiarū Aeginetis, utpote aurum a seruis pro ære mercantibus: collata pecunia decimā selegerunt, ex qua tum deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistens super tricipiti ex ære colubro, proxime ara, tum deo qui est in Olympia Iupiter æreus decem cubitorum, tum deo qui est apud isthmum Neptunus æreus septē cubitorum. Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisq; merito accipientes. Itemq; pallacas Persarū, & aurum, & argentū, & reliquam pecuniam cum iumentis. Quæ autem peculiariter data sunt, qui optimā operā nauauerunt ad Plataas, refertur a nemine, data tamē fuisse arbitror. Certe Pausaniæ sunt ex omnibus dena & ea delecta dono data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item ex cæteris rebus. Ferunt autē hæc quoq;

quoq; acta esse, & Xerxem dum è Græcia fugit, omnem apparatus suum ex auro argëtoq; & peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniã dum eum apparatus uidit, iussisse pistores & coquos coenam sibi uti Mardonio instruerēt. Quod cum illi fecissent, tum Pausanias lectos inuentem aureos, argëtosq; probe instratos: mensas etiam aureas ac argenteas, magnificumq; coenæ apparatus, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris ut Laconicam instruerēt coenam. Id cū illi ex spatio multum distante fecissent, ibi eundem echinnantē accersisse Græcorum duces, cisq; ubi conuenerunt inter ostendendum utriusq; coenæ apparatus dixisse: Viri Græci, hæc ego uos de causa conuocauit, quod uolebam uobis amicitiam Medorum ducis ostendere: qui cum talem uitam duceret, ad nos subigendos uenit, qui tam misere uiclitamus: Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. interiecto deinde tempore complures Platæensium repperunt loculos auri, argentiq;, & aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, ut cum eorum ossa comportarent unum in locum Platæenses, inuentum sit caput nullam suturam habens, sed ex uno osse solidum. Item maxilla cum eo quod super maxillam est, habens dentes etsi distinctos, tamen ex uno osse uniuersos tam molares quàm cæteros. Quinetiam ossa uiri quinque cubitorum. Postero die cum Mardonij cadauer nõ extaret, incertum à quibus hominibus substractum. Audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id per multos scio ingentia dona ab Artonte Mardonij filio accepisse. Quis curam suscepit cadaueris Mardonij huius mandati, pro comperto non potui audire: habet tamen huius rei nonnihil famæ Dionysiosphanes uir Ephesius.

Mar=

Mardonius quidem hoc modo tumultatus est. Græci uero posteaquam prædam dissipierunt, caesos separatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonij tribus sepulchris effectis, in eorū uno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amopharetus & Philocyon & Callierates: in altero reliquos Spartiatis, in tertio seruos humauerunt: Hunc in modum Lacedæmonij sepulti sunt. Tegeatæ uero & Athenienses suos utriq; promiscue condiderunt: necnon Megarenses atq; Phliasij suos ab equitatu interemptos. Horum omnium sepulchra fuerunt plena. Nam aliorum sepulchra quæ ad Plateas ostenduntur, ea sunt (quantum ego accipio) ab ijs excitata, qui erubescabant se à pugna abfuisse, cum sero superuenissent. Quippe tumulus illic uisitur, qui dicitur Aeginetarum: quem ego audio decem post hanc pugnam annos rogatu Aeginetarum ab Cleade Autodici uiro Plataensi illorum hospite, excitatum fuisse. Græcis statim à caesorum humatione in agro Plataensi inuito consilio uisum est bellum Thebis inferendum, petendumq; eos qui cum Medis sensissent: & in primis Timegenidem & Attaginum, qui principes factionis extitissent: & ni eos dedidissent, non prius ab urbe discedendū, quàm eam eueritissent. Hoc ubi decreuere, undecimo à pugna die mouentes obsedere Thebanos, iussos dedere quos dæcimus uiros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, murumq; adoriebantur. Quibus ab agro uastando non discedentibus, uicesimo die Timegenides ad populares ita inquit: Viri Thebani, quando quidem Græcis ita constitutum est, non prius abscedere ab oppugnatione Thebarū quàm aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, absit ut nostra causa Thebanus ager amplius uexetur. Sed siue per causam deposcēdi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis publico

blico demus. Nam & publice cum Medis sensimus: non autem nos soli. Siue re uera deposcentes nos urbem obsident, nos ipsi nos in disceptationē exhibemus. Eum Thebani sane probe & opportune locutum arbitantes, euastigio caduceatorem ad Pausaniam misere, uelle se uiros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginus ex urbe profugit, cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negans pueros factionis Medicæ esse principes. Ceteri quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant se crimē refuturos, ac pecunia elapsuros. Pausanias autem hoc ipsum suspicans, fortè ubi illos accepit, dimissis omnibus sociorum copijs, Corinthum deductos supplicio affecit: Hæc hæctenus, quæ ad Plateas & ad Thebas gesta sunt. Artabazum Pharnacis, ut è Plateis fugiens porrò se proripuerat, Thessali, cum ad ipsos uenit, hospitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Plateas gesta. Iste intelligens si omnem ueritatem pugnae referret, aditum se uitæ discrimē cum suo exercitu (fore enim, ut omnes cognita re ipsum adoriretur) ideo ne apud Phocenses quidem retulerat quippiam, ad Thessalos autem ita locutus est: E quidem uiri Thessali maturo (ut cernitis) quàm celerrime peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitus parte ad quoddam negotium transigendū. Mardonius ipse cum suo exercitu adierit, nostris uestigijs insistens, cui hospitium & officium præstate. Hæc enim uos in tempus præstitisse non poenitebit: Hæc factus, copias festinabundus per Thessaliam Macedoniamq; agebat rectà Thraciam uersus, tanquā uere properans ac regionem mediterraneam præcidens, peruenit Byzantium, permultis sociorum in itinere relictis, qui uel à Thracibus obrucati sunt, uel quòd fame atq; labore erāt enecti.

Ex Byzantio nauigijs transmīsit in Asiam: Hunc in mo-
 dum iste redijt. Quo autem die ad Platæas pugnatum est
 à Persis, ea die contigit hoc apud Mycalem Ionie geri.
 Cum apud Delon Græci considerent, ij qui unà cum Leu-
 tychida Lacedæmonio nauibus uenerant, eò appulsi sunt
 è Samo legati, Lampon Thrasylei, & Athenagoras Ar-
 chestratide, & Hegesistratus Aristagoræ, misī à Samijs
 clam Persis ac tyranno Theomnestore Androdamantis,
 quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi cum adie-
 runt duces, uerba fecit Hegesistratus multa & uaria: Fore
 enim, ut si tantummodo hos uiderent Iones, à Persis desi-
 cerent, nec Barbari expectarent: etiam ut expectarent,
 tamen non aliam prædam talem isti reperirent. Præterea
 deos inuocans obsecrabat, ut Græcos Græci liberarent,
 ulciscerenturq; Barbarum: facilia dicebat factu esse, quia
 naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis
 ad prælium. Si quid uero apud hæc suspicionis subsesset,
 ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se, ut in horum
 nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis cum
 multus esset hospes Samius, sciscitabatur eum Leutychi-
 des, siue hominis gratia, uolens audire nomen, siue casu, id
 deo agente: Samie hospes, quod est tibi nomē? Ille respon-
 det, Hegesistrato. Leutychides interpellata reliqua eius
 oratione, si quam instituerat: Accipio, inquit, pro augu-
 rio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu, ut nauigenus,
 data nobis parte, & istos qui tecū sunt fide, Samios prom-
 ptos esse ad ineundam nobiscum societatem. Hæc locutus,
 & rem pariter exequi aggressus est. Nam cum Samij ex
 templo fidem, interposito etiam iureiurando, dedissent,
 de sua societate cum Græcis, Leutychides dimisis domum
 cæteris legatis, insit eum cuius nomen pro augurio acce-
 perat

perat, secum nauigare. Græci cum illic diem commorati,
 postridie pulchre litauere, haruspice Deiphono Euenij
 Apolloniata, ex Apollonia, quæ in sinu Ionico. Huius pa-
 tri Euenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia
 sacræ Solis oues, quæ interdum secundum flumen pascun-
 tur, quod è monte Lacmone per Apolloniatem agrū fluit
 in mare iuxta Oricum portum. Eas noctu stabulantes in
 antro, non procul ab urbe, custodiunt delecti uiri, diuitijs
 & genere inter populares suos splendidissimi, singulis an-
 nis singuli, quod ex oraculo quodam Apolloniatae eas oues
 permagni faciāt. Ibi Euenius hic cum aliquando delectus
 ad custodiendas oues non excubaret uigilans, sed obdor-
 misset, ingressi antrum lupi, circiter sexaginta oues truci-
 darunt. Id ubi iste animaduertit, rem suppressit, neminiq;
 aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substi-
 tueret. At Apolloniatae ubi acceperunt (neq; enim eos quod
 gestum erat latuit) adductum in iudicium Euenium con-
 demnauerunt, ut quia uigiliam edormisset, nisu priuare-
 tur. Quem posteaquã excæcauerunt, mox eis neq; pecora
 foetificauere, neque humus pro consuetudine fructum fer-
 re. Erant autem illis pecora & in Dodona & in Delphis.
 Interrogati prophetæ causam mali presentis, responde-
 runt causam esse, quia custodem sacrarum ouium Eueniū
 inique luminibus orbassent: se enim immisisse lupos: nec
 prius ab illius ultione cessaturos, quam ei satis fecissent ex
 ijs, quæ in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbi-
 trio satisfactum putaret. His perfectis, daturus se Euenio
 tale donum, quod habentem plerique hominum putarent
 beatum: Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ A-
 polloniatae silentio suppressentes, quibusdam è ciuibus
 T 2 exequenda

exequenda delegauerunt. Ipsi hunc in modum putarunt
exequenda: Euenium in statione sedentem adeunt, eiq; as-
sidentes alij de rebus uerba faciunt, donec deueniunt ad
miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei
mentionem, percontantur quam multam optaret, si eam
uellent pendere Apolloniatae. Hic qui oraculum non audis-
set, se optare dixit duo praedia ciuium, quos nominabat,
quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse
pulcherrima, et praeterea domicilium, quod in urbe scie-
bat esse optimum. Horum si effectus esset, non in-
fensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione con-
tentum. Hoc cum respondisset Euenius, tum ij qui ei assi-
debant excipientes: Eueni, inquit, hanc tibi satisfactio-
nem Apolloniatae pro creptis oculis tibi rependant, ex ora-
culo eis reddito. Euenius, ubi omnem rem audiuit, indigno
animo tulit sese fuisse deceptum. Ciues ea praedia a domi-
nis mercati, huic, qui illa optasset, dedere, qui mox deinde
instam diuinationem obtinuit, unde celebratissimus euasit.
Huius Euenij filius fuit Deiphonus, qui ductus a Corin-
thijs exercitui uaticinabatur. Quamquam illud quoq; au-
diui, Deiphono negotium in Graecia fuisse exhibitum: quod
se filium Euenij, cuius non esset, nuncuparet. Postquam li-
tauere Graeci, classem a Delo Samum uersus soluerunt:
quam cum Samum applicuissent, ad templum Iunonis
eam locauere, sese ad praelium nauale apparantes. Eo-
rum cursum ad se esse Persae audientes, et ipsi ceteras na-
ues ad continentem reducunt, praeter Phoenissas, quas ab-
ire permiserant. Non enim censebant pugnam naua-
lem sibi esse capessendam, cum pares hosti non esse sibi ui-
derentur. In continentem autem ideo nauigabant, ut es-
sent sub suo peditatu, qui apud Mycalem agebat, prae-
cepto

cepto Xerxis ab alijs copijs relictus ad Ionia tutandam,
numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum
et specie et statura eminentissimo. Ad hunc exercitum
constituerant refugere duces Persicae classis, subductisq;
nauib; munimenta ualli circumdare, in illarum suumq;
praesidium. Hoc inuito consilio, profecti sunt ad Potni-
en sium templum Mycales, praetereuncti ad Gesone et Sco-
lopoentem, ubi Cereris Eleusinae cernitur templum, quod
Philistus Pasicles condidit, sectans Neleum Codri in colo-
nia Mileti locanda uenerunt. Ibi subductas naues muni-
mento circumdederunt: et a saxis stipitibusq; felicitum ar-
borum, quas ipsi exciderunt, et circum munitiones depa-
ctis sudibus se instruxerunt, tanquam et obsidendi et ui-
ctoria potituri. In utrunq; enim casum ratione inita sese
apparabant. Hos abiisse in continentem postquam acce-
pere Graeci, tanquam eos Barbari effugissent, agre fere-
bant, incerti quid agerent, retro ne se reciperent, an ten-
derent, in Hellespontum. Tandem neutrum horum uisum
est esse faciendum, sed porro eundem in continentem. Prae-
paratis igitur ad pugnam naualem tabulatis, alijsq; qui-
buscunq; opus erat, ad Mycalem nauigant: et cum pro-
xime castris hostium fuere, neminem ex aduerso obuiam
ferri uident, sed naues intra murum subductas, et magna
uim peditatus pro littore dispositam. Ibi primum Leuty-
chides nauem littori applicans, quam maxime appropin-
quare poterat, Iones per praekonem compellabat, inquit:
Viri Iones, quicumque e uobis me exauditis, intelligite
quae dico: Nihil enim horum quae uobis mando, intelli-
gunt Persae: ubi pugnam conseruerimus, debetis ante om-
nia reminisci libertatis. Deinde tesserae Hebes. Hoc qui e
uobis non audiit, ab eo qui audiit discat. Huius facti eade

mens fuit quæ Themistoclis ad Artemisium: quòd uidelicet hæc uerba si lateret Barbaros, inductura ad obsequendum Ionas essent: sin delata ad Barbaros, redderent eis Græcos infidos. His per Leutychem admonitis, secundo loco Græci naues littori admovent, & ex illis in litus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes cum cerneret Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samijs adimunt, suspicati illos sentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticam Athenienses à Xerxe, & illuc classe Barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasq; cum uiatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspicionem uenerant, quòd quingenta hominum capita hostiũ Xerxis liberassent. Præterea Milesijs, tanquam maxime locorum gnaris, Persæ imperant, ut compita quæ ad cacumina Mycales ferunt custodiant: eo consilio facientes id, ut Milesij ab exercitu abessent. Hunc in modum ab ijs Ionibus, qui aliquid rerum nouarum molituri uidebantur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris testudine, sese consipauerant. Græci ubi instructi fuere, ire in Barbaros tendunt: quibus euntibus, aduolauit in uniuersum exercitum rumor, caduceumq; supra fluctus positum apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos ferebatur: Græcos acie in Bœotijs superasse Mardonij copias. Multis autem signis res quæ diuinitus fiunt, declarantur: etsi tunc eodem die contigit utraq; clades, ea quæ ad Plateas accepta, & quæ ad Mycalem accipienda erat. Fama quæ huc ad Græcos uenit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundum ultro periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, ut ad utranq; pugnam fuerint Cereris Eleusinae templa. Nam apud ipsum Cereris fanum (ut à

me

me superius demonstratum est) in agro Plateensi pugna commissa est, & item in Mycale, iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: ut non ab re uenerit ad istos fama uictoriæ Pausaniæ atque Græcorum. Nam pugna ad Plateas diluculo diei gesta est, apud Mycalem uesperis. Quarum utranque eodem eiusdem mensis die gestam esse, non diu post ab his rem repetentibus declaratum est. Anterumoris aduentum subibat istos timor, non tam de se ipsis, quàm de Græcia, ne Mardonio subijceretur. At ubi fama hæc ad eos aduolauit, impensius atque properantius ad congregiendum processerunt: tanto animo Græcis ac Barbaris in pugnam tradentibus, tanquam insula eis & Hellespontus propozita præmio essent. Athenienses, & qui iuxta erant, instructi penè dimidium copiarum, iter tenebant per litus atque planitiem. Lacedæmonij autem, & deinceps collocati, per confragosa & montes. Quæ dum Lacedæmonij circuibant, interim Athenienses in altero cornu præliabantur: Persæ, quoad sibi gerra mansere recta, sese defensauere, nihilo inferiores hostibus. Postea uero quàm Atheniensium, & eorum qui cum Atheniensibus erant, copiæ adnixæ sunt, uehementius se mutuo adhortantes, ut laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorum, tum commutari iam res, & deiectis gerris Græci conferti impressionem facere in Persas: illi accepto impetu per diu resistere, ad postremum in munitiones refugere, cum quibus pariter irruerunt Athenienses, & Corinthij, & Sicyonij, & Træzenij: ita enim erant ij in acie collocati. Vbi uero & murus captus est, ibi Barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præterquam Persæ. Hi soli ad paucos redacti pugnabant, Græcis assidue in murum irruentibus. Quorum duo

T 4 duces

duces Artayntes, & Ithramitres, clasarij exercitus duces effugerunt: totidem pugnantes occubuerunt, Maradontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc dimicantibus Persis, superuenerunt Lacedæmonij ac socij, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipsorum quoque Græcorum complures illic cecidere, & cum alijs ex Sicyonijs, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samijs, qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, ubi uiderunt statim ab initio pugnam pertinaciter, quoad poterant Græcis suppetias ire. Quos inchoasse cernentes alijs Iones, ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt Barbaros. Milesijs præceptum erat, ut exitus uiarum custodirent, Persarum salutis gratia, ut si qui casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesijs ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent. Huius quidem rei causa Milesij illic collocati fuerant, ne uel si pugnae adessent, aliquid innouarent. At illi è contrario prorsus quam iussi fuerant fecere: alijsque quæ ad hostem ferebant uijs, in Barbaros ingruere, & ad extremum in eis mactandis omnium extitere hostilissimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis. In hoc prælio præclarissimam inter Græcos operam nauauerant Athenienses, & ex Atheniensibus Hermolycus Euthoeni, uir in Pancratio celebris: cui postea contigit, ut bello inter Athenienses & Carystios in pugna, apud Cyrum agri Carystij facta, casus in Geræsto iaceret. Secundum Athenienses egregij extitere Corinthij Troezenijque, ac Sicyonij. Græci perquam multis Barbarorum alijs in pugna, alijs in fuga interfectis, eorum naues incenderunt, totumque murum egesta illinc in littus præda, & quibusdam pecuniarum thesauris repertis. Vbi castra

atque

atque naues cremauere, uela fecerunt. Et cum Samum apulsi sunt, consultabant de gente Ionica trans ferenda, & ubinam in Græcia illam locari oporteret, cuius ipsi imperium obtinerent. Neque enim uidebatur eis fieri posse, ut per omne tempus Ionibus tutandis præessent: sperandum esse, ut Iones à Persis rebellasse gauderent. Ad hæc magistratus Lacedæmoniorum cenfebant emporia nationum Græcarum, quæ cum Medis sensissent, eiectis incolis, dàda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienses è contrario, non esse principatium Ionie summouendum, nec Lacedæmonijs de ipsorum colonijs cõsultandum. Et cum in hoc contenderet Athenienses, libenter eis cessere Peloponneses. atque ita Samios, & Chios, & Lesbios, ac ceteros insulanos, qui secum militabant, ad societatis fœdus adegerunt: data acceptaque fide cum iureiurando, se permansuros in societate, nec ab ea descituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos nauigauerunt, rati adhuc illos intetos se esse inuenturos. Et isti quidem in Hellepontum nauigabant. Ii uero Barbari qui profugerant, non ita multi, cum ad cacumina Mycales peruenissent, se Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Masisies Darij filius, qui pugnae malè gestæ affuerat, cõuiciari Artayntæ cum alijs multis probris, tum uero dicere, illum muliere fuisse ignauiozem, ita illam præfecturam administrasse, dignumque omni malo esse, qui de regia domo male meritus esset. Apud Persas summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignauiozem. Artayntes ubi multa audiit, indigne ferens, acinacem in Masisiem stringit, interficiendi audius, quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai uir Halicarnasseus, ut stabat à tergo, hominem medium accipit, sublatum humi allidit, intereaque satellites Masisies affuere. Eo facto Xenagoras

T 5 nagoras

nagoras & ipsius Mafistis gratiam iniit, & Xerxis eius fratrem seruasset. Quippe ab eo ob hanc rem totius Cilicia praefectura donatus est. Nihil hoc amplius interuam Barbari egerunt, Sardisq; peruenerunt, ubi rex erat, & ex eo tempore, quo praelio nauali male gesto Athenis, illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat uxorem Mafistis, quae & ipsa illic erat. Ea cum potiri non posset, neq; donis misitandis, neq; ui, quam afferre nolebat fratris Mafistis respectu: quae res & mulierem retinebat, probe gnaram, non se coactum iri ui. Ibi Xerxes caetera prohibitus huc euasit, ut filio suo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Mafistis, existimans si hoc fecisset, commo dius se illa potiturum. Contracto matrimonio, alijsq; ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. Eo postquam peruenit, & uxorem Dario domum duxit, ita dum ab uxoris Mafistis amore cessauit, adamata ex familiaritate nurus Mafistis filia, cui nomen erat Artayntae. Qua cum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amesstris uxor Xerxis, amiculum quod ipsa texerat, atque grande, atq; distinctum, & spectatum dignum, uiro donauit. Quo ille delectatus atque amictus ad Artayntam se confert, atque ubi se oblectauit cum ea, iussit a se petere mulierem quae optaret sibi fieri in remunerationem obsequij. Omnia enim quae peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens (debebat enim toti familiae infortunium) Dabis ne, inquit, mihi quicquid a te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petituram ratus, cum iurciurando promissit. Qui postquam iurauit, mulier intrepide amictum poposcit. Xerxes enim uero recusare non ob aliud, quam quod ueretur Amesstrim: ne sic illa rem quae agebatur, iam pridem suspicata deprehenderet: offerre ei

& urbes

& urbes, & immensam uim auri, & copias militum, quibus nemo praeter illam esset praefecturus. Eximium autem donum est apud Persas, exercitu donari. Verum cum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supra modum laeta, eo gestando gestiebat. Amesstris ubi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpam, & quam huius rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaque tempore, quo uir suus Xerxes regalem instrueret coenam, quae coena semel quotannis eo die (quo rex creatus est) instruebatur. Coenae nomen Persice Τρυκτη, Graece τρώορ, id est, praefecta: in qua rex solum caput ornatur, Persasque strenis donat. Hoc die obseruato, Amesstris a Xerxe petijt, ut se Mafistis uxore donaret. Xerxes id indignum factu nefariumque arbitrari, uxorem germani dono dari: eamque insontem negotij illius, cuius causa uxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus & instituto, quo nefas est, regia coena proposita orantem non exorare, inuitus admodum annuit, tradensque uxori, ac iubens facere, quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit: Mafista, tu Darij filius es, idemque mihi frater, praeterea uir eximius, tamen cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam, cum qua contubernium habeas. Istam autem, quam in matrimonio habes (non enim mihi uidetur habenda) missam facias. His uerbis stupefactus Mafistes, Domine, inquit, quam tu mecum orationem habes importunam, qui uxorem, ex qua liberi mihi sunt adolentes & filiae, quarum unam tu filio tuo duxisti uxorem, iubes me relinquere, quae mihi est ex animi mei sententia, ut filiam

tuam

tuam in matrimonio ducam? Equidem rex, etsi magnificatio me dignari coniugio filiae tuae, tamen neutrum istorum faciam: Tu uero, qui nequaquam necesse habes, noli hoc ad rei me cogere: alius non inferior me existet maritus filiae tuae. sine me mea uxoris consuetudine frui. Haec ille cum respondisset, percitus ira Xerxes, Atqui, inquit, ita tecum Masista agetur, ut neque iam tibi filiam meam nuptum dem, neque tu consuetudine tuae diutius fruaris, ut discas accipere oblata. Masistes his auditis, extra abiit, haecenus locutus, Domine nondum interemisti. Hoc interim tempore dum Xerxes cum fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis uxorem Masistae excarnificat, mamillas praecidit, easque canibus abicit: praecidit nares, aures, labra, linguam, atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum cum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum proripiebat. Vbi uero mutilatam uxorem uidit, confestim inuito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis et alijs quibusdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, et plurimum mali regi facturus: quod et contigisset (ut mihi uidetur) si occupasset ad Bactrios et ad Sacas ascendere. Etenim praeses erat Bactriorum, a prouincialibusque diligebatur. Sed haec eum perpetraturum Xerxes audiens, missis aduersus hominem copijs, et ipsum et liberos, et copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis et nece Masistae haec haecenus. Graeci a Mycale profecti Hellepontum uersus, primum circa Lecton stationem habuerunt, a uentis intercepti. Inde soluentes, Abydon tenuerunt, pontesque: quorum praecipue causa illuc ierant, credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos, cum reperissent solutos, deliberabant. Leutychidi

et qui

et qui cum eo erant Lacedaemonijs, uidebatur in Graeciam redeundum: Atheniensibus autem et eorum duci Xanthippo, illic manendum, ut Chersonesum tentarent. Itaque Peloponneses quidem abiere: Athenienses uero Abydo in Chersonesum traicientes, Sestum obsidebant. Huc postquam auditum est Graecos in Helleponto adesse, tanquam ad omnium eius tractus urbium ualidissimo muro praeditam, conuenere cum alij ex alijs circa oppidis, tum ex Cardia Oebazus, uir Perses, qui arma e pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenae Aeoles, iunctis Persis pariter et magna sociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciae obtinebat Xerxis praetor Artayctes, uir ille quidem Persa, sed dirus tamen et facinorosus, qui Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Protefilai Iphiclo geniti pecunijs, Etenim est in Eleunte Chersonesi Protefilai sepulchrum, et ei fanum circumiectum ubi inerat ingens uis pecuniae, nec non phialae aureae, argenteaeque, et aes, et uestis, aliaque donaria, quae Artayctes rege donante compilauit, his uerbis eum circumueniens: Here, est hoc in loco domus uiri Graeci: qui cum militum copijs terram tuam adortus, meritis morte poenas dedit, eius mihi domum dato, ut discant alij non militare aduersus regionem tuam. Haec dicendo facile erat persuadere Xerxi, ut largiretur sibi domum eius uiri, de quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimvero sentiebat Artayctes Protefilalum in prouinciam regis militasse, quod uidelicet Persae omnem Asiam suam esse arbitrabantur, et eius semper qui potitur regno. Hic postquam pecunijs ab rege donatus est, eas ab Eleunte ad Seston exportauit, fanumque seuit et coluit: et quoties Eleuntem pergebat, in adyto, id est

id est, in templi loco inaccesso, cum mulieribus concumberebat. Tunc autem ab Atheniensibus obsidebatur nullis rebus preparatis, quæ pertinerent ad tolerandam obsidionem, quam non expectauerat, ex improviso à Græcis inuasus. Illi, posteaquam sibi obsidentibus aduenerat Autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare non possent. Itaque orare duces suos, ut se illinc reducerent. Duces negare se prius id facturos, quam aut murum expugnassent, aut ipsos respublica Atheniensium accersisset. Adeo res illa eis cordi erat. At ij qui cum Artaxete intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeo, ut funibus lectorum elixis uescerentur: ubi iam ne hæc quidem habebant, ita sub noctem capefferunt fugam cum alij Persæ, tum Artaxetes & Oebasus, delapsi à posteriori murorum parte, quæ præcipue destituta ab hostibus erat. Postquam illuxit, Chersonitani è turribus rem indicauere Atheniensibus, portas que patefecere. Atheniensium plerisque fugientes Persas persequentibus, alij urbem tenuere. Oebazum in Thraciam fuga elapsum, Thraces Absinthij exceptum, Plestoro indigenæ deo ritu suo immolauerunt: ceterum eius comites aliter interfecerunt. Artaxetes autem cum suis inita posterius fuga, cum pauci essent, super Aegos fluentia circumuenti, cum per diu sese defensassent, partim occubuerunt, partim uiui sunt capti. Quos Græci alligatos Sestum duxerunt, inter que eos Artaxetem cum filio suo. Fertur à Chersonitanis, uiciorum, qui istos seruabant, dum carnem salsam torret, tale ostentum exituisse: Offa illa salsuræ prius imposita resiliit, palpauit que, quemadmodum pisces recens capti: Quæ de re cum circumsusi admirarentur, Artaxetes ostentum

ostentum ut uidit: accito uiro, qui salsuram coquebat, Hospes, inquit, Atheniensis, non est, quod istud metuas ostentum, quod non tua causa exitit, sed mea, Protesilaos qui est apud Eleuntem signum dante, qui mortuus ac sale conditus, habet à dijs potestatem, eum à quo iniuriam exceperit, uexandi. Nunc igitur ei donaria restituere in animo habeo. Pro pecunijs quidem quas è templo sustuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea uerò ipsius salute ac filij, ducenta. Hæc pollicens, Xanthippum Atheniensium ducem non persuasit, tum sua sponte animatum, tum ab Eleuntinis exoratum, quo Protesilaum ulciscerentur, ut hominem interimeret. Itaque adductum hunc in littus, in quo Xerxes traiectum iunxerat, ut alij aiunt, in tumulum urbi Madyto imminentem, depectus huiusmodi asseribus suspenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis, Athenienses in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum uerò arma pontium, tanquam apud templa reposituri. Nec aliud præterea quidpiam gestum est per eum annu. Huius Artaxetæ, qui suspensus est, auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Persas, quam orationem excipientes Persæ, ad Cyrum detulerunt, in hæc uerba: Quandoquidem Persis Iupiter principatum dedit, & ex uiris tibi Cyre Astyage deiecto, agedum demigrantes ex hac regione, quam exiguam habemus & asperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ sunt nobis confines urbes, multæ longinquæ. Quorum unam incolentes, efficiemur admirabiliores apud plerosque. Decet autem hoc eos uiros facere, qui possunt. Nam quando facultas nobis præstabitur melior, quam dum multorum hominum imperium habemus,

Et uniuersæ Asia? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iussit eos illud facere, sed ita, ut iubendo admoneret, se posthac præpararent non ad imperandum alijs amplius, sed alijs parendum. Natura enim comparatum esse, ut è mollibus regionibus molles uiri existant, ne'ue ex eadem terra admirandæ fruges & egregij bello uiri gignantur. Hac Cyri sententia Persæ superati, à sua destiterunt: præoptaruntq; exile solum incolentes imperare alijs, quàm campestre colentes, alijs seruire.

FINIS.

OMNIBVS NOBI

LITATIS VIRTVTVMQ;

ornamentis cumulatis. uiro D. Ioanni

Gograuiio principis Cliuensis

consiliario, Conradus

Heresbachius

S. D.

HERODOTVS Halicarnas. præternouè historiæ libros, quos Musarū nominibus inscripsit, compendium quoq; reliquit, quo Homeri uitam cõplexus: id quod Suidas eiusdem poetæ uitã succincte suoq; more perstringẽs testatur. Nempe ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ἱστορίας, ἡρόδοτος, ἡ ἰσοπέδιος ἱστορίας βίβλος οὐκ ἔστιν ἡ τῆς ἀρμονίας τῆς ποίης. Hunc libellum cum nuper Latinum à me factum Herodoto apprimendum curassem, uisum est quãtulũ id cunq; est tuis uirtutibus cõsecrare, cum alijs plerisq; causis adductus, tum quòd tu pro exactissimo tuo iudicio, proq; auita atq; innotata integritate nõ nisi castissimos autores deligas.

ὁμοτιμῶ

ὁμοτιμῶ Homero omnis uirtutis eruditionisq; parenti (ut Iuueniani uerbis in pãdectas præfantis utar) tantum tribuas, adeoq; eius poetæ ingenio delecteris, ut identidem laxandi animi causa, Homeri carmina ad testudinem decantare consueueris: Maxime uero, quo dicamentum aliquid atq; uirtutis extruet necessitudinis nostræ iam olim inter parentes nostros coalitæ: sed quam nos iam inde à pueritia domi atq; peregre linguarum, meliorumq; studiorum commilitio firmatam, etiamnum in eandem principis nostri aulam asciti religiose fouemus. Nam uti nihil tum in omnibus obeundis negocijs, tum in aulis maxime principum suauius magisq; necessarium, quàm fidus & syncerus amicus: ita nulli sunt ferme amici, uel cõstantiores magisq; fidi, minusq; fucati, quàm studiorum similitudine copulati. Bene uale, & hanc nostram qualemcunq; opellam boni consule, meq; quod facis mutuo inter amare perge. Ex Hamboech, Nonis Nouemb. M. DCCC. XXVI.

HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE

LICARNASSEI DE GENERE

uita; Homeri Libellus, à Conrado Heresbachio Latinitate donatus.

HERODOTVS Halicarnassæus de genere, uita, atq; adeo ætate Homeri studens quàm uerissima referre, hæc tradidit: Cũ uetusta illa Aeolicorum ciuitas Cuma primum conderetur, eodem cũ aliæ permul-
tæ omnisq; generis conuenæ confluerunt, tũ è Magnesia illuc pleriq; commigrarunt: inter quos fuerat Melanopus

V liba

Ithagenæ Crithonis filio genitus, homo fortunæ non perinde ampla, attamen expeditæ. Hic Homyretis Cumani filiam duxit uxore, procreatq; è legitimo toro foemineam prole, cui nomen indidit Critheidi. Moxq; ipse Melanopus unâ cum uxore uita functus est, commissâ interim filia Cleonactis Argiui tutela, quo familiarissimè uti consuevit. Porro tempore interiecto, accidit forte, ut puella ista è furtiuo concubitu prægnans deprehenderetur: id quod paulisper suppressum dum Cleonax rescuisset, uehementer rei indignitate commotus Critheida seorsum ad se accersitam acerbe obiurgauit, commemorans commissi apud populares suos infamiam. Postremo huiusmodi quidpiam quo illam excuteret, comminiscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ædificantes, ubi Smyrnam ciuitatem extruxissent: Theseus enim uolens uxoris suæ memoriam relinquere, ab uxoris nomine Smyrnam appellauit: Quippe id uxori nomē erat. Theseus autem è primarijs Thesealorum fuit, qui Cumam ædificabant, ab Eumelo Admeti filio ortus, uitæ facultatibus apprime instructus. Hoc loco Cleonax per oecasionem Critheida obtrusit Ismenia Bœotio, ex his qui coloniam illuc duxerant in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cum alijs mulierculis ad festum quoddam egressa, iuxta fluuium Melitem, ut quæ partui iam uicina esset, Homerum peperit, non cæcum, sed uidentem, nominatq; eundem Melesigenem, à fluuio uidelicet, ad quem editus esset. Etiam num apud Ismeniam se Critheis continebat: à quo postea digressa, manuaria industria se filiumq; alebat, aliunde alia sumens opera: unde filium quoq; quantum potuit, honestis disciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas musicenq;

tra

tradebat. Hic cum citra uxorem uiueret. Critheidem conduxit, quæ lanam illi exerceret, quam à discipulis mercedem acceperat. Illa uero industria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impense placere, adeo, ut tandem Phemius eam uerbis ad coniugiū sollicitaret, referens cum alia quibus ei fidem facere cōsidebat, tum præcipue, quod Melesigenem in filium esset adoptaturus, liberaliterq; simul & aliturus instituturusq;. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam & ingenij & indolis spem de se polliceri. Persuasa igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cum naturæ bonitate præstans, tum cura accedente institutioneq;, continuo omnes sui ordinis adolescētes facile præuertit: atq; nō ita multo post eruditionis auctibus crescens, nihilo ipso Phemio in disciplinis factus inferior. Et cum Phemius uita functus, uniuersa ei legasset, paulo post Critheis quoq; fato cōcedit. Melesigenes itaq; ludo præfectus, suiq; iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, non apud suos modo, uerum apud externos etiā, qui peregre frequentes illuc mercatus gratia conuenerāt. Erat enim Smyrna emporium celebre, unde frumenta, quæ eodem è uicinis agris abunde conuecta, à peregrinis cōmebantur. Externi autem cum ab opere cessarent, Melesigeni libenter uocabant. Commodum inter hos Mentis fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens, nauem meritoriam in eius usum cōparauerat, qua frumēta Smyrna deueheret, uir (quantum illa ferebant tempora) & eruditus, & multarum rerum usu exercitus. Hic Melesigenem persuasit, ut relicto ludo secū nauigaret, accepturum & mercedem, & quæ ad profectioem essent necessaria. Ad hæc Melesigenes quandiu iuuenis esset, ciuitates regionesq; spectare operæ precium fore ducebat sibi, qui cōscri-

V 2 ben

bendæ poëseos iam argumentum in animo concepisset, qua nimirum occasione potissimū eum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cum Mēte nauigabat Melesigenes: quoq; cunq; locorum appulit, studiose uniuersa rimatus, contēplabatur si quid esset loci alicuius peculiare ac uer= naculum, memoratuq; dignum: adeo, ut appareat cōmen= tarios eū profectiois suæ descripsisse, eorumq; quæ quoq; loco lustrando didicerit. Porro cū ex Hispania Thusciaq; delati in Ithacam deueherentur, contigit Melesigenem oculis iam antè parum ualentem, extreme laborare: ita, ut Mētes negociorum gratia in Leucadem traiecturus, cum apud Mentorem Alcimi Ithacensem reliquerit, hominem sibi uehementer amicum: multis precibus adigens eūdem, quo Melesigenis curam haberet tantisper, dum è Leucade reueteretur ipse. Mētor uero ægrotantem Melesigenem sedulo curauit, uir nimirum facultatibus pollens: quiq; ob egregiam æquitatem hospitalitatemq; inter ceteros Itha= censes maxime prædicaretur. Atque hic accidit, ut de V= lyssē multa Melesigenes percontando cognosceret. Nar= rantq; ipsi Ithacenses, tum uisum eum amisisse ibidem. At qui ego affirmare non dubitem, iam tum eundem conua= luisse, ac postea apud Colophonem prorsus cæcum factū, id quod ipsi quoque Colophonij mecum fatentur. At uero Mentēs è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem rece= pit, cum quo iam inde diu ultro citroq; nauigauit, donec Colophonem appellenti eueniret, ut in ueterem morbum recideret: quem ubi effugere non daretur, uisu putatur pri= uatus. È Colophone iam cæcus Smyrnam remeās, ad poë= mata conscribenda animum conuertit. Tempore deinde interiecto, cum Smyrnæ uictu necessarijsq; destitueretur, constituit Cumam proficisci: commodum que Hermi prata tran

transiens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouu= murus, Cumanorum coloniam. Qui locus post Cumam ha= bitabatur annis octo. Hic memoratur primum Melesige= nes pro coriarij officina consistens, huiusmodi quadam carmina recitasse:

Αἰ δ' εἶδε ξενίωρ κερχμίνορ ἠδ' Ἰόμοιο
 εἰ πόλιρ αἰπινῆρ κερμῆρ ἐστὶ πίδα κέρηρ
 Ναίετε Σαρδῆνυς πόδα νεώτορ ὕψικομοιο,
 Αμφοσίωρ πίνοντες ὕδαρ θεῖα ποταμοιο
 ἔργα δινθέντοσ ἐρ' ἀδάνατ' ὀ τικετὸ (εὐσ.

Sardana, cuius hic commemorat, mons est ad Hermum flu= uium Nouumq; murum situs. Coriario nomen erat Ty= chio, cui cōtinuo auditis uersibus uisum est hominem reci= piendum. commiseratione nimirum motus, cum uideret o= culis tam misere multatum, iussit presentibus secum frui. Melesigenes ingressus Sutrinam, confidentibus illic poë= sim suam ostendit: Amphiarai in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à se scriptos. Et cum inter fabulan= dum crebras sententias in medium multamq; eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratio= ne. Atq; iam tum apud Nouum murum agens, è poësi ui= dius subsidia habebat. Ostenditur ad nostra usq; tempora ibidē locus, ubi Melesigenes sedens carmina sua exhibue= rit. Qui locus in magna illic habetur ueneratione ab inco= lis, memoraturq; populus arbor ab Homeri aduentu in eo dem loco enata. Porro egestate postea adactus, cum uix a= limenta haberet, statuit in animo Cumā ad feliciorē suc= cessum reuerti. I turusq; hæc pronunciauit carmina:

Αἰ ψα πόδες μεφίροτερ' ἐσ αἰλοίων πόλιρ ἀνδρῶν,
 Τῶρ γὰρ καὶ θυμὸς πρόσφωρ καὶ μῆτις ἀρίστη.

Proficiscens igitur Cumam è Nouo muro, per Larissam

iter fecit utpote compendiosissimum. vbi, ut Cumani nar-
rant, flagitante socero, epigramma hoc scripsit Mide
Phrygum regi Gordij filio, id quod etiam nunc in Gordij
cippo inscriptum uisitur:

Χαλκή παρθένος ἑμί μίθου δ' ὄσιμα κέμαί,
ἔρ τ' ἄρ' ὄδωρ καὶ δένδρεα, μακρὰ τέθηλοι,
ἥλιος τ' ἀνιῶν λάμπει, λαμπρὰ τε σέληνη.
αὐτὸ τῆδε μένος ἀπολυκλαυτῶ ἐπὶ τὸ μῦθῳ
ἀγγέλω παρῖσσι μίθους ὅτι τῆδε τέθηται.

Reuersus autem Cumani, in senum passim conuenticulis
carmina sua quae fecerat ostendit, colloquijq; suauitate au-
sculantes in sui admiratione facile protraxit. Intelligens
igitur Cumanos poesim suam recipere, pergit eosdem con-
suetudine sua oblectare, ac postremo huiusmodi conditio-
nem proponere, ut si publice eum alere uellent, ciuitatem
Cumanorum celeberrimam se redditurum. Qui praesentes
haec audierant, institutum probabant: addentes se quoque
adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, ut uo-
tis suis fieret satis. Melesigenes his uerbis erectus, collecto
senatu in curiam processit: rogatoq; eo cuius id muneris
erat, ut in senatum duceretur. Ille nihil recusans, ubi op-
portunum uidebatur, hominem deduxit. Hic consistens
Melesigenes, eadem uerba habuit in senatu, quae paulo
ante in conuenticulis de alimentis praestandis proposue-
rat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Interim dum
senatores agitarant, quidnam par esset homini responde-
re, uisumq; esset cum ei qui deduxerat, tum alijs omnibus
quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, peti-
tionem admittendam: unus tantum e senatoribus refertur
Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, inter quae
alia multa, haec quoq; commemorasse: Quod si semel δμήρης,
hoc

hoc est caecos, alendos suscipiant, futurum ut continuo tur-
bam habeant et multam et inutilem. Atque hic primum
Homeri nomen Melesigeni inditum, a caecitatis uidelicet
calamitate. Nam Cumani caecos δμήρης appellant. Iam que
inde, qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Bre-
uiter haec sententia cuicit, perq; praetorem fuit approba-
ta, qua contendebatur non alendum Homerum. Haec cum
illi nunciaretur, uehementer commotus, his uersibus cala-
mitatem suam deplorabat:

ὄϊν μ' αἴση δ' ὄκε πᾶσι τῆς ζυῆς κύρμα γνήθει
Νήπιον αἰδοῖς ἐπὶ γούνασι μητρός ἀτάλλωρ
ἦρ ποτ' ἐπύρωσας βελή διὸς ἀιγίοχολο.
λαοὶ φρίκων ὄμακρων ἐπιθήρες ἴππων.
ὄπλοτεροι μάλοποιο πυρὸς κρήνοισι ἀβρα,
ἀπολίθια σμύρνην ἀλιγίονα πορνιάνκτορ.
ἦρ τε δὲ ἀγλαῶν ἔισιν ὄδωρ ἱεροῖο μέλιτος
ἐνθεῖν ἀπορνύμεναι κύρμα διὸς ἀγλαῶ τέκνα
ἠθελίτω κληῖσαι θίαρ χθόνα καὶ πόλιν αἰδρωῖ
οἶδ' ἀπαυνοῦσθαι ἱερῆν ἔπτε φημι αἰδοῖν.
ἀφραδίην τ' ὄμω τε παῶν ἄς φρέσσει δ' ἀυθις
ὄς σφιν δνείθεισιν ἔμωρ δειμήστωρ πτόμορ.
κύρμα δ' ἔγ' ὄ τῆρ μοι θεὸς ὄππασε γηνομένω περ
Τλήσομαι ἀκρέαντορ φέρωρ τε τληκῶσ θημῶ
οἶδ' ἔμ μοι φίλα γῆνα μένερ ἱερῶν ἔρ ἀγναῖς,
κύρμα δ' ἔμ μοι μέγας δέμοι θυμὸς ἐπέγει.
δῆμορ ἔς ὄλλο δ' ἀπορ ἱέρωαι ὄλιγορ περ ἔόντα.

Cuma abiens ad Phoeam contendit, imprecans interim
Cumani, neminem unquam fore clarum poetam, qui tam
stipidos celebraret. In Phoea autem eodem modo sibi ui-
dum parauit, in conuenticulis uidelicet passim carmina sua
ostentans. Erat autem eo tempore in Phoea Thestorides

quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatus. Hic subodorata poetesi, huiusmodi uerbis Homerum adoriebatur: Paratum se inquires et ministrare ei, et uictum suppeditare, si carmina quae meditatus esset, describere pateretur, et alia subinde faciens, ad se deseret. Homerus iam ministerij alicuius, atque adeo necessarium indigens, recipiendam hanc conditionem putauit. Commoratusque apud Thestoridē, minorem illam fecit Iliadem, cuius initium est:

Ἴλιον ἀείδω, καὶ Δαρδανίην ἑὺπωλον
ἢς περὶ πολλὰ πάθοιεν θάνατοι θοράκωντες ἄρηθ.

Phocaidem quoque quam uocant, Phocenses apud se conditam ad Homero asserunt. Iam uero Thestorides, ubi Phocaidem atque alia pleraque ab Homero communicata descripsisset, constituit e Phoea discedere, Homeri que poetesim pro sua ueditare. Unde factum ut cum Homeri non perinde curā haberet, ille ad Thestoridē huiusmodi usus disticho:

Θεσφίδης θνητῶσι ἀνώϊων πολίων περ
δυσίη ἀφραστοδῶρον πῖλε νόον ἀνθρώποισι.

Atqui Thestorides relicta Phoea in Chium concessit, ubi erecto ludo, carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul et laudem sibi parauit, et fructum haudquaquam uulgarem. Porro Homerus suo eodemque more uiuere pergebat apud Phocenses, nimirum e poetesi uictum ubique habens. Tempore deinde non ita multo post, uiri aliquot e Chio eruditi, audientes eadem carmina quae iam saepius in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant in Chio haec ipsa à quodam ludi magistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuo Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et cum portum adisset, neque offendisset, nauē qua tra-

ijcc

ijceret, essent autem qui pro lignis deuehēdis in Erythraeam soluere pararent, belle conuenire uidebatur, si per Erythraeam iter faceret. Accedens igitur nauas, flagitauit ut comitē se nauigationis reciperent, multis blandisque usus uerbis, quibus quod posceret persuaderet. Nautae admittentes hominis preces, iusserunt nauem eum conscendere. Quo impetrato, Homerus cōfidens in nauī, his uersibus nautis bene precatur:

Κλῆθι ποσειδάωνι μεγαλοδένεις ἐννοσίγαιε,
ἔνρυχόρῃ μεδέων ἠδὲ ξανθῷ ἑλικῶνθ
δὸς δ' οὐρον καλὸν καὶ ἀπήμονα νόσον ἰδέειθ
ναύταις, δι νηὸς πομπῆς ἠδ' ἀρχοῖ ἑσσι
δὸς δ' ἐς ὑπέρβαρ ὑψικρύμνοιο μίμαντ
αἰδοῖον μ' ἐλθόντα βροτῶν δότῶν γε κυρῆσαι
φῶτά τε ἰσοάμω δὲ ἐμὸν νόον ὑπεροπέυσας
ὠδύσαστο ἴωα ξένιον ξένιω τε τραπέζῃ.

Vbi uero secundo uento Erythraeam appulissent, Homerus in nauī id temporis stabulabatur. Postero die nautas rogauit, ut aliquem praeberent, qui ad urbem eum perduceret. Illi obsecuti, ducem itineris unum e suis permiserunt. Cumque iam pergendo ad Erythraeam appropinquasset, deprehendissetque urbem asperam atque montosam, in haec prorupit carmina:

πότνια γῆ πάνδωρε Δ' ὕπερα μελίφρον' ἔλθε
διδάρα δὴ τοῖς μῶ φωτῶν ἐνοχθ' ἐτύχθης
τοῖς δ' ἐδύσβωλθ' καὶ πρηχθ' οἷς ἐχολῶθης.

Ingressus deinde Erythraeorum urbem, percontatur de nauī. Et cum forte quidam occurrisset salutaturus, qui eum in Phoea uidisset, ab hoc contendit, ut secum disiceret, sicubi nauis appareret qua in Chium transmitteret. Atque ubi in portu naualibusque nullum reperiretur traiectionis nauigiū,

V 3

nauigiū,

nauigium, ille Homerum ad eum locū ducit, ubi piscatoriæ nauicula stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam, qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatur, ut Homerum transportarent. Verum illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem hæc cecinit carmina:

Ναῦτ' ἀνεπαύροι συγερῆ ἑναλίγκιοι ἄτη
 πῶ χῶσιν ἀθήσοιρ βλορ δ' ὄσ' ἡλορ ἔχοντες
 αἰδ' αἰδ' ἔνεοιο δ' ἰὸς ὄθ' αἰδ' ὄσ' ἰμέδοντ'
 Δ' ἐν ἡ γὰρ μέγ' ἐπὶ δ' ἰὸς, ὄσ' ἄλιτ' ηῖτ'.

At uero in altum iam prouectis contigit, ut aduerso uento rapti, eodem unde soluerant recurrerent, ubi etiam dum Homerum in littoris crepidine confidentem offenderunt. Qui cognito nauis recurso, hunc in modum eos alloquitur:

Ἦμας ὃ ξένοι ἔλαβ' ἰδ' ἀνεμ' ἀντί' γ' ἐνόμω
 ὄλλ' ἔλ' καὶ νῦν με δ' ἔλαβ' καὶ δ' πλὴν ὄμ' ἔσαι.

Piscatores autem pœnitentia ducti, quod prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conscendere (si uelit) nauem. Recepto Homero rursus uela faciunt. Cumq; exacto itinere littus appulissent, piscatores ad sua cuiq; opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquant. Vbi diluxit, itineri se accingens oberransq; ad eum locum peruenit, qui appellatur Pinus: illicq; quiescenti noctu pini fructus excussus, quem aliqui σπόγγιον alij κῶνον appellant, Homerus hos cecinit uersus:

Ἄλλ' τίς σ' πένκ' ἀμείνονα κερπὸρ ἴησιν
 ἴδ' ἡς ἐν κορυφῆσιν πολυπῆχ' ἠνεμοίωσιν
 ἔνθα σ' ἴδ' ἔρηθ' ἐπιχθονίοισι βροτοῖσι
 ἴαρετ' εὔτ' ἄρ' αἰρ' κεβρῆνοιο ἀνδρες ἔχωσι.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montē edificare

ficare parabant, ubi ferrum tum effodiebatur. Caterum illinc abiens Homerus, uocem caprarū, quæ ibidem forte pascebantur, secutus, in canes incidit pastorales: qui cum ferocius eum adorirentur, uociferabatur. Quod audiens Glaucus, id enim erat caprario nomen, accurrit festinanter, compellatosq; canes ab Homero excussit. Atq; ubi diu multumq; admiratus fuisset, quod nimirum cæcus existens eodem locorum perueniret, tandem accedens rogabat quis nā esset, & cuius rei indigens, quibusq; modis ad inhabitata illa uastaq; loca diuerterit. Homerus omnē suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum pertraxit. Siquidem homo erat (ut apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum ad suum deduxit tugurium, incensq; igne cœnam instruxit: quæ apposita iussit cœnare secum hospitem. At uero cum canes à cibo abstinentes non cessarent suo more cœnitantem adlatrare, Homerus Glaucum his uersibus alloquitur:

γλαυκε πέπων ἐπιὼν τὸ δ' ἴσως τὸ ἐνὶ φρεσὶ θύσω
 πῶσπον μὲν κ' αἰδ' ἀπὸρ ἐπ' ὠλεῖσθαι θυρῆσι
 δ' ἐναί, ὡς γὰρ ἀμείνονα γὰρ καὶ πῶσπον ἀκούει
 ἀνδρὸς ἐπερχομένον, καὶ ἐς ἔρχεα θηρὸς ἴοντ'.

Hæc audiens Glaucus, latatus est admonitione illa, habuitq; in magna hominem admiratione. Inter cœnandum autem ulro citroq; habitis sermonibus, mutuis quoque colloquijs oblectabantur. Nam Homerus ubi errores suos ciuitatesq; quas adijisset, enarrasset, Glaucus hæc audiens præ admiratione stupebat. Eratq; iam tum cubandi tēpus, & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quam festinantissime iturum.

rum. Descendens autem ad Bolissum, id erat uicino huic loco nomen, hero que suo adito narrauit de Homero, quemadmodum res habebat, quod nimirum pro miraculo hominis aduentum duceret, demum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuncio, coepit cum Glaucio exposulare, qui quoslibet citra delectum erroneos mutilos que reciperet aleret que: tamen praecepit ut hospitium ad se perduceret. Glaucius uero ad Homerum reuersus ea narrauit, insit que sequi se in urbem: fore enim haec ei ad felicem fortunae successum. Quibus non grauatim assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chius Glaucii herus, ubi in colloquium cum Homero uenisset, reperissetque hominem esse cordatum, multa que rerum peritia instructum, coepit suadere ei ut apud se commoraretur, liberorum que quos habebat adolescentis formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi concreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quaecumque iuuenilia ludicra que huius poetae extant, apud Chium illum condidit in Bolisso. Hinc que coepit per urbem inclarescere. Iam uero Thestorides ut primum intellexit Homerum adesse, nauigans e Chio fugam capebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chij uisendi copia, urbem adiit, ludum que illic instituens, pueros carmina docebat. Id cum magna felicitate Chij facere uideretur, multos sibi admiratores conciliauit. Hinc igitur uictu parans tolerabilem, uxore duxit, e qua duas suscipit filias, quarum una decepsit inuupta, alteram uiro Chio elocauit. Enim uero hic poeti manum admolitus, gratiam habuit benemerentibus. Et primum quidem Mentori Ithacensi in Odyseea, ut qui laborantem ex oculis sustinuerit in Ithaca, cuius

beneficij

beneficij gratia eundem ampliter poeti suae infulciens, Ulyssis fingit socium, cuius fidei Ulysses Troiam nauigans, domum familiam que concrediderit, tanquam Ithacensium praestantissimo atque exquisitissimo. Alijs etiam plerisque locis eundem laudibus uehit. Siquidem Mineruam quoties cum aliquo humana specie congregi fingit, Mentori identidem tradit assimilata deam. Ad haec Phemio praeceptori, simul & eruditionis & nutrificationis gratiam in Odyseea retulit in haec uerba:

κῆρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν ποδὶ καλλεΐ ἔθηκε
φῆμιό, ὅς τε πολλοὶ ἐκαίνυσι πάντας αἰείδων.

Et rursum:

αὐτὰρ ὁ φορμίσων ἀνεβάλλετο καλὸν αἰείδων.
Meminit & nauicularij, in cuius comitatu ultro citroque nauigans, urbes locaque plurima collustrauit. Huic nomen erat Mentae. cuius commemorat his uersibus:

μῆντης ἀρχιπέλοιο δαίφρονος ἔχουμαι ἕνα
ἦός, ἀτὰρ ταρπίοισι φίληρετ μοισὶν ἀνάσσω.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui uenientem ad Sutrinam apud Nouum murum hospitio exceperit. Hunc Iliadi inserit his uersibus:

ἀίας δ' ἐγγύθεν ἔλθε φίρων σάκος ὄντε πύργου
χάλκεον ἑπ' ἀβόλον ὃ δὲ τύχιος κάμε τεύχων
στυπτόμων ὄχ' ἄριστος ἔην οἰκία ναίων.

A poeti uero hac inclarescens Homerus, non per Ioniam solum celebrabatur, sed in ipsam usque Graeciam multus de eodem sermo perferebatur. Et cum iam eruditionis exiflimatione augefcentem multi uiserent, inciderunt forte qui suaderent ut in Graeciam se transferret. Quod consilium admittens impense cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumque intelligens Argos multis egregijs

gij

gij's que elogijs celebratum, Athenas non item, proinde hanc poësi suæ affingens, in maiori Iliade, nempe nauium catalogo, Erechtheum his uersibus magnifice laudibus uehit:

Ἄμωρ ἱερεὺς ἦν ἰσοκράτης, ὅρι ποτ' ἀθήνῃ
θεοῖς τε δῖος θυγάτηρ, τέκε δ' ἐξ ἰδωρος ἄρπυρα.

Mnesthea etiam prætorem Atheniensium, tradit in exercitu tam pedestri quàm equestri ordinando peritissimum, idq; his carminibus:

Ἐκὼδ' ἠγαμόνευερ ἴδωσ πετεῶσ ἰππεδευῶσ
τῶ δ' ὑπὸ τῆσ δμοῖοσ ἐπιχθόνιοσ γένετ' ἀνήρ
κωσμίωσσι ἵπποσ τε, καὶ ἀνέρωσ ἀποιδιώτασ.

Aiacem uero Telamonium ipsos que Salamonios, Atheniensibus in nauium nomenclatura adnumerauit, sic scribens:

Ἄιασ δ' ἐκ σελαμῶν ἄγερ δ' ὡσ καὶ δέκα νῆασ
εἴσοσ δ' ἄγωρ ἱεὺσ ἀδελφῶν ἱεῶν φάλαγγεσ.

Postremo in Odyssæa Minervam, postquam cum Ulyssæ in colloquium uenerit, ad Atheniensium urbem quam præcipue colebat, concessisse fugit:

Ἰκετ' ἐσ μαρῶν ἰσοκράτησ, καὶ ἐν χόρῶσ ἀθήνῃσ
δῖνε δ' ἱερεὺσ ποκινωρ δόμωρ.

Hec ubi hunc in modum meditatius composuisset, animo in Græciam trajciendi, commodum profectiorem capessens, Samum appulit, contigitq; forte ut eodem tempore Samij Apaturia festum agerent. Hic Samius quidam agnito Homero, utpote quem iam antè in Chio uidisset, cœpilonos suos adiens, indicauit tanti hominis aduentum. Illi audita multa hominis prædicatione, iubebant adduci eum. Coueniens igitur Homerum Samius, Quâdo quidem, inquit, hospes Apaturiorū festum agit ciuitas, inuitant te

contri

contribules ad idem festum cœcelebrandum. Homerus affuturum se affirmas, comitatur inuitantē. Porro cū iam illuc quò uocatus erat pergeret, in mulieres impegit, quæ in trinio Curotropho sacra facerēt. Sacrifica ex occurstantis aspectu indignata, exclamat: Vir, inquit, faceffas à sacris. Homerus dictū illud in animo uoluēs, rogabat quis nā esset qui loqueretur, & cui deo sacrificaret. Dux eius indicauit mulierē esse, quæ Curotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, huiusmodi carmina illius sacris accinebat:

κλῶσι μοι ἐν χόρῶν ἡσροπρόφῃ, δὸσ ἢ γυαῖκα
τήρ δ' ἐγὼρ ἰσοκράτησ φιλότῃτα καὶ ἐνὸρ
ἢ δ' ἐπιτερεῖ δῶ κλῶσροτ' ἀροισι γέροισι
ἄρ ἔρη ἰσοκράτησ, θυμὸσ δ' ἐμὸν ἴσῃ.

Vbi uero ad cœpilonum collegium, hoc est, Pheuriam, accessisset Homerus, iamq; in limine adium consisteret in quibus epulum instructum erat, aliqui narrant iam tum ardente igne poëtam cecinisse, alij postea accensum quàm carmina ista canere inciperet:

ἄνδρὸσ μερ ἐφῶν ἰσοκράτησ, πύργῃ ἢ πόλῃ
ἵπποσ δ' ἐν πελλῶ κῶσμοσ, νῆεσ ἢ θαλάσσοσ
χρῆματα δ' αἰετ' οἶκον, ἀτὰρ γάραροσ βασιλῆεσ
ἠῶνοσ ἐν ἀγορῇ κῶσμοσ, τ' ἀλλοισιρ ἐρεῖδη
αἰδομένσ ἢ πύρῶσ γάραρωτ' ἐφ' οἴκῃ ἢ δέδη.

Ingressus autem reclinatusq; cum ceteris epulo fructatur, in magno honore admirationeq; ab accumbentibus habitus, ibidemq; ea nocte cubile sibi parauit. Crastino die conspicientes cum figuli, qui ad uiam in figlina larunculos tegulasq; coquebant, & cum intellexissent hominem esse eruditum, compellati iusserunt eum canere, pollicentes cū tegulas, tum alia qualia ea cunq; essent quæ haberent, se illi daturos. Homerus hæc illis cecinit carmina

quæ

quæ uocantur Caminus, id est, fornax.

ἢ μὴ δῶστε μισθὸν ἀεὶ ὡς ἡ κραιμῆς.
 Δεῦρ' ἀγ' ἀθηναίη, καὶ ὑπείρεχε χεῖρα καμίνων
 εἴ δ' ἐμελανθεῖεν κότυλοι, καὶ πάντα μάλ' ἰρὰ
 φριχθῆναι τε καλῶς, καὶ ἡμῖν ἄνορον ἀρέσθι
 πολλὰ μὲν ἐν ἀγορῇ πολυέμματα, πολλὰ δ' ἀγναῖς
 πολλὰ δ' ἐκερδῆναι ἡμῖν δ' ἐπὶ ὡς σφι νοῆσαι
 ἢν δ' ἐπ' ἀναιδείην προεθίντες, ψεύδην ἀρῆσθε
 συγκαλίω δ' ἤπειτα καμίνω δηλητηρίας
 σύντριβ' ὁμῶς μάγιστρον τε καὶ ἀσθεσον ἢ δ' ἐγ' ἀβακτρον
 ὠμόδραμον θ' ὅς τῃ δ' ἔχων πολλὰ κακὰ πορίζει.
 πῆθε πυρίθυσον καὶ δῶματα σὺν δ' κάμινω
 πᾶσα κικηθῆναι κραιμίνων μίγξα κωκυδάντων
 ὡς γὰρ ἄθω ἰππεὶν ἐρύκει, ἐρύκοι δ' κάμινω
 πάντ' ἐν πᾶσι αὐτῆς κραιμίνια λεπτὰ ποιῶσα
 Δεῦρο καὶ ἡλὶς θυγάτηρ πολυφάρμακε κίρκη
 ἄγρια φάρμακα βάλλει, κάκω δ' αὐτοῦς τε καὶ ἔργα
 Δεῦρο δ' καὶ χείρων ἀγέτω πολλίαν κενταύρου
 οἷδ' ἠρακλείου χεῖρας φύχει οἷτ' ἀπόλοντο
 τῆποιον τὰ δ' ἐργα κακῶς, τῆποι δ' κάμινοι
 αὐτῇ δ' διμῶροντας δρώατο ἔργα τῶν νηρέ
 γνηθῶ δ' δρώων ἄντ' ἀκακοδαίμονα τέχνην
 δδ' ἐχ' ὑπερκύψει περὶ ταῦτα πᾶρ τὸ πρόσωπον
 φλεχθεῖν, ὡς πάντες ἐπισαιρτ' αἰσιμα εἶξεν

At uero in Samo hibernans Calendarum festo, potentiorum aedes ostiatim adiens, strenam accipiebat. Canebat autem ea carmina quæ Eresione, hoc est, ramalia, uocantur: ducente eum comitanteq; undecunq; frequenti puorum indigenarum choro:

Δῶμα προσετραπόμειδ' αὐδρὸς μίγξα δωκαμίνωιο,
 ὡς μίγξα μὲν δύνανται, μίγξα δ' ἐρέμει ὄλβιω αἰεὶ

αὐτὰρ

αὐτὰρ ἀνακλίνε δὲ θύραι, πλῆτ' ὅ γ' ἴσσοι
 πολλὰς, σὺν πλῆτ' ὃ καὶ εὐφροσύνη τε θιλλῆα
 εἰρήνη τ' ἀγαθῆ, ὅσα δ' ἄγρια μεσὰ μὲν εἰς
 κυρβαῖη δ' αἰεὶ κατὰ καρδίαν ἔρωσι μάλ' α
 τοῦ παιδὸς δ' ἡ γῶν κατὰ διφραδα ἐθήσεται ὕμμιον
 ἡμίονοι δ' ἄξιοι κραταίωσθαι ἐς τὸ δὲ δῶμα
 αὐτῇ δ' ὑφαίνο ἰσθρ' ἐπ' ἠλέκτρον βεβαῖα
 νεῦμαι σοι νεῦμαι ἐνιαυτοῖσιν, ὡσεὶ χεῖρα δῶρον
 ἐστὴ κ' ἐν προθύροισι, καὶ εἰ μὲν κ' ἰδῶσθαι εἰ δ' ἐμὴ
 οὐχ' ἐσθῆσ' ὀμνῶ, δὴ γὰρ στωικῆσonte ἐνθά δ' ἠλοομεν.

Atq; hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabant, quoties ad Apollinis festum collecti cōueniebant. Ineunte deinde uere, moliebatur Homerus è Samo Aithenas proficisci: subuectusq; unà cum popularibus quibusdam, ad Ium appulit, ubi stationem non ad urbem, sed in littore habebant. Hic contigit Homerum grauius agrotare. Egressus igitur è nauì, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Atq; ubi diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde pleriq; ex urbe Homero uocabant, eumq; audientes reuerenter obseruabant. Iam uero nauitis cæterisq; aliquot qui è ciuitate conuenerunt, illic apud Homerum confidentibus, forte piscatorum ministri eòdem appulerant: qui è nauicula egressi, hæc uerba habuerunt: Agite uero peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præsentibus qui dam iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquit, quæcunq; cepimus, reliquimus: quæ uero non cepimus, nobiscum portamus. Et cum nemo id ænigmati interpretari posset, piscatores explicabant: significantes nimirum se, cum piscium nihil capere possent, desideres in sicco pediculos uenatos. Et horum quotquot cepissent abieciisse, quos non inuenis-

X sent

sent domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina:

Τοίων γάρ πατέρων ἔξ' αἰμάτων ἔκλυται
 οὐτε καθυκλήρων, οὐτ' ἄλλα μίλα μείνωντων.

At qui ex ægritudine hac extremum diem clausit Homerus in Io, non autem (ut arbitratur aliqui) ænigmatis perplexitate eneclus, sed morbo. Extinctus uero in Io Homerus, à comitibus suis atq; ciuibus, qui ex urbe in colloquiū cum eodem uenerant, in littore ibidem honorifice sepeliebatur. Cuius sepulchro multo post tempore Ienses, ubi poësis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt elegiacum:

ἐνθάδε τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖαν καλύπτει
 ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτρα δῖον Ὀμήρων.

Porro quod Aeolicus fuerit Homerus, & non Ionicus, neque Doricus, partim è iam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehenditur. Siquidem poetam tantum qui hominum peculiare mores in suam poesim transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorare. Iam uero carmina eius ex pendentes, indidem pronuntiabitur. Nam cum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quod cum patrijs institutis conueniret. Sic enim inquit:

ἀνέρουσαν μὲν πρῶτα καὶ ἱσφαξαν καὶ ἔδειραν
 κερὰς τ' ἔξισταμον κατὰ τε κνίαν ἐκάλυψαν
 δῖον ἦχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὤμοδ' ἔθησαν.

In his uersibus de ilijs nulla mentio, quibus in sacrificijs tamēn utebantur ceteri, præterquam unam Aeolicam gentem, quæ illa non concremabat. Indicat præterea his quoque uersibus, quod Aeolicus existens, suæ gentis ritibus

bus usus sit:

καὶ ἐπὶ χίλῃς ὀγέτρων ἐπὶ δ' ἄθρονα οἶνον
 λῆθε νεοὶ ἢ παρ' αὐτῶν ἔχον πεμπόλοια χερσίν.

Aeoles enim soli intestina quinque ueribus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. Etenim πέμπει dicunt Aeoles pro πέντε. Atque hæc sane de genere, uita, interituq; Homeri, à nobis relata sint. Caterum ætatem Homeri si quis diligenter recteq; ratiocinetur, ex hisce facile deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamemnon & Menelaus in Iliū habuerunt, annis centum post atque triginta Lesbos oppidatim habitari cepit, cum antea nullam prorsus haberet ciuitatem. Post Lesbum habitata annis uiginti, Cuma Aeolica & Phrycotis appellata habitabatur. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias transfulerunt, quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero uero nato anni sunt sexcenti uigintiduo ad Xerxis usq; in Græciā traiectū, qui uidelicet iuncto Helleponto pontibus cum exercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex his igitur facile fuerit cal-

culo colligere tempus ei, qui prætorum Atheniensium rationem habuerit.

Nam à Troiano bello clauditur. Homerus annis
 cētum sexaginta
 octo.

X 2

FINIS.

INDEX IN HERO-
DOTI LIBROS
NOVEM.

A	Achelous fluuius	118. 312
A	Bantes Ioniae populus	Acherō fluuius ubi 395. 395
A	sr	Achilleus cursus ubi 298.
Abaris fabula	299	305
Abdera urbs à Teijs condi	Achilleum oppidum	397
ta, ubi 90. & 306. 606	Acinacis à Xerxe in mare	
Abæ oppidum Phocensium	deicitur	490
369. & 371. 611	Acraphia oppidū ubi	612
Abrocomes & Hyperāthes	Acrisij progenitores qui	
Darij filij	353	427
Abrotychus Atheniē.	Acrothoon urbs ubi	478
366	Adierā Pœnorum rex	337
Absinthij populus	419	Adimantus Corinthiorum
Abydus urbs 405. 482. 486		
Accipiter Aegyptijs sacer	dux	593
144	Adrastus Phryx ob fratri	
Accipitrū sepultura ubi ib.	diū à Croeso expiatur	24
Aces fluuius	255	Adrastus custos Atys
Aceratus propheta	392	27
Achæmenidarum cognatio	de nepos	25. 28
unde	72	Adrastus sibijpsi mortem
Achæmenes Darij filius Ac	consciuit	28
gypti præses	467. 501	Adrasti calamitosi monu-
Achæmenes ab Inaro interi	mentum	381
mitur	467	Adria à Persis occupatur
Achæorum duodecim gene-	87	
ra & partes	81	Adyrmachida Pœnorū pri
Achææ Cereris templū	379	mi ubi
		347
		Acaces

INDEX.

Aeaces Sylofontis, Sami ty	nienf.	389. 390
rannus	412	Aeginetæ ab Atheni. supe-
Aeaci sanum	391	rantur
Aeacides Sanius	329	443
Aedes hospitæ Veneris ubi		Aegis unde appelletur
163		348
Aedificiū è solido saxo ubi		Aegli populus
197		247
Aegaleus mons ubi	592	Aegyptij thoraces Persis
Aegalonie ciuitas	80	usui
Aegææ Aeolie ciuitas	82	76
Aegæa urbs in Pallena	511	Aegyptiaca Thebæ
Aegeum mare	309	96
Aegeus Oilyci filius	333	Aegyptij duodecim deorū
Aegina (aliàs Argia) Ari-		primi institutores
stodemi uxor	426	115
Aegilia Styrcorum insula		Aegyptij aras, simulachra,
448		delubra primum dijs statu
Aegicores Iouis filius	381	runt
Aegiales ab Aegialao dicti		ibid.
382		Aegyptus fluuij donum
Aegialees Pelasgi	500	116
Aegion ciuitas	80	Aegyptiaca regionis natu-
Aegiroëssa Aeolie ciuitas		ra & descrip. 116. & 129
82		Aegypt. agrorum cultura
Aegida tribus	333	spontanea
Aegila locus	342. 346	120
Aeginetarum nomen unde		Aegypt. sementis
595		ibidem
Aeginetarum strenuitas	593	Aegypti diuisio secundum
Aeginetarum odia in Athe-		Iones
		120. 193
		Aegypti diuisio secundum
		Herodo.
		121
		Aegypti ambitus & descri
		ptio
		158
		Aegyptus, Asia & Africa
		terminus
		121. & 246
		Aegyptij qui sint, ex Iouis
		Ammonis oraculo
		122
		Aegypti miracula
		129
		Aegyptiorum instituta &

I N D E X.

mores 130
 Aegyptij sacerdotes rasi 130
 Aegyptij cum feris uescuntur ibidem
 Aegypt. circuncisio, & huius rei causa 130.159
 Aegyptiorum uestitus 130.149
 Aegypt. scriptura & literarum duplex usus ibi.
 Aegypt. religio, cultus erga deos maximus 131.132.133
 Aegypt. piscib. & fabis abstinent 131
 Aegypt. sacrificia di ritus 131
 Aegypt. maximus deus quis 132
 Aegypt. uictimæ 131.136
 Aegypt. ablutiones post contactum suum 136
 Aegyptium subulcum ingredi templum nefas ibi.
 Aegyptij quo tempore sues immolent, & suilla carne uescantur 136
 Aegypt. quorum deorum nomina nesciat 138
 Aegyptiorum præcipui conuentus 141
 Aegyptior. sustuaria pugnana 143
 Aegyptus Africa finitima 143.246
 Aegyptiæ fera sacra 143
 Aegyptiorum cura circa ferarum 143
 Aegyptijs crocodili sacrosancti 145
 Aegyptio phœnix sacrosancta 146
 Aegyptiorum purgamina 148
 Aegyptij Afrorum saluberrimi ibid.
 Aegypt. panis celestis appellatus ibid.
 Aegypt. aer immutabilis ibi.
 Aegypt. uinum ex hordeo ibi.
 Aegyptus uitis caret ibi.
 Aegypt. cantilena 149
 Aegyptij prodigiorum, diuinationumq; obseruantisimi ibid.
 Aegypt. quorum deorum oracula habeat 150
 Aegypt. medicina quomodo sit distributa ibidem
 Aegypt. lugendi ritus ibi.
 Aegypt. mos in condiendis cadauerib. 151
 Aegypt.

I N D E X.

Aegypt. unguenta qualia 154
 Aegypt. naues ibid.
 Aegypt. uela iuncea 155
 Aegypt. reges 156.161.162.163.167.171.178.179.182.189.191.206
 Aegypti linum 159
 Aegypt. feriæ 174
 Aegypt. immortalitatem animalium primi asseuerauerunt 171
 Aegyptiorum calamitas 174
 Aegypt. progenies 181
 Aegyptus in XII. regulis distributa 183
 Aegypt. castra, locus ubi 187
 Aegyptiorum mysteria 194
 Aegyptijs pluuia portensissima 204
 Aegypt. capita cur dura 205
 Aegyptiorum fuga 204
 Aegyptij ignem animalia ferunt 208
 Aegyptius quidam uocalissimus 330
 Aegypt. clades apud Irasam 337
 Aegyptiorum à Persis defestio 464
 Aegyptij à Xerxe subacti 467
 Aegypt. ab Aprie rege defestio 338
 Aegroti Babyloniorum quomodo curentur 104
 Aegrotos Indi epulantur 249
 Aenus urbs & ubi 492.311
 Aenesidemus Hippocratis satelles 525
 Aenea oppidum ubi 511
 Aenigma piscatorum 689
 Aenyri, Cœnyri 424
 Aeoles à Croeso subacti 12.20.21
 Aeolum in Xerxiano exercituum armatura 501
 Aeolica ciuitates 82
 Aeoles tributarij Dario 345
 Aeoles olim Pelasgi appellati 501
 Aeolum mos in sacrificijs 691
 Aeoles ab Hymea captiui tur 407
 Acorpata Scythis quid 317
 Aeris copia apud Massagetas 12
 Aerijs Iupiter & Neptunus ubi 654
 Aeropus, Gauanes & Perdiccas,
 X 4

I N D E X.

diccas, fratres	612	Afri pastoritij & eorum	
Aeris mutatio in hominibus		uictus	347
Causa morbi	148	Afrorum pastoritiorum sa-	
Aes alienum debere apud		crificia	ibid.
Persas turpissimum	77	Africae pastoralis regio fe-	
Aes apud Aegyp. preciosis-		ras gignit	249
simum	211	Agasicles Halicarnasseus	
Aestatis & hyemis simula-			80
chra ubi	167	Agathyrus Herculis filius	
Aesopus fabularum scri-			280
ptor, genere Samius	176	Agathyrus populus	295.
Aeschines Eretrius dux			315
	446	Agathyrorum mores &	
Aeschylus poeta	189	amicitia	316
Aeschrionia tribus Samio-		Agaristiae porci	456
rum ubi	213	Agaristiae somnium	459
Aethiopum circūcisio	159	Ager Caicus	418
Aethiopum uictus uitaq; lō-		Agina urbs ubi	80
gisi.	211	Aglauriae Cecropis filia tē	
Aethiopes ubi	495	plum	597
Aethiopum in Xerxiano		Aglomachi turris	340
exercitu armatura	495	Agora locus	492
Aethiopum discrimen	495	Agrestium boum ubi ingēs	
Africae terminus quis	121	multitudo	512
Africanus & Auster uenti o-		Agrianes fluuius	311
mnium pluuiosisimi	124	Agrianae populus	359
Africanus mons ubi	172	Agriculator ubi contem-	
Afrorum deditio	205	ptui habeatur	356
Africa Aegypto contermi-		Ahena citra ignem feruen-	
na	246	tia	33
Africa arboribus nuda	343	Ajax Telamonius	58
		Aime-	

I N D E X.

Aimnestus Spartiata	647	Alexander Macedo aue-	
Alabanda urbs	612	us	606
Alalia à Phocensibus ædifi-		Alexandri tyrannidis ori-	
catur	88	go	612
Alarodij populus	247	Alexandri progenies	614
Alarodiorum in Xerxiano		Alexander Amyntæ dux,	
exercitu armatura	497	& Macedonum rex	639
Alati serpentes ubi	253	Algæ Achaie	534
Alazer Barceorū rex	340	Alitta Venus Arabibus di-	
Album littus ubi	479	cta	74
Alcaeus Herculis filius	12	Alilat Vrania Arabibus	
Alcaeus poeta	397	dicitur	203
Alcenor & Chromius Ar-		Alizonas populus	115
giui	47	Aliarchus Arcefilaum strā	
Alcmaeonidæ, genus Athen.		gulat	338
	379	Aliarchus dolo interficitur	
Alcmaeonidæ an scutum		ibidem	
Persis prodiderint	454	Alopece insula	380
Alcmaeonidarū generis cla-		Alpis fluuius ubi	295
ritas	455	Alpeni uicus	536
Alcmaō Megacelis filius ib.		Alpenus urbs ubi	550
Alcmaonis in auferendo au-		Alpheus & Maron fratres	
ro callidū commentū	456		555
Alee Mineruae templum		Alysonij populus	246
	38.549	Amasis rex	134.176.182.
Alee ludus & tesserae à			191.195
Lydis primum inuentus		Amasis regis monumētū	194
fertur	55	Amasis rex Saitanus	ibid.
Alebadæ Thessalie reges		Amasis regis mos	196
	466	Amasis Mineruae uestibulū	
Aleuadae populus	533	erexit	ibid.
		X 5	Amasis

I N D E X.

Amasis amicitia cum Cyre 199
 Amasis uaria donaria 198
 Amasis Cyprum primis omnium cepit 199
 Amasis regis mors 204
 Amasis cadauer uerberi. caeditur 208
 Amasis cadauer crematur ibidem
 Amasis epistola ad Polycratem 226
 Amasis picturati thoraces 223
 Amasis Maraphius 341
 Amathusij populus 400
 Amaxampeus fons amarus 296
 Amazones populus 317
 Amazonum cum Sauromatibus commixtio 318
 Amazonum sedes ubi 320
 Amazonum nuptiae 320
 Amestris Xerxis uxor 493.
 508.668
 Amestris crudelitas in Mafistae uxo. 668
 Amici deploratio 207
 Amiantus Lycurgi filius 457
 Aminoclis fortuna 541
 Amnias Palleneus Atheniensis 589
 Amompharetus Pitaneii 643
 Ammonis oraculum de Aegypt. 122
 Ammonij populus ubi 133.
 345
 Ammon Aegyptijs quid ibidem 133
 Ammonis oraculi origo 140
 Amorges Persarum dux 406
 Ampa urbs ubi 415
 Ampelon 510
 Amphiarao aureus clypeus à Cræso donatus 31
 Amphilytus Acarnan ario lus 36
 Amphilyti uaticinium ibi. 318
 Amphiarai expeditio in Thebas 677
 Amphiarai templum apud Delphos 54. & oraculum 611
 Amphicrates rex 229
 Amphiloachus Amphiarai filius 246
 Amphion 393
 Amphimnestus Epidamnus 457
 Amphictyo

I N D E X.

Amphictyonidis Cereris fa num 545
 Amphictyonis sanum & se dilia ibidem
 Amphictyoes populus 379
 Amphissa urbs ubi 571
 Amphicea oppidum ibi.
 Amphictyoes populus ubi ibidem
 Ampracij 595
 Ampraciotæ 596
 Amyntæus 180
 Amyntas 360.396
 Anaclorium templum 648
 Anacreon Teius 258
 Anacharsis 294. & eius caedes 305
 Anaphlystia tribus 314
 Anaphanes Cysiorum dux 493
 Anaua urbs Phrygiae 481
 Anaxandrides Lacedaemoniorum rex 38
 Anaxagoræ opinio de Nili incremento 123
 Anaxandrides & eius uxor 369
 Anaxileus Rhegiorum tyrannus 416
 Anachimolius Asteris, & eius caedes 379.380
 Ancora Sophanis 651
 Androphagi populus ubi 284.315
 Androphagorum mores 316
 Andrus insula 366
 Andrum Graeci obsident 602
 Androcratis sanum ubi 628
 Andromeda Cephaei filia 493.523
 Anderica ubi 454
 Angarion Persis quid 595
 Angites fluius ubi 508
 Angrus fluius 295
 Anguilla Aegyptijs sacrosancta 146
 Animarum immortalitas atque transanimatio 171
 Animalia Indica grandiora ceteris 252
 Anisis urbs 178
 Anisis Aegypti rex ibid.
 Anisis imperium Aegyptiorum recuperat 180
 Anni humanae uitae septuaginta 23
 Annus ab Aegyptijs primus inuentus, in quo duodecim menses ab eisdem distinctus 115
 Anopaea mors & uicus 550
 Antacai ubi 297
 Antandrus

I N D E X.

Antandrus locus	364	Apis aula ubi	187
Antandros urbs ubi	485	Apis Græcorū lingua quid	
Anthela urbs	535	ibidem	
Anthela uicus ubi	544	Apollinis & Dianæ paren-	
Anthylla oppidum	157	tes	189
Antichares Cleonius	371	Apoll. ara ab Aristeo extru	
Antidorus Lemnius	563	cta	283
Anticyra urbs	544	Apollo Scytharum deus	
Apaturia ab Ionibus Athe	298		
nis celebrari solita	81.687	Apollo Octosyrus apud	
Aper immensus Mysorum		Scythas	ibidem
opera deuaftans	25	Apoll. oraculum Batto red=	
Aper in Africa nullus	349	ditum	336
Apheta loci nomen	542	Apollinis fons ubi	337
Aphistia Pallene urbs	511	Apollinis simulachrum	453
Aphlystij Iouis templū	543	Apoll. delubrum apud Abas	
Aphrodisias insula ubi	342	591	
Apia urbs ubi	122	Apoll. oraculum apud Del=	
Apidanus fluius Thessa-		phos	592
lia	513	Apoll. arma sponte appa=	
Apollinis Ismenij templum		rentia	ibid.
31.54.378.611		Apoll. Ptoi fanum	611
Apollinis imbre Cræsus è		Apollonia urbs ubi	312.
pyra liberatur	51	659	
Apoll. Triopij sacrum atq;		Apolloniatas ager	659
certamen	80	Apolloniatis oraculum red=	
Apoll. oraculum apud Ae=		ditur	ibid.
gyptios	550	Apparytae populus	246
Apollo Aegyptijs Orus di=		Apries rex Aegypti	191.
ctus	182.189	337	
Apollinis templa ubi	188	Aprijs bellum cum Sidoni=	
		bus	

I N D E X.

bus & Tyrijs	191	Arcades	81.374
Apries strangulatur	194	Arcefilaus rex	331
Aqua diuersarum qualita=		Arcefilaus rex strangula=	
tum ubi	345	tur	338
Aqua Stygis ubi	435	Arcefilaus eijcitur Samo	339
Ara duodecim deorum ubi		Arcefilaus Samum recupe=	
115		rat	339
Ara à quibus primum dijs		Arcefilai mors	340
consecrata	ibidem	Archandri urbs	156
Ara Diane	310	Archander Pthij Achai fi=	
Ara forensis Iouis	372	lius	ibidem
Ara Herculis	535	Archilochus Parius	14
Ara uentorū in Thyia	536	Archidice meretrix	177
Arabia ubi	252.291	Archias Samius	227
Arabia mons	116.291. &	Archidemus Zeuxidemu fi=	
humus	119	lius	434
Arabici sinus descriptio	118	Arcis Athenien. expugna=	
Arabum fides constantissi.		tio	384
203		Arads rex filius Gygis	15
Arabia tributorum immu=		Arads Priemias expugna=	
nis	246	uit	ibid.
Arabia qua producat	252	Areius pagus	597
Arabum in Xerxiano exer		Arenæ maxima uis	213
citu armatura	495.499	Argathonius Tartesiorum	
Ararus Scythia fluius	295	rex	87
Araxes fluius	106. &	Argathonius moritur	88
eo insula	291	Argadeus Iouis filius	381
Araxis accolæ quo uictu &		Argentum & aurum pri=	
uestitu utantur	106	mum à Lydis signatū	55
Arborea lana mollissima		Argentum in usu Scythæ	
ubi	252	non habent	303
		Argiui	

I N D E X.

Argiui 374 Ariantes rex 308
 Argiuorum cum Spartis de
 agro Thyrea contentio
 47 Aridolus Alabandensium
 Argiuorū fines ditioq; ibi.
 Argiuorum rasura 48 tyrannus 342
 Argiuorum mulieribus ue=
 titum aurum ferre ibid. Ariens & Astyagis nuptiæ
 Argiuorum oraculum 322 43
 Argiui Xerxi subdi malue=
 runt, quàm Lacedæmonijs
 esse inferiores 323 Arietes cur non immolen=
 Argiuorum cum Persis affi=
 nitas ibidem 255. & 282. & 287 tur 133
 Argippæi populus ubi 286 Arictes Thebanis sacrosan=
 Argis dea 289 tur ibidem
 Argi lucus à Cleomene in=
 cenditur 438 Arimasspi uiri unoculi ubi
 Argilum Græca urbs ubi 255. & 282. & 287
 308 Arimassij uersus 282
 Argiopijs locus quidam Arion Methymneus dela=
 644 phino insidens ad Tena=
 Argos ciuitatum Græcia rum euectus est 18
 nobiliss. 19 Arion Methymna. diithyrā
 Argon Heraclidarum pri=
 mus, Sardinum rex 12 borum primus autor ibi.
 Argus ædificatio 344 Arij populus 247. 494
 Argos à seruis occupatur Ariorum in Xerxiano exer=
 438 citu armatura 494
 Ariabignes Darij filius Arionis ingens donarium
 305 in Tanaro 19
 301. 392 Ariomardus Caspiorū dux
 494
 Ariomardus Moschorum
 dux 497
 Aripithes Scytharum rex
 305
 Arisba Lesbi ciuitas 82
 Ariston

I N D E X.

Ariston rex Lacedæmonio=
 rentia 392
 rum 38 Armeniorum in Xerxiano
 Aristodicus Heraclides Cy exercitu armatura 496
 mæus 85 Arpoxais Targitai filius
 Aristophilides Tarentino=
 rum rex 265 278
 Arsamenes Vtiorum dux
 Aristeus Proconnesius uersi 495
 ficator 282 Arsamenes Aethiopū dux
 Aristei Proconnesij ara & ibidem
 statua 283 Artabanus Hystaspis filius,
 Aristagoras Cyzicenus Xerxis patruus 470
 329. 369 Artabani oratio de inferen=
 Aristagoras Cymeus 329 do Græciæ bello ibidem
 Ariston Byzantius ibidem Artabanus Susa dimittitur
 Aristagoras Mileti tyran=
 nus 373 490
 Aristagoras Ionice rebel=
 lionis autor 373 Artabazus Pharnacis Par=
 Artabazi mors 609 thorum dux 494
 Aristagora oratio ad Cleo=
 menem 375 Artabazi fuga cum Persis
 645. 657
 Aristagora mors 407 Artabamensura Persicaro r
 Aristocyprus Soliorum rex Artachæes Achæmenides ge=
 404 nere, & eius proceritas
 Ariston rex 431 308. 309
 Aristides Lysimachi Athe Artacia urbs 282
 nien. 588 Artæus Artachæi filius 478
 Aristidis nobile facinus 594 Artaphernes Hystaspis fi=
 Arizanti populus Medica lius 363
 nationis 59 Artaphernes Sardinum præ=
 Armenij pecuarij 103. 374 fectus 384
 Arma Martia sponte appa Artapher. Ionib. uectigalia
 imponit

I N D E X.

imponit 423
 Artaxerxes quid Græcis si-
 gnificet 445
 Artaxerxes Xerxis filius
 305.324
 Artayctes Sesti præfectus
 stipiti uiuus suffigitur 482
 Artayctes Macronum dux
 497
 Artayctes Xerxis prætor
 669
 Artayctes captus 670. su-
 spenditur 671
 Artayntes Actachei 609
 Arteata Persarū genus 71
 Artembaris Medus 65
 Artembaris oratio apud
 Persas 671
 Artemidis, id est, Dianæ te-
 plum 335
 Artemisia Lygdamis filia,
 Xerxis exercitum secuta
 302
 Artemisium ubi 335
 Artemisæ gloriosa pugna
 391
 Artemisæ capiendæ præ-
 mium 393
 Artibij equus 403
 Artibij cædes 404
 Artimpasa Venus apud Scy-
 thas 298
 Artiscus fluuius ubi 311
 Artochmes Armeniorum
 dux 496
 Artontes Mardonij filius
 655
 Artozostra Darij filia 423
 Artypheus Artabani Gan-
 dario, dux 494
 Artystona Darij uxor 495
 Artystona Cyri filia ibid.
 Ariandes Aegypti prætor
 340
 Aryandis mors 341
 Aryandicum argentum ibi.
 342
 Asbystæ populus ubi 342
 Ascalon urbs Palestinæ 60
 Aschi liquoris genus 286
 Asia à Phraorte subacta 60
 Asiam omnem trans Halym
 fluuium Cyaxares sibi sub-
 iccit 61
 Asiæ imperium ad Scythas
 transfertur 60
 Asiæ termini quot & ubi
 291
 Asia unde sortita nomē 294
 Asias familia ibid.
 Asini apud Scythas non ui-
 suntur 325
 Asinorum uox Scythis in-
 sueta

I N D E X.

sueta
 Asini ubi cornibus præditi
 349
 Asini non potantes ubi ibi.
 494
 Asina Dryopum urbs 385
 Asmach populus ubi 126
 Asopus & duæ eius filiae
 387
 Asopus fluuius 450. 344
 634
 Asphatines Persa 235
 Asphaltus quid & unde
 trahatur 95. 454
 Assa urbs ubi 510
 Assesæ Mincræ templum
 17
 Assyriorum imperium 36
 Assyriorum bellū cum Phra-
 orte 60
 Assyrij à Medis subigun-
 tur ibidem
 Assyrijs Venus Myllitta uo-
 catur 74
 Assyriorum bellum cum Cy-
 ro 94
 Assyriæ siccitas 102
 Assyriæ seges quomodo ir-
 rigetur, frumentumq; pro-
 ueniat ibid. 177
 Assyria quæ & ubi 121.
 291
 ibid. Assy. armatura in Xerxia=
 no exerci. 493
 Assyrij Græcis Syrij dicti
 494
 Astyages Cyaxaris Medo=
 rum rex 28. 42
 Astyages à Cyro capitur
 43
 Astyages cum Cræso affini-
 tas ibidem
 Astyages cum Ariena nu-
 ptie ibi.
 Astyages Cræsi auus mater
 ibid.
 Astyages à Persis capitur
 73
 Astyages patre defuncto,
 Scytharum regnum susci-
 pit 61
 Astyages somnia ibidem
 Astyages Cyrum agnoscit
 66
 Astyages Harpagi filium
 mactat 68
 Astya, Harpagen prodito=
 rem arguit 67
 Asylum Herculis ubi 163
 Asychis Aegyptiorum rex
 177
 Asychidis regis pyramis la-
 teritia 178

INDEX.

Atarneus ager ubi	86.599	Athenien. nunquam solum	
Atarbechis urbs ubi	133	uerterunt	529
Atarnes fluius	295.485	Athenien. unde dicti	594
Atarnes Darij regis fra.	553	Athenæ captæ	597
Athamâtes Aeloi filius	543	Athenien. uirtus in propu-	
Athenien. sanctimonia iuris		gnan. arce	ibidem
iurandi adacti seruare	50	Athenarū arx incensa	598
lonis leges	21	Athenarum incendium	623
Athenien. Græcorum po-		Atheniensis. præclara facta	
tentissi.	32		630
Athenæ Græ. urbs in sig.	79	Athenæ ab Homero cele-	
Athenæ tyran. liberatæ	381	bratæ	686
Athenien. præstantia	186	Athenades Trechinius	549
Atheniæ. mutua cædes	389	Athos mons effoditur	478
Atheniensis quidam fibulis		Athos mons ubi	ibidem
à mulieribus cõfectus	390	Athres fluius ubi	295
Athenien. cum Aeginetis		Atlanticum mare ubi	107
bellum	443	Atlas fluius	295
Athenien. x 1 i. dij	449	Atlantes populi ubi, & un	
Athenien. panagyriæ	451	de dicti	346
Athenien. apud Maratho-		Atlas mons ubi	ibidem
nem uictoria	452	Atossa Darij uxor	245.463
Athenien. uxores à Pelasgis		Attaginus Phrymonis filius	
raptæ	461	Theba.	624
Atheniensium laus	468	Atticorum lingua	33
Atheniensis. solū cur à Per-		Atticarum mulierum unâ	
sis uastatum	514	cum liberis cædes	462
Athenien. Græciæ liberato		Atticus medimnus quid sit	
res	517		101
Athenien. oraculum	ibid.	Atramyttium urbs ubi	485
Athenarum arx	519	Atrayntes dux Pactyen-	
		sum	

INDEX.

sum	495	349	
Atrydæ exercitus aduersus		Auster & Africus uenti	
Ilum	477	omniū pluuiosissimi	124
Atys Lydi pater	12	Auschisæ populus	342
Atys Cræsi filius	24	Autonous & Phylacus Del	
Atys oratio ad Cræsum pa-		phorum heroës, & eorum	
trem suum	25	delubra	593
Atys Adrasto custodiendus		Auxesiæ & Damia simula	
datur	ibidem	chra	388
Atys cuspide ictus, pater=		Axius fluius Mygdoniam	
num somnium implet	27	à Bottiæide dirimit	511
Atys Cræsi filij mors	ibid.	Azanes Artæi Sogdorum	
Atys rex Thuscorum	55	dux	494
Auchatæ Scythæ	278	Aziristus locus ubi	337
Augurium expulsionis ma-		Aziris portus ubi	342
gorum	238	Azotus urbs Syria à Psam.	
Auri immensa uis à Gyge		expugn.	189
Delphis dicata	15		B
Aurum & argen. à quo pri-		B abyloniurum foedus	
mum signatum	55	cum Cyro	45
Aurum Indicum	248	Babyloni tyranus Labyne-	
Aureacea arena ubi, & quo		tus	ibidem
modo diripiatur	251	Babylon Assyriæ urbs cele-	
Auras fluius ubi	295	ber. nominis	94
Aurea platanus atque uitis		Babylonis situs & magni-	
ubi	480	tudo	ibid.
Aureorum metallorum cer-		Babylonis centum areæ	
tamen	652	portæ	95
Aureus tripes apud Del-		Babylonis constructio	95.
phos	654	96	
Auses populus ubi	344.	Babylonis duæ plage	95
			Y 2
			Babylon

I N D E X.

Babylon à Cyro capitur	ibidem	
101.106	Babylon secundo à Dario	
Babylonis regionis poten-	capitur	275
tia quanta	101	Bacchus Aegypt. Osiris di-
Babylonis principatus Per-	Æus	133
sis satrapia dicitur	ibi.	Bacchi festū apud Aeg. 137
Babylonica regio fossis di-	Bacchici sacrificij iuuentor	
stinctā	102	quis
		ibid.
Babylonia fertilitas	102	Bacchica Orphica
Baby. palmæ usus & diuer-	Bacchi delubrum	310
sitas	ibidem	Bacchantium uox
Baby. nauicula orbiculata	Baccidis oraculum	366.
ibidem		387.395
Baby. cultus	103	Bactriorum in Xer. exer. ar
Baby. comata capita	ibid.	matura
		494
Babylonis sceptrum gesta-	Bactriorum dux Hytaspes	
re sine insigni nefas	ibid.	494
Babyl. leges & instituta	Bactriana natio	83.247
ibidem	Badra genere Pasargadi	
Babylonicarum uirginum		341
auctio	104	Badres Hytansis filius My
Baby. medica cura erga æ-	learum dux	495
grotos suos	104	Bageus Artotis filius
Baby. mellea sepulchra	105	Bagassaces Teucrorū dux
Baby. ablutio post coitum		496
ibidem	Barba sacrificæ ominosa	
Baby. uictus	106	398
Baby. talentum	245	Barbarorū uociferatio
Baby. mulieres strangulat	Barbarorū apud Maratho	
272	nē ingens strages	453
Babylonis obsessio à Dario	Barbarorum fuga cum Ar-	
	tabazo	

I N D E X.

tabazo	650	ad Cræsum	201
Barbarorum cædes	ibidem	Biantis Prienæi consilium	
Barcaeorum deditio	205	ab Ionibus spreum	90
Barca oppidum	246.338	Bibli quid Ionibus	378
Barca obsidio	352	Bisaltia regio ubi	508
Barcaeorū expugnatio	353	Bisalt. regis crudele faci-	
Barca uicus	354	nus in filios	604
Barcaeorum foedus cum Per-		Bisanihes oppidū ubi	516
sis	353	Bistonis lacus Dicææ con-	
Baris nauigij genus	156	tiguus	507
Battus Arcesilai filius	199	Bistones Thraciæ popu-	
Battus generis Polymnesti		lus	ibidem
	334	Bithyni à Cræso subacti	
Batto unde nomen institu-			20
tum	336	Bithyni populus quis	496
Batti claudi regnum	336.	Biton & Cleobis beati	22
	338	Bitonis & Cleobis Argiuū	
Beatus qui diem suum recte		genus	ibidem
obierit	23	Biton & Cleobis in certa-	
Beccus quid sit	114	minib. uictores	ibidem
Belides portæ	274	Bitonis & Cleobis felicis.	
Bellorū Græcorū initia	0	exitus	ibi.
Belli inter Cambysen &		Bitonis & Cleobis effigies	
Amasim occasio	200	apud Delph.	ibid.
Bellum seruatorum	438	Bœotia terra	137
Bellum Peloponnensium		Bœbeis lacus ubi	513
	651	Bogis amplissimæ laudes	
Benemeriti Orasangæ Per-			506
sis dictæ	590	Boges Eionis urbis præfe-	
Bermius mons ubi	614	Æus	ibid.
Biantis Prienæi responsio		Bolbitinum ostiū Nili	121
		X 3	Bolissus

I N D E X.

Bolissus locus	684	de Pactya	83
Boues mares Aegyptij im-		Braurō insula ubi	331.462
molant	132	Brongus fluius	295
Boum sepultura apud Ae-		Brundisium urbs	315
gyp.	132	Brygi populus	422
Bos lignea sepulchri loco		Bubastis oppidum	141.178
ubi	174	Bubastis quid Aegyptijs	
Bobus ubi cornua succre-			178.189
scant	287	Bubastis, hoc est, Dianæ tē-	
Boues præpostere pascen-		plum	ibidem
tes ubi	346	Bubares Megabizi filius	
Boum agrestium ingens uis			478.612
ubi	312	Bucolicum ostium Nili	121
Borysthenes fluius ubi		Budi populus	59
284.297		Budini populus ubi	285.
Borysthenes fons huberri-			317
mus	297	Budinorum mores	ibidem
Borystenitarum emporium		Bulis Spartiata Nicolai fi-	
283		lius	515
Borysthenitæ populus ubi		Bura Ioniæ ciuitas ubi	80
284.297		Busæ Medicæ nationis po-	
Boryes ubi gignantur	349	pulus	59
Boreæ uxor Orithyia Eri-		Busiris oppidum	141
chtei filia	540	Butus urbs	188
Boreæ delubrum apud A-		Byblestia ubi	93
then.	541	Byzantium	310.419
Bosphorus Cimmericus	281.		
314		C	
Bottiais terra ubi	511	Abalij populus	246
Branchidæ populus	28	Cabales Poeni ubi	342
Branchidarum oraculum		Cabeles Meones quem	
		cultum in Xerxiano exer-	
		citu	

I N D E X.

citū tulerint	496	Calasirium Aegyptiorum	
Cabeles Lasinij (aliās La-		plagæ quæ	193
sonij) dicti	ibidem	Caladiæ Indiæ popul.	248
Cabyrorum orgijs Thra-		Calatibus urbs ubi	481
ces initiantur	138	Callatiæ Indi parentibus	
Cadauera Pers. quomodo		uescuntur	219
humentur	78	Callista insula	332
Cadaueris paterni oppi-		Callias Heleus Iamideorum	
gnorandi lex	177	uaticinus	371
Cadauera ubi non creman-		Callimachus Aphidneus	
tur	208	450	
Cadaueris regij lustratio a-		Callimachi cædes	452
puḍ Scyt.	302	Callias Phenippus Hippo-	
Cadmei Dryopes	81	nici pater	454
Cadmæa uictoria Phocen-		Calliæ filie tres	455
sib. obtigit	89	Callias Hipponici	523
Cadmus Tyrius	137.377	Callipotani populus	525
Cadmæa literæ	378	Callipida populus	283
Cadmæorum ab Argis eie-		Calyndici montes ubi	92
ctio	ibidem	Calestra urbs	511
Cadmus Scythæi Couis	530	Calui à natali ubi	285
Cadmi iustitia	531	Caluitici causa	205
Cadytis urbs Syriæ	190.	Camarina urbs	526
202		Camarinei populus	ibidē
Caira Halyattis uxor Croc		Cambysis nuptiæ cum Mā	
si mater	54	dane	61
Caira uestis	390	Cambyses Cyro patre de-	
Caicus ager ubi 418. & flu		functo regnum suscipit	
uius 485		113	
Cayster fluius	399	Cambysis expeditio aduer-	
Calasiries Aegyptij	192	sus Aegyp.	ibid=
		X 4	Camby

INDEX.

Cambyſes aduer. Amasim Canales miræ longitudinis
bellum mouit 200 204
Cambyſis ortus 201 Canaſtreū promōtorii 314
Cābyſis expeditiones 208 Candaules Græcis Myrſi=
Camby. dona ad regē Ma= lus dictus Sardiūm tyran
crob. 209 nus 12
Cambyſes impetum in A= Candaules ab Alcæo Her=
pim facit 214 culis filio oriundus 12
Camby. ſomnium ibidem Candaules Sardiūm nouiſ.
Camby. parricidia 214 rex ibi.
Cambyſes ſororem interi= Candaulis amor in uxorem
mit 215 ſuam ibidem
Camby. morbus 216 Candaulis uxor Gygi nu=
Cambyſes uinolentus 217 da uiſa ibi.
Camby. crudeliſ. facinora Candaulis interitus 14
217 Candaulis oppidum ibid.
Camby. fatum, imprecatio, Cappaſocib. à Croſo bel=
mors 232 lum infertur 41. 42
Cameli formidini ſunt e= Cappaſoces Græcis Syri
quis 46 nominantur 42
Camerus oppidum 81 Cappaſoces populus 42.
Campus Niſeus Medica 374
regionis 485 Caprarum immolatio ubi
Cameli Indici forma 251 133
Camici oppidi obſeſio 332 Capripedes homines ubi
Camicum Acragantini in= 256
colunt ibid. Caput ſine futura 655
Caminus Homeri 688 Capita Aegy. cur dura 205
Cana mons ubi 485 Capita Perſarum cur fragi
Canabum Nili oſtium ubi lia ibid.
120. 163. 189 Carcinitis oppidum 297.
314

INDEX.

314 Carmen orthium 19
Cardamyla nunc Aſia di= Carnia feſta 546. 585
ſta 585 Carpathium mare 222
Cardia urbs 419. 422. 492. Carpis fluiuius 295
669 Carthaginienſium bellum
Cares in poteſtatem à Cy= cum Phocen. 89
ro ſubacti 20 Caryſtus ubi 289
Cares populus 91 Caryſtus obſeſſa & capta
Caria pars Ionie 79 445
Caricarum mulierum lex Caſambus Ariſtocratis 435
aduerſus maritos 81 Caſiæ collectio 253
Cares inſularum habitato= Caſiliris uestis lineæ genus
res 91 apud Aegyptios 149
Carum inuenta tria memo= Caſius mons Aegypt. & Sy
rantur ibid. riam diſterminat 190
Cares indigenæ & Abori= Caſius mons 202
gines ibid. Caſmena urbs 526
Carij Iouis templum apud Caſbatyrus oppidum 250.
Mylaffos ibidem 293
Cares Aegyptij 142. 187. Caſpium mare 107. 291
246 Caſpij maris long. & lati=
Carius Iupiter 381 tudo 107
Carum cum Perſis prælium Caſpij populus 247
406 Caſpiorum in Xerx. exer.
Cares Pedafenſes 415 armatu. 494. 498
Caria à Perſis capitur 417 Caſſandanes Cambyſis ſi=
Carum in Xerxi. exer. ar= lius 201
matura 500 Caſſiterides inſula ubi 255
Cares olim Hocines appel Caſſius mons ubi 116
lati ibidem Caſthanaea urbs ubi 538
Carina urbs ubi 485 Caſtorum teſticulorum me
X 5 dica

I N D E X.

dica uis & operatio 317
 Castor & Pollux Tyndari de 331
 Castratio iuuenum 419
 Catadupa 121
 Cataractæ fluius ubi 479
 Catiari Scythæ 278
 Caucasus mons 60.107
 Caucasij populus 248
 Caunus urbs ubi 400
 Cebrenia à quibus adificata 682
 Cecropidæ, Cranai, Pelasgi 595
 Ceiorum oraculum 290
 Celene urbs ubi 479
 Celta populus ubi 29.295
 Centum insule 82
 Cephensis Beli filius 493
 Cephissus amnis 571
 Cereasi populus ubi 129
 156
 Cercoponhedæ 550
 Cereris templum 171.297
 Cereris & Liberi principatus apud inferos 171
 Ceres Aegyptijs Isis dicta 189
 Cereris Achææ templum 379
 Cereris templo adherens, manibus truncatur 443
 Cereris Amphictyonidis fœnum 545
 Cereris & Proserpina fœdera 582
 Cereris Eleusinæ templum 644.661.662
 Certamen Triopij Apollinis 8
 Ceruus i Africa nullus 349
 Chalcedonius populus ubi 419
 Chaldæi inter Assyrios 494
 Chalybes in potestatem à Cræso subacti 20
 Châpsæ crocodili dicti 146
 Charadra oppidum Phoenicæ 571
 Charaxus Mityleneus 176
 Charopinus 399
 Chemmis insula ubi 188
 Chemmis oppidum 152
 Cheopes Aegypt. rex 171
 Cheopes Aegyptijs ne sacrificarent interdixit ibi.
 Cheopes filiam suam prostituit 173
 Cheophrenis regis Aegypti pyramidis ibidem
 Chersonesum opp. à quibus

I N D E X.

bus conditum 281
 Chersonesus ubi 328. & 507
 eius præstantiores urbes 463
 Chersonesus Athenien. ditionis 16
 Chiorum bellum 79.198
 Chius oppidum 87
 Chij Pactyam Persis tradunt 87
 Chiorum cædes & constantia 414
 Chiorum prodigia 417
 Chidori aqua Xerx. copijs deficit 512
 Chidori fluius origo ibid.
 Chileus Tegeata 621
 Chilonis Lacedæmo. constitium 33
 Chilo Lacedæmo. uir præstans 557
 Chœnix quid 428
 Chœrea locus 446
 Choaspes fluii. 99. 374. 376
 Chorasmijs popu. 247.255
 Chorasmuorū in Xerxiano exercitu armatura 494
 Chorus iuuenum pestilentia absumptus 417
 Chormius Argiuis 47
 Cicones Thraciæ populus 507
 Cilicia ubi 121.129.246
 Cilices populus 246
 Cilicum in Xerxi. exerc. armatura 500
 Cilices unde dicti ibidem
 Cilix Phœnix Agenoris filius 500
 Cilix Cyenensis Horomædontis filius 501
 Cilla Aeliæ ciuitas 82
 Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, Cræso uel tuftior 12
 Cimmeriorū è sedibus suis eiektorum in Asiam transitus 15
 Cimmerij ex Asia per Hælyat. exacti 16
 Cimmerij ex Europa pulsati 60
 Cimmerij ubi 281
 Cimmerij muri ibid.
 Cimmeriorū sepultura ibi.
 Cimmerius Bosphorus ubi ibidem 316
 Cimmerium mare ubi 293
 Cimonis cædes & septicium ubi 447
 Cinnamonū quomodo colligatur

I N D E X.

Ligatur 253
 Cineas rex Theſſaliae 380
 Cinyps ſtueius ubi 43.371
 Cippi Hercul. ubi 129.134
 Cippi Seſoſtris nomine inſcripti 158
 Cippi Darij regis ubi 310
 Cippus Croeſi regis ubi 481
 Cippis Midæ regis Gor-
 gij, epigramma ab Home-
 ro inſcriptum 678
 Circuncionis Aegypt. cau-
 ſa 130
 Circuncifio quibus com-
 munit 159
 Ciſij. Ciſiorum regio 374.
 376
 Ciſiæ portæ 274
 Ciſiorum in Xerx. exer.
 armatura 498
 Cius ſtueius ubi 295
 Cius urbs capitur 406
 Clazomenæ urbs 79.98
 Clazomenæ urbs capitur
 407
 Cleander Phygaſeus uates
 439
 Cleander Patareus Gele
 tyrannus 525
 Cleobis & Biton à Solone
 beati habit 22
 Cleobis & Biton Argiuū
 genus ibidem
 Cleobis & Biton in certa-
 minibus uiſtores 22
 Cleobis & Bitonis feliciff.
 ibid.
 Cleobis effigies apud Delp.
 ibidem
 Cleombrotus & Leonides
 gemini 370
 Cleomenes Spartiatarum
 rex 271.426
 Cleomenes uirorū inſt. 271
 Cleomenes naſcitur 370
 Cleomenis regnum 373
 Cleomenis ad Ariſtagoram
 oratio 385
 Cleomenis profugium 435
 Cleome. inſania 436. & un-
 de 439
 Cleomenes ſeipſum laniat
 436
 Cleomenes lucum Argium
 incendit 438
 Cleonæ urbs ubi 478
 Clinias Athenien. 565
 Clifthenes Alcæonidis 381
 Clifthenes Ath. eiicitur 383
 Clifthenes Sicyonis tyran-
 nus 456
 Clifthenis oratio ad procos
 filia

I N D E X.

filia ſua 458
 Clytiades ex Iamideorum
 genere 634
 Cnidus ciuitas 80.198 15
 Cnidij Lacedæmoniorum
 coloni 93
 Cnidiorum regio ibi.
 Cnydij de Iſthmo fodendo
 Pythiam conſulunt ibi.
 Cnidorum deditio ibidem
 196
 Cobon Ariſtophanti 432
 Codrus Athenien. rex 385
 Coës Erxandri filius lapidi
 bus interemptus 369
 Cois Erxandri filij oratio
 ad Dar. 313
 Coitus hirci cum muliere
 136
 Coitus in templo 143
 Coitus Indorum in propa-
 tulo 250
 Coitus & partus uiperæ
 253
 Coitus Naſamonum in pro-
 patulo 342
 Colaxais Argitai filius 278
 Colchi ubi 60.159.248.
 290
 Colchorum circuncifio 159
 Colchicum linum ibidem
 Coliadis ora 594
 Colleſtis Aegypt. panis 148
 Colophon ubi 79
 Colophon à Gyge capitur
 15
 Colonos in Thuſciam quis
 primum deduxerit 55
 Coloſi concubinarum My-
 cerini regis 175
 Coloſi androſphyngis ubi
 196
 Coloffus Vulcani 197
 Coloffas Phrygiæ oppidum
 481
 Colubri ab equis deuoran-
 tur 45
 Columba Dodonææ 140
 Columnæ Herculis ubi 279.
 334.547
 Columnæ albæ ubi 405
 Colus cum fiſo foeminis tra-
 ctanda, non arma 339
 Coma Lacedæmoniorum
 48
 Coma Babyloniorum 103
 Combria urbs 511
 Commētarij Homericæ pro-
 feſtionis 676
 Compedes Lacedæmo. apud
 Tegeatas 38
 Compaſacus flu. iuxta Abde-
 ram 507
 Conſultant

INDEX.

Consultant Persæ inter po- Crastis, Crastia Minerua
 cula 75 372
 Consultationis usus quis Cranai Pelasgi nominati
 471 394
 Conchylia in montibus ubi Critalli Cappadociæ 479
 118 Crobizi populus Thraciæ
 Contadesdus fluius 311 295
 Copais palus ubi 612 Crocodili natura 145
 Coquendi modus citra lebe Crocodilus animal & uolati-
 tem 299 69 ibidem
 Corcyra urbs, Corcyraei po- Crocodilus, solus animalium
 pul. 224 inferiore mandibulâ non
 Coreyræorum oratio ad mouet ibidem
 Xerxem 331 Crocodilus animalium soli
 Coresum ubi 399 trochilo pacatus ibidem
 Corinthia uestis 390 Crocodili Aegyp. sacrosan-
 Corint. mulieres à Perian- Ai ibidem
 dro denudatæ 396 Crocodili capiendi modus
 Corobius 334 146
 Coronæi populus 387 Croco. tricubitali magnitu-
 Corona oleagina Olymp. dine ubi 349
 præmium 368 Cræsi genus altius repeti-
 Cornua quibus in locis ma- tur II
 turius proueniant, aut se- Cræsi pater Halyattes ib.
 rius 287 Cræsus quarum regionum
 Corys fluius Arabiæ 203 tyran. fuerit ibid.
 Corycium antrum 392 Cræsus ad pendendum tri-
 Cotyle quid sit 168 butum Græcos coëgit 12.
 Crater in ostio ponti 308 20
 Crater Argolicus 334 Cræsus Iones, Aeoles, Do-
 Crathis fluius ubi 80 res subegit 12. 20
 Cræsus

INDEX.

Cræsus Lacedæmoniorum ge 42
 amicus 12 Cræsus exercitum Halym
 Cræsi regnum 20 fluium traicit 43
 Cræsus Græcorum primus Cræsi. Pteriorum urbem ex
 Ephesijs bellum intulit pugnat 44
 20 Cræsus Syrorum prædia
 Cræso urbs Dianæ ab ob- deuasat ibidem
 sessis Ephe. donatur ibid. Cræsus Syros exterminat
 Cræsus quas gentes in po- ibidem
 testatem suam redegerit Cræsi & Cyri regum pu-
 ibidem gna ibid.
 Cræsi somnium de filio A- Cræsus capitur 45. 48. 49
 tys 24 Cræsi. oraculum de nuto fi-
 Cræsi liberi 24 lio redditur 49
 Cræsus Adrasten ob fratri Cræsi filius uocalis factus
 cidium expiat 24 49
 Cræsus ob mortē filij duos Cræsi regnum quot anno-
 annos in luctu transigit rum ibidem
 28 Cræsus super ingentem li-
 Cræsi. tentata oracula, uera gnorum struem imposi-
 deprehen. 28 tus, Solonis recordatur
 Cræsus donaria & hostias 30
 Pythio consecrat 30 Cræsi. Apollinis imbre è
 Cræsus potentissimos Græ pyra liberatur 31
 ciæ sibi conciliat 32 Cræsus abauui sui crimen
 Cræsi legati de ineunda pa- luit 33
 ce ad Lacedæmo. 40 Cræsus Cambysi traditur
 Cræsus aduersus Cappado 110
 ciam exercitum parat 41. Cræsi crater 223. & pecu-
 42 nia 369
 Cræsi. affinitas cum Astya- Cræsi in Alcmeoniden mu-
 Cræsus nificen

I N D E X.

nificentia 456 42
 Cræsi cippus ubi 481
 Creston oppidum 33
 Crestoniatarum lingua ibi. 42.60
 Cressea regio 511
 Crestonicus ager ibidem
 Cremmi emporiū ubi 284
 Cretensum oraculum 532
 Crex animal 147
 Crios Polycrati 435
 Crisæus campus 571
 Crophis mons ubi 125
 Crotoniatarum genus 596
 Cubitus regius quid 94
 Cubitus Aegyptius, 54
 mius 193
 Culicum uis ingens apud
 Aegypt. 155
 Cultus Babyloniorum 103
 Cuma ciuitas Aeoliæ 82.
 674
 Cuma capitur 407
 Curientes Argiorum colo=
 ni 404
 Currus aureus Xerxis 604
 Currus sacer Iouis ibidem
 Cyaxares Medorum tyrā
 nus 42.60.
 Cyaxari puer trucidatus,
 in moremꝫ uenationis
 apparatus offertur à Scy.
 Cyaxares Phraortis filius
 42.60
 Cyaxares Asiae populos
 primus in prouincias di=
 stinxit 60
 Cyaxaris prælium cum Ly
 dis ibidem
 Cyaxares Asiam sibi subij
 cit ibidem
 Cyaxares Ninum ciuitatē
 ibidē
 Cyaxares x. l. imp. sui an=
 no moritur 61
 Cyanea insula ubi 309
 Cybeles templum concre=
 matur 400
 Cyclades insulae ubi 365
 Cydra urbs ubi 481
 Cydippa Terilla Anaxilei
 uxor 530
 Cydonia urbs à quibus con=
 dita 229
 Cilices Cræsus in potestatē
 suam redegit 20
 Cylon Athenien. 383
 Cyllyrij Syracusarum ser=
 ui 525
 Cynurij populus 585
 Cynesij populus 129
 Cynipis fertilitas 351
 Cynoce

I N D E X.

Cynocephali ubi 349
 Cynibij populus 595
 Cyprij uersus Homeri 165
 Cyprus à quo primum ca=
 pta 199
 Cyprus tributaria facta ab
 Amasi ibid.
 Cyprus insula 374
 Cypriorum defectio à Me
 dis 400
 Cyprij claues 403
 Cypriorum oratio ad 10=
 nes 403
 Cyprij in seruitutem reda=
 ti 405
 Cypriorum in Xerxiano
 exercitu armatura 500
 Cypriorum uaria genera
 ibidem
 Cypselus Eetionis filius 15
 Cypselus Periandi pater
 394
 Cypselus unde appellatus
 ibidem
 Cypsela quid ibid.
 Cyrenæorum deditio 205
 Cyrena urbs 246
 Cyrenæi populus 335
 Cyrenæorum pugna cum
 Aegyp. 337
 Cyrenæorum 7000 à Pœ=
 nis caesi 338
 Cyren. focminarum super
 stitio 347
 Cyrenaica regionis foccu
 ditas 351
 Cyres fluius 296
 Cyrmana, aliàs Scyrmia=
 da, Thracæ 312
 Cyranis insula ubi 350
 Cyrenensium distributio
 338
 Cyrus Cambysis filius 28.
 62
 Cyri & Cræsi pugna in
 regione Pteria 44
 Cyri fœdus cum Babylon,
 45
 Cyri nobile stratagema 46
 Cyrus seipsum cognoscere
 incipit 66
 Cyri mater Astyages 53.
 61
 Cyrus infans morti desti=
 natus clam nutritur 62,
 64
 Cyri nutritius pater Mi=
 tradates 63
 Cyrus rex puerorum eligi
 tur 65
 Cyrus à magis regnasse di=
 citur 68
 Z
 Cyrus

I N D E X.

Cyrus à cane educatus fer=	chra	388
tur	70	Danaus & Lynceus Chem
Cyrus Assyrijs bellum in=	mitani	152
fert	94	Daphnæ Pelusie 127.160
Cyrus in Babyl.exercitum	Daphnis Abydenus	329
ducit	99	Darius Histaspis filius 97.
Cyrus Gyndem fluuium ul	110.235.464	
ciscitur	99	Darij regis auaritia 99
Cyrus Babylonem capit	Darij regis statua	161
101	Darij ad monarchiam ex=	
Cyrus in Massagetis expe	hortatio	242
ditionem parat 106.108	Darius quo machinamen=	
Cyri somnium & eiusdem	to imperio Persarum po=	
interpretat.	110	titur 244
Cyri casus in pugna con=	Darius rex Persarum de=	
tra Massaget.	12	claratur ibidem
Cythera insula ubi 47.557	Darij matrimonia	245.
Cytissorus	543	465
Cyzicus urbs ubi	419	Darij lapideum simula=
D		chrum 245
Dadice populus	246	Darius inflitor ibi.
Daducarum in Xerxi	Darij thesaurus & annu=	
ano exerci.armatura 494	um tribu.	248
Dai Persarum genus	72	Darius Cambysis satelles
Damas Siritanus Samyris	267	
filius	457	Darius Babylonem obsi=
Damasithymus Candaulis	dione cingit	272
filius	502	Darij elogium celebre de
Damasithymus Calynden=	Zopyro	ibi.
sum rex	591	Darij expeditio in Scy=
Damie & Auxesia simula	thas	276
		Darius

I N D E X.

Darius Indos subegit 293	Delij sacri	445
Darius quas urbes in Scy=	Delos tremuit	ibid.
thia condiderit 323	Delius Thebanorum	453
Darij crudele factum 309	Delus insula à Pifistrato	
Darij moneta	341	expiatur 36
Darius quid Græcis signifi	Delphici oraculi respon=	
cet 445	sum	29
Darij liberi de imperio di=	Delphicum oraculum ue=	
sceptantes 464	rax à Croeso deprehen=	
Darij obitus	465	sum ibidem
Darianus exercitus aduer=	Delphorum fuga	572
sus Scy.	445	Delphorum indigena hero
Darij legati in puteum cõ	es	573
ijciuntur	514	Delubra à quibus dijs pri=
Darij uxor & duo filij 553		mum consecrata 115
Dardaneï populus	99	Delubrum Iouis Olympij
Dardanus urbs ubi	486	ubi 116
Dardanus urbs capitur	Delta Nili	119.120
405	Demaratus Spartiatarum	
Darite populus	247	rex 385
Dasis urbs	213	Demarati nomen 431
Datis Medus natione 444	Demarati eulogium	434
Datis oratio ad Delios 445	Demarati stratagema	557
Daurises Persarum dux in	Demarati pugillares	559
seruitutem redactus 406	Dæmon maximus Aegy=	
Decimæ Ioui necessario	ptiorum	132
redduntur	52	Democides Crotonien.me=
Delphonus uates	660	dicus 259
Decelensium immunitas ue	Etigalium	651
Etigalium	651	Democedes splendidis mu=
Delie puellæ sacre	289	nerib.donatur 262
		Democedis in medicina
		prof=

I N D E X.

profectus	263	Dianæ templum	335
Democides explorator in		Diacœleuia	447
Græciam mittitur	265	Diactorides Cranonius	
Democidis nuptiæ	266	457	
Demonax Mantineus	338	Dicæi diuinatio	381
Demophilus Diadromei		Dicæa urbs Græca	506
552		Dictynes delubrum	229
Dentes ex uno osse	655	Dictyes ubi gignantur	
Deorum oracula apud Ae	349		
gypt.	150	Dies repente nox facta Ly	
Deorum acres uindictæ		dorum Medorumq; bello	
354.599		43.60	
Depositi reddendi argumē		Diei natalis obseruatio ab	
tum	441	Aegypt.	149
Derusæi Persarum genus		Diei in horas distributio à	
72		quibus facta	161
Dersei Thraciæ populus		Dieneis Spartani præstan	
507		tia	554
Detractio importunif. res		Dioces Phraortis filius	57
471		Diocem Medi sibi iudicem	
Dianæ oraculum apud Ae		constituunt	ibidē
gypt.	150	Dioces Medorum rex de-	
Dianæ templum ubi maxi-		claratur	58
mum	178.188	Dioci regia à Medis ædifi-	
Dianæ & Apollinis paren		catur	ibidē
tes	189	Dioces in exercenda iusti-	
Diana Aegypt. Bubastis di-		tia incorrup.	59
cta	ibidem	Dioci defunct. Phraortes in	
Dianæ puluinar	224	reg. succe.	ibidem
Dianæ regiæ sacra	289	Dionysius Aegyptijs Ofi-	
Dianæ ara ubi	310	ris dictus	182
		Dionysius	

I N D E X.

Dionysius Vrotalt Arabi-	32	Dorus Hellenis filius	ibid.
bus appell.	203	Dorum demigratio	ibid.
Dionysij educatio	253	Doriensum sacra	80
Dionysij Phocensis oratio		Dori. ei necis causa	372
ad Iones	411	Dorum in Atticum expe-	
Dionysij oraculum	597	ditiones	385
Dionysiophanes Ephesius		Doricum uestimentum	390
655		Doriensum principum ori	
Dion urbs ubi	478	go	427
Dipæenses populus	635	Dores unde propagati	
Dithyramborum primus		autor quis fuerit	18 560
Dithyrambus Harmati-		Doriensum ciuitates	585
deus	554	Dorum Asianorum in Xer	
Diues quis dicatur	23	xiano exercit. armatura	
Doberæ populus	359	501	
Doberes populus ubi	507	Doriscus Thraciæ littus	
Dodona	139	479. & ingens campus	
Dodonæ columbæ	ibi.	492	
Dodonæum oraculū apud		Doris Anaxandrides	527
Græcos uetustif. omnium		Dotus Megasidi filius Ma	
ibidem		tiendorum dux	496
Dolonci Thraces	419	Dropici Persarum genus	
Doloncorum oraculum ib.	72		
Domus ex sale ubi	347	Dryopes populus	571. 585
Donaria à Gyge Delphis		Drymos urbs	571
consecrata	15	Duodecim deorum instit.	
Dores Asiæ populus à Cræ		Aegypt.	115
so subacti 12. & 20. 500		Duodecim deorum ara ubi	
Dorica gens	33. 80. 81. 91	116	
Dorico genere excellentes		Dymanates	382

I N D E X.

Dyma ubi 81
Dyras fluiuis ubi 344
Dysenteria in Xerx. exer= 644.661
citu 604
Dysorus mons ubi 360
E
E Benum ubi nascatur 254
Ecbatana quid 38.83
Echinadam insularum ma= 513
re ubi 118
Echemmis insula 188
Echines genus murū apud 350
Afros 350
Echenus Eropi filius Hyl= 629
lum interemit
Eclipsis solis 483
Eetion Cypseli pater 15
Eetion Echebrates 393
Eetioni oraculum redditur 19
ibidem
Effigies argentea pistricis 31
Croesi
Elon urbs supra Strymo= 479.507
nem
Elbo insula 180
Elatea oppidum 371
Electrum ubi 255
Elephantina urbs 117.122
197
Elephātes Acthiopie 254
Eleusij inuaduntur 385
Eleusina Cereris templū 644.661
Elorus fluiuis 325
Enagees qui dicantur 383
Enarees thelie morbi cura 61
tores apud Scythas 301
Enarees androgyni 301
Enipeus Thessaliæ fluiuis 513
Epaphi boues 131
Epaphus Aegypt. lingua 187
apis dicitur 214
Epaphi figura 214
Epaphus è uacca genitus 81
ibidem
Epidaurij 554
Epigrammata Spartiatā= 79.118
rum
Ephesus 19
Ephesijs à Cræso bellum 333
infertur
Ephesij obsesi Cræso ur= 453
bē Dianæ donauerunt ibi.
Epium oppidum 45
Epizeli prodigiosa ceci= 329
tas
Equi colubros uorant 97
Equi camelos reformidant 46
Equorum & canum nume 410
rus

I N D E X.

rus regis Baby. 101
Equi à Messagetis soli im= bellum 16
molantur 113
Equi fluiuales Papremita= Erythraeorum cum Chijs 279
nis sacri 146 371
Equorum fluiualium natu Etearchus Ammoniorum 128
ra ibidem rex
Equi syluestres candidi Etearchi regis sermo de Nili ortu 129
296
Equæ Olympicæ uictrices Etearchus Oaxi rex 335
447 Etesia uenti causa inflatio
Equa leporem enixa 491 nis Nili fluminis 123
Equarum iuba pro cristis Eualcides Eretriorum dux 400
quibus 495
Equæ Thessaliæ omnium Euagoras Lagonis 447
optimæ 543
Equestrium Persarum co= Euboicum pondus 245
piarum numerus 499 526
Erasinus fluiuis 436
Eretria capta, direpta, in= Euboica plebs uenundata 526
censa 446
Eretrienses populus 595
Erechtheios templum in Euboij populus ubi ibid.
ara Athen. 398
Erethone Homeri 688
Eridanus fluiuis ubi 255
Erixo Arcefilai uxor 338
Erochus oppidum 371
Erophantus Parieneus 329
Erythraea insula 79.162
Erythraei populus 410
Erythraeorum cum Chijs bellum 16
Erythya insula 279
Erix regio Heraclidarum
Etearchus Ammoniorum 128
Etearchi regis sermo de Nili ortu 129
Etearchus Oaxi rex 335
Etesia uenti causa inflatio nis Nili fluminis 123
Eualcides Eretriorum dux 400
Euagoras Lagonis 447
Euboicum pondus 245
Euboica plebs uenundata 526
Euboij populus ubi ibid.
Euclides & Cleander Hipocr. filij 525
Euclibon 339
Eueesperides ubi 342.352
Euenetus Lacedæmonio= rum dux 534
Euenius uates excæca. 659
Euphrates in rubrum ma= re ex Armēijs decurrit 95
Euphratis ductus atq; an= fractus 97
Euphrates Armeniam à Cilicia

I N D E X.

Cilicia determinat	376	443
Euphorbus, Philagrus pro ditores	446	Eurytus & Aristodemus 534
Eupalinus Magerensis	355	
229		Eurybiades Euryclidæ
Eunuchi in precio habitii	360, 394	
398		Euxinum mare 11. 42
Euripidis opinio de Nili incremento	123	Euxinus pontus 294
Euristhei genus	370	Exampæus locus ubi 308
Eurimachus à Plataeënsib. interfi.	356	Exampæi abenum ibidem
Europa Agenoris Phœnicum regis filia	10	Exemplum iustæ uindictæ corrupti iudicis 364
Europa à Græcis rapitur ibidem		Exercitu donari apud Persas exinimum 667
Europæ filij Sarpedo & Minoë	92	Exitus rerum inspiciendus 24
Europæ extrema	254. 293	Experimenti compendia 469
Europa ubi & unde dicta	291. 294	Expiandi ritus apud Lydos idem qui apud Græcos 24
Europæ laudes	466	F
Europei Macedonum accola	496	Fabis Aegyptij abstinent 131
Euryleon obtruncatur	372	Fames mira 670
Eurysthenis familia	427	Famis discutiendæ inuentum à Lydis 56
Eurysthenes unde dictus ibidem		Fames Xerx. exercitum excipit 604
Eurydame Leutychedis uxor	434	Fanum Panionium 80
Eurybates Aeginetarū dux		Fanum Iouis Beli apud Babylon. 534

I N D E X.

bylo.	95	puđ Persas 77
Fanum Thebani Iouis	96	Fœderis ineūdi ritus apud Medos & Lydos 43
Fanum Protei regis Aegyptiorum	162	Fœmina semiuipera 280
Fanum Dianæ ubi maximum	178	Fœmina uirili uirtute 591
Fanum Latonæ ubi	188	Fœmina agrestes ubi 348
Fatis frustra obstititur	232	Fontes Mæandri ubi 479
Fax Vulcani apud Græcos	595	Fontis mirum 211
Feles prolis amantissima	144	Fons amarus 296. 308
Felium sepultura ubi	ibi.	Fons Apollinis 337
Ferri compactionem prius excogi.	191	Fons solis ubi 346
Feræ Aegyptijs sacræ	143	Formicæ Indiæ, Græciæ 250
Ferarum cura apud Aegyptios	143	Formæ in Xerxe dignitas 540
Ferarum interfectores apud Aegypt. morte multatur	142	Fortunatus quis sit 23
Festum Theopha.	30	Fortunatus circus eosdem fortunatos esse non finit 108
Festum accensionis lucer. apud Aegypt.	142	Fortuna Aminocli Cratænei 541
Fides Arabum constantijs.	203	Frigoris mira uis ubi 287
Filiorum Iouis cognomina	381	Fructus ebrios reddēs 106
Flamma è Iunonis simula chro	438	Fulgura & tonitrua in Xerxianum exercitum ingruunt 486
Fluminum ueneratio a=		Funerum lustra. apud Scythas 303
		Furis apud Aegyptum calidijs. commen. 170
		Fustuaria pugna apud Aegypt.

INDEX.

gypt.	143	titur	526
G		Gelonis magna imperan-	
GAdes ubi	279	di libido	528
GAeson	661	Genitura Indorum qualis	
Galaica olim, nunc Erian-	250		
tica	506	Geometria ortus ab Aegy	
Galipus urbs Græca	510	ptijs	161
Gamori Syracusani appel		Gephyrei populus	377
lati	525	Gergithæ ab Hymæa capi-	
Gandarij populus	246	untur	407
Gandariorum in Xerx. ex-		Germani Persarū genus	72
er. armat.	494	Gerrus flu. & locus	284.
Garamantes populus	343.		297.298
346		Gerra Persica	646
Gargaphius fons	628.641	Geryonis uacca	279
Gauanes, Aëropus & Per-		Geraë	321
diccas fratres	612	Gigonus oppidum ubi	511
Gebeleizes dæmon	Getæ-	Gillus Tarentinus	267
rum	312	Gindanes populus	343
Gela oppi. à Lindijs condi		Gindanarum mulierū fim-	
tum	524	bræ	343
Gelonus Herculis filius	280	Glauci Chij inuentum	19
Gelonus urbs	317	Glauci Epicydidis aquitas	
Geloni populus	ibid.	441	
Gelonorum regio, mores,		Glauci stirps extrita	ibid.
uictus	ibid.	Glaucus caprarius	683
Geloni agricultura operã		Glisantem Thermodon in-	
nauant	ibidem	terfluit	639
Gelon Dinomenis filius		Gnomonis & poli inuen-	
520		tio ab Aegy.	161
Gelon Syracusana urbe po		Gobryes Darij filius Syro	
		rum	

INDEX.

rum dux	496	83	
Gobryas Persa	235	Græcorum litera & scri-	
Gonnus urbs ubi	512.534	ptura	130
Gorgonis caput	153	Græci ab Aegyptijs ple-	
Gorgo Cleomenis filia	373	raq; sumpserè	137
Gorgus Salaminiorum rex		Græcorum dij	182
401		Græcum sanum apud Ae-	
Gorgus ad Medos transfu		gypt.	198
git	ibid.	Græcanicorum operū tria	
Gratiarū collis nemoribus		maxima apud Samos	229
frequens	344	Græcorum natalitia	287
Græcorum bellorum initia		Græcorum litera ex Phœ-	
9		nicibus	377
Græcorum resson. super		Græcorum imbecillitas in	
raptu Medæ	10	bello ineundo	469
Græci imperium Priami		Græcorum iusurandum	
euerterunt	ibidem	514	
Græci ante Cræsi imperiū		Græcorum de conspirando	
liberi	12	contra Barbaros consti-	
Græcorum oracula	28	lium	520
Græci eadem semper lin-		Græcorum specul. à Xerx.	
gua usi	33	capiuntur	ibidem
Græcæ gentis laudes	34.	Græcorum oratio ad Gelo	
503		nem	526
Græcorum Athenien. sa-		Græcorum Persam opperi	
pientiss.	34	entium catalo.	544
Græci Ionum nomen resu-		Græcorum in bellando uir	
gerunt	80	tus	553
Græcorum festiuitatum no		Græcorum mores	557
mina	82	Græcorum classes aduer-	
Græcorum negociationes		sus Xerxem	559
		Græcorum	

I N D E X.

Græcorum classica uictoria 563
 Græc. de insequendo Persa consultatio 600
 Græc. ad Plateas exercitus summa 632
 Græcorum præda è Persarum clade 654
 Græcorum sepultura 656
 Grinus Therae insule rex 333
 Gruum pelles in locum clypeorum 495
 Grumi grandes salis in montibus 545
 Gryphes ubi 255
 Grues Scythicae ubi hybernent 123
 Grynia Aeoliae ciuitas 82
 Gygame Pœni ubi 342
 Gyges Dascyli filius 12
 Gyges Candaule interempto uxore eius & regno potitur 14
 Gyges suffragio Delphici oraculi Lydorum regnũ possedit ibidem
 Gygis atnepos de Candaulis morte pœnas dedit ibidem
 Gygis donaria Delphis cõ

secrata ibidem
 Gyges barbarorum primus apud Delphos muneram posuit ibidem
 Gygis tribunal ibidẽ
 Gyges Mileto & Smyrnae arma intulit ibidem
 Gyges Colophonem cepit ibidem
 Gygis crimẽ Cræsus luit 53
 Gyges Heraclidarum satelles ibidem
 Gygeus lacus proximus Halyattis sepulchro 55
 Gygea Alexandri soror 362
 Gygea Amyntæ filia 612
 Gymnici certaminis institutio 153
 Gyndis flumi. ortus 99. 376
 Gyndis fluij riuiuli 99.
 100

H

Hagetorides Antagora filius 652
 Halicarnassus ciuitas 80. 198
 Haliacmon fluuius 512
 Halizones populus ubi 283
 Halys annis 11, 20, 42, 60.

74.375

I N D E X.

74.375
 Halys annis in mare Euxinum uoluitur 11
 Halys annis Medicum imperium & Lydum disternat 42
 Halyattes successor Sadyatti 15
 Halyattis bellum cum Cyaxare & Medis 16
 Halyattes Cimmerios ex Asia exigit 16
 Halyattes Smyrnam capit ibidem
 Halyattes ad tiliarum fistularumq; cantum in expeditionem procedebat 16
 Halyat. paternum bellum administrat ibid.
 Halyatti oraculum à Pythia redditur 17
 Halyattis cum Milesijs socius 18
 Halyattes Mineruæ duodelubra ædifi. ibidẽ
 Halyattis regnum & mors 19
 Halyatti defuncto Cræsus in regno succedit ibid.
 Halyattis dona Delphis cõsecrata 19. 592
 Halyattes fugientes Scythas recepit 42
 Halyattis uxores Cairæ & Iadæ 54
 Halyattis sepulchrũ apud Lydos 55
 Halyattis sepulchrum ab emptitijs hominibus & ancillis constructum ibid.
 Hamasus rex Cyro confoderatus 45
 Hamilcar Carthaginiensis rex 530
 Hamilcaris genus & mors 531
 Harmamithres Persici equitatus præfectus 499
 Harmocydis oratio ad Phocenses 625
 Harpagus Medus 46
 Harpagus Astyagis familiaris 62
 Harpago coram Astyage expurgatio 67
 Harpago filium Astyages mactat 67
 Harpagus proprium comest. 68. 87
 Harpago ad Cyrum litera. intra leporẽ reconditæ 71
 Harpagus

I N D E X.

Harpagus exercitui Astya
 gis contra Cyrum praefi-
 citur 73
 Harpagus Ionia subacta,
 in Caras exercitum tradu-
 xit 91
 Harpagus Cyrum in pote-
 statem regni inuexit 87
 Harpagus in feriozem Asia
 subigit 94
 Harpagus Persa 418
 Harpagus in Mazaris de-
 functi locum sufficitur 87
 Hebes tessera 661
 Hebrus fluuius ubi 311.492
 Hecataeus historiographus 181
 Hecataeus Egesandri 407
 Hecataei Egesandri sermo-
 nes 461
 Hector successor Troiani
 regni 167
 Hedoni Thraciae populus
 507
 Hedonorum noue uiae 508
 Hegesicles Spartiatarum
 tyrannus 37
 Hegesipyla Miltiad. uxor
 422
 Hegesistratus tyrannus 396
 Hegesistratus Telliadeus
 aruspex 635

Hegeistrati interitus 636
 Helenae ab Alexan. raptus
 10.163.164
 Helena Menelao redditur
 166
 Helenae templum 430
 Heleus uaticinus 263
 Heleus Agaei Peloponne-
 sius 457
 Helice ubi 80
 Heliopolis solis urbs 141
 Heliopolitani Aegyptiorum
 solertissimi 15.146
 Heliorum certamen 190
 Helis Aetolorum ciuitas 585
 Hellepontij populus 246
 Hellepontus 309
 Helleponti pons 481
 Helleponto Xerxes com-
 pedes iniecit 482
 Hellepont. stig. à Xerxe
 inuruntur ibidem
 Hellepont. Xerxes mune-
 ribus don. 450
 Hellepontias, uentus subso-
 lanus 540
 Helles filiae Athamantis se-
 pulchrum 492
 Hemus 295
 Heneti populus 104.357
 Heraclidae Sardiū reges

I N D E X.

12
 Heraclidarum genus ibid.
 Heraclidarum imperium
 quot annorum ibidem 192
 Heraclidarum ultio in at-
 nepotem Gygis 15
 Heraclides Ibanoleus 406
 Hercules unus è x 11. dijs
 134
 Hercules parentes ab Ae-
 gypt. oriundi 134
 Hercules uetustus deus ibi.
 Hercules cippi ubi 129.134
 Hercules templum ubi 135.
 163.380.449.452
 Hercules geminus 135
 Hercules fabula ibidē
 Hercules oraculum apud
 Aegypt. 150
 Hercules columna ubi 279.
 374
 Hercules tres filij 280
 Hercules Scytharum deus
 298
 Hercules uestigium ubi 308
 Hercules ara ubi 335
 Hercules ab Iasone dereli-
 ctus 542
 Hermus fluuius 46.399.
 677
 Hermus fluuius iuxta Pho-
 ciam urbem in mare effun-
 ditur 46
 Hermotybies Aegyptij
 192
 Hermotybiorum Aegypt.
 plaga 193
 Hermophantus 399
 Hermippus 409
 Hermaubi 537
 Hermionēses Dryopes sunt
 594
 Hermonia Dryopum ciui-
 tas 585
 Hermotimus Pedasensis ge-
 nere 598
 Hermeus sinus 674
 Herodoti peregrinatio
 115.126.134
 Herodoti sententia de in-
 cremento Nili 124
 Herodoti de origine oracu-
 lorum sententia 140
 Herodoti de raptu Helenae
 sententia 166
 Herodotus Basiliidis filius
 610
 Heroicum conditorium
 433
 Hephæstiensis, populus
 463
 Hesiodus & Homerus deo-
 rum

I N D E X.

rum opifices 139 Hippotototæ quid 64r
 Hexapolis olim Pentapolis Hirci coitus cum muliere
 dicta 80 136
 Hillus Hercules filius 345 Hirus mons ubi 46
 Hiperocha 289 Histieus Milesius 329.357
 Hipparchi insomnium 377 Histieus ad Scythas oratio
 Hipparchi interfectores ibidem
 ibidem Histieus callida oratio ad
 Hippias tyrannus Atheni. Darium 402
 379 Histieus à Chijs in uincula
 Hippias Pisistrati filius conijcitur 408
 447 Histieus literæ produntur
 Hippie somnium 448 409
 Hippie dens tustiendo ex= Histieus uulnus ibid.
 cussus 448 Histieus capitur 418. & in
 Hippoclidis Tisandri filius crucem tollitur ibidem
 457 Histieus Tymnis filius
 Hippoclidis proci præstan 502
 tia 458 Histieotis ora super Arte=
 Hippoclus Lampfacenus misium 535
 329 Histiea urbs capitur 567
 Hippocrati portentum in= Hoarus fluuius ubi 323
 gens uisum 33 Homerus & Hesio. deorū
 Hippocrates pater Pisistra opifices 139
 ti 381 Homerus de raptu Helene
 Hippocrates Gela tyran= 164
 nus 416 Homeri Epigoni 288
 Hippocratis Pataræi mors Homericæ professionis cō=
 525 mentarij 676
 Hippophoræ naues quæ Homeri cæcitas ibid.
 425 Homeri epigramma pro
 Mida

I N D E X.

Meda Phrygū rege 678 Horti Mide Gordij 613
 Homeri nomen unde 679 Hostiæ Pythio à Cræso cō
 Homeri minor Ilias 680 seratæ 30
 Homeri Phocæis 680 Hotaspis Artachai filius
 Homerus apud Chium 684 Assy. dux 494
 Homeri Cecropis, Batra= Humanarum rerum in=
 chomyomachia, Epicicli= constantia 11
 des ibidem Humanæ uitæ anni LXX.
 Homeri uxor & filiæ ibi. 23
 Homeri caminus 688 Humanæ uitæ breuitas &
 Homeri Eresione ibidem calamitas 487
 Homeri mors & sepul= Hyampolis urbs 591
 chrum 690 Hyampeus uertex 593
 Homericæ sepulchri inscri= Hyacinthia Lacedæmo. so=
 ptio ibidem lennia 620
 Homerus Aeolicus ibid. Hybla urbs 525
 Homeri etas 691 Hydarnes Persa 235
 Homini satius mori quàm Hydarnes Hydarnis filius
 uiuere 22 Pers. dux 498
 Hominis calamitosa condi= Hydrias regio 405
 tio 23 Hyela ager Oenotriæ 89
 Hominis prima & natu. Hyena ubi nascantur 349
 uox 114 Hygennenses populus 246
 Homo fato functus ubi per Hylea locus 279.305
 letitiam terræ demande= Hyllea 382
 tur 355 Hyllus interimitur 629
 Homines in fortuitorum ar Hymæes Persa 405.406
 bitrio & non contra 488 Hymææ obitus 407
 Hoples Iouis filius 381 Hymæssus 461
 Horæ dici à quibus inuen= Hymni deorum ab Home.
 te sint 161 conscripti 677
 44 Hypa

I N D E X.

Hypachei iam Cilices ap= pellati	87 509	Ibidis forma	147
Hypacryris Scythiæ fluiuis	298.299	Ibidum duplex genus	148
Hypanis fluiuis impotabi= lis	147 284.295.308	Ibis Aegyptijs sacer	144.
Hyperanthes & Abroco= mes Darij filij	553	Ichnæ urbs terræ Bottiæ= dis	511
Hyperborei ubi	282	Ida mons	486
Hyperboreorū sacra	288	Ieiunia & festus dies I sidis	347
Hyppoleo promontorium	297	Ienysus urbs ubi	202
Hyrçani populus ubi	255	Ignem Persæ deum arbi= trantur	208
Hyrçis fluiuis	298	Ignis Aegyptijs animata bellua dictus	ibid.
Hyrta urbs à quibus condi= ta	532	Iyrçæ populus ubi	285
Hystes populus ubi	385	Ilias minor Homeri	680
Hystaspes Arsamenis filius	10	Iliensis ager	397.486
Hystaspes Darij filius	494	Iliensi Mineruæ mille bo= ues à Xerxe immolantur	486
Hystriches ubi gignantur	34	Ilium ubi	118
I		Ilij obfessio & expugna= tio	167
I Admon Samius	176	Iliissus fluiuis	541
Ialissus ubi	80	Imbecillitatis fortissima ne= cessitas	534
Iapygia	266.315	Imbrus	364
Iapyges Messapij	315.532	Imbribus uacantes	347
Iardanna ancilla	12	Imperium Priamū à Græ= cis euersum	11
Iasonis aureus tripus	344	Impossi= -	
Iatragoras	369		
Iberiam Persæ occupant			

I N D E X.

Impossibile sortem fato de stinatam posse effugere	53	Indi à Dario subacti	ibid.
Impossibilitatis numè	602	Indorū in Xerxiano exer= citu armatura	494.498
Inarus Psammetichus uir		Indathyrsus filius Saulij	
Pœnus	467	rex	305.322
Inconstantia rerum huma= narum	11	Ingenium Persarum quale	52
Indi Callatiæ parentib. ue= scuntur	219	Inopia & impossibilitatis numina	602
Indorum multitudo	247	Institutores primi Lydi exti	
Indi Calandiæ	248	tere	55
Indicum aurum	ibid.	Institutio Persarum	76
Indicæ regionis descript. & situs	249	Insomniorū ludibria	475
Indi pecuarij & eorum mo= res	249	Insulani Iones qui	79
Indorum nauigia	ibidem	Insulæ Oenuse	88
Indi ægrotos suos epulan= tur	ibidem	Insulæ Echenades ubi	118
Indorum coitus in propa= tulo	250	Insulæ natans ubi	188
Indorum genitura atra	255	Insulæ beatorum ubi	213
ibidem		Insulæ rubri maris	247
Indicæ formicæ	ibid.	Insulæ Casiterides ubi	
Indici cameli forma & pernicitas	ibidem	Intaphernis facinus & mors	256
Indica animalia grandio= ra cæteris	252	Intercalatiōis mensis à qui bus introductus	23.115
Indis sol matutinus arden= tissi.	251	Io filia Inachi regis	9
Indus fluiuis	293	Io à Phœnicibus rapitur	
		ibidem	
		Io stuprata	11
		Iones à Cræso subacti	12.
		20	

I N D E X.

Ionico genere excellentes	365. & initia	373
32	Ionum fuga	407
Ionum ciuitates	79	
Ionum linguæ	79	
Iones insulares qui	79	
Ionum nomen refugerunt		
Græci	80	
Ionum cur x i i . ciuitates		
80		
Iones ab Achiuis suis sedi-		
bus pulsi	81	
Ionum reges qua progenie		
oriundi	81	
Iones ueri & genuini qui		
81		
Ionum qui ab Apaturijs ar-		
ceantur	81	
Ionum Panoniū sacrum	81	
Ionum insularorum dedi-		
tio	90	
Iones Biantis consilium		
spernunt	90	
Ioniam Harpagus subigit		
ibidem		
Iones quomodo Aegyptū		
diuiserint	120	
Iones ubi & unde dicti		
245. 595		
Iones ignauissimi hominū		
330		
Ionicae rebellionis occasio		

Ionis

I N D E X.

Iouis Ammonij templum à		
Cambyse accensum	211	
Iouis Beli puluinar	275	
Iouis forensis ara	372	
Iouis filiorum cognomina		
381		
Iouis militaris templū	406	
Iouis Olympij delubriū	416	
Iouis currus in Xerx. exer		
citu	485. 684	
Iouis Aphlystij templum		
543		
Iphigeniæ apud Tauros		
cultus	316	
Ipni locus quidam	540	
Irasa locus ubi	337	
Is urbs & flumen	95	
Is fluuius in Euphraten se		
inuoluit	ibidem	
Isagoras Tisandri	381	
Isidi uaccæ sacra	132. 347	
Isidis simulachrum	132	
Isidis templum maximum		
in urbe Busiri	141	
Isis Ἐπιούρη, id est, Ceres		
dicta	141. 189	
Isidis & Dionysij filij	189	
Isidis sacra & festa	ibid.	
Ismares lacus famosiss.	506	
Ismenij Apollinis tēplū	31	
Issedoni populus	106	

44 3

tem

I N D E X.

templum	269	Lacedæmo.leges à Lycu=	
Iupiter Scytharum deus	37	go	
298		Lacedæ.bellum Tegeatib.	
Iupiter Papæus apud Scy		infrunt	38
thas	ibid.	Lacedæ. compedes apud	
Iupiter Lyæus	353	Tegeatas	38
Iupiter Carius	381	Lacedæ. quibus artibus Te	
Iupiter Lacedæmonius		geatibus facti sunt supe=	
427		riores	40
Iupiter celestis	ibidem	Lacedæmo. Argiuorumq;	
Iupiter sub nomine Xerxis		pro agro Thyrea dimica	
491		tio	47
Iupiter æreus decem cubi=		Lacedæmo. coma post ui=	
torum ubi	654	cloriam de Argiuis	48
Iurare per aquam Stygis		Lacedæm. expeditio aduer	
435		sus Polycrat.	222
Iusti principis officium		Lacedæ. in Samum expedi	
210		tio	ibidem
K	K	Lacedæ. mos in sumendis	
Kiki quid sit	154	noctu supplicijs	331
L		Lacedæ. de seipsis opinio	
Abda Amphionis filia	426		
393		Lacedæm. regum funera	
Labynetus Babylon.tyrā=	42		
nus	45	Lacedæ.lis de progredien=	
Labyrinthe descriptio	184	do ad bellum	448
Labynetus Assyriæ rex	99	Laced.oratio ad Plateæses	
Lacedæmonij Cræso amici	449		
12.32		Lacedæ.uirtus	503
Lacedæmonij potentiss.		Lacedæ.oratio ad Hydar=	
Græcorum	32	nen Persam	516
		Lacea	

I N D E X.

Lacedæ.consuetudo	547	Laodamas Eteoclis filius	
Lacedæ.oratio ad Athen.	378		
615		Laodice	289
Lacedæ.frugalitas	655	Laos oppidum	415
Lacedæ.occisorum sepultu		Laphanes Euphorionis fi=	
ra	ibidē	lius	
Lacmon mons ubi	659	Lapidicina pyramidum	
Lacines Aeolus	83	117	
Lactis mulgendi mos apud		Lapis porinus, Parius	379
Scythas	277	Lapidum aceruus à Dario	
Lacus Tritonidis	347	congestus	312
Lacus unde pix hauritur		Lapis Melampygius	550
350		Lapideus leo ubi	554
Lacus Stymphalius ubi		Larisse Aeoliæ ciuitas	82
436		Lasus Hermionis filius	466
Lacus famosiss.	506	Laurearum corona	485
Lacus piscosus & salsus		Laxij Sauromatæ ubi	285
507		Lebæa urbs	613
Lacus Bœbeis ubi	513	Lebedus	79
Lacus Gygeus ubi	55	Leænæ partus	252
Lada insula ubi	410	Ledanum, aliàs Ladanum	
Ladice uxor Amasis	199	252	
Ladices uotum	ibid.	Ledanum quomodo colli=	
Laij delubrum	333.	gatur	254
lum 371. & genus	378	Ledani medica uirtus	ibi.
Lampito Leutychedis filia		Legati Darij in puteum	
434		coniecti	514
Lamponium ubi	364	Legati non uiolandi	ibid.
Lampfacum urbs	405	Leges Athen. à Solone con	
Lana arborea ubi	252	dite	21
Laodamas Phocensis	329	Leges & instituta Baby=	
		lon	44 4

I N D E X.

Ion.	104	Lesbij à Polycrate uicti	
Lennum oppidum capi-	220	Leucadius Hippomachus	
tur	463	Leucadij Dorica gens	594
Leobotus Spartiatarū rex		Leucadij Dorica gens	594
37		Leucon oppidum Asiæ	338
Leocides Phidonis Argi.		Leuty chides Menaris fi-	
tyran. filius	457	lius	431
Leonis ex auro effigies	30	Leuty chides Spartiatarum	
Leon & Hegeficlis Spart.		rex	432
tyranni	37	Leuty chide fuga & mors	
Leo Sardius	48	Leuty ch. oratio de deposti-	
Leonides 370. in cruce	435	to reddem.	440
tollitur	558	Leuty chidis genealogia	
Leonidis regis Spar. genea-		610	
logia	545	Leuty chidis stratagema	
Leonide mors	ibid.	661	
Leonide cædis uindicta		Lex Caricarum mulierum	
603		in maritos	81
Leonum natura atq; loca		Lex oppignorandi pater-	
511		ni cada. ubi	177
Leones ubi gignantur	512	Lex omnium rex & domi-	
Leo uiri nomen	537	na	505
Leontini populus	525	Liberi cultus apud Meroën	
Leo lapideus	554	126	
Leporis fœcunditas	252	Liberi nomen quãdo apud	
Lepreum oppidum	333	Persas	139
Lepus ex equa natus	491	Liber Aegyptijs Osiris di-	
Leros insula	407	cius	182
Lesbus insula ubi	86.106	Libya undc sortita nomen	
Lesbus quando habitari co-		294	
pta	591		

I N D E X.

294	transmissio	608	
Liches Delphici oraculi	Literæ capiti impressæ		
coniector	39	368	
Liliorum ingens uis ubi	Literæ Græcorum ex Phœ-		
153	nicib.	377	
Liliorum radices esui aptæ	Littus pulcherrimum ubi		
ibidem	415		
Limencium regionis Mile-	Locri epizephryij populus		
sorum	16	ibidem	
Lindos oppidum	80	Locri Ozole populus ubi	
Lindi populus è Rhodo	571		
524	Lotophagi populus ubi		
Linus modulationis genus	343.346		
apud Aegypt.	149	Lotos ubi plurima	153
Linum Colchicum, Sardi-		Loti radix esculenta	ibid.
cum, Aegypt.	159	Loti fructus descriptio	343
Lipaxus urbs ubi	511	Lotij mulieris usus	162
Lipoxais Targitai filius		Lucern. accensarum festum	
278	apud Aegypt.	142	
Lipsydrium oppidum	379	Lucernarum incensio	550
Lissus fluuius ubi	506	Lucus platanorum	406
Lissi flu. aquæ copijs Xerx.		Lucine tributum	290
non suffecerunt	ibid.	Ludorum primi inuentores	
Lissæ oppidum ubi	511	Lydi	56
Literæ Histie produntur		Lune festum	136
409		Luna Persarum præses	483
Literarum mira occultatio		Luporum sepultura	144
559		Lupi ex hominibus	316
Literæ Themist. ad Iones		Lutræ ubi capiantur	317
lapi. incisæ	567	Luxus Persarum	655
Literarum per sagittam		Lycij in potestatem Cræsi	
		44 5 subæ	

I N D E X.

subacti 20 regis tutor 37
 Lyciorum è Creta origo Lycurgi delubrum apud
 92.500 Spartiatis 38
 Lycus Pandionis filius à Lycæus Iupiter 353
 fratre pellitur Aegeo 92 Lycaretus Mæandri ger=
 Lyciorū nomē & leges 92 manus 364
 Lycij ab Harpag. uicti 94 Lydus Atyis filius 12
 Lycij populus Dario tribu Lydi populus antea Meon.
 tarius 246 uocatus ibidem
 Lyciorum in Xerx. exerc. Lydorum expiandi ritus
 armatura 500 idem qui apud Græcos
 Lycij quōdam Termila uo 24
 cati ibidem Lydorum partes primæ in
 Lycius Cyberniscus Saca consulendis oraculis 32
 filius 501 Lydo. Medorumq; quin=
 Lycidas cum uxo. & libe= quennale bellum 43
 ris lapidat. 619 Lydo. Medorūq; bello dies
 Lycophronis Peria. filij in repente nox facta 48.60
 teritus 226.227 Lyd. Medorumq; fœdus
 Lycus fluuius 323.481 43
 Lycurgus Aristolaidi filius Lydorum ritus incundi fœ=
 34 deris ibid.
 Lycur. & Megacles Pisi= Lydorum strenua gens 46
 stratam eijciunt ibi. Lydorum gens equitandi
 Lycurgus Spartiata inte= peritiss. ibidem
 gerimæ uitæ 37 Lyd. cum Persis confictus,
 Lycurgo oraculum à Py= & fuga 47
 thia redditur 37 Lydia auri ramēta è Tmo
 Lycurgus legum lator a= lo prouenientes habet
 pud Lacedæ. 38 55
 Lycur. Leoboti Spartarum Lydia Halyattis regis se=
 pulchro

I N D E X.

sepulchro se nobilem id= in Xerxiano exercitu tu=
 etat ibid. lerint 496
 Lydorum filia omnes pro= M
 stituntur ibi. M Ace populus 343.
 Lydorum mores & leges 371
 ibidem Macedones à Dario suba=
 Lydi primi omnium au= cti 422
 reum argenteumq; num= Macedo Amyntæ filius
 mum ad utendum percus= 612
 serunt ibid. Machlyes populus 344
 Lydi primi caupones insti= Macrobij pop. Aethiopiæ
 toresq; ibi. 208
 Lydi primi inuentores lu= Macrones populus 159.
 dorum 56 247
 Lydi in Thusciam primos Macrones quam armatu=
 colonos deduxerunt 55 ram in Xerxiano exercitu
 Lydorum diuisio 56 tulerint 497
 Lydorum cum Cyaxare Mactorium urbs supra Ge
 prælium 60 lam 524
 Lydi è Sardibus per Cyrū Madyes filius Protothie
 exacti 84 Seyth. rex 60
 Lydi Caribus germani 91 Madytus urbs 482
 Lydi pop. tributum Dario Mæandri campus 16.118
 pendens 246 Mæandri campos Maza=
 Lydorum in Xerx. exer. res incurfat 87
 armatura 496 Mæander fluuius 258.406
 Lyda mons à Pedasij ex= & eius fontes ubi 479
 tractus 93 Mæadrius Polycratis scri=
 Lydeus fluuius 55 ba 259
 Lygdamus Naxius 35 Mæandrius Sami procura
 Lygies quam armaturam tor 268
 Mæan

I N D E X.

Mæandrij oratio ad Sa-
mios *ibid.* 61
Mæotis palus ubi 60. 277.
293. 298. 310. 315. 322.
323
Mæotei populus ubi 323
Magdolos oppidū ubi 190
Magi populus Mediæ 59
Magi Persarum 78
Magorum commentum ut
Persarum imperium occu-
pent 229
Magi cuiusdam imperium
apud Pers. 233
Magorum cædes 239
Magophonia Persarum fe-
stum 240
Magistum oppidum 333
Magnarum iniuriarū uin-
dictæ 167
Magnetes populus 246
Magnesia urbs ubi 258.
340
Magna cum periculis su-
scipiuntur 489
Malaæ promontorium ubi
47
Malaæ dextræ in contume-
liam derasæ 169
Malena 418
Males Actolus 457
Mandanes Astyagis filia
ibid. 61
Mandanes Cambysi nuptiū
datur 61
Mandrocles Samius 310.
& eius monumentum *ibi.*
Mantieni montes 99. 107
Mantineæ urbs 338
Maneros Aegyptijs quid
149
Marathonem occupat Pisi-
stratus 36
Marathon locus 447
Marathonia clades 453
Mardonius Gobryis filius
423. 465
Mardonius uulneratur
424
Mardonius à præfectura
semouetur 444
Mard. oratio de bello Græ-
ciæ inferendo 468
Mardonij in Lacedæ. ob-
iurgatio 640
Mardonij cædes 647
Mardonius Xerx. exercit.
imperator 497
Mardus Heræades Sar-
dium muros primus con-
scendit 48
Mardi Persarum genus 72.
247

I N D E X.

247
Mariandini populus 246
Mariandini à Cræso suba-
cti 20
Mariandinorum in Xerxi.
exerci. armatura 496
Mare Sardonicum ubi 89
Mare Caspium 107
Mare Atlanticum, rubrum
107. 117. 190
Mare Echinadum insula=
rum 118
Marea urbs ubi 122
Mariandicus sinus ubi 291
Maris fluius 295
Mares quam armaturam
in Xerx. exercitu tulerint
497
Maronea Græca urbs 506
Martis oraculum ubi 150.
497
Martis sepulchrum apud
Scythas 299
Marsya fluius 405. 406
Masanges Aorizi filius
Pæno. dux 495
Mascamis elogium 505
Masij Persarum genus 72
Masistes Darij, Xerx. ex-
ercitus imperator 498
Masistij cædes 627
Masistius à Græcis Maci-
sius dictus 627
Masista & liberorum eius
cædes 668
Massagetæ popu. ferus &
robustus 106
Massagetarum deus sol 111.
113
Massagetarum uictus 112.
113
Massagetarum uxores com-
munes 11
Massagetarum senes immo-
lantur 113
Mastyes populus 357
Maternum genus nobili-
us paterno apud Lycios
92
Matris Martis templum
ubi 143
Matieni populus 42
Matienorū in Xerx. exer-
c. armatura 496
Maxyes Pœni ubi 349
Mazares Medus 84
Mazares Prienenses sub-
git 87
Mazares Mæandri cam-
pos incursat *ibid.*
Mazares moritur *ibidem*
Meci populus 247
Mecy=

I N D E X.

Mecyberna Graeca urbs 319
 Medea Colchorum regis filia 10
 Medea raptus à Gracis ibidem
 Medicum imperium Halys fluius terminat 42
 Medicum nomen Gracis terrorem incutere solitum 452
 Medici singuli singulorū morborū apud Aegy. 150
 Medicae nationis gentes quae 38
 Medi Diocen sibi iudicem constituunt ibidem
 Medi regi suo regiam aedificant ibid.
 Medi à Scythis prelio fusi, Asiae imperium amittunt 60. 74
 Medi Ninum ciuitatem expugnant 59
 Medi inebriatos Scythas interimunt 61
 Medi Assyrios subigunt 61
 Medis canis spaca dicitur 63
 Mediae regionis facies ibi, 276

Medimnus Atticus mēsuræ genus 101. 428
 Medorum bellum cum Halatte 16
 Medorum tyrannus Cyaxares 42
 Medo bellum quinquennale cum Lydis 143
 Medorum & Lydorum bello dies repente nox facta 43. 60
 Medo. & Lydo. mos inedi di foederis 43
 Medorum ab Assyrijs desectio 36
 Medo. imperium ad Pers. translatum 74
 Medorum à Dario defectio ibidem
 Medo in Xerx. exer. armatura 493. 497
 Medorum appellatio unde 493
 Medi ubi 291
 Megabates Persa 367
 Megabazus Megabatis filius 501
 Megabizus Persa 235
 Megabizi oratio ad holiarchiam 241
 Megabizus Zopyri filius 276

I N D E X.

276
 Megabizi elogium 330
 Megabizes in Pœnos exercitum ducit 358
 Megabiz. Xerx. exercit. imperator 498
 Megacles Alcmeonis filius 34. 455
 Megacles & Lycurgus Pisistratum imperio Athenien. pellunt 34
 Megacles Clisibenis gener factus 459
 Megacles Hippocratis filius ibidē
 Megacreon Abderites 510
 Megapanus Hyrcanorum dux 493
 Megarensis populus 526
 Megarensis plebs uenundatur ibi.
 Megistiae extispicia 551
 Megistias Acarnas à Lampode progenitus 552
 Megistae epigramma 554
 Melampodis postulata ab Argijs 634
 Melampus Bacchici sacrificij inuentor apud Aegy. 137
 Melampygius lapis 550

Melanchlani populus 315
 Melanchlan. mores & nomenclatura 317
 Melanchlano uictus humana caro ibid.
 Melana sinus quidam & fluius 492
 Melanopus Ithagena 674
 Melas, aliàs Pirus, fluius 81
 Melis fluius ubi 543
 Meles primus rex Sardiū 48
 Melibœa urbs 540
 Meliensis sinus ubi 289
 Melesigenes unde appellatus 674
 Melissa Periandri uxor 224. 395
 Melissa à Periandro occisa ibidem
 Melites fluius 674
 Mellis ubi maxima copia 350
 Melois amnis 644
 Melyenses populus 246
 Memnonia regia 376
 Memnonis urbs ubi ibid.
 Memnonia Susa 524
 Memphis urbs 192
 Memphis urbs à Memprimum

I N D E X.

mum condita 157 piß. 77
 Memphis urbis situs & de Memphis scriptio ibidem
 Menalippus Astaci filius 382.397
 Mendacium dicere quando expediat 236
 Mendesium ostium Nili 121
 Mendesij populus 133
 Mendesij cur oues immolent, capris abstinentes ibidem
 Mendesij capras uenerantur 136
 Mendesij caprarios precipuo honore afficiunt ibi
 Mendetis templum 133
 Mendes quid lingua Aegyptiaca 136
 Menelaus Helenam recuperat 166
 Menelai portus ubi 342
 Menes primus regnasse fertur 115.156
 Mensa solis 239
 Mensis intercalaris 23
 Mensis intercal. à Græc. alijs additus 115
 Mentis nauicularius 675
 Mentiri apud Persas turpissimum 507
 Metal

I N D E X.

Metallorum aureorum certamen 652
 Metallum salis 347
 Metapontini populi ubi 283
 Metiochus Olori filius 422
 Metra Venus 74
 Micythus Anaxilei famulus 533
 Midas Barbarorum secundus apud Delphos munerata posuit 15
 Midæ sella apud Delphos ibidem
 Midas Gordij filius Phryg. rex 15.678
 Midæ Gordij horti 613
 Midæ Gordij epigramma ab Home. 678
 Milesiorum cum Halyatte bellum 16
 Milesiorum duo acerba uulnera ibidem 459
 Milesiorum oppugnatio per xi. annos ibi. 46
 Milesiorum cum Halyatte foedus 18
 Milesij Cyro confederati 78
 Milesiorum correctio 364
 Milesiorum & Carum summa 406
 Miletum oppugnatur 16
 Miletus urbs Ionie 79.
 Miletus capta diripitur 414
 Militiæ ordo à quo primitus distributus 60
 Militum Cambysis depositio 212
 Milo Crotoniatis luctator 266
 Miltiades Athenien. dux 329
 Miltiades Cimonis filius tyrannus 419
 Miltiades uictor in Olymp. certamine 420
 Miltiades capitur ibid.
 Miltiades Chersoneso positur ibidem
 Miltiades Parum obsidet 459
 Miltiadis accusatio & obitus 46
 Milyada Milyæ Solymici 92
 Mineruæ templi deflagratio 17
 Mineruæ templum cognitio b b munc

I N D E X.

mine Affestia ibid. Minoa Selinustorum colo-
 Mineruæ duo templa apud nia 372
 Affesum ibid. Minois cædes 332
 Mineruæ Pallenidis tem- Minyæ populus 81.331
 plum 36 Minyæ commento suarum
 Miner. Alææ templum a= uxor. liberan. 332
 pud Tegeat, 37.649 Miraculum maximum Pe-
 Miner. tutelaris templum rian. oblatum 18
 apud Chios 86 Mitrادات pastor Cyri
 Miner. oraculum apud Ae nutritius 63.70
 gypt. 130 Mnesiphilus Athen. 398
 Miner. uestibulum apud Modus incundi exercitus
 Saïos 196 numerum 493
 Miner. inaurata statua ubi Molossi populus 81
 199 Momemphis oppidum 192
 Miner. lapidea duo simula Mons Arabicus 117. Puni=
 chra ibid. cus ibidem
 Miner. parentes 344 Mons Africus ubi 172
 Miner. ægis 348 Mons Atlas ubi 347
 Miner. Crastia 372 Mons ingens euersus inda
 Miner. urbana 388 gaudis metal. 424
 Miner. templum in Sigeo Mophis mons 125
 397 Mortis statua exemplaris
 Miner. Iliacæ 1000. boues apud Aegypt. 149
 immolantur à Xerxe 486 Mortuorum apud Aegypt.
 Miner. sanum 393 conditura 151
 Miner. protemplaris ibi. Mortuorum letitia ubi
 Miner. Sciradis templum 356
 394 Mors optatissimum perfu-
 Minoë & Sarpedo Euro= gium erumnosa uitæ 487
 pæ filij 92 Moræ compendia 471
 Moschi

I N D E X.

Moschi populus 247 Murichides Hellepontius
 Moschorum in Xerx. exer. 619
 armatura 497 Mus Europæus 611
 Mosynæci populus 247 Murium tria genera apud
 Mosynæcorum in Xer. ex= pastorales Pænos 349
 erc. armatura 497 Murus ligneus Persarum
 Mula mulum peperit 491 648. & eiusdem expu=
 Mula partus 272 gnatio 649
 Muli ubi non gignantur Musici Argiui 263
 286.325 Mustelæ Africae 350
 Mulorum species Scythis Musei sortes & earūdem
 horrendæ 325 edisertator 466
 Mulier exuendo tunicam Mycalæ promontorium
 & uerecundiā pariter ex 81
 uit 13 Mycerinus rex Aegypti
 Mulieris simulachrum ex 174
 argento 31 Mycerini clementia & iu-
 Mulieres à Dodonæis cur stitia ibidem
 columbæ uocentur 140 Mycerini filia mors & se-
 Mulierum pudenda cippis pultura ibid.
 à Sesoistre inscripta 158 Mycerini concubinae ibi.
 Mulieres Corinthiorum Mycerini oraculum 175.
 denudatæ 396 & pyramis 176
 Mulier ex turpiss. specio= Mycorum in Xer. exer. ar=
 sissima facta 430 matura 495
 Mulierum Attic. una cum Mygdoniam à Bottiæide
 liberis cædes 462 Axius dirimit 511
 Mulieres stuprando extin= Mylassorum sanum 91
 etæ 371 Mylassa oppidum ubi
 Munychia 387 Myliarum in Xer. exer. ar
 Murium auxilia 180 matura 497
 bb 2 Mya

I N D E X.

Mylitta Assyrijs Venus ap patulo ibidem
 pellata 74.105 Nasamo. iusiurandum &
 Myrsilus, aliàs Candaules diuinatio ibid.
 dictus 12 Nasamonum cadauerum se
 Myrina Aeoliæ ciuitas pultura 348
 82 Nascentium deploratio
 Myrios stagnum 115 355
 Myris rex 119 Natho insula ubi 193
 Mysi Caribus germani 91 Naturæ solertia 252
 Myrsus Gygis filius 258 Natura Leonum atq; eo=
 Myrses Persarum dux rundem loca 511
 406 Nauib. longis qui primi usi
 Myrcinus urbs ubi 397. fuerint 87
 407 Nauiculae Babyloniorum
 Myrenæi populus 463 103
 Myrias quid sit 493 Naues Aegyptiorum è spi
 Mysi à Croeso subacti 20 no 155
 Mysi populus ubi 246 Naues rubrica delibute
 Mysia ab Hymea capi= 228
 tur. 406 Naues quinis drachmis ad
 Mysorum in Xerx. exer. dictæ 442
 armatura 496 Nauium Persicarum cata=
 Mytilene urbs ubi 198 logus 499
 Myus urbs Ionie 79 Naucrates oppidum 156.
 Myusij populus ubi 410 198
 N Naufragi ubi immolentur
 N Aparis Scythiæ flu= 316
 uius 295 Nauplia 436
 Nasamones populus 128. Naxus insula 364.366
 342 Naxus insula à Pisistrato
 Nasamonum coitus in pro subacta 37
 Naxij

I N D E X.

Naxij populus 525.595 Nili fluminis origo 127.
 Nebris 296 127
 Necus rex Aegypt. Psa= Nili fluminis ostia 128
 mniti filius 189.291 Nili flu. natura & incre=
 Necus à quo interemptus mentum 122.123
 186 Nilus solus amnium auro
 Neci uictoria contra Sy= caret 122.125
 ros 189 Nili fontes ignoti 125.128
 Necessitatis numen 602 297
 Nelcus Codri 661 Nilus scopulosus 126
 Neon urbs ubi 571 Nilus Africam mediam di
 Neptuno Heliconio Pa= uidit 128.156
 monium locus sacer 82 Nilus Aegypti fluuius 293
 Neptunus Afrorum deus Ninum ciuitatem Cyaxaa
 138 res obsidet 60
 Neptunus Thamimasades Ninum ciuitatem Medi ex
 298 pugnant 61
 Nep. liberator & eius tem Nini oppidi situs 102
 plum 641 Ninus Assyriorum urbs
 Neptuni templum apud 185
 Potideatas 609 Nipsei Thraces 312
 Neptunus æreus septem cu Niphraga unus Pierum
 bitorum 654 murus 507
 Nestus fluuius Abderorum Nisa oppidum ubi 248
 512 Nisei equi 252.485
 Neuri populus & eorum Niseus campus grandes
 mores 284.315.316 fert equos 485
 Nicandra Dodonæorum Nitetis Aprijs regis filia
 sacerdos 140 201
 Nicodromus Cincthi 442 Nitocris reginæ Babylon.
 Niger sinus ubi 422 egregia monumenta 97
 bb 3 Nitocris

I N D E X.

Nitocris Ninum oppi. sibi		O	
Subegit	ibidem	O Asis urbs ubi	213
Nitocris epitaphium	99	Oaxus oppidum Cre-	
Nitocris Aegypt. regina		tæ	335
fratrem ulciscitur	157	Obeli Pherōis donaria	162
Nitri ingens vis	151	Obeli Trochoides	194
Noas fluvius	295	Oceani ortus ubi	279
Noctes in dies commuta-		Ociosus pro honestissimo	
tæ	176	habitus	139
Nocranis oppidum	435	Octumafades Scyialis fra-	
Nomades Scythiæ 15. 42.		ter	307
284		Oculos in pectoribus ge-	
Nomadaram Scytharum		stantes	349
seditio	42	Odomanti popul. ubi	359
Nomades Pœni	345	Odryses ubi	311
Nomades sagittarij	498	Oebares Darij equiso	243
Nouem fontes ubi	461	Oebarus Megabizi filius	
Nouus murus ciuitas Aeo	419		
lie, & Cumanorum colo		Oecetor Gelo. proge.	524
nia	82. 677	Oedipodæ delubrum	333
Noua urbs oppidum in		Oea locus ubi	388
Pallena	511	Oenusa insula ubi	88
Nox pro die ubi extitit		Oenoiriæ ager ubi	89
483		Oenoën Bœotij occupant	
Nudium oppidum	333	385	
Nummi primum à Lydis		Oenone insula	575
perculsi	55	Oeobazus Perses	309
Numina Persarum	74	Oeobasi liberi occid.	309
Nymphodorus Pythij fi-		Oeroë insula ubi	642
lius	516	Octosyrus Apollo apud	
		Scythas	

I N D E X.

Scythas	298	Olynthij ab Artab. truci-	
Oetæi montes ubi	550	dantur	ibidem
Oetyni à Croeso subacti		Onesylus Gorgi frater	
20			400
Offa falsuræ resiliit	670	Onesyli dolus, & mors	
Oilycus unde appellatus	401. 404	Onesyli caput in portas su-	
333		spensum	404
Olenus	81	Onesyli sacrificia	ibidem
Oleagina corona Olympi		Onetes Phanagoræ	549
corum præmium	508	Onochonus Thessaliæ flu-	
Olea in arce Atheni.	598	uius	513
Olen Lycius	290	Onochonus Xerx. exerci-	
Oliatus	369	tui descit	543
Olorus rex Thraciæ	422	Onomacritus sortileg. A-	
Olbiopolitæ populus ubi		then. eijcitur	466
284		Opæa Spargapithis uxor	
Olophyxus urbs ubi	478		306
Ollas pulsandi mos	428	Ophryneus urbs ubi	486
Olympus Mysiæ	25	Opificum ignobilitas ubi	
Olympus & Offa Thessa-			193
liæ montes	32. 512. 534	Opiniones de Nili flumi-	
Olympij Iouis delubrum		nis natura & incremento	
116			123
Olympieni à monte Olym-		Opis ciuitas 99. & dea	289
po dicti	496	Oraculum Halyatti a Py-	
Olympi. præmium corona		thia redditum	17
oleagina	568	Oraculum Delphicū Cræ-	
Olympiodorus Lamponis		so redditur	29
627		Oracula Græcorum	28
Olynthiorum ab Artaba-		Oraculum Delphicū Cræ-	
zo obsessio	608		

I N D E X.

sus uerum deprehendit	Oraculum Latonæ	187
29	Oraculum Siphnijs redditum	228
Oraculum Lycurgo à Pythia redditur	Oraculum Corinthijs redditum	393
37	Orac. promiscuum Argijs redditum	414
Oraculum captiosum Spartiatis redditum	Oraculum Doloncorum	419
38	Oraculum Martis ubi	498
Oraculum Pythiæ de osibus Orestis	Oraculum Dionysij ubi	507
39	Oraculum Atheniensium	518
Oraculum Cræso redditum de muto filio	Oraculum Argiuorū	522
49	Oraculum Cretensium	532
Oraculum Branchidarum de Pacty	Oraculum Spartiatarum	552
82	Oraculum Bacidis	566.
Oracu. Ammonis Iouis de Aegyptijs	123	587.595
Oraculum Dodonæum omnium uetustissimum	139	Oraculum & delubrum Amphiarai
Oracula apud Græcos prima, eorumq; origo ibid.	552	611
Oraculi Ammonis origo	140	Oraculum Persis à Bacide redditum
Oraculorum origo secundum sententiam Herodoti	ibidem	638
Oracula apud Aegyptios quæ	150	Oratio Prexaspis ad Persas
Oraculū Pherori regi redditum	162	238
Orac. Mycerini regis ex urbe Buti	175	Oratio Otanis de statu populari
Oraculum de area phiala	186	240
		Oratio Cois Mitylenæorum præfecti
		313
		Oratio Histiaei Milesij ad Scythas

I N D E X.

Scythas	329	Orci filius	441
Oratio Aristagoræ ad Cleomenem	374	Ordo militia à quo primum distributus	60
Oratio Sosticlis	392	Ordissus Scythiæ fluius	
Oratio Histiaei ad Darium	295	Orætis dolus	259
402	Orætes indignam Polycrænes	403	Orætes affixi cruci mortem luit
Oratio Cypriorum ad Ionum tyrannos	411	Oricus portus	659
Oratio Leutychedis de reddendo deposito	440	Orneatæ populus	586
Oratio Datis ad Delios	445	Oropus	446
Oratio Clisthenis ad procos filie sue	458	Orestes Agamemnonis filius	39
Oratio Xerxis de inferendo bello Græciæ	467	Orestis proceritas & sepulchrum	39
Oratio Xerxis ad Persas	489	Oriithyia Boreæ uxor	540
Oratio Corcyæorum ad Xerxem	531	Orphica unde ortum duxerint	149
Oratio Harmocydidis ad Phocenses	625	Orus Osiris filius rex Aegypti	182
Orbelus mons ubi	359	Orus Græcis Apollo dicitur	ibid.
Orbis partitio secundum Herodotum	290	Oryes ubi gignantur	349
Orosangæ quid Persica lingua	590	Orthocorybantes populus	
Orchomenij populus	81	Ossa & Olympus Thessaliæ montes	201.32
Orchomeniorum ager	571	Ossa quinque cubitorum	655
		Ostenta Xerxi oblata	491
		bb s. Ostenta	

I N D E X.

Ostenta Delphis representata 372
Ostia Nili septem numero 121
Otanus Pharnaspis filius 234
Otanis oratio de statu populari ad Persas 240
Otanus Amastris pater, dux Persarum 493
Otanis morbus 271
Othrys mons Thessaliae 313
Ouium mira genera 254
Oues sacrae Solis ubi 659
Orthium carmen 19. & A. Gellius capite 19. libri 16
P
Pactyas Lydus à Cyro deficit 83
Pactyas Persis traditus 87
Pactyca regio ubi 250, 293
Pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulerrint 495
Pactolus fluuius 399
Pean carmen quale 355
Paeoniae situs 358
Paeoniae populus 354, 398
Paenoniae in Asiam abducti 339
Paeones transportati 398
Paeonius ager ubi 311
Paeus urbs ubi 405
Paei Thraciae populus 307
Palestini Assyrii dicti 202
Palladis barba 93
Pallena Phlegra prius appellata 311
Pallenidis Mineruae templum 36
Palmarum Babylon. diuersitas 102
Palmarum spathae 495
Palmae Babyloniae usus quis 102
Palmae ubi multae 342, 346
Pamphylia Thessaliae fluuius 313
Pamphyliorum in Xerxis exerc. armatura 300
Pamphylij populus 246.
382
Pan unus inter VIII. deos 135
Pan Aegypt. nouissimus deorum

I N D E X.

deorum 182
Panos templum ubi 448
Panos simulachrum 135
Pan. quibus parentibus ortus 20
Panagyria Athenien 431
Panis Perdiccae dupli esset 613
Panetius Sosimenes 389
Pangaeus mons ubi 359
Panionius Chius 378
Panitis Messenij consilium in discernendis geminis 426
Panionium locus 80. 82. 90
Panionium sacrum 80. 82
Panormus lacus ubi 85
Pantagnotus Polycratis frater 219
Panthaleon Halya. filius, Croesi frater 54
Panthelaei Persarum genus 72
Pantherae ubi gignantur 349
Pantimachi populus 247
Panticapes fluuius 284.
295. 297
Pantita sese stragulat 555
Papaeus Iupiter apud Scytharum 298
Paphlagonae populus 11.
42. 246
Paphlagonae à Croeso subacti 20
Paphlag. in Xer. exerc. armatura 495
Papraces pisces 359
Papremus oppidum 142
Papremitanis equi fluuiales sacri 146
Parapotami populus 372
Parasangae quid 116. 376.
Paralatae Scythae unde 278
Paretaceni populus Mediae 39
Paris Alexan. ad Proteum ducitur 164
Pariis lapis 379
Parios urbs 705
Parmys Smerdis Cyri filia 497
Parnassi uertex ubi 369
Parorcatae populi 333
Parthenius fluuius ubi 159
Parthenius mons ubi 448
Parthi populus 247. 255
Parthorum in Xer. exerc. armatura 494
Partus

I N D E X.

Partus uiperæ & leane Pausania, Embroti filius
253 622
Partus diuersa tempora Pausania exercitus ordo
434 640
Parus insula 366 Pausania uictoria aduers.
Parus à Miltiade obside= Mardo. 647
tur 459 Pausanias sagitta per late=
Parycani populus 247 ra ictus interiijt 651
Parycanorum in Xer.exe. Pausania præda 654
armatura 495 Pausiris Amyrteus 207
Pasargadæ Persarum ge= Pausica populus 247
nus 72 Pecuarij Armenij ubi 102
Pataici dij 219 Pecuarij Indi 249
Patarbemi auri nasusq; præ Pecuarij Persæ 72
scinduntur 192 Pedasij pop.ab Harp. ex=
Patarum oppidum Lyciæ pugnati 93
96 Pedasenses populus ubi
Pateræ au.Delphis à Cræ= 415.598
so missæ 15.30 Pedicæ oppidum ubi 571
Pateræ abenæ mira capa= Pedunculorum comestores
citas 41 317
Paternorum opificum suc= Pedunculorum præmorsus
cessio ubi 429 341
Patiramphis Xerxiani cur Pelasgi po. si. & eorum
rus auriga 485 lingua 32
Patizithes magus 230 Pelasgi Aegialees nunc Io
Patenses populus ubi si nes dicti 500
Patumus oppidum Arabia Pelasgi, Cranai, & Cecro=
189 pide 575
Pausanias Cleombroti fi= Pelasgi ex Attica exacti
lius 308 461

Pella

I N D E X.

Pella urbs Bottiæidis terræ Periandro maximum mira
511 cu.oblatum 18
Pellena Achæorum pars 80 Periander cum defuncta cõ
Pelius mons ubi 344.512 cubuit 395
Peleon Iouis filius 381 Periandri de non recipien=
Pelopis Phrygis serui re= do filio edictum 225
gio 468.473 Periandri duo filij 224
Peloponnesi gêtes septem Perinetades Demarmeni si=
585 lia 370
Peloponnesium bellum 651 Perinthus urbs ubi 311.419
Pelusium ostium Nili 121. Perinthis à Persis subacti
187.204 354
Peneus fluuius Thessaliæ Perinthisiorũ cum Pæonib.
477.512.534 singulare certamen 354
Pennis oppletus ær 288 Perinthis expugnatio 355
Pentapolis antè Hexapolis Persarum uictus habitusq;
appellata 80 priscus 41
Penthylus dux Paphius Persarum aspera regio ibi.
542 Persarum cum Lydis con=
Perabi populus 512 silius 46
Percotes urbs ubi 405 Persarum ingenium 52
Perdiccas, Gauanes, & Ae Persæ in potestatem Me=
rop. fratres 612 dorum redacti 59
Perdiccæ panes dupli esse= Persis à Phraorte bellum
Ei 613 infertur 60
Pergamum unus Picrum Persarum complura gene=
murus 507 ra 72
Pertalla uaticina 431 Persarum à Cyro defectio
Periander Cypseli filius 71.72
Corinthiorum tyrannus Persarũ præstantissimi Pa=
18.223 sargadæ 72
Perse

I N D E X.

Persæ aratores, Persæ pe-
 euarij ibid. lia 205
 Persæ gyrum cœli Iouem
 appellant 74 trantur 208
 Persæ deos ex hominibus
 ortos esse negant ibid. spatium 211
 Persarum ritus dum Ioui
 immolant ibidem cumbunt 244
 Persarum numina que ibi.
 101 Persarum satrapie ibidem.
 Persæ Vrania Veneri sa-
 crificant ibidem Persarum conuiuia 360
 Persis Venus Metra appel-
 latur ibid. Persicum mare ubi 290
 Persarum natales 75 Persarum cædes in conui-
 Persæ inter pocula consul-
 tant ibidem uio 362
 Pers. necessitudo uicinitatis
 maxima 76 Persarum bellica arma
 Persarum quædam ibidem
 Persæ externarum rerum
 studiosiss. ibidem Persarum Caribus confer-
 Persarum institutio qualis
 ibidem tum bellum 406
 Persis flumina religiosissi-
 me colluntur 77 Persarum 2000. cæsa à Ca-
 Persarum mos in sepeliendi-
 bus cadaueribus defuncto-
 rum 78 ribus ibidem
 Persarum magi ibi. Persarum obtruncatio 406
 Persarum clementia 207 Persæ criniti 414
 Persarum capita cur frangi-
 Persarum equestriū copia-
 rum 498

I N D E X.

rum numerus 499 Phalerus urbs 379.387
 Persici equitatus præfælli Phalli 137
 ibidem Phanes Halicarnassæ ge-
 Persicarum nauium catalo-
 gus 499 nere 201
 Persarum origo unde 523
 Persarum cum Lacedæ. con-
 gressio 548 494
 Persa. naufragium ad Bu-
 bæam 564 lius 652
 Persar. tabellionum cursus
 & modus 595 Pharenses populus 81
 Persic. copiarū apud Plat.
 ordo 633 uetur 499
 Persis oraculum redditum
 638 Pharnaspes Achemenid.
 Persarum luxus 655 Phaselis urbs 198
 Persei specula 120 Phasis 60.158.439
 Persei templum, simula-
 chrum, sandalium, ubi
 152 Phayllus uir tristiphthoni-
 Perseus gymn. ludo. institu-
 tor ibid. Phœdyma Otanis filia 234
 Persei profectio in Aegyp.
 153 Pheretima Arcesilai regis
 Perseus Assyrius 427 dux 494.497
 Perseus Danaës & Iouis fi-
 lius 493.523 mater 339
 Petra tribus 393 Pheretima in Barcæos cru-
 Petre Trechinæ locus
 544 delitas 353.340
 Pheretima miseranda mors
 354

I N D E X.

354	Corficam	88
Pheron rex cæcus	162	Phocensium execratio ibi.
Pheroni oraculum reddi- tur	ibidè	Phocensium cum Tyrre- nis & Carthaginienfibus
Pheronis donaria	ibidem	nauale bellum
Phiala in balteis Scytharū		89
281		Phocenses prælio uicti Cor- fica insula secedunt ibid.
Phidippides Atheniens.		Phocensibus Cadmea uicto- ria obtigit
448		ibidè
Philaon Gorgi filius	363	Phocenses in Rhegium de- migrant
Philagrus & Euphorbus		ibidem
prodit.	446	Phocenses capti lapidan- tur
Phileus Acacis filius	420	ibidem
Philippus Butacides Olym- pionic.	372	Phocensium in Thessalos eruptio
Philitionis pyramides	174	570
Phillis Pangeorum regio		Phocens. regio à Barb. ua- statur
308		571
Philocyprus à Solo uersib. celebratus	404	Phocia oppidum
46		46
Phirmus Athenien.	337	Phœbi sanum ubi
344		430
Phla insula	344	Phœnic. dissensionum auto- res cum Græc.
9		9
Phocais Homeri	680	Phœnices Palestini
499		159.
Phocæa regio	79.88.198	499
Phocæa quomodo capta & à Pers. occupata	87	Phœni. ad Africam cognos- cunt
87		292
Phocenses	81	Phœnices literæ
378		378
Phocens. primi longis na- uibus usi sunt	ibidem	Phœnix Aegyp. sacrosan- cta auis
146		146
Phocensium murus	ibid.	Phœnicis auis descriptio
ibidem		ibidem
Phocensi. demigratio in		Phœnix fluuius
335.545		335.545
Phraor=		Phraor=

I N D E X.

Phraortes filius Diocis	59	Phylacais & Autonous Delphorum heroës, & co- rum delubrum
Phraor. patre defun. succe- dit in reg.	ibid.	593
Phraort. bellum Persis in- tulit	ibid.	Pidorus urbs ubi
350		350
Phraor. Pers. in potestatem Medorum redigit	59	Pieria pix
507		507
Phraor. Asiam sibi subegit ibidem		Pieria ora Bœotia
357		357
Phraortis interitus apud Assy.	60	Pigres Pæon.
357		357
Phraorti Cyaxares in reg. succedit	ibidem	Pindus mons ubi
81		313
Phrataguna Darij regis u- xor	553	Pinus locus
116		682
Phronima Etearchi filia		Pini natura quæ
335		421
Phryges à Cræso subacti		Pirus, aliàs Mclæ, fluuius
20		81
Phryges populus ubi	42.	Piromis Græcis quid
246.374		182
Phryges antiquissimi	114	Pisa urbs ubi
114		116
Phrygum in Xerx. exerc. armat.	496	Piscibus Aegyptus absti- net
496		131
Phryges Bryges dicti	ibi.	Piscium qui Aegypto sa- cri
415		146
Phrynichi comœdia	415	Piscium genitura in stagnis apud Aegyp.
689		154
Phthiotis ora	32	Pisces pabulum equorum ubi
339		339
Phya mulier ex tribu Pæa- nica	35	Piscium mira copia
34		ibid.
Phya Pisistrato uxor duci tur	35	Pisces Papraces & Tilo- nes
34		ibid.
		Piscatorum ænigma
		689
		Pisistratus Hippocratis fi- lius, Atheni. tyrannus
		34
		Pisistrati nobile commen- tum
		34
		cc
		Pisistra.

I N D E X.

Pisistra. Athenarum impe-	341		
rio potitur	ibid.	Plataea urbs	336. incendi-
Pisistratus Athenis eijcitur		ditur	396
ibidem		Plataensium ingens clades	
Pisistrati uxor Phya	35	647	
Pisistratus illegitime cum		Plataearum pugna	663
uxore coit	35	Platanorum ingens lucus	
Pisistratus Marathonem		406	
occupat	36	Platanus aurea atque uitis	
Pisistrati in Athenien. co-		480	
pie	ibidem	Plata. aureo monili à Xerx.	
Pisistr. tertio urbe Athenis		donata	481
potitur	ibidem	Plinthinetes sinus ubi	116
Pisistratus Naxum insulā		Pluuia nulla apud Therae	
subegit	37	os per septem annos	333
Pisistratus Delum insulam		Pluuia apud Aegypt. por-	
expiat	ibid.	tentosa	294
Pisistratidæ Athenis pulsi		Plynis portus ubi	341
380		Podion Doridis	570
Pissyrus urbs, & lacus in		Pœnæ modus apud Persas	
ea falsus & piscosus	507	77	
Pisvricis Cræsi effigies a-		Pœni Aegyptijs se dedunt	
pucl Delph.	31	337	
Pitana ciuitas Aeoliæ	82	Pœnorum uariæ nationes	
Pittaci Mitylenæi respon-		341	
sum ad Cræf.	20	Pœni Nomades, id est, pa-	
Pituitæ fluxus remedia	348	scuales	345. 347
Pix Pieria ubi	350	Pœni saluberrimo corpore	
Pixodoras Cindyësis	405	348	
Placianorum lingua	33	Pœnorum pastoritiorum	
Plataea insula Africa	335.	sacrificia	348
		Pœni	

I N D E X.

Pœni ubi	351	est	45
Pœnorum in Xerxiano ex		Porata, aliàs Pyreton, Sey	
ercitu armatura	498	thie fluiuis	295
Pogon Træxeniorum por		Porinus lapis	379
tus	594	Posideum urbs ubi	24. 56
Poli & gnomonis inuen-		Potidæa, & eius ab Artæ-	
tio	161	bazo obsessio	511. 608
Polycratis prodigiosa for-		Potidæatarum à Barbaris	
tuna	221	defectio	608
Polycratis smaragdus	221	Prasiadis paludis inhabita-	
Polycratis callid. comē.	227	tores	359
Polycratis cædis occasio		Præda Græcorum è Persa-	
257		rum clade	654
Polycrat. filie somniū	259	Præda Pausaniæ	ibid.
Polycrates cruci affixus		Prelium circa Masistij ca-	
260		dauer	628
Polynices	332	Præsiij populus ubi	532
Polymnestus Theraeus	335	Præsepe Mardonij à Græ-	
Polyas Anticyrensis gene-		cis diripitur	649
re	566	Præxaspes Persa	214
Pollux & Castor Tyndari		Præxaspes se præcipitem	
dæ	331	dat è turri	238
Pons funestus à Sefostre		Præxaspis oratio ad Persas	
160		238	
Ponticum genus arboris		Præxaspes Aspathinis	501
285		Priene urbs Ionia	79
Pontus Euxinus	294	Prienas Ardys expugnat	
Ponti amplitudo	309	15	
Portentum ingens Hippo-		Prienienses populus	410
crati uisum	33	Prienienses à Mazare sub-	
Portentum Cræso uisum		iguntur	87

I N D E X.

Primogenitus ex lege suc= In frigidum furnum panes
cedit in reg. 426 ingerere 395
Procles Epidauri tyran= Isthmum fodere 93
nus 224 Longæ regum manus 615
Procles capitur 226 Lemnia facinora 462
Prodigiorum maxima ob= Molles uiri ex mollibus re=
seruatio 150 gionib. 672
Prodigiosa cæcitas 453 Mulæ partus 272
Prodigium 582 Muliere ignauior 663
Promeneæ Dodonæorum Non est istud curæ Hippo=
sacerdos 140 clidæ 458
Propontidis lōgitudō 309 Non statim ab initio exi=
Profopitis insula & eius tus omnis est manifestus
latitudo 133.193 489
Proteus Pheroris in regno Ouem lupis relinquere 333
successor 162 Scythiffato 439
Protei fanum apud Mem= Sylofontis amiculum 267
phim 163 Ver ex anno exaruisse
Protesilai templum ubi 529
482 Prytaneum 447.543
Protemplaris Miner. 573 Psammitichus Aegypt. rex
PROVERBIA. 60.114.187
Animus in auribus habitat Psammis rex Aegypt. Psam
484 mitic. filius 190
Cadmea uictoria 89 Psammis mors 191
Dolosi homines, dolosa & Psammenitus Amasis filius,
eorum uestimenta 210 rex 264
E tripode oraculum 344 Psammenitus deponitur
Hunc calceum tu quidem 206
consuisti, Aristagoras au= Psammenitus epoto tauri=
tem sibi induit 408 no sanguine obiit 209
Psylli

I N D E X.

Psylli populus ubi 343 Pyramis Mycerini regis
Psyllorum expeditio aduer 176
sus austrum ibid. Pyramis Rhodopis mulie=
Psyttalea insula ubi 587 ris prostantis 176
Pteria locus Cappadociæ Pyramis regis Asychi late
munitiss. 44 ritia 178
Pteria urbs à Cræso expu Pyrene urbs ubi 129
gnatur diripiturq; ibid. Pyreton fluuius Scythiæ
Proon 611 295
Ptoi Apollinis fanum ubi Pyrgus oppidum 333
ibidem Pythagoras monarch. 372
Pugna instructa restib. 498 Pythagoras Mnesarchi fi=
Punicus mons 117 lius 313
Punica humus 119 Pythagoras Mileti procu=
Puluinar Dianæ 224 rator 407
Puteus trifariar rerū speci Pythiæ 3000. pecorum à
es exhibens 454 Cræsi. immolata 30
Pygres Selidonij filius 502 Pythiæ oraculum Lycu=
Pylus 531 go redditum 39
Pyle 535.545 Pythiæ oraculum Lacedæ.
Pyramidum lapidicinæ ubi redditum 37
117 Pythiæ oraculum de osti=
Pyramides Moeris regis bus Orestis 39
Aegypt. 158 Pythiæ oraculum ad Cræ=
Pyramis regis Cheopis 173 sum 52
Pyramis è quæstu meretri= Pythiæ ora. de Isthmo Cni
cio ubi ibid. dijs datum 96
Pyramis Chephrenis Aeg. Pythij qui 428
regis ibid. Pythius Atys filius Lydus
Pyramides Philitionis ubi 480
174 Pythij facultates ibidem
cc 3 Pythij

I N D E X.

Pythij Lydi filius dissecatur	484	mus	167
Pythij Ischenoi praestantia	337	Rhampsi. regis descensus ad infernas sedes	170
Pythermus Lacedaemonium rogat	83	Rhapsodi Homericorum carminum explosi	381
Pythogenes in Inycu opp. relegatur	417	Rheginorum maxima caedes	333
R			
Rafura Argiuorum	48	Rheneae	445
Regem ubi conspicitur	59	Rhegium	89
Rex ubi maximus statur deligitur	209	Rhetium urbs ubi Rhocus Philei filius	486
Rerum humanarum inconstantia	11	Rhodium mare ubi Rhodopis pyramis	229
Rerum omnium inspiciendus exitus	24	Rhodopis monumentum in templo Delphico	176
Res diuinitus futurae signis declarantur	662	Rhodus ciuitas ubi Rhodope mons	198
Restibus instructa pugna	614	Rhyfes populus ubi Rosa sexagenum foliorum	295
Rhadinace genus olei eius uis	454	Rubrum mare	107.117.190
Rhamsinitus rex Aegypti	167	Ruinae hominibus disciplinae sunt	108
Rhamsiniti regis simula chra	178.186	S	
Rhamsiniti filia prostituta	170	Sabacus rex Aethiopum	178.186
Rhamps. pecuniae ditissimi	247.494	Sabaci regis iustitia	ibi.
		Sabaci uisum	179
		Sabyllus Gelous	325
		Saca populus	247.494
		Sacrarum	

I N D E X.

Sacrarum in Xerx. exerc. ar. matura	492	Salamis Athenien. profugium	380
Sacrarum dux Hystaspes ibidem	494	Salinarij concubitus cum cadauere	152
Sacrum Panionium	80	Salmydesus urbs	312
Sacra Dorienfium	ibid.	Salsurae offa resiliit	670
Sacra Triopij Apollinis ibidem		Samothraciae populus Persae	
Sacra Cabyrorum a Persis sumpta	138	lasgi	138
Sacerdotes Aegyptiorum rasi	131	Samiorum Aeschronia tribus	213
Sadyattes successor Ardys	15	Sami euerfionis causa a Dari	267
Sadyatti Halyattes succedit	269	Samus Sylofonti traditur	
Sadyattis imperium apud Lydos	16	Samiorum alieni ubi	334
Sagartij Persarum genus	416	Samum ubi	79
72.498		Samij Zanclam occupant	
Sagitta ad Iouem excussa	401	Samothraces muri	306
Sai urbs ubi	125.142	San litera apud Persas nomina magnificentiae terminantur	77
Saitanorum regum sepultura	194	Sandanis Lydus	41
Saiticum ostium Nili	121	Sanacharibus rex Arabum	
Sal sua sponte crescens	297	Aegyptum inuadit	180
Salis collis ubi	346	Sanacharibi statua lapidea ibidem	
Salis metallum	347	Sana urbs	479.511
Sala urbs Samothracia affixus		Sandoces Thaumafij cruci	642

I N D E X.

Sapai Thraciæ populus	307	Satræ Thraciæ populus	307
Sapientes non esse pruden		Satrapæ Persarum	245
tes, acerbum	625	Sattagidæ populus	246
Sappho poëtria	177	Sauromatum cum Amazo.	
Saragæ populus	247.255	commixtio	318
Sarangarum in Xer. exer.		Sauromatæ solocizantes	
armatura	494		320
Sardana mons ubi	677	Scamandrus fluuius	380
Sardanapalus rex Nini	185	Scamandri aqua exercitui	
Sardanapali thesaurus ibi.		Xerxis defecit	486
Sardiū reges Heraclidæ	12	Sceptrum Babyloniorum	
Sardium primus rex quis			103
12.48		Scæus Hippocoontis filius	
Sardis à Cimmerijs capta			378
15		Schoeni quid	116
Sardis expugnatur	48	Sciathus insula	535
Sardius leo circumlatus ur		Scidros oppidum	415
bi	ibidem	Sciona urbs in Pallena	511
Sardium expugnatio in ter		Scironis uia	585
tium annum dilata	53	Sciradis Mineruæ templū	
Sardonium mare ubi	89		594
Sardanicum linum	159	Scholæ tectum in pueros	
Sardis captæ & concrema		corrucens	417
tæ	399	Scolopis ubi	661
Sarga urbs ubi	510	Scopasis rex	321
Sarpedon & Minos Euro		Scutum Athenien.	452
pæ filij	92	Scutum Athen. quomodo	
Saspires populus	60.247	ostentatum Persis	455
Sataspes Achemenidis	292	Scylax oppidum	33
Sataspes cruci affixus	293	Scylax Cariandis	293
		Scyles	

I N D E X.

Scyles Aripithis filius	306	ris sanum	ibi.
& eius mors	307	Scythæ quot annis Asiæ	
Scylacis supplicium	367	imperii obtinuerint	ibid.
Scythes Zancleorum rex		Scythæ à Medis inebriati	
iustiss.	367	occiduntur	ibid.
Scyllias urinator	562	Scythiæ grues quò prouo=	
Scythæ pecuarij Nomades		lent hybernatum	123
sunt	42.284	Scythæ à Sefostre subacti	
Scytharum Nomadarum	158		
seditio	42.281	Scythar. serui quare oculis	
Scythæ trucidatum co=		orbentur	277
stamq; puerum Cyaxari		Scytharum modus in emul	
perinde atq; uenationem		gendo lacte	ibid.
offerunt	42	Scytharum origo	278
Scytharū fuga ad Halyat=		Scythæ Auchatæ qui	ibid.
ten	43	Scythæ Hercules filius	280
Scythæ in Asiam trans=		Scytharum regum origo	
eunt	60.281	ibidem	
Scythæ Cimmeri. ex Euro		Scythæ aratores, agricula	
pa pellunt	60	tor.	297
Scythæ Medicam occu=		Scytharum mores	294
pant	ibid.	Scythiæ flumina	295
Scytharum cum Medis a=		Scythæ regij	298
pud Caucasum cōgressio		Scythicum gramen	298
60		Scytharum dij	298. & ius
Scythæ fufis Medis Asia		iurandum	301
potiuntur	ibidem	Scytharum mos in cæden=	
Scythæ Vranie Veneris		dis uictimis	298
templum depeculantur	61	Scythia lignorum inops	
Scythæ theliæ morbo ob=		ibidem	
noxij ob direptum Vene=		Scytharum mantilia	300
		Scyles	

I N D E X.

Scytharum mos in hostes	Semen Indiciū quale	250
300	Senecke maximus honos a=	
Scytharū mos ineundi fœ=	pub Aegy.	149
deris	Senes ubi maſtentur	249
302	Sepia locus	437.338
Scytharum regum ſepul=	Sepulchrum Halyattis a=	
tura	pub Lydos	55
302	Sepulchri Halyattis descri=	
Scytharum à Scyle deſe=	ptio	ibid.
ſtio	Sepulchra Babyloniorum	
306	105	
Scythæ ſuorum inſtituto=	Sepulchra uitrea ubi	211
rum obſeruantijſ.	Sepulchrum Helles filie A=	
307	thamantis	492
Scythia uetus ubi	Serbonis lacus ubi	202
314.315	Seriphij populus	595
Scythiæ duæ partes	Sermyla Græca urbs	510
314	Serpentum ſacrorum de=	
Scythiſ mulorum ſpecies	ſcriptio	147
horrendæ	Serpentum ſepultura in Io	
325	uis templo	ibidem
Scytharum munera ad Da	Serpentes alati ubi	ibid.
rium regem	Serpentes alati thuriferas	
326	arbores obſeruantes	253
Scytharum intemperantia	Serpentum uis apud Neu=	
439	ros	316
Scythicus exercitus Medi	Serpentibus ueſcentes ubi	
cam regionem inuadit	346	
477	Serpens arcis Athenarum	
Scythæ Perſiſ Saca appel	cuſtos	594
lati	ibidem	
494	Serui Scytharum cur ocu=	
Sebennyticum oſtium Nili	lis	
122.188		
Selbonidos ſtagnū ubi		
116		
Selymbria oppidū ubi		
419		
Semiramis Babyloniorum		
regina		
97		
Semirami . reginæ egregia		
monumenta		

I N D E X.

lis priuentur	277	Sigynarum appellatio ibi.
Seruorum bellum	438	Sileni Marſiæ pellis in utrē
Serui boni interdum homi=		formata
nibus malis	584	479
Serrium promont . ultimus		Sillicypria kiki quid
zona orbis	492	154
Sefoſtris rex Aegypt.	158	Silphium ubi
Sefoſtris quas gentes ſub=		342.350
egerit	158.159	Simiarum comeſtores
Sefoſtris inſcriptiones	160.	350
& monumenta	161	Simiarum ubi maxima uis
Sefus urbs ubi	330.481	ibidem
Sefus à Græciſ obſidetur		Simonides poëta Leopre=
569		pis filius
Sethon Aegypti rex, Vul=		400
cani ſacer.	180	Simulachrum mulieris ex
Sicania nunc Sicilia dicta		argento
532		31
Sicyoniorum tribuum no=		Simulachra primū ab Ae=
mina	382	gypt. dijs conſecrata
Sicyonum mulcta	443	115
Sicyon	381	Simulachrum Iouis ariet=
Sidon Græca urbs	165	na facie
Sidonius Tetrarneſtus Al		133
leſi filius	501	Simulachrum Panos
Sigeus Troicus ubi	342	135
Sigeum ubi	396.380	Simulachra æſtatis & hye=
Sigma litera apud Perſas		mis
magnificentiæ nomina ter=		167
minantur	77	Simulachra Mineruæ la=
Sigyne populus ubi	326	pidea
		199
		Simulachrum Darij lapi=
		deum
		245
		Simulachra ex oleis
		388
		Simulatis inter Phœnicæ
		& Græcos initium
		11
		Sinope urbs
		44.129.281
		Sinus maris Arabicæ regio
		niſ deſcript.
		118
		Sindus urbs
		511
		Singus urbs
		510
		Siphnus

I N D E X.

Siphnius insula locupletiss.	celeberrimum emporium	
228	82.674	
Siphniorum ingens thesau-	Sobolis procreandæ præ-	
rus	228.595 mia apud Pers.	76
Sironitres Oebasi Parica-	Sogdi populus	247
norum dux	495 Sogdorum in Xerxiano ex-	
Sisamnes Hydarnis filius	ercitu armatura	494
Ariorum dux	494 Sol Massagetarū deus III.	
Sisyrae genus penularum	113	
494	Soli à Massagetis equi im-	
Sitalces Thracū rex	307. molantur	113
516	Sol causa exundationis Ni-	
Siuph urbs	195 li fluuij	124
Smaragdus Polycratis	221 Solis insuetus ortus & oc-	
Smerdis Cambysis frater	casus	181
214	Solis mensa ubi	209
Smerdis regno Persarum	Solem execrantes	346
potitur	233 Solis eclipsis Xerxe mo-	
Smerdis auribus mutilatus	uente exercitum contra	
235	Græcos	483
Smerdones Otanis fil. Xer-	Sol Græcorum deus	ibidē
xiani exercitus dux	497 Sol pro mercede	613
Smila oppidum ubi	511 Sol obscuratus	622
Smindyrides Sybarita	457 Solis sacra oues ubi	659
Smyrnae arma à Gyge illa	Soli urbis obfessio & ex-	
ta	15 pugnatio	405
Smyrna ab Halyatte capi-	Solonis peregrinatio in	
tur	16 Aegypt.	21
Smyrna à Colophone con-	Solon legislator Athenien-	
ditā	ibidem	
Smyrna Aeoliae ciuitas &	Solon à Croeso humaniter	
	exceptus	

I N D E X.

exceptus	ibidem	quo	37
Solon Croesi diuitias nihil	Spartiatarum rex Leobo-		
duxit	50 tus	ibid.	
Solonis lex Atheniensibus	Spartiatarum respu. & le-		
data	197 ges bellica à Lycurgo	38	
Solois promontorium ubi	Spartiatæ delubra Lycur-		
128	go ædifi.	38	
Solyimi olim Milyæ dicti	Spartia. cū Argiuis de Thy-		
92	rea agro contentio	47	
Somnium filia Polycratis	Spart. regum dignatio &		
259	iura	427	
Sophanes Eutyichidis De-	Spart. senatus	428. & lex	
celensis	652	385	
Sophanis ancora	ibidem	Spart. oraculum	552
Sophistarum totius Græ-	Spart. cædes apud Thermo-		
ciæ peregri.	20 pylas	553	
Soficlis oratio	392 Spart. epigrammata	555	
Sofrates	334 Sparta urbs in Lacedæmo.		
Spaca Medis canis appella-	556		
tur	63 Spartanorum reges	610	
Spammius (aliàs Pfanmi-	Spasmi remedia	348	
us) mons ubi	156 Spathæ palmarum	494	
Spargapises Tomyris fi-	Speculatores Græcorum		
lius à Cyro capitur	111	520	
Spargapises seipsum inte-	Sperchius Ancristi filius		
rimit	ibidem	515	
Spargapithes Agathyrso-	Sperchius amnis Anticyrā		
rum rex	305 præterlabitur	544	
Spartanorum tyranni Le-	Spini lacryma gummi est		
ontes & Hegeficles	37	155	
Spartiatarum instituta à	Sponsa ubi coniuuiis prosti-		
	tuatur		

I N D E X.

tuatur	342	Sua queng; inspicere debe-	
Squamosi pisces Aegypt.	re		13
sacri	146	Suadela numen	602
Stadium, passus, cubitus,		Subulci apud Aegypt. pro-	
pes, quid	185	fani	136
Stagirus Græca urbs	508	Sus animal spurcum Aegy.	
Stahmi regij quid	375	dictum	ibid.
Stefenor Curij tyrannus		Sus hostia Lunæ & Liberi	
404		patris	ibid.
Stesagoras Cimonis filius		Suis sacrificandi modus ibi.	
447		Sues apud Scythas	300
Stesagoræ cædes	421	Suc absinent Aegyptij	
Stentoris lacus ubi	492	347	
Storacis usus ad quæ utilis		Sucessionis ius apud Spar	
252		tiatas	465
Struthij subterranei ubi		Suniacum iugum ubi	315
349		Susa oppi.	99.374.376
Stratias Chius	33	Sybaritæ populus	371
Strattes Chiorum Tyran-		Sybaris urbs capitur	372.
nus	610	& diripitur	415
σποβίλ & κῶνος quid	583	Sybaritanum bellum	371
Struchates populus ubi	59	Sydonia urbs à quibus con	
Strymon fluvius	37.358.	ditæ	222
398.506		Syene urbs Thebaidos	125
Strymonij populus ubi		Syennesis Cilicū rex	405
496		Syloson Polycratis frater,	
Stryma Thasiarum urbs		filius Aeaci	219.267
506		Syloës promōtorium	292
Strygis aqua ubi	435	Syleus campus ubi	508
Stymphalius lacus	436	Symanum mare ubi	93
Styreenses populus	595	Syrgus fluvius	323
		Syri	

I N D E X.

Syri Cappadoces sunt	11.	278	
42.119.246.42.374		Tarichea	120
Syrorum prædia Cyrus de		Tartessus Persæ occupant	
uastat	44	87	
Syros Cræsus exterminat		Tartesium rex Argatho	
ibidem		nus	ibid.
Syria Aegypto contermina		Tartessus emporium nobi-	
na	165	le	334
Syria Palaestina	246.499	Taurici montes ubi	277
Syrorum in Xerxiano ex-		Taurica gens ubi	315
ercitu armatura	494.499	Taurorum popolorum mo-	
Syropæones in Asiam ab-		res	316
ducti	359	Tauri Iphigeniam Aga-	
		memnonis filiam colunt	
		316	
T abella totius orbis		Tauchira oppidū ubi	342
373		Taxacis rex	322
Tabellionum Persarū cur-		Tearus fluvius, & eius me-	
sus & modus	595	dica uis	311
Tabiti quid	298	Teari fontes partim cali-	
Tachompsa insula ubi	126	partim frig.	ibidē
Talentum Babylonicum		Tegea Arcadum	448.533
245		Tegeates populus	37
Tanais flu.	293.295.298.	Tegeatib. à Lacedæ. bellū	
322.323		infertur	38
Tanagræi populus	377.	Teiorum demigratio in	
387		Thraciam odio Cyri	90
Tanagræa	639	Teij Abderam cōdunt	90
Tarentum urbs	315	Teius op. à Græcis extru-	
Tarentinorum maxima ca-		ctum	198
des	533	Tenij	589
Targitæus & eius tres filij		Teos	

I N D E X.

Teos oppidum ubi 79.90
 Telmisses coniectores 45
 Telys rex Sybaritarum 371
 Telus insula 524
 Telion cœna Persis quid 667
 Tellias uaticinus 569
 Tellus beatiss. à Solone iudicatus 21
 Telli filij fideliter instituti ibidem
 Telli obitus splendidiss. ibi.
 Tellus eadem, non fert omnia 23
 Tellus Scytharū deus 298
 Tellus Apia Scythis appellatur ibid.
 Temesij Clazom. apud Abderas cul. 90
 Temesius Clazom. Abderas conditor ibid.
 Tempe locus ubi 534
 Tenuis Acoliæ ciuitas 82. 445
 Teucros urbs ubi 486
 Tenarus locus 531
 Termalæ olim Milyæ appellati 92. 497
 Terræ diuisio 121
 Terra & aqua munera 314
 Terræ motus tanquam prodigium ubi 287
 Tethronium oppidum 571
 Thales Milesius defectio nem solaris luminis Ionibus prædixit 44
 Thaletis Milesij inuentum in traducendo fluuiū Cræsi exercitum ibidē
 Thaletis Mil. consilium Ionibus datum 90
 Thaletis Mil. opinio de excremento Nili fluminis 123
 Thalamia quid sit 367
 Thalythij ira in Lacedæmonios 514
 Thalythij templum apud Spartia. ibidem
 Thalythius Agamemnonis præco ibidem
 Thalythiadarum honor apud Spar. ibid.
 Thalythij ira in Lacedæmonios pacata 515
 Thamyra Inari Afrisilius 207
 Thamanæ populus 247
 Thasus urbs à quibus condita 135
 Thasus insula à Thasocius conditore

I N D E X.

conditore 422
 Thasij populus subactus 423
 Theasides Spartiata 439
 Thebæ Bœotia ubi 450
 Thebæ Aegyptiacæ 96. 115
 Thebani Iouis fanum 96
 Thebæ olim Aegyptus appellata 120
 Thebanis arietes sacrosancti 133
 Thebarum Aegyptiarum mirum 304
 Thebanis stigmata regia inuruntur 556
 Thebanorū obsessio à Grecis 656
 Thelia morbus Scythas inuadit 61
 Themistocles Neoclis filius 519. 534
 Themistoclis corruptio 561
 Themisto. commētum 566. 586
 Themist. literæ ad Iones lapid. incisæ 567
 Themisto. cum Aristide similis multas 588
 Themist. uas frities, exactio, conditor 602. 603
 Themist. omnium Græcorū prudentiss. 607
 Themiscyra ubi 309
 Theogonia Persarum in sacris criticis 75
 Theophaniæ festum 30
 Thera septem annos pluuiam non sensit 333
 Thera insula quondā Calistis 332
 Therambus in Pallena urbs 511
 Therapne locus 430
 Theras Antefstonis filius, Cadmeus genere 332
 Thereorum colonia 335
 Therma ubi, Thermæus similis 510
 Thermodō fluuius ubi 159
 Thermopylarū mons 535.
 Theron Agragantino. monarchus 530
 Thersandrus Orchemenius 332
 Thesmophoria sacra 195
 Thespia urbs uasatur 596
 Thespienses populus 387
 Thesproti populus ubi dd 395

I N D E X.

395.396
 Thessalus dux 372
 Thessalia descriptio 312
 Thessalia equae omnium
 optime 343
 Thestorides literarum pro
 fessor 670
 Thetidis raptus à Peleo
 541
 Thetrippotrophus 420
 Thomani populus 255
 Thonis praefectus Canobi=
 ci ostij 163
 Thoraces picturati Ama=
 sis regis 223
 Thoricatribus 314
 Thoyes ubi nascantur 349
 Thraces à Cræso subacti
 20
 Thraces populus Asia
 246
 Thracum uestimenta cana=
 bacea 304
 Thraces aduersus tonitrua
 sagittas excutiunt 312
 Thracia tellus 314
 Thraciae gens eiusq; mo=
 res 355.356
 Thracum sepulturae qua=
 les 356
 Thraciae muri 419
 Thracum in Xerx. exer. ar=
 matura 496
 Thraces Bithyni & Stry=
 monij appellati 496
 Thraces Iouis sacrum cur
 rum cum equis abegerunt
 604
 Thracum sacrificia 670
 Thriasius campus 581.621
 Thryæ oppidum ubi 333
 Thus ubi, & quomodo col
 ligatur 252
 Thyiae Cephisi filiae sanum
 536
 Thyrea ager ubi 47. & in
 sula 228.436
 Thyssagetae populus ubi
 285.323
 Thyusus urbs 478
 Tiarantus fluius Scythiae
 295
 Tibareorū in Xerx. exer.
 armatura 497
 Tibesis fluius 295
 Tigris flu. in rub. mare in=
 funditur 99
 Tigris fluius Opin pra=
 terlabitur ibidem
 Tigris fluius ubi 376
 Tigris ostium 415
 Tigranes Achemenidis Me
 do,

I N D E X.

do. dux 493
 Tigranis dictum 569
 Tigranes Persarū dux 661
 Tilones pisces 359
 Timnes Spargapithis fi=
 lius 305
 Timo sacerdotissa Paria
 genere 460
 Timonax Tinagorae filius
 501
 Timon Androbuli filius
 518
 Tirynthia regio 436
 Tisamenus Graecorum aru
 spex 635
 Titormus Aetolus, frater
 Malis 457
 Tmolus fluius & mons
 49.55.399
 Tmolus fluius auri ramē
 ta profert 55
 Tomyris Massagetarū re=
 gina à Cyro bello adori=
 tur 108
 Tomyridis magnanimitas
 111
 Tonitrua ubi nulla 287
 Tonitrua in Xerx. exerci.
 ingruunt 486
 Torona Graeca urbs 478.
 510
 Trachea gens ubi 314
 Transfugae, gens Aegy=
 pti 126
 Tranus fluius ubi 507
 Traspies Scythiae 278
 Trasybulus Milestorum
 tyran. 17. 335. & eius cō=
 mentum 17
 Trausi po. Thracia, eiusq;
 mores 355
 Trechinia petrae ubi 544
 Trechis urbs 545
 Tria capita, Capita quer=
 cus 636
 Triopij Apollinis sacrum
 atq; certamen 80
 Triopium Cnidiorum re=
 gio 93.292
 Tritaenses populus ubi 80
 Tritaechmas Artabazi fi=
 lius 101
 Triballia planities 295
 Trieterica & Bacchana=
 lia apud Gelonos 317
 Tritonis fluius 344
 Tutelae Mineruae templum
 apud Chios 86
 Tybareni populus 247
 Tychius coriarius 677. ab
 Homero celebratus 685
 Tycta coena quid 667
 dd 2 Typhō

I N D E X.

Typhon Aegyptiorū rex 347
 382 Vaccinum non gustantes
 Tyrānus Mermnadarū 15 ibidem
 Tyrannus lubrica res 227 Vaticanum Scytharum 301
 Tyrannorum mores 240 Veneris Vraniae templum
 Tyrannidis incommoda ubi 61
 392 Veneris Vraniae templum
 Tyrannus tyranno operā à Scythis depeculatum
 praestat 616 ibidem
 Tyreus Mopen. dux 501 Veneris sanum apud Cy=
 Tyrus quādo extracta 135 prum ibidem
 Tyrionum castra locus qui Veneris templum apud Cy=
 dam 162 theros ibidem
 Tyra flumen 281 Venus Mylitta Assyrijs di=
 Tyres Scythiae fluius eta 74.105
 295.308 Venus Arabibus Alitta 74
 Tyrtae Graeci 296 Venus Persis Metra ibid.
 Tyrh. Thuscia, Tyrheni Veneris templum apud A=
 Thusci 55 tarbechas 133
 Tyrhenus Atys filius 56 Veneris hospite aedes 163
 Tyrhenorū sedes ubi 55 Venus Scytharū dea 298
 Tyrheniam Persae occu=
 pant 87 Venus Artimpasa ibidem
 Tyrhenorum bellicus ap=
 paratus aduersus Phocen=
 tes 89 Venti etesia causa exunda=
 tionis Nili 123
 Tyrodiza Perinthiorum Ventorum ara in Thyra=
 ora 479 536
 V Vestes lanæ ubi profanæ
 149
V Acca Isidi sacra 132
 Vaccae ubi non alan=
 Vesta Scytharum dea 298
 Vestigiū

I N D E X.

Vestigiū Herculis ubi 308 condita 323
 Vestibulo Cercris adha=
 rens manibus truncatur 61
 443 Vraniae Ve. templū à Scy=
 this diripitur ibid.
 Victimæ cadendæ ritus a=
 pud Scyth. 298 Vraniae Veneris apud Per=
 Viperæ coitus partus que sas sacrisi. 74
 253 Vrania Venus Alilat Ara=
 Vinum ex hordeo apud Ba bib. dicta 203
 bylon. 148 Vrina hirci spasmi reme=
 Viri arci ubi 187 dium 348
 Viri agrestes 319 Vrotalt Arabibus quid
 Viri pro mulierib. exorna 203
 ti 361 Vtij populus 247. & eius
 Virginum auctio apud Ba=
 bylo. 104 in Xerxiano exercitu ar=
 matura 495
 Virgines ubi deuirginen=
 tur à rege 341 Vulcani sacerdotes 114
 Virginum anniuersarius cō Vulcani maximum templū
 silius 344 Memphis 157
 Vita humanae breuitas & Vulcani uestibula à quo a=
 calam. 487 dist. 158.187
 Vinos defodere 508 fax 595
 Vocalissimus Aegyptius Vulcani templum & sta=
 330 tua 218
 Urbana Minerua 389 Vulpium & ursorum se=
 Urbium Graeciae decremen pultura 144
 ta incrementaq; II Vulpianus Aegyptijs sa=
 Vrbs uetus à Nicodro oc=
 cupatur 442 cer. 146
 Vrbes à Dario in Scythia da uisa 13
 dd 3 Vxo=

I N D E X.

Vxorū mactatio ad mariti
 finus 356
 Vxores Athen. rarptæ 461
 X
X Anthius campus 94
X Xanthij populus ibi.
 Xantippus Ariphtonis fi-
 lius 459. 482. 610
 Xerxes Darij filius 97
 Xerxes quid Græcis signi-
 ficet 445
 Xerxes rex Persarum de-
 claratur 465
 Xerxes cur bellum Græcis
 intulerit 466
 Xerxis omnium prima ad-
 uersus Aegyptum expe-
 ditio 467
 Xerxis oratio ad Persas de
 bello Græcis inferendo ibi.
 Xerxis iuuenile ad Artæ-
 ba. respons. 472
 Xerxis genealogia ibid.
 Xerxis oratio qua expedi-
 tionem in Græcos reuo-
 cat 473
 Xerxis somnia 473
 Xerxis copiæ omnium ma-
 xime 477
 Xerxes Helleſponto com-
 pedes inijcit 482
 Xerxis crudelitas 485
 Xerxiani exercit. ordo ibi.
 Xerxiani exercitus toni-
 truis & fulgure ingruenti
 bus multi exanimati 486
 Xerxes Mineruæ Iliadi
 mille boues immolat ibid.
 Xerxes uiso exercitu illa-
 crymauit ibidem
 Xerxis spectaculum ibi.
 Xerxi duo hostilissima 488
 Xerxis oratio ad Persas
 490
 Xerxis dona in Helleſpon-
 tum ibid.
 Xerxis exer. in Europam
 traiectus 491
 Xerxi que ostenta oblata
 sint 491
 Xerxes exercitum suum lu-
 strat 492
 Xerxian. copiarum catalo-
 gus 492. 538
 Xerxis uxor Amaſtris no-
 mine 493. 508
 Xerxiani exer. duces qui
 fuerint 497. 501
 Xerxis festiuum stratage-
 ma 510. 521
 Xerxianis copijs Chidori
 aqua non sufficit 512

I N D E X.

Xerxis magnanimitas 516
 Xerxis expeditio in Græ-
 ciam 516
 Xerxis fiducia 521
 Xerxiana classis 538
 Xerxis formæ dignitas 539
 Xerxis naues cccc. sub-
 merſæ 540
 Xerxiano exercitui Ono-
 chonus fluuius defecit 543
 Xerxia. clades apud Ther-
 mopylas 568
 Xerxis ridiculū factū ibid.
 Xerxis liberi 598. & fuga
 599
 Xerxis impietas 601
 Xerxis copias fames & pe-
 silentia excipiunt 604
 Xerxis aureus currus ibid.
 Xerxis reditus in Asiā 605
 Xerxis crudele factum ibi.
 Xerxes tempe. uexatur ib.
 Xerxis amores 666
 Xenagoras Praxilai Hali-
 carnaß. ibidem
 Xistus aureus Amphiarao
 donatus 31
 Xuthus 500
 Z
Z Abeces Pœni 350
Z Zacinthus ubi 434
 Zacinthij populus 229.
 434
 Zancle nunc Messana di-
 ctæ 530
 Zanclei populus 415. 525
 Zamolxis demon 342
 Zegerines murium genus
 apud Pers. 350
 Zeuxidemus Leutychedis
 filius 434
 Zira amiculi genus 495
 Zoa à Batto condita 337
 Zona urbs Samoſtrac. 492
 Zopyrus se mutilat 273
 Zopyri ad Babylonios
 profugium 274
 Zopyrus Babylonici exer-
 citus dux declaratur 275
 Zopyri præstantia 276
 Zopyrus Megabizi filius
 ibidem
 Zopiri filia à Sataſpe ui-
 tiata 292
 Zoster 599
 Zygantes Pœni ubi 350
 Zygantes ſimularum come-
 stores ibidem
 Extrema coronis impoſita
 indicibus librorum Herodo-
 ti, multæ uariæq; histo-
 riæ reſertiß.

